
VITA
B. MATRIS
TERESAE
DE IESV
CARMELITARVM
Excalceatorum et Excalceatarum Fundatricis,
In quinque libros distincta,
Auctore
R.P. FRANCISCO RIBERA,
è Societate IESV Sacræ Theologiæ Doctore.
Ex Hispanico sermone in Latinum conuertebat
MATTHIAS MARTINEZ.
PAX ANIMAE
Pax multa diligentibus legem tuam. Psalm. 118.
SILENTIVM
Te decet silentium deus in Sion. Psalm. 64.
Coloniæ Agrippinæ apud Ioannem Kinckium Anno MDCXX

VITA

B. M. TERESAE DIVIDITVR IN QVINQVE LIBROS.

1. *TRactat de eius natiuitate & primordijs vsque ad fundationem Monasterij vocati S. Ioſephi de Auila*

2. *Complectitur eius intentionem & ſcopum in fundatione Monaſteriorum, quid in ijs ordinarit, & ſtabilierit; & de aliquibus Monaſterijs ab ea fundatis, quidve egerit, & pertulerit vſque ad fundationem Monaſterij Albanenſis.*

3. *Agit de cæteris Monaſterijs ab ea fundatis, & qualiter moritur in dicto Monaſterio Albanenſi.*

4. *De ipſius natura donis & virtutibus in ea magis relucentibus.*

5. *Quid acciderit ipſius corpori, poſtquam ſepulta, vſque in diem hodiernum, & de ipſius miraculis.*

SERENISSIMIS DOMINIS

ALBERTO ET ISABELLÆ, CLARÆ, EVGENIÆ,

IMPERATORVM, REGVM FILIIS, FRAtribus, Archiducibus Austriæ, Principibus Belgarum, &c.

ECCE, rediuiuam in historia TERESAM VESTRAM, Principes Clementissimi! ô quàm gloriosam illam feminam; quàm sanctã virginem! Reseruatam quippe à Cœlo in hæc tẽpora, datamque Mundo in diebus istis tenebrarum, *ut esset quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucens*: reseruatã (inquam) in hæc tempora, nouissima tempora; quibus, ceu quodam Mundi iam fatiscentis senio, omnia

In peius ruere, ac retro sublapsa referri,

doctrina fidei, forma caritatis, disciplina morũ; denique quidquid vicinior origini suæ Dei Ecclesia habuit aliquando boni. Itaque in spem desperati sæculi data Femina. Erit, qui

neget?

neget? Probat illa cœleſtis plantatio, quam illius manu, Feminæ manu, plãtauit Pater, imò replantauit: illa admirabilis congregatio contemptu, penè nimio, rerum, quas miratur hic Orbis, abſtinentiâ, ſolitudine, diſciplinâ, pietate: probat vita illius; probat mors; probant ſcripta, opus aureum, & quod, niſi tam eximiè ſanctum pectus, nullum aliud peperiſſet. Vita, qualem nec viri præſtent, etiã qui columnæ ſũt. mors, qualis digna ſit claudere vitam tam innocentem & terris vtilẽ. Hãc nũc, Sereniſs. Principes, narratam Hiſpanicè, ab R.P. Franciſco Ribera S.I. Presbytero volui multorũ bono Latinã fieri, & ſub vmbra Auguſti vtrimque Nominis Veſtri prodire in lucẽ. Scripſere eamdẽ plures, docti & boni; etiã ipſa, iuſſu ſuperiorũ, quo nihil vmquam illi ſanctius. Quã ipſa ſcripſit, cum cæteris eius itidem opuſculis tandem Latinè redditis, iam quoque prælo ſuppoſui: quã alij, præ-

ter iui. Satis videbatur hic vnus; cui præter famam eruditionis, ſapientiæ, pietatis, etiam illud accedit, (vnde certiorem fidem mereatur hiſtoria) quòd arcanorum illius omnium probè conſcius (quippe pridem à ſacris ei cōfeſſionibus) pleniùs fideliuſque referre potuerit, quæcūque geſsit. Sub vmbra Auguſti vtrimque Nominis Veſtri prodire volui, Sereniſs. DD. vtpotè TERESÆ VESTRÆ: Veſtræ imitatione, amore, cultu. Imitamini, quorū aula monaſterium eſt: Sciunt Belgæ Veſtri; & credit Orbis. Amatis, colitis: nā illud regij operis recèns in vrbe (PALATINA VESTRA) fabricatū Monialiū Diſcalceatarū Cœnobium quid clamat, ſi hoc non clamat? Neque ibi ſtatur: toto iam Belgio beatiſsimæ Matris familiam Munificētia Veſtra diſperſit. Et hæc noſtra Colonia, Sereniſs. Principes, quòd eiuſdē B. Matris filios habet, Veſtro ſtudio, Veſtri gratiâ factū eſt. Neque hoc vno nata modò Vbijs VESTRA PIETAS: quin

Archiconfraternitati, quã hîc titulo S. Crucis inſtituit Sanctiſs. D. N. PAVLVS V. ſociari etiam voluiſtis & inſcribi: Præfecturam quoque illius verecũdè oblatam Veſtrûm alteri nõ remiſiſtis; magno religionis exẽplo à tantis. Fouiſtis hactenus ingenti ſubſidio; pergitis deinceps. O, longum facite, Cœli, nec inuidete afflictę terrę hoc ſolatiũ. Itaque propitij eſte, Sereniſſ. DD. & ſinite venire ſub vmbrã inclytorũ Nominum hunc partum præli mei, vt eat deinde ſecurus in populos, quem iſta ſublimitas non abiecit. Ipſa feret acceptũ BEATA MATER, & remunerabitur:

Cuius aſsiduis & potentibus apud Thronum gratiæ interpellationibus Sereniſs.is V.V.is CC.bus longam hîc, & æternam ibi vitam fieri & partem, vt opto ſpero, ita & rogo. Coloniæ Vbiorum Anno ſalutis M.DC.XX.

Sereniſs.marum Celſitud. VV.rarum

Cliens humillimus

IOANNES KINCHIVS

Ciuis & Bibliopola Colon.

CHANSON

CHANSON DE LA B. VIERGE TERESE DE IESVS, COMposée par elle mesme auec vn tres-ardent desir d'esprit.

Viuò sin viuir in mi
Y tan alta vida espero
Que muero, porque no muero.
Viuo ya fuera de mi
Despues que muero de amor,
Porque viuo en el Señor
Qui me quiso para si,
Quando el coraçon le di
Puso en el este letrero,
Que muero, porque no muero.
Esta diuina vnion
Y el amor con que yo viuo
Haze à mi Dios cautiuo
Y libre mi coraçon,
Y causa en mi tal passion
Ver à Dios mi prisionero,
Que muero, porque no muero.
Hai que larga es esta vida,
Que duros estos destierros,
Esta carcel, y estos hierros,
En que esta el alma mettida,
Solo sperar la salida
Me causa vn dolor tan fiero,
Que muero, porque no muero.
Acaba ya de dexarme,
Vida no me seas molesta,
Porque muriendo que resta,
Sino viuir, y gozarme,
No dexes de consolarme
Muerte, que asi te requiero,
Que muero, porque no muero.

APPRO-

APPROBATIONES.

AEGIDIVS GONZALES D'AVILA PROVINCIALIS Societatis IESV Prouinciæ Castellæ

Ex commissione particulari mihi data ab Admodũ Reuerendo Patre nostro Claudio Aquauiua Præposito Generali Societatis IESV concedo, vt liber de Vita B. M. Teresæ, conscripta à R. P. Francisco Ribera eiusdem Societatis Theologo Collegij nostri Salmanticensis, in lucem edatur, quam accuratè viderunt, examinarunt & approbarunt viri graues & docti nostræ Societatis. In cuius rei testimonium has manu nostra subscriptas & sigillo officij nostri munitas dedimus. Salamanticæ 11. Iunij, Anno 1589.

AEGIDIVS GONZALES PROVINCIALIS.

Ex mandato DD. à Consilio vidi hunc librum, quem spiritualem valde & eximia doctrina iudico, qualem & ipse auctor libris hactenus editis abundè demonstrauit, eumque ad ædificationem Christifidelium perutilem, cùm proponat exempla sanctitate, mysterijs ac miraculis plena in vita gloriosa ac felici morte B. Matris Teresæ de Iesu, vnà cum Fundationibus Monasteriorum, quæ etiamnum tum ob Institutionis, tum ob Religiosorum in ijs cõmorantium pietatem maximè celebria sunt. Ideoque prælo dignissimum, ob singulare deuotionis, quâ erga B. Matrẽ passim omnes afficiuntur, augmentũ approbaui, & in testimonium propriâ manu subsignaui in Conuentu nostro B. Mariæ Bonæ Spei de Ocaue, 20. August. 1589.

F. INIGO DI BELZA.

INDEX

INDEX
CAPITVM VITÆ B. MATRIS TERESAE DE IESV.

LIBER PRIMVS.

INDEX

VITAE B. MATRIS TERESAE DE IESV

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

VITAE B. MATRIS TERESAE DE IESV

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

QVANTO B. Matris Teresæ de Iesu Regula & Constitutiones in pretio habendæ sint, quæque illius fuerit procedendi ratio.

Caput I.

Teresa iubetur Incarnationis adire cœnobium. quid toto interim illi tempore acciderit. *Caput* II.

Incarnationis monasterium dum moderatur, nonum Segobiæ, sub titulo S. Iosephi, Excalceatis cœnobium fundat. Pastranensis domus dissoluendæ quæ fuerit occasio. *Caput* III.

Decimum Beasij cœnobium constituitur, quod à S. Iosepho Saluatoris cognominatum est.

Caput IV.

Carmelitarum Excalceatorum initia describuntur: ac præfectim duorum primorum cœnobiorum, Manzerani ac Pastranensis fundatio recensetur.

Caput V.

Vndecimum Hispali conditur domicilium, Sancto Iosepho dedicatum.

Caput VI.

Quid Teresa Hispali passa sit: non inde antè discessit quàm in proprijs monachæ ędibus commorarentur.

Caput VII.

Duodecimum Carauacę excitatur cœnobium. *Caput* VIII.

Quadriennij spatio nullum Teresa fundat cœnobium, quidque interea ea & egerit, & passa sit.

Caput IX.

Decimumtertium excitatur domicilium in oppido Villanoua de la Xara, D. Annę dedicatum.

Caput X.

Quartumdecimum Palentię excitatur domicilium, à S. Iosepho Deiparę Matris de Platea cognominatum.

Caput XI.

Decimumquintum Numantię fundatur domiciliū, SS. Trinitatis titulo dedicatū.

Caput XII.

Abulensium Monialium Pręposita electa Teresa, inde suas sextumdecimum Granatę fundaturas cœnobium emittit.

Caput XIII.

Decimumseptimum & postremum in ciuitate Burgensi Teresa condit cœnobiū, quod à S. Iosepho de S. Anna est denominatum. *Caput* XIV.

Ingentes huius monasterij erectioni obiectę sunt remorę: Ipsum tandem erigitur: cuius in vsum commodę admodum ędes comparatę.

Caput XV.

Teresa Burgis digrediens Albam venit: atque ibidē sanctè in Domino demoritur.

Caput XVI.

Quo corpus eius à morte habitum modo; sepulturę ritus describitur, quęque cū ante mortem illius, tum post eam contigerunt.

VITAE B. MATRIS TERESAE DE IESV

LIBER QVARTVS.

PROLOGVS.

DE selectu in admittendis ad Religionem adhibendo.

Caput I.

De naturalibus donis, quę à Deo Optimo Maximo Teresa de Iesu accepit.

Caput II.

Quibus eam gradibus ad tam sublime orationis genus, quod solenne illi fuit, Dominus euexerit.

Caput III.

B. Matris Teresæ de Iesu orandi modus pluribus declaratur, idq; eiusdem verbis è quadam scripta narratione, quę libris illius editis nō comprehenditur, deprōptis.

Caput IV.

De insigni rerū cœlestium notitia, quā

VITAE B. MATRIS TERESAE DE IESV

LIBER QVINTVS.

PROLOGVS.

VITA

FINIS.

VITAE
B. MATRIS TERESÆ
DE IESV
CARMELITARVM EXCALCEATOrum & Excalceatarum Fundatricis
LIBER I.
PROLOGVS.
Quem afferant fructum Vitæ Sanctorum, & quod huius sit libri argumentum.

SAnctorum Dei visione in cælo perfruentium Vitas scripto consignandi labor adeò semper iucundus ac suauis visus est Sanctis etiamnum in hoc mundo viuentibus, vt eundem quàm libentissimè subierint, nō modò quibus maius erat otium, verùm etiam alij, quibus ob assiduas cùm in commissarum sibi Ecclesiarum regimine, tum ad acceptum à Patre luminum Iesu Christo lumen mortalibus per scriptas in sacram Scripturam commentationes communicandum, occupationes & onera, vix vllum ad aliud quidpiam agendum tempus superesse posse videbatur. S. Clemens Pontifex & Martyr Apostolorum principis Petri, quem doctorem atque institutorem habuit, iter omne ac peregrinationem scripto complexus est: S. Athanasius Magni Antonij gesta conscripsit: S. Dorotheus Martyr Tyriorum Antistes breue quoddam Prophetarum veterum & Apostolorum vitæ mortisque texuit compendium: Epiphanius Cōstantiæ in Cypro Episcopus Prophetarum etiam elogia, tametsi succinctè, concinnauit: S Hieronymus Pauli Protoanachoretæ, Hilarionis & Malchi Monachi vitas posteris scriptas reliquit: Nyssenus Gregorius

Sancti viri, qui vitas aliorum Sanctorum literis mādaruot.

S Clemens.

S Athanas.

S. Dorothe'.

S. Epiphan.

S. Hieron.

S Gregorius Nyssenus.

Gregorij alterius, cognomento Thaumaturgi, id est, mirabilium patratoris, vitam euulgauit: Sanctus Theodoretus Cyrensis Episcopus historiam quandam Religiosam edidit, qua ptam sanctorum aliquot in Orientali plaga Monachorum, quorum vitas admirandas, & inclyta facta litteris mandauit, memoriam ab interitu vindicatam, nobis etiamnum viuam præstat: Magnus Pontifex Gregorius in Dialogis non vnam S. Benedicti vitam scribere satis habuit, nisi & illustria plurimorum per Italiam Patrum facinora sparsim recenseret: Sanctus Isidorus denique sanctorum, qui Deo in vtroque Testamento vitæ sanctimoniâ placuêre, vitam & mortem in scriptũ breue redegit. Quid verò in re adeò liquida & manifesta probanda diutiùs immoror? An non ipsum fecerunt SS. Ioannes Damascenus, Beda, Bernardus, Bonauentura, Antoninus, alijque viri sancti, tam qui olim in Ecclesia Dei claruerunt, quàm nostra ætate vixêre, quorum hîc nomina producere operosum non foret? Ad hanc verò scriptionem duæ hos omnes potissimum causæ impulêre, ab vno eodemque ambæ fonte promanantes, ab ardentissimo inquam, quo in Redemptorem nostrum Iesum Christum ferebantur amore, & illius continenter amorem ac gloriam promouere satagebant. Primò namque videbant, quantopere earum lectione mortales excitarentur, & quàm potenter Sanctorum exemplis ad vitam sanctè pieque traducendam inflāmarentur, illorum præsertim, qui eadem cum ipsis ætate vixerunt; & efficaciùs hos ijs moueri, quàm tractatibus aut eximiã doctrinam, aut consilia salutaria spirantibus, aut ad vitam honestam adhortantibus. Deinde vt indubitatum habebant, magni huius Domini, quem ex intimis diligebant præcordijs, & quẽ ab omnibus passim agnosci colique tam ardenter desiderabant, gloriã & magnitudinem nulla posse re hominibus planius manifestari, quã si integerrimæ Sanctorum vitæ, & præclaræ illorum victoriæ ijs ad mentẽ & oculos reuocentur. Certi insuper erant, Christo ductore & auspice hæc eos magnalia operatos, inque illius virtute humanarum ita longè virium limitem transilijsse superando. Hinc, quod nemo negarit, secum ipsi ẽt statuebant, inclyta è Sanctorum vitis facta commemorare aliud non esse, quã hominibus reapse ostendere, quanta sit gratiæ à Redemptore Iesu Christo conferri solita magnitudo, quanta potentia, quamque pretiosissimi illius sanguinis vis & efficacia admiranda; quòd hæc in

S. Theodoretus. S. Gregorius Pontifex. S. Isidorus. S. Ioan. Damascenus, & alij. Causæ, ob quas vitæ Sanctorum conscriptæ sint. Quem Sanctorum historia fructum pariat.

Sanctis mira quadam ratione, & longè magis quàm in reliquis hominibus eluceat: sicut & ipsa Dei Omnipotentis magnitudo ac sapientia in cœlis, illorumque splendore ac decore, & ordinata motus illorum harmonia magis & clariùs, quàm in terra rebusque reliquis inferioribus patescit. Hinc vt plurimum in sacris ij Litteris ita cælorũ dicuntur nomine, vti peccatores terra, vt benè notat Augustinus: atque eodem loco hoc ille modo, vti & Ambrosius, exponit illa orationis Dominicæ verba, Pater noster qui es in cœlis: *& non aliter etiam antè idem Augustinus intelligit illa penè sequentia,* Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra: *& ante illum Sanctus Cyprianus hanc ipsam exponens & declarans Orationem. Hos itidem cælos Regius Propheta designat, dum ait,* Cœli enarrant gloriam Dei: *quòd in ijs ad oculum pateat, quanta sit Gratiæ Saluatoris nostri potentia, quãta efficacia: licèt plurimi è contra Christianorum (ea nostra inertia & animi est ignauia) sanctissima Ecclesiæ Sacramenta, & eiusdẽ Redemptoris g atiam & passionem, quòd exiguarum illa in ipsis sint virium, quadamtenus dedecorent. Meritò quidem hîc subuereri debere videor, ne, qui hanc, quam texere aggressus sum, sanctæ Matris Teresæ de Iesu vitam legerint, alicuius me fortè temeritatis accusent, meque hoc potissimum carpant nomine quòd huius conscriptione aliquod cæteris meis lucubrationibus, quas idcircò cogar intermittere, & alia, quæ præ manibus habeo opera, quæ maiora, dignioraque cuipiam videantur, interrumpere, ex parte afferam detrimentum Sed tot tantorumque nixus exemplo Sanctorum ac Doctorum, quos in gloriæ Domini nostri Iesu Christi enarrandæ, & mirabilium, quæ suis in Sanctis operari dignatur, celebrandorum studio quàm maximè velim imitari., nihil est quod metuam. quin imò primarium meum studium, etsi idem sit, quod fuit ipsorum, sacras scilicet litteras interpretari, cùm longè per me minorem, quàm per illos fructum pariat, atque illorum sit studio longè inferius, maiorem sanè mihi alterius illius, quem significaui, laboris suscipiendi occasionem subministrat. Vt verò iuxta communem hominum sensum loquar, sicut hac in parte infœlix quodammodo B. Mater Teresa dici queat, quòd tam ineptum, puerilem, infantemque sit nacta præconem, digniorem longè promerita; ita ipse versa vice extiti fœlicissimus, cùm mihi sanctissima generosissimaque heroina scribere*

Sãcti cœlorum dicuntur nomine.
lib. 2. de sermo. Dom. in monte, c 9.
lib. 5. de Sacram. c. 4.
Matth. 6.
Luc. 11.
cap. 11.
Psalm. 18.

vitam gestaque obtigerit, quæ sanè patentissimus latissimusque quidã est campus, in quo se præstans, insignis, ingenioque pollens scriptor scribendo exerceat. Sanctitatis quidem illius hîc nullam comparationem cum aliorum instituam (hoc namque iudicium ad sola Dei spectat arcana; & hæc etiam quanta in ipsa exstiterit, cognosci quadamtenus poterit ex ijs, quæ toto hoc opere prosequar) at quæ eam abhinc annis plurimis animi generositate & magnitudine superauit, aut legi, aut noui neminem. Adeò vt, quemadmodum Alexander Macedo edicto vetuit, ne quis se præter Apellem pingeret, aut præter Lysippum, in sua quęque arte eximios, sui statuam effingeret; ita mihi hæc, quam scribere aggredior, de manibus historia excutienda videatur, & nonnisi maximi nominis historiographo consignanda, qui singularem sanctæ huius Virginis virtutum magnitudinem pari verborum stylique sublimitate consequatur. Illinc verò me, plurimorum sanctitatem illius, vt quidem æquum & rationi consonum est, magnifacientium, & erga eam singulariter affectorum, id à me pro iure suo efflagitantium consilium ac iudicium consolatur; hac accedente præsertim cogitatione, sinceram puramque intentionem, ac bonam voluntatẽ Deo sanctisque longè esse, quàm sublimia ingenia & oratorias verborum facultates acceptiorem. Vt verò quod res est dicam, nihil hoc meum scribẽdi desideriũ magis animauit, quàm eximia solidaque in Deum Opt. Max. fiducia spero nãque ab illo, qui mutorum aperit ora, & linguas infantiũ facit disertas, os etiam meum apertum iri, & sanctæ eius ancillæ suffragijs calamum dirigendum, vt ad id ipse scriptis mandandum pertingere queam, quod gratiæ ipsius adminiculo adeò illa perfectè operando adimpleuit. Ex dictis hactenus perspicere quiuis potest, quibus ad hanc vitam pertexendam rationibus sim impulsus, cum eius in familijs viri non deessent & auctoritate & doctrina præstabiles, qui has longè me digniùs scribendi partes implessent, qui Societatis Iesu sim membrum, quem id proinde scriptionis genus minùs tangere videatur.

Generositas & sanctimonia M. Teresæ

Alexan. Magnus à nullo pingi voluit quam Apelle.

Val. Max. l. 8. c. 11.

Cic. lib. 5. Famil.

Quoniam autem singularem aliquam nonnemo fortè à me rationem rei huius petiturus est; huic paucis, Societatem IESV ad Dei esse gloriam, & salutem animarum iam inde ab initio fundatam, respondeo; hinc illius Sodales ac membra minimè indecens esse huc aspectãtia ac facientia litteris tradere. Altera ratio sit, in hanc ipsam Societatem,

Rationes particulares, quib. ad hanc vitam scribendam auctor motus fuit, etsi Soc. Iesu esset membrũ.

tatem, non minimam Matris Teresæ de IESV laudum partem transferendam videri, vtpote quæ illius auxilio non mediocriter, vbi primùm spiritualis ædificij fundamenta posuit, ac semper deinde profecit. Tertiò, quia quidquid ad Sanctos, cuiuscuius demùm familiæ censeantur, pertinet, id ipse velut proprium ac meum duco, cùm inuicem omnes fratres simus, & eidem vniuersi Domino famulemur, quo etiam simul omnes in cœlo perfruituros nos speramus, quemque in terra pariter quàm maximè extollere ac glorificare par est. Hinc etiam plerique eorum, qui Sanctorum vitas scripto consignarunt, non semper, sui num forent, spectarunt, cùm rationibus, quas antè produxi, velut efficacissimis moti, tum proprium affectum, & diuinum, quo ad hoc faciendum se sentiebant impelli, instinctum secuti. Hinc sanctus Præsul Antoninus, Ordinis sui sanctorum elogia dum texeret, S. Francisci, eiusquè collegarum præconia celebrare sibi turpe non duxit. Neque exspectauit Athanasius, vt Magni Antonij vitam Anachoretæ socij & discipuli conscriberent: sed eam ipse monumentis consignauit. Nec de solo Benedicto Præposito suo scripsit Gregorius, verùm etiam de alijs plurimis sanctitate excellentibus: quem etiam Ven. Beda, qui eiusdem fuit Ordinis, pòst est imitatus. Vt autem de veteribus illis taceam, duos ipse hodie viros & auctoritate, & eruditione conspicuos noui, qui quoniam spectabiles sunt & singulares, in omnium oculis versantur, & aliud ambos vitæ institutum professos; quorum primus, vti mihi quidem narratum est, hanc ipsam historiam vitæ B. Matris Teresæ modò adornat; alter verò se haud ita pridem mihi dixit ad idem scriptionis genus animum, vbi primùm per negotia liceret grauiora, applicuisse. Quartò, quia cùm eiusdem Religionis viri, necnon alterius eamdem quoque conscribere queant; ad Dei magis gloriam facere videtur, ab alterius hanc instituti viris litteris mandari, vt eo scriptis maior accedat auctoritas, quo ad scribentem res minùs videtur spectare. Quintò, quia piam hanc mihi mentem Dominus videtur inspirasse, quòd insignes ipse sanctæ huius Matris virtutes ac sanctimoniam quàm maximè suspiciam, & singulares, illius patrocinio, à munifica Maiestatis eius dextra gratias obtinuerim. Nec verò est quòd arrogantiam aliquam redoleat, hanc mihi mentem cœlitùs datam esse, prædicare, quòd plurimis ijsquè manifestissimis ad hoc credendum argumentis compellar. Adeò vt, cùm hac mea scri-

ptione nec sui Ordinis, nec aliorum sodalibus ad eamdem, etiam magis ex dignitate, historiam pangendam ianuam præcludam; minimè videam, cur nouum cuiquam aut insolens videatur, in re adeò salutari pro me meo satisfacere desiderio, uti suo alijs in re simili aut dissimili euulganda satisfecisse vitio nemo vertit. Etsi verò nullum quæ dictæ sunt rationes locum haberent, mihi tamen sufficiens ad hāc scribendam historiam causa videatur, quòd ita ampla & illustris scribendi materia in mea inciderit tempora, deinde quòd cum ea ipse familiariter sim conuersatus, sæpiùs sermones miscuerim, rerumque illius plurimarum cōscius fuerim, in quas, ut singulari mei ipsius desiderio facerem satis, diligēter diu antè inquisiui, quàm aliquam eius quod modò molior operis cogitationem in animum admisissem.

Cùm ergo, ut ad cœptum sermonem reuertar, qui DEVM glorificare eorum, quæ Sanctorum suorum operâ edere dignatus est, mirabilium commemoratione desiderat; idipsum mentiendo fingendove haudquaquam facere possit, deinde natura ipse detester omne id, quod commentitium esse noui, atque à viro sapiente alienissimum eoque indignissimum censeam, dubia pro veris indubitatisque obtrudere; quidquid non certissimum erit, omittam; quæque dicturus sum, cum veritate ipsa usquequaque constabunt. atque hanc ob causam personarum minutim ac singillatim nomina adscribo, & ad minutias sæpè descendo; liquidò ut constet, quâ in veritatem reique certitudinem diligentiâ, in ijs etiam, quæ exigui ponderis alioquin videbantur, inquisierim. Hinc fixos semper in narrationis veritatem oculos habebo, quæ ab ipsis etiam Ethnicis Scriptoribus ut prima & potissima historiæ pars semper fuit iudicata. Quæ de se ipsa scripto prodidit, obiter perstringam; quòd ea malim in illius quàm meo libro perlegi: adeò ut, sicuti qui hocce meum volumen lecturus est, illius idcircò scriptum negligere minimè debet, quòd, præter ipsam historicam narrationem, sublimem diuinamque quamdam complectatur doctrinam; ita & qui in illud incidet, si Sanctæ huius Matris vitam & institutum nosse voluerit, hunc etiam librum euoluat oporteat, ut qui ad plurimarum ipsius commentario proditarum rerum lucem enodationemque mirificè faciat, &

Indignum sapiente est affirmare quæ dubia sunt.

Veritas primaria historiæ pars.

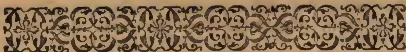
quæ

quæ ipsa subticuit, aut omisit, suppleat. Quod hac in historia melius quàm in alia quapiam fieri poterit: nam cùm ad hunc quo scribo diem nonnisi quinque à decessu sanctæ Matris effluxerint anni, & etiamnum plurimi, qui eamdem iamdudum nouere, ac familiariter cum ipsa versati & locuti sunt, supersint, non deerunt tum qui de quibus dubitem, me abunde instruant, tum qui, sicubi à veritate historica deflectere me contingeret, ipsum manifestent, mequé vt falsariũ coarguãt. Non parùm huc etiam opis mihi attulerunt priuata illa, quæ sedulò peruolutaui, scripta & commentarioli, quos Superiorum B. Mater conscripsit iussu, quibus multa de suis ipsa singillatim rebus complexa est: ex his suo mutuabor loco, quæ ad historiam hanc necessaria fore existimem. Inter alia scriptum quoddam exstat, quo vitam scribentis contineri volunt, quod sæpius ipse adhibebo, quamquam suã in eo vitam B. Mater non descripsit, sed ea dumtaxat, quæ Præpositorum imperio scriptis mandare iussa fuit: ipsum nimirum iter, per quod eam Altissimus in rebus spiritualibus deduxit, necnon permulta, quæ ab eodem est dona, ad vsque erectionem monasterij Abulensis, quod à S. Iosepho cognominatur, & omnium fuit primum, consecuta. Suas autem hîc ipsa virtutes minimè refert, nec ingentia, quæ Deo præstitit obsequia, sed ea solùm, quæ à liberali supremi largitoris manu ad annum vsque sæculi currentis alterum & sexagesimum dona accepit: ea enim tenus historica libelli illius narratio tantùm extenditur, ipsa verò dein viginti ampliùs annis superuixit. Hoc porrò nos volumine complectemur vniuersa, omnium adhac monasteriorum illius fundationes, vt plena ac perfecta omnibus suis sit numeris historia; & in lucem ac publicum proferemus, quæ adeò ipsa studiosè supprimere semper elaborauit. Illius hîc viuam quoad poterimus effingemus imaginem, eam coloribus, veris inquam atque illustribus, quibus enituit virtutibus, depingendo: quam deinde etiam expoliemus, illustre ac pretiosum omnium, quæ tum viuens, tum post mortem operata est & etiamnum sæpenumerò operatur, prodigiorum, quibus opus suum summus artifex perficere voluit, & quibus imago hæc futura est, & perfectior & longè spectabilior, decus addendo ac lumina. Idqúe ad Redemptoris nostri IESV CHRISTI, qui tot ancillam suam virtutibus

bus heroicis condecorare est dignatus, ac fœminino in pectore viriles & masculos animos inserere, gloriam; necnon gloriosissimæ Deiparentis Mariæ honorem, quam Teresa vt matrem numquam non est venerata, vtpote eius cultui mirum in modum deuota, cuiusque ipsa Ordinem ac familiam restituit; deinde ad gloriosi Iosephi, quem vt patrem est reuerita, cuiusque ope & intercessione tot tantaqué à Domino munera obtinuit, exaltationem; tum verò in Sanctæ huius Matris laudem, vt nimirum nomen illius vbique locorum innotescat & celebretur, neu tempus rerũ omnium edax, illustrium operum eius destruat memoriam; quin etiam ad filiorum eius ac filiarum spiritualium consolationem, vt cùm ipsi, tum ipsorum posteri perfectum quod imitentur omnis Religionis & sanctitatis exemplar & imaginem habeant. Denique ad commune totius Ecclesiæ Christianæ emolumentum, cui hæc adeò illustria virtutum omnium exempla ad imitandum prælucebunt, & magnos dabunt animos. Spiritui ergo diuino supplicantes, propitium vt nobis auxilij subsidijqué sui Fauonium aspirare dignetur, iam portu soluemus, & magna cum fiducia ventis vela laxabimus, in nomine Patris & Filij, & eiusdem Spiritus sancti, Amen.

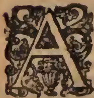

CAPVT

CAPVT I.

QVAENAM REVELATIONES VT GENVINAE admittendæ ſint, ac ſingillatim quo ſint habendæ loco eæ, quæ B. Matri Tereſæ de IESV factæ ſunt; vt permagni eas Lector faciat, quas hoc paſſim libro lecturus eſt.

ANtequam narrationis ſeriem aggrediar, non mihi abs re alienum, imò perneceſſarium videtur, hoc loco præmittere, quod cùm ijs quæ pòſt dicenda ſunt miram lucem afferet, tum verò magno me pòſt ſuis locis labore leuabit. Narrandæ mihi hinc inde variæ ſunt viſiones & reuelationes B. Matri Tereſæ factæ, non quidem omnes, quas aut illa habuit, aut ipſe noui, ſed eæ ſolùm, quæ rei quam proſequor magis quadrare videbuntur; nã prçterquã quòd optimè cum ipſà coincidant, ſalutarem ac perutilem doctrinam continent, & lectorem imprimis ædificabunt. Atque vt Reuelationes SS. Brigittæ, Gertrudis, Catharinç Senenſis, Angelæ de Fulginio, aliarumque innumerarum maximo lectores ſuos & fructu beant, & exemplo iuuant, ſic quæ B. Matri Tereſæ contigerunt, atque à ſuperiorum Sanctarum apparitionibus ac viſis nequaquam diſcrepant (ab vno enim eodemq; omnes venerunt ſpiritu) eoſdem dubio procul cauſabuntur effectus. Quoniam aũt minimè defuturos arbitror, qui narrandis fidẽ abrogabunt, vel quòd rerũ propè rudes ſunt, & ne fando legendove quidem ea audiêre, quæ in omnibus Sanctorũ vitis paſſim obuia ſunt; vel quòd, quàm ſuos dilectos familiariter ſuauis ille animarum ſponſus habeat, numquam experti ſunt: (nam vt probè Magnus monet Gregorius, qui ſpiritualibus non delectantur, de re omni, quam corporeis percipere oculis nequeũt, dubitant, quòd, quç ſub oculorũ ſenſum cadere non poſſunt, nullo vſu experimentove noſſe valeãt) conſultũ fuerit, illo in quo verſantur çrrore iam inde ab initio eos educere, & ad ea, quæ pòſt dicenda ſunt, iter illis complanare, vt, ſine omni prorſus metu, ne à quoquam narratio in deteriorem partem accipiatur, hiſtoriam meam & exordiar, & proſequar, & eam ipſi ſine omni prorſus remora aut ſcrupulo ad calcem vſque decurrant. Futuri ſunt alij, qui do-

Variarum Sanctarum reuelationes miro cũ fructu leguntur.

Lib. 4. dial. c. 1.

ctiorum, litteris imbutorum, ac spiritualia sectantium esse credent, nullam penitus reuelationi cuicumque fidem adhibere vell ; at eas quotquot sunt explodere, & illi, quo eædem enarrantur, libro auctoritatem derogare.

Libr. de differetia verarum visionum ac falsarum, signo 5. *Fortasse*, inquit Ioannes Gerson, *sapientes huius sæculi tales dari cupiam illustrationes, siue reuelationes posse minimè sibi persuadebunt: verissimè namque Propheta prædixit, Deo nos illuminante à montibus æternis, omnes insipientes corde turbatos esse, omnes inquam, qui quæ ad animum ac spiritum spectant, non intelligunt, quiq; apud seipsos in corde suo non viuunt, sed potiùs extra se in latis vanitatum locis exspatiantur.* Psal. 75. Doctissimus iuxtà ac spiritus magister dexterrimus Abbas Ludouicus Blosius tractatum euulgauit, cui Monile spirituale nomen indidit, diuinis reuelationibus, velut gemmis lectissimis, variegatum & exornatum, cuius in exordio sic præfatur: *Præmonendus lector est, ne peruersum quorumdam hominum iudicium sequatur, qui reuelationes ac visiones diuinas ceu vanissima somnia contemnendo se parum spirituales & humiles esse ostendunt: neq; enim parui pendendæ sunt reuelationes diuinitus exhibitæ, quibus Ecclesia Dei mirificè illuminatur. Dominus semper potuit semperq; poterit operari, quæ vult in mundu animabus electorum suorum.* Visiones diuinæ magnifaciendæ. Plura hac de re habere qui volet, Apologeticam Ioannis Lanspergij Carthusiani consulat epistolam, quam S. Gertrudis Reuelationibus præfixit. Vtrosq; autem rogatos velim, vt quæ hic scripturus sum, omni sinistro affectu exuto legant, nec antè de ijs iudicium, sententiamque ferant, quàm omnia ad calcem vsque per'egerint, seque à veritate, non inuitos, nec rationi obluctantes duci sinant, eique indiuulsè adhærendo faueant. Primò enim, si maturè rem perpendere voluerint, à Scripturis tam diuinis quàm humanis se redargui conuincique comperient. Porrò de sacrarum litterarum scriptoribus iam non necesse loqui: fide namque magistra edocti sumus, has esse verba diuinitùs ipsis inspirata, & Deo inspirante quidquid scripserunt, eos didicisse. Exod. 33. Mosen sæpius Deus est allocutus, quin etiam plura illi reuelauit, quàm is scripto commisit, cùm de se ipse testatum reliquerit: Deus sanctis locutus est. *Loquebatur Dominus ad Mosen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.* Num. 12. Vnde & Maria soror eius & Aaron frater inuidiosè de ipso iactant, *Num per solum Mosen locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus?* Adhæc, Prou. 8. si suas dicat Deus *delicias esse cum filijs hominum*, quomodo non loquitur Prou. 3. ijs, quibuscum adeò sibi volupe est conuersari? Idem ipse Salomon, cuius Deus simplicibus loquitur. ore superiora verba locutus est, alio quodã loco scribit, *Cũ simplicibus sermocinatio eius*, id est, cum sinceris, neminem decipientibus, nemini malum irrogantibus. Hoc ipsum porrò iam inde à mundi exordio declarauit, multoties cum Adamo, Eua, priscisque illis Patribus loquens, atq; inprimis cum familiarissimis suis, Abrahamo, Isaaco, Iacobo, Iosue, parentibus Samsonis, Samuele, Iobo, eiusq; amicis, Dauide, Salomone, cum omnibus denique Prophetis. Tanta autem veteris Testamenti tempore Prophetarum

rum erat multitudo, vt etiam ingens illorum turba Sauli obuiam prodierit eum cũ plausu exceptura, quibuscũ ille diuina oracula effundere cępit, occasionemque vulgari illi adagio dedit, *Numquid & Saul inter Prophetas?* Multa de hac re in libris Regum & Paralipomenon legere est. Ipsius etiam Mosis tempore palàm dixit Deus, *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.* Quid deinde de legis Euangelicæ dicam tempore, de qua iam olim Ioel prædixit? *Et erit posthac, Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt.* In illa siquidem sponsus Deiparæ Iosephus à Deo reuelationes accepit & monita; nec non Ananias, à quo ipse Gentium Doctor sacro fonte est ablutus; tum quoque, vti etiam pòst, idem ipse Doctor tot tamque sublimes reuelationes habuit, vt necessariò illi Angelus Satanæ, à quo colaphizaretur, ne magnitudine fortè psar. m extolleretur, dandus fuerit, vti de se ipse scriptum reliquit: Apostolus quoque Petrus, ceterique cum eo Apostoli, Cornelius Centurio, etiam antequam Christo nomen per salutare lauacrum dedisset, Stephanus item Protomartyr, Agabus Propheta, nec non Philippi Diaconi filiæ, alijque eo tem pore permulti, vti primam ad Corinthios epistolam legenti non obscurè patebit. Dei denique cum amicis suis familiaris cõmunicatio & congressio adeò semper nota inter homines fuit, vt & ipse Homerus viris præstantibus atq; heroibus aliquem propè semper Deum, qui illis adhæreat, ac cum ipsis loquatur, affingat: hinc Vlyssi & Telemacho Mineruam præsidem ac tutricem, nec non Tydeo filioque eiusdem Diomedi assignat; quod ipsum & in Æneide sua Latinorum Homerus imitatur Virgilius. Dicturos forsitan, olim quidem crebras huiusmodi Dei visiones & familiaritates fuisse, at longè secùs hodie se rem habere; equidem percunctabor, num, quod è Salomonis Prouerbijs iam antè produximus, Dei nimirum esse delicias cum mortalibus familiariter agere, & cum simplicibus illum sermocinari, ad solos eius ætatis homines dictum censeant, an verò in nostri seculi mortales etiam quadret? Cùm autem Dei dextra minimè abbreuiata sit, sed tam hoc ea, quàm superioribus seculis, ad insignes amicos sibi sanctosque comparandos ęque latè pateat; cur misericordiam & charitatẽ eius erga ipsos ita restrictam coarctatamq; censebimus, vt nec cum ijs, vti cum priscis amicis, tractando familiariùs loquatur, nec solita eos bene olẽtia complectatur? Quę porrò maior potiorq; huius obijciẽdi ratio nostri seculi sit hominib. quàm fuisset ijs, qui idem abhinc trecẽtis aut quadringentis, quin imò vel ab centum annis obiectassent? Quanto verò, si qui id tum dictitassent, pudore hodie suffunderẽtur, viso, tot, medio illo temporis interuallo, toto orbe Christiano passim Sanctos exstitisse, quib. tam præclara tãq; varia à

1. Reg. 10.
Num. 12.
Ioël. 2.
Variorum Sanctorum reuelationes.
Act. 9.
2. Cor. 12.
Non minùs hodie amicis suis loquitur Deus, quàm olim.

Domino legimus interea fuiſſe reuelata? Et ſanè hoc ipſo quo viuimus ſæculo, quot vixiſſe ſanctos vtriuſque ſexus homines conſtat, quibus ſe mira quadam Deus ratione communicauit? Sanè Magiſter ac Dominus Ioannes Auila, eximius ille Dei ſeruus, de id genus arcanis loquens, quæ è plurimis ipſe, quibuſcum tractabat, nouerat, hoc ipſo Deum tempore cum creaturis ſuis adeò miranda quędam aiebat agere, vt ſi euulgarentur in publicum, fidem vix inuenirent. Cōſtat autem, cum amicis ſuis Deum peramicè verſari, &, quamquam valdè apparet abſconditus ijs, quibus non videtur, illis ſe tamen clarè ſpectādum exhibere, qui ſuum illi ſincerè cor offerūt, magnaq; illis arcana communicare ſolitum.

Qui particulares Dei non experitur gratias, Deo hoc minimè imputet, nec eas nulli dari cogitet.

Quamobrem cui huiuſmodi negatur prærogatiua, Deo idipſum non adſcribat, neu perſuaſum habeat, poſſe nemini eā concedi, quia ſibi fortè nō datur; cùm id nullo nō tempore datum ſit, & etiamnum quotidie permultis concedatur: quin ſibi ipſe id potiùs imputet, ſi ſecum vt Deus loquatur, ſe non diſponat. Monentem ergo audiat Richard. de S. Victore ſcriptorē & grauem & veterem: *Quamdiu*, inquit, *haſce in nobis exſtaſes aut raptus non experimur, quid aliud de nobis ipſi cogitemus oportet, quàm, vti diximus, parùm nos & diligi & diligere? Si enim, quiſquis demū ſis, perfectè & ex animo diligeres, ipſa fortè amoris tui magnitudo, & deſiderij tui ardentis æſtuantiſq; vehementia ad ſimiles te raptus extolleret. Et ſi dignus omnino fores, qui tali à Deo amore diligereris, teq; ipſe ad tātam recipiendam gratiam diſponeres; intellectus forſitan tui oculos ita magna luminis ſui claritate illuminaret, ac cordis tui deſiderium tanta interiori dulcedinis ſuæ ſuauitate inebriaret, vt illa mediante extra teipſum rapereris, & per animæ exceſſum ad ſupereminentia eleuareris.* Atque huc etiam, eodem in libro paulò pòſt, refert, quod de Abrahamo in Geneſi memoratur trium Angelorum ſibi apparentium in occurſum properante: quod cum *in ipſo feruore diei* factum Scriptura teſtetur, per hunc ipſe feruorem diuini vult amoris ardorem repræſentari; ac tum potiſſimùm ſancto huic Patriarchæ eximiā hanc viſionē obtigiſſe, cū veri ſummiq; boni amore ac deſiderio cor illius internè vehemēter ęſtuabat, qua forte dignus redditus non eſſet, ſi ſuo in tabernaculo rerum terrenarum occupatione diſtortus hæſiſſet.

Beniamin Maior li. 5. c. 5.

Anima quæ raptus nullos ſentit, vel parùm diligit, vel parum diligitur.

Ibid. c. 8.

Gen. 18.

Quis verò non videt, ecquod ſit orationi rerumque diuinarum contēplationi addictorum, & ab eadem alienorum diſcrimen? Quotnam in oratione Deus veritates reuelat, quantū inter meditandū luminis inſtillat, quantū cautelę ad nuſquā impingēdū ſuppeditat? qui aūt orādi precādiq; ſtudio non vacant, vix quidquā horū experiūtur. Dein, quod inter hos eſt diſcrimen, idē, quin etiā maius reperire eſt inter eos, qui, præterquā quòd precationis ſtudioſi ſunt, vitam honeſtā probamq; ſed nonniſi iuxta vulgarem hominū conſuetudinē ducunt, & illos, qui magno animi robore rebelles affectuū paſſiones edomāt, nullū cū rebus creatis habent cōmerciū, ſoli Deo corde colligati & vniti ſunt, atq; ipſum ſolū præ omnib. & deſiderant

Differentia mortificationis ſtudioſorum, & eorū quibus ſatis eſt communē probamque vitam agere.

derant & amant: qui, quò se hi à reb. creatis magis alienãt, eò se illis cõmunicat amiciùs, aperit planiùs: quin fieri potest tã illos Deo fideliter famulari, vt adeò se vicissim illis familiaré exhibeat, non rarò vt cum ijs blandos, amicorum se mutuo alloquentium ritu, sermones misceat, vti cum Mose fecisse constat. adeò vt, si consideremus, quanta sit Dei cum hisce familiaritas, ea quam cum communem vitam agentibus aliquando habet, (vti dixi) nulla prorsus & vix vllius meriti ac numeri esse videatur. Vnde & S. Bonauentura nemini visionem animæ in contemplatione suspensæ obtingere ait, quàm qui vir desideriorum est, & neminem habere eam nisi per ardens quoddam desiderium posse: Atque hanc ob causam cecinisse Prophetam, *Gustate & videte quàm suauis sit Dominus.* Primò præmittitur *gustate*: nam adeò nullus gustus suauis obtingere cuipiam potest, nisi antè desideret quod gustandum est. Varij autem Deo sunt loquendi modi, prout singulos, quibuscum agere vult, dispositos videt: de qua re latè tractant Didymus & D. Augustinus, & latiùs & imprimis eleganter sanctus Pontifex Gregorius sub libri duodetrigesimi Moralium initium. Tametsi non ignorem, non omnes eum intimos suos per hocce iter sic vsquequaque deducere consueuisse; plurimos tamen eodem omni ætate & conducit, & hactenus conduxit. Quod qui pleniùs & apertius videre voluerit, S. Bonauenturæ tractatum, quem de septem contemplationis gradibus conscripsit, & Richardi Victorini Beniaminum Maiorem, aliosq; id genus libros permultos à rerum spiritu[illegible] magistris compositos cõsulat; qui frustra editi libri fuissent, si non i[illegible] dent temporibus plurimi, quos similibus prærogatiuis beasset Deus. Quapropter credere, olim quidem amicis suis loqui Deum consuecuisse, hodie vero conticescere; & priscis quidem temporibus, ac maiorum ætate permultas plurimis reuelationes ab eodem factas, sed eas modo penitus desijsse; non id quidem in homines iudicio sapientiaque præditos, sed in prorsus ignaros, rerumque aut lectarum aut visarum penè expertes arbitror posse cadere.

lib. de Lum. Eccles. sermon 2c.

Quis visionẽ habere animæ suspensæ queat.

Psal. 33.

lib. 2. de S. Spiritu.

li. 16. de ciu. Dei c. 6 cap. 2. iuxta nouam editionem.

Hanc ob causam minimè rationi dissentaneum fore existimo, omnibus, tam quibus hic error iam insedit, quàm quos is occupare deinceps posset, eundem omnimodis eximere; quàm potero breuissimè ostendendo, non Apostolorum solummodò ætate, sed etiam postea, ad nostra vsque tempora, reuelationes has in Ecclesia fieri solitas. & quantam eis auctoritatem fidemque adiunxerint, qui ijsdem floruere doctores & Sancti. Dionysius Areopagita, Apostoli Pauli discipulus, non minùs vitæ sanctitate quàm scientia apud veteres notissimus, Demophilo per epistolam narrat, se, dum in Cretam traiecisset, Carpi viri sanctissimi domo exceptum fuisse; quem adeò diuinæ ait Maiestati exstitisse familiarem, vt non antè ad sacra celebranda mysteria accederet, quàm propitium ei aliquod à Deo visum huc spectans obtigisset. Refert deinde ex ordine harum visionum

Epist. 8.

s Carpi visio.

ſionum vnam, tunc temporis ipſius Carpi ore exceptam, longam illam quidem & admirabilem, in omnibus tamen ijs, quas in ſequentibus ipſi recenſebimus, ſimilem. Vidit is namque cœlum apertum, atque in eodem Redemptorem IESVM Chriſtum multis Angelorum millibus ſtipatum: inferne patentem Tartarum, ac duos in eundem propè præcipitantes, quorum crura immanes circumplectebantur angues, vt ſtare neſcij in patulam voraginem ruerent. Exinde ad eoſdem deſcendentem cum Angelis Redemptorem Chriſtum, manibuſque illorum apprehenſis diſcrimine eos educere ſatagentem; ac deinde ad Carpum ijs ipſis indignantem conuerſum dixiſſe: In me ſæui, ſi videatur Carpe: paratus enim ſum mortem denuo, humani generis redimendi cauſa, ſubire. Si de quoquam hoc tempore viuenti idipſum referremus, quàm multis, licèt doctrina & ſpiritualium rerum ſcientia eximijs, id in riſum ac fabulam verteretur? Cùm tamen ſancti Dionyſij viri & litterarum & ſpiritualis ſcientiæ cognitione clarioris tempore res euenerit, illam ipſe vt inauditam non reiecit, neu vt nugacem exploſit, quin potiùs narrationem hoc epiphonemate concludit: *Hæc ipſe audiui, & vera eſſe mihi perſuadeo.* Tertullianus auctor vetus, vtpote Apoſtolorum ætatem proximè ſecutus, ſcripſit in hæc verba: *Nam quia ſpiritualia chariſmata agnoſcimus, poſt Ioannem quoque prophetiam meruimus & conſequi. Eſt hodie ſoror apud nos reuelationum chariſmata ſortita, quas in Eccleſia inter Dominica ſolennia per ecſtaſin in ſpiritu patitur: conuerſatur cum Angelis, aliquando etiam cum Domino. Et videt & audit ſacramenta, & quorundam corda dignoſcit, & medicinas deſiderantibus ſubminiſtrat. Hanc verò prout ſcripturæ leguntur, aut Pſalmi canuntur, aut adlocutiones proferuntur, aut petitiones delegantur: ita inde materia viſionibus ſubminiſtrantur. Fortè neſcio quid de anima diſſerueramus, cùm ea ſoror in ſpiritu eſſet. Poſt tranſacta ſolennia dimiſſa plebe, quo vſu ſolet nobis renuntiare quæ viderit, &c.*

Christus paratus est rursum pro hominibus occumbere.

Lib. de anim. 49.

Quod Græci ἔκστασιν, Latini Raptum dicimus: cui verò ſimilia contingunt, hunc rapi dicimus, vel extra ſpiritum raptum eſſe. Placet autem magis proprijs terminis modiſque loquendi vti quàm alienis, ne cui fortè ij noui aut peregrini videantur. Paulus primus eremi cultor poſtquam multas eaſque admirabiles reuelationes cælitus habuiſſet, quas per tot, quibus in ſpelunca ignotus delituit, annos factas illi indubitatum eſt; tandem Deo reuelante didicit, Sanctum Antonium eodem, quo ipſe in deſerto ſoliuagam vitam agere, & huius ſe conſpectu, priuſquam de vita migraret, recreandum. Vnde & Antonius alio in loco Deum idcirco monentem audijt, Paulum vt adiret. ergo alter in alterius conſpectum cùm veniſſet, ſuis inuicem compellarunt nominibus, cùm ea tamen antè ignorarent. Sui eum deceſſus certiorem reddidit

S. Pauli eremitæ reuelationes.

Et S. Antonij.

didit Paulus, & acceptum olim à S. Athanasio corpusculo inuoluendo pallium ab ipso postulauit, ad quem reuersus Antonius, animam illius multis Angelorum, Patriarcharum & Apostolorum agminibus stipatam in cœlum subuehi conspexit. Nec verò solas has, sed & alias multas præstantes S. Antonio reuelationes contigisse ex S. Athanasio, Palladio, alijsque, qui de ipso scripsere, discimus. Etsi verò nihil harum à quoquam proditum esset, sufficientis testimonij loco foret, quod apud Cassianum in Collationibus his verbis refert Abbas Isaac: *Et vt orationis veræ percipiatis affectum, non meam vobis, sed Beati Antonij sententiam proferam: quem ita nonnunquam in oratione nouimus perstitisse, vt eodem in excessu mentis orante, cùm solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in feruore spiritus proclamantem: Quid me impedis sol, qui ad hoc iam oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate? Cuius etiam hæc quoque est super orationis fine cœlestis & plusquam humana sententia: Non est, inquit, perfecta oratio, in qua se monachus, vel hoc ipsum quod orat, intelligit, &c.* Quàm is extra potestatem sensuum erat, qui hoc ritu precabatur? Quis deinde referat Monachorum illorum in Aegypti, Palæstinæ alijsque solitudinibus agentium extases, qui nimirum cum Angelis familiariter tractabant, & videbant abscondita ab hominibus sæcularibus, cùm (quanquam multa de ijsdem referat Cassianus) illæ minimæ sint, quæ ad hominum notitiam peruenerunt? Hoc nobis sufficiat, quòd, illo testante, septem secum panimaciorum paria in sporta, iuxta septem dierum hebdomadis numerum assumerent, vt hoc indicio, si fortè sui ipsorum obliti essent, admonerentur, quando expletus iam hebdomadis esset cursus, quò ad sacra solennia Dominicis celebrari diebus solita conuenirent: aliàs enim, per crebros illos excessus, raptus & mentis alienationes fiebat, vt ignorarent, num de pane gustassent nec ne, neu quot in oratione versati essent dies. Eodem de se Abbas Ioannes loco testatur: *Pro Domini nostri munere memini me in huiusmodi raptum frequenter excessum, vt obliuiscerer me sarcina corporea fragilitatis indutum, mentemque meam ita omnes exteriores sensus subitò respuisse, & à cunctis materialibus rebus omnimodis exulasse, vt neque oculi, neque aures meæ proprio fungerentur officio, & ita diuinis meditationibus ac spiritualibus theorijs animus replebatur, vt sæpè ad vesperam cibum me percepisse nescirem, ac sequente die de hesterna solutione ieiunij penitus dubitarem, &c.*

collat. 9. c. 31.

Oratio nõdũ perfecta.

collat. 19. c. 4.

Ibidem.

Abbatis Ioannis.

Tam ij, quos memorauimus, quàm plures alij, quos suo adferemus loco, viri erant, ne solis id feminis datum à Deo ter maximo donum quis opinetur. Quàm sæpè id quod tractamus S. Martino Turonensi concessum sit, pro dignitate ac sufficienter nemo explicet, cùm singulari tales ipse gratias celarit cura, ac studiosè suppresserit. Ex ijs tamen, quæ de ipso notauit Seuerus Sulpicius, harum nonnullæ erui possunt. Refert is illi etiam-

In vita S. Martini c.2 etiamnum catechumeno, ac nondum Ecclesiæ inserto, de nocte visum Saluatorem Christum, media illa tectum chlamyde, quam egeno propter se Martinus erat pridiè elargitus, atque adstantibus Angelis dixisse, Martinus hac me veste contexit. Aliam factam illi visionem eodem libro prodit cap. VIII. Capite autem quarto & vigesimo indubitatum ait esse, multos sæpenumero Martino apparuisse Angelos, & cum eo locutos: non rarò etiam visum illi cacodæmona, & quidem varijs in figuris. Cùm *Sulpic. epist. ad Bassulã. Dialog. 2.* Valentinianus Imperator Martinum regia arceret, apparuit pio viro Angelus, & quid futurum esset, prænuntiauit. Alio quoque loco profitetur, multoties ad eundem Præsulem descendisse Angelos: aliàs quoque, SS. Agnetem, Theclam, ac Deiparam auditas reuera cum ipso colloqui: Cæterùm id sibi frequens esse, ipsum Martinum referre solitum, ac gloriosos Apostolorum Principes Petrum ac Paulum frequenter sibi visibiles *Seuer. epist. ad Aureliũ Diacon.* adesse. Dialogo tertio, de alio meminit Angelo clara cum viro sanctissimo voce loquente, & alio, qui ad eum consolandum cœlo erat dilapsus. Ipsemet qui hæc scripsit Sulpicius, duas sibi obtigisse narrat visiones; prima apparuisse sibi à morte Martinum specie conspicuum ac venerabilem, manu librum, quo vitam illius Sulpicius complexus erat, gestantem, sacraque eum benedictione signantem: alia conspexit Clarum, eiusdem Martini discipulum, in cœlum ab Angelis subuehi. neque enim nouum vel insolens est, suas ab ipsismet Sanctis aut narrari aut conscribi reuelationes, Deo sic ad nominis sui gloriam disponente; has enim ipsi si tacerent, ecquæ earum noscendarum esset ratio? His affinia, magna tamen & præclara in vita S. Nicolai commemorat Simeon Metaphrastes. S. Methodius Martyr, & Patarensis Antistes, non plurimas modò accepit reuelationes, sed eas ipse etiam scripto ad posteritatem transmisit, atque etiamnum in manibus versantur. S. Ambrosius inter diuini verbi sementem spargendam adstantem sibi conspexit Angelum, auribus inserētem, quæ in populum effunderet. Eidem quoque conspecti sunt Geruasius & Protasius Martyres, atque ei, quo sui reconditi essent cineres loco, reuelarunt: nec non deinde SS. Vitalis & Agricola, ac tandem Nazarius & Celsus, itidem Martyres. Qua ipse è vita migraturus esset dies diuinitus illi etiam innotuit, & quis sibi in Ecclesiæ gubernatione dandus esset successor: atque vtrumque ipse suis enuntiauit. Supremo in morbo ab illo ei sacra mysteria sacerdote data sunt, quem ad pium hoc officium peragendum diuina bonitas per visum exciuerat. Ioanni cognomento Chrysostomo piè credimus multa ab Apostolo Paulo in reuelatione dictata, quæ aut in scripta referret, aut ad populum pro concione proferret. Is ipse, referente Nicephoro, cùm ad sacros esset assumendus Ordines, candida illi aduolitare est conspecta columba, capitique initiandi insidere. Paucis antè, quàm vita defungeretur diebus, cùm insomnem precando noctem

Deo ordinãte reuelationes suas enarrant sancti.

S. Nicol. reuelationes.

S. Methodij.

S. Ambrosij.

S. Paulinus in vita S. Ambrosij.

S. Ioannis Chrysost.

lib. 3. hist. Eccles. c...

noctem ageret, adstantes sibi vidit Petrum & Ioannem Apostolos, qui familiariter cum ipso sermonem miscentes,& propediem corporis illum ergastulis soluendum,& ad quam esset apud cœlites gloriam euehêdus, prænuntiarunt: quo dicto, cœleste quoddam cibi genus illi porrexere. Eius autem diei,quo ex hac vita excessit, nocte præuia apparens illi S. Basiliscus Martyr,postera eum decessurum luce, & in ea, cui præfuerat Ecclesia, humandum prædixit. S.Hieronymus etiamnum adolescens, in spiritu rapi se coram Christo iudice & Angelis vidit, ab iisque acriter vapulare, quòd plus æquo profanis Gentilium scriptis lectitandis incumberet. Quas autem illi iam canescenti, & ad præsepium Bethlemiticum commoranti visiones obtigisse credendum est, cùm iuuenem adhuc, in deserta solitudine agentem, medios inter Angelorum choros se versari sæpenumero crederet? Idem (vt quidem à pluribus aduocatur, vel, quod mihi videtur potiùs, Sophronius, eiusdem Hieronymi collega) sermone de Assumptione, insignem mirandamque Sanctæ Paulæ oblatam visionem recenset; nec ea vel prima, vel postrema foret, nisi eas Hieronymus omnes silentio inuoluisset. Eadem tempestate viuebat sanctus ille Anachoreta Ioannes, cùm ob diuinas, quibus illustrabatur, reuelationes, tum ob spiritum, quo donatus erat prophetiæ, notissimus: quem, vt Sanctis testatur Augustinus, de futuro belli ciuilis euentu Imperator Theodosius Magnus supplex consuluit. Huius quoque meminit in historia sua Ecclesiastica Nicephorus, nec non & aliorum per Orientem monachorum, vti Beni, Theonæ, Eulogij, Marci, sacrum Eucharistiæ panem nonnisi ex Angelorum manibus accipientis, Siluani, cui famulorum ritu ministrabant Angeli, Viti, qui priùs quàm corporeis Imperatorem Constantinum coràm spectaret oculis, sæpiùs eum spiritus luminibus in visione conspexerat. Plura nosse qui volet, historias adeat, Lausiacam Palladij, & Theodoreti religiosam. Ad sanctum Benedictum veniamus, de quo nihil dicere est necesse, cùm toto secundo Dialogorum libro Gregorius tot & tam illustres illius visiones referat, aliisque eorundem Dialogorum libris alias aliorum tum quidem in Italia, tam virorum quàm fœminarum florentium sanctitate,quas omnes ipse & credit,& confirmat,& approbat.S. Gregorij autem, aliorumque eiusdem Monachorum, quatuor de vita eius complexus est libris Ioannes Diaconus. Finem nunquam facerem, si omnes, quas plurimi sanctissimæ illius familiæ monachi ac monachæ diuinitus habuere in spiritu apparitiones, & incognitas inquirere, & inquisitas recensere velim. Producam tamen nonnullas, atque illis potissimùm factas viris, quorum sunt à Venerabili Beda conscripta elogia, cùm quòd aliquot illorum familiariter ipse nouerit, & sæpè sit locutus, tum quòd tantam ijs adiungat fidem, & maximi ponderis ipsius sit auctoritas, propterea denique, quòd sanctorum illorum gesta vitæque

Niceph. lib. 13. c. 37.

S Hieronymi.

Hierō. epist. ad Eustoch. de custod. virgin.

S. Paulæ.

Ioannis monachi & Prophetæ.

lib. de cura pro mortuis c.17.

lib. 11. c. 34. & seqq.

S Benedicti.

S. Gregorij.

Beda in vitis c. 2. 3. 4. 14. 6. & 8.

Cuthberti. tæque non adeò paſſim omnibus innotuerint. Sanctus Cuthbertus Epiſcopus Angeli ope ſanitatem eſt conſecutus, & aliorum ſæpè operam & opem varijs in concertationibus expertus. Nocte etiam quadam ab innumeris Angelorum turbis ingenti lumine coruſcantibus animam Sancti Ardani Epiſcopi in cœleſtem vidit requiem deportari; vti & pòſt Hadvvaldi paſtoris animam. Multa illi ſummis de rebus pòſt euenturis, quas multis capitibus complectitur Beda, miro quodam ſunt reuelationis genere cælitus detecta. Boiſili. Eodem propè tempore Boiſilus multa per viſionem diuinitus didicit. Felicis. Felix presbyter Nolanus (cuius vitam primò Paulinus, ciuitatis eiuſdem Epiſcopus ſtricta, pòſt Beda ſoluta eſt oratione complexus) in ſpiritu carcere, quo tenebatur, egreſſus eſt, Maximumque Epiſcopum ſuum, cui illius etiam erat aduentus à Deo declaratus, adijt, & toto illo, quo delituit ſemeſtri, ſæpè & ab Angelis, & ab Angelorum fuit Domino frequentatus. Matris S. Columbani. Sancti Columbani Abbatis mater, cum cùm vtero geſtaret, ſplendidum ſibi viſa eſt videre ventre ſuo ſolem egredi, qui Columbanum ipſum deſignabat; cui in deſerto agenti Abbas quidam de cœlo commonefactus cibum miſit, vti & duo pòſt Epiſcopi, piaq; quædam matrona, diuinitus item moniti. *Beda vita c.1.6.&10.* S. Columbani. Ipſe quoque Columbanus Deo inſinuante cognouit, cibum ſibi ab illo, tametſi longiùs diſtaret, mittendum. Hac etiam ipſe ratione ſuorum ægritudines fratrum abſens perſpectas habuit, ac multa alia, quæ euentura longè antè prædixit. Ab Angelo in ſomnis præmonitus fuit, ne in Sclauoniam, quò properabat, concederet: in ſomnis itidem de bello Theodoricum & Theodebertum Reges inter ſuſcitato, deque eiuſdem ſucceſſu factus eſt Deo reuelante certior. Columbani iunioris. Columbano ſuperioris Columbani diſcipulo morti proximo conſpectus fuit ipſe Redemptor IESVS, à quo narrante didicit, quibus vitam illius prorogari votis magiſter in cœlo à ſe contenderet. Attalæ. Attalæ cœnobij, in quo Beda monaſticam profitebatur, Abbati mortis fuit dies prænuntiatus; *Beda in vita.* & is ipſe, priuſquam animam ederet, multarum horarum ſpatio cœlos apertos ſpectauit. S. Patricij. Sanctus Patricius Hibernorum & Apoſtolus & Epiſcopus primus, etiam iuuenis, & compedibus vinctus [illegible]cundò Dei voce excitus, in patrium ſe conferre ſolum iuſſus eſt. *Beda in vita lib.1.* Significauit illi exinde peramicè, quanta ob diuinum eſſet nomen præſtiturus obſequia, quæque paſſurus aduerſa. Multa illi in ſpiritu in patria reuelata ſunt à patre luminum; vnde ad nulla ſe conferebat loca, niſi Angeli ad ipſum cœlo deſcendentis ſuaſu & conſilio, atque id propè ſemper. Vidit is in mentis exceſſu abſentem ſe à pueris materno in vtero recluſis in Hiberniam euocari, ac rogari, vt properaret, quò illius opera ſalutis redderentur conſortes. Cùm verò nec Angeli iter hoc ſuaſu vellet ingredi, ipſemet Seruator IESVS apparens, in viam vt ſe daret, imperauit, ac mira illi vltrò eſt pol-

est pollicitus. Multa eaque grauia vaticinando sæpè suis prædixit, oc-
cultas Regis Hibernorum aliorumque cogitationes perspexit. Quotheb-
domadis Angelus eum compellabat; adeoque hæ frequentes illi reue-
lationes erant, vt fidem penè exsuperet narratio. Vidit inter alia cœ-
los apertos, & ipsum Dei filium maiestate magna considentem, mul-
tisque Angelorum millibus circumdatum. Quadraginta ipsis diebus *Lib. 2. vitæ.*
in montis cuiusdam vertice commorabatur, continenter orationi in-
tentus, quo tempore plures & stupendas reuelationes habuit. Ange-
licæ porrò aliæque visiones perfrequentes ei fuere: quæ quia numero
plurimæ sunt, hic tacitus præteribo; vnum hoc si dixero, apparuisse
illi, non secùs atque olim Hebræorum ductori Mosi, Angelum in
rubo ardenti, quem tamen flamma non adureret; nec non nocte à
mortis eius die proxima Angelos illi funebres exequiarum ritus sua-
uissimo vocum concentu persoluisse, & Angelum omnibus, qui ad
exequias illius vndique confluxerant, clara esse voce locutum. Eusta- **Eustasij.**
sius Abbas Sancti Columbani discipulus cœlo monente didicit, fore *Beda in vita.*
vt aduersarius ipsius anno euoluto ex hac vita tolleretur; rursus, pri-
usquam ex hoc mundo migraret, alia illi facta reuelatio. Bertulphus **Bertulphi.**
Abbas ex ægritudine decumbens accedentem ad se conspexit Petrum
Apostolum, & repentè sospitatem est consecutus. Agibodus monachus, **Agibodi.**
Sancti Attalæ discipulus, in raptu mortem sibi imminentem cogno- *Beda in vita.*
uit, & qua inter cœlites don.ndus esset gloria. Stephano cuidam San- **S. Arnulphi.**
cti Arnulphi Episcopi ortum, ac futuram vitæ sanctimoniam Deus
præsignauit: eidem quoque Arnulpho, quæ pòst euentura erant, pa-
tefacta cælitus sunt; sic & monacho cuidam factum à sancto hoc viro
miraculum innotuit. In vita porrò Abbatissæ Burgundophoræ cœle- **Burgundophoræ Abbatissæ monialium.**
stes planè refert visiones, quas nonnullæ de virginibus monasterij il-
lius viderunt. harum vna Sanctum Eustasium Abbatem ad se breui ac-
cessurum in spiritu cognouit, eiusque ope & precibus oculorum sibi
vsum, quo iam dudum caruerat, reddendum. Alia, Sisintrudis no- **Sisintrudis.**
mine, post quadragesimum se moriturum prænouit diem; & ecce, se-
ptimo & trigesimo pòst die duo ad eam delapsi de spiritibus cœlesti-
bus, animam illius ad superna gaudia subuexerunt; sed ipsa ad cor-
pus denuo reuersa visa ex ordine narrauit sodalibus, & post triduum se
è vita excessuram. Tum verò rursus ijdem ad ipsam accessere An-
geli, animam ad cœlestia deportaturi. quotquot autem illius præsen-
tes adfuere exequijs, canentes audierunt Angelorum choros, à qui-
bus carmen suauè modulantibus intra æterna tabernacula inuecta
fuit.

Gibitrudis cùm pro Præpositæ suæ Burgundophoræ sospitate Deo **Gibitrudis.**
supplicaret, ex eo d.dicit tam se, quàm cæteras sanctimoniales,

ante illam hinc emigraturas; hinc anima eius Angelorum ministerio extra corpus educta, intra ipsum reduo redijt, & certum decessus sui diem designauit. Erkentrudi de nocte apparens Angelus, monuit, vt sacra Eucharistiæ mysteria susciperet. hæc morti propinqua, alterius monachæ arcanum, quod corde premebat, diuina reuelatione cognouit, ac modulantes coram se Angelos quàm frequentissimos audijt. Id ipsum harmoniæ Angelicæ melos & alij cuidam virgini à Deo submissum testatur, cuius & ad aliorum adstantium aures symphonia accidit. Alia à Deo se cœlis patentibus euocari conspexit, & cùm, quam mater pro delictis actura pôst esset pœnitentiam prædixisset, venientem ad se Saluatorem tum vidit, cùm iamiam in manus eius suam esset animam consignatura. Domnæ, dum sacrosanctam Eucharistiæ mensam accessisset, in ore igneus quidam est globus à duabus dumtaxat visus puellis, quæ id visi miraculum non nisi in mortis suæ hora euulgarunt; qua veniente diem hæ integrum suauissimè iucundissimeque cantantes, & locum, in quo decumbebant, odoris fragrantia replentes, innoxias animulas creatori suo reddiderunt. Quilisinda de excessu suo è vita alijsque rebus pôst futuris facta certior, Pentateuchum Mosis, sacrum Euangeliorum contextum, nec non aliquot è Diui Pauli aliorumque Apostolorum Epistolis in mortis hora exactè recitauit, cùm tamen nihil horum, dum viueret, memoria teneret. simul etiam omnium, qui in eo vixerant monasterio, monialium cœlo iam receptas animas ad se descendentes conspexit, quarum in comitatu cœlos peteret. Auditus dein non eo dumtaxat, sed remotis etiam in locis Angelorum concentus. Leudebertam in reuelatione monuit Deus, vt sacris Præsidis suæ consilijs acquiesceret, quòd propediem corporeis esset vinculi exsoluenda: migrationis verò cùm iam tempus instaret, Principis Apostolorum Petri fuit visione & alloquio recreata. Landebertæ iamiam vita egressuræ lectulo splendida quædam nubecula visa est incumbere, & Angeli auditi modulari. De solis cœnobij illius virginibus hæc Beda, de quorum est fide minimè ambigendum. Idem quoque Beda in Iustini pueri & martyris vita, quam carmine descripsit, hunc prophetico donatum spiritu, & reuelante ait Deo sciuisse, quo frater esset carcere conclusus, & hunc antè sibi de facie ignotum, protinus agnouisse, & multa alia suis euentura temporibus inspirante Dei spiritu prænouisse. Sancto Malachiæ Episcopo, (cuius, vtpote amicissimi, vitam Sanctus Bernardus contexuit) reuelatum est, quo sororis nuper defunctæ res in alio mundo essent loco. Hic Edanum è discipulorum suorum numero in Episcopum assumpsit, quòd eum in visione vidisset annulum digito præferentem: quare eum ipse ad hanc dignitatem sacrauit.

Margin notes: Erkentrudis. — Domnæ. — Quilisindæ. — Leudebertæ. — Landebertę. — Iustini Martyris. — S. Malachiæ.

Sicarus

Sicarus Presbyter, qui & ipse prophetiæ donum acceperat, cùm fortè per locum, in quo Malachias agebat, transibat, eum, tametsi antea inuisum, digito commonstrans omnibus, En, inquit, sanctus ille Præsul, quem in Hiberniam venturum vobis prænuntiaui, quique hominum nouit cogitata: Malachiæ porrò multa tum sua, tum sociorum, quibuscum venerat, arcana reuelando detexit; prædixit quoque paucos illorum, qui aderant, secum vnde venerant redituros. nec caruit euentu prædictio. Sanctus hic Episcopus, quoddam moliens templum, cuius ædificium planè, prout ipse conceperat, fieri ab operarijs non posse videbatur, illius ipse ideã in spiritu vidit & insignem, & capacem, & eius prorsus formæ, quali exstrui id ipse cupiebat; quare manus operi admoueri iubet, & secundùm impressas in raptu notiones, & exemplar sibi cœlitùs monstratum structura assurrexit. Aliàs simile quid illi contigit, in quo non templum solùm, sed & monasteriũ integrum illi per spectrum exhibitum fuit: ad cuius formam illa ipse construi iussit. Per confertam quamdam hominum multitudinem dum transiret, adolescentem vidit inter alios, qui efflictim eum videre connitebatur: tum sancto fuit viro cœlitùs indicatum, quid adolescens hic se vellet, & quid huic futurum esset. Multa id genus alia huic obtigerunt, eximiaque sunt per visum ostensa, & de futuris euentibus reuelata. Huic ergo meritò S. Bernardus, è quo superiora omnia mutuati sumus, nec prophetiæ donum, vel miraculorum, nec cœlestes defuisse reuelationes testatur. Non minora porrò quoad hæc de ipso Bernardo dicenda occurrunt, si illius, quam Guilielmus & Bernardus Abbates conscripsere vitam, consulamus: eius namq; mater vterum dũ ferret, vidit in somnis, quemnã enixura esset filium, vt illi antè pius quidam vir, cui id diuinitùs ostensum erat, indicarat. Ipsi etiam iuueni reuelatum fuit, fratrem Gerardum lancea feriendum, ac deinde ad meliora conuersum monasticen secum professurum. Idem verò Gerardus voce quadam diuina monitus fuit, vt loco quo vinctus tenebatur egrederetur, & cum fratre abiret. Vidit quoque adstantem sibi de nocte puerum miro fulgore conspicuum, ac magna sibi auctoritate præcipientem, vt sine vllo prorsus metu & fiduciæ plenus diceret, quæ sibi dicenda occurrerent. Alia nocte ingentem Angelorum vidit multitudinem, qui in suos distincti choros suauissimè eo modulabantur loco, quo deinde cœnobij constructa fuit Ecclesia. Multæ quoque illi animæ defunctorum apparuere, deque suo eum statu ac salute docuerunt. Graui ex morbo cùm decumberet, in spiritu ad thronum Dei raptus accusantis se diaboli calumnias euasit & illusit. Alia exinde illi visio missa, qua cognouit non se tum, cùm cogitabat, demoriturum: & alia rursus haud ita multò pòst, in qua Deipara, Martyre Laurentio & S. Patre Benedicto comitata, manu caput & partem corporis malè affectam tangente, sanitati pristinæ fuit restitutus. Reuelabantur identidem illi fratrum etiam longiùs remo-

Sicari.

Moritur anno Christi 1148.

S. Bernardi. Lib. 1. cap. 1.

Cap. 3. Gerardi.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 10.

Cap. 12.

Cap. 13.

torum tentationes, lapsus, morbi, ac denique interitus. Fuit, cùm videre sibi visus est duos, qui cum morte instante luctantes paternam à se benedictionem efflagitarent. Multa alia id genus inter orandum illi innotuerunt per visum. vt alia omittam, vniuersos sacræ Scripturæ libros subtus se expansos vidit & explicatos: piaculare verò pro sancti Malachiæ anima sacrificium celebranti indicatum est, illam cœlicis perfrui gaudijs, & quam de fidelibus defunctis lecturus erat, collectâ omissâ, eam quæ de sanctis Episcopis legi consueuit, legere orsus est. Quos præter hæc raptus & mentis excessus pateretur, hinc fit manifestum, quòd sæpè extra sensuum potestatem ac suijpsius impos esset. Vnum huic rei testandæ exemplum satis sit: Cùm enim die toto in lacus Losannensis ac Geneuensis ripa iter habuisset, oculos ad eumdem etsi longum ac latum non reflexerat, donec tandem socijs inter sese de illo loquentibus, ex ijs percunctatur, vbinam locorum agerent. Plura qui nosse volet, tam quoad S. Bernardi, quàm aliorum ea tempestate virorum sanctorum reuelationes, quartum simul & quintum de vita illius librum adeat. Eadem tempestate florebat S. Elisabetha, cœnobij Sconaugiensis Antistita, sanctitate illustrationibusq; diuinis notissima: interuisebant eam namq; frequenter & ipse Redemptor Iesus, ac cœli terræq; regina, nec non sanctus Ordinis auctor Benedictus, & potissimùm Angelus tutelaris. Erat illi solẽne Dominicis festisq; diebus extra se rapi, & obscurissima S. Scripturæ sensa clarissimè exponere. De S. Elisabetha Spalbecensi hæc scriptis prodidit Abbas Blosius: *Purissima hæc virgo septies quotidie ita rapiebatur in Deũ, vt nullus sensus, nullus motus, nullus flatus in ea appareret: totum enim corpusculum illius prorsus obrigescebat, nec vlla pars eiusdem sacri corporis tunc moueri poterat, quin in totum corpus moueretur.*

Lib. 2. c. 3.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 3. c. 1.

Elisabethæ Sconaugiensis.

Monil. spir. c. 2.

S. Dominici.

Illuxerunt deinde splendida illa orbis luminaria Dominicus & Franciscus, in quibus admiranda etiam diuina operata est manus, quæ quòd plerisque nota sint, nonnulla paucis attingere satis fuerit. Dominicum mater cùm eniteretur, cœlitùs edocta fuit, ecquis futurus aliquando esset: nam etiamnum prægnans diuino in somno gestare sibi visa est catulum ardentem ore facem præferentem, qua vniuersum ille orbem videbatur succendere: quæque cum de sacro fonte suscepit matrona, vidit in iam abluti fronte stellam collucere, à qua totus qua patet orbis illustrabatur. Romana is ipse in curia cum ageret, Ordinis abs se instituti confirmationem ab Innocentio eius nominis tertio Pontifice petiturus, vidit in somnis Pontifex, Basilicæ sancti Ioannis Lateranensis iam collabascenti hunc humeros subijcientem Dominicum. Idem Patriarcha cùm in Vaticana S. Petri Basilica Romæ precibus vacaret, venientes ad se conspexit gloriosos Apostolorum Principes Petrum & Paulum, à quorum illo baculum, ab hoc codicem accepit, & ad Euangeliũ per orbem diuulgandum missus est, ad hoc ipsum singulari quadam ratione à

S. Antonin. in 3 p. hist. tit. 24. c. 4.

Deo segregatum dictitantibus. Eodem quoque loco suos in spiritu vidit Fratres binos per orbem ad euangelizandum gentibus discurrere. Atque vt, quoad sacri huius instituti (quod hactenus semper Ecclesiæ rem adeò gnauiter fideliterque gessit) confirmationem reuelatione quadam à Deo fuit illustratus; sic, dum de vestis assumendę genere secum ipse deliberaret, ipsa Deiparens Maria Reginaldo viro religioso se spectandam dedit, ipsi tum amissam valetudinem reddens, tum habitum, quo etiamnum hodie Ordo vniuersus vtitur, deferens. Futura adhæc multa prophetice præsciuit & prædixit. Quodam etiam in itinere Angelum habuit comitem. Noctes cùm precando insomnes duceret, infestum sæpè cacodæmona patiebatur, tum quoque multa illi reuelata sunt. Quoties salutaris in sacrificio Missæ eleuabatur hostia, sæpiùs extra sensuum potestatem abripiebatur. Morituro denique ipse Christus eiusque mater clementissima adstitere: tum quoque fratribus duobus, qua diuinus hic ipsorum Pater in cœlo perfruebatur gloria fuit manifestata. S. Francisco sub vitæ suæ spiritualis primordia videre datum est amplum quoddam speciosumque palatium, militaribus armis cruce signatis refertissimum; petentique, quorum omnia futura essent, Christus respondit, Tua & commilitonum tuorum. Non multò pòst tempore oblata illi noua reuelatione, prior illa fuit ei visio declarata, & ab itinere, quod in[i]tuerat, insigni quadam pollicitatione sibi à Domino facta, fuit reuocatus. In alio raptu cruci confixum Redemptorem conspexit, cuius deinde amara passionis recordatio animæ illius quodammodo insculpta mansit. Apparens illi etiam è cruce Redemptor, suam vt domum fatiscentem repararet, imperauit. In Ecclesia sua, quam sanctæ Mariæ de Angelis vocitauit, iam inde ab eius exordio, frequentissimè ab ipsis fuit compellatus. S. Bonauēturam cœperam percurrere, Francisco factas reuelationes, ab eodem conscriptas, indc depropturus; sed eas adeò frequentes & eminentes, & non ipsi modò, sed & so[c]ijs eius oblatas comperio, vt in rebus passim cuique notis adeò prolixus esse non ausim. Celebres illæ duæ instar erunt omnium: prima, qua apparens illi Ser[a]ph Dominicorum stigmatum corpori eius impressit vestigia; altera, qua plenariam peccatorum indulgentiam illi apparens Saluator indulsit omnibus templum Portiunculæ K[a]l. Augusti adituris; vt alias, quæ hoc afferri loco possint, permultas prætermittam. Verùm quid eas necesse est afferre, cùm sui eum collegæ sæpè in extasibus sublimem in aera, etiam corpore sublatum, viderint. His porrò S. Bonauenturæ verbis huic de S. Francisco tractationi finem imponā: *Suspendebatur multoties tanto cōtemplationis excessu, vt supra semetipsum raptus, & vltra humanum sensum aliquid sentiens, quid ageretur circa se exterius, ignoraret. Transiens namque semel per Burgum sancti sepulcri, castrum vtique populosum, pro debilitate corporis subuectus asello, obuias*

S. Francisci *S. Bonau. in eius vita, c. 1.* *Cap. 2.* *Cap. 5.* *S. Bonau. vit. S. Frācisci c. 20.*

uias habuit turbas in eum præ deuotione ruentes. Tractus autem & detentus ab eis, compressus quoque & multipliciter attrectatus, insensibilis videbatur ad omnia; & velut exanime corpus de ijs quæ fiebant circa ipsum nihil penitus aduertebat. Vnde cùm iam diu transito castro, turbisq; relictu, peruenisset ad quoddam domicilium leprosorum, quasi aliundè rediens, cœlestium contemplator, solicitè requisiuit, quando appinquarent ad Burgum. Mens quidē ipsius in cœlestibus fixa splendoribus varietates nō senserat locorum, nec temporum, nec occurrentiū personarum. Quod ipsi accidisse frequentiùs sociorum eius experientia multiplex cōprobauit. Hactenus quidē Bonauétura: capite verò proximo plurimas illi factas de futuris rerum euētis reuelationes ex ordine recenset. Si verò de vtriusque huius Patris filijs sermonem texere vellemus, ecquando tandem finem haberet narratio? De sancto Petro Martyre inquam, cuius in cubiculum frequenter sanctæ de cœlo virgines illabebantur, quicum de ligno loquebatur Christus, cui denique facienda rerum arbiter Deus præsignabat. De illustrissimo quoque ac sanctissimo Doctore Thoma Aquinate, cuius sanctus Antoninus animam ita in Deum absorberi solitam scribit, quasi corpore ille carnali caruisset, quod remoram raptui inijceret; sæpè quoque illum inter tremendorum mysteriorum celebrationem in exstasin rapi consueuisse, ad hæc SS. Petrum & Paulum illi perobscuri alicuius in Scriptura loci sensum declarasse, quin etiam è cruce manifestè à Domino Iesu illum compellatum, confirmatumque, bene se de augustissimo sanctissimi corporis & sanguinis ipsius Sacramento scripsisse; permultas quoque beatas illi mentes apparuisse: cui nimirum, vt summatim complectar omnia, adeò facile & solitum erat in oratione extra se ferri, & à sensu auocari, vt quotiescumque aut vellet, aut videretur, hunc mentis excessum pateretur. Vincentij Ferrerij sanctitas futura parentibus, etiam antequam in lucem ederetur, à Deo fuit declarata. Ipse autem Deiparam vidit Virginē, quæ quasdam cacodæmonis technas illi detexit. Hunc ægrum Redemptor Iesus multis succinctus Angelis, & Sanctis Patribus Dominico & Francisco stipatus, inuisit, vtque per orbem euangelizaturus discurreret, indixit, necnon præter redditam valetudinem multis eum gratijs cumulauit. Fuit, cùm & sanctus Dominicus illi apparuit, miro fulgore resplendens, deque multis eum rebus magni momenti edocuit. Matris & mortem & gloriam à morte absens ipse cognouit, vti & defunctæ deinde sororis. Reuelata insuper illi multa sunt eorum, quæ pòst erant euentura, & ea quidem grauia. De S. Catharinæ Senēsis Virginis reuelationibus longè fuerit satiùs penitùs tacere, quā pauca dicere; imò nec pauca quidem afferenda sunt, cùm in penè omnium manibus versentur dialogorū illius libri quibus factæ à Deo illi reuelationes continentur; & vitæ eius historia tot tamque admiranda, cùm de illius cum Domino Iesu familiaritate, tum de ijs quas ab eo recepit gratijs & prærogatiuis, conscribuntur, vt apud mundanum spiritum habentes fidem vix inuenta-

S. Antonin. in vita S. Dominici.
S. Petri Martyris.
S. Thomæ.

S. Vincentij Ferrerij.

F Petrus Rans. in vita S. Vincentij. Lib 1 c 2. Lib. 2. ca 4. Lib. 3. c. 11.

S. Catharinę Senensis.

inuentura sint. Qui verò de gloriosæ sanctæque illius familiæ Sanctorum visionibus illustrationibusque scire plura volet, Leandri Elogia, quæ de illustribus Ordinis huius viris feminisque concinnauit, & quæ Ioannes Gerson scripto prodidit, consulere ne grauetur, atque inprimis generalem illius historiam, quam pietate & doctrina magnus F. Fernandus Castellanus non minùs religiosam, quàm eloquentem, veram, & omnibus numeris absolutam euulgauit.

Si verò gloriosi Patris Francisci familiam, in paupertate quidem & humilitate Christi opulentam, sed tot virorum sanctitate & scientia illustrium altricem excutiam; quamprimum, & ante omnes occurret B. Antonius de Padua, in quo prophetiæ spiritus adeò manifestè eluxit, vt multa futura prædixerit, intimaque multorum arcana patefecerit, quæ nonnisi diuina illi innotescere reuelatione poterant. Redemptor Iesus, in pueruli rutilantis specie, libro illius insidere non dubitauit, nec amplexus vlnarum eius est dedignatus; quin & reuelatione deinde cognouit, hospiti ea suo omnia patuisse. Huic quoque epistolam quamdam attulit Angelus, & responsum ad eamdem retulit; mortuus verò Abbati Vercellensi se videndum dedit. S. Bernardus, primus S. Francisci discipulus, sæpenumerò per montium auia solus ferebatur, à Spiritu sancto conductus, inq; Deum raptus; ac tam iter faciens, quàm domi agens, illustres animi patiebatur excessus. hinc de rebus pijs & ad Deum spectantibus cum illo perlibenter Franciscus agebat: vnde & factum est, vt sæpè ambo intra siluarum abdita reperti sint præ sanctorum colloquiorum dulcedine ac corpore abstracti. Sancto Missæ sacrificio quadam vice cùm adesset, ad horam vsq. nonam ita extra se raptus fuit, nullus vt in eo sensus & motus appareret. F. Leoni, eiusdem Patriarchæ socio, huius fuit sanctitas multis visionibus indicata; hinc & à morte gloriosum illum conspexit: vtque alias silentio preteream, ostensum illi in spiritu extremum & generale fuit indicium, cui Redemptor Iesus vt iudex, innumeris Angelorum adstantibus myriadibus, & gloriosissimo Patre præsente Francisco præsidebat. Quid de FF. Iunipero, Christophoro, AEgidio dicam? Ad quorum visiones & apparitiones singillatim enarrandas, cùm temporis huius breuitas non sufficiat, de horum postremo satis fuerit dicere, illustrem illi quamdam de Deo visionem, quæ admirabiles in animo eius effectus impressit, obtigisse. Inde enim factum est, vt, si quis illi de diuino amore faceret, aut de cœlesti gloria mentionem, illicò extra se raperetur, ac sensus omnis expers manens ceu mortuus haberetur. Quod cùm in vulgus iam emanasset, illi, quoties in publicum prodibat, pastores & pueri periculum facturi occlamabant, Cœlum F. AEgidi, cœlum: ad quæ ipse verba velut attonitus ac stupens, quietus in loco hærebat & sui impos: vt, quoties de rebus pijs sermo incidisset, sedulò cauerent Fratres, ne qua cœlestis gloriæ apud

p. 1. Chron. Ord. Min. Lib. 5. ca. 9 & seqq. S. Antonij Patauini.

Lib. 6. ca. 4.

S. Bernardi ord. Minor.

F. Leonis. Lib. 6 c. 16. Lib. 8. c. 13.

F. Iuniperi. S. Christophori. F. AEgidij.

Lib. 7. c. 11.

illum mentio à quoquam fieret, ne amica illius conuersatione ac præsentia in superna illo sermone rapiendi frustrarentur. Vrbe, in qua sancta Clara cum suis commorabatur, ab hoste obsessa, cœlo ipsa reuelante cognouit, nullum sibi aut monialibus, nullum vrbi ab hoste malum illatum iri. Nocte natalis Dominici visus illi in mentis excessu pauperculo in præsepio Iesus paruulus reclinatus. Sermonem quoque cum sancto Francisco dum miscet, alter ex alterius fuit colloquio in Deum præ consolationis vbertate abreptus. Nefas hic fuerit silentio præterire, (tametsi breuitatem secter) Beatam Coletam Ordinis à sancta Clara olim instituti reformatricem. hæc cùm in oratione versaretur, visa sæpè est in aere sublimis, & igneum ore vaporem exhalare, vt vniuersum illius conclaue æstuare & scintillare videretur. Vidit illam Vincentius Ferrerius Deo quàm feruentissimè pro hominibus supplicantem, atque hunc illi familiariter ad postulata respondentem; quam vt coram videret & alloqueretur, ex Arragonia in Galliam transire non dubitauit. Huic etiam beata Anna cum filijs ac nepotibus apparuit: hanc etiam aliàs pro se vidit orantem, & suas aureo in vase Deo orationes offerentem. Sacrum quoties Eucharistiæ mysterium sumeret, animi deliquium sensuumque patiebatur: idipsum quoque illi frequens erat, cùm pius aliquis de Deo sermo apud ipsam incidisset. Sacerdos cùm illi communionem, hostiam consecrandam assumere nolens, negaret, descendens cœlo CHRISTVS suum illi corpus sumendum porrexit. Horrendas easque frequentes spirituum malignorum specie visibili infestationes passa est. spiritu donata fatidico multos edocuit, quæ ipsos scire intererat, multos etiam futura. Notus erat illi, eodem operante spiritu, omnium quibus præerat monasteriorum status, & occultæ suarum à dæmone impugnationes: denique mortis illi fuit dies, priusquam adesset, præsignificata. Sicut autem de vtriusque religionis sanctis, si modò temporis id sineret breuitas, & id ipse necessarium existimarem, dici plura potuissent, ita de aliarum viris illustribus similia dicenda occurrerent, si ipsarum euoluere mus annales & prisca monumenta; sed ea, quam dixi, quò minùs id fiat, impedit ratio.

S. Claræ.

Coletæ. *Vitam eius scripsit Stephanus Iuliac. & refert eã Sur. tomo 7 in Aprili.*

Pedem ergo nonnihil referamus, & ad sanctorum Dominici & Francisci tempora, à quibus parumper deflexeramus, quò de ipsorum filijs aliquid proferamus, retrò rursus delabamur. Haud multis post ipsorum ætatem annis floruere sancta Gertrudis Abbatissa, ex inclyta S. Benedicti familia, & S. Mechtildis, quæ vno eodemque vixit tempore & loco, quibus multæ eæque singulares obtigere reuelationes, quibusque sæpiùs à Redemptore Christo, familiariter apparente, è corporea præsentia communicata consolatio, vti licet è libris ea de re editis animaduertere, qui etiamnum hodie exstant, & magnum attentè matureq; legentibus

S. Gertrudis & Mechtildis.

tibus fructum afferunt. Illustris verò Abbas Blosius illarum reuelationes tanti facit, vti ex illis, ceu auro & gemmis pretiosis non minimam libri, quem Monile spirituale nominauit, partem contexuerit. S. Gertrudis præsertim reuelationes tam sunt frequentes, itaque sublimes & familiares, vt eodem ipse Blosius libro dicere non vereatur, nisi scirent homines infinitam Dei esse potentiam & bonitatem, vix fieri posse videri, familiariùs Seruatorem Iesum cum matre sua in terra & amiciùs esse conuersatum. In Gertrudis huius etiam cœnobio plurimę virgines clarebant sanctimonia insignes, quibus non paucas factas reuelationes colligere est è primo Insinuationum libro cap. 3. 4. & alijs, libro sequenti capp. 5. & 13. & libro 5. plurimis iam inde ab initio capitibus. Non est autem cur curiosus aliquis temporum & rerum indagator miretur, quòd sanctas hasce virgines Dominico & Francisco coæuas faciam. Sciat enim, non eamdem hanc esse Gertrudem cum illa, cuius ad sextum Aprilis diem in Martyrologio memoriam consignat Beda, neu cum illa, cuius Surius & Martyrologium Romanum, & Vsuardi in 17. Martij diem volunt festum incidere. nam quam Surius & Vsuardus designant, in cœnobio Niuellensi (Brabantiæ id opidum est) Antistitam egit: hæc verò quam hîc noto, in cœnobio Helffediensi Islebij (Comitatus Mansfeldici ciuitas est) Abbatissa præfuit, claruitque Rodulphi Imp. temporibus: quo enim ille die & hora ad Imperium electus fuit, hanc ipsa, quamquam distaret longiùs, præsignauit, vti è tertio primi de vita eiusdem libri capite legere est. Imperare autem Rodulphus cœpit anno Redemptoris MCCLXXIII. vt quidem Matthæus Palmerius Florentinus in sua supputat Chronologia: decessit verò ex hac vita Franciscus eiusdem seculi anno 26. & triennio ante hunc Dominicus. Denique post D. Dominici & Francisci tempora illam vixisse, liquidò colligitur è quarti Reuelationum eius libri capite LII. Iisdem etiam temporibus claruit sancta Angela de Fulgino, è tertio D. Francisci Ordine, hisce Dei donis & gratijs, de quibus loquimur, notissima, vt è vita eiusdem, quam F. Arnoldus ex Ordine Minorum conscripsit, & lingua etiam Castellana exstat, quamque ingenti nemo sine admiratione & stupore legat, ad oculum patebit.

Sub finem.

Insinuationes S. Gertrudis.

Angelę Fulginatis.

Sancto Patri Dominico in vniuersali Ordinis regimine successit F. Iordanus vir sanctitate celebris, eique æqualis fuit sancta Lutgardis ex eodem sancti Benedicti ordine, cui etiamnum paruulæ apparens Dominus, sacri lateris sui plagam velut sanguine stillantem ostendit: visa illi deinde S. Catharina virgo & martyr, quæ eam est maiorem in modū consolata. Sępenumerò se Redēptor illi spectandū dabat, & cum ea sermonē conserebat, & quæ illi faciēda erāt, manifestabat. Deiparę quoq;, aliarūq; Sanctarū pio sæpè est conspectu recreata. Non rarò illi etiā apparuerunt animæ tam igni pur-

S. Lutgardis.

F. Th. Cantipr. tribus quos de vita eius composuit libris, & Surius die 16. Iunij hos refert.

purgatorio adiudicatæ, quàm eodem ipsa deprecante egredientes, aliæ item cœlo receptæ: multa quoque illi circa futuros casus è cœlo sunt manifestata. E morbo, quo etiam exstincta est, decumbens, quinta ante augustissimæ Trinitatis festum feria cœnobium ipsum Angelis, multisque Sanctorum ac sanctimonialium, quæ in eodem olim vixerant, animabus cœli iam gloria fruentibus repletum conspexit: vnde factum est, vt die sequenti toto miram sit mentis alienationem passa, & sabbatho proximo corporeo hoc carcere soluta.

S. Brigittæ. Successit his sancta Brigitta vidua, cuius reuelationes numero plurimæ sunt, & familiaritas cum diuina maiestate maxima. testimonio sit ingens illud volumen, in quo reuelationes illa suas & raptus omnes ex ordine commemorat. S. Catharinæ filiæ S. Brigidæ. Haud multò eam pòst secuta est Catharina filia, quæ etiam miris decorata fuit visionibus & prophetiæ dono. Porrò de harū quatuor sanctarum, quarum iam antè memini, Gertrudis, Mechtildis, sanctæ Catharinæ Senensis, ac Brigittæ reuelationibus hocce perhibet Blosius ad Monilis spiritualis calcem testimonium: *Reuelationes prædictis fœminis factæ toti orbi innotuerunt, & à pijs eruditisq; viris iam olim fuerunt approbatæ: nam & sancti Patres passim eas citant in scriptis & libris suis.*

S. Liduinæ. *F. Io. Burgman. in vit. quā refert Sur. tom. 7. in Martio.* Sancta Liduina virgo Angelum custodem aliosque de cœlestibus spiritibus persæpè alloquebatur, eosque de nomine singillatim nouerat, & quorumnam ipsis esset concredita custodia. Apparuit illi quoque diuersis in figuris ipsemet Seruator Christus: reuelatum illi adhæc fuit permultas se deprecante animas in supernam gloriam è purgatorio inuectas, patrem quoque suum eadem iam potiri. Secreta cordium in plurimis ei innotuerunt: sæpè etiam in spiritus excessum rapiebatur, ac tum ita sensum omnem amiserat, vt quodam tempore huiusmodi in raptu carnem & partem costæ adusserit, nec adustionem senserit. Alias quoque passa est mentis alienationes, quibus durantibus Romam, Hierosolymam, aliaque ad loca sanctitate illustria in spiritu ferebatur; dein ad se reuersa singillatim & accuratè, quæ in ijs viderat mira, adstantibus referebat. Hanc, priusquam de ærumnosa vitæ statione decederet, Redemptor Iesus vnà cum matre sua carissima, Apostolisque interuisit. illius denique iam demortuæ gloria & salus tam confessario, quàm alijs nonnullis à Deo fuit patefacta. Eadem tempestate pius in AEgypti eremo anachoreta floruit, Gerardus nomine, Gerardi eremitæ. cui etiam mirabilia cœlitùs reuelabantur; & in Italia S. Laurentius Iustinianus Venetorum Patriarcha: Laurentij Iustiniani. *Bern Iustinian. in vita, quam refert Sur.* cui adhuc puero diuina se Sapientia per visum, in speciosissimæ virginis specie, spectandam dedit, se vt in sponsam seligeret, inuitans. Prophetiæ præterea nactus est spiritum, & multa longè antè quàm contingerent euentura prænuntiauit. Ipsa Natalis Dominicæ nocte paruulum IESVM in præsepio conspiciens diuturnum excessum passus tum quidem est, vti & propè semper, quoties diuinum Missæ offi-

officium celebrando, sacrosanctum consecrationis opus iam peregisset. Quodam tempore in Ecclesia Cathedrali diuinam rem faciens, alienatus à spiritu, sanctimoniali cuidam venerandum Christi Domini corpus detulit. Beatus quoque Franciscus de Paula, Minimorum auctor, propheticis fuit reuelationibus donatus. S. Francisci de Paula.

Vt verò alios non ita celebres ac notos omittam, & ad nostra tempora propiùs descendam, B.P.N. Ignatius de Loiola, Societatis IESV auctor & parens, etiam sæcularem agens vitam, æger in lectulo decumbens, Apostolorum Principem Petrum in visione conspexit, atque exinde in alium cœpit paulatim mutari virum. Apparuit eidem haud multò pòst Deipara mater paruulum suum IESVM vlnis gestans, miro splendore nitens: quæ quidem visio vtcumque diuturna fuit, & in eadem castimoniæ ipse est gratiam à castorum regina consecutus. Manresæ mirificum de Augustissimo SS. Trinitatis mysterio lumen menti illius affulsit, nec non magnus pietatis rerumq; diuinarum sensus inditus, qui tota deinceps vita illi perpetuus fuit. Aliàs sacra Missarum mysteria dum ascultat, clarè animo illius repræsentatum est, quo sub speciebus panis modo verum Redemptoris nostri Iesu Christi corpus contineretur. Eodem quoque modo sæpiùs sacram Iesu Christi humanitatem, & interdum gloriosam eius mortem coram se spectauit. Alia in ecstasi magnam illi rerum tum fidei nostræ, tum ad scientias humanas spectantium notitiam Deus inspirauit. Atque hæc quidem sub conuersionis illius exordia, ac tum etiam octo ipsis continenter diebus à sensibus auocatus mansit, diuina se interim præsentia illi commodante, idque multis inspectantibus (quippe in templo publico exanimis iacebat) ita quidem sui impotens, vt, nisi deadstantibus quidam venarum pulsum explorans, & leuem in corde palpitationem percipiens, viuere virum asseruisset, terræ velut exanimem mandassent. Romam cum sociorum nonnullis dum peteret, & in proximo vrbi sacello preces funderet, Pater illi æternus apparens suo illum & socios filio crucem humeris baiulanti quàm diligentissimè commendauit, à quo velut ratam commendationem habenti ilicò audijt, *Romæ vobis propitius ero:* vnde & familiæ abs se institutæ Societatis IESV nomen deinde imposuit. In monte Cassinensi cùm ageret, animo à sensibus alienatus vidit vnius è socijs animam luce clarissima circumfusam, eamque inter Angelorum manus euectam ad paradisi gaudia peruolare. Cumque ad Missæ sacrificium aliquantò pòst se conferret, atque in concipienda generalis confessionis formula omnes ritè cœlites, *& omnibus Sanctis* dicendo, inuocaret; splendidissimum Beatorum agmen eius repentè se aspectibus obtulit, socio (Hozius ei nomen) sic coruscante, vt exuperantia fulgoris ac lucis secerneretur à cæteris. Euentura suis pòst temporibus plurima diuina illi prouidentia patuerunt, vt & arcana ita abdita, nulla vt naturali ea ratione cuiquam perspecta esse possent. Præter

Leo X. in bulla canonizationis. B. P. Ignatij. *Ribadeneira in vita, lib. 1. c. 1.*

Cap. 2.

Cap. 7.

Visio, qua declaratũ, quomodo Christi corpus verè sub speciebus lateat.

Octidui raptus.

Lib. 2. c. 12.

eas, quas dixi, reuelationes multa tum illi reuelata sunt, cùm Societatis Constitutiones & viuendi formulam conscriberet.

B. Francisci Xauerij.

Francisco Xauerio de primoribus Ignatij socijs vni videndum se dedit B. Hieronymus, qui & virum est consolatus, & quid sibi futurum erat, declarauit. Inter precandum quoque tanta interdum illi de cœlo consolationum affluentia affundebatur, vt cùm eam humani cordis non caperent angustiæ, gaudio absorptus, & ebria mẽte exclamaret, Aut vitæ filum, Domine, abrumpe, aut consolationum vbertatem inhibe: neque enim has ferre posśim, & te coram non cernere. Spiritus propheticus illi, sicui vnquam datus est amplisśimè: mira multa prædixit, interdum etiam cogitationum abdita perspexit. Inter celebrandum, Deo declarante, cognouit, quemdam magno locorum interuallo disiunctum animam agere; quare ad astantem populum conuersus, precibus omnium exspirantem commendauit. Inter dicendum ad populum Malacensem absens Christianorum vidit ex Saracenis nauali bello victoriam. Alia quoque id genus non pauca de ipso circumferuntur. Si verò Societatis nostræ hominibus oblatas hic visiones referre propositum haberem, quorum aliquos ipse etiam familiariter noui, nouam contexere opus esset historiam; quòd permultæ eæ sint, & varijs in orbis partibus contigerint. Qui factas Beatis Patribus F. Ludouico Bertrando & F. Petro Nicolao Factori reuelationes, illorumque prædictiones nosse desiderat, ipsorum vitæ historiam iam abhinc paucis annis contextam adeat; illius quidem cap. 15. huius verò à capite 32. vsque ad 43. Nemo verò in animum inducat credere, hic eas desijsse & cessasse; cùm hodie multa id genus admodum frequentia sint, quin nonnullis ipse noui non minùs commemoratione digna obtingere, quàm quæ de alijs suprà singillatim exposui. In his porrò recensendis opinione fui prolixior; tametsi nimis quàm pauca attulerim, si quæ dici possent, consideremus. Nulla namque propè sancti alicuius edita est vitæ historia, in qua non simile quid occurrat; adeò vt quæ dicta sunt hactenus, nihil esse videantur, tametsi ea ipsa extendere longiùs potuissem: nam studio ac data opera multa succinctè comprendere sum conatus. Quòd verò plus æquo varia sim per exempla exspatiatus, id eius, quod initio proposueram, probandi studio factum puta, nunquam scilicet iam inde ab Apostolorum temporibus, & postea ad hodiernam vsque diem hæc Dei dona in Ecclesia Catholica defecisse aut desijsse. Etsi verò plurimi tot tamque varijs argumentis & exemplis ad hocce credendum opus non habeant; ea tamen nonnullorum in non credendo futura pertinacia, vt etiam illos mihi verisimile sit suum post tot tamque aperta testimonia errorem non deposituros. Ex ijs porrò, quæ hactenus produximus, duo eruere licet: Primum erit, neminem vmquam Sancti alicuius vitam scripto prodidisse, qui non quas nosset ijs cælitus oblatas reuelationes, & priuatas à Deo gratias

B Xauerius fauores diuinos erga se minui optabat.

B. Ludouici Bertrandi. B. Nicolai Factoris.

Qui Sanctorum vitas scripsere, semper re-

tias acceptas litteris mandarit. hinc si in vita Beatæ Matris Teresæ de IESV scribenda id ipse omitterem, à communi solennique cunctorum sanctorum Patrum, & omnium, quotquot hoc scriptionis genus vsurparunt, consuetudine deflecterem, tum verò historiæ fidei & integritati aliquid defuisset, multoque magis in Deum ipsum iniurius exstitissem, mirificas illas prætermittendo gratias, quas sanctæ huic Matri visum est communicare, hacque illum frustrando gloria ac laude, quam hoc in eum nomine non iniuria effudissent, quotquot harum aliquam notitiam habuissent. Ita etenim id ipse Redemptor IESVS famulæ suæ Gertrudi reuelauit. nam cùm quas ei communicârat gratias, scripto vt ederet, in mandatis daret; ipsa verò satis esse censeret eas oretenus ad proximi vtilitatem enarrasse, etsi scripto non committeret, *Dominus*, inquit, *obiecit verbum illud, quod ipsa nocte ad matutinis audieram lectum: Si Dominus doctrinam suam præsentibus tantùm dixisset, dicta tantùm essent, non scripta. sed nunc etiam scripta sunt propter plurimorum salutem.* Et addidit Dominus, *Certum diuinæ pietatis meæ testimonium volo habere in scriptis tuis his nouissimis temporibus, in quibus dispono benefacere multis.* Cùm verò aliàs eadem secum Gertrudis animo volueret, ecquem hæc sua afferre scripta fructum hominibus possent; cogitationibus suis respondentem Dominum audijt: *Et quid tibi vtilitatis videtur prouenire ex ijs, quæ de Sanctis meis leguntur, nisi vt legentium audientiumque augeatur deuotio, & erga humanum genus pietas mea reueletur?* Subiungens; *Pari*, inquit, *modo aliquorum potest accendi deuotio ad eorundem desiderium, quæ de te legunt, accepisse ex me, considerantium gratiam ac liberalitatem bonitatis meæ, qui subinde studebunt suam mutare vitam ad meliora.*

uelationum eorum aliquam mentionem fecerunt.

Cur reuelationes scribi velit De⁹.

Lib. 2. c. 10.

Lib. 1. c. 16.

Aliàs cùm non parum secum ipsa miraretur, cur hæc litteris mandari tantopere Deus vellet, quòd defuturi non essent permulti, qui non modò nihil inde sumerent ædificationis, verùm etiam econtrà vilipenderent, & calumniarentur; respondit illi Altissimus: *Ego meam gratiam tali modo in te posui, vt magnum inde fructum exigam. Quare vellem eos, qui similia dona habentes, per negligentiam paruipendunt, cùm de te hæc audierint, admonitos fore, quò etiam ipsi collata sibi dona agnoscant, atque in gratitudine (vnde mea in illis gratia augetur) crescant. Porrò, si qui maligno corde maluerint ea calumniari, peccatum illorum sit super eos te immuni perseuerante, &c.*

Ibidem.

Alterum, quod è dictis colligitur, est, nemini aut noua aut peregrina videri debere, quę de reuelationibus, visionibus, raptibus, ecstasibus, vel prophetijs hic traduntur; cùm tempore Apostolorum adeò fuerint hæc ipsa frequentia, nec ab eo die ad vsque hodiernum in ijs vmquam defecerint, qui vel maiorem in diuino obsequio feruorem, vel eminentiorem in vita sanctitatem prætulerunt. Nec etiam mirari quempiam debere, nostris eadem fuisse crebra temporibus, & etiamnum esse, cùm eadem Deo modò sit liberalitas ac bonitas, quæ fuit semper, nec minùs eosdem possit

hodier-

hodierna die concedere fauores, & concessurus sit ijs, qui ijsdem recipiendis per gratiam illius se disponunt, quàm olim. Hinc etiam anathematis diras sacra Tridentina Synodus imprecatur illi, qui certissimè ac sine dubio vllo habiturum se perseuerantiæ donum asserit, nisi speciali id ipse à Deo reuelatione didicerit. Sanctissimus quoque Pater Sixtus Papa V. damnat ac reijcit eos, qui futura, à libero nostro arbitrio dependentia, quocumque demùm modo prædicere conabuntur, nisi hæc illis Deus antè patefecerit. Quamobrem nisi hoc tempore reuelationes & esse possent, & reuera essent, superfluum meo iudicio & absurdum foret, velut clausulam restrictiuam & exceptiuam addere, *Nisi id illi Deus reuelasset*; aut, *Nisi speciali id Dei illi esset reuelatione declaratum.*

Sess. 6. can. 16.

In motu proprio contra Astrologos.

CAPVT II.

QVAENAM SINGILLATIM FIDES illis sit adhibenda reuelationibus, quæ hoc libro describentur.

Non omnigenis est credendum reuelationibus.

HAEc quamquam ita se habeant; non idcircò tamen sibi quisquam persuadeat, omnibus, quæ sparguntur, temerè esse reuelationibus fidem adiungendam; cùm falsæ ac mendaces esse plurimæ queant, & de facto etiam sint. Nam esset non minor, imò intolerabilior error, omnibus indiscriminatim credere, quàm nullis omnino. Examinandæ primùm sunt, vt constet, cuius illæ sint spiritus: ait namque Ioannes: *Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Quare non hoc agimus, num omnibus in genere reuelationibus credēdum sit, sed num eæ, quæ B. Matri Teresæ obtigerunt, hoc contentæ libro, fidem mereantur. Eas ergo iam examinemus, & ad coticulam probemus: si enim moneta hæc non sit proba, nec genuina, nec eiusdem aurum sublime vel purgatum, ad lapidem Lydium vbi reuocauerimus, statim patebit. Aliquot in Sanctorum libris notæ & signa traduntur, è quibus hoc euidenter cognosci poterit; quæ è D. Bonauentura peti potissimùm poterunt. nullus tamen de ijs scripsit accuratiùs, quàm Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis, magna doctrina, prudentia, & auctoritate vir, qui duos ea de re tractatus edidit. primum, de spirituum probatione; alterum, de verarum & falsarum visionum discrimine. Doctissimus Cardinalis Turrecremata libro apologetico pro S. Brigittæ reuelationibus etiam probè doctéque rem hanc est prosecutus. Qui duo eodem prorsus tempore, singulari quæstionem hanc studio, in Concilio Basileensi versantes, (quòd in eo de sanctæ illius viduæ reuelationibus comprobandis disceptaretur) pertractarunt. Hos, & Gersonem inprimis secuti sunt, ne latum quidem ab eis vnguem deflectentes, qui

Reuelationes examinandæ sunt.

1. Ioan. 4.

In processu relig. processu 7. c. 18. 19. 20.

eamdem deinde materiam tractarunt, vti Magister Auila, libro qui vulgò *Audi filia* dicitur, nec non R.P.F. Magister Bartholomæus de Metina, qui doctrinæ nomine tam in cathedra lectæ, quàm libris editis traditæ notissimus est: quin etiam doctissimus Licentiatus Ioannes Oroscius Archidiaconus Cuellariensis, in tractatu lectissimo & elegantissimo, quem de vera ac falsa prophetia elucubrauit: quorum omnium medullam ad quinq; redigere capita possumus. Primum ipsasmet spectat reuelationes, num eę scilicet veræ sint, num sacræ scripturæ & Ecclesiæ Romanæ doctrinæ consentaneæ, num quid econtra eidem dissentaneum, num quid in se falsi complectantur, quamuis cætera cum veritate coincidant. Alterum ad ipsas reuelationum materias refertur; num circa ea, quæ nullum ad salutem fructum afferunt, sed circa curiosa vel vana, quæ scire nihil interest, vel quæ citra reuelationem aliunde percipi possint, versentur. Tertium, quosnam in ijs, quibus contingunt, causentur effectus: ex illis namque potissimum apparet, num à Deo, aut potiùs cacodæmone deriuentur. Quartum ad ipsum pertinet, cui quid reuelatur; ante omnia enim considerandum, ecquæ eius sit animi corporisq; constitutio; num videlicet iudicio polleat, ac discretione vti norit, num ratio in ipso morbis debilitateúe aliqua turbata sit, quibus liber eiusdem vsus impediatur, (qualis haud dubiè vehemens quædam est melancholia, alijq́ui morbi similes) num facilè ac temerario impetu ad amandum odiove prosequendum aliquid feratur; num in imaginando sit nimius; num in Dei obsequio recens aut nuperus tiro, rerumq́; diuinarum ac spiritualiũ exiguam notitiam vsumve habeat. Deinde quod ad eius mores; num arrogans sit, num gloriam famamve è suarũ narratione rerũ captet, de ijs alios loqui cupiat; num suas plurib. reuelationes referat, num libenter & non interrogatus in earum commemorationem feratur; num eas celari ac supprimi velit, num suum malit iudicium opinionemq́ue quam eorum, quibus easdem communicat sequi, num fidem adiungat ijs, quæ in his sibi reuelationibus dicuntur, atq; eadem exequatur, tametsi viri docti & spirituales contrarium ei consulant & asserant; num quempiam de ijs consulere nolit, quæ sibi reuelata credit; num ex curiositate quadam ad orandum concedat, exhiberi sibi reuelationes desiderans; num à Domino sciscitetur curiosè ea, quæ ad se vel alios spectant, ipsum rogando, reuelare vt dignetur ea, quæ se alijs respondere oporteat; num in vitæ ratione, externa conuersatione ac vestitu ab alijs suæ conditionis ac status hominibus discrepet. Quintum, num à viris earum peritis ac probè iudicare gnaris huiusmodi reuelationes examinatæ sint & approbatæ. Circa horum singula plurima mihi dicenda occurrebant, probaturo scilicet, B. Matri Teresæ de Iesu factis reuelationibus omnia illa signa & notas inesse, quæ ad reuelationem aliquam vt veram admittendam, eamq́ue à Deo factam censendam requiruntur. Verùm, quòd omnia propè, quæ in hac re decla-

c. 50. 51. 52.

in 3. p. q. 25. art. 3. l. 1. c. 15. & seqq. vsq; ad 24.

Quę in reuelationibus consideranda sint. Verarũ falsarumq́; reuelationum signa.

Quæ in persona, cui quid reuelatur, consideraudum.

randa afferre opus erat, ſparſim in varijs hiſtoriæ huius locis inueniuntur; paucis ea perſtringam, ad ea lectorem loca remittens, in quibus ſingula horum ſingillatim ac ſtudio pertractantur.

Primum ſignum, num viſiones B. M. Tereſæ veræ ſint.

Primum ſignum eſt, num veræ hæ ſint. Harum porrò reuelationum B. Matris Tereſæ, aliæ de rebus ſunt futuris; aliæ continent aut documentum aliquod illi traditum, aut aliquod rei quam agere iubetur mandatum. Si quidem circa res futuras eæ verſentur, ipſemet Dominus clariſsimū nobis ſignum proponit, quo manifeſtè cognoſcamus, num ab ipſo venerint nec ne, dicens: *Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis, Quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non euenerit; hoc Dominus non eſt locutus ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit, & idcircò non timebis eum.* Quidquid autem ipſa venturum prædixit, iam reipſa adimpletum eſt (vno excepto, cuius nondum tempus aduenit) cuiuſmodi illud eſt, quòd ſuis diebus ordinem Beatę Mariæ de monte Carmelo magna incrementa prædixit facturum, Deum illi quoque auxiliaturum; mira ſe viſuram, quæ eius eſſet cauſa Deus editurus opera, neve omni ſuo conatu & contentione eadem aduerſarij vt ſubuerterent, vnquam fore; atque alia plurima, quæ libri IV. capite 5. pluribus deducentur. Quæ verò doctrinam & documenta ſpectant, ea ſunt omnia ſacrorum voluminum, & Eccleſiæ Catholicæ, ac Sanctorum doctrinæ cõformia, vt, quæ toto legentur libro, abundè fidem facient. Quidquid verò in ijſdem facere ipſa iubebatur, erat & ſalutare & vtile: puta, monaſteria fundare, eaque de cauſa, aut alia ad Dei obſequium cultumque ſpectante, varia itinera ſuſcipere. nulla verò illi facta dabitur reuelatio, quin ſit huiuſcemodi. Quod verò dixi, vel de omnibus his eſt reuelationib. vel de aliqua earum parte intelligendum. Monendum autem, (quod probè recteque Gerſon conſulit) ſi quam ſimiles homines vel in totum, vel ex parte falſam reuelationem haberent; hanc quidem vt à Deo non profectam habendam, nullum tamen ab eadem alijs eidem perſonæ factis debere reuelationibus damnum accedere, quaſi, quia ſola hæc à Deo minimè deſcendit, ita aliæ nihil cum Deo haberent commune. Probationis loco ſit; quia non perpetuò prophetiæ ſpiritum (vti euidenter id oſtendit & docet Papa Gregorius) Prophetæ habebant; &, quòd verbo Dei audiendo aſſueuiſſent, fieri potuit interdum, illos Deo aſſcripſiſſe, quod humanum erat, & à ſe deſcenderat: vti Nathani Prophetæ accidiſſe teſtatur idem qui ſuprà Gregor. cùm Dauidi indicit, templum Deo vt conſtrueret, quod tamen illi Deus non iniunxerat. Non id eò dico, quòd hocce in libro quid ſimile inueniatur: ſed quòd, ſi fortè tale quid occurreret, non id eſſe ſufficiens cauſa debet, vt idcircò alijs reuelationibus fides abrogetur.

Deuter. 18.

Tract. de diſtinct. verarum viſionũ à falſis, nota 5.

lib. 2. Dial. c. 21.

Hom 1. in Ezech.

2. Reg. 7.

Secundum ſignum.

Alterum eſt, num circa res vanas aut curioſas hę reuelationes verſentur. Multis trium priorum librorũ locis, ac præſertim lib. 4. capp. 4. & 5. liquidò pate-

dò patebit, quàm omnes ſint vtiles, & quàm nullam penitus curioſitatem vanitatemque redoleant.

Tertium erit perpendere, quoſnam in animis cauſentur effectus. Solùm hæc, etſi deeſſent alia ſufficiat ad vnicuique perſuadendum, reuelationes has à bono eſſe profectas ſpiritu, quod in illarum abſceſſu nouum ſemper ſpiritus ipſa emolumentum ſentiret; feruentiorem Dei amorem, maiorem criminum deteſtationem, maiorem ſuijpſius neglectum, intenſius Deo famulandi deſiderium: vti è quotidiano illius fructu colligere licebat, cùm nimirum indies in virtutum exercitio proficeret. Patebit id libro hoc à capit. 8. deinceps, & ijs, quæ de ea Confeſſarius ſcripta reliquit, ſicut id libr. 4. cap. 7. redditur, & ijs, quæ Confeſſario ipſa ſuo, cap. vltimo & ſeptimo tradita, tranſmiſit Tanti verò S. Gregorius ſignum hoc faciebat, vt de monacho quodam, cui Petro nomen, quem in ſæculo adhuc agentem ita in anima eleuatum ſcribit, vt damnatorum ſupplicia coràm contemplaretur, ſic teſtetur: *Hic deinde aſſiduis ieiunijs ac vigilijs ita corpus affligebat, vt, etſi lingua eius tacuiſſet, facilè vitæ clamaret inſtitutio, infernales illi viſos eſſe cruciatus, & timorem inde ipſum ſalutarem concepiſſe.* Ait etiam Redemptor, *A fructibus eorum cognoſcetis eos: numquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficos? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.* Eſt porrò ſignum hoc euidentiſſimum, &, ſi diligenter & maturè examinetur, numquam, quantum equidem mihi perſuadeo, nos fallet.

Tertium ſignum.

Monachus Petrus in anima euectus eſt ad inferni pœnas videndas. lib. 4. Dial. c. 36.

Matth. 7.

Quarta nota, quæ ex natura, moribus & qualitatibus eius, cui reuelationes exhibentur, ſumitur, ita cauſæ Beatæ Matris Tereſæ ancillatur & fauet, vt ne maius quidem patrocinium optari queat: nam quotquot conditiones & partes neceſſarias exigunt ij, qui enucleatiùs ac minutiùs hac de re ſcribunt, vt alicuius reuelationes ceu veræ genuinæque habeantur, iunctim & ſimul omnes in Tereſa locum habuere. Iudicium in primis ſanum, ſubtile, maturum, inſignis diſcretio, ac ſingularis prudentia, hilaris, ſuauis, & blanda in conuerſatione ratio, corporis conſtitutio bona, & à melancholia quàm maximè remota, vti tum dicemus vberiùs, cùm de naturalibus eius dotibus dicendi locus erit, libri quarti capite primo, & norunt omnes, quotquot illam tractarunt, & familiariter cum ipſa ſunt conuerſati. Deinde, quem non excellens eius ſanctitas, maturitas, morum grauitas, nec non eximia, quam in omnibus etiam minimis rebus maximè ſpectabat, veritas, & maxima rerum omnium ſpiritualium, & quas cacodæmon texere ſolet, fraudum experientia & vſus, vti non obſcura ex ijs, quos ipſa concinnauit, tractatibus coniectura ducitur, in pia opinione confirmabit, & ab omni praua ſuſpicione eximet? Quid verò de illa dicam humilitate, quæ in ea adeò manifeſtè relucebat, vt eminus etiam conſpici & procul poſſet, & quæ in hac parte omnem viris prudentibus & iudicio præditis metum

Quartum ſignum.

lib. de distin. verarũ visionũ à falsis, nota 4. Humilitas & superbia veritatẽ & falsitatem arguunt visionum.

anxietatemque eximere debet? *Si vnum hoc humilitatis signum* (inquit Gerson) *benè excuteretur & pateret, alias inquirere notas necesse non foret: nam ex humilitate & superbia in rebus spiritus facillimè quis discat, quanam vera sint, & quænam falsitatem oleant.* Nunquam Teresa aliquam à Domino reuelationem petijt, vel optauit, ne quidem vllam sua in oratione consolationem, prẹterquam semel: qua etiam tum petita se ipsa ilicò reprehendit, & ecce post reprehensionem è cœlo consolatio submissa est, tametsi minimè eam quæreret. Supplicabat ipsa identidem Domino, & illa postulante etiam alij, alio vt eam itinere deduceret, quin etiam magno quoad hoc ipsa conatu elaborauit; sed quò tales ipsa Dei magis à se gratias amoliri satagebat, eò ipsæ influebant vberiùs ac frequentiùs: vt legenti manifestum fiet in libro 1. cap. 9. & 10. Et hoc velut indubitatum Gerson duobus suprà indicatis commentarijs ponit signum, è quo de reuelationum quasi à Deo proficiscentium sinceritate iudicium feratur. Nulli ad hæc suas ipsa reuelationes enarrabat, nisi aut consilium petitura & directionem, aut vt si qua fortè in ijs lateret diaboli fraus, ab eadem per viros prudentiores expediretur: cui verò eas communicabat, summum huic ipsa silentium indicebat, ne cui dein has ipse patefaceret; à quo si quid euulgaretur, id ipsam quàm maximè macerabat. Deniq; ad hoc probandum sufficiat, quòd in scripti, quo suam ipsa vitam, Confessarij iussu, complexa est, primis capitibus quidquid se vmquam admisisse compererat mali, haud dissimulanter prodat, &, cùm reuelationum gratiarumq; à Deo Opt. Max. receptarum narratio iam exordienda esset, cap. scilicet decimo, Confessarium ipsa magna animi dimissione roget, vt quæ in sequentib. scriptura esset, horum ipse neminem conscium faceret: hanc ob causam & proprium, & monasterij, in quo tum agebat, & eorum quibuscum conuersabatur, nomen studiosè supprimit subticẽdo, ne fortè à quopiam per ea, quẹ libro illo exarata cerneret, agnosceretur. Criminum verò, tam quẹ scripto credidit, quàm quæ toto dein vitæ tempore commisit, Confessarijs plenam liberè iam inde ab illa hora & momento diuulgandorum potestatem fecit, nominisq; sui manifestandi. Plura de hoc nosse qui cupiet, libri IV. quintumdecimum & sequens capita euoluat. Reuelationes porrò ipsa flocci pendebat, passimq; eas nec optandas aiebat, nec desiderãdas; sed toto homines studio ac conatu in verarum solidarumq; virtutum exercitia malebat incumbere: vti eiusdem libri caput vigesimum declarabit. Omnium reuelationum suarum cõfessario rationem sedulò reddebat, nihilq; in ijs auditorum vmquam ad opus & effectum, nisi eius, quem Dei in terris loco acceperat, accedente consilio perducebat, qui si refrãgaretur, etsi aliàs reuelationes eadem de re ingeminarentur, parui eas ipsa faciebat, vti eodem legetur cap. in quo eiusdem fit obedientiæ mentio. Quamuis verò tot tantaq; illi à Domino reuelarentur, ab illo tamen nec sibi, nec alijs quid vmquam priuatim postulauit. Vestitus & communis vitæ ratio penitus

tus sancta erat, vitæq; illius instituto ac religioni admodum consona.

Quintum signum, confirmatio ac comprobatio scilicet eorum, qui aliqua hac in re auctoritate valent, sufficere non rarò solet. Teresæ verò oratio, spiritus & reuelationes à grauissimis, doctissimis, spiritualiumque rerum maximè gnaris in Castella, alijsque, quæ ipsa frequentauit locis, sunt viris insigni cum testimonio approbata, sicut cap. 7. libro 4. videbimus. Ex his ergo liquidissimè patebit, has M. Teresæ reuelationes esse à S. Bonauentura, Cardinali Turrecremata, Ioanne Gersone, Magistris Ioanne de Auila, Bartholomæo de Metina, & à Ioanne Oroscio Archidiacono Cuellariensi, vt alios prætermittam, quorum suprà indicato capite seriem texam, approbatas & luculenta commẽdatione laudatas. Tametsi Ioannes Oroscius eo quem indicauimus libro, non eas in genere modò, verùm etiam sigillatim, idque verbis admodum honorificis comprobauit. Nec minùs eas approbauit ac laudauit R. P. ac Magister noster F. Ludouicus Legionensis, Ordinis sancti Augustini, sacrarum litterarum apud Salmanticenses Professor: de cuius eximia eruditione ingenijq; acumine nihil hîc attinet dicere, cùm eius id scripta apertissimè loquantur: hic à Regio Concilio ad beatæ M. Teresæ opuscula scriptaque, iam prælo subijcienda, examinanda destinatus, non ea modò censura sua ac iudicio digna prælo censuit, verùm etiam elegantem admodum ijs præfixit epistolam, qua de illis tale is dedit testimonium, quale à tam spectato viro, & litterarum scientia, & iudicij maturitate magno erat exspectandum, quamquam Teresam ipse antè nec vidisset, nec conuenisset, sed è solis scriptis eam velut è speculo perspexisset. Quibus omnibus hoc ipse demùm adiungo, diligenter me ac studiosè multa de Sanctis, quarum nuper meminimus, quæque de reuelationibus scripsere, legisse, & eas ipsas à viris doctissimis & grauissimis esse examinatas & comprobatas, atque illas & beatæ Matris Teresæ reuelationes adeò inuicem similes existere, ac si ab vna eademque essent vniuersæ manu conscriptæ; quin imò in illarum plurimis maiores legentibus haud dubiè scrupulos, quam in his Teresæ occursuros.

V signum.

Lib. de vera & falsa prophetia, c. 8.

Dicet fortè quispiam, eam nonnisi fœminam fuisse, ac proinde fœminæ factas reuelationes non tanti esse faciendas. Huic ipse respondebo plura superiori me capite virorum quàm mulierum exempla attulisse: at si fœminæ, quibus eæ contingunt, vitæ sunt inculpatioris, & Deo acceptiores, quàm qui hæc obijciunt viris, cur fœminis ea mirantur concedi, quæ sibi, quòd Deo non ita intimè sese coniunxerint, vident denegari, præsertim cùm nulla apud Deum sexus sit distinctio, nullum virorum aut fœminarũ discrimen, & omnes illius sint creaturæ, quique illi se communicat liberalius, erga hunc etiam se ille vicissim liberaliter refundat? Parum etiam morabor, hæc illos obijcere, si modò aduertant ad ea, quæ dicunt: quia quę violenter ac generosè effrenes passionum motus comprimunt mulieres,

easque Deo subijciunt ac parentes reddunt, inclyto virorum dignæ sunt nomine; qui verò ab iisdem expugnantur & reguntur viri, meræ sunt fœminæ. Neque verò hoc in corporis sexusve diuersitate, sed animæ situm est robore. Videant porrò, num is Christianæ sit Ecclesiæ sensus, cùm Virginum hæc generosarum ac fortium memoriam, quales Agnes, Agatha, aliæque, solemni Martyrum officio cohonestet, vt hoc nos illa pacto edoceret, eas ceu viros generosos & inuictos à nobis habendas. Hoc adeò quidem euidenter patet, vt non sit illi adstruendo diutius immorari necesse, cùm & ipsa Ethnicorum scripta sint plena, canatque de virgine quadam priscus Romanorum Poeta Ennius:

Lib. 4. ann.

Vos etenim, iuuenes, animos geritis muliebres;
Illa virago, viri.

Quamobrem fixum illud maneat, fœminarum, id est, imbellium, & passionibus obsequentium reuelationes paruipendendas, sed mulieris, quæ longè viriliores, quàm multi viri illustres, animos prætulit, & mulieris adeò generosæ & strenuæ, & aliarum illi similium reuelata magno esse numero habenda. Si Deo optimo maximo perquam sit volupe cum hominibus conuersari, necnon certissimum quoque sit, perperam illos Nabuchodonosor Regis ariolos censuisse, dum Deorum esse aliquam cum hominibus conuersationem negant; cum quo demum ille familiariter aget ac loquetur, si non cū eo, qui eius nomine omnia abdicat, suáq; illi animá penitus dedicat & immolat, & solo illo delectatur ac pascitur? Vereor autem, ne quis cupidus ac rerum ignarus in medium prodiens mihi calumniando obijciat, Hęc quidem repertura fidem, si alius quispiam ea enarraret; sed, quòd de se ipsa Teresa hæc referat, de fraude & impostura suspecta censenda. Satis, meo iudicio, foret, non aliter hisce respondere, quàm obiectas surda aure calumnias præterire. Dico tamen, hoc potissimum nomine ad ijs credendum assentiendumve viros cordatos & prudentes inuitari, quòd hæc de se ipsa commemoret. Sanè si alio quopiam narrāte fidem hæc inuenirent, quantò magis, cùm tantæ fidei & auctoritatis testis, omni exceptione maioris, adeò à propria gloria aucupanda remotæ, quæque omnem semper vanitatem tanta contentione ac studio fugit, testimonium accedat? Peruoluamus, quod varijs in locis de Sanctorum gestis sanctus Hieronymus, Augustinus, alijque, atque imprimis suo in Dialogo Gregorius produnt; atque ad oculum patebit, quàm illi plenam huiuscemodi in rebus multò minoris auctoritatis testibus fidem adhibuerint, cum quòd sanctimonia hi spectabiles essent, tum verò quòd scirent, quid suis cum Sanctis Deus agere soleat, & præterea quòd permagni interesset fidem illis adiungere. Non animaduertunt autem, hæc interiora quædam esse, & illis solis nota, quibus reuelantur, qui si eadem tacerent, numquam fore, vlli vt innotescerent. quidquid enim reuelatorum aut ad hominum notitiam venit, aut scripto commissum est, id eò factum, quòd ipsi ad diui-

Dan. 2.

ni ne-

ni nominis gloriam, ac proximorum vtilitatem vel hęc propria descripserint manu, vel alijs scribentibus patefecerint. Adeò vt, si hanc ob causam hisce reuelationibus auctoritas denegetur, pari ratione omnibus propè alijs, quæ ab ipsis sunt Sanctis conscriptæ, neganda esse videatur. Vndenam enim omnes quæ exstant S. Brigittæ, Catharinę Senensis, Gertrudis, Mechtildis, Angelæ Fulginatis, aliorumq; Sanctorum ac Sanctarũ reuelationes ad nos, nisi vnica hac via peruenerunt? Si verò alijs easdem commemorantibus credimus, etsi vel auditu tantùm acceperint, & testes sint auriti, quantò magis ac potius eæ nobis credendæ sunt, cùm qui eos à Deo accepit, & non testis auritus, sed oculatus est, enarrat? Tum verò maximè & potissimè, quòd, quidquid quoad hoc beata Mater Teresa conscripsit, non suo id instinctu arbitratuque, sed Dei, qui id ab ea fieri volebat, ac Confessariorum, quos Dei Vicarios habebat, iussu sit aggressa. Hinc factum est, vt multò plura silentio inuoluerit, quæ dicere alioquin potuisset, vti ipsa testatur, satis esse rata ea scripto tradere, quæ ad iussis superiorum parendum aliquatenus sufficerent. Quodam tempore dixit illi Dominus: (vt sua id ipsa manu notauit) *Quæ tibi do monita, conscribere ne negligas, ne fortè eorum te capiat obliuio. Cùm hominum consulta ac monita in scriptis habere velis, cur tempus malè impendendum arbitraris in ijs, quæ ipse tibi prepono, conscribendis? Veniet aliquando dies, qua omnibus opus habebis.* Alia in schedula hæc exarauit verba, *Dedit mihi Dominus quodam tempore lucem in re quapiam, quam intelligere peroptabam, sed eius statim haud multo post penitus sum oblita, adeò vt eius in mentem mihi deinde numquam venerit: quam cùm memoria refricare satagerem, ilicò vocem audiui: Cùm iam noris, interdum me tibi loqui, noli negligere ea scripto committere: quia, licèt tibi inde nulla accedat vtilitas, aliqua inde alijs poterit resultare.* Dictum igitur hic semel esto, nec pòst in ceteris, quæ dicturus sum, repetendum, me, cùm sanctæ huius vitam ac gesta scribere constitui, gratias illi & charismata diuinitus communicata silere nec potuisse, nec debuisse; quòd vnicam Dei hic spectem gloriam: ad quam mirificè facit, quòd suis se creaturis sincerè & ex animo sibi obsequentibus adeò amicè ac familiariter exhibeat. Fecerunt id olim S. Athanasius, Hieronymus, Gregorius, & omnes tam veteres, quàm nuperi vitarum Sanctorum scriptores. Nec verò me latet, intimam hisce in rebus sanctitatis substãtiam minimè sitã esse; vnde nec idcircò eas ipse litteris trado, tametsi eam aliquo modo declarent, & quadãtenus spectãda ia dent, pręsertim cùm eos, quos suprà indicauimus, in animis effectus & pietatis motus relinquant; nec quid aliunde appareat, quod ipsis contradicẽdo aduersetur, earumve auctoritatem imminuat. Quocirca reuelationes nonnisi per transennam atque obiter, prout in vitæ eiusdem filo occurrunt, enarro: de veris porrò genuinisq; virtutibus, in quibus omnis consistit sancti-

mo-

monia, singillatim,& datâ operâ libro 4. sum locuturus, qui & ideò duobus alijs magnitudine par erit. Quod hisce temporibus magis etiam necessarium atque opportunum censeo, vt verarum reuelationum signa ac notas propiùs dum intuemur,& humilitatem illam atque amorem diuinum, quem in animis causantur, falsæ, & quæ à patre mẽdacij & fraudis immissæ sunt, euidentiùs pateant, nullaq; ijs fides vel auctoritas addatur, nemo demùm ijsdem in fraudem inducatur: cùm, quibus hæ obijciuntur, arrogantia eos & priuato suipsorum amore palàm videamus turgescere, & soli honori, nomini, existimationi, auctoritatique apud homines parandæ totos intendere. Atque vt albor nigrori comparatus & oppositus magis enitet,& quodammodo albior apparet, nec non nigredo furuior & obscurior: sic, si falsæ cum veris reuelationes conferantur, & simul spectandæ proponantur, & illarum euidentiùs patebit falsitas,& harum fulgor ac splendor effulgebit magis. An non eo quo veri Prophetæ exstiterunt tempore, etiam fuere Pseudoprophetæ, & vnà cum Apostolis Iesu Christi surrexere Apostoli Satanæ? at non idcirco verorum Prophetarum imminuta est aut fracta auctoritas, quin potiùs eò claruerunt magis, & maiori habiti sunt numero. Denique cùm hisce famulam suam prærogatiuis exornare visum Deo, cur eas ipse diuulgare verear, cùm Raphael Archangelus vnumquemque nostrum doceat, *Sacramentum Regis abscondere bonum esse, opera autem Dei reuelare & confiteri honorificum*. Quòd verò virtuti per alios, qui ficta eiusdem specie mortalibus imponere sunt conati, infamia quodammodo irrogetur, ingens idcirco mihi fore nefas visum est, eiusdem patrocinium ac tutelam non suscipere.

Tob. 12.

CAPVT III.

DE B. MATRIS TERESAE DE IESV PAtria, parentibus, & ortu.

B. Mater Teresa de Iesu, Teresæ de Ahumada nomine antea est vocitata; hoc verò *de Iesu* cognomentum eo assumpsit tempore, quo monasteriorum suorum primum à sancto Iosepho denominatum Abulæ fundatum est. Exinde enim Teresa de Iesu dici cœpit; id ipso exteriùs indicans nomine, quod intimo clausum corde tenebat; non se iam nimirum ampliùs mundi, nec suorum, nec demum suijpsius, sed totam solius Iesu esse, cui se toto animo & corde iã penitùs consecrarat. Quod salutare piæ matris exemplum filiæ æmulantes, quo sacram Religionis vestem assumunt die, nouum cognomentum, vel à Iesu, vel ab illorum quopiam, qui Domino nostro Iesu Christo fideliùs ac ferentiùs seruierunt, pro suo quæque affectu ac pio sensu induunt, ipsum familiæ ac generis, tametsi illustris-

Filiæ M. Teresæ in habitus assumptione nomen nouum assumunt.

lustrissimi, & quem in seculo tenuerant honoris ac dignitatis titulum exuentes. Etsi verò aliquot intercesserint anni, antequam hoc *de Iesu* cognomento diceretur, hoc tamen nos eam nomine iam inde à principio donabimus, cùm hoc illi patrio & gentili longè fuerit gratius & carius. Teresæ nomen nec Græcorum est, nec Latinorum, vti quidem nonnullorum est opinio, sed Hispanorum proprium, & quidem antiquum, qualia Eluira, Sanchia, Vrraca, aliaque similia mulierum nomina. Sic & hæc in Hispania permanserunt, Sanchius, Gutierrus, Garcias, Mendus, Alfonsus, Fernandus, aliaque virorum cognomenta, quorum aliquot in Canone Missæ Mozarabicæ, cuius olim in Hispanijs vsus erat, videre est, ceterorum Sanctorum nominibus permista. Vnde & Teresa, alicuius sanctæ Hispanæ nomen esse mihi verosimile fit, & fortè filiæ illius Regis Bermudi, cuius Rodericus Archiepiscopus meminit in 4. rerum Hispaniensium libro cap. 17. quo loco, Alfonso Legionis Regi, Bermudi filio, sororem refert fuisse Teresam nomine, (qui verò Latinè historias hasce conscripsere, Tarasiam appellant) hanc pater inuitam Toletano Regi Abdallæ in coniugem dedit, quòd sibi hunc propter hanc affinitatem aduersus Cordubensem Regulum suppetias speraret laturum. Quæ cùm Mauri amplexus & tactus pati renuisset, illique, nisi ab impuris conatibus desisteret, Domini, cui ipsa seruiret, vltionem cóminaretur; nihil minas moratus barbarus, violenter illius pudorem imminuit: sed extemplò vindicem Angeli cœlestis manum sensit. Vndè cùm mortem sibi propterea imminentem cerneret, Legionem eam egregio cum comitatu, & multis dotatam muneribus remisit: hæc deinde monasterij septis se includens insigni in sanctitate vitam traduxit: tandem cùm ad cœnobium à sancto Petro cognominatum venisset, in eodem & diem clausit, & sepulturam inuenit.

Teresa nomen Hispanum.

Missa Mozarabica.

Teresa Regis Bermudi F. Regis Alfonsi germana.

Abula Castellę veteris ciuitas & nobilis & vetus, prima nascentis Teresæ vidit incunabula: quæ ciuitas cùm non inter postremas regni illius censeatur ac celebretur, posthac tamen longè futura est notior, quòd beata & pulchra hæc arbuscula ibidem & orta sit & educata: quæ quanquam sua sub initia exilis videretur, iam paulatim suos per vniuersum qua patet Hispaniæ regnum ramos extendit; & modò etiam eosdem in alias trans mare prouincias cœpit extendere, (exemplo sit Genua) quin & ad Indos vsque, &, quantum Deo dante spero, etiam remotiora ad loca suas propediem radices emittet. Parentum in ædibus illius ortus contigit, è regione Dominicanæ sitis, & ædi D. Scholasticæ contiguis: quas suo vir nobilis Didacus Bracamontius iam ære comparatas paternis irredimibilibusq; suis possessionibus adiecit. has ipse, simul & locum, in quo nata, & conclaue haud procul inde, in quo quindecim annorum spatio & amplius dormiuit, sum ingressus & contemplatus. Si verò qui harum iam dominus est ædium tanti, quanti fieri reuera deberent, eas faceret, è duobus illis cubiculis oratorium

M. Teresa Abulæ nata est.

rium, ad rei adeò solennis memoriam conseruandam, construeret; & spondere ipse ausim, nihil his pietatis operibus rebus illius derogatum iri aut diminutum, sed eam fortassis in causa futuram, diuina vt domestici omnes, tum qui hanc hodie domum incolunt, tum qui pòst futuris temporibus incolent, benedictione complerentur. In Mercurij diem natalis illius incidit, v. Kalend. Aprilis, ac profestum sancti Bertoldi Confessoris, qui eiusdem fuit Ordinis, anno post partum Virginis millesimo quingentesimo decimo quinto, regnante in Castella Ioanna Caroli quinti Imperatoris matre, & patre illius Ferdinando Rege Catholico, absentis filiæ loco regni gubernacula moderante; Ecclesiæ vniuersali præsidente Leone decimo Pontifice Maximo; Romani Imperij habenas flectente Maximiliano primo Caroli Imperatoris auo; biennio antequam funesta illa Ecclesiæ pestis Martinus Lutherus impium Romanæ Ecclesiæ bellum nefarijs suis dogmatis indiceret. In quo diuinam mirari licet prouidentiam, vt, cùm sacrilegus hic paranymphus sponsas Deo sacras monasteriorum septis eductas, sacrilegis impijsque copulaturus erat nuptijs, tum paulò antè sancta hæc virago ederetur in lucem, qua monente & facem præferente multi passim intra eadem cœnobiorum claustra se arctarent, suamque Deo castimoniam voto sacrarent.

Dies & annus, quo M. Teresa nata.

Orta est nobili & claro inprimis genere. Patrē habuit Alfonsū Sanchiū Cepediū, Ioānis Sanchij de Toleto, & Agnetis Cepediæ filium, & Alfonsi Sanchij de Toleto, & Teresæ Sanchiæ nepotem. Matrem Beatricem de Ahumada, Matthæi de Ahumada filiam, de genere Ahumadarum, quod & nobilitate, & antiquitate inter Abulenses familias facilè principem locum tenet; vti & familia Tapiarum, è qua oriunda erat huius Beatricis mater, Ioanna de Tapia. Quæ autem de Teresæ nostræ auis & proauis huc attulimus, è priscis de illorum nobilitate fastis ac tabulis deprompta sunt; quæ adeò quidem euidens erat ac manifesta, vt, licèt Alfonsus Sanchius de Toleto, Abulensis non fuerit, sed aduena, suas tamen proles nobilissimis ac primarijs vrbis illius matrimonio elocarit. Cepedij è Tordesillis originem ducunt, quorum nota est claritudo & splendor. Porrò Alfonsus Sanchius secundas inijt nuptias, primas cum Catharina Pesana, quæ illi filiam peperit Mariam Cepediam; alteras deinde cum Beatrice de Ahumada. Felix autem & beatum id vtriusque connubium fuit: vt enim generis natalibus, sic & virtutibus ambo illustres fuerunt: testimonio sunt liberi, quos genuere, octo vel nouem; inter quos tertio nata loco fuit Teresa nostra, cùm mater nondum primum supra vigesimum annum expleslet; hinc etiamnum hodie reliquorum aliqui sunt superstites.

Parentes eiusdem.

CA-

CAPVT IV.

TERESAE INFANTIA ET EDVCATIO.

VT B. Teresæ nihil, quò minùs ad eam sanctitatem, ad quam pòst peruenit, pertingeret, omninò deesset; de tam pijs prouidisque Deus illi parentibus prospexit, vt cùm bono quod ab ipsis promanabat exemplo, tum quam eius habebant solicitudine adiuuante, sanctimoniæ calcare ipsa semitam etiamnum paruula cœperit. Mater quippe honestissima erat matrona, quæ etsi forma vtcumque æqualibus præstaret, nullam tamen cuiquam suspicionem mouit, aut eius se colendæ studio teneri, aut ob eamdem insolescere. quamquam enim tertium supra trigesimum nondum superasset annum, cùm de vita migraret, prouectiorem tamen mores vitæque ratio ætatem redolebant. Non minor etiam in patre elucebat honestas morum ac sanctimonia, quem nemo vel temerè iurantem, vel alijs detrahentem audijt. Sanctorum is lectione librorum mirificè capiebatur, quorum & magnam domi vim habebat, vt liberis, quod legerent, minimè deesset. Dabat is operam, vt precationi hi quotidianæ statis horis vacarent; præ ceteris verò elaborabat, vt singulari omnes erga Deiparam matrem, aliosque cœlites studio & affectu ferrentur. Horum autem librorum lectione, & quam pius parens tenellæ instillabat ætati pietate factum est, vt Teresæ animum tangere iam tum de cœlo Dominus cœperit, & ad sese pellicere, cùm vix septimum ipsa attigisset ætatis annum. Pietatis in studio socium habebat è fratribus Rodericum Cepedium, qui deinde in nouo orbe in amne, cui ab argento cognomentum est, mersus interijt, cohortis eodem ductæ ductor constitutus. Hinc eum Teresa vt martyrem habebat, quòd fidem Christianam propugnando occubuisset. Peculiari erga hunc præ ceteris fratribus amore ferebatur, quòd eiusdem propè ambo ætatis essent, & eodem vterque mense & die in lucem editus (quamquam hic quatuor ante Teresam annis, vt fidem is facit liber, cui filiorum pater solitus erat inscribere natiuitatis diem) vnde & magno cum gustu affectuque ambo historias & gesta Sanctorum peruolutabant. Non mediocrem verò tenellis eius præcordijs ardorem inijciebant lecta Martyrum nonnullorum supplicia ac cruciatus. quocirca luce cœlesti illustrata, secum ipsa puellula reputabat, vili admodum exiguoque à sanctis hisce æternæ quietis diuinique conspectus possessionem pretio, etsi acerbissimis toleratis cruciatibus, comparari; quare eamdem ipsa laborum mercedem

Quales fuerint Teresæ Parentes.

Rodericus Cepedius M. Teresæ frater.

perceptura ac præmium, eodem etiam mortis genere occumbere summoperè desiderabat. Quoniam verò etiam tum ingenti excelsoque erat animo, & insignem erga diuinum obsequium generositatem præ se ferebat; non satis illi fuit mortis huiusmodi ardorem concepisse, verùm etiam cum fratre Roderico tractare accuratè cœpit, ecquænam desiderij illius opere exequendi, tamque gloriosæ mortis ilicò oppetendæ ratio suppeditaret. Acribus illum verbis ita puella commouit, vt tenui secum sumpto viatico, paterna ambo domo sint egressi, proxima Maurorum petituri regna, à quibus pro diuini nominis gloria ceruices tenellæ ipsis præciderentur. Egressi iam portam erant ab Adaxa (flumen idest Abulam perfluens) dictam, & pontem superarant, cùm longiùs progressis occurrens patruus, ambos, magno matris cum gaudio, quæ illos tota conquiri vrbe iusserat mœrore confecta, ac metuens, ne fortè in puteum quemdam domesticum prolapsi, mersi interissent, domum vnde abierant, confestim reduxit. Hic purgare se Rodericus, & omnem in sororculam, à qua ad hoc suscipiendum iter esset incitatus, culpam congerere. Percellebat autem vtrumque non mediocriter, quòd tam gloriam in cœlo, quàm cruciatus apud inferos æternos fore passim in libris lectitarent: qua etiam de re ambo identidem inter sese colloquebantur, & verbum, *AEternùm* accuratè ponderantes, magno ipsum animi sensu sæpiùs repetebant, *AEternùm*, *AEternùm*, *AEternùm*. Hac assidua de æternitate commentatione factum est, vt magnum animo illius Dominus desiderium illius sectandæ viæ inijceret, quæ ad perpetuò & æternùm duraturam gloriam sectatorem perduceret. Cernens porrò, coronæ martyrij, ad quod subeundum tam vehementem in se ipsa ardorem & animum persentiscebat, obtinendæ sibi esse iter obstructum, illa suadente eremiticum ambo ac solitarium vitæ genus consectari decreuerunt. In horto ergo domestico qua poterant arte casulas ac cellulas sibi construunt, non adinstar aliorum puerorum è voluptate aliqua per ludum; sed vt suum in ijs animum in solitudine recolligerent. Sed frustra: extemporaneum namque hoc opus diuturnum non fuit, vt suo satisfacere desiderio, pijsque votis nequaquam possent. Nondum quippe id venerat tempus, quo solidiores & capaciores ipsa casulas construeret, dum eam pia Mater in orbem sanctitatem vitæque rationem inducit, quam veteres eremicolæ & Patres in montis Carmeli solitudine inierunt. Solitudinem ergo, quantum sibi fas erat, sectabatur, vt in ea suæ pietatis exercitijs, quæ plurima erant, vacaret, ac præsertim suam Deiparæ matri inibi coronam legendo: Mater namque eius Virginei Rosarij studiosa, ipsius liberis vsum familiarem reddiderat. Mirificè verò erga illam ex Euan-

Teresa puellari ætate martyrium desiderat.

Teresa cum fratre Roderico martyrij desiderio vrbe egreditur.

Teresa eremum sectatur.

Euangelio historiam afficiebatur, in qua Redemptor, ad puteum cum Samaritana loquens, inducitur: quare rei huius imaginem suo semper in cubiculo, quò perpetuò ob oculos versaretur, depictam habebat, hac addita epigraphe, *Domine da mihi aquam.* Nesciens autem, quàm ingens sibi bonum peteret, Deo identidem supplicabat, sibi vt aquam illam viuam imperti-ret, magnum hac in petitione illi vicissim gustum Domino inspirante, vt qui pòst eam aqua hac cœlesti tam copiosè esset inebriaturus. Hinc & continenter illam in mente habebat, & in ijs, quæ scripsit, non parum ex hac hausit, quò orationis magnalia declararet. Egentibus, si quando poterat, stipe data succurrebat, si quando cum æqualibus luderet, monasteriolis componendis struendisq; mirè delectabatur, vt iam tum hoc Deus præmonstraret argumento, ijs qui idipsum intelligere potuissent, quæ deinde tanta nominis sui, ac sanctissimæ matris suæ esset gloria Teresa fundatura. Ita quoque in omnibus se gerebat, quasi iam reuera monasticam professa esset, ipsamque etiam profiteri desiderabat, tametsi non eo feruore ac studio, quo aliàs ad martyrium & vitam solitariam aspirarat. Hæc tum quidem Teresa, cùm Beatrix mater illius ex hac vita tollitur, duodecimum fermè puella tum annum agente. Talis matris illa decessum cùm pro eo ac debebat peracerbè ferret, mœrore prostrata, ante quandam Deiparæ imaginem se se abiecit, multisque cum lacrymis illi supplicauit, vt cùm matre iam orbata viueret, sui ipsa deinceps vt mater curam gereret, seseque in filiam haud grauatè admitteret. Tam opportuno fuit hæc oratio tempore, & tam sincero ardentique fusa pectore, vt eius reipsa effectum senserit, à clementissima illa matre ex eo tempore in filiam suscepta, vti pòst tū ipsa in omnibus necessitatibus, tum & mundus vniuersus in mirabilibus, quas eius opera Deus, sanctissimæ matris suæ interuentione operari est dignatus, rebus quàm clarissimè perspexit.

Ioan. 4. Teresa Samaritanæ petitione capiebatur. *cap. 30. vitæ ipsius.*

Paruula monasterijs cōponendis delectabatur.

B. Virgini supplicat, sibi vt mater sit.

CAPVT V.

SANCTA ILLA PRINCIPIA IN TERESA euanuerunt, sed in quæ præceps ruebat, periculis eam Deus eripuit.

NON ferebat sancta hæc piæ virginis principia humanæ salutis hostis Satanas: neque enim eum latebat, quàm suo ipsius natura nutu vltrò in virtutem propenderet. notabat adhæc perspicax & acutum in illa ingenium, maturam sedatamque prudentiam, animum ad ardua & excelsa suscipienda generosum, nec non industriam ad hæc ipsa exequenda singularem, perseuerantiam quoque & infractum aduersus omnem, qui obrepere posset, languorem constantiam, tantam denique dicendi efficaciam & vim,

M. Teresæ dotes.

vt, si maiores in ea virtutem radices agere sineret, multas eius opera animas DEO vindicandas formidaret. Hæc inquam cùm videret, omni sibi ope enitendum putauit, quæ dotes illæ singulares iam tum pollicebantur bona, subuertere. quare omni qua potuit ratione conatus est, eximia illa naturæ dona à Deo pro creatore accepta, prauo eorum inducto vsu corrumpere: Commoda ad hoc ipsum faciendum nupera illius in adeò imbecilli ætate materna vigilantia & cura destitutæ orbitas videbatur. Duplicem ad hoc adhibuit machinam. Prima fuit, persuasa veterum per Hispaniam heroum bellorum & amorum, carmine conscriptorum, lectio. Hæc haud dubiè inuentionum ipsius vna est, qua multas ille solitudinis & honestatis amantes animas in perniciem pertraxit: quòd persæpe in familias, à quibus alioquin impudicæ & castitatis expugnatrices mulieres arcentur, illorum librorum introducatur lectio, quos nonnulli otio abundantes & vanitate, magna quidem elegantia ac lepore, sinistra tamen voluntate composuerunt, vt hostis inde noster, velut è pharetra, prompta ad nos oppugnandos tela depromeret: & clàm & occultè id afferre animabus damnum assoleant, quod fortasse Satanæ illæ administræ & parariæ minimè afferrent. Hos igitur non Heroum, sed vanitatum panegyricos ipsa perstudiosè & assiduè euoluebat, eorumque lectioni multas bonas horas impendebat, vtque ingenio excellebat, ita hanc ipsa phrasin & elegantiam tam profundè in animum dimiserat, vt paucis post mentibus ipsa & Rodericus Cepedius frater similes componere ipsi odas, Heroum gesta fictione poetica deducendo, non dubitarint; ita quidem ætatis illius captum superantes, vt apud multos etiam laudem inuenerint. His ipsa è studijs non alium sanè fructum tulit, quàm qui semper inde referri solet, etsi non tam deprauata prodiret, quàm cæteri harum nugarum lectores; quòd eam Dominus, à quo ad tam magna & excelsa reseruabatur, nonnisi modicùm à sua aberrare manu permittebat. Cœpit proinde corporis ornatui studere, peregrinos nidores circumferre, comam struere, manus curare, & compta in publicum prodire velle, etsi sinistra omnis abesset intentio, & nemini vllam in Deum offendendi occasionem dare vellet. Quamquam autem in hisce similibusq; vanitatibus consectandis ipsa quàm maximè incumberet, nihil tamen tum quidem admittebat, quod noxam aliquam putaret includere.

Diabol⁹ dotes has prauo vsu vitiare contẽdit.

Librorũ prauorũ lectio noxia.

M. Teresa cũ fratre Roderico librum odarũ scribit.

Vanitates cõsectatur.

Alterum inuidi aduersarij stratagema, quod aduersus hanc DEI famulam produxit, fuit hoc ipsum, quo multos non raro tum ætate, tum virtutum studio ipsa maiores expugnauit, prauorum nempe contuberniũ. Cùm enim domum illius cognati ac consobrini quidam frequenter adirent, paris cum illa ætatis, vanitatibus mundanis iam tum addictissimi, & sæpè cum illa de ijsdem sermonem ferrent; hos ipsa non illibenter audiebat, & vicissim, quæ illis grata fore nouerat, de suo ipsa in medium affe-

Mala cõsortij mali.

afferebat, non ſine illorum voluptate. At fuit de conſanguineis, quæ longè illi exſtitit damnoſior; quæ magno patris cum dolore illius ad ædes acceſſum habebat: quòd enim moribus eſſet diſſolutioribus, domo quidem eam excludere voluiſſet, negare tamen aditum non poterat, quòd arcta illi ſecum ſanguinis intercederet cognatio. Hæc, & alia eius farinæ mulier, cui hæc nota erat, cum Tereſa quartumdecimum circiter iam agente annum familiariter tractantes, hanc paulatim ſui ſimilem reddiderunt, vt omnis DEI timor eius ex animo ſenſim euaneſceret, atque eius loco ſæculares inaniæ & affectus terreni & noxiæ familiaritates ad mētem illius ſubreperent; tametſi, vt de ſe ipſa ſcripto teſtata eſt, non vſque adeò prono in malum ferretur affectu, nec in prauitatem maximam propenderet. Ipſe verò Dominus, cui ſingulariter ipſa cura erat, duos illi velut frenos iniecit, ne in hoc lubrico laberetur, animæque hic iacturam faceret. Primum fuit, naturalis quædam ab omni impudicitia ac ſordibus carnalibus auerſio, quam etiam ipſa nunquam exuit. Alterum, tantus honoris amittendi metus, vt ſic quidem violentum illi, ſalutare tamen fuerit retinaculum. Et licèt ipſa (vtpote quæ in omnibus mira ingenij dexteritate valebat) ſexcentas excogitaret artes, vt quæ agebat, patre clàm fierent, ſimul, ne quid virgineus eius pudor detrimenti caperet; impedire tamen non potuit, quin deterior aliqua de ipſo ſuſpicio nonnullorum animis inſideret, & aliquod nomini eius honeſto probrum affricaretur. Arridebant læta hæc cacodæmoni initia, iamque ſibi maiorem ex illa victoriam ſpondebat: ſed excelſus ille ac potens Dominus, qui nondum omnem ancillæ ſuæ memoriam exuerat, quique mirabilia magna per ipſam aliquando ad ampliorem nominis ſui laudem operaturus erat, tum, cùm nihil minùs opinaretur, è manibus Satanæ prædam hanc excuſſit. Cùm ergo nonniſi trimeſtri has ipſa vanitates ſectata eſſet, virginum in monaſterio, Ordinis Sancti Auguſtini, quod à Beata Maria Gratioſa nomen habet, in quo id genus puellæ alebantur, à patre collocatur, quamquam ſæcularem habitum non depoſuerat. Ipſe etiam Dominus cùm iam antè eius eſſet ſolicitus, effecerat, vt iam ei hæ vanitates nauſeam fatigatæ afferrent, &, ſi quod hoc nomine crimen conſciret, inſolitus repentè Dei timor menti illius oboriretur, ipſumq; quamprimum Confeſſoris in ſinū abijcere satageret, animum compoſitura. Hoc ergo eam loco Dominus ad ſe reduxit: atque, vt omne fermè malum, quod animam hanc eatenus puriſsimam occuparat, à prauo malorum conſortio promanarat; ſic omne viciſsim bonum in eandem, è ſancto ſanctæ cuiuſdam virginis hoc in cœnobio agentis contubernio voluit deriuari. Huius namque è familiaritate ac colloquio ita immutata eſt, vt prauos, quos imbiberat mores, paulatim exueret, & ad bonos, quos antè exuerat, poſtliminiò reuerteretur; nec non paulatim, quod in religioſum inſtitutum conce-

M. Tereſa naturaliter omnem turpitudinem deteſtabatur, & pudoris erat ſtudioſa.

Monaſterio includitur in habitu ſæculari.

Bona cōſortia laudabilia.

cepe-

ceperat, odium deponeret, & de æternis aſsiduè bonis meditari, ac tota ad eadem animi contentione nutuq; aſpirare inciperet; multas ad Deum funderet & ipſa preces, & ab virginibus omnibus pro ſe fundi peteret; vitam denique quotidie in meliuscommutaret, etſi nondum planè monaſticen profiteri animo conſtituiſſet. Nec verò, quòd intra monaſterij huius ſepta concluſam Tereſam cerneret, ab ea pro more infeſtanda ſpiritus malignus deſtitit: quin imò & hic graue illi indixit bellum, tam internum prauis ſuggeſtionibus, quàm externum mittendis ad eam aliorum nuncijs. Sed cùm inanis omnis eius conatus foret, ilicò cuncta in ventos abiere, & quam ille eius inefcandæ ſpem conceperat, penitus tum euanuit & concidit. Hoc in monaſterio ſeſquiannum commorata, tum demum paternas ad ædes redire compulſa eſt, cùm grauis illam afflixit infirmitas.

CAPVT VI.

INDVIT HABITVM B. VIRGINIS DE Carmelo, & profeſsionis vota concipit.

CONfirmatis iam è ſuperiori ægritudine nonnihil viribus, Tereſa ad ſororem Mariam Cepediam in pago commorantem à ſuis mittitur, vt ad dies aliquot apud ipſam animum relaxatura diuerſaretur. Sed dum ei alius, Hortigoſa nomine, quatuor ab Abula paſſuum millibus diſtans pagus pertranſeundus eſſet, in quo patruus eius, Petrus Sanchez Cepedius, iam vxore viduatus, ea tempeſtate habitabat; apud hunc pauculis diebus diuerſando hæſit: cuius honeſta ſanctaque vitæ conuerſatio miros Tereſæ ardores iniecit. Spiritualium namque librorum lectioni ſeſe dedere eo hortatore cœpit, erga quos licèt ipſa parum afficeretur, vt patruo tamen morem gereret, eos frequenter volutabat. Vnde factum eſt, vt non ita multò pòſt illam pernoſſe veritatem cœperit, quam illius etiamnum teneræ cordi Deus olim inſculpſerat, eſſe videlicet cuncta hæc mortalia verè nihil, & in ictu oculi ſubitò ad nihilum redacta euaneſcere; hinc in ſtatum religioſum magis animo propendere, quod tamen à ſe ipſa hactenus impetrare haud potuerat, aut firmiter ſtatuere. Tres hic menſes anceps hæſit & nutabunda, aſsiduè ſecum ipſa pugnans; demum ita ſecum ratiocinando, ſui victrix exſtitit, religioſæ vitæ acerbitates & grauamina maiora eſſe nō poſſe ijs, quæ in purgatorio ab animabus feruntur; quare, cùm delinquendo infernales ipſa cruciatus promeruerit, parum videri, ſi, quod reliquum eſſet vitæ, in purgatorij quodammodo pœnis & venationibus traduceret. Legebat tum Tereſa D. Hieronymi Epiſtolas, quarum illam lectio ita concitauit, ſecum vt ſtatueret, religioni ſeſe vouere: quod cùm patri decretum animi indicaſſet, ad hoc exequendum ab illo impetrare facultatem minimè

Quem è ſanctis libris fructū hauſerit.

Qua ratione ſe Tereſa ad vitam religioſam animarit.

minimè potuit; quòd ipsam mirè præ reliquis liberis diligeret. Porrò cùm iam reapse DEI famula esset experta, quàm sibi hominem parum fidere oporteret, simul etiam quadamtenus didicisset, quanta mundi esset vanitas; vti in omnib. quæ aggrediebatur, ingentem semper & excelsum animum præferebat, sese in tuto collocare, & quod proposuerat, perficere secum ipsa statuit. Quare quadam die summo manè, postridie Kalend. Nouembr. qua fidelium animarum anniuersaria in Ecclesia recolitur memoria, anno post natum Christum M. D. XXXV. cùm iam post exactum annum ætatis vigesimum, septem effluxissent menses, nemine propositi conscio, prætérquam Antonio de Ahumada fratre, qui ipsam est comitatus, clàculò se domo paterna proripuit, rectaque ad primarium Abulæ monasterium ab Incarnatione cognominatum, Ordinis Beatæ Mariæ de Carmelo, properat. Huic ipsa Antonio ijs ipsis diebus, quibus non ita pridem fugam meditabatur è mundo, persuaserat, sæculo vt valedicens religiosam vitam iniret. Par scilicet erat, vt, per quam tot pòst animæ in viam reuocandæ cœlicam erant, iam tum quoddam zeli ardentissimi erga proximos specimen daret. Ambo igitur paterna se domo subducunt, vt religionis in portum se recipiant; tametsi impari euentu. Teresa namq; iam intra Incarnationis cœnobium recepta, Antonius inde rectà ad S. Thomæ, Ordinis D. Dominici contendit, admissionem postulaturus. Admittere illum tum quidem illius domus superiores noluere, nisi de parentis antè essent, quem familiariter nouerant, voluntate ac mente facti certiores: quare pòst in familiam Diui Hieronymi cooptatur, at cùm nondum expleto tirocinio in morbum incidisset, cœptum vitæ cursum minimè tenuit. Redeamus ad neophytam nostram, cui nouas maioresque de cœlo indies gratias Redemptor impertiebatur, quantoque eam amore ac studio complecteretur, iam tum apertè satis declarabat. Iam inde ab initio hoc illi præ cæteris monasterium placuerat, quòd in eodem Ioanna ageret Suaria, cui Teresa animo coniunctissima erat, cuiusque illi pòst necessitudo & contubernium non parum vtilitatis attulit, vt suo reddam loco: verùm cùm iam reipsa religiosa vita esset assumenda, ita in omnem æquè propendens se indifferenter habebat, vt non inuita ad aliam transisset familiam, si hanc è diuino magis futuram obsequio existimasset: plus namque de animæ incolumitate & quiete, quàm erat de corporis consolatione ac recreatione solicita. Porrò è parentis terreni domo in Patris cœlestis habitaculum tanta animæ suæ obluctantis contradictione transijt, & tam vehementem in illa separatione doloris est experta sensum, vt singula propè sede sua ossa moueri, ipsa quoque anima de corpore violenter auelli sibi videretur. Verùm diuina auxiliante gratia, & sui qua excellebat animi magnitudine & generositate superante, è duro hoc tenera virguncula certamine victrix abijt, & excelsa quadam mentis constantia & robore ad cœnobium properauit, re-

Religionem ingreditur anno 1535.

Quam passa sit contradictionem in anima dum religionem iniret.

uit, religionisque vestem supplex petijt, tanta quam sentiebat luctam dissimulatione tegens, itaque mentis serenitatem ac quietem mentiens, omnes vt illam existimarent maximo, quæ peteret, desiderio & ardore petere. Extemplò igitur Dominus (qui nihil optat magis, quàm vt quæ in suo obsequio occurrunt difficultates & molestiæ, generosè perrumpamus, quò suam in nobis misericordiam patefaciat) tanta mentem illius voluptate ob status huius electionem deliniuit ac perfudit, numquam vt hæc illi postea defuerit. Mutatæ ergo quamprimum animæ ariditas in tenerrimi amoris sensum, & rerum sæcularium gustus ad religiosarum deliciarum sensum cœpit desipere. Viso itaque se iam prorsus ab hisce vanitatibus adeò grauibus esse liberatam, internum animi capere ipsa gaudium vix poterat. Non cessabat tamen toto ipso tirocinij anno varijs seruam suam Dominus exercere rebus, quæ licèt in se molestæ non essent, ipsam tamen non mediocriter affligebant & vexabant. Quotidie verò magis & magis de cœlo Dominus ostendebat, non temerè hanc aut fortuitò ab ipsa esse religionem susceptam, sed mirabili quadam prouidentiæ suæ nutu ac directione, vt nimirum reipsa iam impleretur, quod multis antè annis prænuntiatum erat futurum. Fama tum erat, plurimis ab hinc annis fossorem quendam thesaurorum inquirendorum gratia eò venisse (hoc enim monasterium ruri est haud procul à muris ciuitatis) cumque hinc inde per domum aurum indagaturus fodiendo vagaretur, præsagis prophetæ oculis alium pretiosiorem longè thesaurum ac pignus eo quod fossoris oculis quærebat, detexisse, & vaticinando prædixisse, futuris hoc in monasterio temporibus monacham quamdam sanctimonia illustrem fore, nomine Teresam. Sunt qui prædictionem hanc in sanctimoniali quadam pietate inclyta, quæ sub prima fundationis exordia ibidem floruit, adimpletam volunt. Fieri autem potest, vt tam hi verum quàm ille dixerint, vt nimirum in duorum testium ore hoc adeò verum verbum consisteret. Certissimum porrò vaticinium hoc enuntiatum est fuisse; nam Teresa nostra, vtpote comis & iocosa per risum à religiosa quadam, quæ ibidem tunc eiusdem secum erat nominis, petere solebat, num ipsarum alterutra illa futura esset Teresa, quam oraculum designaret. Hoc igitur pacto tirocinij tempus traduxit, multis quidem illa quoad corpus morbis vexata, sed incredibili animi hilaritate & gaudio cumulata: quo tandem decurso, vota professionis ilicò nuncupauit. Etsi verò ijs ipsis diebus vehementer eam tartareus hostis exagitaret, & in votis ipsa concipiendis tantam senserit spiritus repugnantiam, vt postea exaggeratura quamdam quam experta erat in re aliqua difficultatem, similem vmquam se sensisse negarit, ne tum quidem, cùm vota emisit monastica, nisi fortè tum, cùm domum paternam desereret, monasterium primum ingressura, vti postea suo loco narrabimus; tamen, nequidquam omni obnitente

Lætitia eius ob assumptã religionem.

Prædictio de quadã S. Teresa futura.

Magnas in vouēdo experitur difficultates.

tente carnis contradictione, ita in ipsa diuinę vis prævaluit gratię, vt vota hilari generosaq; mente conceperit, toto ex corde illi se Domino, qui tam potenti eam manu vanitatibus, fraudibus & periculis, in quibus aliquo versata erat tempore, eduxit, in sponsam consignando.

CAPVT VII.

GRAVIBVS AFFLIGITVR MORBIS, AB ijsdem liberata ad pristinas redit vanitates, orationis exercitium intermittit, sed ipsum denuò resumit.

COrporis quotidie in Teresa infirmitates, deliquiaque assidua, accedente maximo cordis languore, aliæque ægritudines inualescebant, è quibus fiebat, vt sæpè omnis expers sensus ac motus videretur: cumque Medicorum Abulensium in ipsa sananda nehilum proficeret industria & scientia; pater, cui ipsa erat carissima, monasterio eam compulit egredi, comitante sanctimoniali illa, quam habebat amicissimam, quò mulieri cuidam, quæ varijs mederi malis ferebatur, in loco, cui nomen *Bezedas*, valetudinis curandæ ergo traderetur: porrò anno penè toto tunc à monasterio abfuit. Brumæ sub initium eo egressa est: quoniam verò nonnisi ineunte æstate medicæ tradenda erat in loco, cui à Castellanis *de la cannada*, nomen est, & in ipso situs est itinere, tantisper est apud Mariam Cepediam sororem, quam patri Catharina Pesana prima coniux peperit, Martino Gusmanno Barriento nuptam, commorata: his ipsa coniugibus, ac præsertim sorori Mariæ erat carissima. Hoc in loco dum versatur, ad orationis studium famulam suam efformare Dominus cœpit, viam illi ad hanc præmonstrante pio quodam, quem à patruo acceperat, libro, tertio scilicet Abecedario Osunæ. Dedit itaque statim id illi orationis genus, quod à quiete Contemplatiui scriptores denominant: quin etiam interdum vnitiua illi orandi ratio communicabatur, cùm tamen nec hanc, nec illam ipsa intelligeret. Quoniam autem, vt ante monui, ijs quæ de se in libro vitæ Teresa scripsit, diutiùs immorari non est animus, sed ea breuiter perstringere, eo dumtaxat animo, vt historiæ contextum seriatim deducam, ac cætera planiùs suo loco legantur; hoc solùm dicam, in his orationis eius principijs euidétissime Dominu demonstrasse, quot quantaq; illi cõmunicaturus post esset dona, quin imò in tam grauib. diuturnisq; morbis, illorumq; medicatione maximam illi & perfectã s mã contulit tolerãtiã. Trimestre vnà cũ sorore in *Bezedas* hæsit, muliere, quã dixi, eius valetudinem curante. at quoniã quę adhibebantur medicamenta,

Morbi M. Teresæ.

Oratio quietis illi familiaris.

Patiens fuit in morbis.

vehementiora erant, quàm vt imbecillis illius corporis constitutio ea ferret, maior fuit illius inde redeuntis, quàm accedentis infirmitas: quare Abulam paternas in ædes remissa est, vt à medicis coràm inspiceretur, qui omnem eius curandæ spem abijcientes phthisi eam consumptum iri aiebant. Ipsa porrò Assumptionis Virgineæ nocte tantum tamq; diuturnum passa est paroxysmum, vt quatriduo ipso omnem amisisse sensum, & velut exanimis videretur; vnde & sacro fuit oleo velut suprema in lucta versans inuncta, ac symbolum illi Apostolicum sæpiùs prælectum, quòd singulis exspirare momentis videretur. Nihil penitus horum Teresa percipiebat, vt ne liquefactam quidem ceram in carnem decidentem sentiret (nam exinde ad se reuersa in oculos eam decidisse comperit.) Iam tumulum illi suo in cœnobio pararant, & cadauer in horas exspectabatur terræ mandandum. circumstabant iacentem religiosæ ex Incarnationis eò emissæ, vt funebrem pompam comitarentur. Et sanè sepulchro eam intulissent, nisi, omnibus tamen secùs sentientibus, sæpè parens, quòd magnam venarum pulsus explorandi peritiam haberet, sibiq; persuadere non posset, illam exspirasse, impedijsset. quare dicentibus eam sepeliri fineret, respondebat, Nequaquam; nondum enim hæc eò redacta est filia, vt sepelienda sit. Tum quidem & aliud discrimen, huic non inferius adijt. frater eius Laurentius Cepedius quadam ex illis quatuor noctibus apud ægram cùm nocturnas vigilias duceret, somno grauatus in somnum incidit:& ecce candelâ, quæ in lecto collocata Teresæ erat, ad extremum redactâ, ignem ilicò concepit ceruical, stragula & linteamina: quem nisi euaporans fumus somno excitasset, ægra aut incendio perisset, aut certè, vti iam quidem cœperat, exspirasset. Quatriduo elapso ad sese redijt, atque, vt à viris & auctoritate & religione spectabilibus (quibus plurimum credo, quòd mihi sint notissimi, & quos scio quàm veritatis sint amantes, quiq; ex ipso Teresæ ore acceperunt) audiui quærere ab astantib. cœpit, quamobrem se euocassent; se enim in cœlo tum fuisse, nec non ad infernale barathrum in spiritu delatam esse; quin patrem suum, & Ioannam Suariam familiarem suam sanctimonialem in Incarnationis, salutis sua intercessione æternæ compotes futuros; vidisse tum quoque, quæ à se fundanda erant monasteria, & quid in Ordinis ipsa gratiam factura esset, quot suâ salutem essent animæ operâ consecuturæ, seque sanctitatis opinione antè comparata ex hac vita migraturam, denique corpus suum priusquam terræ mandaretur, aureo integendum panno. Nihilominus fateamur necesse est, quoties hac de re Beata Mater interrogaretur, dicere solitam, mera hæc fuisse deliria, & phreneticorum somnia, seque, comperto deinde, patrem hæc tunc narranti adfuisse, & hæc illum suo ex ore audisse, pudore non modico illius causa suffundi, quòd ipse vir grauis esset. Cæterum ij, quos suprà indicaui, viri satis intelligebant, hoc nonnisi rei dissimulandæ gratia ab illa dici: quid-

Creditur exspirasse.

Visiones extaticæ M. Teresæ.

quidquid enim tum prædixit, pòst reipsa completum est, vti videre legenti licebit. Et sanè ipse anno M. D. LXXXVII. R.P.F. & Magistrum Nostrum Dominicum Bannesium, Primarium sacræ Theologiæ apud Salmanticenses Professorem, pro concione in festo cuiusdam ex Ordine Patrum Excalceatorum dicentem audiui, multis se Teresæ nostræ annis à confessionibus fuisse, & testantem quatriduo illo, quo auocata à sensibus velut mortua habebatur, inferorum illi pœnas à Christo monstratas, idque ex eius se ore accepisse. Deinde verò sorori suæ Ioannæ de Ahumada narrauit, se, si quidem id sibi concessum fuisset, eo quo tum erat loco, optasse manere, nec in mundum reuerti, quòd in bona tum via fuisset. Mihi saltem verisimile fit, tum quidem illi monasteriorum fundationes reuelatas non fuisse, vti colligere poterit lector ex ijs, quæ libri sequentis capite sexto narrabo. Et sanè, reliqua quæ tum illi visa feruntur, non tanti mihi videntur momenti, & fortè quędam in imagine fuerit repręsentatio, cui & ipsa Mater parum fidei attribuebat, atq; ideo deliraméta ea dicere solebat. Exinde verò prout potuit, Confessionis sacræq; Synaxeos mysteria celebrauit multis cum lacrymis. Quin etiam intolerabiles, vt quidem videbatur, tum, & grauissimos patiebatur dolores; sed eos ipsa excelso quodam animo, & singulari patientiæ exemplo ferebat adusque ferias Paschales, ac tum quidem, quia id illa maximè vrgebat, semianimis ac velut mortua, ad suum delata cœnobium est. Octo ipsis mensibus omni membrorum vsu destituta iacuit; triennio autem toto grauis ac diuturnus hic morbus ipsam confecit. Morbi tamen grauitatem ac molestiam pijs de Deo rebusque diuinis leniebat colloquijs, quibus tum quidem magis capiebatur, quàm vllo de re qualibet sermone: sæpè quoque Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta vsurpabat; librorum spiritualiũ lectione mirificè delectabatur; si quam contraheret noxam, hanc & concepto protinus dolore & pœnitentiæ lacrymis expiabat. Et ita quidem grauis is dolor erat (etsi vitio id potius ei verti debeat) vt ad orationem redire denuò non auderet, quòd grauissimam, quam in eadem ex offenso Numine sensura erat, perhorresceret pœnam. Nec verò è metu aliquo hæc in ipsa pœna nascebatur, sed quòd recogitaret, ecquas sibi inter orandum gratias munificus Dominus communicaret, videretque quàm exigua ingentibus illius beneficijs gratitudine responderet; quod ipsum ęquo animo ferre non poterat; adeò vt & ob lacrymas, quibus culpas suas eluebat, non parum postea contristaretur, cùm ad oculum cerneret, quàm parua vitæ inde sequeretur emendatio. Sed gloriosi Confessoris Iosephi, cuius illa perstudiosa cliens erat, cuiusque quotannis qua poterat solennitate festum celebrabat, intercessione, lectulo tandem surgere & pedem figere ambulando cœpit.

Triennium ægrotat.

Quam in oratione difficultatem experitur.

M. Teresa mirè erga S. Iosephum afficitur.

Quamuis autem hęc noui hominis indicia cerneret humani generis inimicus, nondum tamen omnem eius recuperandæ spem abiecerat, sed qua po-

Orationem omittit, idque praetextu honestatis & decori in amicitia.

poterat, laqueos illi & insidias struebat. Multi ea tempestate saeculares coenobium illud frequentabant: & quoniam Teresa perhumana erat, inque conuersatione suauis & blanda, censebatque praeter decorum & turpe sibi bene natae fore, si non vicissim, à quibus ipsa beneuolè habebatur, reciproco amore ac beneuolentia foueret; ad id genus familiaritates & fouendas & sectandas impellere eum Satanas coepit. Nec irrito conatu: ita namque ijs sese dedit, vt solita orationis exercitia paulatim intermitteret, cùm quòd iam tum suâ culpa communicari coelitus solitis inter orandum fauoribus ac delicijs frustraretur, tum verò quòd iam familiariter & amicorum ritu cum Deo erubesceret in oratione conuersari ipsa, quae hominum contubernia adeò vanè consectaretur: quod ipsum etiam maioris illi esse humilitatis videbatur argumentum. Ad has ipsa etiam frequentandas consabulationes eò magis alliciebatur, quòd has ab alijs, quas vt prae ceteris religiosas suspiciebat, vsurpari passim cerneret. Non parum huc etiam faciebat, quòd tales ipsa tum nacta esset confessarios, qui, rerum ignari, liberè assererent, quod veniale commissum esset, licitè id contrahi; quod verò mortale, id nonnisi medicum ac venia facilè dignum esse illi persuaderent. Vnde factum, vt in sua ipsa vanitate permaneret atque ignorantia, ijs salutem exponens occasionibus, quae, etsi nullum ipsa metueret, summum discrimen inuoluebant, vnde saepè etiam ipsa sauciato animo ac laesa inde decedebat. Non tamen idcircò clementissimus eam de coelis Pater deseruit; cùm enim quodam tempore cum contubernalibus atque amicis iam fabulari inciperet, (quod ipsam colloquium pòst maximè vexauit) internis animi oculis Redemptorem nostrum Iesum conspexit in specie seuerè increpantis & indignantis; vnde apertè intellexit, quantoperè haec illi commercia & conuersatio vana displicerent. Visio haec clarior & euidentior longè fuit, quàm si corporis eam oculis excepisset: eiusque imago & species animo illius adeò infixa haesit, vt etiam multis pòst annis hanc sibi semper velut praesentem habere videretur. Non tamen propterea solitas, quibus affixa penitus erat, deserebat familiaritates: vt eas ipsa, quamuis iam elapsus esset annus, ex quo orationis exercitationem omiserat, atque illo euoluto, consulente Vincentio Barronio S. Theologiae Lectore, Ordinis D. Dominici, cui iam conscientiae committere arcana coeperat, ad illam denuò rediisset; adhuc foueret, pergeret, nec intermitteret. Non parum porrò ipsam angebat, quòd inter precandum suos quidem ipsa errores agnosceret, eosque deserendi ardens desiderium persentisceret; verumtamen pristina consuetudine inualescente assueta abrumpere consortia non posset. Cum deinde in coenobij ab Incarnatione dicti vestibulo cum aliquo ipsorum quos indicauimus versaretur, saucium ac conuulneratum illi Dominus brachium ostendit, è quo non minima carnis portio reuulsa videbatur,

Aliarũ exemplo consortia mundanorum frequentat.

Ecquo in periculo versaretur ex ignorantia confessariorum.

Visus illi Dominus Iesus in specie irascentis.

Ad orationum redit exercitia.

Alia eiusdē visio, qua Redemptorem vidit plagis conuulneratum.

iam

iam inde ab eo tempore, quo ad columnam vinctus fuerat, plangens quodammodo, quod ad hunc eius causa esset redactus statum, quamq; post tanta dilectionis argumenta, hoc vitam pacto exigendo, ingratitudinem declararet. Monitos hic autem lectores velim, ignorare me, nec commodè distinguere aut discere potuisse, eadémne hæc visio cum præcedente fuerit, an diuersa. Nec verò nullius omnino visum hoc fuit efficaciæ ad consuetas contuberniorum relaxationes abrumpenda, etsi nondum idcirco penitùs ijs nuntium remitteret. Adeò vt viginti propemodum illi effluxerint anni, dum alternando ac velut ludificando modò præcipitat, modò se in pedes post lapsum erigit; vt nec plenè diuinis consolationibus potiretur, quod ad easdem recipiendas non quo par erat modo sese disponeret, nec etiam mundanæ illi planè saperent aut placerent. nam cùm his se applicaret, impedimento, quò minùs eisdem absorberetur, eorum erat quæ Deo debebat obsequiorum, & grauium quas in ipsum contractabat culparum recordatio, qua quasi frigida superfusâ intepescebant. Interim tamen, dum sic nutabunda nunc huc, nunc illuc propendet, ad aliquot interdum menses, & etiam annum solidum quàm diligentissimam dabat operam, ne in Dei peccando maiestatem offenderet, orationique assiduè incumbebat: vt toto illo tempore quàm paucissimi præterierint dies, quibus non longo temporis spatio cum Deo per orationem locuta sit. quare, quòd tandem planè mundanis famulam suam vanitatibus inanibusque solicitudinibus Deus expedierit, sibique penitus secreuerit, vni ascribendum orationis precationisque assiduitati censeo.

Per orationem Teresã ad se persuaxit Deus.

CAPVT VIII.

PECCATORVM M. TERESAE GRAuitas ostenditur.

ANtequam de suprema B. M. Teresæ de Iesu conuersione sermonem instituam, qua tandẽ aliquando sincerius & magis ex animo potenti illi Domino, à quo tot tamq; diuersis inuitabatur modis, manus dare vocanti cœpit visum est nonnulla de delictorũ eius, de quibus hactenus multa commemorauimus, ac de quibus ipsa toties tanto cum doloris sensu & exaggeratione meminit, grauitate præmittere. Equidem probare non possum eos, qui sanctorum vitas euulgantes illorum subticere & celare peccata defectusq;, in quos, vtpote homines, aliquando impegerunt, omni ratione student: quod hoc pacto immensã bonitatis, misericordię, & sapiẽtiæ Dei, qui ipsos in eisdẽ tãdiu volutãtes benignè tolerauit, sed inde tãdem per potentissimas, efficacissimas, ac verè admirabiles rationes eduxit, & ex ijs qui erãt prius, tales effecit deinde, quales postea cõparuere, magnitudinẽ quo-

Qui sanctorum se ibãt vitas, ipsorũ silere non debent errata.

quodammodo tegere & obscurare videantur. Hinc, si Teresæ nostræ singillatim ipse peccata nossem, equidem ea vulgare non dubitarem; quòd & ipsamet eadem minimè supprimebat, sed euulgari cupiebat, vt diuina hoc pacto bonitas clementiaque magis innotesceret, illiusque magis per eadem gloria eniteret. At quòd nefas & iniquum sit, hæc illi peccata affingere, quæ reuera non admisit, & qui hanc eius vitam legent, facilè sibi persuaderent, insigniter eam in corporis castimoniam pudoremque virgineum delinquere oportuisse, quantum quidem hoc ipsa verbis exaggerat; ideò hunc ipse præsenti hoc capite errorem ijs eripere conabor. Sæpè & ipse mecum cogitaui, & alios, quibus hoc notum esse poterat, consului, ecquænam esse potuerint peccata, quorum illa recordatione continenter in lacrymas & planctus erumpebat: ac nisi ipsa trigesimo & quarto vitæ capite palàm testata esset, monstratam sibi apud inferos sedem sibi præparatam; in animum ipse meum inducere non potuissem, vllum eius peccatorum in letalium gradum videri referendum. Imò ne hæc quidem eius assertio omnem mihi dubitationem eximit. Potuit quippe hęc illi in gehenna sedes ostendi, non quòd ipsa eam tunc reuera promeruisset, sed pòst facilè mereri potuisset, cœptum iter prosequendo, nisi eam inde Dominus reuocasset. Quæ me autem in hanc sententiam impulerint rationes, sun hæ.

An Teresæ peccatum vllum letale fuerit.

Prima, quòd à culpis ac næuis, quibus reliquæ mulieres obnoxiæ sunt, contentionibus, inquam, rixis, litigijs, æmulationibus, detractione, similibusque nimis quàm fuerit aliena. Qua de re sic ipsa superiùs indicato vitæ suæ capite locuta est: *Quando mecum ipsa perpendo, in me, licèt miserrima ac pessima essem, semper aliquam Deo seruiendi curam ac desiderium extitisse, ab aliquibusq; abstinendi continenter delictis, quæ non aliter à mundanis passim obbibi & deglutiri video, quasi nihil penitus essent; denique grauissimis me diuexatam fuisse morbis, & singulari illos patientia, quam mihi Dominus elargiebatur, tulisse, non fuisse etiam ad detrahendum proximo, aut calumniandum maledicendumve procliuem. Videbar adhæc nulli prorsus malum optare: auaritiæ sordibus infecta minimè eram, neu meminu suam cuiquam me vnquam sortem ita inuidisse, vt hoc pacto in Deum grauiter offenderim; denique nec alijs sui vitijs addicta: etsi enim adeò essem misera, vti reuera erã, timor tamen diuinus mihi vt plurimum ob oculos versabatur, &c.* Omne eius delictum in eo situm erat, quòd familiariter & amicè nimis cum viris conuersaretur. Exploratum porrò & indubitatum est, nullum in omni hac conuersatione ab ipsa letale crimen, quo corporis honestas ac puritas vel minimùm inquinaretur, admissum esse, imò ne consensum in similia carnis inquinamenta dedisse; nec modò postquam iam monasticæ vitæ professionem ediderat, vtpote iam secum ipsa collectior, & modestior, atque in sui custodiam intentior; verùm etiam tum, cùm & ætas erat imbecillior, & ad lapsum pronior, nec non peccandi libertas maior, & ad sui defensionem minus iudicij ac prudentiæ. Quocirca de hac ipsa ætate sic vitæ se-

Nô obnoxia erat cæterarum mulierũ peccatis.

Nullũ vnquã letale delictum admisit quoad carnis fragilitatem.

tæ secundo scribit capite: *Numquam igitur grauiter in malum propendi, quòd naturaliter omnem ipsa impuritatem detestarer, excepto quòd honesta contubernia plus æquo & nimis quàm studiosè atq; efflictim sectarer.* Antè verò præmisit: *Non videor mihi ob culpam vllam letalem Deum derelictura fuisse, nec illius animo meo timorem proscriptura, tametsi maioris honoris amittendi metu tenerer. Timor hic in causa fuit, vt non eum penitus amitterem. Nec sanè videtur me res vlla in mundo ab hac sententia reuocatura fuisse, nec alicuius demũ ipsa amore eò pertrahẽda. Vtinã verò pares mihi fuissent vires ad honorẽ Dei in omnibus integrum inuiolatumq; conseruandum, quales mihi natura suggerente suppetebant, ne quid agerem, aut paterer, quo honori meo apud homines vel minimum decederet.* Sed audi etiam plura. Scio, cùm apud illam iam seniorem è filiabus quædam quoad tentationes carnales sermonem intulisset, ilicò B. Matrem respondisse: Nihil horum intelligo filia; hanc mihi quippe benignus ille Deus gratiam dedit, vt toto vitæ tempore non meminerim me quidquam hoc in genere admisisse, quod confessario exponendum esset. Narrauit hoc mihi aliquoties Præposita vnius è primarijs Ordinis huius monasterijs, quæ tum verax, tum religiosa cumprimis, cui nimirum hoc B. Mater tum respondit. Quibus si adiungamus, quod illa quinto eiusdem libri capite scriptum reliquit, se videlicet, etiam tum cùm vanitates mundanas consectaretur, nullam vnquam, etiam venialem ac leuem noxam omisisse, quam non sacerdoti aperiret; liquebit ad oculum, quàm singulari Deus animam hanc, quã ad res adeò arduas & excelsas reseruarat, gratia præuenerit, dum ei miseratione quadam inaudita corporis simul & animi puritatem integram illibatamque conseruat, vt post hanc vitam videlicet immortalem ipsa virginitatis coronam consequeretur. Equidem, quantum coniectura assequi possum, non alia eius fuisse crimina existimo, quàm quòd præsenti peccandi grauiterque in alia impingendi se exponeret periculo, quod huiusmodi conuersatio, colloquia, commercia, & familiaritas, cum id genus præsertim hominibus creabant: erant namque aut ætate iuuenes, aut virtutibus destituti, ac proinde ad lapsum proni; ipsa verò naturâ ad amorem alliciens & blanda, & nata ex animo bene velle ijs, quibuscum amicitiam contraxerat. Hoc ex ipsius colligi potest verbis: quo enim loco testatur numquam ad malum se multum propendisse, quòd naturâ omnem immunditiam & probrum carnale abhorreret; sed solis honestis recreationibus se ac remissionibus deditam fuisse, hæc statim subdit: *Verùm cùm occasiones non euitarem, præsens erat lapsus periculum, cui & patrem & fratres exponebam; sed ab hoc me Dominus vindicauit ac protexit. Vnde manifestum fit, Deum, etiam inuita me, prouidisse, ne penitus ipsa perirem, &c.* Ac licèt tanta esse queant discrimina, adeoq; præsentia, vt peccatum letiferum includant, in ea tamen, quæ adeò hoc in genere circumspectè & prouidè ambulabat, cuiusque voluntas ab omni carnis contagio adeò remota & aliena erat, vix credide-

Euidens de virginitate Teresæ testimonium

tertio ſic de ſe ſcribit : *Intelligere tum illius cœpi veritatem rei , quam , etiamnum in puerili ætate ex parte cognoram , eſſe nimirum omnia , quæ mundo continentur , merum nihil , eiuſdem quoque vanitatem & manias , quodq; breui omnis eius gloria in nihilum recideret ; ſimul etiam vereri , ne , ſi mortua forem , ad Tartara detruderer* . Si reuera hæc peccata vt letalia habuiſſet , non dixiſſet hauddubiè , metuere ſe , ne infernalibus ſupplicijs addiceretur . verùm ſic locuta eſt , quòd hac in parte non adeò ſibi conſtaret , ſed adhuc anceps nutaret . Deinde capite ſeptimo , cùm diceret, quare conuerſationem & neceſſitudinem, quam cum quodam contraxerat , non deſereret , licèt per vnum atque alterum viſum à Domino ad hoc ipſa allici monerique videretur , hæc adiungit : *Hæc eò dixi , vt mea manifeſta fiat nequitia , & eximia immenſaq; Dei benignitas , quamq; ob hanc ipſa ingratitudinem inferorum digna ſim cruciatibus* . Hæc porrò ingratitudo letiferum includere ſcelus non videtur: at , quæ Deum tam ardenter amabat , ob hanc ipſam Tartaro quæ adiudicetur , dignam ſe exiſtimat . Hoc quoque ſenſu capienda ſunt , quæ de alijs ipſa peccatis profitetur : Conuerſationes quoque & viſitationes , tam quas aliorum ipſa excipiebat , quàm quibus alios adibat , adeò quidem longè tum aberat , vt noxam eas mortalem inuoluere crederet , vt & quæ ſimiles frequentarent Monachæ , verbis ipſa velut rem honeſtam vſurpantes in opinione confirmaret . Quare ilicò ſubnectit : *Tum etiam , vt , ſi , Deo diſponente , fortè aliquando Religioſa aliqua hæc legerit , mei exemplum imitetur . Equidem eas per amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti obſecro , vt ſimiles recreationes deuitent. vtinam verò diuinæ placeat Maieſtati , vt quas ipſa in fraudem pertraxi , id negans malum eſſe ; & in tanto eas periculo ſecuro eſſe animo iubens , quòd mentem meam tum obſcura teneret cæcitas (neque enim data opera eas inuoluere in errorem volebam) harum vel vna in rectam , me reuocante , viam reducatur , &c.* Et , ſi nec hæc ſufficiant , multò id etiam clariùs capite ſignificat ſeptimo , hiſce verbis , *Miſſa ſum* , inquit , *vt à morbo illum ſuo curarem ; ſed maiori anima mea morbo tenebatur , vtpote vanitatibus occæcata , quàm illius corpus ; non ita tamen , vt (quantum ipſa coniectura tum aſſequi poteram) mortali in culpa toto illo tempore exulceratiſſimo, de quo loquor, verſarer: ſi enim illam me quoquo modo exiſtimaſſem conſciſcere, ilicò me inde proripuiſſem.*

Et, ſi alijs interdum locis è B. Matris verbis colligi clarè poſſe videatur, letalia aliqua illã commiſiſſe peccata; ideo equidem fieri credo , quòd illi tum , cùm hæc ſcriberet , talia hæc aliquoties eſſe viderentur. Non propterea tamen conſtat , talia hæc fuiſſe , dum admitterentur , ſpectatis ſcilicet omnibus , quas propoſui , circumſtantijs , quas numquam

non, si modò rectum ac defæcatum futurum sit iudicium, circumspicere & attendere necesse est, siquando de re quapiam, peccatumne sit, necne, iudicandum est. Cæterùm Deo id dirimendum relinquo, cui rei huius veritas perspectissima est, quòd nulla mihi, cur in hanc potius quàm in illam partem totus propendeam, ratio suppetat.

Porrò hoc dūtaxat loco illud visum est afferre (commoda eius dicēdi se offerente occasione) quod sçpè mihi, hac de re cogitanti, in mentem venit, ne de hac quæstione videlicet ac dubio, de quo & ipse dubitabā, & quotquot hanc eius vitam lecturi sunt, dubitare forsan possent, non dicerem omnino nihil. In quo & Dei gloriam spectaui, qui quæ in immensum extolluntur, reijcit, dum nimirum plus ipsi dicimus quàm reuera subsit, aut animo sentiamus. Et mea quidem sententia, satis id iam euidens est ex ijs, quæ huc allata sunt. Cōstat enim, non minùs eius misericordiā ac magnitudinē docere, quēpiam corporis animiq; puritate sospite, & virginitate ita integra, è tot tamq; periculosis peccandi occasionibus eripere, nec eum in præceps ruere sinere, quàm post ruinam ijs ipsis peccatis educere. Adhæc etiam, postquam hæc iam scripto mandassem, quò certior redderer, verioraque proderem, virum grauissimum, quem B. Mater & plurimum amabat, & cui sua arcana committebat, hac super re per litteras consulendū putaui, à quo id demum accepi responsi: *Peccata eius, quantum quidem & ipse audiui, & propè vt indubitatum teneo, fuerunt pauca, & vix vlla grauia. magna namq; & animi, & corporis illius erat puritas: neq; enim aut carnales motus, aut cogitationes inhonestas, quales alijs naturaliter occurrere solent, in se sentiebat; imò ne nouerat quidem quidnam essent, motus videlicet impuri. Quòd autem in tantum suas extolleret culpas, id eò fecisse credo; quòd, cū in Incarnationis cū aliquot viris grauibus, qui tum temporis Deuoti dicebantur, eamq; diligebant, ageret familiariter, & reciproca hinc inde frequenter instituerentur visitationes & conuersationes, eas & ipsa sectari cœperit, etsi diuinum semper timorem præ oculis haberet, rectaq; intentione procederet. A parte illorum fortè sincera non fuit intentio, cuius rei cùm Teresa causa & occasio foret, hinc ita suas ipsa culpas extollit.* Idipsum & alius vir grauis mihi perscripsit, qui insuper addidit: *In rebus omnibus & actionibus exacta erat, in vestitu scita & elegans: narrauit se ipsa mihi, cùm vespera integra ad claustri cancellos cum externis collocuta inde ad oratorium suum reuertisset, totam in lacrymas resolutam fuisse, quòd ex id genus conuersatione nonnisi insignem totius temporis illius iacturam retulisset.* Hæc quidem hoc referre loco volui, vt ipsa meliùs veritas patesceret.

Teresa nullos motus carnis sentiebat.

Cur peccata ita exaggeret.

CA-

CAPVT IX.

DE TERESAE CONVERSIONE: QVOMODO ex eo tempore semper in melius profecerit, qua occasione cum Patribus Societatis Iesu agere cœperit; quantumque ipsi ex illorum frequentatione lucri accesserit.

IAM à peccatis digredientes, ad historiæ contextum, & ad postremam, vel potiùs penè postremam Teresæ conuersionem redeamus. Sanctis hæc est ascribenda imaginibus, quarum aspectu multas Redemptor animas ad sanctiorem viam vitæq; emendationem prouocauit, & quas proinde non sine ratione sancta illius Ecclesia & seruat & veneratur. Teresa igitur quodam suum ingressa oratorium die (nam tale sibi vbique conclaue deligebat, vt in eiusdem latebris & solitudine colligeret mentem, orationique insisteret) in vulnerati confossique Saluatoris Iesu Christi imaginem fortè fortuna oculos conijcit: qua conspecta insolito ipsa introrsum turbari motu in animo repentè cœpit, tot illum oppletum plagis & liuoribus cernens. inde secum ipsa mente cogitare, quàm huic post tot plagas Domino ingrata hactenus exstitisset, atque adeò vehementi cordis dolore compungi, vt ipsum dissecari medium ac distringi videretur. Hoc pij doloris sensu ante imaginem supplex sese prosternit, cùm magnam lacrymarũ vim effundens, tum Dominum quàm poterat maxima animi demissione obtestans, tantam vt sibi simul pariterque daret fortitudinem, qua fieret, vt numquam in ipsum deinceps peccando delinqueret. Adeo sincera ac feruens prostratæ fuit deprecatio, vt, singulari in Deum accedente fiducia, cuius hactenus clementiam indulgentiamque varijs erat in casibus experta, & desiderio, quo iam tota ipsius esse percupiebat, plena, audacter non se antè inde surrecturam diceret, quàm votorum reddita compos foret. Nec verò suo pia illius & humilis deprecatio fructu caruit. nam exinde maiora quotidie spiritus incremẽta fecit, & auctiore in dies & intẽsiore, quàm fecerat hactenus, dilecto se suo amore coniunxit. Non parum tum quidem emolumenti illi attulit D. Augustini Confessionum liber, in quo velut pellucido in speculo se suamque se contemplari vitam existimabat. Quem cùm assiduò euoluendo, ad ipsam Auctoris conuersionem, & illam, quam in horto audiuit vocem (quod ad libri octaui calcem ipse refert) peruenisset, sibi illam factam quodammodo crederet (adeò quidem cor eius concitabatur) & lacrymarum habenas laxaret. Nec vani fuere motus, & inania initia. Cœpit siquidem orationi insistere frequentiùs, rariùs verò se dedere ijs, quæ oranti officerent: nondum enim penitus ea exuerat. Ipse vicissim

Conuertitur Teresa ex aspectu imaginum Saluatoris Iesu.

Quem fructum hauserit è lectione confessionum S. Augustini.

Deus,qui & ipsam de suo aliquid præstare volebat, manum aperit, & maiores quàm solebat illi orationis tempore gratias est elargitus, vt suo, cùm de oratione eiusdem dicendi erit locus, tempore ostendemus. Omnes has illa aliasque id genus, quæ pòst narrabuntur, gratias, intercedente ac deprecante Deipara matre, eiusque sponso Iosepho potissimum est consecuta. Ita namque id illi quadam in visione Dominus, quam suis ipsa manibus separata in schedula exarauit, significat. Ait igitur, *Intellexi singulari me in Deiparam matrem ac sponsum eius Iosephum ferri affectu obsequioq; debere: cùm enim in extremum sæpius interitum ipsa ruerem, illorum patrocinio factum, vt quã pene excideram, salutem mihi Deus clementissimus reddiderit.* Inter reliquas, quas tum ab ipso cœlitus obtinuit gratias, fuit hæc, quòd nouum illius in anima exoriri timorem permitteret, ne, quam magnam in oratione experiebatur, dulcedo, hæcque animæ in eadem suspensio, diaboli foret illusio & impostura, qui hoc eam pacto ab oratione mentali, & passionis Dominicæ meditatione diuertere vellet, & impedire, ne quem solebat, inde fructum eliceret. Nec verò hac de re dubitabat, dum iam orationi intendebat; sed tum, cùm mentem aliena distraheret cogitatio, hic subrepebat timor. Timendi causam augebat, quòd mira ijs fortè diebus de diaboli præstigijs, fœminis præsertim illudentis, certa fama spargerentur, & inprimis de Magdalena Crucia, quæ vniuersam Hispaniam & sanctioris vitæ fama, & imposturæ detectæ nomine perculit. Salutaris hic timor vehementer & diutiùs quidem eam torsit, sed insignem illi attulit prouentum, occasioque fuit à mundo sese penitus auertendi. His porrò angustijs & anxietatibus liberari sibi non aliter posse videbatur, quàm cum viris spiritualibus, harum rerum peritis & gnaris, qui sincerè, quod sentirent, exponerent, rem propiùs communicando. Illis fortè diebus Societas Iesu Abulæ sedem ac domicilium fixerat, erga quam ipsa, licèt singillatim neminem de Socijs nosset, mirè afficiebatur, quòd præclara de eiusdem functionibus & institutis inaudiebat. Quamuis verò apud illam inuenturam se quod desiderabat, speraret; numquam tamen suum inducere animum poterat, vt in Collegium sese conferret. Hinc namque se credebat indignam, quæ cum ijs, quos tantopere suspiciebat, coràm loqueretur, illinc quoque non eam experiebatur in se constantiam ac robur ad monita ipsorum sequenda. nam ea sibi ab his ablatum iri præuidebat, erga quæ ipsa adhuc non modico affectu ac studio rapiebatur, quod ipsa deponere posse minimè sibi videbatur. Crescebant indies diuina charismata & dona, crescebat & salutaris hic timor. Cùm videret autem nihil se solam posse hac in re efficere, virum quemdam nobilem, de primarijs ciuitatis Abulensis ciuibus Franciscum Salzedium (quem Sanctum ipsa Equitem identidem vocitare solebat) ad se euocauit. Salzedius, etsi matrimonio iunctus, sese iam abhinc annis multis orationi dederat impensiùs, virtutumque erat exerci-

Gratias recipit patrocinio B. Virginis & S. Iosephi.

Quanti Soc. Iesu Fratres fecerit.

exercitio & ſanctioris vitæ exemplo, optimo cuique notiſsimus, & qua poterat ratione, ſaluti animarum conſulebat. Hic vxore demortua ſacros ſumpſit Ordines, & vitam ſanctam ſancto concludens fine, Abulæ in ſacello, quod ſibi ipſe propter templum monaſterij à S. Ioſeph cognominati conſtrui iuſſerat, eſt ſepultus. Huius ergo viri operâ, cum quodam Theologiæ Doctore, viro ob virtutes ſanctitatemque, quam multos dein coluit annos, claro ac diuino obſequio addictiſsimo, animarumque zelatore acerrimo agere ſæpius Tereſa aggreſſa eſt. Huic & orandi rationem, & omnia animæ arcana cùm patefeciſſet, ipſeque ad oculum perſpiceret, quas in oratione à Deo reciperet gratias, & ad quantam inde eſſet obligata gratitudinem, eam ilicò inducere eſt conatus, vt ſuis de reculis & minutijs aliquid abijceret; ſed nondum id ipſa mentis nacta erat robur, vt ijſdẽ promptè ſe exueret. Non ferebat enim tantam ſui tum rationem haberi, quòd imbellis & imbecillis adhuc eſſet, quod deinde in maius animæ illius bonum (vt de ſe ipſa teſtatur) vertit, vt hoc nimirum pacto in Patrum Soc. IESV notitiam veniret, & cum ijſdem ſuis de rebus conferret. Interim Salzedius eam ſæpius inſeruiſcebat, animum ſimul addens, & quod poterat, ſubſidium afferens. Verùm quòd hinc illius videret in orando ſpiritum, & illinc imperfectiones, quas nondum ipſa à ſe penitus abiecerat, ſibi perſuadere planè non poterat, à bono ſanctoque ea dona ſpiritu proficiſci. Addebat tamen, planè ſe in eam non tranſire ſententiã, donec ſe ipſa, cùm benè matureq; omnia, quæ de ſua oratione dicenda erant, libraſſet cogitando, minutiìs de eadem edoceret. His auditis non mediocriter Tereſa animo affligebatur, & lacrymis penitus conficiebatur, in incertum & anceps fluctuans, cùm hinc ſibi perſuadere nequaquam poſſet, talia, quæq; tantam illi vtilitatem afferebant, à peccati auctore dæmone proficiſci; illinc verò metueret, ne ob ſuas ſe Deus fineret culpas in tantam caliginem, & intellectus cæcitatem prolabi. Accedebat ad exteriorem hanc mentis afflictionem alia non inferior, quod nimirum verbis ipſa exprimere non poſſet, quid rerum ſecum in ſpiritu ageretur. Vtq; ſe vtraq; liberaret anguſtia, ad ſpirituales, quibus legẽdis aſſueuerat, recurrebat libros, num quid in ijs ſcriptũ occurreret, quod ad ſenſa animi ſui clarè exponẽda conferret, conſultura. Quod quærebat, inuenit in vno, cui *Aſcenſus in montẽ Sion* nomẽ fecit, auctore quodam ex Ordine Franciſcano. Locum ipſa ſignaculo notauit, eumq; Frãciſco Salzedo exhibuit, vt eum cũ ſuo ſpiritus magiſtro cõmunicaret, illius reſponſi deinde ad ſe referret. Addebat, ſi dæmonis his impoſtura ſubeſſet, atq; ita ipſi cẽſerẽt, ab oratione fore vt penitus deſiſteret, ne his ſe periculis ſciẽs exponeret, etſi alioquin nõniſi inuita eius exercitiũ abrupiſſet. Experientia quippe & vſu iã didicerat, quã ſecũ malè, dũ orationẽ intermiſerat, actum eſſet; & quantũ vice verſa, ex quo ad eam ſe denuo applicauerat, in ſpiritu profeciſſet. Interim dum reſponſum exſpectat, in ſummo verſabatur metu:

Nõ fert ſibi medicinam ſpiritus fieri.

Quæ in ea apparebant imperfectiones, in cauſa erant, cur illius oratio non à bono deſcendere ſpiritu videretur.

M. Tereſæ afflictio.

Parata erat orationem intermittere, ſi quis id ei conſuleret.

illo

illo iam habito angores perplexitatesq́; spiritus inualescere augeriq́; cœperunt. Asserebant quippe illi, quantum quidem coniectando assequi possent, omnium horum fontem ac causam cacodæmonem esse, proinde consultum sibi videri, si cum quodam è Societate Iesu hac super re conferret, apud hunc omnium iam inde ab eo tempore, quo primùm ratione vti cœpisset, commissorum homologesin ederet, illi se totã, tam bona quàm mala quæ fecisse meminisset exponendo, committeret, demum quæ facere ipse suaderet, exequi ne grauaretur.

Cur oratio Teresæ à Deo profici- sci non videretur.

Nec verò temerè illi Dei famuli hoc de ipsa iudicium ac censuram tulere: videbant enim, quod ipsi inter orandum contingebat, nonnisi perfectissimis quibusque communicari solere; hanc verò à perfectione longissimè distare, quòd imperfectiones in ea permultæ se proderent: censebãtque tam sublimia Dei dona, & tam vulgarem vitam bene simul non posse consistere, ac proinde à Deo illa non venire sibi videri. Huc quoque non parum faciebat, quòd, cùm viginti & quod excurrit, elapsi iam essent anni, ex quo orationi se ipsa dedidisset, si hæc à Deo dona proficiscerentur, à multo iam illam tempore vitam in melius commutare penitus oportuisset. Deo autem dante factum, vt quod quærebat, quamprimum id in Societate inueniret: agere quippe primùm cœpit cum quodam è nostris, viro & apprimè religioso & prudenti, etsi non vsque adeò prouectæ ætatis. Hic, quantum quidem auditu accepi, per solita orandi præcepta, quæ in Exercitijs B.P.N. præscribuntur, eam exercuit, etsi non per omnia: cui cùm suam ipsa vicissim vitam per confessionem penitus aperuisset, eam, qua erat prudentia, animauit, & verè eum Dei esse spiritum confirmauit; sed denuo opus esse, vt ad orationem se applicaret. Neque enim bona solidaque iecerat fundamenta; neu sensuum hactenus aut affectuum motus effrenes edomuerat. Ante omnia illi in mandatis dedit, ne ab orationis studio vmquam defatigata deficeret, sed vim quamdam sibi faceret, cùm tam singularibus eam Altissimus gratijs præueniret. Cumque per os illius Dominus loqueretur, addebat, Quid scis, an fortè multorum per te Deus velit saluti consulere? & alia his non absimilia, quæ deinde rectè visa sunt contigisse. Consuluit adhæc, vt quotidie aliquod passionis Dominicæ membrum orando meditandoque excuteret, vt illius consideratione mortificationi studere institueret, itaque paulatim ad perfectionem contenderet; solam humanitatem Saluatoris nostri perpetuò ante oculos haberet, &, quoad poterat, solitis spiritus recollectionibus ac suauitatib. resisteret, donec aliud illi suaderet. Hisce Teresa consilijs non mediocriter profecit; quòd eius mentem probè prudens Pater intelligeret, illiusque naturam & conditionem, & per quam esset viam deducenda perspiceret. Insinuauit illi quoq; clàm nonnulla, quæ animo eius deinde semper insculpta mansérũt. Hac vitæ superioris detectione facta, maiorem opinatò in anima tranquil-

Passionem Domini meditari iubetur.

litatem

litatem ac quietem persensit, multisq; in rebus alios cœpit mores induere, ea mentis generositate eas à se abdicans, vt non domesticis modò, sed & exteris prodigij simile videretur, & extremum, ita penitus deserere, adeoque côtemptim ducere, quæ paulò antè tantopere suspexerat. Magnam hic Societatis sacerdos in ea dirigenda gubernandaque adhibebat prudentiam ac discretionem, nec eam violenter vrgebat, quin potiùs parui omnia pendere videbatur, exspectans donec diuina in anima illa Maiestas pro placito operaretur, eamq; immutaret. Teresa quidem iussu eius omnia quàm exactißimè exequebatur, at quos ipse orationi præfixerat limites, transgredi compellebatur: quò enim magis diuinis obluctabatur consolationib. quò vberiores cœlitus immittebãtur. vnde bimestri illo (tantum enim spatium intercesßit) longè pluribus eam Deus visitationibus præuenit, quàm solebat. Iniecit adhæc pius hic Pater affectũ illi ad spontaneas de corpore pœnas sumendas, quibus ipsa ob frequentes infirmitates hactenus non assueuerat, imò neglexerat, asserebat enim, si extremas asperitates assumere in corpore non posset, at posse eas, à quibus nullũ sanitas pateretur dispendium; atque ideò forsan hisce illam morbis à Deo affligi, quòd se ipsa vltroneis cruciatibus non affligeret, quasi sua id ille suppleret manu, quod ipsa negligebat. Multis proinde vltrò susceptis mortificationib. sese vt exerceret, illi auctor erat. Vnde fiebat, vt solidis duabus iam eius oratio niteretur basibus, pœnitentia inquam & mortificatione (has enim habeat necesse est, si esse velit, qualis debet.) Qui verò inde resultabat fructus, nimis quàm erat manifestus: apertè quippe agnoscere cœpit, quæcumq; in Deum admisisset peccata, tametsi leuißima, eorumq; malitiam perspicere, ac, si quid superflui gestaret, non antè mentem componere aut colligere posse, quàm idipsum procul à se abiecisset.

Quem è generali Confessione fructũ cœperit.

Quò magis consolationes diuinas repellebat, eo plures recipiebat.

Quæ sint bonæ orationis fundamenta.

CAPVT X.

P. FRANCISCVS BORGIA, QVI DEINDE GENERALIS Societatis Iesu fuit Præpositus, spiritum eius approbat: bis illam Redemptor alloquitur, & quam inde vtilitatem ceperit.

NON multò pòst Abulam appulit R.P. Franciscus Borgia, is qui Gandiensi Ducatu repudiato abhinc annis aliquot in Societatem IESV sese receperat. Cuius aduentu cognito Confessarius illius simul & Franciscus Salzedius, ipsam induxerunt, hunc vt conuenire ne grauaretur, illique orationum suarum quàm poterat exactißimè rationem redderet. Dictum, factum. Hanc ergo vt Borgia audiuit, respõdit extemplò, Dei hic spiritum habitare; quare consultum videri, diutiùs illi nõ obluctari: quid-

Teresa P. Franciscum Borgiam cõuenit.

quid sibi contigerat hactenus, sincerum ac verum fuisse: cæterum deinceps ab aliquo semper passionis Saluatoris articulo orationem auspicaretur, tũ, si contingeret in spiritu à Deo sustolli, nequaquam refragaretur, sed liberè rapi se sineret. Magnopere porrò eam Borgiæ colloquium recreauit; nam cùm de multis eũ percunctaretur rebus, illius ipse interrogatis, quòd multo valeret vsu & rerum harum experientia, abundantissimè satisfecit. Quodam in tractatu calamo exarato, quem viam perfectionis inscripsit, capite primo & trigesimo, hæc Teresæ manu scripta verba reperi, quibus seipsam haud dubiè denotat: *Noui hominem, quam huc vsque sæpenumero Deus sustollebat, ipsa verò nihil penitus capiebat: quare virum contemplationi mirè deditum, Patrem inquam Franciscum, Societatis Iesu, olim Ducem Gandiensem consuluit: à quo didicit, id fieri haud difficulter posse, imò id sibi nonnumquam contingere*, &c. Interim contigit aliò Patrem spiritualem, cui se ipsa crediderat, ablegari: vnde non mediocriter animo est contristata: namq; illi similem nusquam se credebat reperturam: sed in hoc ipso Societ. Iesu Collegio alius eiusdem planè spiritus non defuit. Quòd verò sanctimonialibus illius loci liberum esset, quoties alluberet, foras prodire, ad multos ipsa dies apud matronam viduã, non parui nominis, sibique perfamiliarem, haud procul à Collegio Societatis commorantem, est diuersata. Hinc factum est, vt sæpiùs illi cum Patribus Societatis loquendi agendiq; daretur ansa; quos vnicè complectebatur, & quorum è consortio nonnisi doctior & melior abibat. Quamquàm autem sic eam Pater blandè admodum & leniter ad maiorem perfectionem satagebat prouehere, nihil illi, quò penitus Deo satisfaceret, omittendum, sed quidlibet etiam faciendum asserens: hic tamen ipsa non mediocrem difficultatem sensit, persuasa nimirum ab eo, aliquorum familiaritates & necessitudines necessariò illi reijciendas, non tam quòd ijsdem in Deum offenderet, quàm quòd nimiopere erga easdem afficeretur. Quoniam verò generosa erat indole, & nullum in amicitijs illis fouẽdis delictum suberat, insignem ingratitudinis effugere non posse notam se arbitrabatur, si easdem iam dudum contractas dissolueret, & hoc suo ipsa Confessario declarabat. Respondit ille, rem Deo inter comprecandum aliquamdiu commendaret, & Spiritus sancti lucem, qua illustrata introrsum, vtrum foret consultiùs, agnosceret, recitando Hymno, *Veni creator Spiritus*, continenter deposceret. Fecit, quod iubebatur: cumque quodam die diutiùs in oratione perstitisset, Deum obtestans, sibi vt lumen immitteret, quo illustrata illi in omnibus posset satisfacere; ecce hymnum solitum exordienti subitò raptus adeò vehemens insedit, vt propè sui impos videretur. Hactenus simile quid nondum experta erat. Interea hanc in intimis animæ penetralibus vocem audiuit: *Nolo posthac cum hominibus, sed cum Angelis conuerseris.* Euidẽter colligi licuit, hanc à Deo gratiam factam esse; & tũ liquidò patuit, quod multis ipsa annis maxima à se diligentia nunquam impe-

Quam senserit difficultatẽ in aliquorum relinquendis amicitijs.

Teresæ raptus.

Quæ in eo verba audiuerit.

impetrare potuerat, tametsi summa contentione anniteretur, & sanitatem non parum læderet, vnico id momento à Domino cordium fieri posse. Exinde ergo ita immutata est, nulli vt posthac esse familiaris, aut cósolationé alicuius admittere potuerit, quàm eius, quem Deo familiarem nosset; quin graue illi atque acerbum fuerit cum quopiam agere, qui orationem familiariter non vsurparet.

Hoc quidem sermocinationum Dei cum ipsa initium fuit: quod deinceps illi solenne admodum fuit & frequens. Quis verò harum sit modus, & quo dignoscatur signo, à Deóne hæ proficiscantur, an à patre mendacij, luculenter id ipsa cap. 25. vitæ suæ est prosecuta. Non idcircò tamen à vano eam timore cóplédo cessabat cacodæmon, cùm nullus aliunde ad eam pateret accessus. Quinque vel sex Dei serui, permagnæ illi omnes apud Teresam auctoritatis, hac super re tractaturi vnum in locum conuenerant: qui omnes, vt quidem Confessariùs apud illam affirmauit, in eam pariter venere sententiam, vt quod ipsa in oratione persentisceret, à dæmone id proficisci assererent. quamobrem consultum videri tam frequente illi viuifici corporis Domini communione interdicere, ipsamque in externas se functiones, solitudinis euitandæ gratia, effundere. Confessarius verò, quò illius exploraret constantiam, in eamdem cum sex illis censoribus propendere videbatur sententiam. Teresa ergo, tum quidem vano pauore consternata, & quodam etiam cordis languore, qui eundem fouebat, diuexata, vt sæpè etiam soli sibi in cubiculo secura fidere non auderet, à Sancto Aegidio (est id nempe Collegio Societatis Abulensis nomen) magno mœrore oppressa, ad suum redijt cœnobium. Ipsa ergo probè monentibus parendo iam ad multos dies sacra se abstinuerat communione, & solitudinem, quæ vnicum tamen ei erat solatium, declinarat, nec habebat quibuscum suis de rebus ageret (omnes enim illi aduersari videbantur;) nondum tamen hic illius exagitandæ fuit finis. Erant namque, qui Confessario consulerent, ab ea vt sibi caueret. Alij sole addebant meridiano clarius esse, diabolicum hoc commentum esse. Solus illi Confessarius addebat animos, cùm diceret, etsi diaboli fraus & impostura foret, nihil ab hac illi posse damni accedere, modò in Deum peccando non offenderet. Has inter angustias & animi afflictiones pia Dei famula gemens, quàm enixissimè eidem supplicabat, alia vt sese via deduceret; quod ipsum ab alijs etiam fieri petijt. Nec verò vlla interim consolatione cœlesti perfundebatur, sed maxima cordis amaritudine, dum secum ipsa recogitat, fieri omnino posse, diabolum secum loqui. Biennio toto ijs in angustijs animi fluctuauit. Ergo, cùm angore vehementissimo oppressa, quodam in oratorio versaretur, nulla dum vel è cœlo, vel ab hominibus consolatione percepta, ecce post quatuor horarum laborem, qui nunquam illius oblitus fuerat Dominus, introrsum eam in cordis penetralibus

Communio illi interdicitur, & solitudo.

Teresæ angustiæ.

I 2 alloqui

Loquitur illi Dominus, & consolatione eam replet.

alloqui orsus est, dicens: *Noli timere filia, noli metuere, quia nunquam te deseram: nam ego sum.* Ad hæc porrò verba momento, omnibus doloris & turbationis, quæ animũ inobscurabant, nubilis euanescentibus, cœlestis quædam lux illi & confidentia exoriri visa est, tantaque securitas, vt aduersus omnes, quotquot in mundo erant, Doctores atque eruditos rationibus euincere posse sibi videretur, hunc, qui sibi loqueretur, Deum esse. Serenatum posthæc omnino cor illius erat, oculis verò assidui suauissimarum lacrymarum riui ad instar fontib. prorumpere; ipsa se exinde mirari, quòd tanta in se mutatio dextræ Excelsi appareret. Et facta animosior adeò contra cacodæmonas sese animauit, vt, omni inani pauore seposito, arrepta eos cruce in certamen generosa virago prouocarit, dicens, Prodite iam in aciẽ, quotquot estis; videre namque volo, cùm fida Dei ancilla & cliens sim, quid facere possitis. Tanta verò pòst quiete mentis perfruita est, vt, etsi suis eos interdum oculis præsentes cerneret, minimè exhorresceret, ac flocci duceret. Tanti autem, qua erat in Deum benefacientem gratitudine, donum hoc fortitudinis fecit, vt inter primarias à Deo acceptas hanc se referre diceret gratias. Exinde, cùm huiusmodi diuinarum gratiarum præsidio ab omnibus rebus esset terrenis dissoluta & libera, diuinæq; se prouidentiæ ac directioni totam committeret, non minùs prospero per spiritualis vitæ viam ferri cœpit cursu, nec minùs celeriter, quàm per oceanum secundis tum ventis, tum æstu refluo propulsata nauis, vt omnia illius cursum accelerare viderentur. Quotidie enim nouas illi Redemptor gratias infundebat, quotidie fauores ingeminabat, partim varijs eam rationibus alloquendo, & profundissimas veritates aperiendo, partim magnas ac sublimes illi visiones exhibendo. Admirabiles porrò hæc motus & effectus eximios ciebant; quibus fiebat, vt suæ quotidie in melius vitæ rationem mutaret. Hic illarum sermocinationum & visionum dicendarum esset locus, nisi ipsa eas Teresa, cui factę sunt, à capite 26. & deinceps, ex ordine referret, quo legere omnes loco poterunt. Reddam tamen, quæ singularia sunt, quæque ad historiæ, quam scribo, filum connectendum non parum faciant. Non deerant tamen, qui ei timorem creare pergerent, atque omnia, quæ diuinitus illi accidebant, dæmoni esse asscribenda dicerent, à quo turpiter illuderetur. Ad hanc eos sententiam potissimum mouebat, quòd Mariam Diaziam, cuius sanctimonia erat & notissima, & ab omnibus approbata, quęq; eodem viuebat in loco, via viderent communiori à Domino deduci, neu id genus illi visiones colloquiaq; contingere. quasi vna Deo dumtaxat sit via, qua animas deducat, & non eâdem, quâ B. M. Teresam de IESV dirigebat, hactenus sanctorum & sanctarum conduxerit plurimos. At ipsa, quæ velut arrhis acceptis de summo illo erat hospite, qui eam familiariter visitabat, securissima, præsertim cùm & eorum, quos suprà memoraui, Patrum eam confirmaret opinio; non iam, vti quidem solebat,

Dæmones non perhorrescit.

Deus per varias deducit vias.

lebat, hiſce malè opinantium oblocutionibus turbabatur; ſed magnum illum Dominum pretioſa ſibi in manus, quæ antea non habuerat, in amoris ſignum monilia tradere, ſeque iam opulentam & ornatam, cùm antea pauperrima eſſet, videri aſſerebat: ſe quoque videre, necnon confeſſarijs ſuis manifeſtiſſimum exiſtere, quàm ſua anima mutata & in melius conuerſa eſſet; id ſe proinde credere non poſſe, tametſi quidem vellet; neu ſibi perſuadere, ab eo, qui animas omni conatu ad tartara pertrahere allaborat, iam ad hoc ipſum exequendum tam contrarias rationes puta, peccatorum deteſtationem, virtutum exercitationem, & conſtantiam continenter ſuam in animam inſerendo, adhiberi. Ipſum identidem idem ille Societatis Ieſu ſacerdos, quem ipſa animæ ſuæ præpoſuerat, alijs contradicentibus reſpondère ſolebat; nam ſolùs hic illius patrocinium parteſque ſuſceperat. Et ſanè hac ipſa ſacerdoti huic erat virtute & fortitudine opus ad tantas aduerſariorum iniurias & calumnias, quæ ad ipſum referebantur quotidie, infringendas. Conſulebant illi ſiquidem amici, ſibi vt ab illa caueret, videret, ſibi ne dæmon imponeret, illi in re quapiam, quam diceret, fidem adiungendo. hanc in rem illi cùm vetera, tum noua afferebant exempla illorum, qui per ſimiles dæmonis impoſturas & illuſiones tandem in fraudem illecti eſſent. Qui verò Tereſæ familiares erant, animæque ipſius bonum optabant, de multis eam ſæpè rebus conſulebant, quibus illa quàm ſimpliciſſimè ſatisfaciebat, nec ſatis quæ diceret aduertendo: hinc ipſam iactabant arroganter docendi doctiores officium velle aſſumere, & doctrinæ nomen aucupari: & hoc ipſum non adeò bonum ſibi ſignum videri. Si quod in ea notabant erratum vel minimum, hoc adeò in immenſum extollebant, vt quidquid demum in ipſa cernerent, id vel in ſiniſtram partem interpretarentur, vel ad confeſſarium illius extemplò referrent. Hic verò eam ſolabatur & confirmabat, hic turbatum illius animum tranquillabat, ſimul etiam mandans, nihil vt ſeſe poſt hac celaret. Verùm enim verò nimia ipſius humilitas magnorum anxiæ huic Dei ancillæ laborum pòſt fuit ſeminarium: quamquam enim ſemper in ea ipſe opinione fuerat, omnia hæc à Deo mira deſcendere videri; quòd tamen tum eruditione, tum ſpiritu Dei conſpicuos viros longè aliter de hac re tota ſentire cerneret, dubitare & ipſe ac nutare cœpit, metuẽs, ne fortè quòd ſua vnius ipſe niteretur magis quã tot aliorum iudicio maiori donatorum ſententia, delinqueret. Tam igitur ipſe, quàm Tereſa triennio & amplius, propter hæc & ſimilia, quæ quotidiana propè erant, non parum à maleuolis exagitati ſunt, vt taceam ex agitationes, perſecutiones, & alia, quæ ſine vlla prorſus cauſa ac ſubitò in illam inſurgebant: quamprimum enim ad confeſſarium cuncta referebãtur. Nihil porrò B. Matrem cruciabat magis, quàm cùm eos, qui Dei obſequium cordi quàm maximè habebant, ſibi etiam cum alijs videret aduerſari. Et ſanè tanta hoc in genere pertulit, vt pòſt ipſa confeſſa ſit,

Simplicitas Tereſæ in ſiniſtrã acceptã partem.

Serui Dei B. M. aduerſãtur.

quamuis acerbissimos toto vitæ tempore labores subijsset, nullum tamen hoc maiorem exstitisse. Eò demum res processit, vt non vnus ab ea, ceu energumena sacris Ecclesiæ exorcismis ritè pellere Satanam decreuerit: quam tamen illa infamiam ac probrum parum morabatur. Maximè autem illam, vti iam dixi, vexabat, quòd viros adeò bonos ac probos tam vehementer, tamque diu sibi aduersari cerneret, ipsos quoque nonnunquam confessarios, nonnisi dubios ac suspicaces, ad sua excipienda crimina accedere; demùm quòd metueret, ne tandem eò res deueniret, vt, qui sibi confitenti aures dare vellet, nullus reperiretur. His tamen sinistris opinionibus fieri non poterat, vt ob frequentes hasce de cœlo visiones aliquam animo tristitiam conciperet: adeò namque eam intus recreabant & delectabant, vt ne vnam solam quidem omnibus mundi bonis & voluptatibus postposuisset.

Dæmoniaca reputatur.

CAPVT XI.

VT CONFESSARIIS MOREM GERERET gratijs diuinis reluctatur, quas idcircò illi Deus maiores & copiosiores dat. aperitur magnæ cuiusdam visionis illi oblatæ veritas.

NOn ita ancillam suam Dominus angustiari affligique permittebat, vt eam vel consolari, vel verbis, quibus mirabiliter eam internè in anima alloquebatur, confirmare, vel amorem denique suum quotidie magis magisque in ipsa adaugere obliuisceretur. Ipsa verò, quę adeò eximijs à Deo se cumulari donis videbat, his omnibus de rebus apud pientissimum Dominum expostulabat, apud quem solatio erat omnia magna amoris significatione & teneriore quodam animo commemorasse. numquam verò ab oratione, nisi noua cœlitùs consolatione accepta, nouisque ad patiendum collectis viribus, surgebat. Nihil omnino horum alijs dicere audebat, quòd qui audiebant, arrogantię id illius libenter sua commemorantis ascriberent; soli verò confessario, quem ex eadem sibi Societate IESV tum selegerat, arcana quælibet reuelabat, qui vicissim illi continenter animos addebat, mœrentem consolando. Erat is Balthazar Aluarius, vir insigni probitate præditus, prudentia singularis, & rerum spiritualium magister experientissimus, qui tum quidem in Abulensi S. Ægidij Collegio ministrum agebat. hic aliquot post annis, in Dei obsequio indefatigabilis, quòd orationi mortificationique passionum mirè deditus esset; & tum suis, tum externis perutilis exstitisset, quia potens erat

P. Balthazar Aluarius.

rat in verbis, quibus corda hominum concitabat, & in animabus ad Deum perducendis mira dexteritate præstabat, sancto, vti vitam instituerat sanctam, fine in Collegio Bellomontano, cùm vniuersam ipse Toletanam prouinciam Præpositus regeret, diem clausit. Hic ei Balthazar plus ceteris ad perfectionem adiumenti attulit; quòd mortificationibus eam assiduis continentibusque bellis attereret; vt non rarò eum mutare, & alium seligere constitueret: vt à quo interdum acerbissimè diuexaretur. verùm quoties hoc secum ipsa statuebat, semper introrsum in anima quemdam velut dissuadentem audire videbatur, hoc ne faceret, simul & magnæ se leuitatis coarguentem. quare & ipsa miro posthac erga ipsum affici amore cœpit. Vnde & mihi ipsa postea subridendo ait: Hunc confessarium meum, tametsi austeriorem & immitem, diligo & complector. austeriorem inquam & seuerum, quòd intra disciplinæ limites illam mortificando contineret. Vti & Mariam continebat Diaziam, illustre sanctitatis exemplum, & clarum mirabilium, quæ Deus in animabus sui sincerè diligentibus sibique adhærentibus operatur, speculum. Etsi verò Aluarius in rebus ad spiritus disciplinam spectantibus mirè gnarus esset, & peritus, Teresa tamen adeò sublimè euolabat, vt magna illum celeritate contendere oportuerit, ipsam vt consequi posset. Memini tum, cùm Salmanticæ cum eo versarer, & de spiritualibus scriptis varijs, deque horum cuiusque fructu & vtilitate sermo incidisset, dixisse mihi Balthazarem: Hos omnes ipse libros euolui, vt Teresæ de IESV spiritum intelligam. Cùm autem frequentiores iam illi visiones acciderent, alius ex eodem Collegio Pater, qui antea illam direxerat, & iam etiam interdum illius, P. Balthazare aliorsùm impedito, confitentis excipiebat peccata, palàm dicere non est veritus, aliquam dæmonis fraudem his subesse; cui cùm iam ipsa resistere non posset, se salutifero saltem crucis suadebat vt communiret signo, si quid adhuc cerneret, & sannis nasoque suspenso apparentem exciperet, quòd dæmonis essent ludibria, & hoc pacto fore, vt non amplius reuerteretur. Graue & abominabile hoc illi videbatur; vt quæ planè sibi iam & indubitanter persuaserat, sibi Deum, non alium, apparere. Verùm ea ancillæ Dei fuit obedientia, vt quidquid præciperet director animæ, id quàm promptissimè exequeretur. Interim multis ipsa cum lacrymis Dominum obsecrare, ne se vllo pacto decipi fineret, seque ex animo gloriosis Apostolorum Principibus Petro & Paulo commendare, quos erga peculiari quodam affectu ac studio rapiebatur: quòd, cùm primò se illi visibilem Redemptor dedit, id eorum in ferijs natalibus contigisset: quin etiam illi DOMINVS fidem de-

Tentatur, vt cõfessarium mutet.

Teresa sublime euolabat.

Signare se iubetur cruce in visionibus.

Erga Petrũ & Paulum Apostolos afficitur, quos sæpè conspicit.

dedit, sedulò hos ipsos inuigilaturos, ne qua vnquam deceptionis illi fraus obrepat. Non rarò quoq; illos clarissimè ad latus suum astantes vidit, idq; modo quodã visionis sublimiori, quã ordinario. Siquando etiã hæ illi occurrebant visiones, dubitare non poterat, quin reuera se Deus ipsi spectandum daret, vt tamen confessarij consilijs acquiesceret, apparentem subsannabat ludificans: non tamen semper; erat id namque illi acerbissimum. signo se tamen crucis signabat; &, si quando signando defatigaretur manus, crucem in manus accipiebat, vt hoc pacto iussa cõfessarij compleret. Sed nõ poterat non rogare facti veniam ab eo ipso, cui hanc iniuriam irrogabat, non aliter id à se fieri asserens, quàm vt morem seruis eius, qui illius supplebant vicem, gereret. Cui deinde apparens Dominus, optimè illam facere affirmauit, quòd illis obtemperaret; se verò effecturum, vt veritas tandem patesceret: vti dein hi ipsi intellexerunt, & errorem quem imbiberant, deposuerunt. Hinc quadam die, cùm apparente sibi Domino illam manu teneret crucem, quæ ad coronam precariam dependebat, hanc illi Dominus, quem crux minimè tenebat, manibus eripuit, ereptamque pòst reddidit, at longè aliam quàm antè acceperat. Videbatur ea namque è quatuor gemmis maioribus, adamante longè rutilantioribus compacta, in quarum vna eleganter sciteque ex arte quina sacra Domini stigmata insculpta visebantur. Quam cùm redderet, talem ei hanc posthac crucem semper visum iri confirmauit. Nec vana ea fuit sponsio. neque enim iam ampliùs è quo compacta erat, lignum ipsa conspicabatur, sed gemmas. at soli ipsi gemmea apparebat, alijs siquidem non alia, quàm qualis antè fuerat, videbatur. Idem propemodum sanctæ Catharinæ Senensi contigisse referunt SS. Raimundus, & Antoninus: aureum quippe Virginis huius digitis annulum, gemmis conspicuum, pius Virginum sponsus Christus inseruit, quem exinde numquam ipsa exuit, ac sola videbat, ceterorum verò nullus. Cæciliæ quoque, vt Simeon Metaphrastes litteris prodidit, duas attulit de cœlo corollas Angelus, è lectissimis floribus consertas, quas etiam sola ipsa cum sponso Valeriano conspiciebat. S. Gertrudis, vti de se ipsa refert, cùm insignis cuiusdam sponsionis à Domino sibi factæ pignus ac fideiussionem peteret; suum ille ei cor spectãdum dedit, se verò manum eidẽ tradit inseruisse: qua inde educta, aureos septem in digitis circulos, ceu annulos se conspexisse, in singulis quidem digitis vnum, in medio verò tres. Sic & agnum Clemens Papa & Martyr fertur vidisse, qui sublato pede fontem illi commonstraret, quem tamen è tot Christianorum adstantium millibus nullus videre potuit, vti in vita Metaphrastes scriptum reliquit. Adeò vt nouum minimè sit, singulares Deum seruis suis prærogatiuas & gratias concedere, quibus soli ipsi, alij nulli gaudeant ac fruantur. Martinus Turonensiũ Præsul, referente Seuero Sulpicio in vita, cùm sua in basilica sacra Missarum celebraret officia, magnaque hominum vis ijsdem præ-

Quàm inuitè se signaret in visionibus.

Dominus crucem ab ea acceptã reddit pretiosiorem.

3 p hist. tit. 12.c.19.§.6

S. Catharina Senensis sola videbat annulum à Domino acceptum.

S. Cæcilia & Valerianus soli corollas floridas.

Lib.2.c.21.

S. Clemens solus vidit agnum.

Deus seruis suis cõcedit ea, quibus soli ipsi fruuntur.

Lib.2.

præsens adesset; ignitus capiti illius imminere visus est globus, quem quædam virgo, nec non sacerdos, & tres dumtaxat monachi conspexerunt. Hanc porrò ab ipsa Teresa crucem Ioanna de Ahumada soror, quæ hodie Albano commoratur in opido, multis precibus dissimulanter extorsit, quasi nihil penitus eorum, quæ de ipsa ferebantur, sciuisset: penes Ioannam hęc hodie est, mihique hanc ipsa aliquoties ostendit, & vti reuera par est, ceu pretiosum pignus, permagni facit. E quatuor hæc constat hebeni granulis, vtcumque maioribus, quales appendi vulgò maioribus rosarijs, quorum frequens vsus est, solent. Albani monasterij sanctimonialis quædam Magdalena de Toleto nomine, illustris viri Francisci Fonsecæ, Toparchæ in *Coca* & *Alaexos* matertera, cùm post ex humorum suffusione oculorum visum amissum, & medicorum industria denuo recuperatum, & eumdem rursus ter postea subitò perditum, B. Matre iam defuncta, Ioãnam de Ahumada adijsset, rursus iam videns; monstratam à Ioanna crucem hanc oculis apposuit, & ecce numquam deinde amplius aliqua oculis offusa caligo est. quod ipsa miraculum omnibus ex se id percontantibus passim certa fide enarrat, quin imò signatum nomine suo rei huiusce testimonium Nicolao de S. Cyrillo, tum quidem Excalceatorum Manserensium Præposito, tradidit.

Miraculum factum virtute crucis, quam Teresæ Dominus reddiderat.

Nec verò propterea visionum aliarumque Dei gratiarum erat finis, quin imò maior illarum indies accessio & incrementa: cumque animum B. Mater ab illis diuertere ac distrahere satagebat, numquam ab oratione surgebat. Sæpiùs autem Dominum Iesum Christum coràm conspexit, atque eum vt plurimùm à resurrectione iam spectabilem & gloria donatum. Duas ipse vidi icunculas, quas continenter penes se habebat; in quarum vna Redemptor Christus à mortuis resurgens, in altera verò Beata illius mater spectabantur; quas Ioannes à Rupe, tum quidem Præbendarius Salmanticensis, & deinde Societatis nostræ, in qua & diem extremum clausit, delinearat. Has Teresa sibi ad memoriæ insculptarum è visionibus, quas habuerat, idearum notiones ac figuras iusserat efformari; vnde & pingenti adsuerat, & quales hæ, & quomodo exprimendæ essent, ipsa suggesserat. Ea quidem in his imaginibus elucet ars, & elegantia, vt, licèt omnium pictorum industria longè sit, ad pulchritudinem, quæ in similibus visionibus relucet, aliquatenus æquandam æmulandamque penicillo, inferior; nihil tamen crediderim vmquam ab eo depictum, quod cum his, ac præsertim cum Deiparæ, quæ blandissima est ac propè diuina, conferatur. Multas enim, quas idem ille pictor delineauit, tabulas vidi; tantum tamen harum duarum à ceteris omnibus operibus illius, meo iudicio, est discrimen ac differentia, vt, nisi qui rem norat, mihi id certo certius asseruisset, vix ab illius eas esse perfectas manu credidissem. Ipsarum

Duas Teresa gestabat imagines, quas sibi depingi iusserat, vnam Christi, alteram Deiparæ.

rum alteram, in qua Redemptor expressus, hodie asseruat Maria de Toleto Dux, Frederici de Toleto Ducis Albani vidua: at Comitissa de Alba Alistina aliam ad illius imitationem sibi exprimi iussit. Altera verò penes quemdam de Excalceatis Patribus, insigni virtute virum asseruatur.

Ne quidem hæc satis Domino fuerunt; sed vt euidentiùs claresceret, quidquid in ancilla sua conspiciebatur, non à cacodæmone id, sed à sese proficisci, (vti facturum se receperat) illius in animo confestim tam ardentem vehementemque amoris erga DEVM ignem excitauit, vt eius videndi desiderio & absumi, & propè emori videretur, nec penes seipsam manere posset; & reuera tantus erat motus, vt animam sibi violenter auelli putaret. Vulnerata siquidem erat, ac velut emoriens, & morte quidem longè suauiori optatiorique, quàm aliqua in hoc mundo est vita. hanc tamen à se tolli plagam ita non velle poterat, vt huic ipsa tormento ac vulneri omnes mundi voluptates ac delicias posthabendas censeret. Vnde illud Psalmistæ amantis carmen identidem repetebat, *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus:* quòd verè id ipsa in se locum habere cerneret. Ijs ipsis diebus oblata illi aliquoties admirabilis quædam & diuina visio. Adstantem quippe ad latus sinistrum sibi vidit Angelum forma corporea indutum, sed ea perexigua; quem & mirus oris splendor & ardor, de Seraphinorum diuino penitus amore æstuantium numero vt fuisse beata Mater crederet, suadebant. Hic aureum manu iaculum oblongum, & loco cuspidis flammulâ obarmatum vibrabat, quod ipse cordi illius, vt videbatur, infixum cùm educeret, ipsa simul euelli sibi præcordia credebat, & ingenti diuini amoris æstu cor penitus flammescere. Ea autem doloris erat vehementia, vt eum haud ferens, in concisos interruptosque gemitus interspiraret; (intensiùs enim gemere dolor prohibebat) quam simul dolor hic animo dulcedinem afflabat, vsque adeò copiosè affluebat, vt doloris nec desiderare finem intermissionemve, nec præter Deum quidquam ei posset satiem afferre. Quibus id contingebat diebus, velut sui impotens erat, optasset quoque neminem tunc vel videre, vel loqui, sed sapidam illam pœnam continenter persentiscere, quæ illi longè maioris gloriæ erat seges, quàm quæ omnibus iunctim è creaturis poterat dimanare. Pluries deinde in mentis rapta excessum est, & adeò quidem frequenter & passim, vt etiam cum alijs agenti, nec minus opinanti acciderent; quos ipsa cum celare sæpè vellet & supprimere, resistere vltro se oggerentibus non poterat. Ex quo verò ijs habendis assueuit, hæc paulatim adeò vehemens pœna cœpit euanescere.

Videndi Dei ardet desiderio.

Psal. 41.

Videt Seraphinũ, à quo conuulneratur.

Illius raptus

Quoad

Quoad hanc Seraphini vel Angeli apparitionem nonnulla necesſe fuerit præmittere, tum quòd præ reliquis hæc viſionibus quid peculiare continere videatur, tum verò, quòd non deſint, qui à ſe ipſi impetrare vix poſſunt, vt in hiſce ſpiritus negotijs quidpiam credant, quod in ſe vel non experti ſunt, vel conſpicati: ac ſæpè etiam contingat, riſu & ludibrio vt excipiant ea, quibus ad bonitatem DEI admirandam, illiuſque laudes deprædicandas, quòd creaturis ſe ſuis adeò amicè impertiri dignetur, potiùs excitari deberent. At quoniam ſecundo libri huius capite in genere ac ſummatim de beatæ Tereſæ ſum reuelationibus, ac de ea, quæ illis adiungenda fides eſt, locutus, ea impræſentiarum tantùm proſequar, quæ ad hanc ſpectare viſionem videbuntur. Nefas igitur & abſurdum fuerit, dicere meram hanc vanę imaginationis chimæram, ac muliebre commentum fuiſſe, vbi antè ſtatuerimus, quæ virgini adeò ſanctæ ac veraci habenda ſit fides. Ipſa enim, quæ tantum iam cùm huius generis rerum, tum etiam earum, quæ à maligno ſpiritu proficiſcebantur, vſum habebat & experimentum, quæque ter eum ac quater, dum illam alloqui in Angelum lucis transformatus inſtituit, haud difficulter eueſtigiò agnouit; non adeò facilè pellici in fraudem poterat. Et, ſi non aliàs deinde hæc illi Seraphini viſio oblata fuiſſet, maior omnia in dubium reuocantibus aliquatenus ſubdubitandi hic eſſet occaſio; verùm cùm ſæpiùs, & quidem opportunè, Angelicum id ſpectrum ancillæ Dei obiectum ſit, quis credet, impoſitum hic illi à cacodæmone fuiſſe? Idque eò magis, quòd meticuloſa eſſet, imò ne ſibi quidem ipſa crederet; ſæpè quoque in rebus clariſſimis anceps hæreret: tum quòd hanc ipſa viſionem, eodem planè modo, quo nos, ſine vlla hæſitatione aut dubitatione commemorarit. Quam nec eo quidem, quo contigit die, ſcripto commiſit, ſed aliquot poſt annis, cùm perſæpè hanc examinaſſet & accuratè conſideraſſet, ſciretque certiſſimè minimè ſe decipi. An non (vt alia argumenta taceam) ex ipſis, quos viſio hæc ſemper in illa ciebat, motibus colligere liceat, illam minimè deceptam fuiſſe? Ea ſiquidem Dei amorem in ipſa vehementiùs ſuccendebat, ſimul & ingentem in illius anima doloris amaritudinem, nec minorem ſuauitatem, Deique videndi deſiderium excitabat, vt nihil, quod Deo eſſet minus aut inferius, ſatiare illius anhelantis pectus poſſet. Equidem nouos hoſce rogare Academicos velim, nonniſi quæ vel manu tangunt, vel oculo cernunt, vt credant à ſeſe impetrantes, quique in omnibus alijs etiam, quos animabus Deus communicat, fauoribus, ſemper de quo vel ambigant inueniunt; vtrumnam, cùm Deus hic ſolus agens ſit, omniaque efficiat, eius attributum certis conſtringere limitibus velint, eiuſne potentiam, an verò bonitatem? ſi potentiam certis ipſi definire terminis non poſſunt, (eſt namque

Perſtringũtur qui ſpiritualia rident.

Academici Platonis diſcipuli nihil vt certũ aſſerebant.

que omnipotens) cur bonitatem, cùm illa potentiâ minimè sit inferior? Cur non plura & maiora diuinam bonitatem operaturam credent in animabus huc sese multò meliùs quàm ipsi disponentibus, quàm non in ipsis? Si quidnam hoc sit, nesciant, faciant quod illę fecerunt, & propter Deum elaborent, vti laborarunt quæ id sciunt, ac tum fiet, vt & ipsi id non sint ignoraturi. Anne Deus forsitan in gratijs in animas Sanctorum effundendis ita futurus est parcus, vt scioli hi in illis ipsis credendis restrictiores? Hoc saltem ijs dixerim (quod & Teresa ipsa persæpè dicere solebat) qui Dominũ hęc & id genus alia, aut etiã his maiora in animabus penitus illius obsequio deuotis operari negabit charismata, eadem hũc in se nũquam perspecturum. Qui autem horum quidpiam experimento comperit, & verè gustare cœpit, Dominum perquam suauem esse; non ægrè his omnibus fidem adiuncturus est. Hinc & vniuersa, quæ ipsa de se Teresa narrauit, apud Franciscum Borgiam, quicum illa primùm sua charismata communicauit, facilè fidem habuerunt, vti & apud Petrum de Alcantara, nec non Magistrum Ioannem de Auila, ad quem, quæcumque de vita sua scripto concredidit, B. Mater transmisit; qui etiam, vt suo dicemus loco, cuncta ex ordine miro assensu approbauit. Itaque, cùm illi horum prorsus sint expertes, quamobrem ea ipsi tractare satagunt, quæ verè ignorant? quos dixero, vt vulgò dicitur, ceu cæcos iudicare de coloribus. Anne hoc nouum quid, & hactenus inaditum vel inuisum? Quotnam harum non absimiles sunt de alijs Sanctis scriptæ visiones, quas tamen viri prudentissimi, aut quibus infinita Dei bonitas quoquo modo perspecta ac nota est, gratanter & crediderunt, & vt veras admiserunt? Quid obsecro, dicent, cùm S. Catharinæ Senensi, vt illius prodidit spiritualis Pater S. Raimundus, nec non post eum S. Antoninus, tam ingentem aliquando amoris diuini copiam ac vim infusam legent, vt quatuor ipsas horas anima illius à corpore exulans, mirificis visionibus potiretur? Eadem, vt ijdem eo quo suprà loco testantur, cùm Dominum ex intimis cordis penetralibus rogasset, suum vt sibi cor & voluntatem auferret, eorumque loco cor & voluntatem sibi conformem redderet; videre sibi visa est descendentem ad se Dominum, &, latere sinistro reserato, cor inde sibi auferentem sibique reseruantem, adeò vt tantisper excors existeret; donec tandem rediens Dominus, rursus latus adaperiret, & quod manu præferebat cor elegantissimum, alterius loco corpori insereret. Haud dum hæc in Sanctorum erat relata catalogum Catharina, cùm hęc legit Antoninus, credidit, scripsit. Serenus Abbas Diuis adscriptus non erat, eum tamen Cassianus scribit, cùm integram animæ à Deo castimoniam impetrasset, simul etiam quàm enixissimè corporalem postulasse; & hãc illi de nocte ea de causa visionem oblatam. Venit ad ipsum Angelus, qui aperto ventre quamdam carnis partem

Perstringũtur, qui non alia volunt credere, quã quæ vident.

3. p. hist. tit. 23 c. 19. §. 10.

S. Catharinę Senẽsis anima quatuor horis à corpore abfuit.

Huic proprium Deus cor abstulit, & nouum dedit.

Collat. 7. c. 2

Sereni Abbatis visio.

tem ęstuantem exemit, & foras eiecit; & priori ventrem hiantem restituens formæ, perpetua ipsum puritate posthac vt niteret, promisit fore. Non absimile huic est, quod de Equitio Abbate refert Gregorius: cui apparuisse de cœlo vult Angelum, & virum castrando, omnem ad illicitas carnalesq; cupiditates motum, quoad viueret, è corpore abstulisse. Eumdem & S. Baptistes in sancti cuiusdam sacerdotis anima & corpore fecisse effectum visus est, cùm ventrem illius crucis ter repetito signo consignauit, vt in Prato suo spirituali (qui & vetus est & approbatus liber) tradit Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Bis, S. Gertrudis commemorat, quina sua Christum Dominum cordi suo vulnera insculpsisse. quin & alijs duobus eiusdem libri locis, sese in corde à Domino vulneratam prodidit. S. Angelà de Fulgino apparuisse sibi ait Christum, iussisseque, os suum laterali vt vulneri applicaret; se verò pretiosum illum sanguinis, qui è patenti Domini latere proflueret, liquorem exsugendo obbibisse sibi visam. Eadem etiam Gertrudis à Christo se vidit aurea quam manu tenebat sagitta transadigi, itaque ex eo se vulnere sauciari, vt ad pristinam exinde sanitatem numquam redierit; quod idem penè est cum eo, quod hîc de Teresa prosequimur. Alio scriptum loco, cor illam à Domino rogatam fuisse, & hoc ipsam quàm libentissimè tradidisse; hoc deinde Christum acceptum suo applicuisse. Alia his affinia de alijs feruntur Sanctis. potentia namque & bonitas Dei, & quas seruis ipse suis adfert delicias, longè profectò maiores sunt, quàm vt humana ad easdem ingenia, nimis quàm debilia & infirma, aspirent. Quamobrem hæc etiam alijs hoc in genere pòst enarrandis dicta sunto: nos verò historiam, quam cœpimus, prosequamur.

Abbatis Equitij *Lib. 1 Dial. c. 4.*

Cap. 5.

Lib. 2. c. 4. & cap. 23. c. 3. & 23.

Cap. 14.

S. Gertrudis visio.

Lib. 3. c. 67.

CAPVT XII.

R. P. F. PETRO DE ALCANTARA RERVM SVARUM Teresa rationem reddit; à quo didicit à Spiritu sancto mira hæc omnia dimanare. Varijs exagitatur tentationibus.

QVas superiori capite reddidimus visiones, piam Domini ancillam ancipitem reddebant & suspensam; cumque omninò non intelligeret, qui fieri posset, tantus vt dolor spiritus cum tanta eiusdem suauitate pariter consisteret; simul etiam reipsa experiretur, Dei se donis resistere nequaquam posse, & nullum satis eadem videret intelligere (quam ob causam non parum ipsa affligebatur) visum Domino omnem ad Petri de Alcantara, Excalceatorum Franciscanorum tum quidem Commissarij aduentum dolorum nebulam dilijcere, & mœrentem illius oratione consolari. Igitur Guiomara de Vlloa, honestissima matrona, rerum B. Matris

Cũ P. Petro de Alcãtara Teresa communicat.

in primis conscia, eique carissima, à Carmelitarum Prouinciali petitâ licentiâ, Teresam suas in ædes eduxit. Interdū ergo illius partim in ædibus, partim in varijs locis sacris sanctum hunc virum Teresa conuenit, illique rerum suarum rationem reddidit. Etsi verò suam in rebus istis adeò spiritualibus tum commodè ipsa explicare mentem non posset, ipse tamen vt erat vitæ asperitate & orationis dono conspicuus, eius quamprimum mētem cœpit, ac multum ei lucis afferendo securam reddidit ac certiorem, spiritum Dei hunc esse, eiusque hic digitum operari; & adeò quidem verè, vt, vnâ demptâ fide, nihil ipse aut veriùs, aut indubitatiùs haberet. Cumq; euidenter perspexisset, quęnam in animam Deus illam beneficia cōtulisset, quantaque in ipsa ad eadem maiora indies excipienda esset dispositio; mirè erga eam affici, sæpiusq; cùm per literas, tum in familiari colloquio ab eo tempore cum illa cœpit agere, simul & obnixè rogare, vt sui apud Deum causam ageret. Addebat is iam tum quidem laborum anxietatumque omnium, quæ fingi potest maxima, contradictione inquam bonorum, illam superiorem euasisse, verumtamen alia non pauca illi subeunda restare. Ad hæc P. Balthazarem Aluarium conuenit, vt, quam ille de spiritu Dei hic operante opinionem conceperat, noua sua ipse opinione & testimonio confirmaret; simul & Frācíscum Salzedium, qui eam præ alijs quidem maximè diligebat, attamē grauissimè infestabat, dum in ea is semper opinione versaretur, diabolicis ipsam præstigijs fascinari. Et adeò quidem altè ac profundè hæc illi opinio insederat, vt, tametsi luculentam sanctissimi viri Petri super ea re testificationem audiret, numquam à se impetrare ipsę potuerit, vt quam conceperat, penitus mentem exueret; licèt alioquin in ea exagitanda paulò se gereret mitiùs. Quamquam hæc aliquam dolenti B. Matris animo medicinam facerent, nec nō consolationem vberrimam afferrent; à dæmonis tamen tentatione & impugnatione planè immunis non erat. nam is subindè eam acriter infestabat, vti & vana illa formido: vnde & spissis intellectus tenebris obscurabatur, ipsaque anceps animo nutabat, inanibusq; suspicionibus complebatur. Occursabat identidem, nō rectè se forsitan aut suam Petro de Alcantara mentem explicare, aut eius respondentis intelligere potuisse: ac proinde sufficere, ipsam solam deceptā esse, vt necesse non esset ipsos Dei seruos in fraudem pertrahere. Volebat nimirum ancillam suam Dominus, quò puriorem sublimioremque eam redderet, duro tribulationis igne persæpè probari, & eius quidem tribulationis, qua nulla infligere maiorem homini pœnam potest. Nec verò perbreuis ea tentatio erat, vt illius etiam vehementia ad duas, tresve hebdomadas interdū continenter perseueraret, vt sibi quotidie mergi suffocariq; videretur.

Qui Spiritū Dei hiebabitare asseruit.

Vanus metu mentē eius obtinebat.

Aliàs ad superiorem retro ipsa vitam oculos reflectebat, sibiq; omnibus fucum facere videbatur: suosq; adeò Confessarios adibat, & præmonebat, viderent, ne sibi à se imponi sinerent. His eam porrò timoribus, afflictionibus,

nibus, aliisque omnis generis tentamentis probari voluit & explorari Dominus, quòd tot filiarum pòst esset futura mater, & tot animarum auxiliatrix. Quin per ipsos etiam Confessores eam non mediocriter exercere placuit: nam cùm frequenter summis cum corporis, tum animi laboribus ac molestijs opprimeretur, ipsosque solatij accipiendi ergo adiret, acribus ipsam verbis obiurgabant, & adeò non recreatam abs sese dimittebant, vt etiam asperiùs duriusq; corriperent: vt & ipsi non rarò deinde mirarentur. Ipsam siquidem, quòd consolatione indigere quàm maximè videbant, cōsolari quidem & delenire verbis volebant, (vnde sæpè etiam metuebant, ne sic eam desolatam abs se ablegando & increpando, noxam inde aliquam contraherent;) sed id in sua negabant manu fuisse. His sanctitas eius rebus mirificè celebrari, atque euulgari in vulgus cœpta est, & quamquam obstaret, quin imò maximè abhorreret, insignem nemo non de eadem opinionē æstimationemq; concepit. cùm enim suis ipsa Confessarijs sincerè clareque omnes, quas à Deo recipiebat gratias, exponeret, nec nō interdum alijs spiritualib. viris tum virtute, tum litterarum eruditione conspicuis (nam vehementissima illa tentatio, qua metuebat, ne à fraudis mendacijq; architecto diabolo descenderet, quod manifestissimè à Deo ipso venire videbat, cùm scilicet ab eadem libera erat, tum verò potissimùm, cùm cœlestib. illis delicijs afflueret) hi deinde eadem cum alijs communicabant; vnde fiebat, vt nominis eius fama quotidie per hominum ora magis magisque crebresceret. Hoc etiam in caussa fuit, vt à primarijs interdum matronis summis precibus suas in ædes inuitaretur, vt apud ipsas die toto familiariter conuersaretur: in quo R.P. Prouincialis auctoritatem potestatemque interponere placuit. quibus ille quòd nihil negare ob nominis splendorem posset, factum est, vt suo sæpè Teresa egredi monasterio cogeretur & abesse.

Per Confessarios exercetur.

Illius fama crebrescit.

CAPVT XIII.

QVAE PRIMI EXCALCEATARVM MONASTERY à S. Iosepho cognominati Abulæ fundandi fuerint initia, quæ occasio: quàm id Teresæ sæpè Dominus iniungeret: quas hac de causa passa sit ærumnas: prima rei huius molimina disturbantur & subuertuntur.

QVAE Teresæ tunc quidem vitæ fuerit ratio, constare aliquatenus è quadā ad alterius Ordinis Religiosam missa ab ipsa epistola potest. Sic igitur habet: *Antequam hæc fundari inciperent cœnobia, quinque ipsis ac viginti annis in quodam ipsa vixi, in quo octoginta supra centum virgines sacra mecum commorabantur. quoniam verò plura narrandi mihi otium non suppeditat,*

hoc

hoc vnum dixero, hac Deum diligenti omnia crucis cuiusdam loco futura, & in non tenue animæ commodum cessura, nullū verò salutis inde illi euenturum dispendium si modò tecum seriò cogites, Deum ac te solam in illa domo versari. Interim verò dum ab omni munere vacas, nulliusq; tibi rei cura à superioribus concredita est, reliqua curare neglige; sed soli virtutis, quam in vnaquaque perspexeris, comparationi incumbe, vt ob hanc singulas virtutem diligas, eamq; in vsum tuum conuertas; si quos verò in ijs defectus notaris, ab eisdem longissimè remoueare. Tantum verò hæc mihi consideratio fructum peperit, vt quamquam is monialium esset, quem dixi, numerus, non magis mihi is officeret, quàm si nulla penitus fuisset: quin potius quæstum inde mihi non mediocrem eliciebam. Omni quippe loco, carissima, magnum hunc Deum amare possumus. Sit ipse benedictus, quòd omnino nullus ab illius nos possit caritate separare.

Magnus numerus non impedit amorem Dei.

Licèt verò sodalibus ipsa suis domi virtutis exemplo prodesset, & insignes in illarum animis motus, vitæ probitate, & quod ex operibus ipsius emicabat lumine, quò id ipsa magis supprimere conni tebatur, eò magis excitaret; parua tamen hæc erant, si cum ijs, quæ illius pòst adminiculo & opera magnus proficere Dominus decreuerat, comparentur: hinc ad maiora excelsioraq; eam paulatim excitare ac vocare incipiebat. Vt verò ad oculum pateat, quàm suis in operibus Deus sit mirabilis, quamque tenuibus interdum è principijs res moliatur ingentes; visum est monasteriorum à Matre Teresa de Iesu postea erectorum exordia paulò hic altiùs repetere.

Interdū tenuia Deus adhibet initia ad magna efficienda.

Habebat ipsa consobrinam, quam singulari semper est amore prosecuta, Mariam Ocampiam, quæ deinde Excalceatarum etiam institutum complexa, à S. Ioanne Baptista cognomentum assumpsit, & pòst monasterio Vallisoletano multis annis, vitæ religiosæ omnibus præbens exemplum, præfuit: hæc tum quidem vestium consectabatur elegantiam & nitorem, quem etiam conquisitis, & ab ingenio & industria ad stuporem vsque excogitatis artibus fouebat. Ergo cùm seculari schemate in Incarnationis ageret cœnobio, & quadam ipsa nocte cum sorore, alijsque consobrinis ac cognatis Teresæ, partim sæculum adhuc sectantibus, partim Religionem professis, simul & Ioanna Suaria, magna illa B. Matris amica, de qua iam superiùs nonnulla tetigimus, in materteræ cubiculo versaretur; per ludentium ac iocantium speciem dicere omnes inter se cœpere, permolestum imprimis id vitæ genus, quod in hocce monasterio viuerent, ob maximam inhabitantium copiam videri. Ad quæ Maria Ocampia confestim respondens, ait: Quin igitur, quotquot hic præsentes conuenimus, aliud vitæ institutum inimus, quod, veterum anachoretarum more, maiorem solitudinem spiret. Cùm verò hic à Deo sermo proficisceretur, tametsi id tum ipsa ignoraret, in terram eum prolabi aut frustra esse minimè est passus, sed in omnium mentes ac voluntates dilabi. Cumq; is placuisset vniuersis, & mutuis hac de re colloquijs noctem traherent, disceptari cœptum, quæ iniri mona-

Initia monasteriorū B. M. Teresę.

monasterij alicuius minoris, in quod pauciores admitterentur sodales, ratio posset, & quæ in ipsum construendum expensæ requirerētur. Tum Maria Ocampia mille aureos de hæreditate sua deducendos hoc se in opus spopondit collaturam; quod & cordi ipsa habere, & seriò vrgere videbatur. Placuit offerentis animus piæ Matri, dum tanto hanc ardore de nouo hoc vitæ genere inchoando audit disserentem, vanitatibus sæculi etiam tum penitus absorptam. Ipsa tum Teresa nouis austerioris vitæ incundæ, solitudinisque sectandæ, ac Deo se de nouo dedicandæ desiderijs maiorem in modum æstuabat, assiduoque secum ipsa recogitabat, ecquod dignum ipsa præstare Domino posset obsequium, qui ardentes has animo suo faculas subijceret. Hos in ipsa motus horrenda illa & admirabilis concitarat visio, qua exhibente Domino locum simul & tormenta apud inferos conspexit sibi, si, quod aliàs cœperat, iter insistere perrexisset, parata. Etsi verò visio hæc & narrari, & sciri digna sit, eam ipse tamen silentio inuoluo, quòd secundo & trigesimo vitæ capite pluribus eam B. Mater prosequatur. Secum ipsa iam constituerat, nihil esse sibi debere antiquius, quàm vocationi suæ respondere, & quàm poterat maxima sinceritate integritateque instituti suscepti præscripta constitutionesq; obseruare. ac quamquam suo in cœnobio multæ fideles Dei ancillæ versabantur, ad id tamen, quod in animo habebat, arctiora longè claustra maioremque solitudinem necessariam arbitrabatur. Cùm ergo hoc quo diximus ritu disponere eam Dominus iam cœpisset, & ipsa nuperam illarum virginum sermonem præsens audisset, incredibilem in animo voluptatem sentiebat, & omnia suo in corde conseruabat. Haud ita multò pòst matrona ipsam quædam de maximè familiaribus adijt, cui velut per speciem ridentis dicere instituit: Nuperrimè virgines illæ de nouo à nobis cœnobio ad Franciscanarum Nudipedum exemplum imitationemq; instituendo multis habitis sermonibus agebant, variisque hac super re proposita ac conatus concipiebant. Quod velut ioco dictum Guiomara non putauit, sed seriò rem cordi accepit eam executioni mandandam, seque, vt necessaria vitæ subsidia non deessent, elaboraturam addens. Quamquam verò id ipsum Teresa non mediocriter exoptaret, ab eo tamen erat alienior, quòd in qua commorabatur domo, optatissima lætissimaq; mentis perfrueretur quiete, illiusq; hæc erat exercitijs studijsq; pietatis aptissima; hanc ob rem non adeo ad hãc ipsa mutationem propendebat. Ambæ demum assiduis statuerunt continentibusque negotium Deo precibus commendare. Postera verò luce, postquam viuificum Eucharistiæ iam epulum adisset Teresa, in mandatis illi Dominus dedit, vt qua posset contētione & conatu in monasterij huius excitationem incumberet; cumque ipsum ad exitum fœliciter perductum iri, & sibi rem fore quàm gratissimã, atque ad nominis sui gloriam non parùm collaturam spopondisset, S. Iosepho ipsum voluit dedicari; vtpote quem ad vnam portarum, & ad

Maria Ocãpia mille offert in monasterij erectionem aureos.

Admirabilis Teresę visio, qua illi ostensus pœnarũ locus, in quas prolapsa esset, si malum insistere iter perrexisset.

Guiomara monasterio prouẽtus se assignaturã spondet.

Domin⁹ Teresam monasterium construere iubet.

alteram sanctissimam matrem suam excubituros, se verò diligentissimum ipsarum custodem futurum, nec ipsas vmquam fore vt desereret; denique monasterium hoc, stellæ in morem, insignes claritatis ac fulgoris radios quaquauersus euibraturum affirmauit. Hanc ob causam ad propylęum ac vestibulum illius vtriusque, cùm Deiparæ, tum dilectissimi sponsi eius Iosephi, collocari B. Mater imagines postea etiam curauit. Addidit adhæc Dominus, *Neque est, quòd tibi ipsa persuadeas, parum mihi in cœnobijs, tametsi à primæuo feruore degenerantibus cultus obsequijq́; deferri. quid enim mundo esset futurum, si auxiliares Religiosi manus ei non afferrent? Hæc tuo ipsa Confessario dicas velim, quem tibi hocce in negotio refragari, aut impedimento esse nolim.* Ea quidem horum verborum vis fuit, tamque mirabiles in animo hæc illius motus produxere, vt à supremo ea Domino prouenire sibi planè persuaderet. Verùm enimuero hæc animum illius res maximè lancinabat, vt quæ iam tum innumeros illos, quos postea in eius executione est experta, labores difficultatesq́; sibi proponeret. Tum verò graue illi imprimis videbatur, studijs suis atque exercitationibus animi adeò commodum domicilium relinquere. Huc accedebat, quòd non iam à suo res ampliùs nutu arbitrioque, vti quidem antè, dependeret, sed eôdem ab Altissimo impelleretur; demùm quòd magnarum se turbationum atque oblocutionum in populo causam fore prouideret: adeò vt quò se verteret, aut quid consilij captaret, prorsus nesciret. Dominus porrò, qui cœpta intermitti negligique penitùs nolebat, rursus eam, & pòst etiam crebriùs, hoc de negotio est allocutus, multis etiam ad ipsum persuadendum productis rationibus, quibus illa quod obijceret, nihil habebat. Quocirca manifestò ita Deum statuisse perspiciens, minimè ausa est refragari, sed scripto quidquid transactum erat, ex ordine concredidit, & Balthazari Aluario, cui tum animum suum illa regendum dabat, tradidit. Quòd autem hic prudentia, atque eximia Dei reuerentia excelleret, planè quidem ab hoc eam opere reuocare noluit, tametsi eius ad exitum deducendi perficiendique nulla appareret ratio (res nummaria quippe perangusta erat) ât auctor illi fuit, vt Angelum de Salazar Prouincialem suum hac super re consuleret, & huius consilium sententiamque quoad liceret, sequeretur. Tum verò honesta illa matrona, quam suprà significauimus, Prouincialem conuenit, hoc se construere ac dotare monasterium paratam indicans. Laudauit hic pium illius consilium, ac probauit, & quam oportuit in eodem opem ei addicens, hoc sese monasterium ratum habiturum spopondit. Verùm antequam etiam hæc agerentur, ad Petrum de Alcantara, quidquid tractarent, ex ordine perscripserūt. Respondit hic, vt in re cogitata conceptaque minimè deficerent, & quo in hac se gererent modo, consuluit; qui & ad Abulensem Episcopum, vt deinde commemorabimus, rem omnem retulit. Læta negotij initia videbantur, & fausta primordia, cùm humanæ salutis aduersarius iam tum, quod

Cur Teresa imagines Deiparæ ac S. Iosephi in valuis monasterij collocari voluerit.

Monasterij institutio B. Teresā mirè cruciat.

Petrus Alcātara suadet hoc monasterium extrui.

inde sibi immineret, præsagiens dispendium (etsi non fortè tantum hunc sibi credam animo finxisse damnum, quantum ab eo dudum iam sensit, & pòst aliquando etiam sentiet) turbulentam excitare toto cœpit opido tempestatem. Vt enim primùm res hæc vulgari cœpit, varij in circulis & coronis omnibus sermonis materiam dedit, nec non maleuolis cauillandi ansam ac subsannandi. omnes namq; stultitiæ passim Teresam insimulare, nec male suo illã in cœnobio agere, iactitare, demũ tam de illa, quàm alijs huius cõsilij gnaris multa id genus in vulgus spargi; adeò vt non mediocriter hac de causa vniuersi exagitarentur, & malignæ plebeculæ linguis vapularent. Sed hac in tempestate affulgens serenans de cœlo iustitię sol ancillã suam animabat, hinc illã haud obscurè perspecturã afferens, quanta qui prima sanctarum Religionũ fundamenta iecissent, essent aduersa & contradictiones perpessi; verũ longè etiã vehementiorẽ quàm crederet, persecutionem suis sciret ceruicib. impendere. Iam plena inanis rumoris erat ciuitas, nullusq; propè in eadẽ erat aut ciuis, aut religiosus, quẽ non ipsę operi contradicentẽ aduersantemq; experirentur. Eò demum res processit, vt, cùm Guiomara ipso Natalis Dominici die mane noxas declaratura Confessariũ (quẽ ipse noui) adisset, non eam antè à delictorũ soluere voluerit vinculis, quàm ab hac ipsa sententia propositoque discederet, quòd scãdali proximo passim dandi occasionẽ ei diceret præcidendam videri. Patrum Societatis Iesu hac in re operam adhibere quidem ipsæ per se cupijssent; sed aliter id Guiomaræ ob singularem, quo erga ipsos ferebatur amorem, visum est. cùm enim haud ita pridem Abulam illi venissent, &, quia res ipsis domi satis angusta erat, omnium auxilio subsidioque opus haberent, censebat, si huic se nostri negotio immiscuissent, omnium facilè odium indignationemque fore vt incurrerent: quapropter longè satiùs videri, (vt pòst ipsiusmet ego ex ore accepi) alterius cuiuspiam viri magni industriam dexteritatemque implorare. Ambæ ergo rectà ad Patrum Dominicanorum, à D. Thoma tutelari vocitatum cœnobium abeunt, & Petrum Ioannezium Præsentatum, virum & scientijs clarum, & religiosis virtutibus spectabilem de rei totius successu edocent, illiusque sententiam explorant. Teresæ porrò, quas hac in negotij directione habuerat reuelationes, minimè hic visum est patefacere: cùm hoc ipsa negotium, tum alia pòst perficienda ad dubiam reuelationum regulam aut præscriptum dirigi agitarique noluerit. Hinc rationes, quibus ad hoc faciendum mouebatur, & quæ inde promanare poterant bona solummodò, proponebat; dein aliorum etiam super hoc sciscitabatur iudicium, perinde ac si sola humana id sapientia consilioque niteretur, atque ad Deum penitus nihil pertineret. Ita quidem in hoc negotio sese gessit. Ioannezius verò, vti prudentia pollebat, atque ipsum rei etiam pondus exigebat (tametsi huic, non minùs quàm alijs, fatuum id consilium ac molimen videretur, secumque ipse

Cur Societatis Iesu Patrum interponere operam in huius monasterij erectione noluerint.

decreuiſſet rem penitus interuertere, vt pòſt ipſe ingenuè eſt confeſſus) reſponſum in præſens diſtulit, octiduumque ſibi dari petijt, quo rem Deo commendaret, ac rationum momenta in vtramque partem libraret maturiùs. Haud ita multò pòſt miſſus ad eum à principe viro nuntius, ſignificans videret quid ageret, ac mulierculis his auxilium & opem omnem denegaret; aliaque his non abſimilia. Cæterum Ioannezius vt penitiùs excutere rem aggreſſus eſt, ilicò in alia omnia tranſijt, cenſuitque è diuino eam obſequio non parum fore, ac proinde nefas videri ab inchoato deſiſtere. Quamobrem, vt maturarent, ſuaſit, ac ſimul rei ritè perficiendæ rationem modumque præſcripſit; adhæc, tametſi nummorum copia modò non ſuppeteret, Domino confiderent, eſt exhortatus, ac, ſi quem diſturbare negotium velle ſcirent, ad ſeſe hunc mitterent, ſe abundè rationibus ei facturum ſatis. Hæc illis animum religioſiſsimi viri verba dederunt, tum verò quòd hoſce Dei famulos, quos antea aduerſarios expertæ erant, adeò iam ab ijs cernerent oppugnandis deſiſtere, vt ope etiam conſilioque præſentes adiuuarent. Quocirca domum ante omnia coemerunt, exiguam eam quidem, (quo loco etiam hodie monaſterium eſt) quæ tamen Tereſæ tum quidem ſatis fecit, tametſi ijs, quæ animo voluebat, impar. Mandarat illi namque Dominus, vt, quocumq; poſſet modo rem exordiretur, viſuram enim ipſam ſubinde, quid facturus ipſe eſſet. Iam de emptione inter partes conuenerat, & poſtera erant die rei tabulæ conficiendæ; cùm tanta per vrbem contradicentium orta eſt contentio ac procella, & in ipſo Incarnationis adeo varius rumor atque oblocutio, vt Prouincialis tempori ſeruiendum ratus, tot ſcopum in vnum conſpirantium opinionibus refragari velle rem duram iudicaret. quare Guiomaræ hanc ſe negauit fundationem poſſe ratam habere, cùm quòd tenues ad vitam eſſent cenſus, ijque parum ſtabiles, tum verò quòd multorum ipſa obtrectationibus eſſet obnoxia. Tereſa verò, quæ grauiſsimos & labores ſubierat & afflictiones, antequam eo rem loci, quomodo erat, perduxiſſet, ipſam in his remoris etiam planè depoſuit, non minori quidem promptitudine, animique ſui quiete, ac ſi ne vnum eius cauſa pedem mouiſſet; quòd Prouinciale inuito, & Balthazare Aluario Confeſſario ſecùs ſentiente, nihil omninò exequi vellet, aut conſtituere: hic enim, cognito Prouincialem reſiſtere, nec rem approbare velle, huic ipſam vetuit curæ vlteriùs inſiſtere. Multa quidem antea ſermonum fuerat materia, multa calumniarum, iam verò multò etiam maior, quòd, quæ de leui ſtolidoque mulierum ſuo è cerebro hocce comminiſcentium propoſito dicta antè fuerant, per hoc confirmari poſſe viderentur. In Incarnationis quoque nefarijs maleuolarum proſcindebatur linguis, non modicam ſibi ab ea irrogari iniuriam iactantium, non minùs hic illam quàm alibi accuratè famulari Deo poſſe, cum aliæ etiam ipſa meliores ibidem commorarentur.

P. Ioannezius qui ſtatuerat rem diſſuadere, illius ſuaſor extitit.

Prouincialis Carmelitarū monaſterij aduerſatur erectioni.

Tereſa curā monaſterij penitus depoait.

Hæc

Hæc & id genus alia ab obloquentibus cùm ſpargebantur; non deerant etiam, quæ eam in cuſtodiam compingendam ſuaderent. Pia verò Dei famula inſigni tolerantiæ ſignificatione ferebat vniuerſa, ſuas, quibus ad hoc faciendum incitabatur, in medium afferens rationes, quamquam primariam, hanc ſibi nimirum cœlitus rem iniunctam eſſe, minimè attingeret. Cumque à parte ſua, quidquid demum poterat opis ad perficienda ſibi à Domino concredita negotia attuliſſe videretur, ſecura, quietaque mente hanc penitus curam ſepoſuit, etſi non ſpem, qua ſuo rem tandem executioni tempore mandandam ſperabat; quamquam eius adeò tenuia apparerent principia, & tanta econtra ſubuerſio, vt qua demum id via eſſet futurum, minimè perſpiceret. A ſuis ſodalibus exagitatur.

CAPVT XIV.

CONFESSARIVS FVNDATIONEM MONASTERIJ B. Matri diſſuadet: ſed illam Dominus conſolatur, & tempus definitum exſpectare iubet: deinde confeſſario è Societate Ieſu ſignificat, velle ſe penitus rem hanc fieri. Tereſa denuo de eadem cœpit agere, & res quædam notabilis huc ſpectans refertur.

NIhil verò Tereſam deiecit magis, quàm quòd ab eo ſe turbari affligiq; cerneret, à quo conſolationē & opē expectabat. Balthazar enim Aluarius per litteras illi ſignificauit, non obſcurè iam ex ijs quæ facta erant videre licere, mera eſſe ſomnia quæ conceperat; proinde poſthac meliora ſaperet, inania hæc molimina poſthac amplius nec aggrederetur, nec de ijs cum quoquam ageret; præſertim cùm magnam populi, cuius ipſa cauſa exſtiterat, offenſionem cerneret. Contriſtauit hæc piam virginem epiſtola; quòd metueret, ne cauſa ipſa forſan violati ab alijs diuini Numinis exſtitiſſet: ac ſic ſecum ipſa iudicaret, ſi, quæ ſibi quoad cœlitùs contigerunt monita ac viſiones, falſę fuere, oēm etiā quā inſtituebat orationē, impoſturis ac fraudibus neceſſariò patere debere. Harū occaſione vani eam qua cōſueuerat tentatione timoris vehementer diabolus infeſtauit. Sed poſt tetras haſce ſpiſſaſq; afflictionis nebulas, ingens dicto citiùs ad vocē conſolantis Domini ſerenitas menti oborta eſt, ait igitur: *Non eſt quòd angaris aut turberis, ingens quippe mihi praſtitiſti obſequium; nec vlla in re offendiſti. Confeſſarÿ tui monita ſequere, donec rei rurſus aggrediundæ tempus affulgeat.* His ita verbis recreata B. Mater manſit, vt quidquid aduerſitatis eſſet paſſa, in nihilo poneret: nec verò tum, ſed & deinde ſæpius verbis illam quàm ſuauiſſimis eſt con-

Confeſſarius Tereſam affligit.

Dominus Tereſam ſolatur.

consolatus, vt graue illi & peracerbum ex amoris erga illam teneritudine videretur ancillam suam diutius anxiam & desolatam sinere. Hoc porrò ex hac afflictionum acerbitate consecutum est, vt amor Dei aliaque mentis charismata mirificos in ea facerent progressus, & his amoris torrentibus longè ipsa quàm antea obrueretur vehementiùs, & raptus sublimiores experiretur. Interim Ioannezius, cui semper vt certissimum & indubitatum insederat, hanc optatum ad finem rem perducendam, cum pia illa vidua mira eam sedulitate tractabat, quòd ab ea curanda Teresa, ne Confessarij iussis aduersaretur, modò desisteret: vnde etiam Romam hic de eadem perscripsit. Huic verò ipsa orationis ac reuelationum, & eorum omnium, quæ sibi à Domino communicabantur, rationem dabat, etiam atque etiam rogans, eadem examinaret, sibique liberè indicaret, num quid sacris repugnans Litteris hæc ipsa continerent: sed cùm omnia ritè atq; ad diuini præscripti normam contingere videri sibi narrasset, nutantem eius animum confirmauit. De cœpto verò monasterij negotio altum erat vbiq; silentiũ. Sex iam elapsi erant mẽses, ex quo de hoc ipsa nihil dum intellexerat, aut locuta cuipiam erat; nec interea quidquam quoad p[l]um ex Domino apparente didicerat. Ijs fortè diebus P. Gaspar de Salazar, qui hodie in Bœtica agit prouincia, Collegio Societatis Iesu Abulæ præficitur; cuius, vt quidem postea compertum est, aduentus videbatur, vt denuò res indicata resumeretur, necessarius. Cuius opinionis meæ hanc rationem statuo. Præerat tum Balthazar nonnisi cum secundaria Vicerectoris potestate Collegio; &, quoniam in Societate nostra laudabilis hæc viget consuetudo, vt plena & exacta negotiorum, quæ ab inferioribus geruntur, Superioribus reddatur ratio, nihilque illis inconsultis aut inscijs cu[n]quam aggredi liceat; hanc Balthazar consuetudinem secutus, ad Rectorem ipse suum ea de re retulerat: qui quòd eamdem etiam minimè probaret, ab [i]psa A[l]uarium reuocarat, eiusq; penitus curatione illi interdixerat. hinc quam[q]uam summoperè rem perfici optabat, sese prodere, aut quidquam de eadem statuere vel decernere non audebat. Paucis verò antè, quàm P. Salazar Abulam veniret, diebus Teresa, cùm mœrens admodum & deiecta, quòd Confessarium sibi minimè fidere perspiceret, in oratione sese coram Deo totam effunderet, audijt ab eo, *Noli timere aut turbari filia, breui hac animi amaritudine liberaberis.* Id per mortem futurum sibi persuadebat, & huius se propediem adminiculo ærumnoso hoc è carcere educendam. At longè alia & altiora spectabat Deus; qui alijs ad maiorem sui nominis gloriam spectantibus operibus ancillam suam reseruabat: ac tum, cùm iam depositam prorsus & finitam rem putabat, denuo eam iussit ordiri.

Quid Teresę afflictiones vtilitatis attulerint.

Teresa monasterij curam deponit, & cur.

Cur P. Balthazar Aluarius monasterij curationem suscipere nõ auderet.

Afflictionũ illi finem Redemptor prædicit.

Qui verò rei secutus est successus, quo intelligenda modo prædictio hæc foret, satis patefecit, ex eo namque afflictionem suam didicit huius Rectoris Abulam aduentu finem habituram. Is ergo cùm appulisset,

beatæ

beatæ Matri Balthazar consuluit, vt quàm clarissimè ac liberrimè de omnibus cum illo rebus suis conferret. fecit id ipsa perlibenter, vnde magnam animo consolationem & commodum cœpit. Horum omnium certior factus Rector, Balthazarem haud amplius visum est ab hoc negotio diuertere: quin imò suasor & auctor illi fuit, beatam Matrem vt mœrentem solaretur, nihil esse quod metuere oporteat; neve per arctum adeò angustumque posthac eam iter dirigeret, sed exspatiari pia mentis vota sineret, spiritum denique Dei in ipsa operari non impediret. Haud ita mox rursus monasterij huius excitationem vrgere apud ancillam suam per visum Dominus orsus est, ac mandare, aliquas vt apud Confessarium ac Rectorem rationes afferret, quibus persuasi rem minimè impedirent. Sedulò accurateque ipsam Rector examinabat, rationumque momenta librabat; vt his permotus non dubitaret, quin Dei huc illam spiritus impelleret: quare nec ipse, nec Aluarius ei vllatenus repugnare sunt ausi. Dei porrò voluntatem hoc pacto Aluarius cognouit: Ancillæ suæ Dominus quodam die dixit, *Confessarium tuum mone, vt crastina die manè hunc Prophetæ versum*, QVAM MAGNIFICATA SVNT OPERA TVA DOMINE, NIMIS PROFVNDAE FACTAE SVNT COGITATIONES TVAE, *meditando ruminet*. Verba sunt hæc è Psalmo nonagesimoprimo deprompta. Teresa ergo voluntatem Domini scripto ad eum quamprimum cùm transmisisset, is illi morem gerere non dubitauit. Atque vt stellæ apparitione & ductu tres Deus Magos stellarum cursus peritissimos edocuit, omnia suauiter disponens & ordinans; sic per orationis præsidium multum ipse infundere lucis solet eam frequentantibus & exercentibus. Exemplo sit Pater hic Balthazar, cui hunc versiculum meditanti manifestè adeò patefactum & declaratum est, hanc Dei esse voluntatem, & fœminæ adminiculo atque operâ sua illum mirabilia perfecturum, vt à meditatione surgens dixerit non esse iam de negotio hoc amplius dubitandum, sed seriò diligenterque de monasterij noui erectione agere instituerit. Hoc illius ex ore Patris fide dignissimi accepi, cui ea ipsa Aluarius vespera transmissam à Teresa schedulam monstrauit. Hoc Teresa responso accepto, quæ omnem erectionis cogitationem iam animo abiecerat, sed soli animæ culturæ bonoque intendebat, veris eam quotidie diuitijs locupletans, & pretiosis virtutum monilibus exornans, denuò in eam tota curam incubuit, tametsi magnam grauaminum molem in caput se suum arcessere cerneret; cùm quòd ardua rei huius esset susceptio, tum quòd ipsa sola, omni ope destituta, & à rebus ad molitionē monasterij necessarijs maximè esset imparata. Quocirca ante omnia magno quod potuit argentum labore sibi comparauit, ad domum illam, quæ modò in monasterium conuersa est, coemendam, quoniam verò furtim res & occultè erat peragenda, (Prouincialis enim

P. Salazar cōsulit Balthazari, ne per adeò angustum iter Teresam deduceret.

Designat mater: à Dominus, quā Confessarius illius meditaretur.

Psalm. 91.

Orantibus multū Deus lucis communicat.

Monasterij sui initium quomodo Teresa procurarit.

enim si quid intellexisset, in nihilum mox conatus omnis recidisset) commodissimam optimamque, qua erat prudentia, rationem ad hoc excogitauit, qua etiam vtendum censuit. Habebat Teresa sororem Ioannam de Ahumada, Ioanni Ouallio nuptam, & Albæ tum quidem commorantem. Ouallium ergo Abulam euocatum eam iubet domum velut in vsus suos emere: quem non post multos dies ipsa secuta est vxor. in quartum Idus Augusti anni post partum Virginis M.D.LXI. is dies incidit. Tum demum cœpta manus est operi admoueri. Aliquis iam tum eius progressus erat: quoniam verò soror iam Abulæ versaretur, per speciem eius interuisendæ foras B. Mater interdum prodeundi facultatem petebat, reuera autem coràm inspectura, quid ad fabricæ molitionem requireretur, quomodo assurgeret, illius quoque perfectionem maturans. nam iam inde à fundationis huius initio ad finem vsque, insigni sua prudentia, sanctitate, ac præsertim Dei optimi maximi, qui ipsam numquam deserebat, cooperatione, ita semper omnia direxit, vt structuræ ergo ne latum quidem vnguem ab obedientiæ, quam, iuxta instituti sui leges Superioribus ac Præpositis suis exactissimam debebat, præscripto deflecteret, etsi alioquin eius perficiendæ magno desiderio teneretur, & sæpiùs iam ac toties hanc illi supremus rerum arbiter Deus imperasset: quod certè admiratione non vacat. Aliquid quidem opis huc matrona quædam honesta, B. Matris amica, conferebat, sed perexiguum, vt tota rei moles in illius solius humeros recideret: quod sanè sanctimoniali adeò in Deum recollectæ, quamque aut clam facere, aut penitus omittere opus id oportebat, intolerabilem laborem causabatur. Interim verò dum moles assurgeret, nonnulla ad memoriam digna contigerunt, quæ pòst recensebo. Horum de numero est, quod iam affero. Cùm maiorem operarum ac fabrorum Teresa hoc in ædificio maturando desideraret copiam, & eos ipsa conducere, præ rei nummariæ tenuitate, non posset; gloriosus sponsus Deiparæ Iosephus, erga quem peculiari studio ferebatur, illi per visum apparens, cum fabris ipsa de mercede stipularetur edixit: nam quod in mercedem persolueret, ei minimè defuturum. Alio tum quidem instigatore opus non habuit, accedente magna qua nitebatur fide; quare omnes ad vnum conduxit: interim Dominus de pretio ipsis persoluendo prospexit, illius ad liberaliter sumptus necessarios præstandos animum mouens, à quo id ipsa minùs exspectasset: quæ res omnibus, ad quorum dein cognitionem peruenit, non parum stuporis iniiciebat: sed illi propter eminentem, quam in Deum conceperat fiduciam, facilè id fieri posse videbatur.

Teresæ in obediendo sinceritas.

S. Iosephus illi apparẽs suadet, vt conuentionem ineat, etsi nõ suppeteret vnde solueret.

CA-

CAPVT XV.

MONASTERII AEDIFICIVM SVRGIT: MIra aliquot, quæ eodem contigerunt tempore, enarrantur.

PAulatim moles assurgebat, sed Teresæ domus hæc exilis nimis apparebat; eæ nãq; eius erant angustiæ, vt dormiendi comedendiq; necessitatibus apta nulla in ea perspiceret loca, imò prorsus nullam habere monasterij speciem eadem videretur. Adhæc, in templum aptandum necessaria videbatur domuncula contigua, sed deerat & ad coemendum pecunia, & vnde comparari eadem posset, nulla se offerebat ratio. Has ergo inter angustias ac perplexitates pia Virgo dum fluctuat, factũ est, vt his illã à sacra synaxi redeuntem Dominus verbis compellaret: *Iam antè te monui, vt quo possis modo, in domum hanc commigres. Proh generis humani cupiditatem! vt etiam terram tibi putes defuturam. Quoties ego sub dio somnum cepi non habens vbi caput reclinarem?* Hæc eam verba cùm mirè percellerent, domum illam adijt; quam cùm curiosiùs explorasset, in monasterij redigi commodè formam posse, delineatione ac designatione præmissa, etsi perãgusti & exigui, visũ est: quare de ampliore pòst spatio minimè laborauit, hoc vnũ spectãs, vt hoc ipsum, rudi licèt atq; incondito, quoquo modo, & in quantum habitationi sufficeret, perficeretur. Hãc illi potissimum mentem noua dedit visio in D. Claræ virginis festo die sacra Eucharistiæ mysteria iã sumpturæ oblata. tunc quippe mira in luce virgo hæc se spectandam dedit, vtq; animum sumeret, ac cœpta promoueret, animauit, suum huc etiam auxilium spondẽs. Nec fidẽ fefellit: nã quę in cœnobio, cui à Maria de Iesu nomen, B. Claræ institutũ profitebantur monachæ, ad menses aliquot necessaria vitę subsidia nouis subministrare Excalceatis non dubitarunt. Exhibita illi deinde & alia visio, qua etiam amplius in proposito fuit confirmata. Agitabat tum animo, cui potissimum moniales, monasterio iam consummato, obedientiæ præstarent sacramentũ; propendebat quidẽ ipsa in Ordinis sui Prouincialẽ; sed ab hoc eam consilio Redemptor diuertit, hoc tum quidem consentaneũ negans videri; sed Episcopo potius se vt subijcerent, suadebat. mitteret proinde Romam ea, quam etiam tum designabat via; daturum se operam, vt Apostolicę litterę & supremæ Sedis auctoritas per designatam à se rationem haud difficulter curarentur. Cùm per idem tempus in Dominicanorum sodalium templo, in assumptioni Deiparę matris sacro die versaretur, superioraq; quę hic olim per confessionẽ aperuisset peccata, animo volueret; tam insolens eam derepentè occupauit raptus, vt propè à sensibus auocaretur. in hoc se vidit candidissima ac splendidissima veste circumdari.

Marginalia: Deus hominum eoarguit auaritiam. — S. Clara ei apparet. — Episcopo eã Dominus subesse vult, & Romam scribere ad Apostolicũ diploma obtinendũ. — Raptus illi in festo assumptionis B. Virginis die.

ri. Initio quidem nō videbat, à quonam indueretur; post verò à dextra adstantem sibi Deiparam à læua S Iosephum conspexit, & ab his sese vestiri. Hoc intellexit signo ab omni se delictorum inquinaměto purgatā, & suā à sacratissima matre Maria apprehensā manu, pergratam sibi rem ex eadem audiuit se facere, quòd S. Iosepho sponso suo peculiari famularetur affectu. Spopondit præterea, monasterium hoc perfectum iri, & magnum inde in filium suum, ac se, sponsumque honorem & obsequium redundatura, nec verò hac de re dubitaret, certissimò namque ita euenturum, etsi non vsque adeò obedientia Episcopo deferenda arrideret; adhæc à se & Iosepho sponso eas conseruatum iri, filium quoque suum cum ipsis futurum & ambulaturum, vti & is antè se facturum apparens receperat; in quorum fidei signum hoc illi se tradere monile, (aureum namque videbat monile, cui par nullum terra ferebat, & pretiosissimam inde dependentem crucem, suo tum collo à Deipara inijci per visum) quos dein pariter in cœlum, innumera comitatos Angelorum multitudine, inuehi in spiritu cernebat. Hoc illam spectrum inusitato piæ consolationis sensu, & interiori cumulauit gaudio, vt omnis expers motus, & in verba laxare linguam impotens, ad horas aliquot, velut alienata à sensibus videretur, & incredibiles ardores & motus ad pro Dei gloria se totam impendendam experiretur.

Videt in visione B. Virginem & Iosephum.

Quanā Deipara illi ꝑ miserit.

Dum ædificium paulatim paratur, & cum Ioanna sorore Teresa versatur; nonnulla, quæ ipsa quidem silenter præterit, contigerunt, quæ hoc loco prosequi visum est è re futurum. Aderant ambæ S. Thomę ædem, cùm qui ad populum adstantem tum verba habebat prædicator, adeò acerbè in B. Matrem tacito tamen nomine inuehi cœpit, velut si publicum aliquod probrum contraxisset, adeoque in ipsam contumeliosis ac virulentis verbis ferri, vt rubore soror præsens suffunderetur. quam ille peteret, adeò liquidum erat, vt sola digito monstratio deesse videretur. Ita hisce probris & iniurijs Teresa mota non est, vt, quo erat pro Christo patiendi aduersa desiderio, in animo sibi, veluti de præclara relata victora congratularetur, ac præ gaudio non secùs rideret ac plauderet, ac quæ ab alio se deprædicari extollique coram audiret. Soror verò tantam his auditis animo indignationem bibit, vt non ante quiesceret, quàm in suum beatam Matrem monasterium reduxisset: quam præeuntem hæc illicò consecuta est, ne vel minimum stomachata aut indignata. Verùm cùm eam fabricæ, quæ surgebat, adesse præsentem oporteret, per sororem à Prouinciali facultatem petijt, vt domo abesse liceret; quo facto, vnde venerat, reuersa est. Hic cùm ageret, illustre per ancillæ suæ merita miraculum operari dignatus est Deus. Ioanni Ouallio sororio filiolus erat nomine Consaluus, quem & ipse post noui; & paucis abhinc mensibus vita decessit; qui etiam in ætate iuuenili tam sanctum piumque vitæ exitum ha-

Concionator quidā B. M. in concione perstringit.

habuit, facilè vt appareret, sanctam illi in cœlo materteram esse. Hunc pater, domum quodam die rediens, in limine, sine vllo prorsus sensu ac rigido corpusculo iacentem comperit. statim ergo ad pectus applicitum compellat, sed frustra: nullum quippe in puero vitæ apparebat indicium. Vnde hoc contigisset, aut quidnam esset, hactenus nemo nouit, imò, nec, an verè mortuus fuerit: hoc constat, eo iacuisse, quo dixi, modo. Nec mora; ad Teresam Consaluulum defert pater. Hæc dum præ foribus fiunt, Ioanna mater alio in cubiculo versabatur. audiuerat aliquem inde quidem strepitum, quo excita turbari cœpisset, & fœmineo vlulatu cuncta complere, nisi quæ eam tum salutatum venerat matrona, prudenter factum dissimulans, (nam vterum ferebat Ioanna, & erat partui proxima; vnde & aliud fortè incommodum secutum esset) mentem verbis serenasset. Verùm ingredientibus domesticis non ita clàm res esse poterat, quin, quid rerum actum esset, cognito, mater foras ilicò eiulans prorumperet, filium inclamans ac queritans, & ad Teresam sororem ociùs euolaret. Habebat hæc puerum genibus insistentem, sorori comploranti silentium, vti & reliquis, indicens; omnes verò rei euentum cum stupore exspectabant. Statim ergo, velo vnà cum capite puerum versus demisso, nullum prolocuta verbum, de intimis cordis penetralibus, Mosis ad imitationem, ad Dominum clamauit, ne scilicet contristaret atque affligeret eos, quos ipse in operis à se designati cooperatores selegerat. Hoc illa situ mansit, vsque dum puer vitæ redditus, per faciem materteræ manus in speciem ludentis amicè, ac suauiantis ita promptè circumducere cœpit, ac si nihil insolens illi accidisset, sed placido de sopore experrectus esset. quem cùm matri afflictæ reddidisset, ait, Deus bone, quàm suum ob filiolū iam tum ipsa angebatur! eccum, & tecum tolle. Nondum quidem firmus consistere in pedes puer poterat præ corporis languore & virium defectu, sed his sensim redditus, perque cubiculum cursitans, ad suam identidem materteram recurrendo, eam quàm blandissimè constringebat. Rei huius etiamnum hodie testes oculati supersunt, quorùm ex ore rem omnem accepi, quorumque testimonium fidem meretur. Idem Consaluus mihi, Teresæ materteræ dicere se solitum, narrauit, efficere eam teneri, vt cœlestis gloriæ compos reddatur, cùm per ipsam steterit, quò minùs iam dudum ad eamdem admissus esset. Quin etiam aliquoties è matrona quadam, beatæ Matris amica, audiui, petijsse se ab illa interdum, Qui fieri hoc potuit, carissima? puérne hic iam exspirarat? tum illam placidè subridendo, nihil respondere consueuisse: cùm tamen, si quando similia aliàs ab illa peterentur, quæ verè negare poterat, ilicò curiositatem illius blandè castigādo rogare soleret, quare hæc adeò pręter rē & propositū adferret. ad hoc verò interrogatū nihil prorsus respōdere solita erat. Haud multis post die-

Exod. 14.

Puerum vitæ restituit.

diebus peperit Ioanna filium, cui Iosephi nomen imposuit, quòd Teresa erga hunc magno deuotionis sensu præ reliquis Diuis raperetur. Puero huic, cùm brachijs eum interdum constringeret, dicere beata Mater solebat: Vtinam te, pusio, si è virtute vitam insti tuturus non sis, hinc antè præmaturo Deus obitu in statu hoc Angelico præripiat, quàm in eum offendas! Sed vix tres effluxerant hebdomades, cùm hunc vita defecit; quem morti iam vicinum in manus Teresa sumens, eum fixis est oculis intuita. Dum verò in illum obtutum defigit, attentè eam Ioanna soror est contemplata: tum illi repentè vultus mutari, exardescere, & tantum induere pulchritudinis splendorem, vt nihil Angelicæ concederet. cùm iam puer exspirasset, & cubiculo se Teresa proriperet, ne sororem contristaret, ab hac confestim audit: Ne te hinc germana auferas; video namque iam puellum decessisse. Tum blando ore ac stupenti similis Teresa, Laudemus, inquit oportet Deum, viso, quot Angelorum descendant millia, ad Angelorum & agnellorum horum animulas, si quando è vita emigrant, excipiendas. Vnde manifestum fit, illos huic tum conspectos, cùm pupi huius anima à corpusculo decessit.

Puero precatur aut mortem citam, aut bonam vitam.

CAPVT XVI.

DOMVS IAM CONSTRVCTAE PARTEM DEturbant cacodæmones; Domino iubente Toletum abit Teresa, & commodè Abulam redit, cùm fundationis id negotium maximè exigeret.

REdeamus ad cœptum & intermissum nonnihil de domus constructione sermonem. Dubitarat iam antè Teresa, cuinam potissimum obediētiam deferret, ac durum illi videbatur, vti suprà demōstrauimus, alij cuipiam, præterquam sui instituti Superioribus parentiam consecrare. Ab hac tamen illam dubitatione suo Redemptor precepto eripuit, monens vt suæ Episcopo ciuitatis sese subijceret. Erat is per id tempus Aluarus Mendosius, qui deinde Palentinus Antistes decessit: Abulæ tamen, quòd beatæ Matris perstudiosus esset, primarium noui huius monasterij sacellum, in quo sui demortui ossa pòst conderentur (quod & Teresam eo condendam loco putarat) ære suo construere decreuit. Quod vt etiam ea qua oportebat firmitate negotium perficeretur, diplomate id Apostolico Roma transmisso petijt constabiliri. Quò aūt cœptū cœnobij opus indies magis excresceret, eò nouā hanc fundationē cacodæmō exosiorē habebat, quā sibi nimirū adeò dānosam fore metuebat, & quo pote-

poterat studio & conatu ei se opponebat. Solidus iam & ingens eductus erat murus; duris è saxis fundamentum, pars exstans è lateritio opere constabat; quem etiam forinsecus cæmentitia fulciebant fulcra. æuum facturus videbatur: nec modica in hunc argenti magno sudore collecti vis impésa erat. Is ergo quantus quantus erat, nocte ad terram deturbatur, etsi peritis à fabris constructus esset: in hos Ioannes Ouallius cùm insurgeret, quasi artis suæ parum gnaros, & suis eos impensis restaurare murum vellet, quòd id ipsi opus ex fide suscepissent; Ioannam sororem ad se Teresa aduocat, dicens: Marito dicas velim, hasce ne operas adeò insectetur aut increpet: neque enim ipsorum ruina hæc culpæ adscribenda est, sed cacodæmonum inuidiæ, qui magna connitentes opum vi eum solo afflixerunt. Taceat igitur, tantumdem, quantum priùs, ipsis persoluens. Pòst rursus eidem sorori ait, Hui, quàm huic Satan operi aduersatur, quanta contentione connititur! sed frustra erit. Hæc Guiomaræ animum ruina etiam non parùm prostrauit, quæ subtristior Teresam adiens, è voluntate Dei esse videri negauit opus hoc suscipi, cùm adeò solidus ac firmus murus ita repentè ad terram concidisset. Cui Mater serena mente ac vultu, Si collapsus est, inquit, surrigendus est. Vt verò aliquod nummorum denuo subsidiũ corrogaretur, Guiomara à matre sua Tauri commoráte certum per virum, Teresæ iussu, nummos aureos postulauit triginta, quamquam metuebat potiùs, ne id irrito conatu fieret. Plus biduo non transierat, cùm Teresa Guiomaram bono esse animo iubet; tricenos enim illos aureos iam in viri missi manibus esse, & quidem in atrio quadrilateri inferno numeratos. Nec vana verba: vt enim nuntius Abulam rediit, compertũ est, ea ipsos hora illi traditos Tauri, qua Teresa id Abulæ prædixerat: vt nihil horum generosum B. Matris animum aut deiicere, aut contristare potuerit. Non tamen mediocriter illam angebat, quòd, tametsi res quàm poterat occultissimè perageretur, suspicari nonnemo cœperit id quod res erat; hinc ipsa metuere, ne, si Prouincialis ad aures ea veniret, is quamprimum illuc euolans, pergere in cœptis prohiberet: cui ipsa parere in omnibus erat paratissima. Sed huic timori hac est ratione occursum.

Murum monasterij deiiciunt dæmones.

Per idem tempus ex hac vita Toleti émigrauit Arias Pardus, vir genere nobilis, Malagonis aliorumque locorum dynasta: cuius vxor Aloisia de la Cerda, Ducis Metinæ Cæli soror, occasum adeò tulit peracerbè, vt de valetudine illius timeri cœptum sit. Acceperat illa iam dudùm non dubiâ famâ, quæ de B. Matris virtutibus passim spargebantur; simul & tali eam in cœnobio agere, è quo, potestate facta, egredi foras liceret. Statuit ergo hãc ad se euocare, vt dierum aliquot alloquio & conuersatione, quam è morte coniugis iam nuper conceperat tristitiam ac luctum, præsens leniret. Quamprimum igitur, quibus poterat rationibus, ad Angelum de Salazar Prouincialem, etsi procul inde absentem, litteris missis rem retulit. Negare

Aloisia de la Cerda Teresam ad se euocat.

hanc illi Prouincialis non potuit, quòd ſpectatiſsima eſſet, magnæque auctoritatis femina. Ergo pridie feſtorum Natalium eodem anno M.D.LXI. Tereſæ, in virtute obedientiæ, per litteras præcepit, vt vna aſſumpta comite, ad viduam ociùs ſeſe conferret. His illa perlectis, ad matutinas horas abijt, Deoque ſe enixiſsimè commendauit; quòd Abulæ commorari maluiſſet: Matutinis durantibus, aut certè magna earum parte, nouam rapta eſt in exſtaſin, in qua ſic ſibi loquentem Dominum audiuit: *Noli negligere huc abire, filia, & aliorum de hac re ſermones contemne: pauci enim id tibi ſine temeritate conſulent. Etſi labores minimè tibi ſint defuturi, ij tamen in nominis mei gloriam cedent: & in monaſterij inchoati rem futurum eſt, te ad tempus abeſſe, donec Apoſtolicum diploma tranſmittatur; ingentem namque telam orſus eſt dæmon, quam in Prouincialis aduentum differt. Ne metuas, eo equidem tibi loco adero.* His illa verbis animum reſumpſit, & mœrorem poſuit, &, tametſi iter hoc diſſuaderent non pauci, id dæmonis eſſe commentum affirmantes, vtque ad Prouincialem ea de re referret, econtra ſuaderent; nihil omninò mota eſt, nec mentem mutauit; ſed cum Rectore Collegij noſtri rem cùm communicaſſet, ab illo didicit, nequaquam eſſe iter hoc intermittendum. Ad ipſum ergo ſe accinxit, comitante Ioanne Ouallio ſororio; qui, Tereſa Toleti relicta, Abulam, vnde abierat, reuertit. Hoc ex itinere nullam B. Mater iacturam fecit: quòd talis hoſpitis Aloiſia aduentu & luctum ponere, & aliam vitæ inire rationem cœperit, mirificeque erga Tereſam affici; quo factum eſt, vt Malagone ipſa monaſterium, vt ſuo narrabitur loco, deinde Excalceatis fundaret. In ipſam quoque Tereſam eo diuerſantem loco ſingularia cælitus chariſmata collata ſunt: ipſa etiam familia aliam longè faciem induit, mores alios. nam quotquot eadem numerabantur, Patribus Societatis Ieſu animi ſui arcana per homologeſin credere, Sacramenta capeſſere frequentiùs, & crebra in pauperes ſubſidia pecuniarum erogare inceperunt. Omnes eam domeſtici in oculis ferebant, & excellentem eius indies ſanctitatem ſuſpiciebant, illorum percupidi videre ſpecimen, quæ in ipſa operari Deum conſueſſe audierant. hinc, ſi quando intra conclaue ipſam agere ſcirent, per ianuæ rimas illam interdum ſublimè raptam furtim conſpicabantur, inde verò foras ita re diſſimulata prodire mirabantur, ac ſi nihil diuinitus ſibi accidiſſet. Habitabat per idem tempus eadem in domo Maria de Salazar, virgo honeſtiſsima. hæc maximum nouæ ex hoſpitis congreſſu aſpectuque quæſtum fecit. nam viuo illo, quod ob oculos verſabatur, exemplo mirum in modum permota, ſolitudinem captare, orationique ſeſe dare crebriùs, & vitæ totius noxas Sacerdoti, vitæ melioris auſpicandæ ergô, aperire non dubitauit. Denique tam ijs ipſis, quæ modò vidit, quàm quæ poſtea tum, cùm Malagonenſis monaſterij erigendi gratia B. Mater hac tranſiret, exemplis prouocata, Deoque mundanæ vitæ nauſeam ingerenti, & ad religioſæ delicias

Reuelatio Tereſæ facta, vt ad Aloiſiam de la Cerda ſe conferret.

Malagonenſis monaſterij fundandi occaſio.

licias euocanti auſcultans, Excalceatarum inſtitutum pòſt ſuſcepit, in quo etiamnum agit, Oliſipponenſi Conuentui præpoſita, cùm multis antè annis Hiſpalenſi cum laude præfuiſſet, S. Ioſephi in religione cognomẽtum mutuata; de cuius virtutibus ac geſtis multa, & ea quidem præclara, dici queăt, niſi propoſitum mihi eſſet de ſuperſtitibus nonniſi pauca admodum referre. Sub id tempus B. quædam Virgo, eiuſdem cum B. Matre Tereſa Ordinis, excellenti ſanctitate & auſteritate in corpus ſuum ſingulari, cœlitus fuit ad ſimile monaſterium excitandum inſpirata, & eodem quidem anno ac menſe, quo hanc B. Mater cogitationem induit, quæ tum primùm noſtram noſſe Tereſam cœpit. Hanc ipſa ob cauſam, quidquid poſsidebat, diuendidit, ac nudis Romam pedibus abijt, Sedis Apoſtolicæ auctoritatem impetratura: cùm antè illi ſacratiſsima Christi mater per viſum apparens, ad id monaſterium excitandum impuliſſet. Magno quidem inde interuallo diſtabat, ſed iam in itinere conſtituta, multis viarum ambagibus deflexit, quò B. Matrem Tereſam Toleti agentem conueniret. Quindecim illis, quibus mutuo fruebantur conſpectu, diebus de monaſteriorum ſuorũ excitandorum ratione pluribus inter ſeſe contulerunt, altera alterius colloquio recreata, ac diuinas inuicem gratias, & mirum mutuarum voluntatum conſenſum agnouerunt. Nomen huic Dei ancillæ erat Mariæ de Ieſu, quæ nouum Compluti deîn Excalceatis virginib. cœnobium erexit; in quo illa cùm ad annos aliquot inſigni cum probitate, omniumq́; approbatione & conſenſu vixiſſet, mira etiam pòſt collecta ſanctitatis opinione exſpirauit. Vnum hoc ipſa monaſterium fundauit, quod anno ſæculi huiꝰ octogeſimo quinto ipſe adij, eq́; Præpoſita multa tam de Maria de Ieſu, quàm ad ipſum monaſterium ſpectantibus ſum percontatus. Multa mihi hæc tum quidem de Mariæ huius ſanctimonia narrabat, quorum vtinam meminiſſem, quò hiſce inſererem: nec illa etiam Præpoſita communem mihi ſpirare vitæ ſanctitatem videbatur. Seruabant hæ virgines omnia B. Matris Tereſæ de Ieſu ſtatuta ac leges, eaſq́; tenere ac ſequi exactiſsimè volebant, etſi Patribus Carmelitis non ſubeſſent, ſed ſoli Antiſtiti Toletano.

Maria de Ieſu, quæ monaſteriũ Complutẽſe Deipara monente fundauit.

Semeſtri circiter Tereſa Toleti apud Aloiſiam de la Cerda eſt verſata, quo penè tempore Ioanna de Ahumada Albam, ineunte Iunio, anno M.D.LXII reuertit. Ioannes quoque Ouallius, longiores Tereſæ Toleti pertæſus moras, Toletum excurrit, eidem vale dicturus; vnde reuerſus, Abulam redijt, poſtero inde, vti cum Tereſa ſtatuerat, die deceſſurus, ſua poſthac in domo erigenda minimè opus eſſe præſentia arbitratus. At quoniam huic eadem perneceſſaria erat, & hoc DEVS opus iam perfectum cupiebat, aliter longè, quàm is ſecum decreuerat, ſupremo rerum arbitratori viſum eſt. Vt enim primùm vrbem eſt ingreſſus, & domum, vbi modò monaſterium Sancti Ioſephi ſubijt, ilicò inopinatum membra vniuerſa frigus inceſsit, quod acris etiam mox ſecuta eſt febris, vt

hærere præter opinionem Abulæ fit coactus. Quindecim iam euolutis diebus, Toleto B. Mater rediјt, nulla iam antè de reditu cogitatione suscepta. Repentini Toleto discessus causa fuere missæ à Prouinciali ad ipsam litteræ, quibus eam & ab iniuncta ibidem manendi obedientia exemit, & liberam aut redeundi ad suas, aut diutiùs ibidem morandi, prout videretur, copiam fecit. Verùm, quòd aliquot post dies noua in suo Incarnationis monasterio eligendæ Antistitæ causa futura essent comitia, & de se assumenda Abulæ iam deliberatum esse intellexisset, non antè Toleto mouere se voluit, quàm comitijs inaudisset finem iam impositum esse, ne ad hunc ipsa magistratum eligeretur. Hæc animo dum volutat, sic illam Dominus est affatus: *Abulam redire nequaquam negligas, carißima; cùm enim crucem secteris, non exigua sanè tibi præparatur: hanc tuu noli humeris excutere. tibi siquidem auxilio futurus sum. perge interritè; & quidem ociùs.* His compertis, animi sui rectorem gubernatoremque quemdam de Societate adijt subtristior, cruce hac Antistitæ dignitatem designari existimans. Consuluit ille quidem discessum, sed non adeò properum; vt Toleti adhuc ad dies aliquot hæreret, donec intensiores per æstatem calores deferuerent, satis esse ratus, si comitiorum eò tempore appelleret. Parere rectè monenti (vt quidem videbatur) constituerat, sed nullam illi Dominus quietem indulgebat: tanta namque animum internè exagitabat inquies, vt & orationem interturbaret, & apertæ se voluntati Dei refragari, &, quòd Toleti vtcumque in delicijs & commodè ageret, idcircò se incommoda atque ærumnas, quæ sese Abulæ manerent, subterfugere censebat: aliaque his similia menti obuersabantur. Illius quoque tum Confessarium ita Deus emouit, vt abeundi ei Toleto potestatem faceret. Ergo, cùm Aloisiæ ægrè ipsam dimittere volenti multas discessus sui causas retulisset, læta tandem inde abijt: persuasa namque hoc in maius Dei obsequium fore, cætera nihil esse penitus videbantur. Adeò porrò celer illius inde discessus monasterij sui fundationis interfuit, vt, si diutiùs abfuisset, ipsum fortè opus aut impeditum, aut minimè suum ad finem inchoata perducta fuissent, vt sequenti sumus capite ostensuri.

Cur Abulã Teresa redierit.

Dominus Teresam solatur.

CAPVT XVII.

LITTERAE PONTIFICIAE ROMA AFFERVNtur. Episcopus obedientiam admittit. Augustißimum Eucharistiæ Sacramentum monasterio infertur. Primis monialibus vestis confertur.

CVM iam Petrus de Alcantara manifestè adeò perspiceret, ecquas Teresæ Christus dotes & gratias communicasset, excelsam quoque animi il-

mi illius magnitudinem, & ardens ad perfectionem pertingendi desiderium, & quàm, quod piæ manibus erat opus, Dei obsequio gloriæque promouendæ idoneum futurum esset; qua poterat ope ac studio cōtinenter & institutrici, & institutioni pro viribus auxiliabatur. Vnde etiam, Teresa absente, Reuerendissimum Dominum Aluarum Mendozium, Abulensium Antistitem, missâ epistolâ, inducere est conatus, vt neomonasterij obedientiam curamque admitteret. hanc ipse epistolam ad plurimos dies mea in potestate habui, vix medium chartæ folium implentem, sed tātum dumtaxat, quantum scriptioni, quam continet, sufficiat; quę etiam eam replet. Cuius hæc est epigraphe,

Illustrissimo ac Reuerendissimo Domino, Episcopo Abulensi, quem Dominus sanctificet.

Quæ cùm à viro adeò sancto tantæque sit auctoritatis perscripta, visum est hoc loco attexere. Initio nulla præfert parerga, aut captationes beneuolentiæ; sed duorum dumtaxat digitorum relicta in summo vacuitate in hæc verba auspicatur:

Præmissa supplici sanctæ Illustriss. D. V. benedictionis postulatione, Spiritus Christi repleat mentem vestram. Ita me nupera prostrauit malaetudo, vt negotium quoddam ad Domini nostri obsequium cumprimis spectans tractare minimè potuerim. Quod cùm sit huiusmodi, vtque negligentia nostra minimè interuertatur, paucis D. V. de eodem visum fuit commonere. Ab hinc diebus aliquot ardens quædam pietatis cultrix, vero animarum inflammata zelo, hoc ipso in oppido quoddam molitur monasterium, in quo & summa religio, & integra floritura sit perfectio, in quod virgines aliquot primam regulam & ordinem B. Mariæ de monte Carmelo profitentes admittantur. Huius rei ergò, in obseruationis prædictæ primæ regulæ finem ac remedium melius obtinendum, visum fuit huius Ordinario ciuitatis obedientiam præstare. Dominationis igitur vestræ sanctitate, & eximia bonitate mixa, cùm hanc Deus ipsis in Præsulem dederit, eò negotium hoc hactenus perduxerunt, vt quadringentos & amplius aureos in rei impensam insumpserint, & eamdem ob causam Romanæ Sedis etiam diploma impetrarint. Res ipsa talis est, vt mihi perplaceat: quam ob causam per viscera misericordiæ Domini nostri D. V. etiam atque etiam rogo, ipsam vt amplectatur, & in tutelam accipiat, quòd eam in diuini cultus incrementum, ac ciuitatis huius commodum cessuram intelligam. Hanc si D. V. approbet, cùm sanctam benedictionem vestram coràm vt petam, adesse nequeam, nec apud vos de re hac agere, abundè mihi satisfactum putaro, si D. V. iussu Doctor Daça ad me excurrat, quicum eadem de re coràm loquar, aut alio quolibet, quem ad me mittere visum fuerit. At, quantum coniectura colligere possum, committi res hac tutò concredique Doctori Daça poterit: quod si fiat, non mediocri id mihi consolationi ac caritati futurum est. Ipsum igitur cum Doctore Daça, Consaluo de Aranda, ac Francisco Salzedo, quos omnes Epistola Petri de Alcā-tara de B. Teresa.

Reu. D.V. perspectos habet, & plura hac de re meipso norunt, D. V. agere communicareq; poterit: tametsi abundè satis mihi faciant ac perplaceant primaria, quæ in nouam hanc reformationem dare nomina volunt virgines, quarum omnium mihi perspecta est virtus, & in quarum principe ac ductrice spiritum Domini nostri IESV Christi inhabitare confido; quem diuina eius Maiestas spiritum Dominationi V. ad maiorem gloriam suam, & vniuersale Ecclesiæ suæ bonum elargiatur & conseruet. Amen, Amen. D. V. indignissimus Seruus & Sacellanus frater Petrus de Alcantara.

Hæc inuicem cohærebant, nullo à cæteris interuallo disiuncta, vti & eadem ipse hic exhibui. Diploma, cuius meminit, illud ipsum est, quod ad Guiomaram de Vlloa, quoad monasterij fundationem transmissum erat: quod quoniam erat restrictius, nec plenam absolutamque facultatem continebat, nec non & aliquam difficultatem inuoluebat, visum est aliud apertius postulandum.

Vidi quoque epistolam, quam idem Petrus B. Matri Teresæ de IESV proximo mense Septembri transmisit: quatuor tantùm ea lata est charta digitos, quantum scilicet erat ad quæ scribebat, spatium necessarium: cuius hæc est inscriptio:

Magnificentissimæ ac religiosissimæ Dominæ, Dominæ Teresæ de Abumada, Abulæ, quam Dominus sanctificet.

In hac magno eam rogat affectu, vt de sua se valetudine certum reddat, quo sui res monasterij sint loco significet, Deo se in oratione commendet, vtpote continentibus morbis diuexatum: denique nonnullarum suarum illi rerum rationem familiariter reddit.

Causa igitur, ob quam Toleto adeò celeriter Teresam Dominus iuberet recedere, fuit, quòd Litteræ Apostolicæ iam Abulam appulissent, quibus & construendi monasterij dabatur facultas, & obedientiæ Episcopo præstandæ; adeò vt qua Teresa Abulam nocte peruenit, eadem & veniret diploma, & ea quidem via, quam iam antè illi Dominus significarat. Aderant quoque tum Abulæ Episcopus ipse, Petrus de Alcantara, & Franciscus Salzedius, cuius in ædibus F. Petrus diuersabatur: qui ambo apud Antistitem ita rem transegerunt, vt non inuitus monasterium admiserit. Quod sanè parui momenti non erat, quòd tenuia admodum monasterij essent vectigalia: quamquam Episcopus pijs & operibus & hominibus numquam, quà poterat, deerat. Potissimam porrò hac in re operam præstitit pius ille Senecio F. Petrus, pro ea, qua pollebat apud ciues auctoritate, illam verbis approbans ac dilaudans, tum quòd apud Præsulem ciuitatis, & alios, qui huc opem attulerunt, permultum valeret, qui si ijs Abulæ diebus non fuisset, nihil fortè actum esset. Nonnisi ad octiduum ibidem ipse est commoratus, & admodum quidem imbecilli valetudine. Inde verò haud

Diploma Apostolicum ea impetratum via, qua Dominus prædixerat.

Petr. de Alcãtara monasterij erectionẽ multum iuuat.

haud ita multò pòst eum è vita hac ærumnosa Dominus eduxit, vt pro adeò sanctis illi laboribus, simul & diuturna vitæ austeritate, sensuumque mortificationibus mercedem in cœlo persolueret, vt, nonnisi ad sanctum hoc opus perficiendum tamdiu eum viuere Dominus siuisse, & eo demum confectò ad se eum voluisse euocare videatur. Hanc igitur ob causam illo temporis articulo Abulæ Teresam adesse oportebat, & Ioannem Ouallium antè in morbum incidere, ne, vti statuerat, Albam concederet: cùm enim hic Abulæ infirmus & æger decumberet, & solus quidem, Ioannâ vxore eius aliquot antè diebus Albam reuersâ, Teresæ ad eum curandum abeundi, simul etiam inchoatæ fundationis fabricæ promouendæ facta potestas est. Hoc enim ni fuisset, sufficientem Toleto abeundi causam non habuisset; præsertim Guiomarâ de Vlloa, quæ Taurum etiam concesserat, quòd hoc, quò res melius per dissimulationem occultaretur, ita necessarium videretur, absente. Ioannes porrò Ouallius toto eo tempore æger decubuit, quo Beatam Matrem extra Incarnationis. ad sua perficienda cœpta, agere oportuit. Facilè tum ipse perspexit, quamnam sibi ob causam febrim Dominus immisisset; quamobrem ijs, quæ necessaria videbantur, à Teresa iam peractis illi ait, Iam amplius me morbo hic detineri non est necesse. Quocirca pristinam, DEO dante, ilicò valetudinem, magno cùm suo, tum aliorum stupore, recuperauit. Interea temporis ædificij opus vrgebat Teresa, vtque in cœnobij formam adaptaretur, elaborabat: videbat namque longiores æquo moras non mediocriter illi posse officere. Quare sorori simul & coniugi, inde vt excederent, edixit, & aliquam domus particulam in oratorium conuertit, ac locum, in quo moniales sacra Missarum spectarent mysteria, paruis quibusdam è duplici crassoque contextis ligno cancellis secreuit, angusto quoque addito vestibulo, per quod & in templum & in domum aditus patebat: quæ omnia tam angustia, quàm tenuitate stabulum Bethlehemiticum repræsentabant. Etsi verò hæc eò prouecta essent hactenus, & iam ipsa opus perfectum videre percuperet; pedem tamen non mouebat, nedum quid maius auspicabatur, nisi lectissimos antè Theologos in consilium adhibuisset, quibuscum rem omnem communicabat, vt, quod studebat inprimis, ita actiones suas dirigeret, vt ab ea quam Superioribus debebat obedientia ne latum quidem vnguem deflecteret. Qui vnanimi ad vnum omnes consensu adeò nullum in hoc crimen subesse asseruere, vt & in maximum Dei id obsequium, Ordinisque sui decus & gloriam cedere affirmarent. si enim vel minima in hac ipsa re delicti apparuisset suspicio, eadem hanc animi tranquillitate ac pace penitus abrupisset, qua iam antè, dum primùm inchoaretur, sepofuerat. Et quamquam tum quidem Beata Mater de ædificio terreno, ac materiali domo summopere laborabat; in viuis tamen lapidibus, qui in firmum

Theologos in consiliū adhibet in reb. omnib.

& immobile domus spiritualis, quam moliebatur, fundamentum coaptarentur, seligendis conquirendisque maiorem multò adhibebat industriam. Vndique ergo quæritans, in quatuor pauperculas virgines, parentibus orbas, DEI tamen obsequio mire deditas (vt eas Petrus de Alcantara in ijs, quas suprà produxi, litteris appellat) oculos coniecit, easque sine vllo prorsus censu aut dote primas domus huius esse bases voluit. Quarum hæc sunt nomina. Primæ, Antonia de Henao, quod deinde cognomen in Sancti Spiritus est commutatum, quæ Petri de Alcantara consilio ductuque locum hîc inuenit. hanc ille instituerat, sæpeque cum eadem familiariter egerat (erat enim insignis Spiritus fœmina:) & cùm in remota aliqua, religionis incundæ gratia, abire loca constituisset, hanc illi ipse profectionem dissuasit, quò nimirum in recens hoc monasterium nomen daret; vnde & Beatę Matri hanc de meliore nota commendauit. Altera Maria Pazia vocabatur, quam iam inde, cùm in Guiomaræ adhuc familia versaretur, Teresa nouerat, & cuius erat virtutibus semper delectata: hæc à cruce pòst nomen inuenit. Tertia verò Vrsula de Sanctis, quæ hoc etiam dicebatur nomine, antequam nomen Religioni dedisset, nec in ipsa pòst est aliter cognominata. Hæc iam nuper elegans & ornatus studiosa fuerat virgo: at tamen pòst modestiam induit, vt permagni ab omnibus sanctitatis nomine existimaretur: potissimum verò eius celebrabatur simplicitas, candor, humilitas, & mira in morbis sine vllo prorsus solatio, nec querulè ferendis tolerantia. Hæc Doctoris Daçæ è disciplina prodierat, cuius ipse Beatæ Teresæ nomen detulerat ac suggesserat. Quarta demum Maria de Auila, quæ deinde à Sancto Iosepho fuit vocitata. Sola Vrsula de Sanctis ex quatuor his in hocce monasterio, anno sæculi currentis quarto & septuagesimo, demortua est, Teresa Albæ versante, quam etiam gloriâ circumamictam in cœlum abseuntem conspexit, vti Abulam reuersa pòst ipsa suis narrauit. quare, die & hora, qua exspirarat, cum ea, qua ipsam Teresa (vti iam diximus) gloria donatam est contemplata, diligenter collatis; nonnisi quatuor eam horis igne esse purgatorio expiatam compertum est. Aliæ verò, hoc ipso, quo hæc euulgamus tempore, adhuc sunt superstites, sanctitate, & bono suis exemplo notissimæ, Antonia à Sancto Spiritu Malacæ, Maria à Cruce Vallisoleti, Maria de Sancto Iosepho denique Abulæ commorantes.

Vrsulæ de Sanctis simplicitas, humilitas, patientia.

Instabat iam sacer Apostolo Bartholomæo dies, quem Teresa monasterio suo inchoando faustum ac secundum fore præceperat: quare opus vrgere, quàm poterat, maximè instituit, vt in eam cuncta essent diem parata. Quam eius mentem & Redemptor CHRISTVS ratam habuit. Vnde hac ipsa Apostolo glorioso sacra die, quæ in IX. Kalend.

Septemb.

Septemb. diem incidit, anno partæ salutis M. D. LXII. Magister Daça, qui opus hoc numquam non cordi habuit, sacratissimum Altaris Sacramentum in sacellum intulit; atque hoc demum pacto sub sancti Iosephi titulo dedicato monasterio, vti id Christus imperarat, finis est impositus. quo etiam die idem Dei famulus Daça sacram primis illis quatuor quas dixi virginibus, religionis vestem, inspectante B. Matre Teresa, vnà cum alijs duabus ex Incarnationis monialibus, quæ tum fortuna foras prodierant, quarum altera soror erat Agnes de Tapia, de qua sequenti narrabimus libro, contulit. Hisce cum nouitijs Teresa habitabat, interim ad suum monasterium redeundi, & non antè egrediendi, quàm ad id sibi à Prouinciali potestas fieret, oportunitatem exspectans.

FINIS LIBRI PRIMI.

VITAE B. MATRIS TERESÆ DE IESV

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

Dmirabilia profectò & excelsa sunt magni illius Domini ac Dei nostri opera, vt qui vnico disponat, efficiat & perficiat in momento, quod hominibus, etsi alioquin sapientibus, gnaris & nauis, fieri penitus non posse videtur; ac nemo illius aut se opponere potentiæ, aut quæ potenter ipse operatur, vllo modo valeat euertere; quod secundo hoc libro pluribus exemplis spectandum dabimus. Consilia quippe illius sublimia sunt vtique maximè, profundissimæ plena sapientiæ illius molimina, quibus vel sapientissimos magistros percellit atque aciem perstringit; & ad altissimos, quos propositos habet fines, quorumcunque tandem visum fuerit operâ adhibitâ pertingit; demum eos ex ijs, quæ in oculis hominum nihil esse videbātur, elicit effectus, qui incredibilem vniuersis mortalibus stuporem & admirationem incutiant. Maturè autem & tempestiuè mirari me incipere necesse est, quòd maiora & plura longè nobis restent videnda. In omnibus siquidem, quæ huc vsque commemorauimus, diuina sapientia non nisi quasdam veluti locandis fundamentis aperuit fossas, quamquam humilitate profundas, & charitate latas, & ex ijs iam tum facilè potest colligi, quæ ijs inædificanda est substructio, altissimè eam promouendam. Atque vt prisci illi Hebræi, qui primum Salomonis templum in iuue-

iuuenili ætate viderant, in lacrymas, visis secundi, quod post reditum è captiuitate Babylonica condebatur, fundamentis & molíminibus, prorumpebant, quòd è iactis fundamentis ac principijs haud difficulter conijcerent, referente Esdra, id, quod iam ædificandum erat, magnitudine ac splendore primo longe fore inferius, imò ne quidem comparandum: sic econtra qui Ordinis ac Religionis beatæ Mariæ de monte Carmelo primordiorum vel aliquam nactus fuerit notitiam peritiamque, ac primæua illius sanctitatis atque austeritatis, vbi lata hac perspexerit initia, secum ipse meritò gaudere posset, & in Domini nostri Iesu Christi, à quo omne bonum nostrum descendit, laudes prorumpere; quòd hæc iam inde à primo sui exordio spem suggerant, primigeniam illam pietatem, & summam vitæ seueritatem tandem aliquando postliminio restitutum iri. At quemadmodum, tametsi solidissima atque optima sint fundamenta, & altissimum, ac sublimissimum ædificium, si, qui pòst inseruntur lapides, primis haud quadrent, & ambo non rectè symmetriceque inter sese connectantur, (dum nimirum calcis loco rectè ferruminantis & conuincientis singula lutum aut inepta in cæmentum argilla adhibetur) ad terram tandem concidere idipsum consueuit: sic hæc quam Dominus construxit domus, paulatim fatiscens collabasceт, si non quàm diligentissimus admittendarum habeatur delectus; non quòd, quotquot huc animũ applicant, perfectas iã esse velim, sed vt bonæ sint indolis, ductiles & placidæ: vt quamcumque eas in formam flecti velis atque aptari, eam non inuitæ subeant, ac sequantur, & quem demum locum ijs censueris optimum, ædificioque conuenientissimum, eò se transferant & statui velint. Si iuuenes & tenellæ sunt, vti lapides molles & arenosi, siquando malleum tunsionis applicueris, destruentur & perdentur; si verò prouectiores, nouaculam & scalprum non ferent. ad formam tamen hæ accipiendam non adeò ineptæ sunt & inutiles, sed aliquæ dumtaxat, quæ rerum spiritualium expertibus magnam tum in corpore, tum in animo aptitudinem quidem præ se ferre videntur, ceterum adeò obstinata sunt mente, adeò corde præfractæ, vt multarum eæ nouacularum & runcinarum aciem obtundant; vt, cùm eas operi iam idoneas, & ad formam necessariam accipiendam paratas iudicaris, in frusta dissiliant & frustra sint. Hæ sunt scilicet, quæ parere nesciunt; sed proprio sũipsarum iudicio plenissimæ, quòd se vel prudentes, vel genere illustres credant, vel quia multis per eas

1. Esdr. 3.

Habendus delectus in admittẽdis ad religionem.

Quales sint oportet in religionem admittẽdæ.

Immorigeræ & proprio iudicio plus æquo innitentes religioni ineptæ sunt.

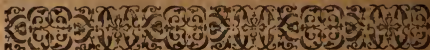
eas possessionibus sit aucta religio, se praeesse, & in suam alias sententiam transire, & a Superioribus se coli, sibiquè in omnibus fieri debere satis existimant. Ille porrò bonus aptusquè est lapis, qui formam admittit, nec formanti obluctatur, & quem demumcumque se fabri spirituales in locum velint inferere, facilè in eum se coaptandum ilicò sibi persuadet, eò quòd sine vllo prorsus negotio in quam velis formam & figuram transeat. Cùm boni sunt lapides, facile cum reliquis combinantur; quod tum demum fit, cùm alijs se conformes reddunt, & ad eorum se mores & consuetudines accommodant. Atque vt lapides iam ædificio insiti & coaptati nullam iam amplius dolabram aut malleum experiuntur, vt qui de nouo accedunt, iam locatis adaptentur; sed illos dolari aptariquè oportet, vt prioribus æquentur & quadrent: ad eumdem planè modum, quæ primùm monasterium ineunt, ad suos pellicere mores ac vitæ formam non oportet eas, quæ iam diutius in eodem egerunt; sed nouam illæ formam admittant, itaquè concinnari se sinant necesse est, vt senioribus ac veteranis conueniant, in virtutum in ipsis relucentium decora continenter oculos conijciendo, easquè pro viribus imitando. Hinc veteranis, si modò rectè id intelligere velint, non plus honoris auctoritatisve, sed oneris incumbit & obligationis; cùm enim aliarum ipsæ exemplum, norma, & prototypus sint constitutæ, diligentiorem eas sui habere rationem est necesse, &, quoad quidem fas fuerit, quaslibet imperfectionum superfluitates resecare, ne ad iuniores eæ promanent, & perfectissimo exemplari, quod ipsarum Deus oculis obiecit, sanctissimæ inquam Matri Teresæ de Iesu, sese reddere quàm simillimas. Porrò in adeò excelsum opus, & in lapides adeo bonos, non lutum aut argillam, per quam inuicem connectantur & cohæreant, quærere studeant, eas inquam admittendo, quæ aut maiores opes inuehunt, aut nobiliores, opulentiores, potentioresve nactæ sunt parentes, aut alias id genus mundi dotes adeptæ. hæc enim nonnisi cænosa sunt terra, ædificijsquè ætatem facturis inepta. Lecta autem quærēda calx est, quæ arctè iuncta conglutinet & conuinciat, id est, vera sensuum interiorum exteriorumquè mortificatio, quæ vtrisque pernecessaria est: hanc ob causam conquirendæ potius sunt, quæ ad obediendum & sensus edomandos optimè sunt dispositæ, quin etiam, si necesse sit, eædem, quamquam tenues & ignobiles, orandæ, quàm aliæ allegendæ, quibus superiora spiritus charismata desunt, etsi complures illarum apud Superio-

Nouitiæ se senioribus, & non hæ illis se adaptent.

Veteranæ pietatis sint oportet cultrices.

In admittēdis aliquibus ad religionem mundani non sunt adhibendi intuitus.

riores causam enixè agant, ac luculentos census spondeant. Argentum siquidem expendetur & minuetur, inepta verò praefractaq; monialis in loco manebit, harum vel vna sufficiat, quae ceteras exagitet & fatiget. Calx quamdiu viua est, aedificando est inepta; at vbi aquae iniectu subacta & emortua, aptissima est ac pernecessaria. Sic, in quibus indomitae passiones adhuc viuunt, societati reique publicae maximè officiunt, & fieri omnino non potest, vt aut cum alijs, aut secum ipsa rectè conueniant; at si passionum impetus generosè retundant, excellens quaedam in domo efflorescet vnio, caritas, concordia, quae ad religiosi instituti bonum, confirmationem, incrementumque cumprimè necessaria est. Nihil quidem eorum, quae dicta sunt hactenus, dicere constitueram, at, quòd vnicè hoc Dei opus cupiam excrescere, quotidieque augeri, ad haec praemittenda sum incitatus: &, si id in praesentiarum minimè sit necesse ob mirificum, quod in hisce monasterijs viget perfectionis studium, fieri fortasse poterit, vt aetate labente id sit necessarium futurum. Si verò libro huic dare aetatem Deo visum fuerit, volupe mihi futurum est, me etiam iam demortuum aliquem hisce scriptis meis posse effectum operari, quem & dum viuo voce iam facio, & pòst etiã sum facturus. Atque hoc pacto S. Matri Teresae de Iesu faciam aliquatenus pro omnibus, quibus ipsi obstrictus sum nominibus satis: quòd, qui eius constitutiones & scripta legerit, facilè perspecturus sit, quantopere id ipsa desiderarit, & faciendum etiam suaserit, quidquid hic ipse scripto sum prosecutus. Hunc quoque laborem meum vtilem esse velim ijs, qui nullam ad ea, quae dicta sunt, aut natura propensionem, aut animi generositatem praeferent; vt nimirum haec ingredi monasteria non praesumant: neque enim ijs bene hic succedet, sed alia naturae genioque suo conuenientiora, & in quibus quietiùs & laetiùs agant, conquirant.

CAPVT I.

QVEM B. MATER TERESA IN HISCE FVNdandis monasterijs spectarit finem; quàm ille sit sublimis ac perfectus, quantumque Religioni valorem conciliet.

RAETER decorum mihi videtur fore vlteriùs huius in historiæ contextu prouehi, nisi antè desiderio satisfecerim scire cupientium, quem sibi in huius monasterij fundatione beata Teresa de Iesu proposuerit finem, quas leges, quod vestis genus, quam denique vitæ formam in ipsum induxerit: quod cùm de vno hoc dixerimus, de reliquis omnibus, de quibus in loco agemus, cœnobijs id intelligi dictum volumus. Primò quidem, aliud non spectauit, quàm aliquod condere monasterium, in quo cùm ipsa, tum reliquæ illius sequaces arctiori in solitudine & claustro factam Deo sponsionem, iuxta instituti sui & Ordinis præscriptum, possent exactiùs præstare & seruare, de noua enim religione instituenda ne cogitauit quidem, veterem dumtaxat suum à B. Maria de Monte Carmelo dictum ordinem iam senescentem ad primæuæ institutionis vigorem perfectionemque reuocare contendens. Deinde verò maximas Ecclesiæ perspiciens necessitates, & pro eo ac poterat, suppetias pro eadem depugnantibus, pro singulari sua qua ardebat charitate, ferre gestiens, etiam sublimiùs cogitata mentis extulit, & ad pœnitentiam vitæque duritiem ac paupertatem hæc ipsa addidit, quæ antè excogitarat, & alia rem omnem ratione direxit. At quia hæc omnia illius malo verbis quàm meis describi, quæ hac ipsa occasione libro, quem *Viam perfectionis* nuncupat, est prosecuta, haud inuitus adferam; non quidem vt hactenus Eboræ ac Salmanticæ excusa exemplaria præferunt, sed vt ea ipsius beatæ Matris autographo continentur, vnde ea ipse deprompsi; atque hoc dictum esto de omnibus, quæ hoc è libro suis afferam locis. Ait igitur: *Principio quidem cum hocce sancti Iosephi monasterium Abulæ excitaretur, &c. non mihi propositum erat, tantùm, quoad exteriorem vitæ rationem, asperitatem ac rigorem inducere, aut omnes ab eo prorsus annuos prouentus ac vectigalia excludere: at verò*

Teresæ in monasterio fundando intentio.

Cap 1.

verò possessionibus id dotari cupiebam, ne quid ei de necessarijs opportunitatibus ac subsidijs deesset: tandem etsi misera & impotens, cùm aliqua bona desideria propositaq; haberem, ea ipsa longius efferebantur, quàm reipsa exequi poteram. Eadem verò tempestate dum auditu acciperem, quæ in Gallia Lutherani patrarent mala, quæ Ecclesiæ inferrent damna, & quo virulenta hæc propago modo indies magis ac magis sese diffunderet; animo ipsa affligi & turbari cœpi, & perinde ac si aliquam ipsa afferre opem possem, aut aliquo essem numero, coram Domino animo teneriore plangens & lacrymans, suppliciter illum sum deprecata, tanto vt exterminio ac stragi auxiliares supponeret manus: & mille ipsa vitas impendere velle mihi videbar, vt vel vni de tot millibus ibi pereuntium possem animæ succurrere. Comperto autem, me mulierem esse, eamq; admodum imbecillem, & nullum, vti quidem ipsa cupiebam, in obsequio Domini promouendo præsidium afferre valere, cùm quòd inimici essent plurimi, tum amici paucissimi; in hoc ipsa potissimùm incubui, & etiamnum incumbere allaboro, vt qui amici dicerentur, ij sinceri ac perfecti essent. Statui igitur pauxillum illud, quod poteram præstare, omni nimirum qua possim perfectione Euangelica sequi consilia, & eniti, vt pauculæ illæ, quæ mecum hic versantur, idipsum sequendo æmularentur; summa scilicet Dei bonitate freta, vt qui numquam illi ferre suppetias negligit, qui eius amore terrena omnia abijcere graue non ducit: simul etiam sperans, cùm tales hæ sint, quales eas in animo ipsa meo fingebam, & esse cupiebam, præ virtutum illarum fulgore vitiorum meorum caliginem absconditum iri, atque hoc pacto aliquatenus me Domino Deo satisfacturam; vt, cùm omnes, quotquot sumus, pro ijs qui Ecclesiæ partes nauiter defendendas susceperunt, & pro concionatoribus, alijsq; viris eruditis eamdem omni ope tuentibus sedulò instanterq; orauerimus; huic Domino meo quadamtenus pro viribus auxiliemur, quem contrà tam indignis hi habent modis, in quos ille beneficia contulit, vt hi illum proditores denuo verè crucifigere velle videantur, & vix ipse habere possit, vbi suum caput reclinet. Inde verò subiungit; *Auxilio mihi estote, dilectissimæ in Christo sorores, vt hoc ipsum à Domino contendam: ob hanc enim causam diuina eius maiestas nobis facta est persimilis. hæc scilicet vestra est vocatio, hæc sunt quæ tractare debetis negotia, hæc sunt desideria, quibus vos necesse est repleri, hic vestræ sitæ sint lacrymæ, hic vestrorum petitionum sit finis.* Ex hisce beatæ Matris verbis euidenter quis perspiciat, quis illius in hac renouatione, ac noua monasteriorum erectione fuerit scopus, quæ in illis viuentium Religiosarum vocatio. Et quamquam primum illius magnæ perfectionis laude clareret monasterium, tot id tamen ipsa gradibus promouit, & ad tantum noua hac intentione & fine quem spectauit valorem eleuauit, vt vix in vllo fœminarum cœnobio aut familia maior haberi perfectio, sublimior possit vocatio. Nam, prout S. Thomas inculcat, & ipsa etiam docet veritas, non eò vna religio alia dici potest perfectior, aut sublimior, quòd austerius illius, quàm huius viuant mēbra ac cultores, sed quòd illa præ hac altiorem propositum habet scopum, simul & conuenientiores ad scopum

Quantoperè finis perfectus religionē perficiat.

2.2.qu.188. a.1.& 6.

hunc pertingendi continet rationes. Vnde efficit, eas alijs omnibus religiones & digniores & excellentiores esse, quæ ad docendum verbumq; diuinum proximo annuntiandum sunt institutę; proximū tamen illis locū occupare, quæ contéplationi totæ vacant, animamq; propriam orandi meditandiq; exercitijs perpetuò excolunt. nam, vt quid dignius est, & excellentius accendere, quàm duntaxat collucere, ita maius, in alios, quæ contemplatione priuata collegeris, publicè effundere, quàm vni contemplationi rerum diuinarum intendere. Cùm igitur mulierum religiones & familiæ ad docendum prædicandumque minimè sint institutæ, ea profectò ceteris erit sublimior, quæ a docentibus prædicantibusque, veris illis Ecclesiæ propugnatoribus ac defensoribus, per orationis ac seuerioris vitæ præsidia succurrendum fuerit excitata: cùm id ceteris longè sit perfectius, quod ad id, quod est perfectissimum, accedit propius. Nulla verò monialium habere familia finem sublimiorem potest, quàm si propter Ecclesiæ Catholicæ conseruationem protectionemque, nec non animarum salutem procurandam continenter orationi, ieiunio, alijsq; corporis austeritatibus vacet: quarum in exercitationum vsu vnum hoc spectant, vt & Christi fideles ad Christiani nominis & vocationis suæ præscriptum vitam instituant, & infideles ad procreatoris sui cognitionem pertingant; cùm omnium ex sententia id S. Gregorij dictum sit verissimum, non esse animarum zelo Deo holocaustum acceptius. Vnde & hoc necessariò sequitur, quod instituti huius sectatricibus semper insculptum sit oportet, numquam se, etsi grauissimos asperitatum rigores vsurpent, diutissime precationi vacent, Psalmorum cantui sedulò intendant, denique quàm perfectissimè exequantur, quæ religiosissimas atque optimas agere moniales par est, vniuersas vocationis tamen suæ partes, & quæ ab ipsis Deus optimus maximus exigit, adimplesse, nisi singulari quodam studio & proposito orationes, ieiunia, & rigores, de quibus meminimus, cum ad scopum dirigant, vt in eorum illa prouentum & adiumentum cedant, qui in Ecclesiæ palæstra nauiter desudant, & pro Omnipotentis Dei gloria, gregisque eius vniuersi incolumitate, salute, incremento generosè decertant, in eorum denique, qui totos se & impensè saluti & procurationi animarum deuouerunt. Hinc quod alijs forte monialibus facere sufficeret, hisce minimè est satis, & quod ad perfectionem assequendam sufficere aliæ forsitan existimabunt, eo ipsæ contentæ esse minimè possunt, si modò summum perfectionis ad apicem pertingere velint; quòd à primario vocationis & religionis suæ proposito ac fine declinarent. Gaudeo quoque non mediocriter hæc à me hoc esse loco conscripta; nam quotiescumque hoc à quopiam legetur, post mortem id ipse quodammodo inclamabo, vti iam id viuens inclamo. Sibi verò familiæ huius sectatrices, hæc dum legunt, persuadeant,

Intelligendum hoc de iis quæ etiã simul contéplationi vacant, & nõ soli prædicationi.

Hom. 12. in Ezech.

Ad quid obligétur filiæ B. M. Teresę.

Dei-

Deiparam Virginem Mariam, quæ horum est monasteriorum mater, nec non B. Iosephum, qui pater, ac B. Matrem Teresam de Iesu illorum fundatricem, efflagitare ac desiderare, vt hæcce in illis doctrina diuulgetur. Sanè si illius diligenter scripta euoluerint, haud dubiè comperient, quidquid à me hactenus quoad has Religiosas dictum est, & pòst etiam suo dicetur loco, aliud non esse, quàm quod B. ipsa Mater illis maximè in mandatis dedit. Adeò vt hæc ipsa, de quibus modò agim*, postquā hanc in rem complura, & ea quidem salutaria & perutilia ca. 3. libri de Via ad perfectionem B. Mater attulisset, his tandem verbis concludat: *Fixum ac statutum vobis sit, si orationes, vota, corporis castigationes, ac ieiunia demum vestra non eum ad finem, quem dixi, referantur, non facere vos aut adimplere ea, ob quæ hocce vos Dominus in loco congregauit; ipsum verò Dominum per id, quod est venerans, precor, ne vestra hæc sinat vnquam memoria elabi.*

CAPVT. II.

PRIMAM ORDINIS REGVLAM SVO IN monasterio obseruari Teresa iubet: quidnam illa contineatur; & quænam ei ipsa adiunxerit.

TEresa igitur, vt sublimem illum, quem spectabat, finem consequeretur, itaque in via Domini filiæ se suæ gererent, vt illarum preces magnarum in diuino conspectu virium essent, & magnæ energiæ; decreuit & statuit, vt primigenia illa regula ac forma, quam prisci Patres, qui religiosorum in morem in monte Carmelo viuere primùm incepere, obseruarunt, in suo hoc monasterio ad vnguem seruaretur. Quoniam verò ea illius erat austeritas & rigor, vt Pontificum eam indultis ad mitiorem redigi formam oportuerit, ideoque à primæuo ea feruore contentioneque permultùm degenerarit; visum ei fuit pretium operæ se facturam, si pristinam illam seueritatem denuò ad vsum reuocaret, ac de B. Maria Virgine optimè se merituram, si religionem illam, quæ ipsius est singillatim nomini ac cultui deuota, ad primum instituti vigorem reduceret, talemque in eamdem vitæ duritiem, pietatem, sanctitatemque postliminio inueheret, qualem prisci illi & sancti Eremitæ maiorum ætate coluerunt. Hanc primùm regulam Patriarcha Hierosolymorum Albertus in ordinem digessit, & ad vsum reuocauit; quam dein Innocentius IV. Pontifex quinto Pontificatus sui anno confirmauit, correxit, & meliorem in formam redegit, anno à partu Virgineo post millenum ducentesimum duodequadragesimo, iiij. Id. Kalend. Septembr. Hæc, præter vulgaria illa, quæ omni-

Albert* Patriarcha Hierosolym. regulam Carmelitarum condidit. Quo ea confirmata sit anno.

omnibus Religiosorum Congregationibus communia sunt, puta, quemdam è suo numero constituere, cui omnes pareant, tribus solennibus se castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis Deo deuouere, statuto tempore taciturnitatem ac silentium seruare; in his, quæ sequuntur, ab alijs institutis peculiariter distinguitur: Suis in cubiculis aut non procul inde Fratres in lege Domini die ac nocte meditantor, inque oratione, nisi honestis debitisque distineantur exercitijs, assiduò vigilanto. A die Exaltatæ crucis sacro, qui in 14. Septembris diem incurrit, ad vsque ferias Paschales, ieiunanto; nisi aut morbo aut legitima aliqua occasione impediantur. Carnes nunquam degustanto, nisi id morborum exigat violentia. Continuo aliquod manuale opus, cui diligenter incumbant, exercento. Statutum porrò Teresa ieiunium, & à carne abstinentiam ad litteram exactissime seruari voluit: vti & silentium summo in rigore, iam inde à Completorij officio pridie peracto, vsque dum postridie prima recitetur. Ipsum quoque reliquis per diem horis accurate custodiri volebat, etsi nō adeò stricte [illegible], horis designatis; præterquam fortè à prandio & cœna, quo ipsum tempore Præposita relaxare poterit, vt per horam scilicet moniales honeste inuicem recreentur. Præceptum verò de diurna nocturnaque in lege Domini meditatione, ac de exercitio manuum, hoc ipsa ritu suis in Congregationibus statuit seruari: vt nimirum post nonam horam vespertinam Matutinum officium persoluatur; quo penso decurso, per quartam horæ partem animi quæque sui latebras, diurnas actiones examinando excutiat, & mysterij postera luce meditandi materiam perlegat; ita tamen, vt ad vsque vndecimam, aut circiter hæc omnia extendantur; tum signo dato, quæque cubitum concedat. Ineunte vere, hora quinta è somno surgant, inde ad sextam vsque meditationi insistant: hibernis verò diebus sexta lectum deserant, ad septimam in oratione permaneant. Qua peracta statim sacrarum pensum horarum persoluant, antequam sacro Missæ mysterio intersint. Operis verò manualis nomine nullum operòsum aut industrium intelligi voluit, sed simplex ac quietum, puta nere, ac similia mulierum exercitia, quibus operantis mens non ita distrahatur, quò minùs interim pij aliquid ruminare liberè possit. Noluit adhæc vllum monialibus pensum præstitui, ne dum plus nimio operi intentæ, ac de penso decurrendo sollicitæ sunt, in oratione mens diuagetur aliorsum distracta. Nec verò in ergasterio communi, pro aliarum Monacharum more, sed in suo quasque operari voluit cubiculo, ne cuipiam hoc pacto silentij violandi daretur occasio, aut mentis ad Deum liberè sustollendæ præriperetur oportunitas. Paulo ante prandium signum dari iussit ad exacti eatenus diei horas coram Deo examinandas. Hora post meridiem secūda Vesperarum officium decurri; quibus persolutis aliquid è libro quopiam spirituali coram omnibus ad horā vsq; tertiam legi: hoc item tempus, si cui ita videatur, orationi poterit impen-

Carmelitarum regula. — *Ieiunium.* — *Silentium.* — *Matutinarū tempus.* — *Dormiendi hora.* — *Opus manuum.* — *Examē ante prandium.* — *Vesperæ.*

pen-

pendi. Inde ad cubiculum vnaquæque se conferat, donec Completorij signum detur; post Completorium horam integram orationi incumbatur. Ipso etiam recreationis tempore manuali operi intendere suas volebat. Tā porrò exactè paupertatem coli volebat, vt nulli, quod apud alias nonnullas Monachas obtinet, vllum prouentum annuum fineret, sed omnia esse communia præciperet, & cuiq; quod ei opus foret, suppeditari, æquè vestem ac reliqua, quæ ad vsum necessariū requirentur; ne de vlla hoc in genere re solicitæ sint, aut anxiè laborent, vel suis à parentibus, notisq; quid horum exigant: ita namque grauia præcauentur incommoda, atq; ingens tentationibus Satanicis ianua obstruitur. Nihil verò cuiquam seu in victu, seu vestitu præcipuum aut proprium permittebat, ne arcam, non scriniolū quidem: quin imò, si quam Superiores alicuius reculæ notarent nimiū amore teneri, tam libri, quàm cubiculi, vel alterius rei cuiuspiam, hanc illi ab his auferri. Habitum ipsis præscripsit paupertati, quam ipsa imprimis adamabat, maximè consentaneū, eumque è panno rudi & aspero, ac natiui laneiq; coloris, nulla tinctura imbuto, cuius manicas voluit esse angustas, & illas eiusdem tam infernè quàm supernè latitudinis; illum non sinuosum, non rotundum, non antrorsum, quàm retro longiorem, at in talos vsque demissum. Scapulare ex eodem constare iubet panno, quatuor digitis veste interiori breuius. Pallium albū, quod indutæ chorum adibunt, simili sit etiam è panno, & eiusdem cū Scapulari longitudinis, quod lignea supernè committat fibula. His omnibus in vestib. quàm posset minimum adhiberi voluit materiæ, quo sint angustiores. Tunicas interiores esse voluit laneas leuidensas, vittas cannabinas, aut è lino secundario ac spissiori, sine vlla plica, quas nigrum cooperiat ac vile velamen; quod solæ gestent Religiosæ, non verò laicæ aut nouitiæ. Calceamenta è sparto vult esse aut funib. contexta. Lectus non lana sit, non pluma, sed palea suffultus; stragula verò interiora, vti & ceruical, lanea, at superiora, & lodices è panno rudi ac nautico. In veste aut lecti instrumento nihil appareat coloratum, ne minima quidem fasciola. Suffartam pellibus nulla vestem habeat; at si quæ ob necessitatem suffartá indiguerit, rudiori illam materia farciri permisit. Denique insigni cum prudentia, quod in cæteris fœminarum familijs institutum laudabiliter erat, id ipsa accuratè dispiciebat, atque ex ijs, quod suæ commodum videretur, omissis communibus, deriuabat. Vallisoleti Discalceatarum cœnobium, à B. Virgine de Pietate denominatum, (est id Ordinis S. Francisci, insigni regularū obseruantia ac religione illustre) ingressa; mensarū tenuitatem, singularem victus frugalitatem ac paupertaté, aliaq; singularia notauit, atq; in suam illa deindè familiam transtulit. Principio quidem consultum videbatur, nullas laicas, aut operum domesticorum administras admittere, sed sorores ipsás ac Religiosas alternatim culinæ, aliaque domestica obire officia; sed postea id visum mutare,

Habitus. Lectus. Mensæ. Domestica officia à sororib. peragi non vult.

Excalceatæ nō sunt subditæ solis Fratrib⁹ sui Ordinis.

quòd tanto corporis labore spiritum diceret obrui ac suffocari. Ne id quidem in alijs monialibus visum imitari, vt solis sui instituti Fratribus subditæ essent, solis his illas aut verbo diuino pascendi, aut in Confessione audiendi ius esset; quin omnibus loqui, & aures dare ijs concessit, quos ad animarum suarum regimen directionemque nossent aptiores, & cum his ipsis de interiorib. rebus suis, nulla præsente aut conscia, liberè conferre. Censebat enim ijs, quibus nulla aliunde accederet consolatio, quæque per orationis ac mortificationis iter, tot offendiculis ac tentationibus obnoxium, assiduè incederent, quàm maximè concedi oportere, vt cum illis communicarent viris, quibus se totas aperiendo aliquatenus in spiritu iuuentur, atque illustrentur, ne qua fortè in re Satana illudente decipiantur. Vnde & sæpenumero ipsis suadebat, vt semper viros doctos, atque in spiritualibus rebus versatissimos consulerent. Ipso namque vsu experientiaq; nouerat, quantum ab illorum congressu colloquioq; animab. is bonum, &, secùs si fieret, quantum inde dispendium accederet. Monialium quoque exiguum esse statuit numerum, vt hoc maiori inter se vnione & caritate iungerentur, minori verò confusioni paterent: vltra quartumdecimum eum extendi nolebat, comprehensis sub eodem etiam tribus laicis & ministrantibus. postquam verò, vt suæ annuo censu dotarentur domus, adducta est, ne tum quidem vigesimum excedi voluit, rursus tres illas adiutrices eodem includendo. Aliarum porrò familiarum moniales sua recipi vetuit, ne quidquam de Carmelitarum Mitigatorum & Gaudentium. Quòd autem hoc permagni referat, & illud ipse quàm exactissimè seruari velim, ob multas, quas experientia quotidiana docuit rationes, hoc ipse loco producam, quod alterius cuiusdam instituti Monachæ, in Excalceatarum admitti poscenti, Teresa perscripsit. Hanc ipse epistolam illius manu penitus exaratam vidi in hæc verba:

Teresa suis permittit, vt cū viris doctis cōferāt.

Religiosarū cur exiguū esse vellet numerum.

Ordinum aliorum professas suo recipi prohibuit.

Quoad primarium litterarum tuarum caput tibi morem gerere nullatenus possum: quòd in familiam nostram, me petente, statutum introductum sit, ne qua ex alio Ordine Monialis ad hasce se domos transferat: tanta enim fuit & est huc transire volentium multitudo, vt, quamquam gauderemus non mediocriter aliquam harum admittere, plurima tamen, quæ hinc sequerentur incommoda, impediant, quò maiores huic ianuam aperiam. Quare pauci sic habeas velim; id fieri penitus non posse & hocce meum tibi in hoc gratificandi desiderium nonnisi molestiam & pœnam mihi gignere.

Quales Ordini suo idoneas B. M. iudicaret.

Id autem ante omnia cautum voluit, vt quotquot in Ordinem cooptarentur, orandi imprimis studio tenerentur, ad summã perfectionem aspirarent mundique contemptum, bonæ essent valetudinis, ingenio pollerent, & septimũ ac decimum ætatis annum attigissent. Si quæ autem prædictis animę ornata esset dotibus (quam & præmisso examine diligenter vult explorari, accurateque à superioribus inquiri; num eas, quas exigit, dotes habeat)

beat) tametsi nullam temporalem adferret, non eam propterea ab Ordine vult excludi; (quod & ipsa numquam non obseruauit) inque admittendo nullum emolumenti atque opum, sed solius probitatis personæque qualitatis iubet intuitum haberi: vt vbique manifestum fiat, eius, ad quam voto se obstrinxerunt, amore se paupertatis teneri, & spem in Dominum coniecisse, semperque præ oculis habere, non opibus sese terrenis, sed fiducia ac perfectione, & in solo DEO spe & confidentia sustentari debere. Claustrum suis esse arctissimum voluit, & quàm potest haberi maximum: adeò vt nonnisi rarissimè cancellos in allocutorio aperiri, & sine velo Monachas loqui permittat, & non aliter, quàm vbi Patres, Fratres, aut alij boni exempli, ac spirituales ad loquendum accesserint; & in hac detectione magis ædificationem ac fructum spiritualem, quàm vanam recreationem leuitatemque spectari velit. Cum consanguineis agere suas voluit quàm rarissimè, nec alios ad interuisendum admitti, quàm quales descripsimus: alijs verò, & qui nonnisi confabulandi, deque vanis rebus agendi causa accedunt, aditum omnem interdicit. Nouitijs liberam alloquendi quoslibet facit copiam, quò liberè declarent, num placeat, & iuxta animi sententiam ipsa sit religio; quæ si displiceat, quamprimùm egrediendi potestatem concedit. Quò verò ab omni humana suas consolatione ac colloquio magis auocabat, eò maiorem ad diuinam familiaritatem comparandam ipsis libertatem indulgebat. Nam præter eximiam, ac magni faciendam illam libertatem, quam ad audiendas Conciones, & noxas aperiendas, & cum viris spiritualibus quibusque communicandum suis Beatam Matrem dedisse nuper diximus, vnde magnum ad animas bonum, & consolationis præsidium, & maxima verborum diuinorum pabuli abundantia deriuatur; vt taceam quoque liberum mortificationis cùm publicæ, tùm priuatæ, quæ non exigua est, vsum, vltra singulares austeritates, tam eas, quæ singulis ex instituti legibus præscriptæ sunt, quàm quæ ab vnaquaque ad libitum frequenter, permissu tamen Superioris & Confessarij, suscipiuntur; & admirabile illud humilitatis exercitium, dum singulis errata sua hebdomadis in Capitulo palàm enuntiant, in quo altera alteri insigni cum caritatis argumento auxilio est, edicendo etiam ea, quæ ipsæ non commiserunt (quibus omnibus mirum in modum spiritus vigor corroboratur, ac gaudio interno repletur;) non modo suis ipsa licentiam & potestatem fecit, sed & præcepto iussit, omnibus Dominicis & festis diebus, quibus aliqua Saluatoris nostri IESV CHRISTI, ac Deiparæ matris recoluntur mysteria, die item BB. Iosephi & Alberti, feria item quinta in cœna Domini, sacrosanctas Eucharistiæ epulas adire, nec non diebus omnibus, quibus prudentis Confessarij arbitrium id expedire iudicauerit, accedente tamen pace ac venia superioris. Has omnes ipsa leges digessit & decreuit, accepta in hoc per diploma Pij IV. Pontificis, 16. Kalend. Augusti

Pauperes sine dote volebat admitti.

Claustrum.

Nouitiæ.

Communicationes Discalceatis permissæ.

Mortificationes & pœnitētiæ.

Binæ culpas suas aperiunt; atque ideo, q̃ nihil admisit, se etiam accusat, quod ambæ simul errata commiserint [illegible]

Frequentem suis cõmunionem indicit.

Pius IV. illius approbat regulam.

gusti, anno huius sæculi LV. concessum potestate: qui Summus Antistes cùm per hoc concessisset, aliquas vt constitutiones ac decreta conciperet, eadem pòst etiam digesta nihil moratus maximo consensu approbauit. Quæ etiam deinde etiamnum superstite B. Matre, eadem Apostolica fuerunt auctoritate Compluti in quodam Patrum Excalceatorum conuentu, in Quadragesimali ieiunio, anno LXXXI. indicto, per Ioannem de las Cueuas Ordinis S. Dominici, ad hoc singillatim negotium à Summo Pontifice delectum, & P. Hieronymum Gratianum à Matre DEI, eorumdem Excalceatorum Prouincialem, ipsosque Definitores confirmata. Has ipsas septennio pòst sanctiones singillatim, facta singulorum capitibus illarum præfixorum titulorum mentione, sua probauit auctoritate Reuerendissimus Dominus Cæsar Specianus Episcopus Nouariensis, Sixti V. Pontificis Maximi in Hispaniam legatus, Madriti 6. Idus Octobris, atque in perpetuum confirmauit; quin & edicto vetuit, ne aut Generalis eiusdem Ordinis Vicarius, aut eius Consultores in ijs quidquam vel mutare, reuocare, vel aliquatenus derogare temerè præsumant, & hanc ipsam mutationem, reuocationem, derogationemque irritam fore decreuit. Quam ob causam perpetuos harum sanctionum iudices, conseruatores, ac protectores esse iussit Archiepiscopos Toletanum & Hispalensem, nec non Episcopum Abulensem. Ex dictis hactenus euidenter colligi licet; Primò, quam hoc sit institutum sublime & perfectum; quia religionis alicuius prærogatiuam & perfectionem (vti iam antè dicere memini) in eo sitam sanctus Doctor Thomas asserit, quòd primò sublimiorem alijs sibi scopum ac finem præfixum habeat; deinde quòd constitutiones ac media ad hunc consequendum finem conuenientiora in eadem sint stabilita. De finis sublimitate ac dignitate superiori egimus capite; admirabilis verò mediorum huc tendentium excellentia & congruentia ex ijs, quæ hactenus præsenti sumus capite prosecuti, erui potest. Secundò, hisce e constitutionibus ac legibus, etsi de Beatæ Matris Teresæ sanctitate nihil aliud aut hactenus dictum esset, aut post hæc dicendum, illius & prudentiam, & admirabilem sapientiam, & ingenij sublimitatem, & perfectionis magnitudinem quàm manifestissimè patescere: nam, vt de Sancto Benedicto Gregorius Pontifex asserit, qui eius & vitam, & vitæ rationes exactius scire voluerit, illius constitutiones euoluat, & consideret; neque enim tam sancta mulier aliter docere potest, quàm vixerat.

Cõfirmatur eadem.

Vicarius Generalis Ordinis regulis nihil derogare potest.

B. Teresæ colligi potest sanctitas & excellentia ex ipsius constitutionib.

Lib. 2. Dial. c. 40.

C A-

CAPVT III.

MONASTERIVM SVVM NVLLO VVLT stabiliri censu, sed ex oblatis fidelium eleemosynisque viuere.

AT nondum hic finis est eius, quam suis in monasterijs DEI ancilla Teresa voluit elucere, perfectionis, cùm primaria ad eius complementum pars, paupertas, inquam, deesse videatur: quam adeò seruari ipsa exactam à suis voluit, nulla vt annua in eadem vnquam induci vectigalia, censusassignari nullos, sed solis piorum subsidijs viuere suas iuberet. Ab initio quidem non ea Beatæ Matris erat mens, vti è verbis illius primo libri huius capite à me allatis clarè patet eruenti, quin imò eadem certis dotanda prouentibus censebat, ne qua temporalium suis rerum cura incumberet: donec, cùm Toleti ageret, è colloquio congressuque beatæ illius mulieris, eiusdem secum Ordinis, quæ Complutense Excalceatarum cœnobium fundauit, didicit, si modò primæua Carmelitarum regula institutioque seruaretur, redditibus annuis penitus carendum esse. Hoc quamquam B. Matri mirè probabatur, &, si sui solius dumtaxat habenda fuisset ratio, ita iam tum haud dubiè statuisset: verebatur tamen, ne aut aliter ei peritiores consulerent, aut, si non eadem alijs, quæ sibi dederat, Dominus paupertatis desideria sanctimonialibus fortè inspiraret, in hoc sibi ipsæ statu minimè satisfacientes, longè alia spectarent, ipsaque rerum necessariarum penuria magnæ fieret (vti in cœnobijs nonnullis videre fas fuit) distractionis occasio. Quamobrem, ne in tanti ponderis negotio grauiter erraret, doctiorum virorum & Confessorum suorum consulendo sententiam petijt. Vnanimi quidem omnes consensu permultis ei suadere rationibus sunt conati, quod ipsa spectabat, minimè expedire, ac consentaneum videri: attamen, cùm & ex regulæ præscripto pauperiem obseruandam, ac longè hanc maiorem perfectionem cerneret inuoluere, illorum vt sententiæ accederet, haud facilè à se ipsa impetrare potuit. Quamquam verò interdum illorum cedere rationibus debere videbatur, cùm tamen Redemptorem Iesum sua in cruce inopem & nudum ex altera parte videret, animũ ipsa suum inducere ad stabiles possessiones admittendas non facilè poterat. Hinc ijs aiebat, ad non sequendam vocationẽ suam, & Iesu Christi Domini nostri summa perfectione consilia nõ amplectenda, vlla se Theologię placita sensaq; nolle admittere. Denique, antequam Toleto ipsa abiret, Aloisiã de la Cerda à Piæ memoriæ Petro de Alcantara interuisi contigit. hunc igitur per occasionem B. Mater cùm cõuenisset, & super re, quam agitabat, consuluisset; illius accedente consilio, firmiter cum animo suo statuit censsus omnes excludere, nulliusque posthac quo ad hanc controuersiam sententiam

Cur Teresa monasteriorum suorum paupertatẽ non planè probaret.

Teresa ad redditus admittendos induci non potest.

Cõsilio F. Petri de Alcãtara eosdem repudiat.

tentiam explorare. Cùm deinde quadam vice enixè illam in precibus Deo commendaret, insignem passa raptum, in eodem ab ipso audijt: *Monasterium tuum, charissima, nullis censibus dota: id namque & Patris mei, & mea est voluntas, ipse tibi præstò futurus sum.* Aliàs miris paupertatem modis apud ipsam deprædicauit, & magnam in certis in prouentibus consistere dixit confusionem. quin imò nihil illis oportunitatum ad vitam necessariarum defore spopondit, qui sibi sincerè & ex animo seruirent. Placuit hæc illi responsio, atque adeò satisfecit, vt, cùm è corrogata collataque viuere stipe iam penitus animo sederet, omnes iam mundi facultates & thesauros sibi possidere videretur. Quamquam verò iam tota in sententiam hanc transierat, postea tamen nonnihil in aliam visa est nutare, etsi nondum prorsus propenderet. Quòd enim non mediocriter metueret, ne, Abulensibus summa opum vi connitentibus, vt inchoata monasterij molimina euanescerent, in suum tota rei domesticæ moles caput prorueret, si ex eleemosynis suas viuere oportuisset; visum illi fuit tum quidem vectigal stabile admittere, quod deinde rebus compositis ac tranquillatis haud difficili negotio abijceret. Nocte autem eius diei, qua tale à se pactum ineundum esset, cùm iam orationi insisteret, apparuit illi Dominus, dicens: *Id pacti genus inire noli, filia si enim semel redditus annuos possidere cœperis, eos non ita facilè pòst poteris repudiare.* Vt verò de hac Dei voluntate securior ac certior esset, eadem ipsa nocte, qui haud ita pridem è viuis excesserat, B. Memoriæ Petrus de Alcantara illi sese exhibuit: qui etiam morti iam proximus, comperto quæ tota vrbe iam hoc nomine essent turbę, quę commotio, ad ipsam perscripserat, & in mandatis singillatim dederat, ne vllos quoquo modo census admitteret: hoc enim pacto fore, vt omnibus ex animi sententia, & prout optabat, rebus confectis, superior tandem euaderet. Ingenti porrò tunc virum sanctum gloria circumdatum vidit, licèt vultu ad seueritatem ac rigorem nonnihil composito (quem tamen aliàs, cùm iam aliquoties illi visus esset, non prætulerat) iteratoque suadentem audijt, ne redditibus inducendis vllo modo consentiret: petentemque qui fieret, cur sibi benè suadenti ac consulenti credere cunctaretur? Hisce dictis repentè ex oculis euanuit. Postera luce Franciscum Salzedium hac de causa adijt, vt quidquid de certa stabilienda possessione agitaretur, se dissuadente penitus concideret: qui etiam piæ Matri morem gessit. Nec verò hæc antè quieuit, quàm Apostolicum obtinuisset diploma, quo hæc inops & redditibus destituta vita confirmabatur; quibus tandem controuersiæ huic finis est impositus. Nec vnas modò, sed & binas super eadem re imperrauit litteras; quas hisce oculis vidi. Primas Illustrissimus Rainutius tit. Sancti Angeli Cardinalis destinarat, anno Domini M.D.LXII. in quem tertius Pij Quarti Pontificatus annus incidit: quibus, accepta ex ore Pontificis potestate, sanctimonialibus

Paupertatē Deus dilaudat.

Impedit Dominus, ne possessiones admittat.

Petrus de Alcantara B. Matri apparet.

B. Mater duo à Pontifice obtinuit diplomata, quibus vita sine redditibus cōfirmatur.

S. Iose-

S. Iosephi Abulæ facultatem sine redditibus, sed collatitia viuendi stipe impertit. Alteras idem Papa, tertio pòst anno, XVI. Kal. Augusti concessit, quibus & antè datum de construendo monasterio diploma confirmauit, & de eleemosynis oblatis viuendi, Episcopoque Abulensi sese summittendi copia facta, iisdem omnibus gaudere iussit fauoribus ac priuilegijs, quibus reliquæ eiusdem Ordinis familiæ gaudent. Aliquot verò pòst annis mentem mutauit, non suo quidem ad id iudicio propendens, sed virorum doctissimorum, atque in rebus spiritus versatissimorum, identidem monentium consilio verbisque efficacissimis, ad hanc mutationem, ac præsertim Dominici Bannezij adducta. Cùm enim sancta Tridentina Synodus monasteria censibus annuis stabiliri expediens & consentaneum iudicasset, ac de sanctimonialium præsertim congregationibus id intelligi oporteret; nefas videri & indignum, ipsam Concilio, quod à Spiritu sancto directum & illustratum erat, plus velle sapere. Fas etiam credere est (tametsi de rei veritate vsque adeò mihi certò non constet) ipsummet Redemptorem Christum illi, vt seruorum suorum consilijs acquiesceret, in mandatis dedisse, & hoc ipsam quàm libentissimè esse amplexam, vt quæ Deo eiusque ministris perquam diligentissimè pareret, illorumq; sententia ac voluntate numquam non suam posteriorem duceret. Non tamen propterea reuelationibus illius, quasi minùs constantibus sibique inuicem consentientibus, minor adhibenda fides est: quin imò insignis hic Dei apparet, primū sic, deinde secùs suadentis prouidētia. Si enim suum non ante monasteriū Teresa fundasset, quàm certus illi fuisset in perpetuum census attributus, nulla eius vmquam perficiendi spes extitisset, quòd ne minima quidem illius habendi ratio affulgeret; & rem hanc antè euulgatā oportuisset: qua sanè iam cognita, tam Prouincialis singillatim, quàm vniuersa simul ciuitas totis ei obstitissent viribus. hoc verò non fundato, de reliquis, quæ facili deinde negotio, non exspectato, vt census assignaretur, fundabantur, fundandis nulla cuipiam penitus spes fuisset; etenim si exspectato fuisset opus, numquam vllum fundatum esset; nam, qui annuum redituum vectigal attribueret nullus erat. Adhæc, cùm tot deinde construenda cœnobia essent, quia hæc ipsa Deus ad tot animarum magna in iisdem perfectione ac religione viuentium salutem reseruarat; haud facilè, cùm imbelles mulieres essent, tamq; arcto conclusę claustro, nullo annuo habito censū, cōstitissent, vel si fortè constitissent, à magna illa perfectione & integritate, qua modò vigent, non mediocriter degenerassent. Adeò vt illud initio pernecessariū fuerit, hoc verò successu tēporis non minùs visū sit expedire. Addo, ex ipso quoq; vsu manifestè satis iā patere, tametsi annuę assignatæ ijs sint possessiones, eam tamen, quam in ijs deside es perfectionē, integram & inuiolatam perstitisse, simul & insignem quamdam in singulis elucere pauperiem; cùm nullam prorsus sanctimonialium inuenire sit, cui aliquid quotannis pen-

Doctiorum consilio inducta mentem mutat, quoad redditus.

Concilium Tridentinū permittit sanctimonialibus redditus annuos.

Prouidentia Dei consulentis primò non viuere de censibus, ac deinde eosdem concedentis.

dendum, vti in cœnobijs nonnullis fieri consueuit, aut pecuniarum quippiam, aut vestem, imò ne condimenta quidem aut tragemata priuatim possidere concessum sit: sed omnibus necessaria abundè ex ijs, quæ domi fuerint, suppeditantur, prout cuique expedire superior censuerit. Vnde fit, vt nec à parentibus aut consanguineis dependeant, nec amicitias inire cum externis necesse sit, aut familiaritates alienas contrahere, quò sibi de necessarijs prospiciant. Hæc igitur quam dixi experientia beatam Matrem non parum ad hoc faciendum impulit. Franciscus ergo Salzedius, cognito monasterio annuos licere prouentus possidere, à morte sua ex testamenti tabulis centum ac triginta frumenti sextarios, nec non triginta aureos de prato quodam quotānis deducendos, vti & lignosas quasdā mōtis partes ipsi vltrò obtulit. Hos deinde cēsus ipsemet Dominus adauxit piorū corda cmouēs, & operi huic adeò suo mirabile pòst incrementum addidit.

CAPVT IV.

MONASTERII FVNDATIONE IAM CONSTITUTA, permagnam tum intus, tum foris Teresa commotionis procellam experitur.

IAM ad cœptam monasterij noui fundationem, quam hactenus seposuimus, redeamus. Teresa itaque gaudio exultare, & sese ipsa præ insolita mentis lætitia vix capere, viso & vota sua, & (quod pluris longè ipsa ducebat) Saluatoris nostri promissa executioni mandata, tum nouum vrbi templum accessisse, in quod Venerabile Altaris Sacramentum ritè illatum esset, & hoc ipsum templum suo protectori Iosepho esse dedicatum, à quo nullum aliud Abula nomen traheret: tum verò, quod quatuor illis puellis orphanis, quæ se adeò seriò atque vltrò in Saluatoris nostri brachia fidentes coniecerant, abundè prospectum iam esse perspiceret. Maximum verò in animo gaudium sentiebat, diuinam erga se misericordiam considerans, quòd sua esset opera & instrumento ad opus adeò arduum auspicandum vti dignatus: hinc ob consolationem introrsum exundantem sui velut impos erat, ac profunda quodammodo & alta in oratione continenter versabatur. Interim autem dum præ lætitia gestit animus voluptatibus diuinis delibutus, veteranus ille generis humani hostis, inuidia ac dolore tumens, tacitus vndequaque occasionem explorabat, vt, facta sibi à Deo opt. max. potestate, quam poterat vindictam de illa sumeret, à qua tantam sibi irrogari iniuriam cernebat. Equidem illum censeam (si illi sit modò à supremo rerum libratore Deo ad hoc facta potestas) ad diuinum tribunal vltrò citroq; commeasse sæpiùs, sicut fecisse constat, cùm patientem Iob exagitauit, quò sibi plena in hanc Dei famulam potestas

ſtas fieret ſæuiendi. Quam igitur illam manere crucem iam antè Dominus prædixerat, paulatim propior accedebat: nam omnibus, quę nuper commemorauimus, iam ex voto abſolutis, poſt tres quatuorve horas plenam Satanæ Deus facultatẽ illius quoad poſſet ſuis exagitãdę artibus dedit. Tanta is ergo cogitationum ingruentium varietate, atque inanium terriculorum turbine mentem occupat, & eam generoſæ virgini afflat triſtitiam, vt, quæ antè lęta adeò & hilaris in Domino exultans plauſerat, iam prorſus alia videretur, ſeque ipſa aduerſus impetum oppugnantis tueri ratione non valeret. Secum igitur reputãs metuere cœpit, ne fortè in hac monaſterij noui erectione in debitam Prælato ſuo ac maioribus obedientiam peccarit, ne recèns admiſſæ moniales tantam auſteritatem non ferrent, denique ne neceſſaria alimentorum ipſas deficerent ſubſidia. Deinde cogitare animo inſtitit, quis ad hoc ipſam opus aggrediendum perpuliſſet, cùm ſanctum adeò haberet in quo agebat monaſterium; num ad in tam concluſo reſtrictoque viuendum loco ſibi vires ſufficerent, tam grauibus, quibus indies opprimebatur, morbis afflictæ, quanam ipſa ratione tantam ſubire vitæ auſteritatem & rigorem poſſet. Recurrebat identidem bonam ſe reliquiſſe domum, in qua & cubiculum haberet, & ſocias ad mentem ſuam factas; &, quas in nouo hoc habitura eſſet, non ita fortaſſis ad placitum futuras; adhæc, fortè diabolicum hoc ad animæ qua fruebatur pacem & quietem interturbandam commẽtum eſſe, qua ſi careret, nullam commodè ipſa poſthac peragere orationem poſſet: quarum duarum rerum ſi iacturam faceret, ſalutis contingere poſſe vt forſitan faceret. Hoſtis ergo cùm ſpiſſas vnico momento animæ tenebras offunderet, tanta ſpiritus caligine opplebatur, vt ad pauxillum luminis admittẽdum ne minima quidem patere rima videretur. Ita nãq; omnia, cùm quæ ſibi à Domino quoad monaſterij cõſtructionem dicta erant, quæ item ab eodem promiſſa, tum quæ in horum confirmationem à varijs Dei ſeruis acceperat conſilia, & quæ illi Deus hactenus exhibuerat mirabilia, denique pacem mentis, tranquillitatem ac gaudium, quod antè paulò perſenſerat, & quidquid demum illi opitulari hic poterat, tum obliuioni tradiderat, quaſi nihil horum omnium vel audiſſet, vel percepiſſet. Hoc temporis momento vix vllum ipſa toto vitæ tempore paſſa eſt aut triſtius, aut acerbius, quia hac in deſolatione eius coniecturare videbatur anima, quanta ſe adhuc ærumnarum tempeſtas maneret. Ceterùm per denſam hanc offuſamque caliginem pauxillum illi lucis, radiolumq; ſubtenuem Pater luminũ ſuboriri fecit. hoc irradiãte ilicò vidit, quis tantarum ſua eſſet in anima tenebrarum, quis caliginis cauſa, qui mendacibus illis terriculamẽtis vnum hoc moliebatur, vt panico pauore conſternatam animam à cœptis inſtitutiſq; moliminibus abduceret. hac in luce oculos in ea, quæ antè cogitare cõſueuerat, & in ea, quæ Deo quàm perfectiſſimè ſeruiendi, proque nominis illius gloria patiendi hacte-

Tentatio & obſcuritas ingens mẽti B. M. inſedit

hactenus in se senserat desideria, reflexit. His alijsque id genus cogitationibus factum est, vt quæcumque animo occurrerent incommoda, quæcumque aduersa, generosa mente perfringere, calcandoque intrepidè transgredi statueret, quò Deo fieret vicinior. Cumque magnam dein in se ipsa contradictionem obluctationemque persentisceret, magno eam mentis robore & constantia superauit, & coram augustissimo Eucharistiæ Sacramento prostrata supplex, omni se ratione enixuram spopondit, vt sibi ad nouum suum transeundi monasterium potestas fieret, & quidem quàm citissime, vt primùm eius tuta conscientia perficiendi commoda se daret occasio; simul etiam eam, quæ ritè modò obseruatur, restrictionem claustrumque se seruaturam Deo est pollicita. Qua ex animo facta sponsione ingens menti oborta lux est, & serenitas, & versutus tenebrarum princeps ilicò se subduxit, tantumque præcordijs ex ijs quæ fecerat voueratque innatum est gaudium, toto vt vitæ tempore ipsum sit experta.

Teresa Deo vouet ad suum se monasterium rediturum.

Mox igitur vt in vulgus emanauit, monasterium hoc perfectum esse, ciues pariter omnes in Dei laudes prorupere: sed breue id fuit gaudium: nã rem omnẽ non multò pòst cacodæmon inuertit, & primarijs ciuiũ persuasit, vt nisi inchoati rebus monasterij remoram obstaculumque obijcerent, toti inde ciuitati extrema pernicies & interit⁹ sequeretur. hinc passim indignari ac peruicaciter stomachari populus, & sinistris actus rumoribus quaquauersus tumultuari. Teresa verò secura cùm ageret, vtpote concitationis per opidum motæ penitus inscia, & pauxillum à prandio capere quietis constituisset, quòd superiorem noctem insomnem traxisset, multisque antè diebus ac noctibus nullam sibi à laboribus quietem indulsisset; minimè illi licuit esse secura, nec somnum pacificè carpere. Vt enim in Incarnationis cœnobio, ac reliqua deinceps ciuitate cognitum est, quod matutino peractũ erat tẽpore, non exiguus vtrobiq; oriri tumultus cœptus est: hinc illam loci Antistita quamprimum ad se euocauit: Vt Superioris suæ iussa vidit Teresa, ilicò deserens omnia, ad pristinum cœnobium, vale quatuor suis nouitijs, maximo mœrore prostratis, dicto, redijt. Redemptoris ergo Iesu & gloriosi illius nutritij Iosephi supplex opem deposcens, sibi vt adessent, & earum ad gregem breui sospitem se reducerent, Vrsulam de Sanctis tantisper cæteris præfecit. Iam se credebat in carcerem compingendam, & miris modis diuexandam: hinc cum magno aduersa pro Dei nomine patiendi desiderio abibat, simul & gaudens, quòd tam commoda ferendi tristia se modò obtulisset occasio. Vt Præpositæ in conspectum venit, facti rationem sui apud illam vt potuit reddidit, & placidis eam iam antè commotam verbis nonnihil serenauit. In eam autem ambæ venere sententiam, vt Angelum de Salazar Prouinciæ vniuersæ Præpositum euocandum, & rem omnem ad ipsius arbitrium referendam pariter censerent, vt quod ipse re perspecta statuisset, id demum ratum esset. Prouincialis vt ad-

Diabolus excitat motus ob monasterium.

Teresa pati aduersa optat.

adfuit, Teresam coram se sistere iubet, vt apud se facti sui rationem redderet. Referre pòst ipsa non rarò solebat, se tum, cum hoc tribunal adeundum sibi foret, tãto lætitiæ interioris sensu delibutam fuisse, quòd aliquid Christi causa sibi aduersi ferendum esse cerneret, vix vt à risu sibi temperaret, & qua gaudium ac risum hunc coram iudice atque arbitro hoc ratione dissimularet, penitus nesciret. Multa quidem & grauia in illam piacula coram Prouinciali Moniales depromebant; quam propterea ipse acerbiùs perstrinxit: subdebant ipsæ faces increpanti, instigando, & delictum aggrauando: ipsa econtrà veniam supplex petens, dignis vt in se pœnis animaduerterent, suggerebat: neu quidquam in sui defensionem afferebat, quod firmiter secum ipsa statuisset nulla sese ratione purgando defendere. Quo viso Prouncialis edicit, suam vt causam coram Monialibus omnibus tueretur, ac pro se responderet. Fecit id ipsa magna animi tranquillitate ac pace (nam hactenus nec minimùm mutata aut turbata fuerat) vt quod deinde obijcerent, neu Prouinciali, neu Monialibus occurreret. Inde omnem illi clariùs rem aperuit, productísque rationibus adeò satisfecit, vt, ciuitate pacata, plenam se illi daturum mox ad cœptum redeundi monasterium spopondeiit veniam. Iam quidem Incarnationis Monachæ & Carmelitanus Ordo quiescebat; cæterùm non minus concitata ac turbata omnis erat multitudo, quàm si ingens illi derepentè accidisset calamitas, cui ilicò toto esset conatu occurrendum. Ac præterquam, quòd varia hinc inde in compitis ac triuijs spargerentur, & liberè de hoc quisque negotio passim loqueretur; ecce triduo pòst cùm Vrbis Præfectus, Primores & Rectores, ac nonnulli de Capitulo, tum postridie primaria Ordinum Religiosorum capita, Magistratus, eruditi, ac reliqua populi multitudo vnum in locum de rei summa deliberaturi conuenerunt, quasi iamiam extrema opido immineret pernicies. hoc in conuentu magna contentione & ardore hoc super negotio, necnon summa malorum, quæ hoc è monasterio in ciuitatem redundatura videbantur, exaggeratione disceptatum est. In eam tandem pariter omnes iuere sententiam, quod magnum è domicilij huius fundatione malum ciuitati esset ac damnum accessurum, ipsum impediendum, & sublato inde Eucharistiæ Sacramento, euertendum videri. Nemo non rem hanc cordi habebat, itaque in eam seriò incumbebatur, vt nisi Dominicus Bannezius, ex Ordine D. Dominici, S. Theol. Magister, & eiusdem modò in Academia Salmantina Professor primarius, vniuersis viriliter esset obluctatus, quæ in Senatu decreta erant, ilicò opere essent executi. qui quamquam auctor & suasor extiterat, ne sine annuo id monasterium possessionum censu conderetur; reip. primoribus modò palã dicere non est veritus, non esse in tãti momenti negotio tam præcipiti vtendum consiliò aut deliberatione, sed

Teresæ in patiendo gaudium.

Defendere se Teresa nõ vult.

Commotio orta ob monasterium Abulense.

Dominicus Bannezius impedit, ne monasteriũ destruatur.

maturiùs ipsum ponderandum videri: numquam ad hoc ipsum exequendum vllam temporis occasionem defuturam: adhæc Episcopi partes esse, de eodē disceptare, aliaq; in hāc rem complura cū prudentiæ significatione in medium attulit, vt, quod in conuentibus adeò præcipitanter & leuiter decretum erat, quo minus opere ciues ipsi exequerentur, sua solus ipse auctoritate impediuerit. Ingens interim toto passim opido motionis exoritur procella, & nullo non loco hac de re sermo pro vario cuiusque iudicio miscetur, quo æque Teresæ atque omnium quoquo modo huc cooperantium nomina in compitis traducebantur. Ad Incarnationis & Prouincialem varij vltrò citroque commeabant, sparsos in populum rumores, & quidquid inaudiebant nuntiantes. Satanas quoque suis hic partibus minimè defuit, sed acres vndiquaque faces miscebat & incendia, ne quoquo modo res componeretur, quin potius quam iam concitarat in populo, procella indies increscerct & validius ingrueret. Ipsa interim Mater minimè ad instar Ionæ in carina nauis dormitabat segnescens, sed ex intimis cordis penetralibus ad Dominum clamabat, tantaque animi etiam tranquillitate perfruebatur, etsi quæcumque dicerentur pernosset, perinde ac si nihil penitus diceretur. Indicio sit, quòd postridie quàm illa ciuium conuenticula indicta essent, ad Guiomaram de Vlloa, Tauri tum agentem, rem omnem, quæ per vrbem agitabatur, perscripsit, ac tum, cùm de opere demoliendo consentiens omnium Abulensium erat sermo, illi in mandatis dedit, sibi vt sacris dicundis librum destinatum, & campanulam, qua opus inprimis habebat, mitteret. Recurrebat nihilominus identidem tentator, ipsamque miris torquebat modis, simul etiam occasionem ingerebat metuendi, ne cœptum tandem opus euerteretur. Quadam igitur vice hancce ob rem contristatæ & afflictæ Redemptor Iesus, qui semper ad consolandum illi erat proximus, apparens ait: *An omnipotentem me esse ignoras? quid igitur metuis? vt certissimum habeto, numquam hoc monasterium dissoluendum, quæ tibi sum pollicitus, reipsa præstabo.* Interim ciues ac magistratus, quibus hæc adeo res cordi erat, omni in eam contentione ferebantur. Præfectus quoque loci, viso neminem omnino sese opponere, & iam rem confectam & perfectam esse ratus, ad neomonasterium abit, ac quatuor illis Religiosis edicit, ilico vt foras prodirent; sin minus, ostia se violenter perrupturum. Illæ insigni mentis cum constantia respondent, non dubitare se, quin qui ipsas hoc loco collocarat, cùm necesse & oportunum fuerit, etiam ediceret, vt egrederentur: nihil illi secum esse negotij, nec ad forum eius se spectare, cùm suum ipsæ Præsulem & Superiorem haberent. His auditis, cùm Præfectus moderatius se gessit, tum nemo assecIarum eius intemperantius quid ausus fuit moliri: sed omnes re infecta, vnde venerant, abiere. Visum illis ergo longè fore

Teresæ tranquillitas in turbata ciuitate.

Promittit illi Dominus monasterium nō dissoluendum.

fore satius violentia abstinere, & omnem iure rem prosequi. hinc statim in vtramque partem varia interrogata & responsa deprompta sunt. Præfectus & Magistratus quòd actionem mouebant; hinc nullus omnino in ciuitate vel causidicorum vel scribarum repertus est, qui Teresæ negotium tueri ac patrocinari vellet. Quocirca P. Iulianus ab Auila, Mariæ de sancto Iosepho frater, Præfecto vrbis supplicem offerre libellum, aliaque iudiciorum propria actitare coactus fuit. quòd enim Clericus esset ac Dei honoris studiosus, ac neminem metueret, vltrò citroque cum literis responsisque ad Incarnationis commeabat, & eius opera indust iaque suam Teresa causam propugnabat. hinc eum interdum causidici, interdum tabellionis sustinere personam oportebat. Monasterij verò nomine ad Regium fuit tribunal appellatum, à quo, in fauorem monialium, missus est Abulam Commissarius, qui in negotium sedulò accurateque inquireret. Non defuit suo hic vtraque pars officio; nam cùm in rem monasterij, tum etiam aduersus eam multa vtrimque scripta sunt & examinata. Iam cœpta plena & formata lis erat: iam suo in curiam nomine actores respublica destinarat, quales & suo monasterium mittere oportebat, nisi causa cadere vellet. Sed nemo eodem eius voluit nomine proficisci, &, quod actoribus persolueretur, deerat argentum: quare quò se verteret, Teresa nesciebat. Accedebat ad hoc, quòd, absente Prouinciali, summum illi quoad hoc negotium Antistita silentium ac quietem indixisset. Vndique ergo angustijs oppressa (quòd Superioris sui reluctari præcepto nollet) ad solitum suum rebus in afflictis asylum, Deum videlicet confugit, & ait: *Non mea hæc, Domine, domus est, sed tui vnius in gratiam condita: quamobrem, cùm iam eius nemo tutelam protectionemq; suscipiat, tuum est absolutum illius patronum defensoremq; agere.* Quo dicto tanta mentem illius oppleuit lætitia, tanta consolatio, quasi à se omnes omnino mortales stetissent, & rem, vt planè & ex animi confectam sententia, habuit.

Lis intentata ob monasterium.

CAPVT V.

QVAM DIVTVRNA ILLA FVERIT CONTRAdictio. Teresa ad nouum venit monasterium: turbæ componuntur, & mirificè omnes erga domum hanc affici incipiunt.

VIx dies aliquot intercesserant, quin ad oculum omnibus pateret, quanti stabilis in Deum fiducia ac spes essent ponderis:

ſtatim namque pij aliquot viri rem cordi habere ac promouere cœperunt; quos inter fuit Magiſter Daça, Franciſcus Salzedius, Conſaluus Aranda, magnæ ſacerdos apud Abulenſes & alios quoslibet ob eximium virtutum ſtudium auctoritatis ac nominis. Non minori hi in rem conatu ac contentione incubuerunt, quàm ſi propriam actitaſſent, quod hanc Dei eſſe cauſam cernerent: Aranda etiam Madritum ad curiam Tereſæ nomine eſt profectus. Iam frequentiſſimus denuo Abulæ conuentus Optimatum ac ciuium celebrabatur, cui etiam Daça ab Epiſcopo delegatus interfuit. hic ille omnibus monaſterium euertendum diſſoluendumque cenſentibus intrepidè ſe ſolus oppoſuit, & tum quidem, id ne fieret, inſigni ſua prudentia impediuit: ſed pòſt rurſus omnes quo poterant conatu ac ſtudio in illius demolitionem incubuere. Semeſtre circiter hæc tenuit exagitationis tempeſtas, qua durante illam haud dubiè beata Mater portauit crucem, quam humeris illius impendere iam antè Dominus prædixerat: à qua nec illi immunes fuere ſerui DEI, qui nauos rei inchoatæ defenſores ac patronos ſeſe præbebant. Vt non dicere immeritò beata Mater poſſet (quod pòſt ipſa mihi modicè ſubridendo, de hac re ſermo cùm incidiſſet, ait) voluiſſe ſe initio, vt die Apoſtolo Bartholomæo ſacro hocce monaſterium fundaretur, vt ſe ille protegeret, & à maligno ſpiritu tueretur: omnes namque omnino, tartaro laxato, ad ſeſe exagitandam cacodæmonas emiſſos videri.

Inſignis cōtra monaſteriū perſecutio exoritur.

Quam autem interim quatuor illæ tirunculæ vitæ rationem inirent, hæc fuit: Antiſtiti Abulenſi beata Tereſa monaſterium hoc, vti & pijs illis viris) qui negotium illius agebant, commendarat. ſuis hi minimè partibus defuere, dum ancillis Chriſti de ſacrificante, ac Sacramenta miniſtrante proſpiciunt, nec rarò ipſas illimet interuiſunt, atque vt in inchoatæ vitæ ratione pergerent, verbis ardentiſſimis animos addunt. Daça præſertim, cui ad id ſuas ſingillatim Epiſcopus vices delegarat, vtque ſedulò rem hanc curaret, iniunxerat, in ſpiritualibus ad ipſas exhortationibus habendis, orationiſque ac vitæ totius ratione à ſingulis exigenda erat aſſiduus & nauus. Errata palam ipſæ inuicem enuntiabant, in quo etiam alteri altera magna amoris ſignificatione auxilio erat. Huic quoque pœnitentias ac mortificationes corporis indicenti omnes quàm exactiſſimè morem gerebant. In choro Officium beatæ Mariæ Virginis dumtaxat decurrebant, quod maiores Breuiarij horas ex Ordinis preſcripto recitandi rationem à quo ed ſcerent, non haberent, nec antè eas vſurpare cœperint, quàm ad ipſas ſe Tereſa poſtea referret.

Primarum nouitiarum viuendi ratio.

Interea horrenda illa tempeſtas aſſiduis B. Tereſæ eiuſque filiarum orationibus ac pijs exercitijs diſpulſa paulatim deſæuire quidē cœpit: ſed, ecce, aliunde inopinus quidam turbo inſurrexit, qui aliquam malaciam ſpon-

ſpondere videbatur, ſed quæ nondum penitus detumuerant vndæ, nec ſubſiderant, rurſus illo flante attolli præter opinionem atque inflari cœpere. Nam vir quidam pius bono impulſus zelo ſuaſit, vt eruditorum arbitrio res omnis committeretur, vt, quod illi arbitrati eſſent arbitrium, eo partes ſtarent. Hæc optima quidem diſsidij componendi ratio videbatur, & nonnullis etiam B. Matris defenſoribus ac patronis probabatur: ſed eam ipſa penitus improbabat, quòd vniuerſam propè ſibi vrbem aduerſari non ignoraret; quare maximis eam conniti viribus oportuit, vt hæcce arbitratio reſcinderetur. Eodem porrò tempore Abulam, Deo dirigente, venit Petrus Ioannezius, quem ob præſentem dumtaxat neceſsitatem tum potiſſimum Abulam duxiſſe diuina prouidentia videbatur, quòd nulla eum Abulam negotia vocarent. hic tamdiu ibidem eſt commoratus, quamdiu ad multorum componendos animos opus eſſe videbatur; &, quòd auctoritate cùm ob litterarum eruditionem, tum ſanctimoniam vitæ comparatę apud pleroſque ciuium valeret, multos in ſuam facilè ſententiam pertraxit. Abula verò cùm receſsiſſet, qua potuit ratione (ac præſertim Epiſcopi Mendozij, quem quatuor illæ tirunculæ totis ad huius cauſæ promotionem viribus incitabant, operá) apud Prouincialem Carmelitarum egit, vt Tereſæ de IESV copiam ad nouum S. Ioſephi monaſterium tranſeundi, ſuaſque edocendi regendique filias in Chriſto genitas faceret. Is quidem tum rerum erat ſtatus, vt hæc tam citò impetrari facultas penitus non poſſe videretur: tandem tamen votorum ipſa compos facta eſt. Ergo anno ſæculi huius ſexageſimo & tertio ſub medium ſolennium Quadrageſimæ ieiuniorum tempus, gaudio & lætitia exultans, facultate ac benedictione à Superioribus accepta, ad nouas filias ſuas illius continenter aduentum precibus à ſummo efflagitantes numine tranſijt; à quibus proinde maxima geſtientis animi ſignificatione fuit excepta, vti frequentibus antè erat lacrymis ac ſuſpirijs expetita. Factâ illi inſuper poteſtate aliquas ex Incarnationis cœnobio Moniales ſecum ducendi, ducem ſecutæ ſunt Anna de S. Ioanne, Anna ab Angelis, Maria Iſabellá, & Iſabella demum de S. Paulo B. Matris conſobrina, quæ quidem ad annos aliquot in Incarnationis commorata ſacrum iam habitum ibidem aſſumpſerat, ſed ſolennia nuncupare diſtulerat vota, quò eadem in S. Ioſephi, Tereſam ſecuta, conciperet. Ex hiſce vnam in cęterarum delegit caput ac Præpoſitam, Annam de Sancto Ioanne, (quòd id ipſa onus à ſeſe excuteret) illius verò Vicariam Annam ab Angelis conſtituit. Verùm Antiſtes æquum eſſe ratus illam alijs præeſſe, quæ omnium reapſe mater erat, ac magiſtra, Tereſæ munus id concredidit, tametſi longè illi foret ſubeſſe & parere acceptius, quàm præeſſe. quocirca ne Superiorum aduerſari iuſsis videretur, regendi eam partes accipere oportuit. Peramanter & beneuolè quidem à ſuis B. Mater fuit monialibus excepta, multo tamen eam amiciùs & benigniùs cœleſtis ſponſus habuit, à

B. Mater obtinet facultatẽ ad ſuum tranſeundi monaſteriũ.

Tereſa eſſe Prępoſita detrectat, ſed Annæ de S. Ioanne id munus concredidit.

Antiſtes Tereſam Præpoſitam cõſtituit.

Domin. Teresæ coronā imponit.

quo se, cùm extra sensus raperetur, ea ipsa die insigni cum gratulatione excipi, & pretiosissimo diademate redimiri conspexit; qui illi immēsas etiam visus est gratias agere, quòd suę esset matri hoc in opere tantos per labores gratificata. Alia etiam die, cùm, Completorij officio persoluto, Dei famulæ omnes in choro precibus insisterent, Deiparam vidit matrem miro splendore nitentem, & gloria, candidoq; amictam pallio, quo cunctas ex ordine moniales visa est complecti ac protegere. Eodem quoq; tempore Deo reuelante cognouit, ad quàm celsum gloriæ gradum monasterij illius sanctimoniales essent euehendæ.

B. Virgo Religiosas in suam protectionem accipit.

Erga ipsum porrò haud ita mox vniuersa mirè affici ciuitas cœpit, & illius paulatim sectatrices numero augeri: Deo namq; corda tangente, ita repentè omnium mutata voluntas, vt quos antè acerrimos expertę erant aduersarios, iam beneuolentissimos experirentur fautores, ac munificentissimos adiutores, & iā laudarent & deprædicarent, quod ante vellicassent. Paulatim quoq; à litigando disceptandoq; cessatum est, cum iam nemo nō euidens esse diceret, opus hoc à Deo proficisci, vt quod, nequidquam frendentibus & obluctantibus aduersarijs, quotidianis semper incrementis medias per aduersitatum procellas auxisset. Nec verò post ardens hic affectus refrixit, cùm longè secùs se rem habere optimus quisque perspiceret, quàm sibi principio persuaserat: viso pręsertim, quæ quantaq; ab hoc monasterio bona profluxerint, quantumq; illud diuini nominis gloriam atque honorem promouerit. Et sanè ea illius hactenus fuerunt incrementa, vt nouena fermè abhinc sexennio aureorum in chori, sacellorum lateralium ac dom' fabricam, nullo tamen inde à domesticis ære alieno contracto, insumpta sint millia. Vnde manifestè patet, diuinarum id manuum opus esse, & reipsa iam Deum ostendere, quod antè B. Matri perobscurè dixerat, *Ingredere, prout potes: videbis enim, quænam ipse facturus sim.*

Dominici Bannezij elogium.

Omni eo, quo in S. Iosephi B. Mater est commorata tempore, quinquēnio scil. (vt suo infrà significabo loco) cum Dominico Bannezio, S. Theologiæ Magistro, perfrequenter egit, dum nimirum non eruditionem modò ac doctrinam (quo ille, ob doctissimos in lucem editos libros, nomine & hactenus claruit, & posthac clarebit) sed & insignem discretionē, ac prudentiam, nec non eximium pietatis ac religionis spiritum cœlitus illi cerneret communicata. Ex illius ipsa directione ac gubernatione tota pendebat, suaque cum illo cùm exteriora domus, tum interiora mentis negotia integrè communicabat; vnde non vulgarem & sibi & suis frugem ipsa cepit. Turbis ergo compositis extemplo varias ad hocce cœnobium cogere virgines Redemptor instituit, quæ B. Matri in opere hoc Dominico auxiliares manus attulere: inter quas facilè fuit princeps Maria Ocampia, B. Teresæ patruelis, quæ miram suo huc ingressu (incidit is in diem, quo S. Ioannes ante portam Latinam oleo iniectus colitur, sesquianno circiter à cōdito

dito monasterio) notis omnibus & pietatem & stuporem mouit. Quā illa huc contulit dotem,eā & debitum quoddam annuum,quod iam monasterium cōtraxerat, dissolutum est, & solitarias quasdam Teresa construi iussit receptaculorum cellulas, in quibus collecta in se mēte orationi moniales vacarent quietiùs. his eas appingi iussit imagines,quæ in intuentib.pios animorum excitarent motus; nec aliud ab illius patre argentum,quàm hūc in vsum postulauit. Proximè sequente Septembri alia Teresę patruelis loco huic nomen dedit,Maria de Auila, Alfonsi Aluarij de Auila(qui quòd generis claritatem virtutum splendore & ornamentis magis nobilitaret,Sancti cognomētum inuenit) filia. Venit illa quasi de mundo proculcato triumphum agens, egregiè ornata, bysso auroq; operta, & quibuslibet elegātijs condecorata, vniuersa nobiliū ac procerum stipante caterua(quòd primarios ciuitatis sanguinis necessitudine attingeret) hos illa omnes inusitato stupore compleuit, quòd vnica paternarum esset opum hæres (vtpote proles vnica) & haud ita multò antè tam de se sublimia præsumpsisset, vt quæcumq; illi offerrentur matrimonia, vt se indigna reijceret. Hanc non ita pridem in manu potenti & valida Dominus tetigerat: hinc,cùm multos in mentis afflictione & lacrymis anxia hæsisset dies, cum vocante Deo luctata,& hinc ille ipsam ad Religionis quietem seuocaret,& huic ipsa illinc obniteretur trahenti, tandem se victam fassa victas manus dedit, & monasticen profiteri decreuit. Ac tum quidem tantā ipsi in animo experta quietem & tranquillitatem est, perinde ac si tota vita hoc ipsa votum desideriumque habuisset. Principio grauissimas quidem variorum aduersitates,& oblocutionum obtrectationes passa est,sed eam mentis prætulit virgo generositatem,vt ipsę etiam aduersantium calumniæ voluptatem illi ac gaudium c usarentur.Non lōgo post admissionem temporis interuallo publicè in templum producta est, omnibus mundum redolentibus vestibus depositis,ac vili ipissoq; panno, quæ antè bysso auroq; radianti fulgere solebat, induta, & S.Hieronymi cognomine patrij ac gentilicij loco donata. Quo illa schemate nonnullos ad pietatem, alios ad commiserationem sui excitauit, eam iam pauperem conspicatos & humilem, quam paulò antè comptam ornatamque conspexerant.Hæc vti Deo sese ex animo deuouit, ita & quidquid possidebat,illi q uàm libentissimè detulit:cuius argento sacello cuidam annuus attributus est redditus,& templi sunt limites dilatati. Multis illa deinde annis monasterio huic cum potestate præfuit, & etiamnum pręest.Peridem quoque tempus eidem cœnobio annumerata est Mater Isabella de S.Dominico, de qua suus erit postea loquendi locus, vt quæ ad Ordinis incrementum dein mirificè profuit:nec non aliæ complures, quarum domus hæc accessione paulatim cœpit adimpleri.

CA-

CAPVT VI.

QVID IN SVO B. MATER EGERIT MONAsterio: quæ aliorum ab ipsa pòst fundandorum monasteriorum fuerit occasio. ad hoc amplissimas ipsa ab Ordinis Vicario Generali litteras accipit.

QVæ scripta sunt à me hactenus, eius commentarium quodammodo dicas libri, quo suam B. Mater est vitam ex parte complexa; quibus equidem plurima, ab ipsa ibi studio & data opera suppressa, euulgaui. Idipsum iam deinceps sum in libro, quo suorum ipsa domiciliorum fundationes comprehendit, facturus. Iam B. Teresa in tenui suo, si sæculi rationibus rem libres, pauperculoque, sed magno coram Deo, ac donis cœlestibus opulento monasterio, incredibili pace, & animi tranquillitate perfruens, agebat. Nam tempestatibus illis superioribus compositis, Beatæ Matri, vt paulisper requiesceret, clemens Deus indulserat; quin ipsas Ierusalem filias animæ eius dilectus adiurarat, ne eam antè excitarent, aut placidum illius somnum interturbarent, quàm ipsamet vellet. Iam quoque sibi maximæ in voluptatis agere paradiso videbatur, & sanctas illas animas, inter quas versabatur, vt Angelos quosdam suspiciebat. Nec verò id mirum erat ipsam sentire, cùm ipsemet Dominus illi in oratione versanti, hanc sibi esse domum paradisum quemdam voluptatis, dicere non dubitarit. Iam tredecim vniuersum erant (quem ipsa numerum cupiebat) & quidem sanctimoniales in choro cantantes; nondum enim ea tempestate administrarum adlegendarum vsus increbuerat. Et licèt inopia premerentur, stipem non corrogabant, sed non petentibus vltrò de omnibus necessarijs Dominus prospiciebat. quæ si interdum tamen deesse contingebat, tum demùm beatissimas sese atque optimè secum agi putabant. tam parùm enim omnes de temporalibus rebus laborabant, vt ne ipsa vmquam B. Mater, etsi Præposita, & cui ex officio hæc curare incumbebat, de his animo solicita esset. Sed orationis omnes ad vnam studio tenebantur, cui quò quietiùs vacarent, latebras & solitudinem sectabantur. Compellationes, tametsi à consanguineis intimisq; factæ, graues ipsis accidebant & molestæ. Vigebat mira in singulis parentia, mundiq; despectus, simul & sanctæ paupertatis studium & amor. In illud verò tota cogitatione ferebantur, vt, quænam Deo magis ac perfectiùs placendi esset ratio, adinuenirét: Noua etiam quotidie B. Matris anima à dilecto charismata, ac fauores incredibiles de cœlo accipiebat, & quotidianis incrementis proficiebat in melius. vnde fiebat, vt & illius sodales, obuijs ac frequentibus illius cùm exem-

Primarũ B. Matris filiarũ perfectio.

exemplis, tum sermonibus, & congressu assiduo animatæ, diuino paulatim amore vehementius inardescerent, & excelsa Dei causa opera aggredi insigni mentis promptitudine desiderarent, quòd suis ipsa dux ac magistra in omnibus semper antecederet, adinstar aquilæ prouocantis ad volandum pullos suos, & super eos volitantis, vt volantem sequantur matrem. Verarum solidarumque ipsas virtutum exercitio assiduè iubebat insistere; è quibus quantus animabus fructus accederet, quanta commoda quotidie, nemo non videbat. Illarum hic aliqua specimina producam. Contigit in mensa ante Beatam Matrem cucumerem paruulum, atque introrsum putredine scatentem apponi. huncque ipsa, euocata ad se ex omnibus illa, quę reliquis ingenij dexteritate excellere videbatur, maioribusq́ue animi iuxtà ac corporis dotibus donata erat, Matre Maria à Sancto Baptista, cuius dissimulanter facere periculum obedientiæ volebat, in exiguo illo, quem domi habebant, horto terræ inseri iubet. Maria nihil cunctata, iussumque vlterius non examinans, petit, erectumne, an vero in latus iacentem telluri cucumerem committeret? Teresa iacentem seri iubente, illicò ipsa hortum adit, mandata factura, nequaquam secum ipsa disceptans, anteane siccandum illius, nec ne foret semen; sed cœca obedientia in mandatum ruens. Ab ea se autem ait dubitatione adeo tum remotam fuisse, vt etiamnum hodie eadem animi sit simplicitate, itaque sibi fieri debere persuadeat. Alteri cuipiam sex septemve vno simul tempore peragenda imperabat, & talia quidem imperia, quorum vnius executio alterius impediebat: hæc tamen ipsa, ne verbo quidem secùs sentiens, gratanter admittebat, se omnibus rata, cum à superiore eadem iniungerentur, haud difficulter posse simul satisfacere. Si verò singillatim omnes primarum illarum, imò etiã earum, quæ hodie ibidem degunt, monialium dicendo persequi virtutes vellem, nouum de illis solis concinnare volumen opus foret. Vnum tamen penitus admirabile nefas fuerit silendo prætermittere, quod B. Matri per idem tempus contigit, in quo & suam alicuius è filiabus fides etiam laudis partem habeat necesse est. Coemerant moniales non ita pridem aream quamdam domui suæ vicinam. habebat hæc puteum altissimum, sed hic aquam adeò insipidam ac putiscentem, vt ne ipsis quidem aquandis sufficeret animalibus. Hanc per occultos ac subterraneos tuborum meatus in quamdam monasterij areolam deriuare B. Mater volebat, eam rata, si profluens fieret, potabilem reddi posse: sed quoniam maxima putei erat altitudo, fieri non posse videbatur, vt in aream hæc deriuaretur. Aduocat ergo aquileges, aliosque rei aquariæ peritos; quibus insanire, & argentum profundere casso labore velle visa, quod tamen illi tum quidem nimis erat quàm exiguum. Suas deinde in concilium adhibet: quarum vna, Maria scilicet illa à S. Ioanne Baptista nomen sortita, tentandam fossionem suasit. hoc illa consilium hac, quam viua efficaxque in Deum fiducia suggessit,

Deut. 32.

Religiosæ cuiusdam simplicitas.

Obedientia singularis.

ratione constabiliuit: Virum, inquit, Dominus nobis dabit, qui aquam aliunde afferendo nobis procuret, simul etiam cibum, quo eum alamus; igitur viliori pretio domi eam nostræ daret, vnde mihi vero fit simile, hunc ipsum nobis non denegaturum. Ratio hæc, quæ sapientibus & prudentibus sæculi huius risum fortasse moueat, ita B. Matri satisfecit, vtpote fiducia plenę, & altioribus quàm soleat mundus, res omnes rationibus librandi; vt eam extemplò & approbarit, & executioni mandari præceperit, renitente licèt peritissimo aquilege, qui tum fortè aderat, & frustra rem hanc suscipi afferente; tum quòd aqua planè desiperet, tum quod post sumptum omnem ac sudorem, nonnisi tenuissimâ in monasterium venulâ per meatus illos tubales fluxura videretur. Aquæductum igitur effodi Teresa pręcipit, nec fefellit euentus; nam per meatum hunc tam sapida decurrit vnda, vt qui gustarent, fontanæ nihil eam assererent concedere; & gustatam in potum adhiberent. Ipse etiam, qui puteum ante viderat Antistes Mendozius, aquæductum hic parari potuisse summopere miratus, multos eamdem gustaturos secum huc adduxit, rei prodigiosæ testes futuros. Hæc inde aqua fons Mariæ de S. Ioanne Baptista dici cœptus est, & octennio eoq; amplius potum monialibus dedit, quamdiu scilicet is necessarius videbatur, qui deinde etiam non sine prodigio fluere desijt. Cum enim tum limpidissimum in horti irrigationē à ciuitate ipsa puteum obtinuissent (quod prior ductus nonnisi in postica domus area prorumperet) hæc aquam dare vena cessauit. Aequum enim erat cessare prodigia, cum naturæ opera sufficerent. etsi enim hactenus numquam planè defecerit, ab illo tamen tempore præsentem vsque in diem nonnisi subtilissima fluit venula; quod peritorum antè fuerat iudicium, plus deduci per venam posse negantium. Eisdem diebus aliud accidit, quod plerisque etiam prodigij simile visum est. Ingentes domus inchoatæ erant angustiæ, ciusque dilatandę nulla suppetebat, nisi forte vicinis coemptis ædibus ratio. at illas dominus nullo dicebat ære se viuo redimibiles, nec inde se nisi mortuum emigraturum. adeò scilicet caram domum suam habebat, quòd amœnus eam hortus recrearet, quem occultus quidam aquæductus irrigabat, quam è ponte fossarum ciuitatis, nemine prorsus à tot annis conscio, deriuabat. At postquam de domo diuendenda cum ipso agi cœptum est, res tandem patuit. quare vena aquæ à republica intercisa, omne illius erga hortum studium & amor refrixit: neque enim aliter eum, quàm hoc aquæ meatu irriguum facere poterat. Inde & domus illum capere cœpit nausea, vt monasterio eam venundare iam graue non duceret. huius accesione illius ampliata ac producta sunt pomeria.

Nullum vmquam hoc Teresa tempus quietius, nullos experta dies est tranquilliores: vt quæ iam re ipsa & vsu experiebatur, quàm à diabolo afflati, & menti obiecti pauores, quibus in perangusta illa domo optata perfru-

Religiosarū fides. *Aquam bonam è putido puteo elicit.* *Vani timores à diabolo suggesti.*

frui quiete se nō posse videbatur, vtpote, quibus in alio monasterio assueuerat sodalibus, iam carens, inanes & mendaces essent. Et iam demum peruidebat, quantam quietis suæ fecisset iacturam, si aures inuido præbuisset tentatori, & quàm se præsenti exponant periculo, qui hisce timoribus cōsternati, & arma abijcientes, animum despondent. Sed animi magnitudo, & quod in corde eius ęstuabat diuini amoris incendium, nullam ipsi quietę quietem indulgebant. Ingens namque animarum quoquo modo iuuandarum desiderium ac zelus continenter ad alia atque alia piam illius mentem exstimulabat. Plura quidem, quæ hanc in causam ageret, non habebat; non tamen propterea maiora semper animo agitare ac moliri identidem cessabat. Cum enim tam eximias in filiabus suis virtutes, & generositatem non vulgarem perspiceret, sibi non poterat non persuadere, quin ob maius aliquod bonum ac commodum tantis cœlitus illæ charismatibus donarentur. Se quoq; ipsa esse viri dicebat persimilem ingentem possidentis thesaurum, & in omnes eumdem dispertiri optantis, sed cui arcte colligatę sint manus, ne cui ipsum communicet. Quocirca cum aliud non posset, ad hoc saltem pia ipsam rapuere desideria, vt continentes pro incremento augmentoque Ecclesiæ Christianæ funderet preces, & ad hoc ipsum in se imitandum suas sectatrices extimularet, & qua poterat ope animarum in ipsis excitare zelum & amorem satageret. Inter hæc quadriennium, vti nuper indicaui, elapsum est; cùm, iam quinto labente anno, Alfonsus Maldonatus Excalceatus, Ordinis Minorum, qui paucis abhinc dieb. ex India in Hispaniam redierat, Teresam conuenit, &, quot in remotis illis regionib. salutarem doctrinam propinantium defectu animæ perpetuum ruerent in interitū, tristi sanè & lugubri narratione commemorauit. Recreauit piam Matrem ardens in viro religiosissimo ad animas proximorum adiuuandas flamma, vtpote quæ eâdem flagrabat: vnde sancta quadam æmulari Alfonsum cœpit inuidia, quòd suos illi quidem animæ exercere & proferre ardores, proximum ad meliora colloquijs instigando, & quoquo modo adiuuando liceret, sibi verò id illicitum esse sciret. Audito igitur infinitas doctrinæ defectu animas pessum ire, tantum animo concepit dolorem, luctum tantum, vt se propè ipsa continere entheo præ ardore mentis nō posset. quamobrem insolitis æstuans ignibus, extemplò in solitariū quemdā recessum (quales in horto domestico nonnullos suis construxerat) se abdidit, vt ibidē maiori in quiete mentē colligeret. hic lacrymas oculis, ac gemitus corde imo exciens, ad summū animarū procreatorē incessanter queritabunda clamabat, aliquā sibi vt rationē suggereret qua vel ad vnius salutē animæ posset cooperari, cū tot cacodæmon sibi illarum vindicaret myriadas, &, cum alia ipsis auxiliari via sibi non liceret, suæ huc saltem lacrymæ vim aliquam conferrent & opem. Hic illi ardor continua orandi erat materia, donec nocte quadam in oratione vigilanti, qua solitus erat

Zel. animarum in B. Teresa.

forma, se illi spectandam Redemptor magna amoris significatione dedit, & per speciem consolantis hæc illi verba loquutus est: *Exspecta paulisper, carißima, & mira videbis.* Hæc verba intimis illius insculpta medullis hæsere, vt sua eadem è memoria delere non posset. Recurrebat namque identidem animo, ecquænam hæc tandem mira essent, & quonam pacto euentura. Sed nihil dum eruere cogitando poterat, hoc vnum dumtaxat certum erat, certissimò, quæ sibi à Domino prædicta erant, aliquando euentura, quamquam quo id modo futurum esset, haud intelligeret. Paucis pòst diebus id demum cœpit cognoscere: cùm oportunum nimirum iam tempus erat, quo fulgentissima illa lucerna, quam intra exiguas septorum monasterij illius angustias cóclusam quodammodo & coarctatam Dominus cótinebat, magis exereretur, & vndiquaque rutilos fulgoris sui radios diffundendo illuminaret omnes, qui in domo Dei, id est, Ecclesia versarentur. Quam ob causam, Deo statuente ac dirigente, factum, vt non in Hispaniam modò, sed Abulam quoque delatus sit Reuerendus admodum Pater Ioannes Baptista Rubeus, Rauennas, Carmelitarum Ordinis Præpositus Generalis. à nulla hominum id contigisse memoria quisquam meminerat; nec deinceps etiam visum est: Quod Generales Ordinis huius Magistri in Italia, ac potissimum Romæ semper agere soleant. Teresę, quam tum quidem latebat, quidnam diuina moliretur Sapientia, longè acceptius fuisset, si is Abulam non venisset. Verebatur namque, ne, quòd non Ordinis superioribus, sed ciuitatis Antistiti obedientiam addixisset, ipse seciùs id interpretatus, atque stomachans, se ad Incarnationis reuerti denuò compelleret. Non mediocriter noua hæc illam transmigratio affecisset, neque aliam sanè ob causam, quàm quòd primæuæ regulæ rigorem cœptamque austeritatis, paupertatis, ac coarctationis, quam tanto animi gestientis sensu hic iam seruari videbat, exercitationem sibi priori in loco interdicendam præuideret. Abulam ergo Rubeus cùm appulisset, conscientiæ sinceritate freta Teresa, cùm nec in debitum Præpositis honorem deliquisset, nec præter Domini ac sanctissimæ eius Matris gloriam quidquam hocce in opere spectasset, se minime subduxit, neve, Adæ peccantis exemplo, latebram petijt, quòd neutiquam offendisset; sed hunc ipsa, vt venire ad D. Iosephi ne grauaretur, verbis officiosissimis inuitauit. Quò cùm venisset, exactam non huius modò fundationis, sed vitæ etiam fere vniuersæ apud illum rationem reddidit, eo mentis sinceræ candore, & genuina veritate, perinde ac si Deo, cuius ille vices gerebat, hæc reddenda ratio fuisset. Hinc ipsa causæ æquitate ac iustitia nitebatur, illinc etiam æquissimus erat iudex, & religioni promouendæ pietatisque studiosissimus: Deus adhæc in defendentis & actricis corde & lingua residebat. Ea namque partes suas gratia, eloquentia, rationumque momentis adeò efficacibus est tutata, vt magnopere Generalis eam consolatus, animos ad maiora addiderit, fide insuper

Carmelitarum Generalem Abulã destinat Deus.

Gen. 3.

insuper data, inde iussu illam suo minimè egredi cogendam. Cùm videret autem viuum nascentis Ordinis sui hocce in monasterio exemplar & primogeniam sine exceptione ac mitigatione vlla hic regulam obseruari (quod nullo alio in cœnobio fieri norat) & ingenti ipsam animarum Christo asserendarum desiderio succensam; mirificè nouo hoc est spectaculo recreatus, simul & ex animo hancce rem & perfici, & indies prouehi longiùs optauit. Quapropter amplissimam illi, datis ad hoc litteris, potestatem fecit plura hinc inde paulatim, sicubi posset, condendi monasteria; quin etiam obedientiæ præcepto iniunxit, vt quàm posset plurima erigeret; Prouinciales verò, si qui fortè remoram pijs machinationibus inijcerent, grauissimis esse voluit pœnis obnoxios. Iam tum igitur B. Mater videre mira illa cœpit, quorum in visione nupera Dominus mentionem fecerat. hactenus namque hoc vnum tantùm spectarat, vt quietè sibi suo in monasterio agere liceret; & ne in mentem venerat quidem aliorum erigendorum domiciliorum facultatem à Superioribus exposcere. Etsi verò non ignoraret, quàm res nummaria atque Optimatum beneuolentia ad monasteriorum constructionem esset peropportuna (quod vtrumque illi deerat) cùm tamen generosa esset mentis ad ardua excelsaque perficienda constantia, & ardentissimo diuinæ gloriæ prouehendæ, animarumque salutis procurandæ studio æstuaret, maximaque in Deum fiducia niteretur; simul etiam perspecto, quàm propensa Generalis esset Vicarij, vt plura id genus moliretur cœnobia, voluntas ac nutus; eadem iam constructa ac parata sibi videre videbatur, hæcque mira illa augurabatur fore, quæ sibi aliàs per visum Dominus spoponderat. Ipse etiam Generalis aduersus calumniantium virulentiam, & obtrectationem omni in re eam tutabatur, eique, quà poterat, varijs in casibus gratificabatur, & quoties per grauiorum negotiorum quietem licebat, ipsam familiariter conuisebat, de rebus spiritus, & ad Ordinis totius regimen gubernationemque spectantibus cum illa amicè conferens: hinc tanto ferri in eam amore cœpit, vt quoties de ipsa loquendi daretur occasio, suam dicere filiam non dubitaret: donec tandem Romam retrò, vnde venerat, reuertit.

Teresam is consolatur.

Litteras illi dat ad plura excitanda monasteria.

CAPVT VII.

DE EXCALCEATORVM MONASTERIIS CONstruendis agere Teresa incipit: Secundum Metinæ Campi Excalceatis monialibus erectura monasterium Abulâ digreditur.

QVæ visura erat magnalia, ac mira, non monialium Excalceatarum dumtaxat propagationem & incrementum indicabant, sed Carme-

litarum Excalceatorum etiam per ipsam fundationem initiaque Altissimus moliebatur. quod nouum adeò & inusitatum in fœmina, vt, iam inde ab Ecclesiæ primordijs simile vix vmquam vidisse contigerit. Hoc ergo res transacta modo. Reuerendissimus Abulensium Præsul Aluarus Mendozius pro singulari suo erga omnes Deum in summa perfectione sequi satagentes studio, Carmelitanorum Præpositum Generalem, antequam inde abitum moliretur, rogarat, sua vt in diœcesi quædam viris primum regulæ rigorem seruare cupientibus construendi cœnobia facultatem daret. Forsitan id ipsi primùm in mentem venit, vel (vti equidem censeo, & mecum aliquot summæ auctoritatis moniales, quæ per id tempus in monasterio illo viuebant) nonnisi beata Matre antè suggerente id proposuit. Quod cùm & alij ab illo summoperè contenderent, morem quidem piæ ipsorum postulationi P. Generalis gerere volebat; sed aliquam suo in Ordine contradictionem difficultatemque reperiens, tum quidem minimè id concedendum censuit. non enim Episcopo sed ancillæ id suæ Dominus opus reseruarat. Haud multo ergo pòst tempore agitare animo ipsa cœpit, pernecessarium videri, cum monialium essent congregationes, etiam virorum quædam, qui idem & institutum & vitæ genus profiterentur, excitari domicilia, vt hoc & illæ pacto suo in vigore permanerent. Hoc ipsa cùm negotium Deo in oratione accuratè commendasset, Generali id Præposito iam Romam abeunti per epistolam significauit, pluribus illi, quæ ex hac monasteriorum Carmelitarum Discalceatorum erectione sequerentur commoda, perscribens, ac nefas videri, vt ob ea, quæ hoc in opere prima fronte se ostenderent incommoda & difficultates, adeò diuinæ gloriæ promouendæ idoneum destinatumque propositum intermitteretur. Redditæ hæ Vicario Generali Valentiæ sunt litteræ, harum ea fuit vis, quod gratiam & vim sermonis illi Dominus communicasset, vt haud difficulter, quæ efflagitabat, sit consecuta, & duorum monasteriorum excitandorum ab ipso scripto facultatem impetrarit. Vniuersum tamen negotium Prouincialis, tam eius, qui modò munus obibat, quàm qui eodem nuper defunctus erat, arbitrio potestatique commisit. Arduum quidem id ac difficile videbatur, at cum, quod omnium censebatur grauissimum, iam ex voto B. Mater confectum cerneret, statim etiam reliqua pari conficienda facilitate sperabat. Nec fefellit eam euetus. Episcop⁹ enim sua rem auctoritate prouehere aggressus, & cordi habens quàm maximè, vtriusq; Prouincialis & assensum & approbationem impetrauit. Auxit ea res piæ Matris gaudium, sed auxit & solicitudinem: cum ex omnibus sui instituti Fratribus, quos quidem nouerat, neminem inueniret, qui, vt ad nouum hûc rigorem à mitiori transiret regula, vellet animũ adijcere, nedum qui è mundanis hominibus primus sancto inauditoq; operi huic principium dãdo viam alijs huc sterne-

Episcopus Abulensis Generalem Carmelitarum conuenit, vt primæ Regulæ obseruantiã seruaturis viris erigerentur monasteria.

Scripsit ad P. Generalẽ Teresa quoad virorum monasteriorum erectionem.

neret. Deerat & domus, & nulla eius habendę ratio ad manum erat: solas habebat ad hoc facultatis litteras, & vehemens rei desiderium, nec non infractam quamdam mentis generositatem, & constantem in Deum fiduciam, qua nixa sperabat, qui vnum dederat Dominus, etiam alterum haud illubenter concessurum. Quocirca maximo feruoris sensu illi supplicabat, vt, si videretur, vel vnum vspiam suo excitaret arbitrio, qui operis fundamentum & initium iaceret. Hæc dum animo assiduè volutat, mentem illi Dominus ad noua monialibus, ad Abulensis exemplum scilicet, cœnobia construenda inijcit. consultum ergo illi videbatur à Metina Campi (opidum id erat vicinum ac locuples) exordium operis sumere. Mouit hunc illam fortasse non parum, quod Balthazar Aluarius, Societatis nostræ Sacerdos, quo magistro tantum ipsa olim in spiritus palæstra profecerat; illa tempestate Collegio Metinensi cum potestate præesset. Quoniam autem Patribus Societatis perfamiliaris ac studiosa erat, Aluario quam à Generali suo acceperat facultatem perscripsit; simul obsecrans, vt Metinensi ab Abbate loci Domino monasterij ibidem fundandi facultatem exposcat. nam litteris Vicarij Generalis sigillo munitis instructa, nulla præter Ordinarij locorum consensum nutumque re alia opus habebat. Hisce cum litteris Iulianum de Auila, sacris in monasterio suo dicundis Præpositum, de quo iam antè locuti, & pòst etiam locuturi sumus, (quòd beatæ Matris ad nonnullas fundandas domos abeuntis & comes & adiutor fuerit) Metinam destinat. non tam facilè quidem, ac sperabatur, res conficienda, & facultas obtinenda videbatur, eò quòd sine annuis stabilibusque monasterium hoc fundandum esset prouentibus; attamen qua potuit Iulianus contentione apud Abbatem, necnon Aluarius enixus est, vt nonnulla iam veniæ impetrandæ spes affulgeret. Verùm antè, Senatus accedente auctoritate inquisitum est, & scripto committi iussum, ecquæ illo ex monasterio in ciuitatem essent commoda, quæ bona prouentura. Iulianus id cum laude sufficienterque præstitit, variorum fide dignorum etiam testimonijs productis. Inter Ecclesiasticos quidem testes, præcipui Collegij nostri Patres censebantur: cùm enim beatam Matrem & nossent & diligerent, scirentque quantum Dei id gloriæ promouendæ momentum afferret, si illo in opido id genus cœnobij construeretur, suum non grauate testimonium ferebant. Inter laicos, primarios è Magistratu viros in testes adduxerat, nec non de primarijs ciuibus nonnullos. Quindecim in his consumpti erãt dies, cùm venia, vti optauerat, ab Abbate concessa, suadente Teresa, domum e præcipuis ciuitatis, vt ibidem monasterij initia ponerentur, haud procul à D. Augustini cœnobio, 1.o. aureorũ, in singulos annos per soluendorum, pretio conduxit. Interea & aliam tunc B.M. rei conficiendæ rationẽ præter priorẽ illã, non contemnendã inierat.

Car-

Carmelitis Metinensibus præerat ea tempestate Antonius Heredius, quem & Salmanticæ olim in studijs,& postea Abulę Carmelitarũ Præpositũ noui. Hunc Teresa per epistolam commonuit,sibi vt Metinæ domũ coemeret. Matronam igitur is,quam nouerat,hac super re conuenit,& domum ab ea, nullo exacto,qui fideiuberet, cùm de pretio inter ipsos conuenisset, emit. Erat hæc commodo satis vrbis loco,in via,quam sancti Iacobi dicunt, & ea ipsa est , in qua modò morantur : sed potissima illius semiruta pars ruinam iam agebat,vnde & habitari commodè non poterat. vnde aliàs necesse fuit, vt Iulian. interim ædes conduceret,dum illæ instaurarētur. Placuit & harum conductio , & illarum coemptio B.Matri, etsi quo & locatori & venditrici satisfaceret,obolum non haberet : placuit tamen; quia & magnitudine animi eximia,& mira in Deum erat fiducia. Adauxerat hanc non mediocriter perspecta iam toties paterna illius singulis in difficultatibus,in quas, dum primum erigeretur monasterium, inciderat, protectio & auxilium. hinc de pecunia ne hilum laborabat,nec illius defectu,eorum quæ conceperat,quidquam intermittendum verebatur. quamobrem necesse erat eum, qui reliqua curarat hactenus, etiam pecuniaria modò subsidia submittere, quòd B. Matri etiam in viaticum & commeatum necessaria deesset,& ad commodato accipiendum, auctoritas aut fides. Sed,quoniam cœlestem huic, vti non defuerat hactenus, operi deesse largitorem minimè par erat ; ecce tibi , dum Teresa secum de pecuniæ comparandæ rationibus deliberat,honestissima quædam virgo, quæ , quòd tertiusdecimus completus monialium iam esset numerus , in sancti Iosephi cooptari pro voto non potuerat ; cognito de alio iam construendo cœnobio agi, in illud ipsum supplex admitti postulat,& aliquod vltrò in illius erectionem & ædificium,quod habebat argentum offert. Hanc igitur Teresa voti fecit compotem,nempe primam omnium,quæ hoc Metinę vitæ genus inire. nomen huic Isabella de Iesu. sed tam tenues illius erant facultates, vt quæ emptæ erant ædes, eisdem redimi non possent, conductionis dumtaxat pretio persoluendo satis futuræ. Hac Teresa pecuniolâ instructa itineri se non minori promptitudine dedit,multos tamen secum trahens comites,quos alere oportebat , quàm si ingentes secum conuexisset thesauros. Duas è sancti Iosephi,& quatuor ex Incarnationis assumptas sodales secum duxit:facultatem namque Superiores illi fecerant, quæcumque inde egredi vellet, in suum illas familiã trãscribendi. E S.Iosephi prodiere Maria à S.Ioanne Baptista, B Matris cognata,de qua multa iã suprà dicere memini, & Anna ab Angelis Præpositæ Vicaria: ex Incarnationis autem Agnes de Tapia,quæ postea à Iesu cognomentum assumpsit, & hodie Palentiæ Priorem agit; deinde Anna de Tapia,eiusdem soror,quæ ab Incarnatione post appellata est;& per multos annos Salmantinis,ac deinde Metinensibus monialibus fuit Præposita: erant ambæ B.Matris patrueles. Adhæc Isabella Arias,

Arias, quæ, cùm Vallisoletanum domicilium erigeretur, eidem à Teresa præfecta est: sanctiori autem pro gentili nomine assumpto, à Cruce cognomen est mutuata. quarta denique Teresa Quesadia. Harum postremæ duæ etiamnum pristinum, quem in Incarnationis assumpserant, habitum gestabant: quem priores duæ iam exuerant, quod paucis ante diebus cum Matre Teresa ad sancti Iosephi concessissent. Ægrè à se reliquæ primæuam illi matrem, quæ remanebant Abulæ, ferebant, quod singularis amoris sensu nulla non erga eam reperetur, & maximæ felicitatis in numero posuisset, si matrem abeuntem comitari licuisset. Ante verò quam in viam se daret, eas, vti matrem decebat amantissimam, ex parte voluit consolari, de domo & horto, quo imprimis opus habebant, ipsis prospiciens: vnde, cum rei nummariæ tum penuria laboraret, alienum nouies mille regalium æs contraxit, Dominum confidens de pecunia, qua ipsum dissolueretur, prospecturum. Nec spes beatam Matrem fefellit. neque enim post multum temporis interuallum, ipso haud dubiè corda mouente, lectæ aliquot virgines, à re nummaria optimè instructæ, nec non Deo famulandi studio incensæ, in ordinem vt allegerentur, [illegible] instituerunt. Quod profectò, eo præsertim tempore, permagni faciendum est, cum scilicet, Teresa iam absente, monasterium ipsius funditus interiturum & æmuli crederent, & pij metuerent. Paulo ante suum quàm iter ingrederetur, in solitaria quadam domus illius cellula, in qua ad columnam vinctus flagella impiorum excipiens depictus Redemptor conspicitur, magno ipsum pietatis sensu est obtestata, vt eo in statu incolume ac sospes monasterium reduci sibi sisteret, in quo ipsum abiens relinqueret. Audijt verò precantem CHRISTVS, pijsque eius votis libens annuit. Inde ipsa singulis suarum, magna cum doloris significatione vale dicens, hunc solita animi magnitudine facilè tegebat, ne quam ijs tristitiæ occasionem daret. Comites etiam eius insignem mentis constantiam, & acre aduersa patiendi studium præ se omnes ferebant, hac se duce sperantes quidlibet & posse perfringere, & superare. Tribus quatuorque tum ipsæ, tum tenuis, qua pauper, qua egrediebantur, domus haud ægre carebat, ac qua opus fortè haberent Metinæ, supellex curribus vehebantur: pedibus alij multi comitabantur, atque inprimis Iulianus de Auila. Quinto post anno ab ædificato sancti Iosephi monasterio, biduo ante festum assumptæ in cœlum Virgini diem, anno sæculi currentis LXVII. hæc Metinam deducta colonia est. Teresæ namque in votis erat, nouum vt cœnobium ipso assumptionis Deiparæ, ad quam & quod moliebatur monasterium, & quæ ipsum fundaturæ erãt virgines, spectabant, die, fausto omine habitari inciperet. Non potuit clam ciuibus hæc fieri aliò digressio, neque etiam abeuntes suum supprimere abitum studebant; quòd se credebant ad rem, quæ

Domum illi spõdet Christus tali in statu se absente futurã, in quali relinquebat

iam confecta erat, abire. Vt ergo primùm in vulgus ea innotuit, grauiter toto passim opido tumultuari cœptum. Erant, qui Teresam vt fatuam ridebant; alij, quem res adeo temeraria & importuna habitura esset exitum, taciti secum exspectabant; qui vero eius rebus studebant, multis ab hoc ipsam consilio verbis diuertere, magnis propositis difficultatibus satagebant. Sed generosum Teresæ animum adeò hæc non deiecerunt, vt ea ne quidem difficultatum nomine digna censeret. nam quod alij vt periculosum & anceps habebant, id generosa virgo ita ducebat facile, vt planè persuasum haberet, quæ ordiretur, felici prosperoque exitu terminanda. Ipse quoque Antistes Mendosius prorsus hoc fieri non posse censebat; Teresæ tamen id indicare noluit, neu à proposito eam deterrere, ne quem illi, quam carissimam habebat, mœrorem dicendo afferret. Primo Arcualum peruentum est die, à quo cùm occidente iam sole quarta leucæ abessent parte, Alfonsus Stephanius, Sacerdos religiosissimus, & charitatis eximiæ officijs clarus, quique pias apud fœminas commodum venientibus parerat hospitium, obuiam processit, & Iuliano de Auila missas ab eo, qui Metinensem domũ elocarat, Alfonso Aluario litteras tradidit. his ille significarat, non antè vt Abulà discederent, quàm cum Patribus Augustinensibus, in hac vicinia agentibus, negotium confectum esset. non ferebant enim hi aliud suo adeo vicinum cœnobium erigi. quibus cùm amicus & familiaris existeret, in eos nefas putabat offendere: proinde ante se negabat ædes consignare in manus illarum velle, quàm boni hi Patres assensum dedissent. Idipsum & Teresæ Stephanius priuatim significauit. Non parum inopinus hic nuntius piam Matrem perculit, quæ tanto hanc in viam cum comitatu sese dederat, summisque desiderabat votis, vt ipso Deiparæ assumptæ festo die, qui post biduum instabat, nouæ fundationis celebrarentur primordia. Verumtamen non idcirco generosa animum virgo contraxit, sed, quantum in ipsa fuit, maiorem eò concepit fiduciam, sibique firmiter persuasit, cùm tam maturè ac tempestiuè tartareus obluctaretur aduersarius, magna inde fore vt in Deum optimum maximum gloria aliquando redundaret. Stephanium igitur hac de re iussit tacere, ne inopinus hic nuntius eas quas ducebat comites contristaret; ac nominatim duabus illis, quæ ex Incarnationis iam recenter exierant, id clàm volebat esse, Isabella Arias, & Teresa Quesadia: ceteras enim sui causa nouerat certissimò quodlibet ærumnarum ac laborum genus quàm libentissimè subituras. Isabella namque Arias prima fuerat ab Antistita tum, cùm ex Incarnationis exiret, ac grauia multorum obloquentium probra impedimentaque, quibus exitum hunc remorari conabantur, perfregerat. nam ambæ primarios quosque in ciuitate sanguinis necessitudine attingebant, genereque illustres erant, & refragantibus consanguineis omnibus Teresam secutæ: quare & illarum hæc potissimum

Magnanimitas Teresæ in difficultatibus.

cau-

causa angebatur. Vt in præparatum diuersorium ventum est, audijt tum illuc forte fortuna appulisse Dominicum Bannezium sacræ Theologiæ Magistrum. Hic illam nuntius non minùs erexit, quàm prior deiecerat: illius enim consilio, ductu auspicijsque omnis quin ex voto succederet res, minimè dubitabat. Ipsum illicò aduocat, & quid rerum ageretur, clanculò aperuit. spem fecit ille, breui ac facilè cum Augustinianis Sodalibus negotium confectum iri. At Teresæ, quæ tantum secum comitum trahebat numerum, videbatque quantum omnis hæc mora sibi noceret cùm iam vsu nimirum comperisset, superioris fundationis difficultatibus edocta, quantæ, nisi possessio nondum conscio populo adiretur, inde excitandæ essent procellæ & incendia, Bannezij sententia minimè satisfecit. Magnam noctis partem agitando examinandoque, quæ decreuerat, cùm traduxisset, ecce postridie manè Antonius de Heredia, Carmelitarum Superior, appulit, illam dicens domum, quam ipse coemerat, vtcumque commodam videri, & propylæum sanctissimo exponendo Sacramento, ad cohonestandum additis peristromatis, peridoneum habere. Placuit hoc beatæ Matri consilium, quòd minus ad hoc temporis requireretur. Visum est igitur, vt Agnes de Iesu, & Anna de Incarnatione eiusdem germana, nec non Isabella Arias, & Teresa Quesadia in proximo subsisterent oppido, cui Villanoua de Azerale nomen est, & vbi Vincentius de Ahumada, Agnetis de Iesu & Annæ de Incarnatione frater Curionis partes agebat. Huc eos is, de quo egimus, Alfonsus Stephanius deduxit. Sed quindenis hauddum hic moratæ erant diebus, cùm Metinam eas Teresa euocauit. Apud ipsam vero remansit dumtaxat Maria de sancto Ioanne Baptista & Anna de Angelis: cum quibus etiam Olmedum, vbi tum Antistes Abulensis agebat, statuit concedere; quòd hoc in itinere illa habitaret matrona, quæ ædes, ad quas properabant, vendidisset. Hanc Teresa cùm conuenisset, impetrauit ab ea litteras, quibus, qui in ædibus agebat œconomus & prouisor, confestim se subducere, monialibusque eas cedere iubebatur. Huic insuper illa in mandatis dedit, vt, si opus fore videret, eos qui domi erant tapetes, atque è cæruleo damasceno panno stragula Teresæ consignaret. quod sanè consilium diuinitùs illi fuisse inspiratum, docebunt sequentia.

CAPVT VIII.

METINAM APPELLIT TERESA, ET MONAsterium titulo sancti Iosephi ibidem excitat.

Teresa de nocte Metinam venit.

EADEM ergo vespera Olmedum cùm peruenissent, peramanter benigneque ab Episcopo Abulensi exceptæ sunt; at diutiùs hic beata Mater noluit commorari, ne, quam iam in manibus habere se putabat, occasio elaberetur. Rhedam illi, qua commodius ac decentius suis cum monialibus veheretur, instrui iussit Antistes, addiditque qui eas comitaretur sacerdotem domesticum. Vnde & eadem die in peruigilio scilicet Assumptionis sanctissimæ Matris in cœlum, Metinam Campi intempesta & concubia nocte aduectæ sunt. Iulianus de Auila paulo ante iam præcesserat, & Carmelitas sanctæ Annæ de proximo Teresæ aduentu certiores redd[illegible]derat, & quid hac ipsa nocte exequi decreuisset. Præpararunt hi ergo sacrum ad mysteria celebranda apparatum, & omne altaris instrumentum. Haud multò post subsecuta est cum suis Mater, vtque minori res strepitu ac tumultu pe[illegible]ageretur, an[illegible]e eiusdem monasterij ianuam exscensionem fecerunt. Nec mora, ipse Heredius, & duo alij Religiosi, nec non duo illi sacerdotes, & moniales suos in humeros sumpsere, quę ad ea quę diximus necessaria erant. Vrgebat eos beata Mater magna ceteros animositate & constan[illegible]ia præcedens; generosum scilicet imitata ducem ad magni momenti expeditionem cum lecta militum manu pergen[illegible]em, quæ vt feliciter succedat, prius ea executioni mandata sit oportet, quàm qui eamdem aggressuri sunt, ab hoste detecti. Extra vrbis iam properabant muros, & eo quidem noctis tempore, quo tauri, quorum postridie assumptionis exhibenda era[illegible] sp[illegible]c[illegible]la, incunabulis includebantur. itaque crebrò ob[illegible]s alios atque [illegible] habebant: quod per obscuras noctis tenebras in[illegible]ede[illegible] non mediocriter [illegible]am ang[illegible]ba[illegible], longè verò is angor fuisset maior, si in ministros public[illegible]s & [illegible] dil[illegible]: ea namque cum sarcinis de nocte itantium erat species, perinde ac si templum aliquod expilassent. Va[illegible] occurrentium (v[illegible] h[illegible]) [illegible]rant hac de re sermones, dum Relig[illegible]os, Sacerd[illegible]es & [illegible]ulieres s[illegible]a viderent no[illegible]e sim[illegible] conuasatis rebus raptim incedere: qui[illegible]que pro eo, [illegible]c sentiebat, libe[illegible]e loquebatur, accedente pręsertim [illegible], qu[illegible] opaca ad similem verborum licenti[illegible] m[illegible] nox sol[illegible], l[illegible]ber[illegible], qu[illegible] de p[illegible]blicis apparitoribus non erant, neutiquam euntes r[illegible]morabantur. Illi miro i[illegible] gr[illegible]us ingeminare, rectaque ad designatum locum properare. quò cùm peruentum iam esset, eiusdem custodem alt[illegible]m vir[illegible] in[illegible]urem dormientem, ac n[illegible] minus opinantem elato clamore excitant. h[illegible]c cum moras in surgendo traheret, illi ingeminato clamore per-

perurgent, ingredi gestientes. dum scilicet à quoquam videri de nocte nolunt, ac metuunt, ne quod longiori è mora ipsis damnum accideret. Ergo Tecto se custos proripit, fores aperit; & dominæ lectis litteris rem omnem imperatam ex ordine exequitur. Læti ergo omnes in aream quamdam domesticam admittútur, quam circumspiciens Teresa, videt hinc inde collapsos parietes; etsi, cùm iam lucesceret, longè illorum ruina maior & vastior apparebat, quam per tenebras pia Mater videre non potuerat.

Locus, in quem Venerandum Altaris Sacramentum inferendum erat, terra oppletus erat, quam egeri antè oportebat: dein adeò hic cœli patebat iniurijs, tecto hinc hianti ac rimoso, vt Altari instruendo, atque Eucharistiæ decenter collocandę prorsus eum ineptum B. Mater iudicaret. Parietes incrustati non erant, ijsque penitus conuestiendis tegendisque nihil ad manum erat; tres enim dumtaxat secum tapetes habebant, qui ad locum satis capacem insternendum totum minime sufficiebant. Quid agerent, ignorabant, quòd necessaria omnia deessent. Cæterùm heræ suæ peristromata domus custos, vti & stragula lecti è damasceno cæruleo, vti suis ipsa designarat litteris, B. Matri obtulit. quod illam oblatum & sodales reliquas non mediocri compleuit lætitia. Iam affigendis suspendendisq; peristromatis deerant claui, & his coemendis pecunia, importuna quoq; ad emendum erat hora, quod ipsas magis etiam cruciabat. Cum enim noctis sub côticinium ad Carmelitarum cœnobium B. Mater appulisset, ac reliquo deinde tempore & iter eg sset, & cætera, quæ commemorauimus, fecisset, noctes quoque per Augusti dies vtcumque breues sint; facilè quis colligat, non multum ipsis ad auroram potuisse spatij superesse. Per omnes ædium parietes sedulo clau s conquisitis, Sacerdotes ac Religiosi vestibulum informe vestire tapetib is, Moniales certatim terram egerere, pro se quisque festinant. Inter hæc otiosa B. Mater non quiescebat, sed hisce in rebus inter primos apparebat, cum huic nauiter operi incumbens, tum alijs diligentia atque acri stud o prælucens. Antequam verò lucesceret, Abbatem loci Ordinarium imprimis opus videbatur præmonere, vt bona illius cum venia tabellio quispiam tabulas conficeret, hoc Abbatis cum facultate & auctoritate monasterium erigi, fidem facturas, ne quis postea vlli contradicendi impediendique esset locus. Confestim ergo tabellionem adeunt, & Abbate mandante, surgere, vnaq; cum ipsis pergere iubent. His ex voto confectis, vt primum dies eluxit, signo ea quam secum sumpserant nola dato ad prima aud enda hocce in loco sacra populum côuocant. Omnes ea res vicinos admiratione compleuit, nec non vniuersos, ad quorum aures ea peruenit, quòd eo, quod vesperam inter & auroram interuallum est, ciuitatem monasterio auctiorem factam cernerent. Quid ad hæc dicerent, non habebant; stupore dumtaxat percu si; alter alterum defixi intuebantur. Extemplò tanta huc populi confluxit multitudo, vt sacellum extemporaneum eam

omnem non caperet, ac necesse fuerit, interim dum sacra celebrarétur mysteria, & sacrosanctum Eucharistiæ ferculum proponeretur, inde se Moniales subducere. at, quò se conuerterent, nesciebant; quòd & reliqua domus malè materiata, diruta propè & solo afflicta iaceret, ipsa quoq; Augustissimi Dominici corporis theca sub dio in platea penè consisteret. Sed hac est ratione necessitati consultum. Erant è regione altaris gradus scalares, quibus ad porticum quamdam, quæ sola reliqua in domo ruinæ superérat, ascendebatur. Has cùm monachæ subijssent, illorum ianuam occludunt, perque eiusdem rimulam ipsa sacrorum spectarunt mysteria. Hi gradus & chori, & allocutorij, & exedræ confessionalis vicem supplebant. Porrò sanctissimo Christi corpore huc illato, & sacrorum solennijs peractis, iam reipsa loci adita erat possessio, itaque monasterium Methymnense à S. Iosepho itidem denominatum (nam ab eodem, quo Abulense, id Tutelari B. Mater voluit nominari) ipso euectæ in cœlos ab Angelis Deiparæ Matri die sacro, 18. Kalend. Septembris, anno septimo supra sexagesimum fundatum est. Sanè si, vt propositum modò mihi est hancce exarare historiam, ita in eadem prosequēda, facinori adeò excelso, ipsum laudibus celebraturus, inhærere & vellem, & id præstare pro rei dignitate possem, egregia se mihi hic & commoda eloquentiæ meæ exerendæ ostentandæque offerret occasio, & patentissimus, in quo liberè exspatiarer, campus aperiretur. Modò namque eximiam eius extollere possem prudentiam, cuius adminiculo vel vnius id diei ipsa perfecit spatio, quod ne pluribus quidem alij vel exercitatissimi dexterrimiq; perfecissent: modò generosam fidei eiusdem constantiam, quam tot subuertere obstacula, tot subruere impedimenta nequiuerunt: modò etiam animi celsitudinem, qua tam heroicum & virile est opus aggressa, & ad finem vsq; feliciter citiùs perduxit, quam alius quispiam, ipsum num vel fieri posset, animo agitasset. Durum hic taceo laborem itineris, quem, ne minima corpori indulta quiete, suscipere non dubitauit: taceo quòd nullo dum ad seram vsque noctem sumpto cibo ac ieiuna iter inierit, atque ipsum etiam pedestre, & properum, omnis defatigationis expers, & quidem sarcinulis toto itinere onusta mulier, iam tertium & quinquagesimum ætatis annum egressa; denique malè affecto & parum firmo corpore: tum quòd cibi omnis & somni hic fuerit immemor, sola Dei gloriæ quæritandæ studio incensa, quodq; per illam ipse exorsus erat opus, id perficere summopere desiderans: adhæc quòd, etsi varijs distineretur negotijs, illorum ita numquam multitudine obrueretur, vt ijs velut immersa, singulis pro eo atque oportebat, vacare non posset: tum quòd nullum vmquam prætulerit metum; deniq; quòd priuata è domo ac semiruta trium dumtaxat horarum spatio tanta tamque frequenti in ciuitate monasterium, ipsis etiam ciuibus rei non antè conscijs, quàm suis rem confectam oculis cernerent, construxerit. Fertur Iulius Cæsar, cùm quanto post-

postquam in Pontum peruenisset die, vnico Pharnacem eiusdem regem prælio debellasset; hoc signis suis inscripsisse belli quàm celerrimè confecti testimonium, *Veni, vidi, vici.* quanto id B. Mater Teresa de Iesu potiùs vsurpet, quæ non quinto, sed secundo postquam Abulâ egressa esset die, etiã priùs quàm Metinam oculis videret (nox namque impedimento erat) exiguis illis, quas ductabat copiolis, non quatuor, sed trium horarum spatio, tam illustre & heroicum facinus patrauit, & inclytam adeò retulit victoriam! Quàm benignis ipsam propitijsq; iam inde è cœlo à Christo Domino oculis conspectam esse credere fas est, quamque illum meritò de Teresa sua pronuntiare potuisse, *Inueni mulierem secundum cor meum, quæ faciet omnes voluntates meas?* Hinc cùm deinceps ipse illam Salomonis dubitantis interrogationem, *Mulierem fortem quis inueniet?* in mentem reuoco; congruè mihi aptèque illi respondere posse videor, in sancta hac Matre sibi Dominum id genus mulierem quæsijsse, & inuenisse: meritoque de illa proinde dici posse, *Procul & de vltimis finibus pretium eius.* Sueton. in vita c. 35. & 37. Prou. vlt.

CAPUT IX.

GRAVI HAUD MULTO POST TENTATIONE Teresa exagitatur. Metinenses Excalceatæ domum mutant; & quam antè incoluerant, persoluto iam pretio coemptam instaurant & concinnant.

IDipsum nunc Teresæ in monasterij Metinensis erectione contigit, quod iam olim in Abulensis. Etenim incredibile tum ipsa in animo gaudium sentiéte ac voluptatem, cùm quòd nouum ciuitati accessisse iam perspiceret templum, in quo pretiosum Venerabilis Eucharistiæ pignus asseruaretur, tum quòd omnia ex voto & animi sententia nemine prorsus sese opponente confecta iam cerneret; plenam cacodæmoni potestatem Altissimus in Teresam fecit, quò sancta hæc anima omni ratione exerceretur, & nullo non in aduersitatis camino probaretur: paulisper ipse igitur sese subduxit, certamen desuper contemplaturus, cuius hæc fuere præludia. Sacris Missarum iam absolutis per fenestrã Teresa in subiectam domus aream despexit, cuius aliquib. in locis muros penitus in terram prolapsos vidit, atq; ita quidẽ prostratos, vt nonnisi compluriũ dierũ erigi attolliq; opera posse viderentur. Deinde, sanctissimum Altaris Sacramentum sub dio propè expositum esse conspicata, angi animo ac insolito secum ipsa modo contristari cœpit. quòd enim ea temporum esset, ob nefariam perditorum hæreticorum audaciam ac licentiam iniquitas, subuereri pia Mater cœpit, ne qui fortè occulti inter exteros & alienigenas hæretici laterent, qui Teresæ afflictio post hoc erectũ monasterium.

hiero-

hierothecam impiè surriperent, & indignis sacrum Angelorũ panem manibus irreuerenterq; tractarent. Hic spiritus tartareus in Teresã subingressus est ianua, simul & vniuersas, quas, qui maximè ob illius Metinam aduentum in surgendo insanierant, obijcere potuissent difficultates, menti illius præsentes, ac velut viuas obiecit: quas etiam, vti & solet, & nouit, in immensum auxit, e musca effingens elephantem: inde tetram intellectui offudit caliginem, nec non vniuersarum, quas a Domino acceperat, gratiarum ingentem illi obliuionem induxit, atque vt penitus eam deijceret & prosterneret, propriam vilitatem dumtaxat, impotentiam, imbecillitatemque quàm viuacissimis quodammodo pictam coloribus ob oculos mentis obiecit, imo etiam longe se minùs esse vt crederet, illi omni contentione persuadere conabatur: ita denique eius mentem turbauit, & inobscurauit, vt vlterius se posse progredi omnino desperaret. Iam suos ad comites, quos Incarnationis cœnobio elicuerat, oculos conuertebat, secum ipsa reputans, quomodo omnium sodalium & consanguineorum contradictione & inuidia in lucem essent egressę, ac præsertim duæ illarum; quàm vero indecens ac turpe foret, easdẽ remittere. Ad hæc graui hoc ipsum sub initiũ à se errore admisso, vlterius sibi alijs in fundationib. progrediendi nullam rationem suppeditaturam. Ex quo fieret, vt, quidquid hactenus è Domino reuelante se audiuisse crederet, pręstigiarum, fraudis & illusionis diabolicę loco habendum esse videretur: inde verò consequi, se etiam hactenus fœdo in errore & fraude quoad vitæ rationem & institutum versatam. Incredibilem hæc porrò cogitatio dolorem animo illius pariebat, simul & metum: quo metuebat videlicet, ne non hac fortè vice solùm illi diabolus illusisset, sed etiam hactenus in reliqua vitæ serie sibi ab eodem esset veteratore ac fraudis architecto impositum. Et sanè non possum (& mecum omnes, quotquot hæc legunt) non magnopere mirari, animam Deo adeò caram, quæque tot tamque euidentibus iam dudum testimonijs secura esse poterat, non dico vt vel minimum timeret, tanta formidine ac metu percelli. Quàm porrò id nouum & insolens, tam spissas ibi modo videre tenebras, vbi tanta semper ante fulserat lux, sol adeò rutilus; & ipsam, quæ paulo ante tam intrepida ac secura nitebat, in tantum modo deijci, atque animo frangi? At, qui incrementa decrementaque gratiarum, quæ in Sanctorum contingere animis nonnumquam solent, cognouerit, insignemque Dei notarit prouidentiam, qui hac in illis vicissitudine alternatim ludere vult; partim vt clarius perspiciant, quasnam præsente & auxiliante Deo vires possideant, quã vero illo absente opemq; subtrahente ac sibi relicti sint imbecilles & languidi; partim vero vt hinc eius, à quo robur accipiunt, magnitudinem potentiamque, & illinc vilitatem suam meliùs agnoscant; hacque cognitione prælucente ad alia maiora illustrioraque charismata & fauores, quibus eos accumulare decreuit, accipienda disponantur; hanc mirari varietatem ac vicissi-

De⁹ suos interdũ exercet, vt se agnoscant.

vicissitudinem desinet. Quis crederet, eumdem esse Paulum, qui dicebat: *Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro:* & qui alio loco de se scribit: *Non volumus vos ignorare, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia: quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos.* Vnus & idem vtrumque scribit Paulus: sed priora scribit, Deum præsentem habens, posteriora verò solus, ac sibi relictus. Rom. 8. 2. Cor. 1.

Hæc igitur Teresa animo tum quidem voluebat; quamquam cuncta dissimulabat interea apud suas, & dolorem anxietatemque corde premebat, ne noua hac ad priorem desolatione accedente ipsas opprimeret. Hęc B. Matrem angustia ad pomeridianum vsque tempus tenuit, quoad quidam à Balthazare Aluario submissus Pater, eam inuiseret, qui mentem prostratam verbis erexit, & mœrentem est animum consolatus. Ab hoc sibi de laxioribus ædibus prospici petijt, in quibus commodiùs haberent, quòd in his, quas modò incolerent, in publico quodammodo diuersarentur; de illarum pretio nihil dum esset solicitus. Magna sunt cura ac studio huiusmodi tota ciuitate ædes conquisitæ. Sed frustra; cùm enim Metina tum habitatoribus esset frequens, & mercatoribus abundaret opulentis, nullæ vel maximo pretio redimibiles fuere. Hæc dum fiunt, Teresa interdiu ingentibus curis atque anxia solicitudine emoriebatur, noctu verò etiam maiore: singulis quippe noctibus custodes adhiberi oportebat, qui hierothecam asseruarent, vt in feria VI. maioris hebdomadæ in Ecclesia fieri consueuit. A se ipsa tamen impetrare ne tum quidem potuit, vt vigilantibus vigilijs non vigilaret: verita enim, ne excubitoribus fortè dormitantibus, pretiosum hoc sibi pignus auferretur, identidem de nocte surgebat, vt per fenestram, num vigilarent, dispiceret, in quo fulgens per eos fortè dies Luna illi ancillabatur. Octo iam transierant dies, cùm Blasius de Metina, mercator probus & honestus, qui haud procul ab æde principe capacem satis & amplam domum habebat, in duas eam partes habitationi commodas distinxit; in quarum ipse vnam cum vniuersa re familiari transijt; superiorem verò illius partem, vnà cum atrio vicino deaurato, & amplo satis, quod templi vicem interim suppleret, donec eæ, quas coemerant, ædes munirentur, monialibus cessit. Tum demum Teresę reddita pristina mētis serenitas ac quies; quòd in hac, ad quam transierant, domo maiori agerent in solitudine & claustro, & iam sacras canere horas quietè inceperint. In eodem S. Iacobi vico, in quo domus, quæ instaurabatur, sita erat, honesta quædam & locuples commorabatur vidua, diuinis obsequijs addictissima, & eximiæ in egenos caritatis officijs spe-

Angebatur Teresa, ne SS. Eucharistiæ Sacramentũ surriperetur.

T ctabilis

Helena de Quiroga Metinensis fundat monasterium.

ctabilis, (Helenæ de Quiroga erat ei nomen) quæ audito, quantum diuinam Teresa gloriam promouere satageret, ipsam adijt, vtque quamprimum sacellum aliquod Venerabili Eucharistiæ decenter asseruandæ excitaretur, pecuniarium se subsidium allaturam spopondit, nec non in munimentum ac fabricam domus, in qua moniales à populo sequestratæ suis officijs quietiùs vacarent. Hoc comparato subsidio, admouere manum operi aggressa est Teresa, quod accurata sua diligentia, & eximia caritate Antonius Heredius Carmelitarum Prior mirum in modum prouexit, dum nimirum assiduè operas, coràm opus inspectando vrget, & maturarent hortatur. Ex quo factum est, vt vix bimestri ita instaurata sint omnia, vt eòdem redire Monialibus licuerit. Non deerant alij, qui vitæ necessarias oportunitates insigni pietate summitterent; sed cæteris Helena frequentiùs & copiosiùs. Nihil porrò hac illi in Dei seruas liberalitate deperijt, quin hanc longè copiosiori fœnore inauctam illi æquissimus omnium remunerator Deus rependit: primò namque de filiabus illius vnam, Hieronymam de Incarnatione eamdem in familiam cooptauit, in qua & multis olim, & nunc etiam non paucioribus illam accumulat gratijs. Deinde verò ipsammet Helenam, iam ab omni liberorum ac rei familiaris cura omninò expeditam, in eamdem, in quam olim filiam, domum transscripsit: in qua non vulgarem sanè & sibi ipsa bonorum collegit messem, & omnibus, quotquot eam nouimus, & cum ipsa tractauimus, eximiæ religionis exempla præbet: quæ hoc ipso, quo hæc commentamur tempore, Toletano domicilio præposita est, in quod vnà cum filia destinata est. hæc sacrâ iam assumptâ veste, Helena de IESV vocitatur. Vbi ad hoc domicilium rediere, ita iam ipsum restauratum erat, vt commodè satis ad annos aliquot in eodem sint commoratæ. Deus autem non hæc nutu suo modò prouexit principia, sed argentum quoque postea, quo venditrici satis tandem fieret, submisit. Vnde factum, vt in meliorem longè pòst formam & commodiorem transierit, & aliquot aureorum millibus illius impensa steterit. Porrò Teresa, etsi pecunia nulla suppetebat, non idcircò à necessarijs comparandis desistebat: nam simul ac aliquid perfectum esset, excitabat ilicò quosdam DEVS, qui sumptum præstarent, vt euidens nimirum fieret, à diuina opus hoc dextra proficisci, quantaq; illorum esse debeat fiducia ac securitas, qui Dei, eiusque sanctissimæ Matris cultui gloriæque amplificandæ sese totos & seriò deuouerunt. Quocirca nouos semper nihil diffidens in hunc Domini hortum Beata Mater surculos inserebat, eas omnes, quæ hisce conuenire initijs videbantur, & quas Dominus huc euocaret, haud grauatè adscribendo: in quas tam singularia interdum cœlitus ipse effundebat gratiarum dona, vt ijs visis non mediocriter Dei ancilla obstupesceret. Huc porrò ipsas inprimis inuitabat primarum illarum virginum exempla: vnde fiebat, vt non minùs hæ quàm illæ ad Abulensiū sese

Teresa sine pecunia necessaria domui curabat, & Deus illam procurabat.

institu-

institutum ac normam componerent, & permagni omnes à multitudine ac ciuibus vulgò fierent. Nec verò hic ærumnarum & laborum B. Matris fuit finis: nam & ipsa, & quas Abula aduexerat, comites dierum aliquot inualetudine prostratæ decubuerunt. Quoniam autem in huius fundationis historia enarranda iam versor, eius mihi rei in mentem hic venit, quam legisse aliàs memini, ipsius B. Matris exaratam manu, vti ex ijs, quæ dicta sunt hactenus, æquus lector videat, quàm ipsa fuerit à Domino benedicta. Quodam tempore cùm in Malagonio monasterio sacram adijsset synaxeos mensam, Redemptorem Iesum præsentem vidit, sibi tum inter alia mandantem, vt cœnobiorum suorum fundationes scripto cōsignaret. Hic cùm ipsa mente ac cogitatione volueret, quare in Metinensis erectione domus sibi nihil penitus (quod in alijs facere solebat) Deus aperuisset; confestim ab illo audiuit: *Quid amplius declarari tibi vis, cùm illa Metinensis fundatio non sine prodigio perfecta sit?*

CAPVT X.

EXCALCEATORVM CARMELITARVM erectionem vrget: offertur illi domus Vallisoleti, in qua monasterium fundet. Complutense Excalceatarum cœnobium adit.

DVM in Teresæ rebus promouendis Deus seriò incumbit, ipsa eadem in Dei vicissim negotijs perurgendis sedulitate ac studio collaborare non cessabat: quanquam nec prima illa ipsa pro suis habebat, nec eum, quem illis impendebat laborem, impendisset, nisi ad Dei eadem gloriam referri comperisset. Igitur cùm iam omnia, quæ in Metinensi excitanda domo occurrerant difficultatum incommoda, victrix exhausisset, & nulla iam amplius restarent subeunda, neu arduum aliquod se offerret opus, in quod accuratè se pro diuini nominis gloria totam impenderet; generosus illius quiescere non poterat animus, sibique insignem aliquam occasionem & opus auebat dari, in quod neruos omnes & curas posset intendere. Visum illi est igitur, non parum in Dei cessurum gloriam, si Excalceati etiam exsurgerent Monachi, qui eamdem, quam Monachę, vitę rationem inirent; cumque (vti in loco demonstrauimus) neminem haberet, quem ad hoc primum institutum perduceret, Antonium Heredium hac super re clàm conuenire, suique animi illi sensa aperire constituit, exploratura nimirum, quidnam hic sibi quoad postulata consuleret. Teresæ mētem vt Heredius perspexit, incredibili perfundi cœpit gaudio, &, Deo introrsum adspirāte, hoc sibi perplacere, ac primū, qui institutū hoc auspicaretur, fore se respōdit. Hæc quidem B. Mater verba parui pendit: quam- Excalceatos fūdare Monachos Teresa contēdit.

T 2 quam

Antoni⁹ Heredius sese offert, vt Carmelitarum excalceatorũ per ipsum ordo initium habeat.

quam enim eum & virum bonum, & religione, studio, ac solitudine monastica singularem fuisse hactenus non ignorabat; delicatioris illi tamen naturæ, nec ad austeritates factus, & qui subeundus erat, quemque ipsa in eodem seruari imprimis cupiebat, rigori seueritatique vitæ ad finem vsque continenter ferendæ impar videbatur. Atque vt animo id sentiebat, sic & illi coràm aperire minimè dubitabat. Cui ille, iam dudum se, DEO suggerente, ad vitam asperiorem aspirasse, & idcircò Carthusiensium exinde institutum amplecti in animo habuisse. Placuere Teresæ viri generositas & rationes, quas afferebat; penitus tamen huc ipsa non propendit, & nihil dum publicè illum auspicari volebat, nisi priuatim, & in vmbra quodammodo sui antè fecisset periculum. Permagni quippe interesse videbat, illustris ædificij huius spiritualis solidum ac stabile fundamentum locari. Suasit ergo, vt rei huius tantisper consilium intentionemque suspenderet, dum priuatos intra parietes, & velut in ludo gymnastico assuesceret agere, quæ pòst, voto obstrictum, continenter eum seruare oportebat. Fuit illud huic Dei famulo velut tirocinium; cuius probatio & legitima fuit & integra, quia annua. Interim verò dùm se ipse domi probaret, illius etiam facere DEVS periculum, & longè exactius voluit, vt qui tanti erat operis futurus principium & fundamentum. Multis namque illum maleuolorum verberari permisit calumnijs, frequentibus exagitari laboribus & persecutionibus: è quibus omnibus adeò viriliter & nauiter emersit, tantaque inde cumulatus est in animo fruge, vt melius atque exercitatius optari non posset ad futuram professionem tirocinium.

Tirocinium annuũ Antonij Heredij.

S. Ioannes à Cruce secũdus Excalceatus.

quod B. Matri longe accidit gratissimum. Per idem DEVS tempus alium eiusdem instituti religiosum, Ioannem à Cruce, adolescentem Salmanticæ tum litteris operam dantem, eódem perduxit. De cuius probitate ac religione socius eiusdem luculentum reddidit apud B. Matrem testimonium. Hunc ipsamet conuenit, exploratura num huic is instituto idoneus videretur. Placuit is ita B. Matri, vt iam tum hunc illi quod moliebatur monasterio insitum optaret. Quod cùm & DEO videretur, commoda rei huius perficiendæ sese tum dedit occasio. Cùm enim sermones varios inter se miscerent, & suam Ioannes aperiendo mentem, de Carthusiensi instituto assumendo se iam constituisse diceret; ilicò & suam Teresa, & quid animo agitaret, declarans, rogat, non antè ad nouum illud institutum amplectendum animum adijceret, quàm aliquod ipsa monasterium constituisset: & hoc ipsum illi longè futurum vtilius. Si enim ad maiorem perfectionem aspiraret; in maiorem DEI gloriam, ac multò fore certius, si in prima, ad quam à DEO vocatus erat, sese religione perficeret, quàm in alia quapiam. fidem adolescens dedit, modò diutiùs æquo illius monasterij erectio non differretur. Recreabant læta hæc piam Matrem initia, quòd duos iam viuos reperisset lapides in domus, quã dilectissimo sponso

ſponſo ſuo conſtruere decreuerat, fundamento collocandos, etſi Antonius ſatis vſquequaque illi non faceret. quocirca non omnino diſplicuit, rem trahi ac differri; tum verò, quòd deeſſet locus ad inſtituendum idoneus. Eodem quoque tempore, quatuor nempe aut quinque antè menſibus, quàm ad Malagonenſe fundandum monaſterium (de quo proximè loquemur) abiret; ad illam adoleſcens genere nobilis, Deo ducente, acceſſit, etſi quod inde ſibi eſſet bonum ſecuturum, ipſe tum ignoraret. Beatæ Matri hic, ſi modò Valliſoleti erigere monaſterium vellet, domum, quam ibi habebat, vnà cum horto ſatis amplo & commodo, qui latè patentem etiam complecteretur vineam, annexo obtulit. Nec ficta aut inanis hęc fuit oblatio, cùm ſua ipſe ſponte huc propenderet, & vltroneo ex animo proficiſceretur, etſi alioquin ingentis domus eſſet pretij. Voluit autem quamprimum illius poſſeſſionem adiri: permagni quippe illius intererat, rem vrgeri, ac periculum erat in mora, etſi id tum quidem ipſe neſciret. Adoleſcenti huic nomen erat Bernardinus de Mendoſà, Comitis de Ribadauia filiùs, & Aluari Mendoſij Epiſcopi Abulenſis, & Mariæ Mendoſiæ frater. Hic cùm Abulæ apud germanum Antiſtitem ageret, ſæpè cum monialibus Excalceatis egerat, & quæ ab ijs acceperat, conſilijs ac monitis permultum profecerat. Erat is peculiari in Tereſam affectu ac ſtudio, quin illius etiam monachas colebat & in oculis gerebat, illarumque ſacrario ſacerdotalem apparatum è ſerico villoſo, nec non pluuiale & antependium altaris eſt elargitus. Hoc ex amore natum illi domus huius ipſæ donandæ deſiderium. hæc à flumine Vlmorum dicebatur, & in ea, vtpote ſuburbana, iam olim Commendator Maior Cobos recreare animum, & à curis grauioribus relaxare ſolebat. His de rebus Abulæ, etiam antequam Metinenſis domus excitaretur, agi cœptum: hinc apud beatam Matrem cùm per Olmedum illam fundatura proficiſceretur, tam Bernardinus ipſe, quàm pater eius, Comes de Ribadauia inſtabant, vt ad Valliſoletanam priùs fundandam animum adijceret.

Bernardin' Mend ſius fund tor monaſterij Valliſoletani.

Metinenſibus ergo rebus conſtitutis, Maria Mendoſia Vbedam cum fratre Bernardino conceſſura, Tereſam etiam atque etiam rogauit, ſecum Complutum vſque venire ne grauaretur, quò alioquin etiam ipſa Mater, rei, quam pòſt narrabimus, conficiendæ cauſà properare intenderat. Hoc in itinere hanc ſuam Bernardinus, datis ea de re ſignatiſque tabulis, donationem ratam eſſe iuſſit. Tereſa illis digreſſis, Compluti ſubſtitit. Etſi verò ipſa locum hunc conſtruendo cœnobio parùm idoneum eſſe cerneret, quòd quarta circiter leucæ parte vrbe diſtaret; perſpecta tamen donantis pietate ac ſinceritate voluntatis, tum verò, quòd ſuburbani loci illius poſſeſſione ſemel adita, facilè inde in ciuitatem ſe commigraturam præſagiret; oblatum admiſit, eò ſeſe conferendi, ac monaſterij in vrbe adeò frequenti & illuſtri, quæque inde non mediocre commodum caperet, fun-

dandi animo: etsi, vt paulò pòst videbimus, non id ea, qua sperabatur, confici celeritate potuerit. Causa ergo itineris Complutensis B. Matri fuit hæc: Rogarat illam aliquoties, & quidem summis precibus Eleonora Mascarenia, nobilissima iuxtà ac religiosissima fœmina, vt Excalceatas Complutenses coràm propriam sui Ordinis formulam atque instituta edoceret, & quæ corrigenda conformandaque censeret, suo ea iudicio arbitrioque tolleret: idipsum quoque petierat quàm ardentissimè B. Mater Maria de Iesu, quam iam olim, vt primo diximus libro, hoc vt monasterium construeret, Deipara Mater per visum admonuit. Bimestri, eoque amplius, Compluti hæsit; vnde, confectis rebus, & nonnullis, quæ pernecessaria ad directionem eius videbantur, institutis, Toletum, atque inde Malagonem, vt proximo prosequemur capite, concessit.

Teresa Compluti Excalceatas edocet.

CAPVT XI.

TERTIVM IN MVNICIPIO MALAGONE A sancto Iosepho denominatum Teresa excitat Montalibus Excalceatis monasterium.

QVi felicem secundumque rerum suarum habere voluerit euentum, Altissimo easdem arbitro concredat, huius verò ipse vicissim negotia quàm potest diligentissimè promoueat: diuina namque illius maiestas omnipotentem manum suam admouebit, ac longè quàm sperare forsan ausit, plura præstabit. Teresæ ita contigisse iam videbimus: cùm enim maiori ipsa Dei gloriæ quærendæ omni studio incumberet, & accuratè studeret, hic monasteriorum illius fundationes cordi habebat, & illi quodammodo vltrò obtrudebat. Iam pauci ab oblato domicilio Vallisoletano elapsi erant menses, cùm vltrò Malagonem vt abiret, nouum eodem loco monasterium excitatura rogata est, oblatis quin etiam omnibus ad hanc fundationem necessarijs. Hunc illi nuntium misit illustrissima matrona Aloisia de la Cerda Ducis Metinæ Cœli soror, cuius in ædibus Toleti multos hæsisse B. Matrem dies iam suprà quintodecimo libri superioris capite commemorauimus. Hæc namque, pro singulari sua pietate, & in rem Christianam affectu, cognito Teresæ alia fundandi monasteria factam esse à Superioribus copiam, illamque vsu familiari iam nosset, & mirificè erga eamdẽ afficeretur; summis ipsam precib. vrgere aggressa est, ad se Malagonẽ vt excurreret, cœnobiũ sui instituti sodalib. exędificatura. Etsi verò pijs huius matronæ desiderijs facere satis Teresa percuperet; distulit tñ, ac fundationẽ admittere detrectauit. præuidebat enim, cùm exiguũ id esset opidulũ, necessariò annuis id domicilium stabiliendũ prouentibus, quò vitæ necessaria subsidia compararentur; à quibus ipsa tamen maximoperè abhorrebat. Hac cum viris eruditis, vti solebat, si quãdo

Aloisia de la Cerda fundatrix monasterij Malagonensis.

dis-

difficultas se aliqua offerebat, de re communicabat, ac nominatim cũ Dominico Bannezio, qui beatæ Matri tum à confessionibus erat. Visum illis, sine piaculo hanc intermitti fundationem non posse: ac, cùm sacri Concilij Tridentini auctoritate monasterijs certi stabilesque census concedantur, nefas videri hanc ob causam illius erectionem cœnobij omittere, in quo de Dei honore tam insigniter promouendo ageretur. Teresa igitur, quæ è virorum eruditorum semper cõsilio pendebat, suum verò nusquam ipsa sequebatur; ipsum, etsi perinuita, quòd id Aloisia efflictim efflagitaret, admisit. Huic Aloisia, quæ ad vitam necessaria erant, quàm abundantissimè, singulos in annos prouentura, attribuit. In eam namque semper beata Mater sententiam propendit, vt vel nullis monasteria sua censibus dotanda censeret, vel si admittendi fortè essent, ij sufficerent, ne à quoquam vitæ necessaria emendicare moniales cogerentur. Fundationis tabulis iam in rei testimonium confectis, nonnullas Abula euocauit Moniales, quæ Malagonensis initia cœnobij ponerent: ac domus Metinensis præfectura Agneti de Iesu commissa, eiusque Vicaria constituta Anna de Incarnatione, quas ex Incarnationis egressas cœnobio, & cum beata Matre Metinam ad domus primordia constituenda adnectas diximus; Annam de Angelis, Mariam de S. Sacramento (quæ deinde morbis & senio grauis, insignis patientiæ & religionis editis documentis Albæ decessit) nec non Mariam Magdalenam, Isabellam de Iesu, denique Isabellam de sancto Iosepho Malagonem secum duxit: quarum vltimæ quatuor Incarnationis in monasterio aliquando vixerant. Sub media verni temporis ieiunia anno huius seculi duodeseptuagesimo, Toletum, vbi eam Aloisia præstolabatur, pertransijt, Malagonem petens. Huius in familia cùm versaretur, præ ea qua erat animi demissione, acceptas à Deo gratias supprimere quoad eius fieri poterat, satagebat; sed easdem, quòd in suam illæ gloriam tenderent, Deus in lucem voluit proferre. Bis namque, alijs adstantibus & inspectantibus, mentis passa est excessum, quem ne ipsa celare quidem potuit. Vt discedendi Toleto commodum fuit tempus, vnà cum illis Aloisia Malagonem petijt. quò cùm peruentum esset, octiduo, eoque amplius, cum ipsa in castello, secreto in loco moniales agere compulsæ sunt, quòd nondum esset designata domus habitationis religiosæ vsibus, prout oportebat, parata. Dominica igitur Palmarum proxima hoc ritu & ordine suam primùm domum adiere: Vniuersum in supplicantium specie opidum ad arcem Aloisię cũ effusum accurrisset; hoc præeunte illæ pallijs suis albis indutæ, & velis faciem opertę, egressæ, templum petiere: vnde sacris Missarum solemnijs, ac diuini verbi prædicatione audita, ad suum, sanctiss. Altaris Sacramẽto, & quę paulò antè ad tẽplum vsq; eas deduxerat supplicatione pręgrediẽte, cęnobiũ perductæ sunt, & insigni cum pompa ac totius populi pietate sacrum Eucharistię pi-

Teresa sufficientibus dotari censibus monasteria, aut nullis volebat.

pignus huc illatum. hunc autem in populo pietatis sensum excitarat pium Religiosorum hoc possessionem suam ritu adeuntium schema. Hoc igitur modo tertium est monasterium, sancto Iosepho item dedicatum, (quòd in hunc ipsa Diuum peculiari ferretur affectu) constitutum. Quòd autem domus hæc haud procul à rerum venalium foro abesset, hinc pòst eamdem visum est, cùm meliùs paterent incommoda, commutare. Strepitus namque ac tumultus popularis, aliæque difficultates monialium quietem interturbabant. quare de alia, haud procul ab castello, excitanda domo placuit cum Aloisia agere. A quo cùm nec illa consilio abhorruisset, aliam eo quo beata Mater designarat loco, excitare, insignis munificentiæ exemplo non sine magnis sumptibus, non dubitauit. in qua, quod conditum est templum & monasterium, monialium vsibus optimè conueniunt; & hæc ipsa est, quam etiam modò incolunt. Sed nefas fuerit silentio hic præterire, quod in secundæ domus huius fabrica, cùm propè ei fastigium esset impositum, contigit. Hanc cùm Teresa sub vesperam adisset, iamiam huc cum monialibus transmigratura; negarunt operæ, ante semestre id perfectum opus atque habitationi commodum fore. hæc in Catharinæ virginis ac martyris peruigilio ab illis dicta sunt. Malagonem porrò Teresa cùm primùm pergeret, tristes & peracerbas experta erat noctes, & iter durum: vnde tam affecto huc exhaustoq; peruenit corpore, vt nullum sibi esse in corpore censeret membrum, quod non grauem illi dolorem incuteret, vt lecto surgere præ virium imbecillitate haud posset. Illa nihilominus, vbi primùm illuxit, strato se corripit, & domum visens, comperit vera sibi operas dixisse: quibus tamen illa, in festo immaculatæ Conceptionis Deiparæ, quod in tertiumdecimum pòst diem incidebat, huc se, nullas difficultates morando, transire dixit secum decreuisse. Quibus auditis operæ non parùm obstupuere, remque fieri planè non posse iudicabant: nec verò minùs illius mirata est socia, quam adduxerat, diligentiam atque in opere perurgendo sedulitatem, cùm superiori eam nocte ægram adeò & confectam vidisset. Denique, re prout constituerat perfecta, illo quem designarat, B. Virginis festo die moniales, solenni totius opidi vicinorumque pagorum concursu ac festo ritu, ac præeunte de more supplicatione, in qua sanctissimum Domini corpus Moniales stipabant, in nouas suas transmigrarunt ædes. Quotidie verò, quamdiu structura durauit, summo manè operas adibat, easque, vt ipsum vrgerent, identidem cohortabatur, simul etiam quæ facienda erant præscribens, ipsa quoque sordes prima ante alios euerrere ac rudera, ipsasque sporta die toto sedula exportare, vt quotidie ad vndecimam noctis horam sacrum Officij pensum persolueret. Omnibus porrò iam peractis, ipsa Conceptionem Dei matris præcedente nocte, eadem, quæ ipsam, cùm primùm huc appulit, tenebat infirmitas, denuo membra corripuit, vt omnium propè illorum

Teresa sanitatem recuperat dum monasteriũ Malagone exstruitur; quo perfecto iterum in morbum recidit.

vsu priuata dolores pateretur grauissimos, vt nullum toto in corpore expers doloris esset membrum. Haud obscurè vt videret non aliter se Domino miserante à morbo solutam fuisse, quàm vt operi huic promotrix inuigilaret: quo iam demum ad fastigium perducto, morbus postliminio rediijt, & diebus aliquot miseram lecto affixit. Vt primùm haberi cœpta domus est, dedit beata Mater operam, vt quam tantopere diligebat, paupertas ne minimùm quidem infringeretur. etsi vectigal ei cœnobio annuum esset contributũ, cùm id illa incommodũ euitare minime potuisset. quare, quantum in ipsa fuit, curauit, ne quid singulare monialium aliqua priuatim possideret, sed, vt, quas decreuisset, Constitutiones integre & ad vnguem, vti in alijs domibus paupertatem colentibus fieri solebat, seruarentur. Quoniam verò illi vsquequaque non placebat exactam hac in domo ad exemplum aliarum paupertatem non coli (quamquam suum hac in re aliorum doctiorum aliter consulentium ipsa iudicio posthabuit) consolari ancillam suam Dominus, antequam inde recederet, est dignatus, necnon planum facere, quàm sit demum laudabile atque vtile, proprio nos alienum iudicium sententiamque præferre, cùm præsertim in illorum partes opinionemque gratanter concedimus, quorum dictis meritò credere nos oportet. Quadam die, cùm ab Eucharistica surrexisset mensa, & orationi iam feruenter instaret, ex hac sibi domo insignem prouenturam gloriam Dominus illi aperuit. Quod haud multis pòst annis reipsa videri licuit, vti illius testimonium propria exaratum in charta manu fidem faciet. Ait igitur: *Pridie dici cinerum cùm in sancti Iosephi Malagone vinificum Eucharistiæ panem sumpsissem, imaginaria in visione se mihi spectandum Dominus, vti consueuit, exhibuit: quem cùm curiosius intuerer, spineæ serti loco aliam mirifici splendoris in capite illius vidi radiare coronam, à qua totum etiam ambiebatur, idq́ue, vt mihi quidem apparebat, in ipso plagarum, quas spinæ infixerant, loco. atque, vt erga hoc semper mysterium mire affecta fui, permagnam inde voluptatem hausi, ac mecum ipsa cœpi perpendere, quantum hæc ipsi corona tormentum attulisset, cum id genus plagas illi inflixisset. cumq́ue hoc me maiorem in modum affligeret; tum Dominus, Non est, inquit, vt hasce ob plagas mei commiseratione tangaris, sed ob innumeras illas, quæ hodierna die mihi infliguntur. Petij igitur, ecquonam ipsa modo rei huic mederi possim. & ad omnia idcircò subeunda me paratissimam esse declaraui. Negauit ipse iam quiescendi tempus esse, sed, vt in domibus condendis pergerem, est adhortatus, cum animabus in ijsdem degentium se pacem habiturum, ac quietem spondens. Suasit insuper, vt quotquot mihi offerrentur, illas admitterem: permultas namque animas, quod quo sese recipiant non habeant, ideò minus obsequio se diuino dedicare. Addidit, vt, quas exiguis in opidulis erigerem, ad huius ea exemplum erigerentur, non minus in his quàm in alijs moniales asserens posse proficere, modò eadem, quæ in alijs obseruantur, seruare non renuant. simul etiam pro viribus monuit contenderem, vt vnius Superioris auctoritate omnes regerentur, quin etiam operam darem, ne, ob nimiam*

Paupertas obseruata in monasterio Malagonensi etsi ce. sius instructo.

Alieno cōsilio acquiescere bonū.

Dominus Teresæ se exhibet.

miam corpori necessariorum curam, interna animæ pax turbaretur ac periclitaretur. Denique procuraturum se, ne quid illorum nobis vnquam deesset, spopondit.

Bimestri aut circiter Malagonensi in cœnobio B. Mater est morata; cui cùm Annam ab Angelis præfecisset, inde demum abijt, quòd nullam ei mens quietem, ob eam quam proximè sequenti capite narrabimus rationem, identidem agitata concederet.

CAPVT XII.

QVARTVM CONCEPTIONI BEATISSIMAE Virginis de Monte Carmelo dicatum Teresa Vallisoleti monasterium condit. quam Deus nobili Equiti, qui domum simul & hortum hunc in vsum contribuerat, mercedem rependerit.

IAM duo propemodum effluxerant menses, ex quo illustris ille Eques Bernardinus de Mendosa suam beatæ Matri obtulit domum, & scripto donationem consignauit, vt in illa Vallisoleti monasterium suis construeret; cùm repentè acri symptomate opprimitur, & adeò quidem præcipiti, vt omni linguę priuatus vsu, ne expiare quidem vitæ maculas oris confessione potuerit, etsi interni ob offensum Numen doloris plurima daret arguméta. Igitur celeriter admodum ac raptim hac è vita abripitur, Teresa procul inde agente. mors namque illum Vbedæ oppressit, dum hęc Compluti versaretur; quo demum loco tristem de illius excessu nuntium accepit. Quo cùm non mediocriter angeretur, metuens, ne tartareis forsitan anima hæc supplicijs excruciaretur, ideoque pro viribus supremo conditori ac iudici Deo eam commendaret; per visum illi Dominus in summo quidem salutem Bernardini discrimine versatam indicauit, at se eius misertum, quòd clementissimæ Matri suæ, hanc illi offerendo domum, è qua Ordinis illi dedicati Sodalibus monasterium pararetur, gratissimum obsequium præstitisset; atque hunc non ante purgatorio liberandum igne, quam prima in eodem Deo offerretur altare hostia. His auditis Teresa, vt incredibili caritate præcordia eiusdem æstuabant, quiescere nequaquam poterat; quòd præsentes sibi continenter graues illos haberet cruciatus, quibus anima illa apud inferos torqueretur. Omne itaq; illi tempus nimis quàm longum videbatur, quo vrgentibus negotijs impediebatur, quò minùs Vallisoletum quantocius euolaret, & quoquo modo poterat, suum conderet monasterium. At hoc

Quantũ Bernardino de Mẽdosa profuerit domum suam dedisse in vsum monasterij.

hoc in causa fuit, cur Malagone diutiùs non hæserit, nec Toletum, vti quidem optabat, contenderit. Non tam citò tamen, ac quidem volebat, Vallisoletum se potuit conferre, quòd Abulense eam domicilium suæ curæ concreditum interuisere necessariò oporteret. Ergo ad dies aliquot Abulæ substitit, vti & Metinæ, quò deinde concessit. Vt verò planum fiat, quanta ipsummet Dominum animarum Purgatorio detentarum capiat miseratio, quamque sit illi omne acceptum, quod in ipsarum solutionem impenditur officium; ipse quodam tempore, cùm beatam Matrem ad ingruentes de nouo difficultates expediendas moras hinc inde videret nectere, illam inter orandum, vt festinè abitum maturaret, commonefacere à sua alienum clementia non duxit, quòd acerrimis anima hæc tormentis cruciaretur. Miserat non multò ante id tempus Iulianum ab Auila Vallisoletum Mater, quò Abbatis ad hoc fundandum cœnobium facultatem impetraret. Hoc in itinere Olmedum contendit, vt hac de re Aluarum Mendosium Abulensem Episcopum ibi tum agentem conueniret, vt illius auctoritate ac gratia subnixus, hoc eam citiùs obtineret. Hoc Antistes in negotio, vti & in alijs, quæ B. Matri occurrebant, quantum potuit studij atque operæ præstitit, vnaque cum Iuliano Ioannem Carrillium, qui sibi tum quidem à secretis erat, at modò Ecclesiæ Abulensis Thesaurarius ac Quæstor est, misit. Etsi verò impetrari facultas non nisi ægerrimè potuit, quòd censu ac reditu annuo monasterium id carere deberet, & domus, è qua tum quidem constituendum erat, vrbe procul distaret; Teresa tamen, cùm Domino Iesu excitante, tum sua ipsa sponte non mediocriter incitata, prout potuit, itineri se non multò post dedit, etsi ad ipsum parum instructa, & IV. Idus Aug sæculi huius anno duodeseptuagesimo, ipsis B Martyris Laurentio sacris ferijs Vallisoletum est ingressa. Huius in constituenda cœnobij primordia delecta est à B. Matre Isabella Arias, quam alijs post accessuris tum præposuit, & Antonia à S. Spiritu, quam Malagone secum eduxerat, & Maria de Cruce, quæ de quatuor primàrum fuerat numero. Ex Incarnationis verò subsecutæ sunt Iuliana de sancta Magdalena, Maria de Visitatione cognominatæ; ad quas quinto demum post mense accessit Maria de sancto Ioanne Baptista, quòd hanc Maria Mendosia singillatim expeteret. Vt primùm suis domum oculis coràm inspexit, magnoperè turbari ac dolere cœpit: etsi enim amœna & animis relaxandis accommoda foret, quòd peregregium annexum haberet hortum; iam tum tamen facilè perspiciebat, non sine ingentibus intolerabilibusque ibidem suas posse commorari sumptibus, &, quòd propter flumen sita erat, insalubrem fore hauddubiè videri. Sed nullum ea de re Teresa verbum apud suas, ne eas fortè contristaret; Deoque nixa sperabat, hunc, cùm eò se euocasset, de loco etiam, vbi commodè agerent, prospecturum. Inter hæc ipsa fabros clanculò euocat,

Dominus Iesus animarum purgatorio addictarũ imprimis miseretur.

cat, murosque iubet hinc inde resarciri, vt vndiquaque solitudini parata domo, externorum accessus aspectusque arceretur. Nec interea Iuliani de Auila in facultate obtinenda cessabat industria, quę antequam concederetur, Dominica iam dies aderat. Verùm cùm iam Abbas eam ad sacrum eo quem ad hoc pararant loco, offerédum concessisset, Iulianus haud cunctandum ratus, sacrorum primitias ibidem Deo obtulit. Qui cùm sacrosancti Teresam Sacramenti participem sub sacrum facturus accederet, in admirabilem, prout ante vel post Dominici corporis sumptionem illi sollenne erat, mentis excessum eam vidit abreptam. Huius causa fuit apparens ante diuinam Synaxin Bernardinus Mendosius, domus hortique quem incolebant olim dominus, ore decoro, vultuque hilari ac splendido; qui complicatis manibus immensas illi agebat ob acceptum per eius operam liberationis è purgatorij cruciatibus beneficium gratias. quo dicto ac facto, iam gloria donandus in Superorum lætus euolauit tabernacula. Mirifice hocce Teresam visum recreauit; idque eò magis, quòd dicta sibi à Domino nuper nonnisi perfecto planè iam cœnobio adimplenda crederet, ac tum demum, primis celebratis sacrorum solennijs, Bernardinum pœnis purgantibus soluendū. Iam assumptę in cęlos Virginis gloriosissimæ feriæ aderant, quæ in quintumdecimum eiusdem mensis diem incidunt, cùm facultatis impetrato diplomate domus eo ritu adita est possessio, quo iam nuper Metinensis, eique à Conceptione B. Virginis de monte Carmelo visum est nomen imponere. Ad dies aliquot in eadem moniales diuersatæ sunt: quam etsi haud ita mox deseruerint, ad aliam commigraturæ, reticulatos tamen Teresa inibi cancellos, atq; versatilem orbem parari iussit, quo perfectam claustri formam locus referret, perinde ac si longior ibidem futura esset commoratio.

Bernardini Mendosii anima Purgatorij pœnis soluta, Teresæ apparet.

Idem sub tempus omnes ad vnum sodales ex loci intemperie ortus morbus prostrauit. Quo perspecto Maria Mendosia, non genere minùs ac facultatibus, quàm prę̨stanti pietate & in egenos liberalitate conspicua fœmina, Magni Commendatoris Cobos vxor, & Marchionis Camaraseni mater, quòd B. Matrem longo iam vsu nosset, (erat enim Episcopi Abulensis soror) & esset in ipsam, erogandis non rarò eleemosynis, propensa; singulis necessaria adhiberi curationis officia imperauit. Quòd autem vitæ religiosæ vsibus domus hæc parum commoda videretur, cum quia ab vrbe erat remotior, vt propterea non ita facile necessaria vitæ trahendæ subsidia comparanda viderentur, tum quia insalubris, & morbis obnoxius is locus erat; Teresę facili ipsa negotio persuasit, hanc sibi vt cederet, aliam eius loco acceptiuram spondēs. Vt dixit, fecit. Nec verò satis habuit d[illegible] illis simul & templum instituti apta rationibus attribuisse; sed cū[illegible] na, insigni cū liberalitate exinde assiduò eis impertiri graue [illegible] hasce ædes 3. Non. Febr. anno seculi nostri vndeseptuageli-

gesimo, ipsis D. Blasij Episcopi & Martyris ferijs, idque solenni supplicantis populi ritu, & mira omnium congratulatione migratum est. Quæ deinde eò maiora cepit incrementa, quòd hanc in domum ex pòst adiectæ sint moniales, quę mira sanctitate claruerunt, ac de quibus multa scribenda forent, si suus esset hic locus. His peractis, allatæ haud multò pòst ad Teresam Toleto sunt litteræ, vt & illuc cœnobium erectura (quod quidem ipsa iam dudú percupiebat) concederet. Diutiùs ergo hic commorari cùm minime licuisset, Isabellam Arias, quæ pòst à Cruce nomen est mutuata, monasterio præponens, illiusque in regimine vicariam Mariam à Sancto Ioanne Baptista constituens, Abulam summa celeritate contendit, inde Toletum abitura.

CAPVT XIII.

QVINTVM TOLETI EXCITAT MONASTERIUM, à S. Iosepho itidem cognominatum.

PAuculis illis, quibus Abulæ Teresa hæsit diebus, vti & illis, quibus inde Toletum profecta est, minimè otiosa aut iners fuit, nec animum captandis recreationibus relaxauit: Sed omni, quo potuit, studio connixa est, vt aliquod fratribus Excalceatis excitaretur monasterium. At quoniam continua de illis agere fundationibus serie animus est, quidquid verò ad B. Teresam spectat, conglobatim & ordinatim reddere; cœptum dein vsum monialium monasteriorum erectione narrationis filum nolo abrumpere, donec Excalceatorum congregationibus suus sit narrandi locus ac tempus. Cæterùm Toletani monasterij fundandi hæc fuit occasio & initium. Commorabatur Toleti vir honorabilis, ac diuini Numinis imprimis reuerens, Martinus Ramirius, negotiator industrius, & opulentus; qui, quia illiberis erat (nullum enim connubium inierat) suis ex opibus illustre aliquod ad posteritatem monumentum in pios vsus excitare decreuit; atque imprimis (quò semper propenderat) aliquot in Ecclesia quadam parochiali Toleti Sacellanis sacerdotia suis dotata censibus constituere. Hunc ergo morti iam vicinum Paulus Fernandius, Societatis IESV sacerdos, vir doctus ac pius in primis (Teresam hic nouerat, & illi Toleto Malagonem ad excitandum monasterium properanti in culparum confessione operam dederat: quo vnico ex congressu ac colloquio tantam de eximia illius sanctitate & prudentia opinionem concepit, vt hoc de ea dare testimonium non dubitarit: *Mater Teresa de Iesu magna quadam est fœmina, iam inde à tecto vsque ad imum, & à tecto rursus vsque ad summum, imò etiam maior*) inuisit; &, quòd Toleti Excalceatis erigi condique cœnobium cumprimis optaret, auctor fuit, vt, si aliquod Deo datori è suis obsequium pecunijs.

Hispanica phrasi denotatur, magnum esse quempiam tā in reb. infe.

riorib. & humanis, quā sublimiori-bus & spiritualibus.

cunijs pręstare, ac dignum nomine suo monumentum superesse vellet; oblata iam commoda occasione, Excalceatis domum ac templum construi testamenti tabulis iuberet: quod videlicet opus in maximam asserebat DEI creatoris cessurum gloriam, & in quo quæ cogitarat sacerdotia eadē possent opera fundari. Ea porrò Ramirij fuit imbecillitas, adeoq; se morti putabat vicinum, vt, cùm sibi & vires, & tempus ad hęc constituenda necessaria minimè suffectura crederet; rem omnem fratri Alfonso Aluario viro prudenti, nauo, religioso, sincero, atque in egenos profuso commiserit, vt hoc ille in negotio pro sua exequeretur prudētia, quod Dei Opt. Max. glorię obsequioq; cōuenientissimum iudicaret. Martinum autem tum ex hac vita excedere contigit, cùm Vallisoleti Teresa ageret: vbi etiam Pauli Fernandij, nec non Alfonsi Aluarij litteræ illi sunt redditæ, quibus suum illi animum consiliumq; significarunt, eamq; Toletum, si hanc admittere fundationem vellet, extemplò se vt conferat, inuitarunt. Hanc illa ob causam festinè Vallisoleto, vti dictum est, discedens, 9. Kalend. Apriles anni vndeseptuagesimi, pridie eius diei, qua Virgineo in vtero Verbum caro factum est, Toletum peruenit. Diuertit ad Aloisiam de la Cerda Malagonēsis domus fundatricem, à qua & perhumaniter & amanter excepta fuit, quòd ab illa in oculis ferretur. Duas secum socias duxit, Abulensi è cœnobio euocatas, Matrem Isabellam de S. Dominico, & Isabellam de S. Paulo: quibus secretum ac priuatum confestim attributū de more cubiculum, in quo suis, prout in monasterio solebant, religiosis exercitijs sine turba vacarent. Teresa nihil cunctandum rata, cum Alfonso Aluario quamprimum suis de rebus agere instituit; quem suas illico in partes voluntatemq; haud inuitè sequentem pertraxit. Verùm secunda hæc & prospera initia tristioribus temperare Dominus casib' cupiens, per Alfonsi Aluarij generū, cuius ille consiliū hac in re permagni faciebat, aliquam rei cœptæ difficultatem mouit. Generi suasu Alfonsus multas B. Matri conditiones parum æquas, & statui Religioso dissentaneas proponebat, in quas ipsa vt consentiret, rogabatur. Interim tamen alia pretio elocanda sedulò tota vrbe domus conquirebatur, vt aliqua saltem capiundæ possessionis fierent initia, & pedem Excalceatæ Toleti figerent, sed irrito conatu. Teresa inter hęc locandi domicilij ab vrbis Gubernatore sibi facultatem fieri enixè postulabat. Ea namque tempestate Archiepiscopum vrbs non habebat, & Archiepiscopatū cum potestate vicaria moderabatur Gomius Tellus Gironius, Licentiatus. In cassum omnis B. Matris conatus erat: nam nullis obtineri à Præfecto ea facultas precibus poterat, etsi eam quàm studiosissimè efflagitarent hinc Aloisia de la Cerda, illinc Petrus Manricius, Supremi Castellæ Præfecti filius, & Canonicus Toletanus; qui haud multò pòst tempore cùm Societati Iesu se dicasset, in eadem vitam religiosam morte sanctiori cōclusit. Etsi verò iam Gubernator quodam videretur modo mitigatus, & cœptis fauere; Archiepisco-

piſcopalis tamen Concilij aſſeſſores conſultoreſq; ſumma contentione ſeſe opponebãt. Iam cum Alfonſo Aluario tranſigenda haud lætiorem res exitum habuit, vel ſucceſſum: nam quidquid effectũ erat hacten⁹, ſimul penitus concidit, & in auras euanuit. Ergo, cùm & itineris labores, & expenſæ non vulgares, ſudor item omnis & contentio, & diuturnior temporis mora (bimeſtre namq; ipſum hoc in negotio curando tranſactum erat) fruſtra eſſent, deeſſe ſibi Tereſa vidit & argentũ, & domũ, & facultatem Superiorũ ad ſperatam monaſterij fundationem inchoandam. Quò igitur ſe verteret, ignorabat; retro tamen, vnde abierat, reirrita reuerti pigebat. omnia ergo noua illi pœnarũ materia erant. Nihil verò eam affligebat magis, quã denegata facultas Superiorũ: hac namq; habita, Deo freta, reliqua ex voto ſibi ceſſura ſperabat. Non iam igitur aliorũ amplius in hac impetranda operam adhibere (cõperit namq; non deeſſe, qui Præfectũ ab hac re clanculò deterrerent, ſiniſtris eum de ſe ſuiſq; opinionib. opplentes) ſed per ſe rem omnẽ ſtatuit peragere. Quamobrẽ in templũ ædibus Præfecti vicinũ concedens, miſſo illũ nuntio ad ſecum colloquendũ inuitauit. Ille vt conſtituto adfuit loco, Tereſa, etſi in ſermone placida ac perbenigna, ipſe ecõtra vir princeps eſſet, & dignitate tanta conſpicuus; ſancta tamen quadã ſpiritus libertate in hæc eum verba compellauit: *Iam duo & amplius, clariſsime Domine, elapſi ſunt menſes, ex quo in hanc ipſa vrbẽ veni, non aut eius videndæ, aut animi remittẽdi, ſed ſolius Dei gloriæ quærendæ, ac ſalutis animarũ procurandæ cauſa; & eius, quod in nõnullis alijs Hiſpaniæ vrbib. diuinæ eius Maieſtati præſtiti obſequiũ, id in illuſtri hac ẽt vrbe, quà poſsim, præſtãdi, Excalceatis videlicet monialib. primigeniam B. Virginis de monte Carmelo regulã obſeruantib. monaſteriũ excitando. in quã rem ẽt aliquot mecũ ſodales ſumpſi. Erat hoc ſingulari doctrina, virtute ac dignitate Tua dignũ aliquã miſeris hiſce fœminis in ſancto adeò propoſito ac cœpto opem afferre, eaſq; vt in eo alacriter progrediantur, cùm hunc dignitatis Tibi Deus locũ dederit, exhortari. Nullum tamen horũ hactenus ipſa vidi documentũ aut ſignũ. tanto enim tẽpore nec facultatẽ a Te petentiũ auctoritas, nec euidẽtiſsima cauſæ noſtræ æquitas hanc à Te vlla ratione impetrare potuere. Eſt ſanè duriſsimũ, neminẽ tota repiri vrbe, qui Religioſarũ, omni ope deſtitutarũ, & ſolius Dei causâ tantã vitæ ſeueritatẽ, perfectionẽ, ſolitudinẽ, & adeò ſincerã à rerũ mundanarũ cõmercio alienationẽ ſectantiũ patrociniũ ſuſcipiat; quin ẽt eos, quib. nihil horũ curæ eſt, ſed ecõtra cõmodè agũt, vitaq; delicias affectãtur, opus Dei gloriæ in tantũ promouẽdæ inſtitutũ omni animi ſtudio ac contẽtione ſubuertere conari. Non deſunt nobis, in quib. cõmoremur, domus, ad quas ſi redierimus, nõ multũ ſanè amiſerimus, cũ quod in hoc mũdo amittamus, vix quidquã nobis ſit reliquũ: ſed cõſideres & proſpicias velim, quantũ inde potiùs vrbi huic ſit acceſſurũ diſpẽdiũ, & quã minimè id è re eius futurũ. Si verò tuâ hac res operâ intercidat, nec ad exitũ, quẽ ſperabamus, perducatur, quid in tui apud ſupremũ mortaliũ Iudicẽ Chriſtũ, cui⁹ vnius cauſa & ductu huc venimus, purgationẽ allaturus ſis, tecũ velim cogites: repugnãtẽ quippe, quã tuc producere queas, rationẽ nõ video, ſi rẽ hãc Deo, à quo ad hãc ideò es dignitatẽ electus, vt omni ſtudio quidquid ad ipſi⁹ tẽdit obſequiũ, promouere ſatagas, acceptiſsimã impedias.* His

Qua Tereſa libertate Toletanum Præfectũ ſit allocuta.

His alijsq; id genus rationibus, quas mira quadam verborum libertate ac generositate, quam tum quidem DEVS illi indidit, B Mater in medium attulit, ita Præfectum permouit; vt, antequam templo digrederetur, facultatem obtinuerit, etsi non eam, quam volebat: hanc enim ille conditionem interposuit, vt nouo nollet monasterio aut vectigal annuum, aut tutorem, fundatoremq; vllum attribui. Hæc tamen Teresæ ita fecit satis, vt iam summam se votorum consecutam iudicaret. Quam in monasterij fundationem posidebat pecuniam, tribus ea quatuorve ad summum constabat aureis: ipsa tamen, donec alij conferrentur, non exspectans, nec hos etiam asseruare volens, duas in tela pictas coemit imagines in altari collocãdas (& hic templi futurus erat ornatus) duas item culcitas stramineas, ac lodicem, quæ futuri erat cœnobij supellex. De domo inuenienda nulla omninò spes erat; quæ etiam cum Alfonso Aluario ineunda erat conuentio, iam prorsus conciderat.

Quæ Teresæ fuerit Toleti fundandi monasterij pecunia capitalis.

Habitabat per idem tempus Toleti negotiator industrius, ac religiosus, alius Alfonsus, Arula cognomento, officijs caritatis addictissimus. Hic Teresæ notus erat, eique ædes se comparaturum spoponderat: at, quia ijs ipsis diebus lecto æger decumbebat, illi, prout volebat, opitulari non poterat. Sed qui numquam ei deerat Dominus, alia illi ratione, quæ cuipiam, ne in mentem quidem veniat, de domo prospexit. Sub id tempus Toletum venit Martinus Crucius, ex cœtu Franciscanorum, vir religione inclytus, Teresęque adiuuandę percupidus. Verùm antequam in viam se daret, adolescentem ad illam præmisit, Andradium cognomine, non opulentum illo quidem, sed cui confitenti ipse Crucius operam dare solitus erat; huic in mandatis dedit, vt, quidquid illi B. Mater iniungeret, sedulò & accuratè exequeretur. Is ergo Teresam cùm accessisset, & promptæ quidem suæ voluntatis edidisset documentum; sed quantum ex ipsius poterat verbis colligi, non alia se illi re, quàm semetipso vsui auxiliove esse posse declarasset; ipsa (quæ illius erat gratitudo) immensas ob pium hocce illi desiderium gratias egit. Sed illo digresso, apud se ipsa subridere, multò etiam sodales illius cœpere, ob tam inutilem sibi à Crucio adiutorem submissum: cùm neque ob exteriorem vestitum videretur ad colloquium cum Excalceatis monialibus admittendus, imò nulla penitus instructus dote, ob quam vsui futurus videri posset: vt & subuereri Mater Isabella de S. Dominico cœperit, ne quis sinistri quid opinaretur, viso adolescentem hunc laicum cum Teresa ac secum colloqui. Cui lepidè Mater, Tace, obsecro, in præsens. quid enim de nobis quis, obsecro, cogitet praui, quæ pauperculis peregrinatricibus haud absimiles videmur?. Verùm cùm deinde habere se videret neminem, qui, prout oportebat, clàm domum sibi cõquireret, Andradio hoc placuit negotium committere. hoc illa socijs consilium cùm aperuisset, ridere non modicè incipientes, hoc consultum videri negarunt, quòd suum

hoc

hoc pacto in vulgus emanaturum consilium, ac penitus collapsura, quæ moliebantur opera, arbitrarentur. Parum hoc morata Teresa, illarum flocci pendit consilia, vt quæ altioribus & causis & ductu regeretur. Credebat enim, cùm à sancto illo sibi Andradius destinatus esset viro. non posse non vtilem aliquatenus fore, nec frustra ab illo missum videri. Huic igitur aduocato, & rem, quàm poterat maximè supprimere iusso, negotium conquirendarum ædium iniungit, dato in conductionis pretium, qui fideiuberet. cui rei Alfonsum Auilam animo iam tum destinabat. Habuit rem cordi Andradius, & postridie manè Teresæ, in templo Patrum Societatis IESV sacra Missarum audienti, domum se in vicinia reperisse nuntiat (quod haud procul à Sancti Benedicti abesset) & illius se deferre claues, vt cùm alluberet, eam inspiceret. Inspecta placuit Beatæ Matri; vt etiam integro dein anno eamdem incoluerint. Hoc porrò ipsa non parum tum obstupuit; quin etiam postea, quotiescumque fundationis huius recordabatur, noua semper hoc illi stuporis erat occasio, quibus Deus medijs vteretur, consideranti; cùm, quòd trimestri penè spatio tota passim assiduoque quæritantes vrbe ditiores reperire non potuere, medio id adolescens hic aduena die repererit; cumque sine vlla prorsus molestia monasterium fundari potuisset (vti quidem poterat, si Alfonso Aluario assensum esset) hunc idcirco conatum intercidisse videri, vt nonnisi cum paupertate & difficultate propositæ fundationis opus perficeretur, ipsaque DEI in suas prouidentia clariùs elucesceret. Teresa, vt numquam tergiuersabatur, nec vel momentum effluere sinebat, quo, quæ necessaria erant, non promoueret, ad has se transferre ædes quàm maximè cupiebat, ac sui monasterij antè possessionem auspicari, quàm in eis quidquam adaptaretur, ne quod aliunde impedimentum incideret. Tametsi hoc ipso tempore permulti tum auctoritate, tum pietate spectabiles viri, à quibus identidem interuisebatur, nonnisi temerarium dicerent aliquod sine maiori certitudine cœnobium fundare velle, atque id perinde esse ac domicilium in aere locare, multis verbis assererent: quin imò indecens censerent, & indecorum conductitijs in ædibus sacrum Altaris Sacramentum exponere; nec non alia id genus complura in medium afferrent, quæ, si humana res prudentia metienda foret, consultò spectanda videbantur. Sed, quòd diuinâ Teresa regeretur, parum hæc aut ipsam mouerunt, aut à proposito vrgendo deterruerunt. quin potius magna accuratione diligentiaque suis domum vsibus centum illis, quos ab œconomi Aloisiæ de la Cerda vxore mutuo sumpserat, argenteis, quòd quidquid Toletum attulerat nummorum, iam absumptum esset, instruebat. Nec verò Andradij hic conquieuit industria, quòd gratum aliquod Deo præstare obsequium omni contentione desideraret, & hoc illi in negotio, si quam posset, opem afferre. Effecit itaque, vt qui eamdem incolerent domum, breui se inde

subducerent. His migrantibus, B. Matri significauit, suam vt huc supellectilem conueheret. Cui renidens atq; ore blando Teresa. Breui hoc fecerimus Andradi: vbi namque duas inuexerimus culcitas, & lodicem vnam, vniuersum nostrum instrumentum adduxerimus. Non placuit hocce sodalibus B. Matris responsum, mirantibus cur huic ita se suaq; manifestasset. Verebantur enim, ne, perspecta ipsarum paupertate, à præstando sibi posthac obsequio fieret alienior. Sed ab hisce timoribus & longè aberat B. Mater, & ipse propter hanc causam Andradius ab eo, quòd poterat, præstando nequidquam deterritus est obsequio. quin adeò se nauum, sedulumq; exhibuit, operas fabriles adducendo, & domum concinnando; vt in illius iam perfectæ videndæ desiderio ne ipsis quidem monialibus quidquam videretur concedere.

Teresæ paupertas.

CAPVT XIV.

FVNDATIO TOLETANA PERFICITVR: Magnæ, quæ deinde coortæ sunt, difficultates enarrantur: sed, Domino dante, mira eius facta sunt incrementa.

HIs ad votum constitutis, iam qui ad Missæ sacrificium celebrandum necessarius videbatur apparatus, Teresa conquisiuit. Ergo post solis occasum, cum quodam fabro, parua præsonante nola, quarum est ad Eleuationem salutaris hostiæ in Missa vsus (quòd aliam non haberent) domum adeunt, eiusdem primùm possessionem aditur æ. Totam eidem instaurandæ accommodandæq; noctem impenderunt. Sed qui in sacrarium pararetur, locus deerat, nisi fortè atrium quoddam amplum, in quod nonnisi per domunculam vicinam, quæ etiam pretio ab ipsis conducta erat, patebat aditus. Aliquot hanc incolebant mulierculæ, quibus nihil dum hactenus dicere ausæ fuerant, ne rem ita fortè priùs propalarent, quàm ex voto esset confecta. Omnibus ergo iam paratis cùm primùm diescere inciperet, parietem quemdam interiectum demoliri orsi sunt, vt per huius ruinam in templum destinatum aditus pateret. Quæ etiam tum dormiebant fœminæ, & nihil huiusmodi cogitarant, vt primùm cuneorum auditi strepitus ac fragores, consternatæ, ilicò strato se corripiunt, & indignabundæ stomachari cœperunt, vix vllis vt verbis mitigari sedarique potuerint. Etsi verò principio alieniores ac turbatiores viderentur, pòst tamen, viso quod res erat, oblata præsertim illis à beata Matre pecuniola, promittente simul, alias se ipsis conquisituram ædes, sese præbuere moderatiores, nullumque exhibuere exinde negotium. Vt primùm illarum muliercularum procella

con-

conquieuit, Ioannes de S. Maria Magdalena, Carmelitarum Præpositus, ad sacrorum celebrandi primitias haud importunè sese obtulit; ad quas suo monachæ tintinnabulo signum dedêre, simul & rei huius in perpetuam memoriam confici, ac testimonium tabulas iussere Hoc itaque pacto, ipso S. Bonifacij Martyris festo pridie Idus Maij, eodem quo diximus anno, domus huius facta sunt principia: quam etiam ab eo, quo aliàs hactenus, D. Iosephi nomine denominandam Beata Mater censuit. Hoc ipso verò die plurimi timuerant, ne vrbs funditus interiret: quòd ita paucis antè diebus sciolus quidam agyrta inani præsagio omnibus id propè ciuibus persuasisset. Vnde fiebat, vt multi & suas confessione noxas aperirent, & sacras Eucharistiæ inirent epulas, futurum præsagij euentum præstolantes. Oratione vix consequar, quis omnium manè fuerit Toleti, nouo hoc viso monasterio, stupor & admiratio; quis tota priuatim & publicè vrbe hac de re sermo; & quam in pietatem plurimorum pauor transierit, videntium adeo non ciuitatem interisse absorptam, vt etiam nouo adaucta esset monasterio. Verùm ante omnes ipsa ædium domina, quæ eius erat viri vidua, qui domum illam in maioratu à Principe acceperat, vt primùm domum suam repente se ignara in monasterium transisse comperit, non modicè stomachari rem admirata: at, spe iniecta, illam, si vsibus religiosis accommoda foret, quo demum vellet pretio redimendam, turbari desijt. Nec minùs ipsi Concilij Archiepiscopalis assessores, viso monasterium, cuius condendi antè negarant potestatem, reipsa iam coaluisse, indignati sunt. Vnde, quòd Præfectus vrbe abesset (factâ namq; iam Teresę cœnobij fundandi copia alio cum extra ciuitatem concedere oportuerat) rem in immensum illi augere & extollere, & tantam mulierculæ mirari se dicere audaciam, quòd nouum se inuitis ac reluctantibus monasterium vrbi inuexisset. quare irati fremere, & inanes in absentem minas iactare. At quidam de Canonicorum numero, illius suscepto patrocinio, id ipsum alijs etiam eam locis fecisse commemorabat; nec verò incredibile videri, sine necessarijs ad hoc litteris id ipsum opus non inchoasse. Has ergo sibi petunt exhiberi; & pauco interiecto tempore sub excommunicationis anathemate incurrendę sacra in eo peragi vetant officia, nisi potestatis factæ litteras promat. Nihil hę B. Matrem comminationes, nihil diræ perterruere; sed eadē eos, qua antè Præfectum, allocuta libertate & constantia, illorum se iussis spopōdit parituram; etsi ijs alioquin morē gerere hac in re minimè obligaretur. Ergo Petrum Manriciū obsecrat, assessores vt adeat, & quas à suis olim Superiorib. hunc in vsum acceperat litteras, exhibeat. Verūtamen non parū illā angebat, quòd Præfectus, à quo non scripto consignatam, sed ore dumtaxat prolatam facultatem obtinuerat, vrbe ijs ipsis diebus abesset. Sed Vincentius Baronius è sodalibus D. Dominici, cui Teresa notissima erat quiq; de huius fundatione cœnobij cū Pręfecto aliquoties egerat, & hui' erat rei

non omninò nescius, nonnullos ex Canonicis conuenit; quorum cùm opera, & aliorum etiam patronorum intercessione, tum, quòd negotium iam confectum esset, factum est, vt Assessores mitiùs agerent. Pacifica igitur monialium erat angustis in ædibus commoratio, etsi rebus necessarijs destituta: nam duæ culcitæ stramineæ, & lodix vna vniuersam domus constituebant supellectilem. Maior de nocte, quàm interdiu patiendi erat materia: cùm enim immite & hibernum frigus vreret, & illi pellendo lignum non suppeteret, culcitis incubantes, se, prout poterant, stragulis & pallijs spissioribus cooperiebant. Quin ea ipsa die, qua adita primùm domus, non alia in festiuum encæniorum epulum instructa fercula, quam aliquot sardæ & haleculæ. hinc non multum coqua tunc coquendo fuit districta: coquinaria namque supellex nulla domi erat, & ne ligni quidem frustillum, quibus hæ assarentur; donec in sacrarij angulo fascis apparuit ligneus; quem à Domino submissum haud inanis coniectura est; vndenam enim, & à quo illatus esset, non apparebat. Inde haud multò pòst, cùm ouo coquendo sartago deesset, hanc illas mutuo sumere oportuit; salem verò saxo chartæ ingestum comminuere. Idem de rebus reliquis esto iudicium. Nocte etiam quadam Teresa frigore rigens cooperiri se à filiabus cùm petijsset; illæ leniter inter sese ridentes dicere, plura vt stragula frigori arcendo non requireret, cùm, quæcumque domi suppeterent, sibi instrata essent, pallia inquam quotidiana. quod & Matri pòst subinde risum mouit. Non poterit, qui hanc Teresæ paupertatem legerit, meo iudicio, non admirari, vndenam egere Toleti re quapiam ipsa potuerit, cùm opulenta illa matrona, cui erat acceptissima, ea in vrbe commoraretur. nec immeritò. Cùm nimirum suas Deus ancillas reipsa experiri, & vsu discere vellet, ecquænam nomine ipsius suscepta paupertas bona, quas diuitias inuolueret, vt illis docentibus hoc demum discant, quibus illæ, eo quòd incognitæ, sordent; factum, vt & Aloisiam Teresa nihil rogaret (erat enim à petendo alienissima) & illi ne in mentem quidem veniret, qua ancillæ Dei penuria rerum laborarent. Si illius enim fuisset conscia, quàm liberalissimè aliquod eiusdem subsidium attulisset; vti etiam attulit, quotiescumque alicuius illas rei indigere comperisset. Videbat hæc quidem è cœlo Dominus, at ridere se fingebat, vt hac nimirum eas inopia diuites redderet: vnde & incredibili illæ cum interiùs, tum exteriùs gaudij sensu ac voluptate perfundebantur, se vt ipsæ vix caperent. Insolita autem ijs ipsis diebus Teresæ animum gaudiorum copia pertentabat, & mirus illam adeò pietatis ardor corripiebat, quem quotidiana excitabat paupertas, vt suaui perpetuo in contemplatione versari videretur. Verùm hæc rerum inopia, ne dicam opulenta copia diuturna non fuit. Alfonsus enim Aluarius, alijque liberalitate noti, longè in illas plura, quàm quidem optabant, erogarunt: rebus quippe terrenis affluentibus spiritus defecere voluptates, quas indigentia parie-

Teresæ paupertas.

Natum ex inopia gaudium.

pariebat: vt hunc gaudiorum defectum vel in vultu ipsarum Teresa legeret, insolitæque tristitiæ ab ipsis causam petens, audierit communi omnes voce dicentes: Quid faciemus, Mater, cùm iam pauperes esse desierimus? Alfonsi porrò Aluarij, cùm tãtam indies & oculis & auribus ancillarũ Domini acciperet inopiam, Deo inspirãte excitari de nouo erga easdẽ cœpit amor & affectus, vt cum beata Matre intermissum iam dudũ negotium denuo tractare velle se diceret. Verùm Teresæ visum est, primarium illi in sui suorumque sepulturam sacellum cedere duntaxat, at à reliqua illum fundationis gloria excludere, vtpote quæ iam vtcumque illius sine ope confecta esset. Sed hac in re non paucos aduersarios ac secùs suadentes habuit, nefas esse dicentes hóc singillatim illi posterisque sacellum attribuere: etsi enim honesta essent oriundi familia, haud tamen equestri & illustri; non defore scilicet tam frequenti & copiosa in ciuitate virum aliquem insignem, cui cum honore princeps assignari ædicula posset. Et quæ illorum iam de sacello, eadem iam ante fuerat de fundationis initijs sententia, ne ob eam videlicet, quam iam attulimus, rationem Aluarium vt fundatorem admitteret. Sed quamquam hanc obtrectantium Teresa oblocutionem parum morabatur, vt quæ nobilitatem generis numquam non animi bonis ac virtutibus posteriorem duxisset: hac tamen de re iam antè plurimi ad præfectum vrbis retulerant, & tantum apud eum effecerant, vt, cùm ille domus copiam beatæ Matri faceret fundandæ, hanc inter ceteras conditionem interposuerit, vt non aliter scilicet hanc congregationem quàm alias alibi fundaret. Hac ergo super re cùm secũ ipsa deliberaret, & cui nã princeps esset ædicula consignanda, ecce vir quidam genere ac stirpe conspicuus de proceribus Toletanis hanc sibi præ alijs petijt attribui: vnde & longe quàm antè acrius à beata Matre amici insistebant, vt quid faciendum censeret, ilicò definiret. verùm ipsa in eo, quod sibi faciendum esset, anceps hærebat. Hanc autem nutantis animi fluctuationem apparens Dominus facile discussit, dum illi planum fecit, quam exiguo apud Deum numero locoque esset generis aut natalium splendor, ipsamque increpuit acriùs, quòd pro nobilitate loquentibus propensius auscultasset. Huius illa reuelationis seriem chartæ commisit, quam in manibus aliquoties habui, & cuius hæc forinsecus erat inscriptio: *Hæc sunt, quæ tum mihi sunt reuelata, cùm persuadere mihi conabantur, ne cui in sacello Toletano sepulturæ ius, qui non de Equestrium esset classe, concederem.* Introrsum verò hæc præferebat verba: *Ingens tibi onus arcessis, filia, & plurimis laboribus obrueris, si mundi spectare ipsa leges & morem velis. me potius respice pauperem & inopem, & ab ipso contemptum. Fortè mundi huius magnates magnos coram me futuros arbitraris, vel vos ob generis claritudinem potius quàm virtutum decus æstimandos?* Aluario igitur soli tandem sacellum assignauit. quod quàm consultò factum fuerit, licuit haud obscurè post animaduertere, cùm illius potissimũ ope & subsidijs in-

Teresã obiurgat Dominus, quòd auscultasset asserentibus pluris esse nobiles, quã alios faciẽdos.

ingens illa coempta sit domus, in quam, primo vertente anno, commigrarunt; cui paucas Toletum habet pares. vt quæ duodenis aureorum steterit millibus. Idem quoque plurimas quotannis celebrandas Missas, aliaque pietatis caritatisque hic exercenda munia, quæ cùm populo, tum monialibus ipsis in magnum solatium cedunt ac voluptatem, fundauit. Huic igitur Deus monasterio singulari quadam ratione esse voluit prospectum, cùm curando, vt de temporalibus nihil subsidijs illi deesset, tum verò tales huc adlegendo sodales ac præsidiarias, quas spiritualibus suis esset opibus ditaturus. Teresa itaque, suam vt primù possessionem stabiliuit, alias aliunde socias euocauit: ex Incarnationis quidem ad eam accessere quatuor hæ, Catharina Yeria, & Ioanna Yeria, cui modò à S. Spiritu cognomen adhæret, sorores germanæ, & illustribus Abulæ familijs prognatæ; nec non Antonia Aquilana, & Isabella Suaria: Quarum è numero sola Mater Ioanna de S. Spiritu in noua hac mansit familia, reliquarum, vti & aliarum nonnullarum, quæ ex Incarnationis successerant, hæ quidem ob inualetudinem, illæ quòd necessariæ ad tantam vitæ nouæ, quam assumpserant, seueritatem tolerandam vires deessent, eodem rediere. Quocirca suis deinde Teresa in Constitutionibus cauit, ne qua posthac alijs è cœnobijs in suam familiam adlegeretur, ne quidem ex ijs, quæ eodem in Ordine ac veste laxiorem priuilegijsque gaudentem regulam seruant. vnde fiebat, vt, cùm sui instituti suppeterent sodales, ex Incarnationis alias transscribere desineret. Malagone item euocauit Annam de Iesu, & Isabellam de S. Iosepho; vt, annumeratis nouitijs duabus, septem vniuersùm Toleti numero forent, cùm inde pòst Teresam recedere oportuit. Vix à cœpta fundatione annus effluxerat, cum nouo se instituto aggregauit Anna de Matre Dei, quadraginta ipsos nata annos. hæc summa rerum in opulentia & ciborum delitijs innutrita, Dei se obsequio feruenter manciparat, etsi parum secunda hactenus vsa esset valetudine: at vt primùm carere his cœpit, & vice versa austeritate & rigore monastico atterere corpus, optata rediјt sanitas. Tanta illius erat pietatis ac studij vis, vt, omnibus à se, etiam antè quàm vota Deo nuncuparet, abdicatis facultatibus, illarum in monasterium penitus dominium transscripserit. Nec verò beatæ Matri hæc Annæ denudatio abnegatioque opum placuit, quin imò hanc ab ipsa fieri vetuit; illius probandæ causâ deliberaturam se asserens, num vt idonea in Ordinem foret cooptanda; ac tum demum, si facto periculo vtilis iudicaretur, hanc abdicationem faceret. Cui Anna, si quidem pòst Ordine excluderetur, Dei se amore stipem vitæ trahendæ ostiatim emendicaturam, magnitudine animi singulari respondit; cæterùm quocunque res demum recideret, factam iam à se fortunarum suarum (quæ sanè vulgares minimè erant) monasterio donationem ratam habere se, vnde & nullo eam vt deinde reuo-

Vetuit deinde B. Mater, ne qua ex alijs familijs in suā transscriberetur.

Anna de Matre Dei in vita austeriore te(?) valet, etsi in vita lauta pessime.

Eius animi magnitudo in reb. suis monasterio attribuēd. s.

vocaret, mentemve mutaret, potuit modo suasuque adduci. Tam prompta porrò & hilaris hac in domo (idem & de alijs censendum est) relucebat parentia, vt, si vel ioco ac per risum quidpiam fieri iuberet Antistita, nullo alio expressiori imperij verbo exspectato ab inferioribus id quàm celerrime executioni mandaretur. Hinc cum monialis quædam, haud procul à palude vliginosa consistens, Superioris, vt in ipsam se conijceret, imperium audisset; haud morata extemplò in eamdem insilijt. Hic quoque Teresæ res accidit, ad memoriam posteritatis quæ transmittatur dignissima. Monialis quædam iamiam de vita emigratura, incredibili ob instantem vitæ finem gaudio perfundebatur. hanc cùm Teresa, ex oratione in choro ante augustissimum Altaris Sacramentum fusa, qua felicem illi à Deo exitum petierat, reuersa conuiseret; ad medium caput lectuli Redemptorem Iesum conspexit, in speciem desuper incubantis, atque vlnis aliquantum apertis eam protegentis, vti S. Gertrudi quodam tempore ad extrema redactæ olim adstitisse visus est. Tum ad Teresam Dominus conuersus, vt certissimum & exploratissimum eam habere iussit, eo se omnes, quotquot ipsius in cœnobijs defungerentur, Moniales modo protecturum, vt nullas in mortis articulo sint tentationes atque impugnationes formidaturæ. Quæ nonnisi de illis, quæ ecundùm instituti præscripta ac leges victuræ sunt, intelligatur sponsio oportet. Similiter non aliter eas à tentationibus nouissimis immunes fore spondet, quàm quòd extremo in agone ab ijs ipsas sit liberaturus oppugnationibus, quę mentem adobruant, aut magnis & non vulgaribus inquietudinibus interturbatum exitum afferant. Ab illo verò tempore accuratè Teresa obseruauit, tam hanc, de qua iam agimus, quàm reliquas, quibus morientibus adfuit, egregiam quamdam suprema in vitæ hora animi tranquillitatem pręferre solitas, perinde ac si placidissima quiete ac recollecta mente orationi incumberét. Idipsum quoq; paucis abhinc diebus, & quidem cùm hæc scribo, videre haud obscurè licuit in celebri illa Dei ancilla Maria de Cruce, vera ac genuina Matris Teresæ de Iesu filia, quam ad primi libri calcem de primis quatuor B. Matris sectatricibus fuisse commemoraui. Demortua illa quidem est Vallisoleti è pleuritide 7. Kal. Martij, hoc ipso anno duodenonagesimo, cùm insigni virtutum omnium, ac præsertim charitatis, obedientiæ, animi demissionis, ac patientię exemplo omnibus quinq; & viginti in vita monastica annorum spatio pręluxisset: cùm quotquot cum ipsa maxima temporis illius parte sunt commoratæ, testaturæ sint, non meminisse se vllam eam cuiquam offensionis aut alienandi animi occasionem vmquam dedisse. Tanto porrò moriendi æstuabat desiderio, vix vt crederet mortem sibi instare, seq; solo ob dilatam mortē languore, ac vitæ longioris tædio emorituram diceret. Mira animi tranquillitas ad extremū vsq; in ęgrotante enituit; vt nullo mortis instantis in vultu edito signo,

Obedientia singularis.

Visio admirabilis, qua Redemptor visus est monialem in mortis articulo inumbrare ac protegere. Lib. 5. c. 1.

Hanc B. Matri protectionem Redeptor spōdet erga oēs, quæ in ordine suo decessurę essent moniales.

Maria de Cruce cùm in vita fuisset deformior, à morte apparet formosa.

ne quidem oscitationis, quoad quidem licuit aduertere, placidissimè Creatori animam reddiderit. Etsi verò, dum viueret, vtcumque deformis esset, à morte tamen tantam pulchritudinem vultusque candorem induit, vt prorsus alia videretur; manifestissima DEO in corpore ipsius excellentis, qua donata in cœlo anima erat, pulchritudinis indicia ac notas excrente.

CAPVT XV.

SEXTVM PASTRANAE TERESA EXCITAT MOnasterium, à Conceptione B. Mariæ Virginis nominatum.

IAm peruigilium erat feriarum illapsui Spiritus paracliti in Apostolos sacrarum, & quintusdecimus à fundato monasterio Toletano dies. hoc temporis interuallo Teresa & templo instruendo, & cancellis ferreis adaptandis, alijsque id genus operibus perficiendis multum operæ impenderat; cùm ad mensam communi in cœnaculo prandij causa accumbenti tanta subitò oborta est consolatio, atque pia animi voluptas, quòd omnia iam perfecta cerneret, sibique iam curis solutæ hisce Pentecostes ferijs, Domino nostro Iesu Christo penitus vacare, eoque ad satietatem perfrui liceret, vt omnis quasi edendi appetitus euanesceret, & cibi eam caperet fastidium præ gaudij animo insidentis magnitudine. Inter hæc adesse nuntiatur missus ab Anna Mendosiá, Principe Eboliensi, Roderici Gomij Siluij coniuge puer. Ex hoc Teresa inuitari se à Principe didicit, vt Pastranæ suo in municipio, prout inter ipsas iam antè conuenerat, Ordinis sui cœnobium erigeret; tametsi id non adeò celeriter perficiendum beata Mater arbitraretur. Porrò minimè expedire, & parum consultum fore iudicabat, Toletani monasterij rebus hauddum satis constabilitis, tam citò inde recedere; præsertim cùm tantis hactenus aduersarij studiorum conatibus huic congregationi obstitissent; etsi quàm enixissimè id famulus ab ipsa contenderet, iam illuc suam appulisse, & quidem non alia de causa, heram affirmans. Teresa ergo, viso, Roderici Gomij & eius coniugis postulatis fieri satis vtcumque debere, quod ad maximum diuinæ gloriæ augmentum nó parum id facere censeret; (cùm enim regia beneuolentia ac fauore imprimis opus hic haberet Ordo, quo nimirum subnixus, aduersariorum, à quibus iam tum mirum in modum conuellebatur, calumnias reuinceret ac perstringeret; horum idcirco quoad eius fieri poterat captanda Principum beneuolentia videbatur) diuinum exploratura consilium, coram sanctissimo Eucharistiæ Sacramento supplex se abiecit, eaque sibi inspirari petijt,

quæ,

quæ, cùm Principi perſcripta eſſent, eam minimè offenderent. Ilicò verò vox ad illam dilapſa: *Huc te conferre ne negligas, filia; nam longè alia huc te vocant negotia, quàm ſola cœnobij fundatio. Regulam & Conſtitutiones tecum porta.* His à Domino confirmata verbis ad ſolitum ſimili in negotio aſylum anxia Mater confugit, ad Patrem inquam ſpiritualem, & ſuis vtramque in partem allatis rationibus percunctatur, ecquid Dei gloriæ promouendæ expedientius fore is iudicaret, etſi à Domino ſibi dictorum nihil illi indicaret. ita namque ſibi meliùs ſatisfactum iri putabat, quin etiam aſſiduò dari ſibi à Domino lumen, quo illuſtrata rectum diſpiceret, poſtulabat. Itaque Confeſſore ſuadente Toleto, altero Pentecoſtes die, III. Kal. Iunias anno vndeſeptuageſimo, aſſumptis ſecum comitibus Iſabella de S. Paulo, & Antonia Aquilina diſceſſit; cùm Toletanæ ſedis Antiſtitam Iſabellam de S. Dominico conſtituiſſet. Paſtranam cùm appuliſſet, amicè beneuoleque à Principe Roderico & coniuge excepta, apud illos eſt ſecluſo à reliqua familia in conclaui cum ſodalibus diuerſata. Sed opinato hic diutiùs hæſit: quam enim Princeps illi aſſignarat, domus peranguſta erat, & multas eiuſdem ipſa demoliri iuſſerat partes, vt quam oporteret formam monaſterij indueret. Trimeſtri & amplius Paſtranæ commorata eſt; &, licet nullo id, aut perexiguo ei labore, qualem in aliorum excitatione experta erat, domicilium conſtiturum videretur; (quòd iam res omnis confecta videbatur) non vulgarem tamen ſubire hic ipſam fuit neceſſe, nõnullis illi à Principe propoſitis cõditionibus, à quibus vtpote ſuo inſtituto diſſentaneis, cùm planè abhorreret, re infecta reuerti Toletũ iam decreuerat. Verùm cùm Princeps pro ſuo erga diuinũ obſequium ſtudio cœnobiũ id ſummoperè cuperet, & maritus votis illius haud inuitus annueret, tranſacta deniq; ex voto res eſt, & monaſterium à Conceptione Virginea denominatum, fundari cœptum 7 Idus Iulij, octauo à Viſitatione Deiparæ die, eodem quo dixi anno vndeſeptuageſimo. Non niſi duas illas quas ſuprà nominaui, moniales Tereſa aſſumpſerat; vnde Iſabellam à S. Hieronymo, & Annam de Ieſu Metina, vbi etiam ſacrum induerant habitum, viſum eſt aduocare, & ex Incarnationis aliam adlegit. His ita conſtitutis, Toletum remeat, quòd ſuæ domus hæc potiſſimum opus haberet ſubſidio præſentiæ, cùm nonniſi iam nuperrimè eſſet excitata. Hinc aliquot ibidem commorata eſt menſibus, quoad illæ, quas diximus, ædes coemerentur: in quibus ex præſcripto & legibus inſtituti cuncta ritè conſtituit. Pridie igitur feſti D. Magdalenæ Toletum appulit, & ea qua venerat rheda Iſabellam de S. Dominico Paſtranam remiſit, vt domicilio ibidem conſtituto præeſſet; Annam verò ab Angelis, Malagonenſibus Præpoſitam, Toletanis poſthac voluit imperare. quod illa munus cùm annos plurimos hic exercuiſſet, modò ipſum Conchę cum laude exequitur: huius in locum Malagone Ma-

Dominus Teresā mittit Pastranā.

trem Mariam de S. Sacramento suffecit, Pastranæ verò Isabellam de S. Paulo primam à Præposita creauit.

CAPVT XVI.

SEPTIMVM SALMANTICAE TITVLO S. IOsephi dedicatum erigitur cœnobium.

SVb idem tempus Martinus Gutierrius Collegij Societatis Iesu Salmanticę Rector, insigni sanctitate ac iudicio vir, nec non pręstanti eruditione conspicuus, & habendis ad populum concionibus præclarus (cuius opera permultas Deus animas ad suum inuitauit obsequium, quoque vti administro & adminiculo placuit, vt tandem firmiter ipse mecum, dio inspirante Numine, post multam fluctuationem, ad hanc me Societatem adiungere constituerem) Teresæ per litteras significat pretium operæ facturam videri, si Salmanticam suarum colonia deducta de sede constituenda cogitaret; ad quod multis illam est rationibus, iisque non inefficacibus opus cohortatus. Iam de hac eadem re Teresa ante menses aliquot secum ipsa cogitarat: sed hinc à pio illam consilio ciuitatis deterruerat pauperies, quam nouo Mendicantium Ordini alendo imparem fore credebat; illinc verò ad rem peragendam ea exstimulabat cogitatio, quòd quamquam Salmanticæ Abula rei nummariæ penuria nihil concederet, nihil tamen suis hactenus Abulæ defuerit. Ergo huc sese statuit conferre, vt inde Salmanticā transiret. Vna porrò dumtaxat comite Salmanticam succincta abijt, Maria de S. Sacramēto, de qua iā aliàs dicere memini. Ex quo enim semel Metinensē in coloniā cū pluribus Monialibus profecta rem difficultate nō caruisse animaduertit, secum ipsa exinde statuit (quod & postmodū v. sa est in reliquis fundationib. seruâsse) nonnisi paucissimas, puta, vnam atq; alteram initio secū assumere, quoad nuda fundationis primordia fulcirentur, &, ijs demum constitutis, ac possessione stabilita, alias aliunde accersere. Abulæ igitur cum adhuc moraretur, Martino Gutierrio perscripsit, sibi vt ab Episcopo Salmanticensi (erat is Petrus Consaluius de Mendosa) rei huius facultatem impetraret: quem ipse cum de legibus & instituto talib. in monasterijs obseruari solito corā edocuisset; haud difficulter rei perficiēdæ potestatē obtinuit. Iam sibi Teresa rē constitutam videre, iam monasterium fundatum, hac Antistitis impetrata facultate, videbatur. A viro igitur nobili, equestris ordinis, Consaluo Ioannetio Ovalleo, domum in riuo à sancto Francisco denominato, haud procul à sanctæ Elisabethæ monasterio sitam, ab amicis iubet conduci. Hanc tum quidem Academici nonnulli incolebant; sed ij tum sunt emigrare iussi, vbi primùm qui eamdem de nouo cònduxerant, appulissent. Teresa namque sem-

ſemper propoſitum habebat cauere, ne quid rerum ſibi agendarũ, monaſteriorumve fundandorum antè in vulgus emanaret, quàm poſſeſſionem iam iniiſſet: vſu ſiquidem iam perſpectum habebat, quàm ſua Satanas monaſteria exoſa haberet, quibuſque eorumdem erectionem impedire viribus niteretur. Abula igitur pauculis cum nummulis, ſed in diuinam miſericordiam fiducia plena diſceſſit: iam tum enim præuidebat, plurimis ſibi ad domum inſtaurandam fore opus, & neminem Salmanticæ, qui auxiliarem ſibi huc operam adferret, ſe inuenturam. Pridie ergo Kalend. Nouemb. ſub prandium Salmanticam inuectæ ſunt, cùm potiſſima ſuperioris noctis parte ſummam per viam eſſent frigoris brumalis inclementiam, multaque aliunde incommoda perpeſſæ; non idcirco tamen, ne quidem etſi grauiores ſubeundæ fuiſſent moleſtiæ ac difficultates, ab eo, quod ad Dei gloriam non mediocriter facturum præuidebat, opere peragendo feruida Dei ancilla deterrebatur. Diuerſorium vix ingreſſa erat, cùm Nicolaum Gutierrium mercatorem copioſum, quem nouerat, (nam duæ illius filiæ in Incarnationis monaſticen profitebantur) quemque virum pium eſſe inaudierat, aduocauit, cuius vtpote induſtrij etiam operam pòſt multis in rebus hac in fundatione adhibuit. Huic ergo in mãdatis dedit, vt è conducta domo eodem ipſo die emigrare academicos incolas iuberet. hoc ille nauiter cùm præſtitiſſet, eodem ante veſperam die res confecta eſt: vnde factum, vt ingruentibus primùm tenebris, & veſpertino crepuſculo eò Tereſa cum ſuis ſe conferret. Dederunt tum pia ſedulitate, & nocturna diligentia pro ſe quæque operam, vt poſtridie rei ſacræ peragendæ idonea domus appareret. Quem in vſum P. Martinus Gutierrius ſacrum illis inſtrumentum, pictas tabulas, ornatumque altaris, aliaque huc facientia mutuò haud grauatè dedit, ſimul etiam Coadiuuantium Fratrum duos eò deſtinauit, qui in domo ſacelloque conſtruendo auxilio pijs monialibus eſſent. Quo fiebat, vt ſummo mane, inſtructis iam omnibus, ſacra celebrata ſint ſolennia, & domicilij huius, à Diuo Ioſepho etiam appellati, ipſis omnium Sanctorum ferijs, anno vndeſeptuageſimo, firmata ſit poſſeſſio. His ex ſententia confectis, ſtatim aliquot Metina moniales accerſendas curauit, quarum aduentu domus illico in monaſterij cœpit formam coaleſcere. Hæc porrò illarum ſunt nomina, Anna ab Incarnatione, quam domui cum imperio præpoſuit, Maria de Chriſto, quæ illius Vicaria eſt conſtituta, Hieronyma demum de Ieſu, hodie Præpoſita Beaſenſis. Abula porrò duas has euocauit neophytas, quas ibidem adlegerat, Annam de IESV, hodie Madritenſem Priorem, & Ioannam de IESV; nec non Mariam de S. Franciſco, quam Toleti ſuum in cœtum adſcripſerat; hæc in præſens Albanis monialib. præfecta eſt. Proxima ſe nocte Tereſa, eiuſque comes Maria de S. Sacramento, quæ ætate Matrem anteibat, ſolæ in vaſta illa & parum inſtructa domo commorantes, in

conclaue quoddam abdiderunt, palea inuecta constratum. hanc namque primam sua in monasteria ante omnia Teresa supellectilem inuehebat: censebat namq; palea illata, iam sibi abundè de cubili prospectum esse. Tum quidem, præter hanc paleam & duas lodices, quas Societatis Collegium submiserat, nulla domi supellex suppetebat. Sed postera luce S. Elisabethæ Moniales venturis aliunde sodalibus necessaria, quin etiam cibum magna benignitatis significatione subministrarunt, insignisq; in eas toto illo quo in vicinia habitarunt tempore, harum eluxit munificentia: nam & tum quidem, & etiam semper antea, excellentes sanctitate, & caritatis in proximum officijs, & religione præstantes sodales monasterium hoc habuit. Hac ipsa igitur quam dixi nocte magnus Mariam à sancto Sacramento inuasit timor, ne quis fortè domi in abdito delitesceret. Verùm, vt primùm conclauis occlusæ fores, timere quidem aliquantulum desijt; attamen circumspicere pauida hinc & illinc cœpit, vt ne illo quidem securam se loco ac tutam crederet. Diabolicum id fuisse commentum constat; quo non tam Mariam, quàm beatam Matrem turbare vexareque conitebatur. Etsi enim nihil illa metueret, quòd tamen imbecillis admodum esset animi, & corde languido, pauca illi ad ingens afferendum dispendium satis erant. Huc accedebat, quòd, cùm postridie fidelium ageretur defunctorum commemoratio, in omnibus tota ciuitate templis ingens ac lugubris ære campano de nocte excitaretur sonus, qui animi illius imbecillitatem, & cordis languorem non modicè adaugebat. Teresa igitur percunctatur, ecquid identidem respectaret? Cui Maria, Agitabam animo, Mater, ecquid, si hoc me emori loco ac tempore contingeret, sola ipsa hic ageres? Hæc Teresam responsio cogitabundam & suspensam nonnihil reddidit, & aliquem etiam timorem rei dictæ iniecit. etsi enim exanguia mortuorum corpora nullum illi timorem incuterent, aliquem tamen cordis languorem & imbecillitatem causabantur, sed quòd faceta esset, & mentis robore fiduciaque eximia præstans, inania hæcce terricula flocci faciens, vacuum Mariæ timorem hoc est responso opprimere aggressa: Hoc vbi euenerit, carissima, tum demum quid facto mihi opus sit, deliberabo, at in præsens quietè dormire me, obsecro, permitte. Triennio propè in hac commorantes sede, non mediocria perpessæ sunt incommoda: erat enim, vtpote vasta, & hinc inde quassata, & malè materiata, hiberno frigori exposita, & ob flumen, quod à sancto Francisco nomen habet, & eius fores præterlabitur humida, & malesana inhabitantibus. Vnde factum, vt grauissimas toto illo tempore tulerint ærumnas, tametsi animi pacem, & æquitatem mentis numquam exuerent, & non vulgari cordis consolatione perfunderentur. Teresa verò inde digressa, (quod non multò pòst aduenit) longè grauior incubuit tribulationis procella, ob eam quam post reddemus

Prima Teresæ in monasterijs supellex.

Inquietudinem in moniali causatur diabolus, vt Teresam turbet.

mus causam. In digressu autem suo Annam ab Incarnatione domicilio recèns inchoato præfecit; quod illa munus multis post annis cum laude gessit. Non mediocriter quoque illas angebat, affligebatque grauis illa soli udo, quòd consolatorium illum, tristiumque mentium solamen, Eucharisticum, inquam, domi apud se panem non haberent: toto namque triennio tam suaui carendum fuit hospite, quòd, quo honestè decenterque collocaretur hierotheca, locus deesset. Vt verò, quidquid illa in domo Teresa præstitit, vno simul complectar fasce, vti in alijs fecisse memini; dicam, tribus illis, quos antè posui annis iam euolutis, aliam filias suas in domum, priori hac deserta, commodiorem oportunioremque longè, etsi non sine magna molestia, atque incómodis transtulisse. Cùm enim illę ædibus commodioribus maximopere indigerent, eæque tota ciuitate inquirerentur, tandem cum nobili Equite, Petro Bandano stipulatę sunt, quamdam vt sibi domum, quam possidebat, venumdaret. Hoc cùm Abulam Teresę Incarnationis tum regenti monasterium, vti suo reddemus loco, per litteras perlatum esset; statim cuidam è Societate Iesu, viro graui ac probo, quemque ipsa permagni faciebat, rem ex ordine enarrauit, simulque petijt, si bine consuleret, Salmanticam vt properaret, has ædes coemptura, quas in vsum sanctimonialium omni re necessaria instrueret. Is ergo (vti pòst ipsa mihimet narrauit) id sibi neguit conueniens aut æquum videri: Si enim virilis esset sexus, aliquam concionando, egrediendo, visitandoque frugem in proximos fieri posse, vt afferret; at quoniam fœmina, quam claustrum ac silentium monasticum deceret, quid ab illa sperari fructus, quid commodi posse? Teresa verò magnâ, quâ erat in Deum fide, & ardenti in suas charitate flagrans, secum rem ipsa maturiùs cùm expendisset, eò se conferre apud animum statuit, assumptâ in itineris comitem Quiteriâ de Auila, eiusdem cœnobij ab Incarnatione dicti monachâ, quæ etiam pòst eidem cum potestate præposita est. Multis porrò per hoc iter exagitata fuit incommodis, quòd ipsum Augusto esset mense incundum. nam cùm solis per diem illi æstus esset noxius, per densas obscurasque noctis fuit ei tenebras, salebrosa asperaque via incedendum. nec verò hîc molestiarum fuit finis; cùm enim, quos in domus sarta tecta curanda mutuo corradere potuerat nummulos, iumento imposuisset, ipsum nocturna fallente caligine, de via deflexit, & diligenter quæsitum minimè comparuit. Sera igitur & intempesta nocte in diuersorium perueniunt, sed sine iumento & argento. Illucescente die emissus, qui iumentum conquireret puer, ipsum haud procul à via regia prostratum tandem reperit, integris intactisque à latrone sarcinulis, vt ne vel obolus deesset. Sequenti nocte, non iam nummi, sed Teresa ductrix nō comparuit, de via cœco errore digressa: quod longè comites grauiùs afflixit. Cùm enim mutuo per tenebras frustrarentur conspectu, ab inuicem distrahi omnes contigit. Vnde, qui eòdem properabat

Varia Teresa in via subijt incōmoda.

Pater, in pagi cuiusdam, quem pertransibant, vico B. Matrem & Quiteriam subsistere tantisper iubet, donec alios ipse per viam comites conquireret: quos ille iam inuentos cùm præstitutum in locum, in quo Teresam iam antè reliquerat, vellet conducere; ad eum, vnde abierat, redire locum ex errore non potuit. quare vlteriùs cum adductis comitibus progredi orsus est, idem Teresæ consilium incidisse ratus: nemo quippe non existimabat, cum reliquo Teresam comitatu subsequi, eo prorsus modo, quo IESVM duodennem Ierosolymis amitti contigit. Viso autem post longiorem exspectationem Beatam Matrem non accedere, magnopere indolentes denuo ab inuicem separari cœperunt; hi quidē, vt viam, quâ venerant retro relegentes in ipsam inciderent; illi verò, vt sublata voce illam quaquauersum inclamarent, quibus ipsa vicissim, sicubi hæreret, succlamaret. Ecce, tandem post anxiam horarum aliquot exspectationem visa adesse Teresa sua cum comite & agricola, quem quatuor conductum argenteis, comitem vt se per tenebras adderet, & errantibus viam monstraret, iam inde à suo tugurio assumpserant. Itineris huius inter alios comes erant F. Antonius de IESV, & Iulianus ab Auila, qui sua B. Matri operâ in omnibus prope domicilijs fundandis perutilis exstitit. Salmanticam itaque cùm peruenisset, è vestigio domum, quæ venalis erat, adijt, ipsam coràm inspectura. Optimo quidem hæc sita erat loco, inter Comitum Fontani, ac Montis Regalis basilicas media: sed bina hæc habebat incommoda. Primum, quòd feudalis esset, ac nonnisi Regijs impetratis litteris à possessore posset pretio diuendi. Alterum, quòd adeò quassata ac diruta appareret, vt, quò in formam monasterij aliquatenus instrueretur, mille & ampliùs aureis expensa staret. Huc quoque noua hæc accedebat difficultas, quòd, cùm circa Kalend. Octobres ad festum S. Michaelis diem, domus Salmanticæ locari solenne sit, & medio huc Mater Augusto appulisset, tempore illo intermedio vel structuram omnem perfici absoluique, vt ad statutum Archangeli diem huc commigrare liceret (perbreue autem munitioni id tempus erat, cùm multa hinc inde restauranda occurrerēt) vel alias in reliquum anni tempus ædes conducere oportebat. Teresâ verò, cui ad omnes difficultates superandas robur infractum ac constantiam DEVS attribuerat, cum Equite paciscens ea domum conditione ab illo comparauit, vt eius vendendæ ipse à Rege ius ac potestatem impetraret. Manum ergo operi confestim admoueri iubens, atrium sacello assignat, atque alia monasterio futuro necessaria loca distinguit; nec non vicinæ domus partem, quò capacius esset sacrarium, coemit. Iulianus de Auila operi præsidebat, & eius designatus inspector, fabros, vt maturarent, identidem vrgebat, magna pecuniæ vi in ipsum insumpta. Dies statuta vt adfuit, nondum quidem id plenè perfectum erat, sed multa hinc inde adhuc restabant sarcienda, tametsi plures hactenus in ipsum operæ insudassent, & insudarent etiamnum; huc ta-

men

men ipsas commigrare fuit necesse, quòd eas, in quibus commorabantur, in sequentem annum ædes non conduxissent, & illarum dominus, vt quamprimùm demigrarent, instaret. Ergo pridie dedicationis Archangeli Michaelis summo mane huc transiere; in diem verò sequentem indicta erat pro suggestu Ven. Eucharistiæ in locum hunc illatio, sacra ad populum concione præmissa, apparatu solenni atque pompa. Verùm enimuerò Teresæ ante hanc solennitatem nonnihil probare Redemptor voluit constantiam ac patientiam: quo enim die ad has manè conuenere ædes (factum id anno sæculi huius tertio ac septuagesimo) tanta à prandio cœlo decidit pluuia, vt maxima in necessario ex vna in aliam domo cōportando instrumento subeunda fuerit difficultas. Tam vehemens porrò fuit imber, vt & templi iam recenter erecti ædiculę tectū hinc inde rimosum, & hians aquā transmitteret. vnde fiebat, vt qui indictus erat apparatus, non, quo constitutum erat ritu, celebrari posse visus fuerit, nec tamen in alium commodè differri diem, quòd illo celebrandum iam passim pro cōcione publicatum esset. Non parum ea res Teresam afflixit, quæ confestim ad eum, qui ex omnibus illam solebat aduersis eruere, se conuertit, & amicè cum eodem expostulans, aut se huiusmodi in operibus adiutricem ministramque non adhiberet, aut importunæ huic ipse necessitati incommodoque auxiliando prospiceret, insigni cū feruore Domino dictitabat. Vt primùm festiuus illuxit dies, inopinato cælo toto sol fulgore cœpit nitere; vnde summus omnium gentium ordinumque factus concursus, & solenni cantu verbiq; diuini prædicatione præmissis, inusitata Ven. Eucharistiæ Sacramentum pōpa, magno B. Matris monialiumque gaudio ac voluptate (vt quæ eodem carentes hactenus tristi quodammodo in solitudine vixerant) huc demum illatum est. Quòd autem optimo domus hæc esset loco sita, celebrari frequentarique sæpiùs à multitudine, & populus solito magis erga ipsam affici cœpit; inprimis autem Maria Pimentellia, Comes Monteregiensis, miro in ipsam ferri studio, & subsidijs, quibus poterat, liberaliter præstò esse. Erat hæc namque matrona religiosissima, diuini Numinis reuerens, & in egenos Deique famulos copiosa eroganda stipe notissima. Nec defuit è cœlo sua submittens auxilia DEVS, aliquot statim virginibus huius sectandi instituti mentem aspirans. Vnde, etiamnum Teresa Salmanticæ agente, duæ genere illustres sorores (etsi pium altera alterius propositum studiumque ignoraret) in hanc cooptari petierunt familiam. Vni nomen erat Francisca de Luna, alteri Eleonora de Ledesma, generosi ciuis Martini de Auila Maldonati filiæ, cuius demum in familiam atque hæreditatem Ioannes Solisius de Auila filius successit. Erga ambas affici Teresa, ac singulari amore ferri cœpit, quòd de ipsarum probitate, virtute, pietate, modestia, solitudine, ac iudicio ætatem longè superante (erant enim iuuenculæ) multa aliorum è sermo-

nibus temperisset. Has quidem ambas ipsa suum in ordinem adscripserat; sed cognito deesse Franciscæ (quæ primò aditum sibi fieri postularat) oneri ferendo necessarias corporis vires, sororem illius Cleonoram duntaxat adlegit, quæ à Iesu etiam est cognomen sortita, & ante biennium illa in domo exactum, vita, magno sui sororibus alijs relicto desiderio, decessit: erat namque insigni morum suauitate, humilitate, & sua comitate omnibus cara: & pauxillo illo tempore adeò in via Domini festinauit, & ita non segnis fuit, vt meritò in ipsam Sapientis illud quadret elogium, *Consummata in breui expleuit tempora multa.* Hæc eò retuli, quòd beata hæc sponsi animarum Iesu Christi sponsa vniuersam à parentibus acceptam hęreditatem vnà secum ipsa in vsum cœnobij attulerit; cuius illi fructus hactenus & perutilis fuit, & etiamnum manet. Ante has aliæ, & non ita multò pòst aliæ in eamdem sunt cooptatæ familiam virgines, domo nobiles: & inter cæteras Anna Solisia, Sueri Alfonsi Solisij filia, quæ in ætate imbelli & tenera virgo reliquum vitæ cursum generosa quadam mentis constantia, ac voluptate Deo Optimo Maximo libens consecrauit. Nomen illi in religiosa vita fuit à S. Trinitate impositum. Illius verò singillatim eò ipse libentius hic memini, quòd vocatio eius & mira fuerit & singularis: Cùm enim iam inde à septimo ætatis anno ad vsque sextumdecimum incredibiles in corpore malè affecto dolores sustinuisset, dum vlcerosum illius è brachio apostema, quod quodam è lapsu sibi contraxerat, tollere medici allaborant; & eò iam deuenisset res, omni deficiente arte & industriâ, vt eo, quo dixi ætatis anno, eam chirurgi intermorituram planè affirmarent, nisi à corpore brachium præcideretur; & hunc iam ipsa subire cruciatum sanitatis recuperandæ studio decreuisset; Catharinâ de Agnaia matertera, quæ in S. Elisabethæ monacham agebat, & diuinis erat pietatis obsequijs addictissima, refragante res dilata est: hanc enim ipsa fieri sectionem debere insigni animi magnitudine negans, spem potiùs omnem in supremum medicum Deum conijciendam, à quo sua esset haud dubiè virgini restituenda sanitas, aiebat. Nec multò pòst id ipsa sibi à Domino cœlitus dixit manifestatum. Tum quoq; tam ardens & inflammatum languenti morbidęque Virgini DEO seruiendi iniectum est desiderium, & firmum adeò perfectionis in Excalceatarum cœtu sectandæ concepit propositum, vt emori propè præ desiderio videretur: quamquam huic languor ac corporis debilitas obstare voto videbantur, vt quæ ne feria quidem sexta, ob virium imbecillitatem, carnium esu abstineret. Nemo non re hac compertâ, spem illi votorum adimebat, atque inter reliquos id ipse desperabam; quòd, si quidem naturalibus res rationibus metienda esset, nulla affulgere admissionis in hanc familiam spes videretur. Sed tantam quadam die menti illius afflauit constantiam ac robur de cœlo DEVS, qui solus hanc perficere rem & poterat, & debebat, vt ilicò tum DEO, tum sacræ eius matri, instituti

Sap. 4.

huius

huius amplectendi votum, si modò sanitatem ac valetudinem amissam redderet, nuncuparit. Et eodem etiam spiritus feruore addidit, in huius se rei signum omnem exinde in medicorum industria atque ope spem sepo-situram, vt soli Deiparæ patrocinio reddita salus ascriberetur. Vt pro-misit, sic & medicis valedixit, & quanquam tabe ac sanie brachium fore vt computresceret, videbatur, illorum tamen posthac operam adhibere noluit. Nec sanè frustra fuit: sospitatem namque tandem est consecuta, tametsi gemina in brachio plaga superesset. Quocirca apud consangui-neos vehementiùs institit, vt huic sibi liceret per ipsos disciplinæ se tra-dere, ad quam tantopere aspirabat; brachij namque secundùm eam, quam in Deiparam matrem conceperat fiduciam, sanitatem sibi esse restitutam. Sed fidem dictis apud suos pia virgo non inuenit, imò ne patruus quidem Petrus Solisius antè cœnobij voluit hac de re Antistitam conuenire, quàm suis esset brachium oculis conspicatus. quod illa cùm insigni animata fide haud grauatè patruo exhibuisset, sospes id & integrum ipse nullis deforme plagis, aut aquosis decursibus, & abscessibus hians esse comperit: quæ car-nis integritas constitit ita quidem constanter, ac si nullum in eodem vlcus aut plaga antè exstitissent. Tum ergo de illa admittenda demum agi cœ-ptum est, & ipsa, voti compos reddita, in illam est transcripta familiam, in qua etiamnum magno sui cum solatio viuit. Vt ergo ad cœptam nar-rationem redeat oratio; cùm Teresa è viuis iam sublata, cum viro illo no-bili monialibus minimè conueniret, hanc illi cedentes domum, aliam sibi coemerunt, in qua tum nosocomium (à Rosario id nomen habebat) erat; atque hæc ipsa est, in qua modò diuersantur: in qua singularem DEI opem indies & munificentiam experiuntur, dum de maioribus domicilij com-moditatibus ancillis suis illi tota animi contentione famulantibus abundè prospicit. qua de re plura in præsens possem referre (vtpote mihi comper-ta) sed de superstitibus quàm paucissimis semper agere mihi propositum est; tum verò, quòd de alijs scribere monialibus minimè decreuerim (singularis quippe de illis tenenda esset historia, & prolixa ad-modum) sed de sola ipsarum parente ac duce Tere-sa, cuius concinnare vitam con-stitui.

Anna de S. Trinitate sanitatē recuperat, cōcepto voto Excalceatarum ordinē ingreditur.

CAPVT XVII.

OCTAVVM EXCITATVR MONASTERIVM Albæ Tormesiæ, quod ab Annuntiatione Deiparæ Matris cognomentum traxit.

VT igitur ad inchoatam de cœnobiorum fundationibus narrationem reuertamur; ecce, etiam priusquam Salmantinum constitutum esset domicilium, Franciscus Velascius, Ducis Albani Quæstor, & Teresa Laizia illius vxor, Ioannis Ouallij, & Ioannæ de Ahumada vxoris (soror hæc Teresæ erat, vti in loco diximus) intercessione & opera apud B.Matrem omnibus neruis & contentione institerunt, vt Albæ etiam suarum sedem stabilire ne grauaretur. Hanc ob causam cum aliquot Teresa sodalibus Metina egressa est: sed cùm pacisci pro voto non posset cum ijs ipsis, à quibus euocata erat; quòd iniquas, institutoque minimè congruas conditiones interponerent, resque proinde in longum traheretur; Metinam, alijs poscentibus negotijs, ipsa reuertit, inde verò Vallisoletum, pòst Toletum, demum Salmanticam, vti iam antè significauimus, profecta est. Vix duo à Salmantina fundatione effluxerant menses, cùm rursus Albam vt properaret, importunis ij ipsi instant litteris. Cæterum in hanc illa sedem non vsque adeò propendebat, quòd, cùm nonnisi opidulum sit Alba, certis stabiliendum id cœnobium reditibus, à quibus illa abhorrebat, videretur. Sed ab hac illam opinione omni, quo potuit studio, diuertere conatus est, vti & aliàs Dominicus Bannezius, qui tum Salmanticæ agebat, & Teresæ à Confessionibus erat, nefas esse hanc ob causam monasterij fundationem intermittere dictitans. neque enim, etsi dotatum id esset prouentibus & rationibus ad perpetuitatem stabilibus, eò minùs quæ in eo degunt monachas & paupertatem posse colere, & ad perfectionem aspirare. Cuius sententiæ morem gerens Teresa, secum statuit Albam quantociùs cœnobij erigendi gratia excurrere. Nec verò sine piaculo hic tacendum est, quid ad hoc à Beata Matre monasterium efflagitandum fundatores mouerit; inde enim haud obscurâ coniecturâ perspici poterit, non sine miraculo hanc esse fundationem inchoatam. Teresa Laizia illustres quidem in ortu nacta est parentes, sed exinde toto vitæ tempore summa fuit in DEVM religione, & moribus Christiano dignissimis, cuius aliquod dare indicium, & prognosticon iam olim voluisse visus est DEVS. Cùm enim nonnisi tertio à natiuitate die (quòd non vsque adeò gratus illius ortus parentibus accidisset, vt quibus aliæ domi filiæ non deessent) solam illam in cunis vagientem

iam inde ab aurora ad vsque vesperam insigni cum negligẽtia deseruissent; ecce, mulier, cui concredita erat, cùm compertum haberet, quàm parum proli cautum esset, alijs nonnullis comitantibus, in conclaue irruit, coràm inspectura, vtrùm nondum exspirasset. ergo pupam in vlnas accipiẽs, quęrere ab ea queritabunda ac lacrymosa voce cœpit, Quid? Christiana non es, filia? de crudelitate parentum aduersus ipsam quodammodo conquesta. Infans ilicò sublato capite fari cœpit, ac omnibus vocem audientibus dicere, Christiana sum: nam quo edita in lucem erat die, salutari tincta fuerat lauacro. Exinde verò nullum ampliùs verbum protulit, donec iam grandior statam loquendi in pueris reliquis ætatem nacta esset. Quo prodigio factum, vt erga eam mater vehementiùs cœperit affici, ac sedulam eius haberi rationem iusserit; diceretque identidem, vnum hoc à Deo se exposcere, eatenus vt sibi vitam extenderet, quò cernere liceret, quid huic puellæ futurum esset. Iam nubilem parentes collocare in matrimonio dum volunt, refragari Teresa initiò, & hunc suscipere statum nolle; donec, cognito Franciscum Velascium suas ambire nuptias, cum illo quàm primùm contrahere, etsi antea de facie inuiso, non abnuit, ac licèt fortasse, cur alijs eum procis anteferret, ignoraret, nisi vnico ad hoc ipsum connubium introrsum impellente DEO, qui hac monasterium Albanum excitare decreuerat via. Post annos non ita multos Salmanticam domicilium transtulerunt; qua in ciuitate Velascius opimum ac laudabilem magistratum gerebat. Academiæ quippe erat quæstor, & omnium illius censuum curator, vnde & sua Professoribus, Rectoribusque stipendia atque honoraria quotannis persoluebat: quo illum munere ibidem fungentem ipse cognoui. Opulenta ac beata coniugij huius sors erat, sed deerat fortunarum hæres: quam illi orbitatem vtrimque acerbè & iniquè ferebant. Prolem ergo summis à DEO Teresa precibus contendit, ac varijs illum pietatis obsequijs hanc in caussam assumptis demulcere ac placare satagebat. Sobolis verò desiderandæ alia non erat ratio, quàm vt se vita defuncta hæres superesset, qui suo nomine, ac veluti loco continenter Deum dilaudaret ac coleret. Neque sanè vmquam ipsa aliud in hoc hæredis desiderio spectauit. Cognito verò Apostolum Andream suo interdum patrocinio & intercessione steriles vteros fœcundare, miro atque inflammato erga Diuum hunc studio rapi, eique identidem orbitatem suam commendare cœpit. Audijt vocantem, intercedente Andrea, Deus; non quidem prolem, quam poscebat, sed alium, qui longè meliùs ac diuti[us] faceret, quod ipsa fieri cupiebat: vt extaret nimirum aliquis, qui sui loco Deum celebraret, ac veneraretur, petenti elargiturus. nam hoc ipsa condidit monialibus, vti statim videbimus, cœnobium; in quo iam inde ab initio feruentes Dei ancillæ sunt commoratæ, & hodie quoque plurimæ commorantur; de quarum ipse sanctimonia luculentum dare possem

Teresa Laiz triduana loquitur.

 testi-

testimonium (quòd plurimas illarum per familiariter noui,) nisi duæ me illæ, quas superiori produxi capite, rationes impedirent. Quin etiam illud ipsum ab aliqua de cognatione illius fieri perpetim DEVS concessit. Perpetuo namque iure vni suæ stirpis puellæ, nec non vni de mariti progenie esse hoc in domicilio stabilem voluit locum, vt si cui ea cœlitus mens inspiraretur, sine vllo prorsus censu huc continenter admitteretur. Quadam ergo hæc nocte in lecto decumbens auribus vocem accepit: Noli de prole esse sollicita; per hanc enim fieret, vt salutis ipsa discrimen adires. Hæc quidem matronam vox mirè perculit, at non propterea à solita deprecatione destitit, cùm ea, quam in hoc voto habebat, intentione fieri non posse sibi persuaderet, damnationem vt incurreret: hinc suas pro more preces ingeminat, & pro sobole DEO, patrocinante Beato Apostolo Andrea, feruenter supplicat. Hoc ergo dum rogare assiduò pergit, vigilantinè an dormienti incertum, oblata visio; sed à DEO illa quidem profecta, vti secutus declarauit euentus. Versari sibi quadam in domo videbatur, sub cuius areæ porticu puteum cernere se putabat. haud procul inde vernantissimum conspexit pratum candidis perfusum flosculis, adeò quidem elegantibus, similes vt vidisse se non meminisset, & quo elegantiam illorum modo explicaret, nesciret. Puteo adstantem Apostolum vidit Andream, forma venerabili ac decora, & ita quidem spectabili, vt Apostolum esse haud dubiâ ipsa coniecturâ perspiceret. Magna illius aspectus videntem voluptate perfudit, è quo mox audijt: Longè alij hi sunt liberi, quàm quales ipsa exposcis, lectissimos illos (vt mihi quidem fit verisimile) flores designans. Exinde omne illi sobolis habendæ abijt desiderium, nec iam ampliùs liberos à DEO inter precandum expetijt; sed agere cum marito instituit, cùm prolem sibi rerum arbiter negasset, operæ se pretium, ac dignum DEO opus facturos, si suis è facultatibus monasterium construerent, in quo continenter assidueque piæ DEO monachæ famularentur. Nec abnuit pio coniugis studio maritus, sed libens annuit; at displicuit locus, in quo ipsum illa erigere in animo habebat (erat is haud procul Alba, *Tordillos* nomine, natale mulieris solum.) Per idem tempus Maria Henricia, Dux Albana, Velascium ad se euocat Ferdinandi de Toleto Ducis, simul & suum illum quæstorem creatura. Quem ille magistratum cùm inisset, & domum Albæ ad familiam constituendam comparasset, suam huc etiam per litteras coniugem inuitat. Venit illa quidem, etsi perinuita, quòd Albana illi displiceret ciuitas; multò verò magis illæ, quas maritus coemerat ædes. erant namque parum commodæ. & paucis illæ cubiculis distinctæ, tametsi optimo sitæ loco, ac capaciores. Vt ergo luce postera primùm in aream descendit, & porticū, & sub eadem puteum conspexit, statim animo recurrebat, hunc ipsum sanè esse

Teresa Laizia S. Andream per visum conspicit.

esse locum, quem per visum iam antè, Apostolo Andrea sibi apparente, conspexerat. Hinc secum ipsa mirari, quomodo horum omnium ignarus coniux in hanc incidisset fortuitò domū, quę tanto antè sibi esset tēpore exhibita. Nec plura inquirens, penitus hoc demum monasterium loco exstruere decreuit. Atque exinde Albana tædio esse desijt commoratio: quin potiùs, cùm hæc voluptati esse cœpisset commigratio, numquam inde recedere statuit. Vnde & cōtiguas compararunt ædes, ad eius quod moliebantur cœnobij terminos dilatandos. Cogitabat autem secum ipsa assiduò, atque anxia animo versabat, cuiusnam potissimum instituti monialibus locum attribueret: volebat enim eas & numero pauciores esse, & studiosissimas solitudinis sectatrices. Hac ipsa de re cum variorum instituto-rum sodalibus communicauit deliberans, vt quod optimum ac rei diuinæ maximè consentaneum foret, ex ipsis disceret. Nec minor à parte Velascij hac in re erat sedulitas & accuratio. Verùm ij, quos consulebant, Sodales, satius asserebant fore suas in alia piæ caritatis opera facultates, cùm id animo penitus sederet, impendere, & in quod cœnobij fundandi studium propendebant, ab illo ipsos abducere multis sunt verbis conati, allatis ad hoc etiam, etsi parui eæ momenti viderentur, rationibus. His ergo rem dissuadentibus animum etiam ipsa mutauit: se namque Satanas, iam tum quod inde sibi dispendij immineret prouidens, qua poterat ope interponebat. Quamobrem cùm à monasterio eam fundando Religiosi ipsi essent dehortati, cum marito in eam venit planè sententiam, vt potissima fortunarum parte in dotem patrueli suo Velascij cōsobrinam ducturo tradita, reliquam in mutuum animarum post hanc vitam subsidium alijs pijs operibus dedicarent. Id quidem etsi vtriusque menti diu insedisset decretum, frustra tamen fuit; cùm summus rerum moderator Deus id constituisset, quod nominis sui gloriæ promouendæ, & proprijs etiam illorum commodis adaugendis magis conduceret. Vix deni & quini effluxerant ab hoc proposito dies, cùm is de quo dixi adolescēs in grauem adeò derepentè incidit ægritudinem, vt haud multò pòst eum mors oppresserit. Hæc ipsam cùm non mediocri stupore ac timore compleuisset, simul animo recogitabat, vti Ionas Propheta vltricem Dei sensit manum, quòd illius esset iussis obluctatus, non secùs sibi Deo vindicante carissimum hunc nepotem morte sublatum, quòd diuina exequi monita neglexisset. Hinc denuo animum ad inceptam de monasterio condendo cogitationem reuocat, etsi quo illam opere perficeret modo, planè ignoraret; cùm quòd, quales ipsa optabat monachas, & Deum optare sibi è viso persuaserat, nullas vsquam inueniret, tum quòd deesset, qui aliquam talium sibi habendarum spem faceret; non tamen deerant, qui ipsam irridebant sedulò anxièque quæritantem, quod vspiam inuenire non posset. Maximè ab hoc illam opere dehortabatur, ac rei difficultate obiecta reuocabat Pater quidam è veneranda Ion. 1.

 D. Fran-

D. Francisci familia, vir doctrina ac caritatis officijs præstans, cui ipsa confessione noxas aperire assueuerat. Mirè quidem hoc illa dissuasu angebatur, atque animo affligebatur: sed perbreuem hanc eius esse amaritudinem & desolationem mœrentium consolator voluit Deus. Cùm enim sacerdos hic foras concessisset, & multa coràm de cœnobijs à Teresa de Iesu hinc inde constitutis inaudisset, simul & quod in ijsdem vitæ seruaretur institutum, accuratè per se ipse inquisisset; Albam reuersus Teresæ Laiziæ eas se reperisse significat Monachas, quas adeò solicitè quæreret, & quales sibi effingeret; cuncta ex ordine, quæ fama de beata Matre ac sodalibus illius acceperat, illi enarrans. Suasit proinde, vt cum ipsa hac de re omni per litteras coniuges conferrent. Igitur nihil cunctati cùm ea, quam initio significaui, occasione ad ipsam scripsissent, quod etiam antè commemoraui, contigit. Albam igitur Teresa rursus excurrit, sed æquo diutius res trahebatur, ac varia vltrò citroque proponebantur incommoda, nec fundatores futuri, vt ea qua oportebat liberalitate & copia prouentus assignarent, adduci posse videbantur. Eius namque semper Teresa fuit sententiæ, vt ijs diceret monasterijs, quæ piorum non victitarent eleemosynis, vel necessaria omnia abundè in vitæ tutelam atque indigentiam corporum suppeditanda, ne quid ab externis in vsus suos necessitate premente postulare cogerentur, vel eorum penitus fundationem intermittendam videri. Tandem re transacta, & pactione inita, certos illi prouentus, ad necessaria subsidia vitæ vtcumque sufficientes, assignarunt. Itaque nemine omnino aduersante id domicilium, ab Annuntiata Deipara cognominatum (namque id illi nomen visum est imponere) VIII. Kalend. Februarij, anno sæculi huius primo & septuagesimo, die Apostoli Pauli Conuersioni sacro, in illis ipsis in quibus commorabantur ædibus, è quibus ipsi ad alias commigrarunt, fundatum est. Adimpleta igitur hoc pacto fuit Teresæ Laiziæ facta visio, simul & S. Andreæ Apostoli prædictio: atque id demum esse perspexit viridarium, in quo lecti illi & odoriferi excrescerent flores, quales iam tum, Deo dante, excreuerunt, suauissimum odorem exhalantes; quin etiam primoribus marcescentibus occidentibusque, noui pòst futuris temporibus continua abundantia succrescent. Hoc ipso loco insigne post fundatores construxere domicilium, & ædem sacram non contemnendam, quæ etiam hodie conspicitur; cuius in sacello principe illorum, insigni ad posteritatem monumento, condita sunt corpora, in quo & anniuersaria sacrificia, & sacerdotia presbyteris certis prouentuum censibus fulcire non dubitarunt. vnde de sacrificijs ac Missis abundè illi est ædi prospectum; sacrifici porrò ipsi vt præ ceteris probitate excellant, sedulò aduigilatur. Huius in primordia domus constituenda Agnetem de Iesu, Palentini domicilij iam moderatricem, nec

non

non M. Ioannam de S. Spiritu, quam Toleti reliquerat, B. Mater conduxit; quicum venere Guiomara de Iesu, & Maria de S. Sacramento; Aretina verò Thomasam Baptistam, Burgensi cœnobio hodie Præpositam; & Salmantica Mariam de sancto Francisco, quę in præsens Albanum hoc cœnobium regit, euocauit. Ioanna porrò de S. Spiritu prima conuentum hunc ex B. Matris præscripto est moderata, vicariam illi operam præstante Maria de S. Sacramento.

CAPVT XVIII.

QVAE PERPETVA ITINERIS TERESAE, CVM Monasteria fundatum abibat, fuerit ratio: & quomodo Deo inspirante iubenteque hæc itinera susciperet.

ALbano domicilio constituto biennium circiter abijt, ex quo nullum de nouo monasterium alibi conditum à Teresa est, cuius rei illæ fuere causæ, quas sequentis libri exordio depromam. quare minimè abs re mihi fore visum est, si illius ad nouas fundationes properantis, itineris rationem & modum prosequendo, huic finem imponam. Si quando aliquo illi erat cœnobio egrediendum, non alias secum sodales conducebat (nisi fortè singularis aliqua necessitas singularem aliquam euocandam suaderet) quàm quas sponte sua nec illibenter norat antè secum venturas, quibus deinde immensas verbis amicabilibus ac beneuolentiam spirantibus gratias agebat, quòd vltrò gratanterque hoc secum ad iter se offerrent. Eo autem die, quo discedendum erat, sacrum vt Eucharistiæ viaticum sacerdotis è manibus acciperent, satagebat. Vt autem maior proficiscentium quies atque interior recollectio mentis esset, rhedis aut lecticis illas, si sine magno haberi possent incommodo, semper vehi optabat, ne per viam vel in hospitijs monachæ, ceu vagantes, malignorum paterent contemptui & calumnijs, & omnis obscœnis nefariorum hominum sermonibus hoc pacto libertas ac via præcluderetur, quibus aliæ passim fœminæ, præsertim inopes, & nullius auctoritatis vel nominis, ab impuris excipi per iter solent. atque hanc ob causam exteriori schemate esse eas matronis spectabilibus similes volebat. Si rhedæ commoditas non suppeteret, curribus eas vehiculisque alijs, sed clausis vndequaque, subuehi curabat: vnde non minùs in ijs ab aliorum conspectu arcebantur, quàm si cœnobiorum claustris arctarentur. Acriter item increpabat, si quam videret velo profundiùs demisso os vultumq; non satis obtegere, quotiescumq; ab externis cóspici posset. Ipsa verò

licèt

Teresa suas vult velum demittere, si quando aliis alloquerentur. licet vel mulierem alloqueretur, velamen semper demittebat, nisi fortè cum id genus homine sermonem conferret, cum quo ita ne fieret, iusta aliqua suaderet ratio. Tintinnabulum semper assumebatur, quo & orandi, & silendi suo ritè tempore signum dabatur, quale domi fieri solebat: nec non clepsydra, ad horarum spatia interstinguenda. Toto autem illo quo in via agebant tempore, omnes itineris socios, tam Religiosos, & alios Sacerdotes, quàm laicos, cùm dominos, tum famulos silere oportebat; nec pia hæc quemquam consuetudo offendebat. Vbi verò soluta oratione vel silentio, iam signū dabatur inuicē confabulandi, iucundum erat spectaculū videre, ecquo famuli gaudio gestirent, quasi iā vinculis soluti. quibus etiam, quod accuratè siluissent, aliquid pia Mater amplius in cibum ac dimensum dari præcipiebat. In carpento curruve, quo ipsa non vehebatur, aliam quamdam designabat, cui socias non secùs ac sibi parere volebat. hoc illa facto non obedientiæ dumtaxat aliarum periculum faciebat; sed etiam talenti illius, quam inspectricem crearat, quod ad alias regendas præ se ferret. In diuersorium simul ac appulissent, conclaue quoddam secretum occupabant, in quod se solæ ipsæ includebant, reliquis comitibus exclusis. illius ipsa ostiariam constituebat, quæ cibaria ceteraque necessaria adferenda inferret. Si tenue in diuersorium aut domunculam peruenissent, quæ secretum non haberet cubiculum, rudi quodam panno intermedio suarum distinguebat cubilia, ne ab alio quopiam curiosiùs conspicerentur; atque inde necessaria inferebantur. Ipsa mane socias prima somno excitabat, postrema verò cubitum concedebat. Numquam non sacerdotem in comitatu habebat, qui & confitentibus operam daret, & rem sacram faceret. Hoc quotidie operum ipsi erat primordium. Sub sacrificium autem sacras Eucharistiæ epulas inibat: idque illi, etsi maximopere festinaret, si quando fieri commodè poterat, solenne erat, neve vmquam intermittebat. Aquam lustralem per viam continenter habebat, non rarò etiam puerulum IESVM vlnis gestabat. Ex quo fiebat, nullam vt ei iter animi afferret distractionem, nec maior menti ab profectione campestri, quàm commoratione domestica, non maior à negotiorum tractatione & laboribus, quàm quiete ac tranquillitate accederet turbatio. imò verò spirituales sensus, ac charismata, quibus illius animam Pater cœlestis opplebat, adeò copiosè affluebant, vt ijs ferendis aliquatenus mentem in sese reuocatam diurnis nocturnisque laboribus, atque negotiorum occurrentium aberrationibus ac tractatione distrahi oporteret. Nec verò itineris causâ solita inter orandum dari spiritus collectione, aut Dei vbique præsentia frustrabatur; quem nimirum adeò sibi semper præsentem habebat, vix vt vmquam eum ex animi oculis amitteret: non tamen eo, quo reliqui contemplatiui modo, sed alio quodam longè sublimiori. Ibi namque, in intimis animæ penetralibus, trium perso-

Marginal notes: Signum orationi & silentio per viam dari volebat. — Teresa ante omnia sacrum audiebat & confitebatur. — Aquam lustralem per viam portabat. — Quàm in itinere mentem haberet collectam.

personarum diuinarum præsentia perfruebatur, easque admirabili quadam ratione in se persentiscebat, vt vbique sibi adesse eas & comitatum præstare sibi persuaderet. Hinc nusquam sola erat, & nullam sentiebat solitudinem, imò neminem vnquam alloqui optasset, sed iucunda hac Dei societate continenter potiri. Si quando tamen se cum alijs loquẽdi daret occasio, mira id animi voluptate ac gaudio ab ea fiebat, quasi hoc illi colloquium iucũditatem ac voluptatem afferret, vt nimirum hoc pacto itineris sui comites solaretur: Quorum ea erat lubentia ac promptitudo, & in proficiscendo alacritas, nullis vt viarũ molestijs deterrerẽtur, & nulla eos illius, quæ in colloquio comis imprimis ac iucunda erat, audiẽdæ caperet satietas. Si quãdo per viam dabatur occasio, de Deo rebusq; diuinis sermonem inferebat, eiusque materiam cùm posset, captabat, quo suos illa comites amicè detinebat. qui verò vel execrari, vel iocari per viam soliti erant, maiorem illius è verbis voluptatem hauriebãt, quàm ex omnibus, quibus tum mentẽ remittere potuissent, recreationibus; vti id ipsi interdum asserebant. Etsi verò placida adeò ac quieta itinerum illius esset ratio, præoptasset tamen illa, si fieri aliquatenus potuisset, sui intra monasterij latebras delitescere, quò in solitudine animo recollecta spiritui & orationi totam se dedicaret. Sed hinc Generalis ipsam Præpositi, illinc ipsiusmet Christi vrgebat imperium, vt, quotquot liceret, cœnobia construere ne cunctaretur. Iam suprà in Malagonensis domicilij erectione vidimus, quodam illi tempore à sacra cœlestis Sacramenti sumptione reuersę apparentem Saluatorem inter reliqua dixisse, non esse iam requiescendi tempus; sed, vt in monasteriorum erectione festinaret, esse cohortatum, quòd in animabus ibidem commorantium quietem ipse captaret, itaque ad hoc illam opus non parum animasse. Anno quoque primo post septuagesimum, medio propè Februario, sic illam Redemptor est affatus: *Comitere & elabora, cùm ad oculum videas, quanto ipse tibi sim auxilio: hanc te volui coronam acquirere. hisce diebus Ordinem Virgineum mirificè propagatum videbis.* Sequentia ipse verba quædam in scheda illius exarata reperi manu: *Cogitanti mihi quadam die, quanta in puritate viuatur ab ijs, qui procul negotijs quiete gaudent, & quotnam me proinde consciscere noxas oporteret, atque in varia errata impingere, quòd negotijs me immergerem, allapsa de cœlo vox est; Aliter fieri nequit, filia; sinceram dumtaxat & rectam habere intentionem allabora, teq; ab omnibus prorsus denudare: ineque respice, vt quidquid agas, congruum ac conforme sit illis quæ ipse egi.* Qui horum conscij non erant, quibusq; ipsa etiam incognita Mater erat, neve charitatem, qua cor illius, ad diuinam ac sanctissimæ Mariæ Virginis gloriam quærendam, animarumque salutem promouendam, ardentissimè flagrabat, perspectam satis habebant, sæpenumerò iniquis ipsam calumnijs proscindebant; & hæc illius itinera secùs atque oportebat,

S. Trinitatis personas sibi adesse sentit præsentes.

De Deo referẽ loquẽdi occasionem captabat.

interpretantes liberiùs quàm fas erat de illis loquebantur, cùm non aduerterent, nec intelligerent quid loquerẽtur, vel potius quid se inscijs suo salutis humanæ aduersarius dæmõ ore efferri ac spargi iuberet, omni contentione ac nisu elaborans, hęc ne cœnobia erigerentur, vnde sibi quotidie tantum detrimenti ac molestiæ accedere comperisset. Verùm probra hæc B. Mater & calumnias parum morabatur: vt enim Salmanticæ quodam ipsa mihi tempore commemorauit, Iesum Christum vt Regem habebat, cui se obsequi ac famulari oportere credebat; cumque perspectum haberet, Dei hæc voluntate ac nutu fieri, nullum penitus sibi à quoquam obstaculum posse obijci aiebat, quò minùs hanc ipsam quàm exactissimè exequeretur. Quodam tempore, quæ illius erat humilitas ac prudentia, hanc ipsa rem agitare identidem animo cœpit, ac maturè cogitatione expendere: vnde & hęc verba quadam in schedula exarauit: *Quadam die cùm mecum ipsa reputarem, num quibus indecens ac nefas videbatur, me domo ad monasteriorum, quæ per occasionem fundanda occurrebant, excitationem egredi, iusta aliqua ratione niterentur, ac satiúsne longè foret continenter me orationi in quiete insistere, hæc ad aures meas vox accidit: Interim dum viuitur, non in eo omne situm est bonum, vt suauiùs ac frequentiùs quis me potiatur, sed in voluntate mea præstanda.* Vnde etiam subnectit: *Cumq; mihi videretur, quòd Apostolus Paulus de mulierum domimanentia ac solitudine loqueretur, vt haud ita pridem à nonnemine intellexi, & ipsa etiam antè audieram, hanc fortè Dei voluntatem fore; statim audiui, Dic illis, non vno se duntaxat sacrarum litterarum testimonio uti oportere, sed alia insuper consulere; simul & percunctare, num fortè in illorum sit potestate manus meas ligando constringere.*

FINIS LIBRI SECVNDI.

VITAE

VITAE B. MATRIS TERESÆ DE IESV

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

QVANTO B. MATRIS TERESAE DE IESV REGVLA ET CONSTITVTIONES IN PRETIO HABENDÆ SINT, QUÆQUE ILLIUS FUERIT PROCEDENDI RATIO.

I quando primæ illius regulæ, quam B. Mater Teresa de Iesu induxit, simul & Constitutionum ac Decretorum, quæ quò illa obseruaretur perfectiùs, magna cum prudentia ac Dei spiritu pòst ipsa de suo condidit, perfectionem mecum ipse considero, simul & itinerum frequentiam, labores, incommoda, molestias, quas in erigendis domicilijs suis identidem perpessa est; non possum non summoperè velle, vt primæ hæc statuta atque additæ Constitutiones numquam non quàm accuratissimè obseruentur, & vt quæ illis in domibus agunt filiæ, plenam integramquè maximi illius beneficij diuinitus accepti, quòd pede sicco, ac sine vllo prorsus incommodo vel labore ad tanto sudore renouatum & conditum Ordinem, ab illo sunt euocatæ, notitiam consequantur. Neque enim id aliud est, quàm ad lectissimis spiritualibusque instructam ferculis mensam accedere. & sanè quò minori hac instructio epuli constitit labore ijs, quæ ad hoc vocantur, eò Excellentia regulæ B. M.

 ad

ad maiores potenti huic Domino & homini, qui cœnam hanc magnam instruxit, & eodem plurimos inuitauit, gratias agendas à parte sua obligatæ sunt. Nec verò solis verbis, verùm etiam operibus hæ grates agendæ sunt, vtpotè in quibus illarum actio magis ac viuaciùs elucescit. Operum nomine intelligo suo Constitutiones has in vigore semper conseruare, easquè velut sacrum quid, & summa veneratione dignum honorare; nec aliud insistere aut sectari iter velle, quàm per quod hæ hominem deducunt: est illud namque certissimum, & ad cœlum quàm rectissime perducens. Tum verò in vigore & flore conseruantur, & venerationem accipiunt, si quando ita illarum inuiolata & sacra custoditur integritas, vt nihil in iisdem à quoquam immutari infringiquè sinatur, cùm tam maturam in illis condendis considerationem & experimentum, tot precationes, & orationes, tot diuinas significationes illarum parens & concinnatrix adhibuerit. Quis porro adeò cæcutiat, vt non ad oculum videat, cum Deo beatam Matrem Teresam de Iesu in horum domiciliorum fundatricem potius deligere placuerit, quàm aliam quamlibet; etiam maiorem illi rerum ad ipsa regenda moderandaquè, nec non conseruanda necessariarum notitiam, quàm aliis quibuscumque concessisse; cùm Dei semper perfectissima sint opera? Cùm verò harum Constitutionum adminiculo ac præsidio omnia hactenus vbique locorum cœnobia efflorueriut, & continenter maiora incrementa acceperint; haud obscure inde colligi licet, easdem consentaneas rationi & proprias imprimis esse: de quibus, si has immutari contingeret, ignoramus quid futurum esset. Quin potius si aliqua in iisdem mutatio contingeret, & illarum aliquid auctoritati ac reuerentiæ ipsis debita decederet; & ne quidē seruaretur quod mutatum esset (quod iam de facto illud ablatum sit) multò verò minùs quæ postmodum addi statuiquè de nouo contingent: quia augurari licet eadem postea suo tempore non minùs facilè quàm priora infringenda ac luxanda. quæ sanè res maturo prudentique est ponderanda iudicio, ac pendenda momento. Aliud verò nouumquè iter velle ingredi, nihil mea quidem sententia est aliud, quàm è libris spiritualibus, quos legere fortè continget, aut iis quæ audientur concionibus, aut demum è piis confessorum consiliis, ad praxim aliquid mutuari vel vsū, quod regulæ huic ac constitutionibus, etsi de cetero id saluberrimum ac maximè congruum videatur, quo-

Cur mutari nefas, quod semel bene fuerit cõstitutum.

quo

quo modo aduersetur. Nam licet id alijs fortasse conducat, non tamen familiæ huius monialibus, si id eiusdem spiritus procedendique rationibus vsibusque minime conforme sit. Quoniam verò apertè Beata Mater decreuit, suisque in libris identidem inculcauit, vt sui instituti sectatrices de ijs, quæ ad spiritus directionem ac regimen spectant, cum viris eruditione & spiritualium rerum experientia præstantibus; deque interioribus animi negotijs communicarent; & non sine ratione ac causa ad hoc sæpius suadendum commonendumque multoties ferebatur (quòd ingentia & manifesta, id ni fieret, inde sequerentur incommoda;) omnem quam possunt adhibere Præpositæ diligentiam & operam debent, vt hi, quos consulunt, non viri sint docti modò, & experientissimi spiritualium disciplinarum magistri, verùm etiam norint, ecquis instituti huius sit scopus, quis finis, quæque conuenientissimæ aptissimaque illius assequendi sint rationes; denique qui his in monasterijs seruari solitas consuetudines promonere, & nusquam non easdem probare singulari cum affectu ac studio allaborent. Non de illis hæc dicta volo, quos nonnisi semel atque in re aliqua dubia iterum consilij petendi gratia conuenire contingit; sed de illis, quos vel sæpiùs, vel continenter ac de more de animi negotijs consulere oportebit. Statim verò in his, qui ordinarij futuri sunt consultores, hic notari affectus poterit; imò nec incongruum fuerit, aliquando de his studio per speciem dubitantis sermonem miscere, vt de his illi liberè quod sentiant, exponant. in quibus si is, quem dixi, affectus, atque æstimatio minimè reluceat, confestim, cuius cuius demum status sint aut instituti, loco mouendi. Notandum autem, hanc quam significo dotem ac studium non in hoc illoue sacræ vestis genere situm esse, sed quòd huic quam dico rei studuerint: & parum referre, huius vel illius instituti sint sectatores, modò ætate, vsu ac scientia valeant. Etsi hæc eò non dicam, quòd hoc velim prætextu impedire, quòminus cum viris probatis, æquè religiosis ac secularibus, de rebus suis conferant. Ita enim per speciem, dum ab illis Constitutiones exactè seruari volo, tacitè & dissimulanter ijsdem aduersariũ me præberem, omnem illis quam statuta spondent (vti sexto illorum capite colligere fas est) libertatem & præsidium adimendo. Harum triũ dotium in consultoribus si vel vna defuerit, multum inde consulentib. accidere detrimẽti poterit. Si enim illi ignari & imperiti sint, peccatũ

Quid Antistitas Ordinis oporteat curare.

inuenient, vbi nullum erit, & econtra, vbi magnum fuberit, nullum eodem includi afferent. Erit cùm, quod impostura & illusio mentis est, velut rem diuinam & exploratam approbabunt; quod verò securum & sincerum, pro meris id habebunt præstigijs. Si verò exiguum harum rerum habuerint vsum, nec à dubiorum ac perplexitatum pedicis animas expedire, nec consolationem mærentibus afferre poterunt; demum quod cacodæmonis est tentatio & vexatio, pro Dei venditabunt spiritu, vnde vel idoneum morbo pellendo remedium afferre, vel congruum iam persanatis præscribere directionem ac regimen, aut salutaria suggerere, cùm ad vires recuperandas, tum sanitatem iam habitam integram conseruandam monita nequibunt. Duo quidem hæc quanti sint momenti, nemo non perspectum habet; tertium verò non tanti referre fortè quis existimet, ita vt parua, aut forsitan nulla eius habenda sit ratio: cùm tamen id imprimis necessarium sit. Si enim quis modi procedendi, consuetudinumque in familia hac atque ordine obseruari solitarum ignarus, aut qui eas magni non pendat, animarum regimen ac directionem amplectatur, fieri non poterit, quin breui alienus quidam spiritus ac peregrinus eam sit religionem penitus occupaturus, itaqúe plures constitutiones vel minimè seruentur, vel flocci fiant; quòd quid aliud longè maioris momenti & conuenientius esse sibi seruandum moniales persuasum habebunt. Hoc pacto fiet, vt, quæ laudabiliter hoc in instituto hactenus vixit monialis, pòst futura sit non tam Ordinis huius, quàm alterius cuiusdam sectatrix, vna excepta veste, quæ, vt fertur, monachum non constituit. Eatenus cùm rem diabolus perduxerit, non paruum quid se fecisse reputabit: nec immeritò: postquam enim negligere monacha cœperit, quæ suæ sunt religionis propria, intima & essentialia, iam Religiosa esse desinet, tametsi alioquin & vestem deferat, & in cœnobio agere perseueret., id est, nonnisi exteriùs religiosum schema & speciem præferet; & ne hoc quidem perfectè, adhæc constitutiones suas violabit, vtqúe aliæ ad eius exemplum violent, in causa erit, atque vniuersam congregationem ac domesticam quietem perturbabit. Vtinam verò, Deo dante, hæc vti pernecessaria sunt, ita cordibus infigantur earum, quæ cœnobijs præfuturæ sunt moderatrices: si enim hic suis illæ desint partibus, tandem quod inde sequetur dispendium reipsa comperient. Ex ijs verò, quæ partim secundo diximus libro,

Quàm damnosum sit ignaros consulere, & rerum expertes.

bro, partim quæ tertio hoc proſequêmur, haud difficulter perſpici poterit, atque intelligi, ecquis Religionis huius ſit finis ac media, quæ illius porcedendi ratio, tum verò id è quarto erui longè meliùs poterit, in quo vniuerſa hæc velut in perfectiſsimo, quod exhibebimus exemplari & imagine, opere ac reipſa perfecta videbimus.

CAPVT I.

TERESA IVBETVR INCARNATIONIS adire cœnobium: quid toto interim illi tempore acciderit.

SVB idem, de quo modò dicebamus, tempus, annum ſcilicet præſentis ſæculi primum poſt ſeptuageſimum, Albano iam domicilio fundato, Tereſa vnà cum Agnete de IESV Salmanticam reuertit, ſuâ moniales Salmantinas, commoda tecti oportunitate deſtitutas, ac rerum neceſſariarum penuria laborantes, & nondum in vulgus cognitas, dierum aliquot conſolatura & erectura præſentiâ. Quo cùm per dies pauculos ſubſtitiſſent loco, Metinam ambæ deferuntur, quæ ibidem loci inter nouitiam ac parentes eiuſdem enatę erant, turbas compoſituræ. hæc fortunarum atq; hæreditatis ſuæ partem in monaſterium, à neceſſarijs rebus parùm paratum, transſcribere cùm vellet, obſtabant parentes, id ſibi potius donarium deberi aſſerentes. Hoc loco pro diuino honore ſuſceptos greſſus illi ac labores ſuos aliquatenus viſum fuit DEO clementiſsimo remunerari, aliquod animæ illius lucrum addendo. Huius rei penitiùs cognoſcendæ ergô hoc dicamus oportet, ſolùm Abulenſem conuentum Ordinario loci paruiſſe, reliquam verò pòſt erectorum multitudinem Patrum Carmelitarum Ordinis Mitigati imperio ſubiectam fuiſſe; quò etiam Tereſa ipſa iam inde à primo Abulæ conditi cœnobij tempore propenderat. Cùm autem hac in quam dixi controuerſia Tereſa cum Agnete neophytæ partes, vti par erat, agerent, Carmelitani verò parentibus fauerent; hanc commodam ipſi eius, quam moliebantur, rei occaſionem fore ſibi perſuadebant, ad eas ſcilicet vrbe exigendas. Adhæc non parum eos Tereſa offenderat, quòd Agnetem de IESV, cùm Metinenſem Præpoſitam ageret, ſuo inde iniuſſu euocatam, Albam ad noui cœnobij primordia conſtituenda auexiſſet. Omni hac in re B. Mater vacabat culpa, vtpote quæ inaduertenter in eadem proceſſerat: cùm enim fundandorum à Superioribus facultatem monaſteriorum obtinuiſſet, & ſolam proficiſci minimè decens fuiſſet, eas in comites Carmelitæ B. Matrem offendunt.

ipſa

ipsa suas assumebat, quæ sibi rei, quam aggrediebatur, & præ manibus habebat, commodiores viderentur. Ergo ambabus nihil minus opinantibus litteras Prouincialis destinat, grauibus propositis pœnis & anathematis interminationibus, vt ilicò, & eodem quidem die, ambę Metina excederent, ac Teresa Quesadia Monasterij illius moderamen suscipere. id minimè diuturnum fuit, cùm enim parum commoda Quesadia vteretur valetudine, haud multò pòst ad Incarnationis redijt: vnde factum, vt semestri aut circiter Metinensis domus Præpositam non habuerit. Ad has ambæ litteras nihil obiectantes, gratanter maxima animi demissione parent, & nihil dum cunctantes, conuasatis dumtaxat ijs, quæ sibi ad iter faciendum, & in commeatum necessaria erant, eadem ipsa vespera vrbe excedunt, Albam concessurę. Eodem propè tempore, cùm S. Memoriæ Pius Papa V. quosdam Ordinum Religiosorum Inspectores ac Visitatores constituisset; familiæ Carmelitarum tam Calceatorum, quàm Excalceatorum Inspector obtigit Petrus Hernandius Præsentatus, è Dominicanis sodalibus, insignis auctoritatis, prudentiæ ac sanctimoniæ vir. Huic iam dudum Teresa nostra perspecta erat; cùm enim initio de illa non piè satis sentiret, vtpote cùm sanctitatem illius famę, quæ de ipsa iam omnium animis insederat, respondere minimè arbitraretur (etsi maximæ auctoritatis viri longè secùs sentirent, & magni spiritū eius facerent, atque imprimis Dominicus Bannezius, S. Theologiæ Lector, vtpote cui res hæc notissima erat) cum ipsa conferre statuit, & coràm quæ de ipsa spargebantur, cognoscere. Ita porrò illi B. Matris satisfecit narratio, multa vt de eiusdem virtutibus sæpè dein ipse referret, & eximius eiusdem fieret præco: etsi alioquin nihil in immensum ipse extollere, nec quod res non erat, commemorare soleret. Vnde & Bannezio pòst familiari in sermone dicere non dubitauit, *Dictum mihi erat mulierem esse: verè non est, sed barbatus quidam vir.* Inque ea ipsi opinione Beata nostra Mater erat, vt, cùm se præsente viri aliquot graues eius nomen carperent, & calumnijs impeterent, insigni cum libertate & mentis ardore dicere illis obiurgando non vereretur: Tam sanctæ virgini verbis detrahi minime feram; atque ilicò me, si hisce in sermonibus vlteriùs progrediamini, hinc subducam. Abulæ igitur Teresa cùm posteà versaretur, Petrus Hernandius, Apostolicus Visitator, fortè huc deportatur: cui tum ait, minime illius domui huic curam necessariam videri, sed satiùs longè fore, aliò si cóncederet, vbi illius opera & esset salutarior, ac magis necessaria. Metinam ergo abire iubet, quòd, cùm regulam mitigatam professi Carmelitani illam lustrassent domum, eâ quam ipsa constituerat præsens, superiore loco motâ aliam Teresam cognomento Quesadiam substituissent, vti iam nuperrimè dicere memini. vnde monialibus nonnihil accidit turbarum & inquietudinis. Quibus vt occurreret ipse incommodis, Beatam Matrem Metinensi domicilio, suffragantibus eidem monialibus omnibus præposuit,

P. Hernādius Teresā magnifacit.

Metinensi domui præficitur B. M. Ter.

& ab

&ab Abulensis, cui etiam cum potestate præerat, gubernatione sedis submouit. Bimestre, eoque amplius hoc in munere egit. Cùm enim is ipse Hernandius Incarnationis Abulæ itidem cœnobium lustrasset, consultissimum illi, atque è re monastica non parum futurum videbatur, huic Teresam præponere, vt quotidianis vitæ sanctioris virtutumque exemplis aliam longè domus illa formam indueret. Graue id famulæ Dei imperium accidebat, quòd suis in cœnobijs versari mallet, in quibus maiori se mentis quiete ac tranquillitate potiri, maioremque Domino seruiendi opportunitatem habere existimabat. Eò verò ab hoc ipsa iusso alienior erat, quòd suis maximè necessariam se monasterijs ad eadem coràm inspicienda ac dirigenda esse cerneret, quibus, ibidem agens, non adeò commodè atque oportunè se posse consulere persuasum habebat. Quem enim ad modum côcreditas sibi domos & cœnobia Prouincialis visitat ac moderatur, ad eumdem sua Teresa gubernabat, cùm singulorum ad ipsam vnam negotia per litteras referrentur, ad quæ vicissim ipsa, quid faciendum videretur, respondendo rescribebat; ipsa religiosas tam spiritui vacantes, quàm operibus destinatas domesticis adlegebat, & per varia distribuebat domicilia, ijsq; omni in re auxilio & præstò erat. vt sanè prodigij simile videatur, mulierem adeò imbecillem, tot excruciatam morbis, solam tot negotiorum pertractationi sufficere, & ad eum perfectionis ac sanctitatis gradum suas perducere, tot tantorumque domiciliorum temporalibus æquè commodis ac spiritualibus prospicere potuisse, ita hæc curando, vt tamen illa non negligeret, & præsertim turbidis ac procellosis temporibus, ac maxima maleuolorum exagitatione iactata. Hanc quoque in parendo huic mandato difficultatem augebat ardens quo in moniales ipsa suas ac sodales ferebatur amor, quòd in maxima illæ interim solitudine ac velut orbitate, matre absente, versaturæ viderêtur. Quocirca cunctabatur, nec rem, qua oportuisset celeritate vrgebat: vnde nec antè huc concessit, quàm id, quod sua ipsa scripto commisit in hæc verba manu, accidit: *Cùm post octauam festi Visitationis Deiparæ in quodam montis Carmeli secessu cellulaq; agerem, de fratrib. meis quemdam Deo per preces commendans, dicere me Deo, incertum an animo dûtaxat, memini: Cur fieri dicam, Domine, vt eo in loco frater hic meus versetur, in quo salus illius in summo est periculo? Si quem fratrum tuorum simili in discrimine cŏstitutũ cernerem, quo me putas ardore opem & suppetias illi allaturam? Equidem mihi videor omnibus elaboratura modis, & quoad possim operam datura, nihilq; quod huc faciat omissura. Tum mihi Dominus: Incarnationis monachæ, filia mea, carissima mea, sorores meæ sunt: & ipsa tergiuersaris. Animos dumtaxat assume, ac tecum me id velle reputa; neue adeò id arduum esse, vt tute id tibi fingis, & quæ reliquas domos tuas putas via & occasione perditum iri ac dissolui, ea tam illa, quàm hæ meliùs habebunt. Noli igitur obluctari: magna enim mea est potentia.*

His illa rationibus ita mota eſt, vt nihil cunctata Viſitatoris iuſsis quamprimùm paruerit. Quatuor pòſt diebus in S. Ioſephi Abulæ cœnobio ſolenni ritu Mitigati Ordinis regulam à ſe abdicans, ad primigeniæ obſeruationem voto ſe aſtrinxit. Hic Lectorem moneamus oportet, Tereſam, vt ſua in S. Ioſephi commoratio nullis maleuolorum pateret calumnijs, ab Apoſtolicæ Sedis Legato Alexandro Cribellio Cardinali litteras, Madriti, quarto & ſexageſimo ſæculi præſentis anno poſtridie Kalen. Auguſti datas, quas & ipſe vidi impetraſſe: quibus copia illi ſit, accedente Prouincialis ſui conſenſu, & ex Incarnationis cœnobio, in quo vota iam olim conceperat, egrediendi, & ad ſuam S. Ioſephi domum tranſeundi; quibus etiam ab omni eam iure, quod Incarnationis in ipſam exercere moniales poſſent, penitus exemit. Etſi verò has ipſa litteras à Legato obtinuiſſet, & iam inde ab initio Mitigatæ laxiorique regulæ ritè nuntium remiſiſſet, vt ex ipſis, quæ mox afferam, formulæ renuntiatoriæ verbis colligi licet; tamen, quòd Hernandius decretum tulerat, vt, quæcumque Mitigatarum ad Excalceatarum tranſire rigorem ſeueritatemque primam vellet, ſolenni formula coram populo Mitigatis ſe valedicere profiteretur; prima hanc concipere Tereſa reliquarum dux voluit. Abdicationis verba ſchedæ inarata, ac chirographo ſuo conſignata, quæque ipſa publicè multis grauiſſimis aſtantibus viris ritè prælegit, ſunt hæc: *Ego Tereſa de Ieſu, Carmelitani Ordinis B. Mariæ, in monaſterio Incarnationis profeſſa Abulæ, & quæ modò in S. Ioſephi Abulenſi conuentu ago, in quo prima regula ſeruatur (quamq; hactenus hic ipſa bona cum Reuerendiſsimi Patris noſtri F. Ioannis Baptiſtæ Rubei venia ſum ſecuta; quam & ab ipſo accepi, vt non minùs in Incarnationis eamdem ſequi poſſem, etſi ſuperiores me mei illuc redire compellerent) coram omnibus teſtor & aſſero, hanc me toto vitæ tempore ſeruare velle, ſimul etiam voto ad hanc me obſtringens, renuntiando omnibus, quæ Pontifices Romani ad prædictæ primæ regulæ mitigationem conceſſere diplomata. Et diuina fauente clementia hanc ipſa ad mortem vſque inuiolatam & integram ſeruare cogito ac ſpondeo. Quod quia veriſsimum eſt, meo id ipſa nomine firmaui, decima tertia Iuly die, anno M. D. LXXI.*

TERSA DE IESV Carmelitana.

Hæc illius 7. Idus Octobris, anni eiuſdem, à P. Viſitatore admiſſa fuit abdicatio, & pro ea, quam ab Apoſtolica ſede receperat, poteſtate, auctoritateque ab Incarnationis illam iure exemit, & ſub Conuentuum primæ regulæ iura redegit, ac tum quidem Salmantino Conuentui eam adſcripſit, etſi iam Incarnationis monialibus præeſſet.

Cur Tereſa Incarnationis cœnobio præpoſita ſit. In ipſam porrò Incarnationis cœnobio Præpoſitam conſtituendo maxima is, vti & in reliquis omnibus, quas geſſit, rebus, vſus eſt prudentia: eæ namq; per id tempus hac in domo rei familiaris erant anguſtiæ, ea penuria, vt ſufficientia cibariorum ſubſidia monialibus non ſuppeterent; hinc

cùm

cùm ijſdem alendis neceſſaria domi deeſſent, inter ſe communicato cõſilio, paternarum ædium adeundarum à Superioribus petere veniam conſtituerunt, vt in ijs vitæ alimenta acciperent. Cùm verò is agentium ibidem monialium eſſet numerus, & maxima rei familiaris indigentia omnes premerentur, fiebat, vt monaſtica langueret ſolitudo, ac diſciplina religioſa paſſim infringeretur: quibus ipſe mederi incommodis nullam B. Tereſa meliùs poſſe perſuaſum habebat. Is ergo pro ea, quam habebat vt Viſitator Apoſtolicus, poteſtate rem vti cõceperat, ſic perfecit; etſi antè cum Carmelitanis fratribus Mitigatis in vnum vocatis locum de illa ipſe maturè deliberaſſet; quorum omnium, & præſertim Definitorum accedente cõſenſu, id viſum eſt expedire, & iuſtum fieri: vt non tam nutu & electione monacharum Incarnationis ad id Tereſa munus aſſumpta ſit, pleriſq; illi aduerſantibus ac repellentibus, quàm Carmelitanorum Patrum iuſſu. hinc, dum huc primùm Tereſa, ſuum exercitura officium tranſiret, parum officiosè amiceq; à pleriſq; excepta fuit, etſi à Prouinciali eiuſque ſocijs huc conducta eſſet. Magnæ illius aduentu in cœnobio turbæ, magna excitari cœpit emotio. Illi enim pro viribus ſe opponebant monachæ, & quas iracundia atque indignatio ſuggerebant, in innocentem illam euomebant iniurias ac probra: quibus etiam non pauci procerum ac primariorum ciuium ſuo aſſenſu ſuffragabantur, & in cœnobij partes penitus propendebant. His ergo inferiori in odæo Prouincialis congregari iuſsis, cum ſuæ auctoritatis poteſtatiſque litteras prælegiſſet, ſtatim, quæ ſeuerioris erant vitæ, & cæteris religioſiores, arrepta cruce ipſi etiam Tereſæ obuiam prodire voluerunt; quam demum fratres, non ſine ingenti labore, ac quodammodo violenter huc introduxere. Tum quæ contrà nitebantur, vocem tollere, & lamentis ac lacrymis cuncta complere. Primæ, magno mentis iubilo, DD. Ambroſij & Auguſtini hymnum in gratiarum canere actionem, poſteriores contumelioſa in ipſam conuitia euomere. Sed has Beata Mater, inſigni cum tolerantia atque animi prudentia, illarum factum, quoad poterat, excuſando, ſenſim delinitas ſuas in partes pertraxit, vt tandem ipſam in Præpoſitam aſſumere minimè dubitarint. Quæ autem cæteris peruicaciores, maiori antè illam contentione ac conatu domo excludere ſtuduerant, ſeque difficiliores in ipſa aſſumenda præbuerant, pacari paulatim, ac mitiùs agere poſtea cœpere, vt nulla non domi fuerit, quæ filiali in ipſam amore non ferretur, ac diutiùs apud ſe eam habere quàm licuit, non optaret. Tum verò Valliſoleto Tereſa euocat Iſabellam Arias, quo eam loco Antiſtitam iam antè crearat, quòd id illi eſſe neceſſarium, itaq; expedire videretur: hanc igitur diſsimulanter, ac velut aliud acturam Abulam euocatam, ſuas gerere in regendi officio in Incarnationis vices iuſsit; illius verò in locũ Valliſoleti Mariam à S. Baptiſta, quæ multos eidẽ loco annos cũ laude præfuit, ſurrogauit. Ilicò autẽ tam in monaſterio, quàm monachis

Tereſa monialibus Incarnationis grata nõ eſt.

Aduerſarias Tereſa demulcet.

Quod è bono ſuperiore in ſubditos dimanet benef.

haud difficulter perſpici potuit, quàm ſancta probataque ab Antiſtita regerentur. inſignis enim apparere cœpit rerum ad ſpiritus exercitationem ſpectantium ordo, ac ſuauiter blandeque ex ipſæ ordinari ac dirigi, vt nouus indies in ſingulis morum elucerct correctio, atque emendatio. qua delinitus temporalium etiam rerum moderator ac largitor DEVS, de neceſſarijs vitæ oportunitatibus ac commodis abundè adeò ancillis ſuis proſpexit, nulla vt exinde illarum laborarint anguſtia; ſed re familiari laudabiliter atque ordine certo conſtituta, nihil hactenus illis vnquam defuiſſe compertum eſt. Atque vt Labani, ad Iacobi introitum, benedictione ſua Altiſsimus familiam compleuit; & Putipharem, quòd Ioſephum haberet famulum, omnigenis cumulauit bonis, amborumque in immenſum ad uxit ſubſtantiam; ita ſuam huic eſt gynæceio benedictionem elargitus, ex quo illius ſua famula Tereſa regimen directionemque ſuſcepit, & in aliam longè id formam ac faciem, quam etiamnum hodie retinet, admirabili potentiæ ſuæ virtute commutauit. Non ſine prodigio id factum dicas: vt enim primùm huc Tereſa ſub ſolennia Quadrageſimæ ieiunia venit, tam crebrò ijs ipſis diebus communi in cœnaculo paſsim ab omnibus mortificationes capeſſebantur, aliaque pia animorum, quæ ſancta Mater pietatis fouendæ in omnibus cauſa quotidie excogitabat exercitia, adeò erant frequentia, vt quæ in Excalceatarum domibus vſurpabantur, his non dico æquari, ſed cedere debere viderentur. Hoc etiam pietati ac feruori adaugendo prudenter inſtituit, vt duos ijs attribueret, Viſitantium bona cum venia, è Patribus Excalceatis, qui illis confitentibus operam darent, & animarum curam haberent, quorum opera & induſtria permagno fuit ad monaſterij conformationem præſidio. His per ciuitatem cognitis fiebat, vt permulti Deum deprædicare, eiuſque nomen mirificis præconijs efferre inſtituerint. Interim Tereſa proprijs non deeſſe domicilijs, illorumque neceſsitatibus omni qua poterat ope proſpicere; atque Apoſtolum Paulum è carceribus, in quibus conſtrictus coercebatur, ſcriptis Epiſtolis ſparſas per orbem Eccleſias conſolantem & regentem imitata; hoc è monaſterio, in quo Superiorum iuſſu velut concluſa tum tenebatur, ad ſua monaſteria ſcribere, ſuaſque filias quaquauerſus diſperſas conſolari, & ad perſeuerantiam animare. Ante omnia inſtituit, vt in cathedra Priorali, in choro conſtituta, quædam Deiparæ Matris effigies collocaretur, cui tum ipſa domum & eiuſdem claues concrediderat; exinde nullius ſe eſſe numeri apud ſuas dicens, ſanctiſsimam Virginem, cuius in tutela familia hæc verſabatur, veram eiuſdem eſſe Antiſtitam ac Præpoſitam, quæ ipſas gubernatura eſſet, pronuntiauit. Quàm hoc acceptum DEI Matri fuerit obſequium, haud multis pòſt diebus id ipſa Tereſæ manifeſtauit, quæ hanc ab illa factam ſibi apparitionem ſcripto etiam commiſit in hæc verba: *In Sebaſtiani*

Gen. 30.
Gen. 39.

Tereſa Imaginem Deiparæ in choro in cathedra Priorali ſtatuit.

bastiani Martyris vigilia, primo mei in Incarnationis cœnobio prioratus anno, cùm vespertinæ sanctissimæ Dei Matri Laudes cantari iam inciperent, in Antistitæ exedram, in qua Deiparæ imago collocata erat, benedictam Dei Matrem vidi innumera Angelorum stipatam multitudine descendere, ac prout mihi videbatur, eodem in sedili considere. Quam posueram, effigies tum abesse inde videbatur, sed eius loco sola quam dixi Domina apparebat. quæ facie aliquatenus similis illi videbatur imagini, quam à Comitissa acceperam; quamquam subitum id ac repentinum visum fuit, vnde discrimen id non adeò certò potui notare; quod illud me in momento suspensam admodum teneret. Plurimos item videbar in summus sedilium coronicibus ac pulpitis videre insidentes Angelos, etsi non in forma corporea; quòd intellectui duntaxat ac menti visio hæc obijceretur. Toto illo quo Laudes decantabantur tempore hunc beatissima Virgo locum occupauit, & mihi tandem ait, Optimè id à te institutum & oportunè, quòd hoc me loco constitueris. Equidem quæ hic filio meo laudes decantabuntur, præsens adero, easq; illi offeram. Inde de se ipsa his verbis scribit: *Dominica post Pentecosten proxima quamdam à Domino accepi gratiam, spemq; eo dante concepi, domum hanc, animas inquam eius, in melius emendatum iri.* Effigies porrò illa, quam à Comitissa se accepisse scribit, illa ipsa est, quę iam Abulæ in sancti Iosephi monasterio conspicitur, qua nullam vnquam aut pulchriorẽ aut maioris dignitatis vidisse memini. Dedit hanc illi Maria Velascia & Aragonia, Olorniæ Comitissa. Ex his alijsque post suo loco narrandis euidenter perspiciamus licet, sicut sanctimonialibus Incarnationis beatæ Matris regimen & quotidiana vigilantia frugifera ac salutaris exstitit, ita nec hâc ipsimet commoratione inutilem planè fuisse: magnam quippe sibi hic meritorum segetem coaceruauit, & eximijs à diuina est dextera beneficijs ac gratijs donata. Eadem itidem opera haud obscurè perspexit, ecquæ veræ obedientiæ sint commoda, quanta sincerè obtemperantes maneant lucra, &, vnde sibi quis persuadet damnum ac dispendium accessurum, inde illum copiosiores commodorum spiritualium manipulos, & prouentus animi vberiores obediendo vice versa colligere.

CAPVT II.

INCARNATIONIS MONASTERIVM DVM moderatur, nouum Segobiæ, sub titulo sancti Iosephi Excalceatis cœnobium fundat. Pastranensis domus dissoluendæ quæ fuerit occasio.

BIennium iam Antistitæ in Incarnationis domo Teresa munus egerat, cùm Salmanticenses Excalceatæ summis apud Patrem Petrum Hernandium, ibidem tunc agentem, precibus & quàm officiosissi-

mè agere cœpere, Teresæ vt pro sua auctoritate præciperet, Salmanticam vt excurreret alterius domus comparandæ causa, quam suis ipsæ dein in vsibus paulatim adaptarent. Hernandius igitur viso quanta tecti laborarent angustia, ac domus tenuitate, Teresam per litteras illuc euocandam censuit. Eo porrò res omnis peracta modo, quo antepenultimo libri superioris capite narrauimus. Per idem quoque ipsa tempus inter comprecandum mandatum cœlitus accepit, Segobiam vt concederet nouum ibidem monasterium conditura. Hoc illi fieri penitus non posse videbatur, cùm quòd Hernandij iniussu Abula discedere sibi nefas esset, tum quòd alia ipse tum quidem fundari per illam domicilia haud æquis animis pateretur; sed magnæ huius congregationis illam mallet directioni administrationique præesse: neque id ipsa verò sine ratione ab eo sibi negandum arbitrabatur, quòd condictum triennium nondum exspirasset. Hæc agitanti rursus illi Dominus significat, facultatem vt ab Hernandio exigeret; nam ab eo hanc haud dubiè concedendam. Quare misso epistolio paucis sic illi perscribit, Cùm amplissima sibi iam olim à Generali Præposito facta sit ad vbiuis locorum, si quando daretur occasio, constabilienda cœnobia potestas, & iam commoda alicuius in ciuitate Segobiensi excitandi sese offerat opportunitas, quòd loci Episcopus simul & Respublica ab eo consilio ita non abhorreant, vt etiam promptissimis in ipsum animis propendeant; non posse se hoc illi non significare, vt quidem suæ ipsius conscientiæ paci priuatim consuleret, in ea tamen omnia, quæ ipse statuisset, haud inuitam se transituram. Hisce lectis litteris plenam ille rei perficiendæ potestatem dedit. mouit inopinatus hic illius assensus beatæ Matri stuporem, quòd longè secùs sentientem haud multò antè eum perspexisset. Reipublicæ porrò & Episcopi Didaci de Couarruuias, qui Regij deinde Concilij constitutus est Præses, assensum ac nutum procurarat honestus quidam Eques Segobiensis Andreas Ximenius, Isabellæ de IESV, quæ modò Salmanticensium Excalceatarum Præsidem agit, frater. Cùm autem cerneret, vrbem, nec non Episcopum, adeò pronis in hanc rem animis propendere, & citò adeò facultatem elargiri; satis esse Andreas existimabat, ore tenus hanc ab Episcopo concedi. vnde in aliud non incubuit, nec vlteriùs quid sibi efficiendum hic putauit. Dies aliquot, ab potestate hac accepta, elabi beata Mater passa, Segobiam distulit concedere, cùm Abulà commodè recedere hactenus nequaquam potuisset. Verùm vt primùm Visitatoris datæ litteræ sunt, confestim viduæ cuidam, quam nouerat,

Segobiã abire iubetur.

uerat, Annæ Ximeniæ per nuntium significat, domicilium vt quoddam suarum in vsum pretio conduceret. Iam quippe vsu didicerat, longè esse ad fundationis initia ponenda satius domū conducere, quàm emere, etsi alioquin argētum suppeteret: cùm quòd minori res strepitu ac faciliùs longè sic conficeretur, tum quòd dein per otium seligi commodus possit locus & domus, quæ pretio compararetur. His confectis Teresa rebus iter arripit, etsi vehementissimæ diuexata febris ardoribus, & stomacho imbecilliori, alijsque insuper malis languens, quibus ad trimestre oppressa iam fuerat, & à quibus ne Segobiæ quidem sexto pôst mense immunis fuit. Ad hæc corporis mala accedebant & mentis, cùm iam in viam dare se cœpisset, quibus etiam grauiùs longè fuit exagitata; incredibilis nimirum spiritus ariditas, & spissa per animæ domum caligo. Verùm, cùm nulla eam percellerent aut deijcerent aduersa, neve ab ijs, quę ad Dei gloriam facere norat, intermittendis quidquam generosam deterrere viraginem posset, Salmantica ineunte vere excessit, Isabellam de Iesu, de qua antè paulò sum locutus, secum ducens, quòd Segobia esset oriunda: nec non Mariam de Iesu, domesticis rebus curandis destinatam, quæ vnà cum Isabella inde profecta erat. In itinere Albam cum pertransijt, Maria Henricia Dux in quoddam illam conclaue rebus lectissimis ac cimelijs elegantioribus refertissimum deduxit, quæ deinde in alium longè digniorem ac meliorem vsum ipsa conuertit, vt in libro, cui Animæ castrum nomen est, id Teresa ipsa commemorat. Albano è monasterio Guiomaram de Iesu elegit, secum vt Segobiam conduceret. Abulam verò pertransiens Isabellam de sancto Paulo consobrinam suam assumpsit. Hæc illi quidem in locandis huius fundationis initijs non parum opis attulit: verùm Segobiæ non mansit, nam eam inde regrediens beata Mater in comitem itineris sui rursus delegit. Quamquam verò (vti iam antè significaui) Episcopi facultatem, & vrbis assensum impetrasset, non tamen ante peruigilium eius diei, quo ineunda loci erat possessio, ipsum inquam S. Iosephi profestum, vrbem subire instituit. Anna Ximenia domum interea conduxerat, & rebus ipsam necessarijs instruxerat & apparatu domestico; nec non suam sacrario supellectilem compararat. Vnde & proximè insequenti die eius adiri potuit possessio: cuius etiam in ipsa Christi nutritio sacra die mane, maxima Teresæ cum voluptate, quòd in hunc illa diem incidissent, data sunt initia, anno præsentis centuriæ tertio post septuagesimum, Iuliano ab Auila DEO sacrorum hic primitias offerente, & sanctissimum Altaris Sacramentum eodem loco constituente. Inditum huic quoque cœnobio ab sancto Iosepho cognomen. Cùm autem, cuius bona cum venia ac pace cœnobij ducta erant fundamenta, Episcopus for-

Satius domum conducere, quā emere ad cœnobium fundandum esse Teresa censebat.

Habitat. 6. cap. 4.

fortè fortuna Segobiæ tum non adesset, Vicarius, qui nihil dum horum intellexerat, eodem ipso ante prandium die re comperta, acri concitatus ira ad cœnobium aduolat. Sacrificabat fortè tum in eodem quidam de Canonicis, qui dum suum petens templum huc transiret, omniaque ritè decenterque in sacrario instructa cerneret, ad hoc in loco sacra litandum Deo hostia est animatus. In hunc quoque Vicarius acriter inuectus, satius futurum fuisse confestim ait, si hoc in loco non sacrificasset. Tum quibuscumque poterat vijs indagare, & nosse velle, ecquis horum auctor & conductor extitisset, ecquis sacrum Eucharistiæ pignus hoc statuisset loco. Sed qui responderet petenti, aderat nemo: moniales siquidem intra claustrum latebant, Iulianus autem sub scalis se abdiderat. In illius enim si incidisset manus, in custodiam haud dubiè ductus fuisset. Aderat fortè Ioannes à Cruce, qui Teresam cum alijs huc erat comitatus, quem, nisi per Religionis, quam indutus erat, stetisset vestem, in carcerem abduci iussisset. Inde ad altare demoliendum, & omnem templi ornatum exuendum conuersus, lictorem ad valuas constituit, qui ingredi ad sacra audienda volentem multitudinem arceret loco, nec non sacerdotem de suis destinat, qui propositum Angelorum panem per sacram synaxim sumeret. Hilari explicataque fronte aduersa hæc ferens B. Mater in lætis ea numerauit, ne vel hilum stomachata, quòd ipsa iam possessio propè adita erat: nam de ijs, quæ fortè pòst euentura erant, ne vel minimum laborare solebat; sed ante eam initam interdum metuere. Ilicò igitur misso ad Societatis Iesu Collegium (quam nunquam non fauentem ac beneuolam senserat) nuntio, Garziam Camorram Rectorem enixè obtestatur, suo vt nomine Episcopi Vicarium adiret. Id ipse onus quamquam haud inuitè admisisset, & tam hac quàm alijs etiam in rebus B. Matri præstò, si quà poterat, esset; nihil tamen apud hunc nimisquàm concitatum precibus aut verbis potuit efficere. Suã huc etiam opem & operam contulere nonnulli de Optimatibus, Isabellę de Iesu consanguinei: quorum omnium ingeminatæ preces obtestatioq; ipsũ deniq; Vicarium perpulerũt, vt inquiri in rei totius veritatem permiserit, veréne eius facultatem Episcopus fecisset. qua inquisitione facta, & placari ipse cœpit, & sacrorum dicendorum potestatem dedit, at sanctissimi Sacramenti custodiam negauit. Hac tempestate composita, confestim Teresa Iulianum de Auila, & Antonium Caytanum, Alba oriundum, virum & natalibus & in Deum pietate præstantem, qui in hac etiam fundatione Teresam erat comitatus, Pastranam destinauit, vt quotquot ibi agebant Sodales, eas inde euocatas Segobiam conduceret. Pastranensis autem domicilij dissoluendi ratio hæc fuit. Videbat Teresa, quæ in eodem commorabantur, monialibus aliquot quotidie inquietudinum occasiones esse, quæ ne indies accrescerent metuebat; ipsam namque animæ pacem omnibus mundi censebat bonis antiquiorem esse. Quamobrem consultum illi videbatur

Cur Pastranense sit domicilium dissolutum.

batur ſuas inde ablatas in alium transferre locum, quo agerent quietiùs. De hac illa emigratione cum Superioribus, Prælatis, alijſq; viris doctis & ſpiritualibus antè contulit. hinc Segobienſi conſtituto domicilio, eadem animi pace ac liberalitate, qua id ipſum olim admiſerat, Paſtranenſe cœnobium diſſoluit, omnibus, quæ hominum erant liberalitate donata, non iniquo animo ibidem relictis. adeò quidem nihil rerum facultatumque abduxit, vt etiam ſanctimoniales aliquot, ſine vllo prorſus cenſu in familiam tranſſcriptas, Segobiam aduexerit. Tantam quidem hac in re Tereſa animi æquitatem experta eſt, vt propter huius diſſolutionem domicilij ne primum quidē doloris ſe pòſt non rarò diceret motū in animo percepiſſe. Cuius illa rei hanc rationem dabat, quòd videlicet vereretur, ne, vbi humanæ quædam rationes & commoda ſpectantur, ibi fieri vix poſſit, quin ad ea interdum deſcendatur, quorum adminiculo religionis integritas paulatim ſubuertatur. Hanc ergo ob cauſam duo illi, quos diximus, Paſtranam miſſi, cum Iſabella de S. Dominico, quæ domui erat Præpoſita, quàm fieri poterat ſecretiſſimè, hac de re communicant. Qua conſtituta, quinos monialibus, nec non ea quam ſecum paternis ex ædibus tulerant ſupellectile auehendis (è donata namque re, vti modò declaratum eſt, penitus nihil abſtulerunt) currus compararunt. Omnibus ergo ad diſceſſum comparatis, ſacroſancto Euchariſtiæ pane à ſacerdote ſumpto concubia nocte Paſtrana egreſſi ſunt. In valle quadam decliui opidum id ſitum eſt. quo egredientibus montis erat cliuus aſcendendus; cuius in faſtigio conſtituta vehicula egreſſos opperiebantur; vt huc vſque eos pedibus incedere oportuerit. Segobiam tertiâ vel quartâ hebdomadæ ſanctæ appulerunt feriâ, quas Mater ipſa benignè amanterque, & inſigni animi congratulatione excepit, quòd apud ſe cariſſimas ſorores iam verſari cerneret. Semeſtri hic ſpatio eſt commorata: neque enim antè domicilio ipſa, quod primùm moliebatur, egredi ſolebat, quàm in propria ſuas domo, nō cōducticia diſcedēs relinqueret, deq; rebus eſſet neceſſarijs abundè illis proſpectū. Hoc illi Segobiæ perfacile fuit. Anna enim Ximenia quidquid in tēplum ac rem domeſticam neceſſarium erat, inſigni cum liberalitate erogabat. Hanc porrò illi æquus rerum arbiter Deus egregiè haud multò pòſt tempore rependit. Vt enim domus ſtabilita eſt, ipſa vnà cum filia Maria Bracamontia in hanc, Deo famulaturæ, familiam tranſiere. Matri filia virtutū erat ornamentis ſimillima, nec non etiam ſilentio ac ſolitudine religioſa; & quam in mundo ambæ inuenire hactenus pacem & mentis gaudium non potuerant, intra peranguſta & tenuia murorum ſepta dante Deo inuenerunt. Matri cognomentum de Ieſu, & filiæ de Incarnatione, gentilibus nominibus repudiatis, inditum; atque etiamnum hodie ambæ hocce in cœnobio cum laude viuunt. Harum duarum, & aliquot aliarum, quæ interdum allegebantur, dotibus ædes ſunt pòſt commodiores compara-

tæ, etsi plurimas illarum emptio lites Dei ancillis pepererit. Hinc enim acri se studio opponebant Canonici, quibus emphyteuseos in domum hanc ius erat; illinc verò vicini Sodales à Mercede cognominati, quòd hac ædis vicinia suæ derogatum iri commodis vererentur, non minori contentione obnitebantur. Canonicis quidem ære dato satisfactum est; bonis illis Patribus verò occulto monialium huc ingressu silentium impositum. vt enim eas huc iam de facto transiisse compererunt, lite composita mitiùs agere cœperunt. Tum demum, duobus tribusve ante festas Archangelo Michaeli ferias diebus, sanctissimus Angelorum panis huc primum illatus. Hæc dum fiunt, multa vltrò citroque dicta ac relata sunt, & in his labores incredibiles, & varias molestiarum ærumnas pia Mater assiduè patiebatur; sed has leniebant, quas mœrentium animarum consolator Deus identidem submittebat, consolationes, qui hanc insuper sibi domum maximo futuram obsequio, & cultum inde suum mirificè auctum iri spopondit. Cruciabat illam inprimis, quòd cùm nonnisi septem sibi octove à Præfecturę Incarnationis triennio exacto dies deessent, Abulã inde ipsam digredi muneris causa oporteret. Omnibus igitur, vti paulò antè commemoraui, constitutis, & Segobiensi cœnobio Isabellam de sancto Dominico, quæ & Pastranensem antè erat domum moderata, & hanc etiam multò pòst tempore administrauit, Antistitam, illius verò Vicariam Isabellam de Iesu constituens; inde digressa oportuno debitoque tempore Abulam peruenit. Operam hic dedit, vt suum in locum Isabella de Cruce in Incarnationis præfectura eligeretur; quæ illi electio placuit ac mirè satisfecit. Interim Abulenses Excalceatæ, quæ suam apud se Matrem habere inprimis optabant, summo conatu institerunt, vt ad se postliminio diuerteret. hanc etiam ob causam in Præpositam ipsam elegere eo ipso tempore, quo Incarnationis Præfectura defungebatur. Regebat eas tum temporis Maria de sancto Hieronymo, Teresæ consobrina, vti & multis post annis rexit, ac impræsentiarum etiam regit. Per idem etiam, quod diximus, tempus, Aluarum Mendosium Abulensem Antistitem, Superiorem suum B. Mater adijt, tantumq; apud ipsum rationibus propositis effecit, vt ipsa ab imposito regendi munere absoluta, alia moniales instituerint comitia, in quibus cùm alijs id muneris imposuissent, Teresam ad se reuocarunt.

CAPVT III.

DECIMVM BEASII COENOBIVM CONstituitur, quod à sancto Iosepho Saluatoris cognominatum est.

SALMANTICAE Teresa dum versaretur, Incarnationis cœnobij Præpositam agens, vt antè iam dicere memini, etiam antequam Segobiensis domicilij fundamenta poneret, honesta quædam virgo Beasensis (est id opidum in finibus Bœticæ) Catharina Godinezia ei erat nomen, misso illam nuntio, nec non litteris, quas Curionis aliorumq́ue mittebat nomine, inuitauit, vt suo in opido cœnobium Excalceatis conderet, nec esse, quod de tecto laboraret; iam enim de illo comparando sibi curæ fuisse, hinc solam omnibus iam paratis monialium requiri præsentiam, quæ ipsam incolerent. Videbatur id Teresæ fieri omnino non posse: quamquam enim ea regio commoda, & non contemnenda videbatur, magno tamen locorum interuallo distabat. accedebat huc deinde, quòd Petrus Hernandius, ab Apostolica Sede creatus Commissarius & Visitator, ab id genus fundandis cœnobijs maximoperè abhorreret. Quibus illa adducta rationibus, adeò huc non propendebat, vt missum ad se nuntium irrita re quin remitteret, parum abesset: ne tamen Præpositi Generalis imperio obsequioque refragaretur, acceptas Beasio litteras ad Hernandium misit. Illorum se Hernandius virorum pietate ac benignitate mirificè respondit recreatum: hinc nefas videri, morem piæ illorum voluntati non gerere. quare missis Beasium litteris significaret, ad illos fore vt quamprimùm, accepta à loci Vicario, quæ ante omnia requirebatur, potestate, excurreret; verùm hanc ipsam minimè sibi à pijs illis viris obtinendam indubitatè crederet: quod enim id Equitum sancti Iacobi opidum esset, ab vniuerso Ordinis illius Equestris conuentu facultatem concedendam videri. aliunde, addebat, constare sibi, id genus facultates ac prærogatiuas ne multorum quidem spatio annorum ab alijs impetrari potuisse. Sanè verisimile fit, si veniam aliquo modo obtinendam, aut iam reapse impetratam Hernandius nosset, hanc ipsum denegaturum forsan fuisse. At, cùm perfici rem Pater cœlestis vellet, hic falli illum ac decipi passus est, vt impetrata iam Equitum pace ac potestate, nullus ei pòst superesset negandi locus. Adeò quidem prodigiosa ac mira domicilij huius primordia fuere & ortus, vt, quamquam æquo longior futura ea sit narratio, ingenti sine flagitio eam nequeam omittere, primaria saltem illius capita, omissis notioribus, perstringendo. Commorabatur sub

Mirabile initium domicilij Beasensis.

idem tempus Beasij illustris quidam Eques, nomine Sanchius Rodericius de Sandoual, qui ex vxore Catharina Godinezia, plurimorum factus filiorum, & duarum filiarum pater, harum natu maximæ Catharinæ Godineziæ, minori verò Mariæ Sandouallliæ cognomentum dedit. (sunt hæ monasterij huius fundatrices) Catharina itaque iam quartumdecimum ætatis egressa annum, cùm adeò à mundo nuntium remittendo esset aliena, vt quascumque illi pater suggereret nuptias, velut se indignas ac minores repudiaret; tantam diuinæ dextræ potentiâ immutata è tituli Crucis Dominicæ lectione in anima lucem accepit, vt vno in momento penitus alium hominem, aliam mentem induerit. Luculenta siquidem ac splendida menti illius oborta lux est, intimaque vilitatis ac miseriæ propriæ cognitio, nec non ingens incitatumque propter Deum patiendi desiderium, quin & profunda quædam animi humilitas, & maxima sui detestatio, æstuanti denique austerioris vitæ inchoandæ flamma illius inardescere subitò cœperunt præcordia. Hoc ipso momento castimoniæ ac paupertatis vota, insigni animi generositate, concepit; tantumque mentem illius incessit alienæ voluntati subijciendi se desiderium, vt huius dumtaxat mentis explendæ ergò haud grauatè se in Mauricam captiuitatem, alieno paritura imperio, abduci siuisset. Hæc animo dum versat, ingens ab imis cubiculi in quo agebat penetralibus strepitus, vt omnia illi loco moueri ac subrui viderentur, nec non terrificus quidam exaudiri vlulatus cœpit; qui quòd aliquo temporis spatio duraret, patrem, qui proximo in cubiculo versabatur, terrore compleuit. Hæc diabolo auctore cuncta fiebant, indignante scilicet ac ringente, quòd aliam hæc virgo derepente mentem induisset, mores meliores, illustrique æqualibus plurimis ad sui imitationem exemplo in mundi delicijs proculcandis hæc vt præluceret, auguraretur fore. Hinc illi nata mens vitæ monasticæ profitendæ, cuius tamen desiderio tribus ipsis, quamuis identidem precibus ab Catharina fatigarentur, parentes annis facere satis noluere. Ab hoc ipso tempore bonas aliquot horas orationis orsa est studio impendere, & qua poterat via effrenes corporis motus compescere. non rarò etiam in aream domesticam prodiens, frigida vultum perfusum solaribus ilicò radijs siccandum, vt formæ facto dispendio omnes à sui coniugio deterreret, exponebat. Cæterùm cum nullis adduci patrem posse rationibus videret, triénio illo transacto, simplici communiq; domi in S. Iosephi festo induta veste, tempus unum etiam cum eadem pe[?]ijt, ne hanc sibi parens deinde auferret: quatuor autem annorum spatio insolitis varijsque carnem asperitatibus attriuit, quòd in occulto clam omnibus eas vsurparet, nemoque esset, à quo ipsa regeretur, & modum seruare iuberetur. Per quadraginta ieiuniorum dies cõtinuos ferre s contextam hamis loricam patris nudo accinxit corpusculo: orationi porrò integras propè di-

Pœnitentiæ admirabiles.

dicabat noctes, quòd interdiu à parentibus aliarum rerum tractatione distineretur. fuit non rarò, cùm à decima vespertina ad vsque auroram in precando Numine perseueraret. Nec verò cacodæmon ipsam quieta pace mentis passus est potiri, à quo vanis identidem illusionibus exagitabatur. Ipse etiam piarum mentium probator Deus grauibus illam hoc transacto tempore afflictari morbis est passus, continenti scilicet febri, diro hydrope, cardiacis doloribus, nec non gangrena, quæ incisione sublata est. Septédecim ipsis annis hæc piam virginem ita detinuit inualetudo, vt nonnisi dierum aliquot sanitate vsa fuerit. Cùm quintus morborum ageretur annus, patrem cótigit intermori. Soror verò Maria cùm vno pòst, quàm Catharina vestium ornatum deposuit, anno etiam sæculi posuisset exuuias (etsi earum antè perditè reliquarum æqualium ritu ornatum splendoremque consectaretur) exinde etiam, sororis exemplo, insistere continenter precibus pijsque mentis exercitijs cœpit. Huc illas non modicè Mater extimulabat, & qua poterat, ope aderat: à qua etiam data facultas, mundano fastu & nobilitatis proculcatis insignibus (quamquam domo essent ac stirpe nobiles) teneras puellarum manus gratis ad puellaria opera edocendi, vt interim molles illarum mentes ad pietatem ac morum assumendam honestatem erudirent. Haud multo interiecto tempore etiam matre hoc è mûdo sublata, de monastica vita alio in loco assumenda cum suis agere Catharina instituit. Sed huic consanguinei (etsi quid dicerent, id tum quidem ipsi nescirent) cùm fortunis ac facultatibus affluerent, in maius Dei cessurum affirmarunt obsequium, hoc ipso in loco nouum condere cœnobium, in quo ambæ Deo famularentur. Placuit hoc Catharinæ consilium; vnde & quamprimùm de eiusce rei ab vniuersali Equitum concilio facultate impetranda agere aggressa est. Sed irrito conatu: quatuor enim ipsis annis nihil dum penitus actum est. Quo viso, consanguinei, rem hanc vt animo poneret, suadere instituunt, vtpote cuius obtinenda nulla spes affulgeret. Addebant insuper, cùm tam imbecilli attritaque esset valetudine, vix vlla in monialium congregatione locum sibi dandum speraret. Si humanarum momentis rationum libranda res foret, non sine ratione ita ipsi sentiebát: tum quippe semestri eoque amplius lecto, prostrata valetudine, affixa iacuerat, & octennio ipso, omni membrorum destituta vsu vixerat. Toto illo tempore continuis iactata fuerat febribus, tum lenta interiora adederat phthisis, ac marcor hecticus; accesserat hydrops, & tam vehemens hepatis inflammatio & ardor, vt is etiam trans stragula adstantes afflaret: demum articulari in manibus æquè ac pedibus morbo laborarat. Etsi verò his ipsa morbis assiduò discruciaretur, suis ipsa tamen confidéter pronunciat, si vnius mensis sibi spatio plena à Domino sanitas restitueretur, certissimum eam documentum ipsis diuinæ illius voluntatis fore, qua hoc cõdi cœnobium vellet; ac tum se confirmatis viribus, illius ergò curiam adi-

 turam.

idem tempus Beasij illustris quidam Eques, nomine Sanchius Rodericius de Sandoual, qui ex vxore Catharina Godinezia, plurimorum factus filiorum, & duarum filiarum pater, harum natu maximæ Catharinæ Godineziæ, minori verò Mariæ Sandouallïæ cognomentum dedit. (sunt hæ monasterij huius fundatrices) Catharina itaque iam quartumdecimum ætatis egressa annum, cùm adeò à mundo nuntium remittendo esset aliena, vt quascumque illi pater suggereret nuptias, velut se indignas ac minores repudiaret; tantam diuinæ dextræ potentiâ immutata è tituli Crucis Dominicæ lectione in anima lucem accepit, vt vno in momento penitus alium hominem, aliam mentem induerit. Luculenta siquidem ac splendida menti illius oborta lux est, intimaque vilitatis ac miseriæ propriæ cognitio, nec non ingens incitatumque propter Deum patiendi desiderium, quin & profunda quædam animi humilitas, & maxima sui detestatio, æstuanti denique austerioris vitæ inchoandæ flamma illius inardescere subitò cœperunt præcordia. Hoc ipso momento castimoniæ ac paupertatis vota, insigni animi generositate, concepit; tantumque mentem illius incessit alienæ voluntati subijciendi se desiderium, vt huius dumtaxat mentis explendæ ergò haud grauate se in Mauricam captiuitatem, alieno paritura imperio, abduci siuisset. Hæc animo dum versat, ingens ab imis cubiculi in quo agebat penetralibus strepitus, vt omnia illi loco moueri ac subrui viderentur, nec non terrificus quidam exaudiri vlulatus cœpit; qui quòd aliquo temporis spatio duraret, patrem, qui proximo in cubiculo versabatur, terrore compleuit. Hæc diabolo auctore cuncta fiebant, indignante scilicet ac ringente, quod aliam hæc virgo derepente mentem induisset, mores meliores, illustrique æqualibus plurimis ad sui imitationem exemplo in mundi delicijs proculcandis hæc vt præluceret, augurarêtur fore. Hinc illi nata mens vitæ monasticæ profitendæ, cuius tamen desiderio tribus ipsis, quamuis identidem precibus ab Catharina fatigarentur, parentes annis facere satis noluere. Ab hoc ipso tempore bonas aliquot horas orationis orsa est studio impendere, & qua poterat via effrenes corporis motus compescere. non raro etiam in aream domesticam prodiens, frigida vultum perfusum solaribus ilicò radijs siccandum, vt formæ facto dispendio omnes à sui coniugio deterreret, exponebat. Ceterùm cum nullis adduci patrem posse rationibus videret, triennio illo transacto, simplici communiq; domi in S. Iosephi festo induta veste, tempus etiam cum eadem peiijt, ne hanc sibi parens deinde auferret: quatuor autem annorum spatio insolitis varijsque carnem asperitatibus attriuit, quòd in occulto clam omnibus eas vsurparet, nemoque esset, à quo ipsa regeretur, & modum seruare iuberetur. Per quadraginta ieiuniorum dies cōtinuos ferre s contextam hamis loricam patris nudo accinxit corpusculo: orationi porrò integras propè di-

Pœnitentiæ admirabiles.

dicabat noctes, quòd interdiu à parentibus aliarum rerum tractatione distineretur. fuit non raro, cum à decima vespertina ad vsque auroram in precando Numine perseueraret. Nec verò cacodæmon ipsam quieta pace mentis passus est potiri, à quo vanis identidem illusionibus exagitabatur. Ipse etiam piarum mentium probator Deus grauibus illam hoc transacto tempore afflictari morbis est passus, continenti scilicet febri, diro hydrope, cardiacis doloribus, nec non gangrena, quæ incisione sublata est. Septédecim ipsis annis hæc piam virginem ita detinuit inualetudo, vt nonnisi dierum aliquot sanitate vsa fuerit. Cùm quintus morborum ageretur annus, patrem cótigit intermori. Soror vero Maria cum vno pòst, quàm Catharina vestium ornatum deposuit, anno etiam sæculi posuisset exuuias (etsi earum antè perditè reliquarum æqualium ritu ornatum splendoremque consectaretur) exinde etiam, sororis exemplo, insistere continenter precibus pijsque mentis exercitijs cœpit. Huc illas non modicè Mater extimulabat, & qua poterat, ope aderat: à qua etiam data facultas, mundano fastu & nobilitatis proculcatis insignibus (quamquam domo essent ac stirpe nobiles) teneras puellarum manus gratis ad puellaria opera edocendi, vt interim molles illarum mentes ad pietatem ac morum assumendam honestatem erudirent. Haud multo interiecto tempore etiam matre hoc è mūdo sublata, de monastica vita alio in loco assumenda cum suis agere Catharina instituit. Sed huic consanguinei (etsi quid dicerent, id tum quidem ipsi nescirent) cùm fortunis ac facultatibus affluerent, in maius Dei cessurum affirmarunt obsequium, hoc ipso in loco nouum condere cœnobium, in quo ambæ Deo famularentur. Placuit hoc Catharinæ consilium; vnde & quamprimùm de eiusce rei ab vniuersali Equitum concilio facultate impetranda agere aggressa est. Sed irrito conatu: quatuor enim ipsis annis nihil dum penitus actum est. Quo viso, consanguinei, rem hanc vt animo poneret, suadere instituunt, vtpote cuius obtinenda nulla spes affulgeret. Addebant insuper, cùm tam imbecilli attritaque esset valetudine, vix vlla in monialium congregatione locum sibi dandum speraret. Si humanarum momentis rationum libranda res foret, non sine ratione ita ipsi sentiebāt: tum quippe semestri eoque amplius lecto, prostrata valetudine, affixa iacuerat, & octennio ipso, omni membrorum destituta vsu vixerat. Toto illo tempore continuis iactata fuerat febribus, tum lenta interiora adederat phthisis, ac marcor hecticus; accesserat hydrops, & tam vehemens hepatis inflammatio & ardor, vt is etiam trans stragula adstantes afflaret: demum articulari in manibus æquè ac pedibus morbo laborarat. Etsi verò his ipsa morbis assiduò discruciaretur, suis ipsa tamen confidéter pronunciat, si vnius mensis sibi spatio plena à Domino sanitas restitueretur, certissimum eam documentum ipsis diuinæ illius voluntatis fore, qua hoc códi cœnobium vellet; ac tum se confirmatis viribus, illius ergô curiam adi-

turam. Hoc, naturam si spectemus, omninò non posse fieri videbatur, sed ad hoc ipsa liberè pronuntiandum cœleste quoddam pignus acceperat. Hæc enim 4. Kal. Ianuarij cùm agerentur, Augusto ipsa mense proxime elapso cùm orationi incumberet, Deum comprecata, vt vel ingens hoc vitæ religiosę ineundę à se auferret desiderium cœnobijque condendi, vel aliquam eius perficiundi rationem suggereret; interna ad ipsam facta vox est, dicentis, certam de valetudine recuperanda spem conciperet, quò confirmato corpore per quadragesimales ieiunij dies facultatem ipsa impetratura in curiam abiret. Dum ille, quem suis præstituerat, mensis agitur, ecce, in gloriosi Martyris Sebastiani peruigilio tanto introrsum tremore occupari ac motu cœpit, vt in supremo eam vitæ agone versari crederet soror. Verùm adeò non mortis id fuit argumentum, vt momento plenam perfectamq; sibi sanitatem redditam, viresq; totius corporis restitutas senserit, insignem quoque in anima motum, & magnam ad meliora lõgè propésionem sit experta. Cupiebat ipsa quidem hanc Dei silenter supprimere gratiam, sed id cùm Confessarius, tum medicus fieri vetabant, & reuera celari res ea minimè poterat. Vt ergo quadragesimales aduenere feriæ, curiam pia virgo petijt, exploratura num cœnobij sibi erigendi concederetur facultas. Trimestri autem hic hæsit, nihil dum impetrans; donec suis ipsa manibus supplicem Regi Catholico libellum obtulit: qui, cognito Excalceatis monialibus erigendæ sedis copiam peti, eam nihil cunctatus est impertitus. Quòd autem Excalceatis, non autẽ alterius instituti sanctimonialibus construere potissimùm cœnobium vellet, prodigioso cuidam viso adscribendum est: obtigit hoc Catharinæ nocte quadam, etiam viginti antè annis, quàm domicilium hoc condere in animo habuisset. Cùm enim (vt pòst ipsa narrare de se haudquaquam dubitauit) ad quietem se nocturnam componendo, animo accuratè soliciteque versaret, id scire vehementer optans, ecquodnam institutorum omnium Religiosorum in mundo maximam vitæ sectaretur perfectionem; vt reperto huic se totam ipsa deuoueret; & ipse vicissim Omnipotens eum illi aperire ac declarare cœtum vellet, qui ipsi magis conueniret, & cui eam hactenus reseruarat; somnianti illi hocce visum exhibuit. Angustissimum per callem incedere se putabat, præcipitijs & voraginibus horrendis vndique obnoxium, inter hæc Religiosum de Excalceatorum cœtu conspicit, sibique dicentem audit, *Huc adsis soror, & veni mecum*, quo dicto, quamdam ab illo in domum conducitur, in qua ingentem monialium conspexit vim. Nulla porrò domum hanc illustrabat lux, quàm quod à candelis ardentibus, quas manu illæ gestabant, lumen promicabat. Confestim ab eisdem percunctatur, Ecquodnam ipsæ vitæ genus, ecquod institutum profiterentur. Nulla verbum respondit; donec, omnibus velamen capitis attollentibus, & ore blando ac renidenti videntibus, reliquarum Præfecta, ipsius arrepta manu ait,

Admirabilis visio.

nu ait, *In hunc te cooptare cœtũ volo, filia*; ſimul vitæ, quã profitebantur, leges & Conſtitutiones exhibens. Interim ipſa tanto animi gaudio delibuta ſomno expergiſcitur, vt ſe inter cœlitum choros & gaudia verſatam crederet. Multum porrò effluxit antè temporis, quã horum quidquam alicui mortalium aperiret. Et ſanè neminem nouerat, à quo hoc de inſtituto quidquam diſceret, aut ſciſcitaretur. cæterùm, quidquid ex oſtenſis ſibi in viſo legibus memoriæ inſculptum hæſerat, ad animum reuocatum ſcripto commiſit. Hoc itaque in oppidum cùm de Societ.te noſtra ſacerdos quiſpiam, qui omnium illius deſideriorum probè conſcius erat, pòſt appuliſſet; huic ipſa, quidquid in ſcriptum retuliſſet, haud grauatè oſtendit, ſeque beatiſsimam fore ſignificauit, hanc ſi ſibi inuenire religionem contingeret; huic enim ſe quamprimum dedicaturam. Cui ſacerdos, Quæ modò paſsim Tereſa de IESV excitat in Caſtella monaſteria, id vitæ inſtitutum ſequuntur. His igitur tum compertis, Beatæ Matri, vti ſuprà ſignificaui, miſſo nuntio indicauit, ſuum vt ad opidum, ſedem nouam conſtitutura, excurreret. Quo autem tempore Tereſæ reſponſum accepit, iam ſecundò adeò grauiter è morbo afflictaque valetudine laborabat, vt ſpiritualis illi Pater perſuaderet, hac vt cura ſepoſita, de iſtoc inſtituto amplectendo loqui poſthac deſineret: nam, tametſi iam hunc in cœtum adlecta eſſet, ſi meliori non eſſet valetudine, ex eodem demittendam videri. Hæc illam cùm dehortatio non parum affligeret, feruentes in preces effuſa, ſupremum eodem quo antè modo eſt medicum deprecata, vt vel hoc à ſe deſiderium amoueret, vel eius adimplendi ſibi viam modumque oſtenderet. Hæc intenſiùs oranti introrſum in anima in hæc verba vox accidit: *Crede & exſpecta: ego enim ſum, qui poſſum omnia. ſanitatem recuperabis, qui enim efficere potuit, ne tot tantæque ægritudines, quæ ex ſe mortales ſunt, vllum vitatuæ detrimentum inferrent, multò minori eas negotio à te auferre poterit.* His ipſa verbis recreata, & in ſpem erecta eſt, fiduciaque plena alias Tereſæ litteras miſit, quibus ſibi ab Equitum vniuerſa congregatione facultatem conceſſam indicauit. Vnde dein factum, vt nec datam iam antè poteſtatem reuocare poſſet Viſitator Hernandius, nec tantæ virginis pietati refragari Tereſa, vel eius ardori morem nõ gerere. Hæc igitur cauſa fuit, cur à Segobienſis domicilij erectione reuerſa, nonniſi pauculis diebus dein Abulæ ſit commorata. Incunte enim Octobri anno ſæculi voluentis tertio & ſeptuageſimo, Abulam redierat, & anni ſequentis menſe Martio Beaſiũ delata eſt, è Toletana in tranſitu ſede ſecum Mariam de S. Ioſepho, quæ in præſens Oliſiponenſi domui præeſt, & Iſabellam de S. Franciſco, quæ Hiſpalenſe cœnobium moderatur; nec non Annam de Ieſu, & Mariam de Viſitatione, Eleonoram de S. Gabriele, denique Beatricem de S. Michaele ducendo.

Sanitatem ægrotanti Dominus pollicetur.

Primo, quo Malagone Beaſium abitura exierat die, cùm feruentiſsime

febris

febris ardoribus iactata, alijsque ægritudinibus afflicta, quàm sibi adhuc magna restaret via conficienda, quamque imbecilli esset valetudine, secum ipsa identidem reputaret; Eliam Prophetam à facie Iezabelis profugum in mentem reuocans, Domino queritabunda dictitabat: Quomodo hæc feram, Domine, tecum ipse despice. & ecce, subitò omnis febrium ardor, & vniuersæ, quibus exagitabatur, ægritudines euanuere. Beatium ingredienti permulti obuiam prodiere, atque inter alios non pauci equites; qui ante currus, quibus moniales vehebantur, ludicra quædam equestria exhibentes, ad templum vsque proximum eas sunt comitati, in quo plurimi eas opperiebantur. inde egressas clerus linteatus excipiens, cruce præuia, supplicantium ritu, & agmine facto, ad duarum illarum sororum, à quibus tot erant votis expetitæ, ædes, in quibus cœnobij noui ponenda erant initia, deduxit. Ecquod & venientium & excipientium fuerit gaudium, quæ voluptas, animo fingi potius, quàm exprimi verbis potest. Vt primum Catharina monachas conspexit, has ipsas esse comperit, quarum in nupera visione notarat vultus; ita namq; id ipsa postea cõmemorauit. Interim dũ hic Teresa commoratur, accessit illam visitandi gratia frater quidam Laicus de Excalceatorum numero, de quo infrà suus erit narrandi locus, Ioannes de Miseria: quem vt Catharina aspexit, eumdem ipsum esse ait, qui sibi inter somniandum tum quoque visus erat. Hoc igitur pacto, ingenti omnium cum voluptate, ipso gloriosi Apostoli Matthiæ natali die, anno quarto & septuagesimo, cœnobij huius posita sunt initia. nomen illi à S. Iosepho Saluatoris impositum. Cui duæ illæ sorores suas tam integrè perfecteque, adeoque nulla interposita conditione fortunas assignarunt, vt, si deinde in ipsum non cooptarentur, nullum sibi easdem repetendi ius esset. Eadem ipsa die sacrum ambę religionis assumentes habitum, maior Catharina de Iesu, minor verò natu Maria eodem omninò cognomento est appellata. Catharina ijs ipsis diebus, prout Redemptor Iesus id illi erat pollicitus, confirmatâ erat & robustâ valetudine, quæ etiam increscebat, vti suũ virtutes in dies incrementum accipiebant, atque imprimis mira animi demissio, & parendi voluntas promptissima. Summis hæc apud B. Matrem precibus contendebat, vt se in ministrantium sororum, non verò in chorum frequentantium numerum asscriberet; donec illi suam sententiam Mater rescripsit, & sub obedientiæ præcepto eam suscipere iniunxit: quin imò eisdem in litteris eam acriter increpuit, quòd non ea, qua oportuerat promptitudine hac sibi in re paruisset. Tandem non ita multo ab hinc tempore, cùm hanc ipsa domum suo moderaretur imperio, virtutibus illustris decessit: soror verò illius Maria superstes est, & hodie Cordubensis domus, quæ non ita pridem instituta est, Præpositam agit. Annam verò de Iesu Beasensi sedi voluit præesse, quæ modò Madritanæ præest, illi verò vicariam dedit Mariam de Visitatione.

Teresa miraculose sanitatem recuperat.

Monasterij Beasensis fundatio.

C A-

CAPVT IV.

CARMELITARVM EXCALCEATORVM INItia describuntur: ac præsertim duorum primorum cœnobiorum, Manzerani ac Pastranensis fundatio recensetur.

COgitaram ipse mecum, num continua serie monacharum cœnobia eorumque institutiones ante prosequi possem, quam ad Excalceatis Fratribus excitatorum fundationes deuenirem; verùm ita hæc illis & his illa connexa sunt, & inuicem cohærent, vt, quæ deinceps sum narraturus, satis commodè nequeant intelligi, nisi de virorum cœnobijs nonnulla præmisero. Verùm id sum quàm breuissimè facturus, ea dumtaxat recensens, quæ ad historiæ meæ scopum & contextum spectare videbũtur, ea inquam, quæ ipsorum occasione B. Mater Teresa executa est, è quibus euidentissimè patebit, tam Excalceatorum ipsam, quàm monialium Excalceatarum verè principem & fundatricem exstitisse. Iam suprà libri secundi cap. 10. aliquid hac de re tetigimus, dum de duob. illis fratribus Carmelitis, quos Metinæ Teresa ad operis huius adeò salutaris ac sancti initia cõstituenda inuenit, loqueremur, Patre inquam Antonio Heredia, qui deinde à Iesu nomen est mutuatus, & Ioanne de Cruce. Verùm, cùm domus, in qua duo hi Patres rei fundamenta ponerent, habendæ nulla suppeteret opportunitas, maxima animi contentione ac studio rei huius successum Domino in oratione commendabat. Itaque anno duodeseptuagesimo, antequam ad Vallisoletanam sedem erigendam abiret, cùm Abulæ versaretur, accessit illam Raphael de Auila Mexia, illustris Eques, Abula oriundus. Audito enim de Excalceatis etiam fratrib. primum regulæ rigorem seruaturis domicilio instituendo sermonem esse, & fieri id præ domus inopia commodè nõ posse, ruralem hanc in vsum domum illi obtulit, quam in Duruelo, Abulensis diœcesis pago, eoque perexiguo habebat; hanc villicus incolebat is, qui quod Raphaeli quotannis ab agricolis circumsecus pendebatur frumentum, domini in vsum colligebat. Ex hoc domus vsu facile Teresa colligebat, qualis ea demum esset: attamen hoc ipsa oblato inprimis læta, hoc ob beneficium immensas Deo gratias egit. Pagus hic, quòd in ea occurrebat via, quæ Metinam & Vallisoletum ducebat; huc ipsa cum sedem erectura pergeret, eam non potuit per occasionem non inspicere. Sera nocte ad hanc cùm appulisset, & vndiquaq; eam esset contemplata, talem quidem esse cõperit, vt, quia male materiata & quassata erat, illa se dumtaxat ei nocti minimè credere auderet. Nihil enim illa integri habebat, præter quam vestibulum vtrumq; spatiosum, & geminum conclaue, & culinam satis angustã.

Teresa Excalceatorũ & Excalceatarum fundatrix.

Initiũ fundationis Carmelitarum Excalceatorum.

Dd Illius

Illius vt situm inspexit Teresa, confestim suum ex ea designauit monasterium, vestibulum téplo, anteriora cubiculi choro, cubiculum cellulis, culinulam denique cœnaculo destinans. Metinam ergo delata extemplo Antonium Herediam vrget, vt in tenui illa domuncula rem auspicari ne grauaretur. nam præterquam, quòd in præsens melius nihil suppeteret, id peroportunum imprimis videri, ad eo faciliùs in huius executionem rei à superioribus facultatem impetrandam. De cætero Deo fideret, optima cum spe opem ilico sibi affuturam, nec diuinam vsquam sibi benignitatem defuturam: incepto dumtaxat opus esse. Hæc dum diceret, tantam animo fiduciam præferebat, quasi iam tum perfecta & adimpleta ea cerneret omnia, quæ hodie videmus, & postea etiam videbimus. Igitur Antonius egregiè huc animatus, rem auspicari decreuit; cui interim Mater in mandatis dedit, vt, quidquid domui necessarium foret, sedulò accurateq; conquireret. Ioannem verò a Cruce secum ad Vallisoletanam domum cum abduxisset, paucis illis, quibus ibidem hæsit, diebus, quod suis in cœnobijs vitæ genus seruaretur, quæ seueritates asperitatesque in vsu essent, quæ corporis mentisque edomandæ iniretur ratio, pluribus illum edocuit; denique quæcumque illi ex Ordinis præscripto seruanda essent, cùm vt ea penitus ipse perspecta haberet, tum vt illorum suas ipse in congregationes deinde vsum induceret. Vnica deerat ad rei auspicium Superiorum facultas: nam ijs, quas à Generali Præposito acceperat, litteris cautum erat, ne quod in fratrum vsum cœnobium aut domum, nisi Prouincialis accedente consensu, erigere præsumeret. Erat is tum Alfonsus Consaluius, qui Angelo de Salazar in munere successerat. Hunc igitur Teresa tanto est animi robore ac generositate allocuta, vt rei ille facultatem extemplò sit impertitus; à Patre autem Angelo hanc ipsam, operâ & intercessione Mariæ Mendosiæ, cuius, sic Deo disponente, Angelus tum auxilio & præsidio opus habebat, impetrauit. Itaque, nihil in hoc cunctandum rata, omnemque rescindens moram, ne quod aliunde illaberetur obstaculum, Ioannem à Cruce Duruelũ præmittit, qui antè domum instrueret & adornaret, quam iam demum instructa Heredia sua se abdicans Præpositura, primigeniæ se regulæ voto obstrinxit; inde Duruelum concessit. Prima aut secunda Aduentus Dominica, anno duodeseptuagesimo, primùm illic Deo ad aram litatum est. Hoc ergo loco duo hi Patres, iuxta eius, quam à B. Matre acceperant, formulæ præscriptum, summa cum mentis iucunditate vitam in quiete agebant; in oratione erant assidui, inusitatis carnem atterebant asperitatibus, suaque doctrina vitæque sanctioris exemplo vicinis circumquaque locis salutares imprimis existebant. Inde non ita multo interiecto spatio Manzeram concessere, nam Ludouicus de Toledo, Albaniensis Commendator, & Quinqueciuitatensis Dynasta, illorum sanctitate perspecta, hoc illis loco oratorium attribuit, in quo illustris quædam Dei-

Teresa Antonio Herediæ suadet, vt rē auspicaretur.

Ioannem à Cruce docet, quo suis in monasterijs viuere-tur modo.

Teresa facultatem obtinet à Prouinciali Alfonso Cósaluio.

Deiparæ Matris imago, quam è Belgio aduexerat, magnæ illa venerationis & pulchritudinis conspiciebatur, nec non cœnobiolum aliquod illis construxit. At non exigua fuit merces, qua hocce illi beneficium DEVS Optimus Maximus est remuneratus: vt enim alia diuinæ in ipsum beneuolentiæ signa taceam, hanc ipsam in familiam filiam eiusdem Isabellam de Toleto pertraxit, quæ mundanum fastum pedibus proculcans, & paupertate improperio Christi paternæ delicias domus posteriores ducens, Salmanticæ, vbi modò etiam commoratur, Excalceatarum est institutum amplexa. Deerat porrò in nouo illo cœnobio aqua, quam vnde ducerent, nesciebant fratres. hac ergo de re dum cum ipsis Antonius de IESV, qui loco vt Præpositus præerat, in monasterio loqueretur, & eo, quem manu tenebat, scipione terram feriret, hoc vt loco effoderent imperans; ecce fons copiosissimus simul & sapidissimus inde promanauit.

Aquam, scipione terrã percutiens, P. Antonius elicuit.

Sequenti verò anno, qui fuit vndeseptuagesimus, cum Pastranam Teresa ad domum constabiliendam abiret, Madritum pertransijt, & cum omnibus, quas secum ducebat, comitibus in quodam monacharum Franciscanum institutum sectantium monasterio, apud Eleonoram Mascarenam, quæ ipsum fundarat, & in eodem quoque commorabatur, diuersata est. Fuerat Eleonora Philippi, eo nomine Secundi, Hispaniarum Regis nutrix, mulier cùm religiosissima, tum omnium bonorum sine vllo discrimine amantissima; hinc fiebat, vt Beatam Matrem suo semper, quotiescumque hac transiret, hospitio exciperet. Tum quidem opportunè admodum aduenisse illam Eleonora dictitabat; Madriti siquidem in præsens anachoretam quemdam versari, qui miro illius videndæ desiderio teneretur, cuius & sociorum vitæ ratio cum eius, quam ipsa ex regulæ præscripto tenebat, tenore optimè sibi quadrare & coincidere videbatur.

Anachoretæ huic nomen fuit Mariani de Sancto Benedicto: genere erat Italus, Iurisprudentia conspicuus, magni vir nominis, laboris amantissimus, & austeritatum seueritatisque sectator acerrimus. Socium hic habebat adolescentem, qui Ioannes à Miseria vulgo dicebatur, rerum terrenarum inscius imprimis & ignarus, cæterùm diuinarũ ac cœlestium apprimè gnarus. Vixerant hactenus ambo haud procul Hispali, in solitudine, quam Tardoniam dicunt: at quoniam omne Anachoretarum genus, quod Religiosæ familiæ speciem non habebat, Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi auctoritate decretoque abrogabatur, Romam adire Marianus constituerat, eius quam hactenus duxerat vitæ prosequendæ facultatem à suprema sede petiturus. Hunc Teresa cùm conuenisset, suamque illi vitæ formulam prælegisset, ita illum primo colloquio perpulit, ipsam vt sectari vir decreuerit, non sine magno suipsius stupore (vti pòst ipse narrare nonnumquam solebat) quod suas mulier in partes adeo se celeriter per

Teresa Marianum de S. Benedicto Excalceatis aggregat.

Initia no[illegible] [illegible] fratrum [illegible] [illegible] trax [illegible] & immutasset. Narrabat hic tum Beatę Matri, a Roderico Gomio Pastranę [illegible] accommodum inprimis locum datum esse, à S. Petro cognomin[illegible] tum, vt in eo anachoreticam cum suis vitam ageret, verum se, habitu Excalceatorum assumpto, ibidem loci monasterium velle constituere. Quamprimum hanc ergo Teresa Alfonso Consaluio, Carmelitanorum Prouinciali, nec non Angelo de Salazar rem perscribit (eius enim sine pace ac copia excitari cœnobium nefas erat) tamque nauiter & [illegible] eam gessit, vt Aluari Mendosij Episcopi opera & intercessione haud difficulter eam ab illis obtinuerit. His ex animi sententia confectis, interim dum Teresa monialium domui erigendæ incumbit, Pastranam (vti Teresæ condixerant) venere Marianus, atque eiusdem collega: mox verò ipsa Manzera Antonium de IESV, vt noui initia cœnobij Pastranæ poneret, [illegible] atque duobus illis, ne qua intercederet mora, habitum parari iubet. [illegible] quoque tum monachas alias euocarat, quæ, quod illis adornabatur Pastranæ cœnobium, incolerent; duas enim dumtaxat secum habebat itineris socias. Aderat tum etiam alius, de familia Carmeli, habendis ad populum concionibus notus, & ætate venerandus, Balthazar de IESV [illegible] tu: qui, cognito recens hocce Pastranę domicilium fundari, vna cum [illegible] huc venerat, vt veste mutata ad nouum Excalceatorum cœtum [illegible], vti etiam [illegible] ita multò pòst transijt. Hic Marianum eiusque socium sacra veste induit, sed ea, qua fratres ministratorij vtuntur: neq; enim ad [illegible] pro humilitate Marianus rationibus poterat, vt sacerdotalem sumeret, donec tandem Præpositi Generalis iussum accederet, inter [illegible] cum [illegible] imperantis. Atq; hęc fuit causa, cur Teresa Pastranam concedere detrectarit, vti iam suprà, dum monasterij ibidem excitati primordia referrem, dixisse memini, hocce iter Dominus iniunxerit, ad maiora [illegible], quàm ad monialibus excitandam domum, illo [illegible] turæ, regulasq; & constitutiones secum sumere iusserit; quas de[illegible] præ[illegible]. Hoc deinde in cœnobium adlecti sunt permulti viri magni, & sanctimonia illustres, atque inter reliquos Magistri Ioannes de IESV, & Hieronymus Gratianus de Matre Dei, hunc nempe in rudia illa sanctæ illius renouationis [illegible] Carmelitarum regulæ primordia [illegible] Ordinem Maximum [illegible] ipsam vt constabiliret, adaugeret, [illegible] [illegible] perficeret quod ipse pro ea, qua valebat, & cœ[illegible] prudentia ac doctrina, egregiè præstitit. D[illegible] tum [illegible] Compluti operam, [illegible] æqualibus [illegible] [illegible]; [illegible] id tum dumtaxat [illegible] [illegible] ens, ve[illegible] [illegible] & [illegible]. Pastranam [illegible] cum pet[illegible] [illegible] [illegible] Præpositum [illegible] [illegible] de [illegible] commendatus, vt [illegible] [illegible] assumeretur, adeo tum huic, tum reliquis [illegible]

Illius fun[illegible] [illegible] Teresa impetrat.

Hieronymus Gratianus Excalceatis aggregatur.

congressu placuit, vt ieiuniis, corporis castigationibus, feruentibusque à DEO orationibus insisterent, hunc vt Ordini suo virum attribueret. Nec vana spes fuit aut deprecatio: ab eo namque tempore huic se ipse cœtui dedicauit. Exinde cum Malagonem beata Mater pertransiret, Beasium petens, domicilium ibidem erectura, sacerdos quidam Malagonius mirè silentio deditus, orationisque ac corporeæ macerationis oppido studiosus, ipsam vt vidit & quid moliretur didicisset, erga illius asticum institutum incredibiliter cœpit, vnaque cum ipsa Beasium abiens, ab Hieronymo Gratiano solenni ritu atque apparatu publice in templo monastica veste donatus est, simul & nomine Gregorij Nazianzeni. Fuit hic haud ita pridem Prouinciæ Castellanæ mira omnium ordinum ætatumque approbatione Vicarius, modo vero id ipse muneris in Lusitania exercet. Duo hæc cœnobia reliquorum fuere veluti fontes ac seminaria: nam breuissimo tempore plures hinc sunt circumquaque coloniæ dimissæ, conscia & annuente beata Matre omnibus: adeo vt decem, eoque amplius, priusquam vita excederet, congregationes domosque Excalceatorum conditas ipsa viderit. Nec verò solis Hispaniæ limitibus eæ comprehenduntur, cum etiam Genuæ trans mare, Nicolai de Iesu Maria Genuensis opera non ita pridem cœnobium sit excitatum, nec non ad Occidentis solis regiones sese familia hæc extenderit, & in Mexicanam prouinciam penetrarit.

Decem Teresa ante obitum Excalceatorũ vidit cœnobia.

CAPVT V.

VNDECIMVM HISPALI CONDITVR domicilium, sancto Iosepho dedicatum.

CVM Excalceati Patres æquè ac moniales priuato à Prouinciali non regerentur, sed Carmelitis Mitigatis simul omnes parerent: illorum in Bœtica Commissarius & Visitator, Apostolicæ Sedis auctoritate, constitutus est Hieronymus Gratianus. Etsi enim à paucis hoc ille institutum esset amplexus annis, ea tamen in ipso religio, probitas, prudentia, aliarumque eximiarum virtutum decora relucebant, ea ingenij nauitas & industria, hac vt prouincia aliisque honoribus etiam amplioribus dignus omnium sit calculo iudicatus. Hic Beasensem cum pro munere impulsus visitaret domum, in qua Teresia tum agebat, & illius rerum ipsa dotes ac [illegible] perspiceret; agendi [illegible] rationem non potuit non [illegible] suspicere, & [illegible] Deo [illegible] egregium hunc virum [illegible] [illegible] gratias agere. Ibidem hunc verò [illegible] ad [illegible] Legatus eum [illegible], [illegible]que Castellanæ eum [illegible] vti [illegible] erat, Visitatorem esse voluit. Verum, antequam hæc fierent, Tere-

ſæ in Caſtellam redire conſtituenti Gratianus ſuggeſſerat, è diuino honore inprimis ac cultu fore, ſi Hiſpali ſedem conſtitueret; cum quod nonnulli, domum etiam quamprimum conſignaturi, id à ſe enixe aliquoties petijſſent; tum verò, quod Archiepiſcopo, qui ſingulari cœtum [illegible] ſtudio complectebatur, eam rem quàm gratiſſimam fore nullus dubitaret. Erat quidem animo à ſedibus in Bœtica conſtituẽdis Tereſa alieniore, quæ etiam rationes varias eaſque prægnantiſſimas habebat, cur Hiſpalim concedere detrectaret; Gratiani tamen iudicio ſententiæque acquieuit. Quoniam verò æſtiui calores ingruebant, feſtinatio opus fuit. Abijt ergo ad Nuntium Pontificium Gratianus Madriti agentem; Tereſa vero [illegible] bus ipſis Beaſij hæſiſſet menſibus, ſex ſecum aſſumptis ſodalibus lectiſſimis, & orationis ac ſenſuum mortificandorum ſtudioſiſſimis, quales haud dubiè requiri Dominus videbat, pares nimirum ijs, quæ ibidem pòſt erant ſubeundæ, aduerſitatum procellis, vtque reliquarum per eamdem prouinciam dein ceu matres ac parentes forent, Hiſpalim deportatur. Hæ illarum ſunt nomina, Mater Maria de S. Ioanne, Iſabella de S. Franciſco, Maria de Spiritu ſancto, Iſabella de ſancto Hieronymo, Eleonora de ſancto Gabriele, Anna de ſancto Alberto. Itineris adhæc comites fuere F. Gregorius Nazianzenus, qui Beaſij haud ita pridem in ordinem aggregatus erat, nec non P. Iulianus ab Auila, & Antonius Gaytanus. Magna hocce in itinere cùm ob intenſos eorum dierum æſtus, tum diuerſoria importuna, denique quòd à nefarijs ea impuriſque hominibus non raro inſiderentur, tulerunt incommoda. Acceſſit ad hæc omnia illud longè grauiſſimum, quòd ipſam pridie feriarum deſcenſui Spiritus paracliti ſacrarum Tereſam phrenetica quædam & ardens occuparit febris, vt ſui propè impos videretur. In mali lenimentum aliud ſubſidium non ſuppetebat, quàm frigidę conſperſio. Sed ſolis ita æſtuabat ardore, vt nullum inde ſentiret refrigerium. In eo, ad quod tum primùm appulere, hoſpitio exiguum quoddam ipſis fuit aſſignatum cubiculum obnoxium ſoli ob [illegible] tectum & rimoſum ardoribus, vtpote nulla eis pellendis feneſtra inſtructum, cuius ſi oſtium aperiretur, tantus eodem penetrabat forinſecus æſtus, vt intolerabilis introrſum agentibus videretur. Lecti ea erat inæqualitas, vt cùm hinc in altum tumeret, illinc deprimeretur profundius, acutiſſimis conſtratus è ſaxis iacenti videretur. Cùm hic quietem B. Mater capere non poſſet, ilicò inde diſceſſum eſt: malebat quippe ſolares aperto in campo feruores pati, quàm qui anguſto illo in loco coarctatos aſſiabant. Erant hi nihilominus B. Matri meditandi materia, quàm vehementer damnati apud inferos calores & incendia patiantur, vtpote qui fixi in [illegible] coacti, ac ſedem mutare vel ſitum prohibiti, eodem velint nolint perſiſtere compellantur. Perculit ea mali in Matre importunitas ita mon[illegible] omnium animos, vt eam pro ſe quaque ſedulo [illegible] per [illegible]

Quæ in itinere Hiſpalenſi Tereſa tulerit incommoda.

commendarint: eaque orationis vis fuit & energia, vt nonnisi diurnum id tum malum fuerit, cùm alias nonnisi multorum spatio dierum ipsum finiretur. Longiùs progressis, nauigio Bœtis fuit transmittendus: sed cùm rectà cum curribus, vbi funis ducebat, traijcere non possent, ad latus aliquantum deflectere eos oportuit. Portitores, incertum quo casu, cùm funē ductilem e manibus dimisissent, ecce secundo cœpit flumine, aquarum impetu ponto nullo retinente fune, remis nullis ferri, vnum secum quem continebat currum raptans. Oēs extemplò trepidi vocem tollere; Monachę verò in corde suo ad Deum cœli clamare. Videbat hæc eminus ex arce sua vir nobilis, submisitque de suis, qui laborantibus suppetias ferret. Deo autem dante factum, vt in vado subsistente pontone, periclitantibus auxilio esse alij potuerint. qui porrò è proximo castello venerat, in regiam eos viā reduxit, à qua proculdubio noctis ingruentibus tenebris, aberrassent. Nihil verò B. Matrem afflixit grauius, quàm quod prima Pentecostes festiuitate contigit. Summa celeritate tota nocte vsi fuerant, vt ante lucē Cordubam cum peruenissent, ita adessent Missæ sacrificio, vt à nemine mortalium conspicerentur. nam maximè illam cruciabat, ante alios apparere & conspici. hinc, quotiescumque ruri & extra ciuitates oratoria locaq; sacra reperiebat, ad hæc se subducebat, rei sacræ præsēs adfutura. Idem Cordubæ agere constituerat, & ædiculam quamdam extra muros ciuitatis trans pontem quēdam sitā adire. Sed nō sine maxima difficultate huc pertingere potuit. Etenim sine Gubernatoris Cordubēsis facultate transire pontem currui nefas erat, & hanc ab eo impetrare perdifficile futurū dicebatur. Missus tamen Antonius Gaytanus facili eā negotio à Præfecto obtinuit. Sed hic molestiarū nōdum fuit finis; at nouus ex labore subortus labor. cùm enim currus essent latiores, & pontis porta admodum angusta, nulla eorum traijciēdorum apparebat ratio, nisi illorum compages soluerentur. sed ita demū vehicula disposita sunt, vt pontem transmissa sint. Ceterùm tum hic, tum in priori molestia trium amplius horarum illis spatium effluxit; quamquam interea ita vndique obducti currus erant, vt, licèt permulti curiosiùs inspecturi, ecquod genus hominum veheretur, affluerent, in nullius tamen oculos monachę incurrerent. Postquam verò ad oratorium iam peruentum esset, molestia nata etiam maior est: cùm enim locus à Spiritu sancto nomen haberet, eique esset dedicatus, permulti huc vndiquaque confluxerant mortales. Solennis namque de more futura erat supplicatio, dein verbi diuini prædicatio, & sacra tripudia. nisi verò hoc in loco rem sacram audissent, ad vrbem reuersas aliam oportuisset conquirere ædem, in qua Missarum mysteria spectassent. Vexabat hoc beatam Matrem ita quidem grauiter, vt, si sine piaculo sacri intermittere auditionem ea sibi die licuisset, ipsum omisisset, ne cum monialibus in confertam adeò se hominum multitudinem daret. Verùm secùs fieri

Teresæ graue erat ab aliis conspici.

cùm non possèt, per modum supplicantium ad ædem eas concedere voluit, pallijs albis amictas, ac velis capitum profundiùs demissis; non sine magna cunctorum admiratione, vtpote quibus hactenus nihil eius modi visum erat. Tum demum Teresam, ob tantam vim mortalium, inter quos se videbat, adeoque tumultuantem, nonnihil turbatam pridiani eorum ardores deferuere. Huic tñ malo quoq; eo modo profuit officiosa viri cuiusdam honesti ac probi caritas, qui in ipso ædis vestibulo Teresę obuius processit, seq; ducem vitæ constituens turbam ingruentem submouit: qui etiam à B. Matre rogatus, vt in sequestratum à populi strepitu sacellum sese côduceret, pie roganti morem gessit, nec ab ijs ante recessit, quam extra ædem eas deduxisset. Non multò pòst viro huic nihil minus opinanti opima obtigit hæreditas, quam ob exhibitum hoc quale quale Dei ancillis officium sibi cœlitùs submissam planè persuasum habebat. Hoc in sacello rem diuinam fecit Iulianus ab Auila, & moniales ad vnum omnes viuifici Eucharistiæ epuli fecit participes. Quæ quàm fieri poterat citissimè inde digressæ, diei æstum, sub ponte quodam parum commodo apricantes, declinarunt. Hæc aliaque eiusdem generis per viam incommoda tum monachæ subiere, etsi maxima animi æquitate & voluptate. Teresæ namque tam blanda & comis erat conuersatio, vt omnem itineris, si qua erat, molestiam sermonibus suis leniret, interdum de maximi ponderis rebus loquens, aliàs ad laborum tolerantiam suas animans, denique de passim occurrentibus & obuijs iucundissima miscens colloquia. Tandem itaque, quinta ante Dominicam sanctissimæ Trinitatis feria Hispalim peruentum est, vbi iam tum Marianus de sancto Benedicto domum ipsis conduxerat. Hanc beata Mater cùm esset ingressa, statim eius in re possessionem se posse sperabat, vti alijs in opidis facere solebat, & rem omnem iam ex voto confectam esse; quod vrbis illius Archiepiscopus Christophorus de Rojas, miro erga Excalceatos studio raperetur, & interdum hac de re ad beatam Matrem perscripsisset, insigniter erga ipsam animatus. ipse quoque Gratianus & Marianus pergratũ illi se fecisse opinabantur, quòd huc Teresa appulisset. Verum longè secus, ac cogitarat, res côtigit; hanc quippe, vti reliquas hactenus, eadem cum difficultate parari, & Teresæ labore constare Dominus cupiebat. Archiepiscopus namque à Monialium erat cœnobijs, quæ certis non constarent prouentibus, maximè alienus: singularis porrò in hoc Dei elucebat prouidentia, quòd nihil dum Præsul comperisset, vel è quoquam illi dixisset eorum, quæ Teresa Hispali erat molitura. Si enim eorum ante, quàm ipsa illuc appulisset, fuisset conscius, facultatem eius rei fundandæ nunquam esset elargitus, & monasterij fundatio penitus non successisset. Cupiebat quidem eam venire, & moniales secum ducere, non tamen sedem domiciliumque illis e fidelium benignitate victus constituere. Statuerat namque has ipsas per suæ curæ credita monasteria dispertiri, vt illarum

hæ

hæc vſu & quotidiana conſuetudine ad vitæ nouitatem moreſque religioſiores conformarentur. Itaque Tereſæ Marianus poteſtatem ab Archiepiſcopo concedendam ad cœnobij pauperis conſtructionem negabat, neve hanc illum cuiquam hactenus aut Hiſpali, aut Cordubę, cui ante ciuitati vt Epiſcopus prę fuerat, conceſſiſſe; quamobrem non omnino abs re futurum, ſi redditibus ipſa cœnobium hoc annuis ſtabiliri permitteret. Ab hoc B. Mater conſilio planè erat aliena: neq; enim aliter dotata condere monaſteria ſolebat, quàm in opidis minoribus, in quibus vel eadem penitus nō cōſtituenda, vel prouentibus ita dotanda dictitabat, nihil vt neceſſariorum ſubſidiorum domeſticorum cuiquam deeſſet. Tum verò ad certos Hiſpalenſi domui attribuendos prouentus adeò parum à re nummaria inſtructa erat, vt Hiſpalim inuecta ſolum teruncium ſecum haberet. Tandem tamē Præſul, importunioribus Mariani poſtulatis cedēs, rei diuinæ faciendæ facultatem eſt impertitus, quę primùm facta Dominica SS. Trinitatis proxima, in IV. ante Kal. Iunias diem incidenti, anno quinto & ſeptuageſimo. Vetuit tamen, ne ære Campano ad ſacra ſignum daretur, nec ipſum de loco ſuperiore ſuſpenderetur; ſed iam antè ſuſpenſum erat. Miſit ad hæc quemdā è ſacerdotibus domeſticis, qui ſacrorū hic Deo offerret primitias. Atq; hoc pacto loci huius inita poſſeſſio eſt, & diuina ibidem recitata ſunt horarum officia. inditum cœnobio à S. Ioſepho de monte Carmeli cognomē. Domui porrò aliqualiter inſtruendæ & adaptandæ neceſſarias oportunitates Mariani vrbe tota conquiſiuit induſtria & ſedulitas: monachę enim, præter ea, quibus currus obtexerant, velamina, aliam ſecum non tulerant ſupellectilem. Plenam porrò fundationis locandæ poteſtatem Antiſtes minimè fecerat, ſed dumtaxat ſacrificij peragendi. Ceterùm Tereſæ adeò non hæc imperfecta poteſtas, aliæque rationes fecere ſatis, vt, niſi verita fuiſſet, ne quam Hieronymo Gratiano Viſitatori & P. Mariano ſuo moleſtiam vel dolorem diſceſſu attuliſſet, properè inde ſe cum ſodalibus ſubduxiſſet. At Marianus cùm paulatim blandioribus Archiepiſcopum verbis leniret, breui ſe diſpecturum hic aiebat, quid in beatæ Matris agendum foret negotio.

Hiſpalenſis cœnobij adita poſſeſſio.

Sub idem tēpus acceſſere ad Tereſam Carmelitę Gaudentes, ſciſcitantes, ecqua tandem auctoritate monaſterium hoc conderet, vel quid ad hoc iuris afferret: quibus cùm acceptas olim à Præpoſito Generali litteras oſtendiſſet, quieſcentes vlteriùs inquirere deſierunt. Deo autem diſponente factum, prorſus vt illos lateret, quàm parum erga hoc eſſet Archiepiſcopus cœnobium animatus: ſi enim alienum hunc animum comperiſſent, ipſum hauddubiè, ſi modò extrema tentare voluiſſent, ſubuertere potuiſſent. Haud longo interpoſito tempore ipſe Tereſam Præſul adijt; quem illa ea animi vehementiâ & ſpiritu eſt allocuta, vt, qui in ipſa loquebatur, Deo is reſiſtere haud valeret; inſuper adderet, eo cuncta

peragerentur modo, quo ipsa vellet. hinc deinceps si qua poterat, & quoties se dabat occasio, se beneuolum declarauit, ac partium eius fautorem.

CAPVT VI.

QVID TERESA HISPALI PASSA SIT: NON inde antè discessit, quàm in proprijs monachæ ædibus commorarentur.

ETSI Hispalis adeò copiosa & opulenta sit ciuitas, & tam luculenta in egenos benignitate succurrat, nec ibi defuturus videretur, qui Excalceatis in domo comparanda statim suppetias ferret, & necessaria vitæ subsidia submitteret; ita tamen hac in vrbe beatam Matrem eiusque socias exercere Domino placuit, vt nullo in opido maiori hactenus rerum laborarit inopia. neque enim tantùm ad menses aliquot tecti caruerunt oportunitate, verùm etiam vitæ trahendæ necessaria ægerrimè admodum ac tenuissimè suppetebant. Domus adhæc ipsa instructa non erat, & oportuna supellectile destituta; in quibus defatigata & confecta membra reclinarent, sacci deerant, nec non cibaria fami pellendæ, quin ijs ipsis diebus, dum oua aliquot coquenda essent, vetera illis per domum funium detritorum scruta quæritanda erant, quibus ignem fouerent. Læta tamen & hilari cunctas has mente patiebantur ærumnas Nulli dum notæ erant, nemo eas adibat. Adhæc, grauis Matrem ipsam infirmitas, ceteras etiam omnes cœli noui prostrauit intemperies: tum quòd per æstiuos huc appulissent feruores, tum verò quòd ijs rerum quæ dixi oportunarum premerentur incommodis. Nullæ item se, quæ in familiam cooptarentur, virgines offerebant, & quæ ante Teresę aduentum ei se adiungere in animo habuerant, hoc vitæ rigore deterritæ se prodere, & aleam tentare non audebant. Sed paulò pòst, cùm nonnullæ Deo inspirante in cœtum hunc adlegerentur, aliquatenus domesticæ penuriæ subuentum est: atque imprimis honestæ ac nobilis cuiusdam viduæ liberalitate, quæ cùm ad hoc institutum amplectendum animum adiunxisset, & secundò cùm B. Matre hac de re ageret; nullo postulante, bis mille septingentorum aureorum summam attulit, quæ ex lamellis aureis & argenteis nummis redacta est. cùm verò ingressum tantisper differret, quousque rem domesticam composuisset, ex hac eam quidem vita migrare contigit; sed testamenti tabulis rerum suarum ex asse hæredem domum hanc esse voluit. Verùm alia quædam virgo, sub ipsa principia in familiam hanc cooptata, plus ceteris ad reliquarum patientiam & virtutes probandas contulit. tantum enim illis molestia-

festiatum peperit, & tum beatam Matrem, tum socias in eas exagitationis redegit angustias, vt, sicut beata Mater pòst referre solebat, quæ Hispalim secum adirent, inter alias eæ studiosè antè seligendæ viderentur, vt quæ ibi aduersa subierunt, ijs se ferendis disponerent. Qui verò de eadem in Excalceatarum cœtum adlegenda apud B. Matrem egerant, tam eximia de illa prædicabant, vt Teresa, si hæc ipsa monacha prodigia non patraret, magnam illos honoris sui facturos diceret iacturam. Hæc ad menses quidé aliquot in religione vixit, sed, quòd alteri vitæ generi ab hoc discrepanti assueuisset, hanc deseruit, & ad pristinam reuersa est normam. Erat hæc Hispalensibus nota, virtutisque apud omnes & sanctitatis opinionem collegerat: cuius proinde egressio varijs in populo sermonibus atque obtrectationibus ansam dedit. nam nemo non Teresam & socias sugillando traducere, nemo non calumniari, & grauis illi affricare infamiæ maculam. Sed victrix tandem emersit veritas, vt cui præualere fucus & mendacia, etsi hanc acriter exagitarent & diuexarent, minimè potuere. nam quæ verè virtutum erant sectatrices & studiosæ, tales reuera esse pòst compertum est, ipsarumque religio & virtus cùm purior apparuit, tum magis in populo innotuit, & qui maleuolorum temerè calumnijs crediderant viri graues, in fraudem ab alijs perducti, sinistram opinionem deposuere. Per idem tempus de hac ipsa re longè Teresa manifestiùs, quàm eam ipse tango, cuidam de suarum numero Præpositæ in hæc verba scribit: *Litteras hasce iam lectas ad Metineusem Præfectam porrò mitte, quæ non mediocriter angetur, ob quædam à me nuper illi perscripta, etsi nonnisi quàm poteram minimè eas quibus exagitamur molestias verbis extulissem. Noris igitur, iam inde ab Abulensis domus erectione nullo esse numero vniuersa quæ tuli aduersa, si cum ijs, quæ hic ferenda mihi fuere, comparauero: quæ qui norint, non immeritò me hæc scribere comperient.* Addit deinde: *Iam tandem patebit, commentitia esse omnia & inania, quæ sparsa sunt. hæc porrò de nobis hic vulgò ferebantur, acribus nos in monachas, pedibus manibusq; vinctas, flagellis animaduertere: atque vtinam alia in vulgus sparsa non essent, & eius generis fuissent vniuersa! Erant enim præter rem hanc adeò grauem alia sexcenta eiusdemodi, vt iam tum manifestè appareret, Deum idcirco duris aduersorum flagellis in nos animaduertere velle, vt optato tandem omnia fine concluderentur. atque ita reuera mihi persuadeo. Ipsarum proinde est animo propterea non deijci; quin potius spero in Domino, breui nos hinc sospites digressuras.* Non sine ratione hæc scribere B Mater potuit: eò namque res deuenit & calumnia, vt ad sacros Inquisitores vnà cum socijs delata sit, & in ipsarum sit vitam studiosè inquisitum, ac testes auditi. Sed vnde probrum ac maculam secutura æmuli sperabant, inde ancillarum Dei patuit innocentia ac sanctimonia, & quã iniquis opprimerétur modis, & lacerarétur calũnijs. atq ita tandé negotio huic finis est impositus. Habebãt ad hæc sacerdotem, qui noxas confessis operam dabat, adeò anxium & rerum ex-

Veritatẽ expugnare mẽdacium non potest.

Teresa & sociæ ad inquisitionis sacræ tribunal delatæ.

expertem, & imperitum, vt ne Latinis quidem verbis eas sibi fineret crucē imprimere, quibus tamen passim omnes assueuerant. ita namq; mordicus alterius cuiusdam monachæ, quæ antè huic se dicarat monasterio, agendi consuetudinem approbabat, vt reliquas omnes hanc non imitantes errare, solam ipsam sapere, & huius reliquas imitari exemplum debere dictitaret. Aliquo illius temporis ac molestiarum spatio non solùm eam cruciabant homines, sed ipse etiam Deus, ad ancillæ suæ experimentum & tolerandi materiam, sese videbatur subducere. vnde toto vitæ tempore similem huic animo negabat obrepsisse inertiam, vel spiritus languorem parem ei, qui tunc sibi insidebat; adeò vt se ipsa vix agnosceret. Licèt enim insignem in Deum numquam non præferret fiduciam, ita tamen sui erat dissimilis ab ea, quam se su sse senserat, ex quo primùm ad cœnobia constituenda animum cœpisset adiungere, facilè vt in se sentiret, iam suam Deum nonnihil manum subduxisse; vt videret nimirum, quam hactenus declararat animi celsitatem & magnitudinem, non à se eam, sed ab eodem Domino promanare. Iam inde ab exeunte Maio, ferè adusque solennia sequentis anni ieiunia, Hispali egerat, ac nulla dum ædium comparandarum fiebat à quoquam mentio, nullum ijs comparandis suppetebat argentum, nullus deniquè qui mutuò ipsum daret, quales alijs in opidis sibi minimè defuerant. Cùm videret autem aliorum negotiorum ingruentium occasione propediem in Castellam sibi redeundum fore, non mediocriter animo angebatur; neque enim inde antè abire constituerat, quàm de tecti oportunitate suis esset sodalibus prospectum. Ijs ipsis diebus Hispalim delatus est nouo ex orbe redux Laurentius Cepedius, beatæ Matris frater, qui sorori suæ incredibili quadam ratione præstò fuit, & quàm potuit diligentissimam attulit operam, vt ædes stabiles coemerentur. Interim ad Deum ipsa confugit, consuetum suis in necessitatibus auxilium & asylum, nec non ad beatum Iosephum; ipsæ etiam assiduis monachæ ad Dominum precibus clamabant, vt suis ipse ancillis de domo prospiceret. Quadam ergo die de hoc Teresa negotio cum Domino inter comprecandum agens, ab ipso audijt: *Iam te ipse exaudiui, mihi res eius curam committe.* His illa verbis erecta, iam sibi domum in manibus habere videbatur. De vnius coemptione iam propè inter partes conuenerat, quæ ad omnium quidem facere gustum videbatur, quòd opportuno sita erat loco; quamuis illarum è re minime esse videbatur, quòd esset præ vetustate ruinosa, & velut de nouo à fundamentis excitanda, quam in structuram multa pecuniæ vis requirebatur. Dominus itaque, qui in rem cœnobij eam minimè fore præuidebat, vtpote quæ multorum spatio annorum vix munienda & concinnanda videbatur, monachæ verò à re nummaria parum instructæ essent, quòd domum illis se curaturum spopondisset, effecit, vt illarū venditor ædiū nonnullas incōgruas proponeret con-

Dominus à Teresa se subducebat, vt eo magis pateretur.

Dominus Teresæ curat negotia.

conditiones tum, cùm iam ſtipulationis erant tabulæ conficiendæ; & infecta re à partibus vtrimque recedi haud iniquè ferret, ipſumq; contractum reſcindi gauderet. idcirco namque ita rem hanc Dominus moderabatur, vt hoc pacto de commodiori ipſis domicilio proſpiceret. Nec feſellit: nam aliud ſex aureorum millibus comparatum eſt, etſi non ſine multorum cōtradictione & impedimento. nam monachi, in vicinia commorantes, ſummopere, auctoritate publica interpoſita, inſtiterunt, huc ne ipſæ commigrarent. Sed nihil hoc morata Tereſa, dedit operam, vt tum ipſa, tum Maria de S. Ioſepho, quam Præfectam Hiſpalenſem conſtituerat, & aliæ duæ ſecum monachæ ſummo in ſilentio nocte quadam huc tranſirent, quo ſemel iam facto non fuit, qui ſe deinceps opponeret. Laurentius porrò Cepedius, qui hoc in negotium hactenus nauiter incubuerat, cibaria illis quotidiana & victum ſubminiſtrabat, quòd domus hæc monaſterij loco non haberetur, nec ſolitis piorum ſuſtineretur ſubſidijs, niſi fortè vnius Carthuſianorum (quorum domus hic *de las Cuenas* appellabatur) Prioris; qui ſanè vir miro tum erga Deum, tum erga has ancillas eius ſtudio & pietate afficiebatur. Menſem fermè integrum hoc in ſtatu egere. interim Laurentius Cepedius in ædem ſacram adaptandam, & alia domus membra infarcienda magnam nummorum multitudinem inſumpſit: qui ſi ijs Hiſpalim diebus non appuliſſet, nihil horum penitus per ſe monachæ præſtare potuiſſent. Omnibus ergo iam concinnatis, optaſſet quidem Tereſa ſine ſtrepitu atque apparatu vllo Venerabile huc Sacramentum inferri; verùm Carthuſienſi Priori, & Garziæ Aluario Sacerdoti Hiſpalenſi, viro integerrimo (qui rem hanc non ſecùs ac ſuam curabant) placuit, quò cœnobium magis in populum innoteſceret, hunc ſolenni ritu ac feſtiua pompa encæniorum diem celebrari. qua etiam ſuper re cùm Archiepiſcopum conſuluiſſent, ipſorum ipſe haud inuitus ſententiæ acceſsit. Edixit itaque, vt, vniuerſo clero & nonnullis ſodalitatibus conuenientibus, & vijs publicis adornatis, de quadam parochiali æde Venerabile Chriſti corpus huc transferretur. Vt dictum, factum: nam Garzias Aluarius cùm templū, tum noui clauſtrum monaſterij ritè inſtruxit, ſcitas hinc inde aras adaptauit. multas denique elegantiarum varietates ad voluptatem compoſitas induxit; atq; inter cæteras aquam è malorum aureorum cytinis expreſſam per tubos in perpetui fontis modum fluere fecit: etſi hunc B. Mater fontem omitti voluiſſet. Viæ, vti ſtatutum erat, & mundatæ & adornatæ ſunt, magnaque ſolennitate & pompa, feſtiuo ſymphoniacorum & inſtrumentorum muſicorum concentu, Auguſtiſsimus Angelorum panis ab Archiepiſcopo huc delatus eſt, Dominica ante Pentecoſten, quæ in tertium ante Nonas Iunias diem incidit, anno ſeculi præſentis ſexto poſt ſeptuageſimum. Quo etiam die prodigioſum quid contigit, quod etiam omnibus, ante quorum id oculos factum eſt, ſtuporem mouit.

Res admirabilis, quæ contigit eo die, quo Venerabile Eucharistiæ Sacramentum Hispalensem in domum illatum est.

Plurima hac encæniorum die missilia in plausu ignea missa erant, & crebro bombardarum fragore omnia identidem reboarant; cùm iam supplicatione finita, sub vesperam, dum denuo festiui ignes & boatus tormentorum repetuntur, casu nescio quo in puluerem sulphureum, tametsi exiguum, ignis illapsus est; is tamen, qui puluerem habebat, non sine miraculo à flamma læsus non fuit. Sed ecce & nouum prodigium: cùm enim adusque cœnobij fastigium flamma repens ascenderet, cuius laqueare subflaua & coccinea bysso tenui adornatum erat; ecce, fornicis quidem lapides tetram ab ipsa fumi fuligine nigredinem induerũt, ipsa tamen extima byssus tenuissima, quæ omnium iudicio prima concipere flammam debuisset, ita integra & inuiolata apparuit, vti cùm primùm laqueari appensa fuit. Mirã B. Matri, quæcumque acta essent, & voluptatem attulere & solatium, tum verò magis, quòd in propria & adeò quidem bona suas discedens monachas domo relinqueret, in qua decennio propè toto dein sunt commoratæ. Nam postea Isabella de S. Francisco, cùm ibidem Præpositam ageret, anno sæculi huius sexto & octogesimo, aliam septingentis, supra duodena millia, aureis coemit, quæ ea ipsa est, quam modò incolunt, pio scilicet aliquot proborum virorum adminiculo, atque imprimis Petri Ceresi Pardi, viri cùm genere, tum virtutum splendore, atque imprimis omnium principe caritate, & benigna in DEI famulos liberalitate notissimi, qua etiam stimulante suas in pia id genus opera facultates assiduè erogare non dubitat. Horum ille in operum exercitio adeò non defatigatur vmquam, vt, quidquid assiduo conquirit labore, in eadem magna animi alacritate impendat. Is in domus huius monialium coemptionem aureos sex mille insumpsit, ædi verò sacræ multiplicem est apparatum, & supellectilem ex argento elargitus, atque inter alia ducenũm aureorum lychnum, & argenteam crucem, Sanctorum reliquijs condecoratam, quæ tricentenis nummis aureis stetit; &, cùm primùm domum hanc adijt, quadringentorum illi honorarium contribuit. Vt verò de alijs Religiosis domibus, in quas ille profusus admodum exstitit, nihil dicam, (constat namque mihi, vni illum inter alias, etsi non simul vna vice, tria aureorum millia insigni benignitate contulisse) erga hanc sanè Excalceatarum & Excalceatorum familiam munificentissimum se semper præbuit; & ita quidem eminenter, vt paucis hanc benignitatem complecti verbis non possem. Omissis enim ijs, quæ in Madritanum, Granatense, Beasense, Burgense, Salmantinum, Albanum, aliaque instituti huius domicilia liberaliter profudit; ipsa sanè Olisipponensis sedes, illius operâ potissimum & adminiculo ortum habuit: nam in illius stabilimentum & erectionem ter mille contribuit aureos, & etiamnum quotidie noua illi submittit subsidia. Ipsum profectò Excalceatorum Hispalensium cœnobium bina simul aureorum millia ab ipso accepit, vt taceam ea, quæ quotidianos

Virtutes Petri Ceresi Pardi.

ab

ab illo suppeditantur in vsus. Etsi verò tantum argenti, tamque frequenter pia in opera elargiatur, maiora tamen dandi voluntatem & animum præfert: ita namque promptè & gratanter hæc exequitur, perinde ac si exiguam & quotidianam stipem erogaret. Credo equidem parum æquis illum accepturum animis, quòd hæc à me scripto ad posteritatem consignentur; sed vnius DEI gloriæ promouendæ studio, & vt aliquam, quod huiusmodi ex operibus ad proximum emanat exemplo, lectori vtilitatem afferam, hæc à me literis mandata sunt. Laurentio porrò Cepedio eam quam huc attulit opem, DEVS æquissimus remunerator egregiè rependit; nam inter cætera, sibi paruulam quamdam, è filiabus eius, Teresam nomine, adoptauit. Mirifico erga hanc Beata Mater affectu rapiebatur, quòd eam & suauissimis moribus, & indole eximia, & alijs ad DEO ancillandum dotibus instructam cerneret. hæc hodie in Abulensi Conuentu degit, & Teresa de IESV vulgò cognominatur. Dum Dominica die solennitate omni peracta, tum etiam molestiæ & labores omnes finem accepissent, & iam aliquam sibi B. Mater indulgere quietem à laboribus præteritis debuisset, postridie eius diei sine cunctatione inde discessit, cùm quòd sui præsentiâ reliqua per Castellam domicilia opus imprimis haberent, & cœli calores quotidie magis ac magis inualescerent, tum aliquod afferre longior mora discrimen potuisset. Lætam igitur festiuitatis huius, quam moniales senserant, iucunditatem diluit, velut aquâ offusâ, inopinatus Matris suæ carissimæ inde discessus, cuius vnius præsentia ad vnum omnes maximè recreabat. Verùm ob eas, quas iam diximus rationes, diutiùs hærere Hispali ei nefas fuit, tum verò, quòd dicatas Spiritui sancto ferias, quæ sequenti proximè Hebdomade recolebantur, Malagone celebrare constituisset. Hispalensi itaque domui Præpositam dedit Mariam de Sancto Iosepho, quæ hanc etiam tamdiu rexit, donec ad Olisipponensem constituendam sedem est euocata; illius verò vicariam Mariam de S. Spiritu constituit.

CAPVT VII.

DVODECIMVM CARAVACAE EXcitatur cœnobium.

INterim dum Abulæ Teresa ageret, iamiam Beasium concessura, venit ad ipsam missus Carauaca nuntius cum litteris Catharinæ de Otalora, de primarijs loci illius matronis (fuit hæc Licentiati Munnosij Regij in Concilio Indico Consiliarij, ac deinde in Senatus Regij Assessores adlecti vxor) quibus Beatam ipsa Matrem rogabat, vt illa in ciuitate

sedem

sedem suarum erigeret.Rei huius illa fuit occasio.Dixerat ibidem pro cõcione quidam è societate nostra Ecclesiastes ea verborum ac spiritus vehementia,vt his tres è primaria nobilitate virgines sanguine inuicem iunctæ,commotæ, mundo rebusque mundanis nuntium remittere,seq; DEO in religioso instituto dicare decreuerint: quarum hæc sunt nomina, Francisca de Saojosa,Francisca de Moya,Francisca denique Tauste.Harum prima Catharinæ de Otalora consobrina erat, & illius in familia commorabatur, quò & aliæ duæ pòst commigrarunt.quæ si hoc in opido constituere ex se cœnobium vellet, illius in fundationem Catharina bis mille nummos aureos spopondit, tum etiam omnem, qua vsui esse poterat, opem, vti ab Ordinum Equestrium concilio eius rei facultas obtineretur. quòd enim opidum id Equitum D. Iácobi iuris esset, illorum iniussu nouum in illo erigi monasterium nefas erat. Hac porrò illæ in domo non minori in solitudine agebant, quàm si monasterij cuiusdam claustro continerentur: nam in vna ædium parte, quam pia illa vidua ipsis singillatim assignarat, ædiculam priuatam habebãt, nec non confessionalem exedram,& orbem versatilem cœnobiorum in morem.Dubitabant autem,quodnam demum hoc in cœnobium institutum inducerent: nec vllam hactenus in partem penitus propenderant. donec eò tandem quidam appulit de Socijs nostris, cognomẽto Leyua, à quo audiere, in regno Toletano illustrem quamdam sanctitate mulierem, Teresam de Iesu cognominatam, noua Carmelitanarum erigere cœnobia, in quibus & religionis vigeret integritas, & claustrum seruaretur arctissimum. His demum compertis,animum pariter huc induxerunt,& apud Catharinã tantum vnanimi voto effecere,vt omnium ipsa nomine ad Teresam hac de re scriberet, ipsarumq; trium ad sedis primordia constituenda hæreditatem offerret. Hac illius postulatione B.Mater mirificè in animo recreata,Abula discessit, statuitque,iam Beasensi domo constituta, Carauacam etiam concedere: atque hanc ob causam plures secum sodales duxit, quàm Beasensis initia sedis requirerent. Idipsum & Catharinæ de Otalora per litteras spopondit, illam regiam interea iubens rei inchoandæ potestatem exigere. Nec verò eam difficile fuit obtinere. cùm enim sua ipsa Teresa manu Regi Philippo hac de re scripsisset, quamprimùm hic eius copiam fecit. Verùm,quod hoc Ordinario loci domicilium subesse Rex iussisset,denuò ad Curiam hac de re planiùs opus fuit referre, quòd hanc ad reliquarum exemplum Ordini subijci ac parere domũ Teresa mallet.Interim dum hæc aguntur, Hieronymo Gratiano Visitatori Apostolico placuit illam Beasio, vbi tum quidem cõmorabatur, recedere,& ad Hispalensem sedem constituendam proficisci. hinc maximo virginum illarum cum dolore hæc diutiùs dilata res est,quę iam ad templum ornandum spectantia summa diligentia & festinatione compararant, & iam rem velut confectam habebant. Idcircò etiam Annam de S. Alberto,

Carauacẽsis monasterij initia.

quam

quam secum B. Mater duxerat, vt Carauacensem domum moderaretur, Hispali interea reliquit, reliquas porrò, quas in monasterij eiusdem initia ponenda aduexerat, Malagonem remisit. Vt primùm eius, quam & qualem optabant, facultatis regiæ litteræ aduenere, illæ DEI ancillæ Beatam Matrem assiduè, vt Carauacam ad cœptum monasterij negotium conficiendum excurreret, vrgebant. Quòd autem pia admodum & æqua illarum videretur postulatio, & Hispalenses res æquo longiùs traherentur, placuit Beatæ Matri, nec non Patri Visitatori aliquot Carauacam Monachas mittere, quæ illius loco noua iacerent domus fundamenta. Hanc ob caussam est Hispali missa Anna de Sancto Alberto, quam Præfectam Teresa crearat: hæc rectà Malagonem reuersa, quatuor inde alias abduxit, Barbaram puta de Sancto Spiritu, quæ primas à superiore teneret, Annam de Incarnatione, Ioannam de Sancto Hieronymo, Catharinam demum de Assumptione; quæ simul omnes Carauacam, ipso exspectationi partus Deiparæ Matris die sacro appulsæ sunt, & peramanter & benignè à tribus illis DEI ancillis exceptæ, non quidem in Catharinæ de Otalora, sed Roderici de Moya, Franciscæ de Moya patris ædibus. hic enim suarum illis ædium partem mutuo dederat, in qua dein ipsæ elegantem admodum ædiculam cum odæo distincto concinnarunt, additis etiam reticulatis cancellis & orbe versatili. Dum quæ necessaria erant, comparantur, & tabulæ fundationis conficiuntur, & domestica supellex conuehitur, December mensis effluxit: Sequenti verò die, ipsis inquam anni sexti & septuagesimi Kalendis, sanctissimum Altaris Sacramentum huc illatum est, & loci inita possesio, illique data à Sancto Iosepho appellatio. Eodem ipso die religiosum sumpsere amictum fundatricum duæ; nam tertiam aliquot tum suam apud sororem commorari diebus oportuit. Hanc suis in fundationibus Teresa ait foris tum fuisse: & reuera fuit tum, cùm de hac ipsa fundatione scriberet. Sed non multò pòst, duorum circiter aut trium mensium interuallo, vestem illi contulit Hieronymus Gratianus, hanc cùm domum Visitator lustraret. Hæ suo quæque tempore ritè vota DEO nuncuparunt, & Francisca de Matre DEI, Francisca de Cruce, Francisca de Sancto Iosepho sunt appellatæ. eo porrò singulas hic ordine recenseo, quo capitis eas initio produxi; quæ etiamnum, magnæ probitatis & religionis dantes omnibus exempla, Carauacæ commorantur.

CAPVT VIII.

QVADRIENNII SPATIO NVLLVM TEresa fundat cœnobium; quidque interea ea & egerit, & passa sit.

HIspali Teresa Malagonem, inde Toletum concesfit, vbi aliquot mensium spatio hæsit. Quoniam verò, qui diuini obsequij studio animas DEO plurimas lucrantur, salutis nostræ aduersario imprimis exosi sunt, & eos ipse, qua potis est, ratione exagitat & persequitur, satis illi non fuit, Hispali se Teresæ aduersarium præbuisse, verùm etiam multas alias excogitauit rationes, ad impediendum, ne qua, præter iam cōdita, de nouo cœnobia vspiam conderentur, quòd magnum inde ipse pateretur dispendium, sibique eadem permolesta essent. quin omnem iam mouerat lapidem, nisi illi DEVS obstitisset, vt, quæ iam in Monacharum Monachorumque vsum de facto constructa erant, penitus dissoluerentur, & subuerterentur. Cùm itaque in his Teresa fundandis quotidie progrederetur, huius ipsa rei Generalem Præpositum certiorem reddebat; à quo vicissim litteras recipiebat, quibus hunc ipse sibi esse progressum longè acceptissimum testabatur. Qua illius voluptate & applausu incredibiles suos Teresa labores & ærumnas, quas in singulorum propè fundationibus domiciliorum experiebatur, non parum leniebat. quòd enim DEI hunc ipsa teneret loco, quam illi afferebat lætitiam, DEO se afferre existimabat. Hinc, cùm per literas illum rogasset, sua iuberet auctoritate, ne qua noua exinde à se cœnobia excitarentur; hoc se is nequaquam facturum respondit, desiderare se namque, tot vt illius erigerentur operâ, quot in capite haberet capillos. Hæc quidem tum ille, verùm paucis inde pòst annis Generali Carmelitæ in congregatione collecti Teresam, antequam Hispali discederet, per litteras monuere, non modò vt nullas posthac nouas erigeret sedes, verùm etiam ex omnibus iam erectis eam sibi, quam vellet, eligeret, in qua deinceps quietè viueret, nec ea ampliùs egrederetur. Hoc Beatæ Matri imperium ex voto accidit: quod enim sibi reliquum erat vitæ, in quiete id monastica traducere peroptabat, simul etiam à tanto discursu ac profectione erat alienissima: etsi aliud longè spectarent, à quibus id mandatum promanabat. Producti tum quoque in illam testes, & vitæ eius vniuersa excussa ratio, etsi nihil examen hoc cum veritate haberet commune. Interim tamen Teresa plaudebat ouans, & miro animi perfundebatur gaudio, quòd irrefragabilem innocentiæ suæ testem supremum rerum Inspectorem haberet Deum. Sed maximè illam cru-

Diabol' fūdata subuertere cœnobia conatur.

Generalis Carmelitarum toi voluisset cœnobia à Teresa erigi, quot in capite haberet capillos.

Carmelitæ vetāt plura erigi monasteria.

Examinātur Teresæ opera.

cruciabat, quòd harum delationum ac testimoniorum velut instrumento vsi nonnulli, Præpositi Generalis animum à se paulò alieniorem reddidissent. Vt verò finitarum fundationum ratio penitiùs intelligatur, res altiori à principio arcessenda est. Cùm Abulam Toleto Teresa venisset, triennio Præfecturæ eius, quæ in Incarnationis cœnobio Teresæ eo in munere successerat, iam euoluto; eius domus monachæ, quæ initio ab ipsa fuerant alieniores, & omni eam ratione ac via excludere studuerant, ita pronis iam in ipsam animis rapiebantur, vt tam illæ, quàm reliquæ omnes denuò eam in Rectricem eligerent, tanto quidem suffragantium consensu, vt, licèt ingens earum esset numerus, è quatuor suffragiorum partibus, tres coque plures in vnam ipsam ferrentur. Per idem quoque tempus, Petri Hernandij Visitatoris munus exspirabat; itaque, vt nouæ huic electioni pondus accederet, à Carmelitarum Mitigatorum Prouinciali eam confirmari, ratamque haberi oportebat. Verùm hanc ipsi confirmare, ob aliquot, quibus huc adducebantur, rationes noluere. Cæterùm ita eius percupidæ illæ monachæ erant, vt iudicio rem disceptare statuerint, & Nuntij Apostolici, & Regij Concilij ad hoc auctoritate interposita, magnam pecuniæ vim expenderint: Prouincialem quoque suum adierint, quas à Senatu Regio litteras quoad hoc acceperant, illi tradituræ; sed autem ipse postulatis ipsarum accommodare nolebat. Eo ipse tempore Abulam pertransiens, Beatam Matrem in Sancti Iosephi adij, è qua quid rerum ageretur intellexi: metuebat scilicet ipsa, ne, quod Monachæ insistendo ardenter postulabant, à superioribus ipsum consequerentur, simul etiam imprimis optabat, vt sibi quietæ sua in domo agere liceret. Et sanè votorum illam Dominus compotem reddidit; cùm numquam electæ confirmationem suo à Prouinciali impetrare Incarnationis moniales potuerint. Antequam autem hæc fierent, Hieronymus Gratianus, Pastranæ Priorem agens, pro suo gloriæ diuinæ semper adaugendæ, atque instituti sui longiùs promouendi studio ab Apostolicæ Sedis Legato fieri sibi copiam petierat fratribus Excalceatis domicilij Hispali excitandi. qua in re beneuolos tum hunc ipsum Legatum, tum Christophorum de Rojas Archiepiscopum Hispalensem expertus, ipsum fundaturus Hispalim tetendit. Vbi dum versatur, ab Romano Pontifice huic est Nuntio iniunctum, vt Carmelitarum vtriusque sexus priuilegijs gaudentium Visitatores Inspectoresque constitueret. Hac de re cùm ad Regem is retulisset, Catholicæ hoc Maiestati gratissimum fuit, & vniuersæ Bœticæ Visitator Hieronymus Gratianus est declaratus. Hic ergo cùm integritate singulari, nec non caritate & prudentia suum exercere munus cœpisset, atque omnibus, quæ correctione opus habere norat, prospiceret; Excalceatarum Hispalẽsium è domo Isabellã de S. Francisco, Villacastinẽsem, de qua aliàs dicere memini, euocatã Paternense in opidum iussit concedere, vt, quod in eodẽ Mo-

Teresa denuo in Incarnationis Præfectura eligitur.

Carmelitis Excalceatis Hispali domus erigitur.

Hieronymus Gratianus Visitator Carmelitarũ designatus.

Monialium erat cœnobium ordinis Mitigati, suo ipsa exemplo meliorem ad formam, disciplinam, institutumque reuocaret. Quo in munere ipsa singulare tum DEO præstitit obsequium, tum incredibilem monialibus fructum attulit. Id autem Gratianus munus exercebat tum, cùm Teresa Beasium & Hispalim, vti suprà significaui, abisset sedem constitutura. Inter hæc erant, qui Carmelitarum Gaudentium auctoritatem ac nomen, quod habebant, non parum lædi censebant, quod adolescentem non sui instituti, & tironem quodammodo Religiosum in Visitatorem nacti essent; præsertim cùm sibi non deessent (vti reuera non deerant) alij & ætate & religione, & vitæ probitate spectabiles Patres, quibus eæ committi partes cum honore potuissent. Id quidem Gratianus à se onus haud grauatè abiecisset, & hac ipsos molestia, quantum quidem in ipso erat, libens admodum liberasset (quæ etiam aliarum pòst seminarium fuit & origo;) verùm adeò non ab hoc eum munere Legatus voluit absoluere, vt etiam tum, cùm vnà cum Teresa Beasij ageret (quemadmodum in loco indicauimus,) eum ad se euocatum Apostolicum Excalceatorum & Excalceatarum per Castellanam Prouinciam Visitatorem constituerit. Hoc autem ipse munere dum fungeretur, vitæ probitate, & eruditione singulari omnibus ad quæ concedebat locis, exemplo erat; vnde etiam factum, vt nonnullæ ciuitates Excalceatorum vtriusque sexus apud se condi domicilia postularent. Vallisoletum porrò cùm venisset suæ fratribus disciplinæ cœnobium erecturus, ob eam, quam diximus, causam Mitigati ab alio Legato, prioris successore, Philippo Episcopo Placentino, Patres diploma obtinent, quo Excalceati sibi parere iubebantur: sibi nimirum obedientiam deberi, vtpote antiquioribus, quin etiam illos excommunicationis pœnas incurrisse, & Generali Præposito refractarios auscultare nolle, dictitantes. Quo comperto Gratianus ad Nuntium opis causa confugit; à quo cùm reprehenderetur, & obiurgaretur, humi prostratus reprehendétem benignè audijt, nihil in causæ suæ defensionem ac tutelam, insigni animi humilitate, afferens. Interim quodam eum in monasterio Nuntius hærere iubet, donec quid statuendum suo in negotio foret, maturiùs decerneretur. Cùm in Excalceatorum itaque disciplinam interea sedulò inquiritur, ad Regis & Præpositi Generalis aures ipsum examen deuenit. Hic verò ipsum secutus, ita rem cordi habuit, vt & ad DEI gloriam, & Ordinis sui tranquillitatem facere censeret, si hæc nupera Excalceatorum monasteria irritarentur, & eum ad statum res redigeretur, in quo nimirum erat, antequam de hisce fundandis esset sermo: quin & in Teresam ipsam stomachando concitari cœpit, quòd nullum huc ipsa auxilium afferret; cùm tamen antè eam tam beneuolè fouisset, fundandique illi quàm poterat plurima cœnobia potestatem concessisset. Varijs hanc ob causam exagitati sunt modis Excalceatorum primarij, & capita, Gra-

Carmelitæ Gaudentes Excalceatos sub suâ redigere obedientiam volunt.

Gratiani humilitas.

Inquisitio fit in Excalceatos.

Primarij Excalceati exagitantur.

Gratianus ſcilicet, Antonius de Ieſu, Marianus de ſancto Benedicto,& alij, atque adeò omnes vbique aduerſus ipſos inſurgere, & illorum ſubuertendæ domus omnes penitùs videbantur. Nuntius quippe Apoſtolicus in ea erat ſententia,expedire imprimis vt cenſeret,plura id genus cœnobia non excitari,& hoc ipſe negotium omni quo poterat ſtudio promouebat. hinc nonnullos ex hiſce Patribus in exilium pellere, alios in cuſtodiam abducere, & alios atque alios varijs affligere pœnis;quin etiam anathematis præſenti pœna propoſita edicere, ne quis verbum illà de re amplius faceret;denique horum,necnon Excalceatarum, è Mitigato Ordine virum, Angelum de Salazar, Viſitatorem creare. Res penè ad extremum redacta iam erat,& Excalceatorum inſtitutum ruinam minari videbatur. Quid tum agebat Tereſa? quam tunc crucem in animo ſentiebat? Perſuaſum ſcilicet habebat, ſui vnius cauſa turbidam hanc tempeſtatem coortam,ſeque vnà in procelloſum mare Ionæ ad exemplum coniectà,fore vt breui vniuerſa procella detumeſceret. Ipſa nempe in omnibus patiebatur,in omnibus ipſa crucem ſentiſcebat;adhęc varijs ipſa paſſim impetebatur calũnijs: quas flocci ipſa pendens, bonorum illorum Patrum ſortem imprimis miſerabatur, quos & norat innocuos & culpæ omnis expertes. atque hæc ipſam afflictio ante alias inſectabatur.Interea ipſa continuas & feruentes ſuis in domicilijs omnibus preces,ieiunia,corporis caſtigationes crebriores indicere, necnon ſuos in cœlum oculos conuertere,vnde certum illi erat ſubſidium & auxilium venturum. Quadam ergo die dum inter orandum animo verſaret, verène hi & ex animo,quos antè nominauimus, nouam hanc Excalceatorum reformationem deſtructam vellent, ilicò reſpondentem ſibi Dominum audijt: *Ita quidem nonnulli cuperent,verùm id minimè continget,ſed longè ſecùs*. Etſi verò certiora hæc ſpiritus ac diuina adhiberet præſidia, humana tamen minimè ſibi negligenda putauit. Magnatum itaque fauorem & beneuolentiam captauit,maioris auctoritatis Religioſos adhibuit deprecatores, verbiſque demum ita efficacibus Regi perſcripſit, ijs vt magis illius ſit Maieſtas, cauſæ vt ſe propitiam exhiberet,quàm omnibus aliorum deprecatorum patrocinijs emota. Interim à Dei id profecturum ipſa cenſebat manu, ſingulari cum patientia exſpectans,quidquid in hoc tandem negotio decerneretur. hinc licèt interdum rem non eum quem volebat, interdum etiam longè deteriorem ſucceſſum cerneret,non idcircò vel minimum ab ea deſciſcebat.Sæpè,cùm optato res exitu iam concludenda videbatur,ſubitò mutato euentu, peſſimo erat loco,& denuò inchoanda;ipſa verò ſolita ſua patientia,& viua in Deum fide nixa, ſucceſſum ſemper lætum exſpectabat. Tandem itaque Catholicum illum Regem impulit Deus, vt ſeruis ille ſuis, qui aduerſis exagitabantur, ſuppetias ferret, cùm non ſolùm Apoſtolicum Nuntium huius eſſe cauſæ iudicem voluit, ſed quatuor ei ſua ipſe ſponte deſignauit aſſeſſores, viros gra-

Tereſæ afflictio. Iona 1.

Tereſa facta reuelatio, quoad rem cœnobiorũ.

Tereſæ patientia,& in Deum fiducia.

graues; & horum tres esse Religiosos iussit, atque inter hos Petrum Hernandium, qui illius olim fuerat Visitator, & rem omnem perspectam habebat. Quod cùm Teresa inaudisset, negotium vt confectum habebat. Et est sanè secundo lætoque id successu terminatum. Cùm enim iam inde ab Vrbe Generalis Minister Inspectorem misisset, qui comperto delationes veras fuisse, & testes verum deposuisse, sua in Excalceatos auctoritate pro rei grauitate animaduerteret, quin illorũ etiam penitùs molimina subuerteret, sua illum vti potestate Philippus Rex vetuit. Longiùs etiam prouecta Regia benignitas & beneuolentia, tum suo, tum Excalceatorum nomine à felicis recordationis Papa Gregorio decimotertio instanter petijt, multis eisque grauibus hanc in rem propositis rationibus, vt Excalceatos æquè atque Excalceatas à Mitigatorum obedientia absolueret, quò singulares sibi hi possent constituere prouincias, solum Generalem totius Ordinis Præpositum in Superiorem agnoscentes. Veritate porrò rei diligenter excussa Pontifex, nec non labores & ærumnas, quas hi Dei serui subierant, miseratus, insigni cum liberalitate hanc ipsis potestatem, illorum institutum & vitæ rationem amplissimis verbis deprædicans, est elargitus, æquum esse dictitans, vt suus vnicuique familiæ, qui eiusdem foret instituti, Superior obtingeret. Copiam adhæc fecit nouas passim vbiuis locorum tum fratribus, tum monialibus sedes excitandi. Hæ quidem anno octogesimo decimo Kalend. Iulij ab Antistite supremo missæ litteræ sunt: verùm, quòd casu nulli earum esset exequendarum facta potestas, & denuò de eadem Romam reperscribere oportuisset, eius demum rei executorem Pontifex nominauit Petrum Hernandium. Ilicò igitur Salmanticam Apostolicas ad eum litteras Rex misit: at, quòd ad mortem vsque ex morbo tum ipse decumbebat, has nondum resignatas ad Regem remisit. quare tertiò demùm hac de re Philippus Rex ad Vrbem cùm scripsisset, ac duos designasset, vt, si alterutri interim quid accideret humanitùs, alter saltem accepta potestate rem exequeretur; executio tandem concredita F. Ioanni de las Cueuas, de familia Dominicana Talabricensis cœnobij sancto Genesio dedicati tum quidem Priori, postea verò Castellanæ Prouinciæ Prouinciali, viro insigni, religione & auctoritate magno. Missum hoc diploma XII. Kal. Decemb. anni eiusdem: cuius vi Excalceati, F. Ioanne de las Cueuas Præside, primam suam Compluti congregationem, Dominica IV. Quadragesimæ. anni insequentis primi post octogesimum indixere: in qua, Prouinciæ facta diuisione, Prouincialis illius primus constitutus est Hieronymus Gratianus. Exinde omnia in pace & tranquillitate fuere, vniuersæque Excalceatarum cœnobia vni proprio subiecta mansere Prouinciali. Abulense quidem decem ac septem circiter annorum spatio loci Episcopo subditum fuit; sed, euolutis his, cùm Aluarus Mendozius hinc ad Palen-

Rex Philippus Pontificem Gregorium XIII. orat, vt Excalceatos ab obedientia Carmelitanorum eximeret: cui Papa libēs annuit.

Hieronym9 Gratianus primus Excalceatarũ Prouincialis.

Palentinum Episcopatum transmigrasset, Teresæ Toleti agenti significauit Dominus, operam vt adhiberet, vt quæ in S.Iosephi Abulæ agerent monachæ, obedientiam Ordinis superioribus etiam præstarent: hoc enim ni fieret, fore, vt domus illius religionis vigor propediem interiret. Hoc ipsa de negotio cum Doctore Velascio, qui ea tempestate illi à confessionibus erat, & Canonicum Toleti agebat, ac deinde ad Episcopatum Oxomensem, tandē ad Compostellanum Archiepiscopatū est euectus, communicans, illius hunc suasorem habuit & suffragatorem. Abulæ quoque cum Episcopo eadem super re contulit, item suis cum Sodalibus. Tandem, ita vt constituerat, res confecta est, atque exinde in aliarum domus hæc numero recenseri cœpit. Septem post annos aliud ijdem Patres à sanctissimo Domino nostro Sixto Papa V. diploma VI. Idus Iulias datum obtinuere, quo potestatem fecit, vt quæ iam excreuerat in domos plurimas prouincia, in plures distingueretur, & suus cuique Prouincialis assignaretur, eæque omnes eligendo postea Vicario Generali subijcerentur. Litteræ hæ octauo Idus Maij, anno duodenonagesimo executioni cùm mandarentur, quinque constitutæ sunt prouinciæ, Castellana duplex, in Veterem & Nouam distincta, Granatensis, Catalaunensis, & Lusitana, & singuli singulis dati Præpositi Prouinciales: in Generalem verò electus Vicarium est Nicolaus de Iesu Maria, qui tum Prouincialem agebat.

Domini iussu Abulēsis domus Excalceatis subijcitur.

Excalceati in prouincias distinguuntur, & Generalem eligunt.

CAPVT IX.

DECIMVMTERTIVM EXCITATVR DOMICILium in opido Villanoua de la Xara, D. Annæ dedicatum.

EX ijs quę suprà commemorauimus euidenter satis patet, ecquę fuerit ratio, quòd quadriennio illo toto nullum de nouo excitatum sit Excalceatarum cœnobium, cùm etiam quæ iam antè erecta erant, summo ipsa essent in periculo, ne penitus subuerterentur, & etiam viuere multum esset. Primum itaque, post has procellas compositas, cœnobium fuit Villanouę de la Xara excitatum, quod iam inde ab anno septuagesimosexto postulatum erat, cùm Toleti ageret Teresa iam Hispali reuersa. Tum sc. ad eam sacerdos quidam ab eo missus opido venit: hic iam abhinc annis aliquot in eremitorio à S.Anna denominato, cui vicina erat domuncula, nouem ibidem virgines nuntiauit coaluisse, tanta in sanctitate & solitudine viuentes, vt vniuersam opidi permouerint multitudinem ad pijs ipsarum desiderijs satisfaciēdum. B.Matri ea res operæ pretium nō videbatur,

Nouem ancillarū Dei sanctitas opidum vniuersum mouit, vt cœnobium ijs excitaretur.

ob

Qui vni vitæ rationi assueuerunt, difficulter aliam assumunt.

ob nõnullas quibus ad hoc adducebatur rationes, quarum ea princeps erat, quòd virgines iam certæ vitæ rationi assuetas suos ad religiosum institutũ mores minimè accommodaturas crederet, tum quòd exigua illarum esset domuncula, & vix vlla supellex; deniq;, tametsi illarũ se resp necessitatibus prospecturam sponderet, minimè ea ad perpetuitatem stabilis promissio futura videretur. Accedebat ad hæc, quòd, quamuis harum virginum probitas omnium sermone extolleretur, cùm eæ de plano sibi visæ non essent, ignoraret, num quæ suis in Sodalibus talenta posceret, hæc ipsæ præferrent. Hanc ipsa cum Magistro Velascio, quem Toleti illi confitenti operam dedisse nuper diximus, rem communicauit. Respondit ille, spem illis aliquam per litteras faceret; cùm enim tot simul corda in vnum, Deo mouente, scopum collinearent, euidens id signum esse, Dei hæc voluntate videri fieri. Interim opidani litteris continenter insistebant. Verùm hæc dum fiunt, simul etiam patroni adhibentur, qui negotium apud beatam Matrem conficiant; & ipsa assensum tandem præbet, cùm ea tempestate Ordinis sui inchoati negotium varijs rerum vicissitudinibus ac procellis exagitaretur, ad annum vsque octogesimum res protracta est. quamquam etiam toto illo medij temporis spatio huiusce illi monasterij fundationem admittere semper parum congruum & importunum videbatur. Si quando tamen ad postulata oppidanorum responderet, numquam omnem rei spem illis poterat adimere. Erat tertio ab Villanoua lapide quoddam Excalceatorum fratrum cœnobiũ, quod à B. Maria de Auxilio nomẽ habebat, cuius Gabriel de Assumptione Præpositus, vnà cum Patre Antonio de Iesu, qui eodem in cœnobio ad dies aliquot est commoratus, interdum Villanouam, verbi diuini prædicationis ergo, excurrebat. hi cùm illas Dei ancillas identidem alloquerentur, ita ipsarum sunt sanctitate prouocati & moti, vt summis Teresam precibus & omni studio inducere sint conati, huc vt domum erectura concederet; atque inprimis ipse Gabriel, qui inde Malagonem sex & viginti leucarum itinere abijt, vt hanc ipse beatæ Matri rem coràm verbis persuaderet. Non immeritò porrò ipsarum Patribus illis virtus placuit: quinquennio enim toto, eoque amplius, quo in eremitorio illo sunt commoratæ, insigni probitatis ac sanctimoniæ exemplo omnibus vicinis præluxere. Summa licèt rerum penuria premerentur, stipem tamen in necessarios vitæ vsus petere noluere, sed suarum opere manuum victitabant, è lucro verò quotidiano corporis subtrahebant sustentationi, quo nuntijs ad beatam Matrem mittendis necessaria subsidia suppeterent. Insolitis frequentibusque membra rigoribus, nec non crebris ieiunijs emacerabant. Noctes & dies continenter ad Dominum ingeminatis precibus clamabant, B. Matrem ad se vt dirigeret, à qua religiosi instituti formulam edliscerent. Vnaquæque adhuc vestem, quam huc initio tulerat, induta erat, nec antè eam quàm in monachas cooptarentur, mutare decre-

Nouem ancillarũ Dei probitas.

creuerant Vultus ipse pœnitētiæ vitęq; seueritati respondebat: nulla inter eas ceteris præerat, sed fraterna sororiaque inuicem caritate iunctæ erant. Nulla domus claui claudebatur, sed pessulo dumtaxat, & hunc sola quæ ceteris ætate anteibat, obducebat. duæ quoque, alijs ætate prouectiores, rem familiarem curabant, & de necessarijs prospiciebant, hinc reliquæ nemini externorum loquebantur. Exiguus omnibus erat somnus, oratio diuturna & prolixa, dies verò festiuos totos in precibus traducebant. Hæc Gabrieli commemoranti suas tamen Teresa, ob quas ipsas admittere parū expedire censebat, rationes afferebat: cessit tandem oportunioribus illius precibus, id tum eius, tum P. Antonij conscientiæ se committere dictitans, & facturam se non inuitam, quod illis, re maturiùs examinata, potissimum conuenientissimumq; videretur. Quòd videret autem, in huius ipsum domicilij erectionem admodum propendere, & fore, vt de hac ipse read Prelatum, quem tunc Nuntio Apostolico designante nacti erant, Angelum de Salazar ex ordine Mitigato referret; cum ipsa præuertit, ab illo impensè postulans, ne rei huius illi facultatem concederet. Quamquam verò summa B. Mater opum vi obluctaretur, assiduis tamen continentibusque illarum Dei famularum orationibus rem confici contigit. Hanc ipsa quoque identidem Domino inter orandum commendabat, vt quod ad ampliorem illius cederet gloriam, id ipse fieri permitteret. Quadam autem die à sacro surgens Eucharistiæ epulo, dum eodem super negotio cum Altissimo tractaret, acriter est ab ipso obiurgata petente, quibusnam reliqua, quæ hactenus erecta erant domicilia, thesauris fundata essent; & mandante, hanc vt domum admitteret. hanc enim partim suum in obsequium, partim in plurimarum salutem animarum cessuram. Ad hanc tandem ipsa vocem victa manus dedit, simul etiam grauem se credebat noxam contraxisse, quòd humanis rationibus plus æquo hic niteretur, cùm quæ sua hactenus opera Dominus fecisset, adeò omnem rationem transscenderint. Videbatur illi necessarium fore, vt huc se ipsa conferret, etsi & valetudo, & corporis iter hoc constitutio dissuaderet, quòd ægra admodum Malagonem peruenisset, & ægritudo indies ingrauesceret. Sed quòd è re diuina id fore præuideret, suo id Superiori indicauit, petens vt id ipse faciendum præscriberet, quod expedire magis iudicaret. Is ergo non modò huc concedendi potestatem fecit, verùm etiam addito imperio mandauit, illarum quoque monacharum condu[c]endarum, quas huic fore domo aptiores nosset, optionem illi permisit. Re ergo Domino per preces communicata, vt, quæ illis Dei ancillis erud endis maximè conuenirent, sanctimoniales seligere posset; è Toletana domo Annam de Matre Dei Præpositam futuram, & è Malagonensi Eluiram de sancto Angelo Vicariam eius selegit, nec non Annam de sancto Augustino & Constantiam de Cruce. Tum quoque comes eius extitit, quæ nec ab eius postea la-

Dominus Teresam reprehendit, quod noue ancillarum suarum ipsa votum differret.

tere vnquam ad mortem vſque receſſit, ſoror Anna de ſancto Bartholomæo; quæ ſedulam eius curam gerebat, & quibus poterat officioſæ caritatis illi ſuccurrebat auxilijs, vt quæ illi miniſtrando gratificari Domino ſummoperè deſideraret, & ſciret quàm gratum illi hocce famulatu præſtaret obſequium. Has accerſitum iuere Patres Antonius de Ieſu, & Gabriel de Aſſumptione, omnibus ſecum donarijs, quibus eos Reſp. inſtruxerat, aſſumptis. Itaque Malagone, ſabbato ante Quadrageſimale ieiunium, Idibus Februarij diſceſſum eſt. Adeò porrò confirmatam eo in itinere ſibi Tereſa valetudinem experta eſt, perinde ac ſi nullam hactenus ægritudinem ſenſiſſet. quam illa viciſſitudinem mirata, ſimul etiam conſiderabat, quanti referret, exiguas corporis vires & inualetudinem parum morari, cùm diuini cultus & gloriæ amplificandæ ſeſe offert occaſio. Hoc in itinere, quòd Patres illi in regione illa, à Mancha cognominata, notiſſimi eſſent, vt primùm increbuit, beatam Matrem adeſſe, nec non in omnibus locis, ad quæ commeabant, tanta eius viſendæ ſtudio hominum paſſim affluebat multitudo, eam vt compeſcere non valerent. Hinc cùm quodam in pago, cui nomen Robledo, apud honeſtam probamque matronam diuerſaretur, tanta huc confeſtim mortalium vis confluxit, vt duos ante ianuam collocare lictores fuerit opus, qui ingruentem multitudinem, interim dum ipſa cum ſuis pranderet, ſubmouerent. ſed ne ij quidem compeſcere affluentium ardorem poterant, cùm muros extimos domus tranſſcenderent. Vnde, vt populi accurrentis vis coerceretur, & ipſæ commodè inde poſſent recedere, nonnullos abducere in cuſtodiam fuit neceſſe: omnes namque incredibili eius ſaltem videndæ deſiderio tenebantur, cùm nulla alloquendæ daretur facultas. In alium haud procul inde pagum cùm primùm inueheretur, tanta hominum turba, ipſam vt videret, obuiam prodijt, vt poſtridie, eius compeſcendæ ergò, tres ante auroram horas in viam ſe dederit. Inde cùm adeò tempeſtiuè recederet, ea, qua ipſa vehebatur, rheda confracta eſt; ſed quia nondum dies illuxerat, eius fracturam & damnum nemo ante aduertit, quàm tria prouecti milliaria ad alium perueniſſent locum; tum demum, viſâ rhedæ iacturâ, mirari omnes, quomodo tantum conficere itineris potuiſſent; ipſe etiam lecticarius aſſerere, id miraculo non vacare. Omnes porrò incredibili hiſce in pagis erga ipſam ſtudio & affectu tenebantur; hinc in illorum vno agricola quidam, locuples imprimis & pecunioſus, cognito hac illam perſituram, lautum illi domi ſuæ parauit conuiuium & cibum, ſuoſque filios & generos per alios hinc inde diſperſos pagos adeſſe iuſſit, vt Tereſa eos præſens benediceret; nec non vniuerſa armenta & greges vnum coegit in locum, vt & his benedictionem cœleſtem apprecaretur. Hunc tamē ad pagum cùm delata eſſet, ſubſiſtere noluit, ne rheda quidem de-

Vbi diuinus agitur honos, ſanitatis non eſt habenda ratio.

Tereſam videndi deſiderio omnes tenetur.

Caſus rarus in rheda fracta.

Agricola ſuos à B. M. benedici volebat.

descẽdere, tametsi instantissimè rogaretur. hinc ad currum adesse pius suos agricola iussit, vt eam hic alloquerentur singuli, & benedictionem ab ea acciperent. Inde ad B. Mariam de Auxilio, quo nomine Excalceatorum domicilium nominatur, peruentum est. Sed antequam huc ingrederetur, omnes illi Fratres, agmine facto, in speciem supplicantium obuiam prodiere. quod B. Matri officium mirè placuit, & quamdam animi teneritudinem, ac singularem pietatis sensum in illa causabatur, quòd primorum ordinis sui Eremitarum ea re diceret imaginem referri ac pietatem. Omnes in genua prostrati, supplices illius benedici manibus postulabãt; quam deinde surgentes agminatim ad ædem sacram deduxere, eamque ingressi, lætum DD. Ambrosij & Augustini hymnum congratulando concinuerũt. Cœnobium porrò hoc intra siluarum est abdita à Catharina de Cardona, insigni pietate, & insolita & incredibili vitæ asperitate notissima muliere conditum: vnde factum, vt in multis Manchæ partibus Excalceati Patres, *Bonæ mulieris fratres* vulgò dicantur. Subterraneus templi illius est aditus, qui illa ipsa cauerna fuit, in qua multis sancta illa mulier annis in mira vitę asperitate vixit. cui cùm condendi monasterij desiderium incidisset, & cuius illud instituti potissimum excitaret, anceps nutaret; pallium illi album est, monstrante Domino, exhibitum; necnon vox allapsa Excalceatis id Carmelitis parandum monuit, etsi ipsa, talesne in rerũ natura vspiam existerent, ignoraret. Cognito deinde Pastranæ tales agere, eò se contulit, vt in eius, quod construere in animo habebat, aliquod subsidium colligeret. in eodem ipsa B. Mariæ vestem sumpsit, etsi non ea mente, vt monasticen profiteretur; anno porrò septimo post septuagesimum de vita meritis cumulata migrauit. Interea verò dum hic B. Mater agit, plurimi vicinis è locis eius videndæ studio acti confluxere. Cùm autem die quodam, post Angelorum sumptum hoc in templo panem, mentis & sensuum alienationem pateretur, hanc ipsam Catharinam glorioso in corpore, nonnullis comitatam Angelis, conspexit, dicentemque audijt, *Noli in hisce cœnobiorum fundationibus defatigari, carissima, sed semper vlterius progredere; equidem tibi apud Dominum prestò futura sum.* Inde non multò pòst, hoc è cœnobio discedens, prima Quadragesimæ Dominica, IX. Kalend. Martias anni octogesimi. ante summum Sacrum Villanouam de la Xara peruenit. Multò etiam antè quàm opido accederet tempore, campanis sonantibus lætum illius sunt aduentum ciues testati, & ingens puerorum agmen mira pietate illi obuiam prodijt: qui vt ad vehiculum, quo ipsa vehebatur, accessere, submisso eam sunt poplite venerati, & nudato capite incedentes, antecessere, donec ad templum eam deducerent. Omnis item Senatus, & loci Curio, multiq; alij viri spectabiles omniũ ætatũ atq; ordinũ, eam excepturi foras prodiere; nec ante exscẽsionẽ fecere, quã ad S. Annę tẽplum, quod ab priori logius distabat, peruẽtũ esset. Festiua toti populi erat cõgratulatio & plausus,

Excalceati supplicatione præuia B. Matrem recipiunt.

Catharinæ de Cardona dotes.

Teresa Catharinam de Cardona per visum conspicit.

Honorificè Teresa Villanouæ excipitur.

templumq; subeuntibus omnibus, *Te Deum laudamus*, clerus vniuersus intermodulantibus organis, cantare cœperunt. His peractis, accepto Venerabili Altaris Sacraměto, cui thensam honorabilem adaptarant, & Deiparę Matris effigie, quæ in alio quodam feretro gestabatur, nec non crucibus cũ vexillis, supplicantium ritu, ad S. Annæ eremitorium, quo monasterium futurum erat loco, simul omnes ordinatim processere. In medio agmine, haud procul à sanctissimo Eucharistiæ ferculo, suis cum sodalibus, pallia alba indutis, & velis ad ora demissis, Teresa gradiebatur; nec procul inde fratres ipsi Excalceati, quorum huc plerique excurrerant, quòd in vicinia commorarentur. Erectæ per viam hinc inde erant aræ, in quibus, paulisper agmine quiescente, pium aliquod in Carmelitani instituti præconium ac laudem carmen symphoniaci modulabantur. Vbi demum huc peruentum est, solenni pompa ac ritu sanctissima hierotheca illuc est illata, & loci adita possessio, eo ipso indito illi à S. Anna cognomine, quo antè vocabatur. Nouem porrò illæ Dei ancillæ introrsum ianua reclusæ latebant, & veniẽtem Matrem quã ardentissimè exspectabant, & miro gestientis animi sensu ac lacrymis exceperunt: quibus tum Excalceatorum collatus est amictus. Quas vt Teresa eiusque sociæ primùm viderunt, & de plano allocutæ sunt familiariùs, tantam in eis vitæ notarunt sanctimoniam, & ad parendum promptitudinem, vt miram inde voluptatem hauserint, & sibi bene cum illis conueniret: quas vt quotidiano crebriùs vsu tractare cœpere, adeò nõ itineris suscepti eas piguit, vt etiam de hoc ipso sibi sint congratulatæ. Dicebat idẽtidem Teresa, se, tametsi grauissimi sibi exantlandi essent labores, & ferenda incõmoda, sine piaculo omittere non posse suo pias has aduentu animas consolari, & maiori domum hanc thesauro locupletatam sibi videri, quòd huiusmodi eam animæ incolerent, quàm si amplissimis dotata esset prouentibus. Statim ergo instructis hinc inde ædibus, in cœnobij eas formam redegit. Quadam verò die, cùm apud fabrum, qui vasto quodam in puteo rotam adaptabat versatilem, ageret; hæc ipsa illi de manu casu excidens, eo in Teresam impetu prolapsa est, eam vt solo affligeret. Turbatus faber eam solo leuare cùm non auderet, ea Teresa promptitudine & animositate surrexit, perindè ac si nihil illi humanitus accidisset. Adeo tamen ingens orbitæ cadentis fuit vis, vt eam viuere, prodigio & miraculo omnes ascriberent. Hæc in peruigilio sancti Iosephi facta sunt, vnde ea cunctis insedit opinio, Diui illius intercessione sospitem illam hac è ruina euasisse.

Nouem illę Dei ancillæ Teresæ placent.

C A-

CAPUT X.

QVARTVMDECIMVM PALENTIAE excitatur domicilium, à Sancto Iosepho Deiparæ Matris de Platea cognominatum.

VIllanoua tandem Toletum concesſit, atque inde Superiore ſuo ſuadente Valliſoletum. Aluarus namque Mendoſius, qui iam cum Palentino Epiſcopatum Abulenſem commutarat, hoc ab illo contenderat, dum in vrbe ſua Cathedrali monaſterium erigi ſummopere deſiderat. Valliſoleti verò dum agit, tam vehemens eam oppreſsit ægritudo, vt de vita paſsim omnes deſperarent: verùm, vt habere primùm meliuſculè cœpit, Maria de S. Baptiſta, quæ Præpoſitam ibidem agebat, omni qua potuit contentione ac precibus eam perpellere eſt conata, Palentiæ ſedem vt conſtitueret: ſed eius poſtulatis condeſcendere B. Mater minimè poterat, quòd, cùm ſine redditibus annuis hoc conſtrui domicilium vellet, id illi opidum tenue nimis, & alendis pauperibus monachis impar videretur. Agebatur eiſdem etiam diebus de Burgenſi domo fundanda; ſed tam ab hac, quàm ab illa, alieniore Tereſa erat animo, nec eam, quam in cæteris hactenus prætulerat, animi in diuinam benignitatem ſentiebat fiduciam: diabolus enim, quoad eius fieri poterat, fundationes has euertere & interpedire ſatagebat. Conſulentium alij animos addebant, alij è contra propoſitis difficultatibus deterrendo formidine eam complebant. Eo ipſo tempore Valliſoletum appulit Hieronymus Ripaldus Societatis Ieſu, quem confeſſorem habuerat, Salmanticæ dum ageret. huic ipſa animi ſui tum ſtatum aperiens & motus, DEI ſe illum loco accipere velle ſignificat: proinde quod expedire cenſeret, liberè id ſibi ipſe ac candidè depromeret. Ripaldus itaque ſuaſor exſtitit, Palentiam vt abiret (nam de hac illum profectione potiſsimum conſuluerat) ſimul etiam animum addidit tergiuerſanti ac ſtimulos. Idipſum Toleti ei ſuaſerat Balthazar Aluarius, quo olim directore ac magiſtro fuerat vſa, quique per id tempus Toletanam Prouinciam cum poteſtate moderabatur. Hæc quidem dubitantem animum aliquatenus inclinabant, verùm nec Ripaldi conſilium, nec vrgentes Matris Mariæ à S. Baptiſta preces Tereſam huc penitus perpellere valuerunt. Cùm verò oſtendere illi clariùs Redemptor Chriſtus vellet, ſe directore omnia hæc peragi; ijs fortè diebus cùm ſacrâ ſynaxi perceptâ lucem cœlitus ipſa infundi ſibi peteret, qua illuſtrata, hoc in negotio diuinæ illius voluntatis beneplacitum certo exequi poſſet, ipſam velut increpans ait: *Quid metuis? et quando tibi vmquam defui? Idem qui hactenus fui, ſum modò.* Tereſa ſolito meticuloſior.

 has

Domin⁹ Teresam timoris coarguit.

has noli fundationes intermittere. Hæc illam reprehensio ita exstimulauit & animauit, vt ab illo ipsam proposito nihil potens fuisset diuertere. Hinc, etsi dissuasores Palentiæ opidi tenuitatem identidem obiectarent,& fore, vt stipe collata suæ ibidem viuere non possent, nihil hæc ipsa morabatur, quòd eius niteretur potentia, à quo fundãdi accepisset imperium. Quamquam verò nondum planè cõfirmata vteretur valetudine, ipso sanctorum Innocentium Natali die Vallisoleto discessum adornauit, cùm sæculi huius annus ageretur vndeoctogesimus. Quoniam verò Eques quidam, eius quam ipse conduxerat domus, vsum, aliò profectus, ad vsque præcursoris Domini Ioannis ferias concesserat; ante abitum, ea in suum aduentum vt habitatoribus vacua foret, per epistolam monuit. Secretò hocce negotium Canonicus Palentinus Reynosus peragebat, cui, etsi de facie ignoto, Teresa, audito dumtaxat diuini eum obsequij promouendi studio teneri, hac de re scripserat. Nec modò in domo vacua præstanda nauum hic se præstitit, verùm etiam in lectulis quibusdam,&aliquibus ad animi remissionem viresque recreandas facietibus rebus (quæ sanè pernecessariæ fuere, quòd aspero & duro in itinere valetudo esset aliquantulum detrita) nec non ijs, quæ ad rem diuinam postridiè faciendam in sacrarij vsum necessaria videbantur, comparãdis. Itaque postera quàm appulerunt die, postridie scilicet diei Innocentium cæde nobilis, sacrificatum est, ac loci inita possessio,& de Dauide Rege, cuius agebatur commemoratio, officium magno Teresæ cum gaudio cantatum, quòd erga hunc ipsa Prophetam miro studio afficeretur. A S.Iosepho cœnobium hoc cognomentum habuit. Postridie manè Aluarum Mendosium vrbis Præsulem de suo reddidit aduentu certiorem; qui statim eòdem se cum suis contulit, & insigni cum liberalitate necessarium se illis suppeditaturum quotannis frumentum spopõdit; simul etiam tum temporis de multis rebus oportunis domui prospexit. Vniuerso porrò opido magnæ noua hæc domus voluptati fuit & gaudio, vicissim quoq; opidanorũ B. Matri genius & indoles ita fecit satis,& quotidianæ vitæ vsus, vt indies magis & magis huc se Excalceatarum institutum inuexisse lætaretur. Vt primùm adita possessio,& sedes in ciuitatem inuecta est, omnibus in hoc Teresa neruis incubuit, vt proprias suis ædes compararet. hinc, Canonicis Reynoso,& Salinas, quo amico vtebatur, allaborantibus eas opido toto conquirere cœpit; quibus etiam eximia cum caritate, & omni quo poterant studio enitentibus, rei huius antiquissima cura fuit. Est illo in opido ædicula Deiparæ Matri, quæ à Platea nomẽ habet, dedicata, religione & pio cultu celebris, quæ tum à ciuibus loci, tum à vicinorum opidorum incolis ritè peregrinatione instituta frequentatur. Visa hæc est Episcopo haud incommoda illis futura; nam, tametsi ædicula adiunctam domum non haberet, duæ in vicinia sitę erant, quæ si coniungerentur, quoquo modo oportunæ esse possent. Aediculæ conferendæ

ius

ius penes Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, & Sodalitatem quamdam cùm esset, eam haud inuiti tum Canonici, tum Sodales illi dederunt: ceterùm domuum possessores nonnisi enormi eas pretio diuendere volebant: qui cùm Teresæ & Canonicis etiam displicerent, placuit ab eorum domibus mentem auertere. Hinc de alia, quæ visa commodior, comparanda agi cœptum, & ad eius dominum, qui inde non procul aberat, scribere, & quidquid in eius postularet pretium, offerre placuit. Inter hæc cùm rei diuinæ Teresa interesset, agitare animo cœpit, consultóne domus illas priores coemere omitteret: quæ ipsam cogitatio ex interuallo recurrens ita torsit, vt eâdem distracta, mente rei sacræ adesse præsens vix posset. In hac illa cogitatione sacrosanctam Eucharistiæ mensam cùm adiret, in eiusdem sumptione hanc vocem sibi inaudire visa est, *Hæc tibi quadrat*, quæ de ædicula B. Mariæ, atque ædibus eidem adiunctis verba sine controuersia capienda erant. Durum verò cùm illi videretur, quæ Canonici, quibus tantum ipsa debebat, conceperant, & acri studio perfecerant, dissoluere; extemplò dicentem Dominum percepit; *Ignorant illi, quibus illo in me delictis loco murratur, quibus sceleribus numen meum violetur; quibus, huc ipsa si commigrares, via precludetur*. Dicebat hæc Dominus, quòd singulis ibi noctib. plurimi cóuenirent, & vigilias agendo nocturnas varijs in Deum criminibus offenderent. Tum reputare secum Teresa cœpit, verene ea à DEO vox profecta esset, etsi ex ijs, quos in se experta erat, effectibus & motibus, liquidò satis perspexisset, nonnisi à Patre luminum, & magni consilij Angelo eam dimanasse: quocirca vt omni vacaret dubio, ilicò idé renium scrutator inspirauit, dicens, *Ego sum*. His auditis serenata quidem mens est, etsi non modicè aliunde turbata, quòd ignoraret, quomodo quod Canonici inchoarant, in irritum bona illorum cum venia, & non læsâ amicitiâ recideret; præsertim cùm & ipsa in sermone etiam antè parum erga domos illas afficeretur. Sed hanc tandem rei dissoluendæ rationé excogitauit. Quòd enim Canonico Reynoso in noxis confitendis ipsa vtebatur, hinc illi, quæ agerentur, in confessione aperire constituit: id etiam illi pergratum fuit, nec penitus ab hoc alienus consilio exstitit. A sua etiam parte Dominus ad dissoluenda inchoata alia non minùs oportuna ratione est vsus. Nuntius enim, quem ad posterioris domus possessorem, vt stipulando rem transigeret, offerendo illi tantum, quantum antè petierat, emiserant; reuersus nuntiauit, nisi trecentos vltra condictum aureos adderent, domum venalé non fore, cùm tamen antè etiam hic in pretio exigendo, & monachæ in offeré do plus æquo excessissent; atque ita irrita fuit stipulatio. Quamprimùm igitur illæ vili satis pretio coemptæ sunt ædes, quæ haud procul ab ædicula B. Virginis à Platea cognominatæ sitæ erant: in quarum instaurationem duo illi Canonici argentum subministrarunt: in quibus singillatim, vti in omnibus omninò Palentinis, tantam B. Mater caritatem & benignitatem repe-

Suadet Teresæ Dominus non deserere ædem B. Virginis de Platea.

Palentinorū charitas.

reperit, vt obſtupeſceret, & eam nullo non tempore & loco extolleret, vt non iam ſeneſcentis, ſed naſcentis Eccleſiæ tempora, incaleſcere nimirum caritate, videre ſe diceret. Sacratiſsimæ Virginis effigies cùm incommodo ſita eſſet loco, Epiſcopus ſingulare ei collocandæ ſacellum conſtrui iuſſit. paulatim quoque alia omnia debito congruoque ordine diſponebantur. Vt primùm domus adornata & munita eſt, ſolenni pompa huc tranſire Monachas Antiſtes iuſsit, qui ea dumtaxat de cauſa Valliſoleto Palentiam ſuam reuertit. Igitur intra octauam feſti Ven. Sacramenti, Capitulo Cathedrali, Religioſis familijs omnibus, & ciuibus in vnum collectis agmen, Tereſa cum ſodalibus pallia alba indutis, & faciem velo opertis, in modum ſupplicantium, quadrato agmine, lætâ vocum perſtrepente harmoniâ, ad vicinam quamdam ædiculæ Beatę Mariæ Virginis paræciam deductę ſunt. in hanc illa, quam dixi, Deiparæ Matris effigies illata eſt, atque inde Venerabilis Euchariſtia ablata, magna omnium ordinum atque ætatum congratulatione, lætitia & pio populi totius plauſu, in ædiculam Deiparæ inuecta eſt. quia verò ante à Sancto Ioſepho domus hæc nomen nacta erat, & ædes, quam ſibi adaptarunt, à Deipara de Platea vulgò cognominabatur; vtrimque mutuato nomine, domicilium id à Sancto Ioſepho Deiparæ de Platea eſt appellatum. In huius ſedis primordia conſtituenda ſecum Tereſa duxit Agnetem de IESV, Catharinam de Spiritu ſancto, Mariam de Sancto Bernardo, & Ioannam de Sancto Franciſco: Salmantica verò euocauit Iſabellam de IESV, quam alijs hic voluit imperare; primam verò ab illa creauit Beatricem de IESV, quæ modò Numantinam domum regit.

Quādo Carmelitæ Excalceati à Calceatis diuiſi ſint.

Hæc dum fierent Palentiæ, facta pariter eſt Excalceatorum à Calceatis Carmelitis diſtinctio & diſcrimen; ac primus Excalceatorum electus eſt Prouincialis P. Hieronymus Gratianus, vti ſuprà iam ſuo indicaui loco. Fuit hoc vnum ex ijs, quæ maximè hac in vita recreare Beatam Matrem poterant, & quo nihil videre ardentiùs exoptabat: quòd id ad diuinum obſequium, atque Ordinis ſui bonum tranquillitatemque permagni facere intelligeret. Cùm quadam verò nocte hoc in cœnobio Tereſa ſcribendo occuparetur, ita alienata mente & abſorpta viſa eſt, vt intrantem ad ſe monialem, & ſibi aſſidentem minimè perciperet: quam hæc deinde curioſiùs intuens, calamum de manu ex interuallo deponentem, ductis imo pectore interruptè ſuſpirijs, è vultu verò radios quoſdam, velut ſolares, & ita fulgidum promicantem vidit ſplendorem, vt eam reuerentia quadam perculſa vlteriùs inſpicere non auderet.

Tereſa rapius.

C A-

CAPVT XI.

DECIMVM QVINTVM NVMANTIAE fundatur domicilium, SS. Trinitatis titulo dedicatum.

ANtequam Palentia B. Mater digrederetur, à Magiſtro Velaſcio Epiſcopo Oxomenſi, deinde verò Compoſtellano Archiepiſcopo, quem Canonicum Toletanum Toleti iam olim familiariter nouerat, & ad noxas in confeſsione audiendas ſæpiùs adhibuerat (vti iam ſuprà commemoratum eſt) ac cui exactam rerum ſuarum rationem reddiderat, & quo magiſtro permultum in ſpiritu profecerat, literas accepit; quibus illam rogauit, Numantiam vt abire, domicilij conſtituendi ergô, dignaretur. agebat in eo tum ipſe opido, quod ſuę diœceſeos pars eſt. Cauſa ſcribendi fuit piũ quoddam honeſtæ matronæ deſiderium, Excalceatis monialibus ſedem conſtituere percupientis: huic ipſe verbis pollicitus erat, ita ſecum Tereſa rem tranſacturum, vt huc concedere pòſt cum ſuis graue non duceret. Atq; hanc ob cauſam haſce illi litteras miſit. Quæ domicilium fundare matrona deſiderabat, Beatrix erat Viamontia, vidua: quæ, quia fortunis abundabat, & earum hæredem prolem non habebat, monialium ex ijs conſtruere domicilium decreuerat. Quo ſuper negotio cùm Præſulis ſui ſentẽtiam percũctaretur, & ille eorum, quæ à Tereſa de Ieſu paſsim erigebantur, cœnobiorum ei mentionem feciſſet; ipſa rogante has Antiſtes illi litteras ſcripſit. In hanc ipſa fundationem ingentem, benè materiatam, optimoque ſitã loco domum contribuit, additis omnibus ad eius inſtructionem neceſſarijs membris & inſtrumentis, & quingentos aureos annuo redditu è regio ærario perſoluendos, quinquiplicato è cẽtenis nummis fœnore. Epiſcopus verò ædem, in vicino poſitam, ſolida ſtructura fundatam, illis addidit. Placuit ea res B. Matri, nec non Prouinciali, qui Palentiam tum fortè venerat. Illi porrò eò id fuit acceptius, quòd bono Pręſuli gratificari hoc pacto poſſet, ipſiuſque coràm videndi, cumq; eo de animi ſui rebus de plano communicandi daretur occaſio. Vnde quamprimùm eas Epiſcopus ad ſe euocauit, & ſeptem ſecum Tereſa moniales, ita id petẽte pia fundatrice adduxit, Catharinam de Chriſto, quæ Antiſtita pòſt domui præfuit, & Beatricem de Ieſu eius vicariam, Mariam de Chriſto, Annam de S. Baptiſta, Mariam de Ieſu, Mariam de S. Ioſepho, Catharinam de Spiritu S. & Laicam vnam, nomine Mariam de S. Baptiſta, feruentem Dei ancillam, quæ non ita pridẽ Pompeiopoli demortua eſt. Hanc ipſe Monacham familiariter nouit, quòd Villacaſtinenſi eſſet opido oriunda, cumq; ipſa iam inde à prima ſua conuerſione frequenter egiſ. hæc, iam inde ab initio, religione & humilitate, ac

silentio monastico fuit excellens,& semper tam ante,quàm post initam vitam religiosam,bono æqualibus suis exemplo præluxit.Cum Teresa profecta pariter est fida illius comes Anna de S.Bartholomæo, cuius iam suprà memini: de qua plura etiam commemoranda mihi essent,nisi id mihi solēne ac propositum esset, de superstitibus nōnisi quàm breuissimè loqui. Huc etiam eam comitatus est Nicolaus de Iesu Maria, qui hoc ipso tempore,quo hæc à me scribuntur, Generalis totius est Ordinis Vicarius; eximij vir spiritus ac prudentię,suæq; familiæ cumprimis vtilis,non modò postquam hoc illi munus cōcreditum est,verùm etiam antea.Hic pro sua, qua valebat prudentia,magno in suis B.Matri laboribus ac difficultatibus auxilio fuit; hinc etiam illi exstitit carissimus, permagnique eum faciebat. Hoc porrò in itinere pauca illis subeunda fuere incommoda; quòd ab Episcopo publicus esset apparitor submissus, qui itineris impensas suppeditaret,& de cōmodo proficiscentibus diuersorio per viam prospiceret. Maximam verò Teresa voluptatem cœpit, auditis ijs,quæ passim de Episcopi sanctitate in omnibus,ad quæ concedebat opidis,fama communi dicebantur.Numantiam tandem,quinta post meridiem hora,peruenere, & basilicam Episcopalem pręteruectas sua Pręsul ipse,qui in fenestra eas operiebatur,eminus est benedictione dignatus: quod Teresæ longè acceptissimum fuit,& maximum etiam solatium attulit, quòd à Præsule, viroq; sanctissimo hæc benedictio descenderet. Ipsa verò Beatrix Viamontia ardēti cum desiderio eius ante fores domus, in qua erigendum erat cœnobium, venientes præstolabatur. quo autem ædes subirent modo,vix apparebat,quod ingens hominum vis,earum videndarum studio,huc vndiquaque confluxisset.Domū ipsa omni necessario instrumento instruxerat,& atriū quoddam egregiè adornarat, quod sacrarij tamdiu vicem suppleret,quoad ambulacrum, per quod ad illam,qua eas Episcopus donarat,ædem transirent, absolueretur. Quamprimùm igitur postera luce, Elisæo Prophetæ sacra, postridie nimirum Iduum Iuniarum, primo post octogesimum anno, res diuina primùm ibidem peragi cœpta est,& inita possessio;loco porrò à Sāctissima fuit Trinitate nomen datum.Eo autem die, quo Dominica recolitur in monte Transfiguratio,eodem anno,sacrosanctum Altaris ferculū, insigni pompa & apparatu in ædem ab Antistite donatam inuectum fuit: quam solennitatem,quia iam inde Velascius recesserat,habita ad populum concione cohonestauit Franciscus Carrerius Societatis IESV Ecclesiastes. Inita iam quidem possessione, sed antè, quàm in oratorium ab Episcopo contributum Eucharistia inferretur, Numantiam ipse pertransiens, dum Roma reuerterem, Teresam maximo meo gaudio& solatio adij, vti superiore eam anno,dum eōdem abirem, Vallisoleti, quò ipsa Palentiam concessura venerat,conueni. Verùm huius Numantinæ visitationis magis memini, cùm quod eadem postrema fuerit (nam exinde eam videre pòst non con-

contigit)tum verò, quòd etiam modò doleam, me, cùm quatuor illic commoratus esse diebus, non nisi vltimo demum eorum Teresam ibidem versari comperisse, qui si id initio aduentus didicissem, omni illo tẽpore multiplicem ipse mihi fructum pio eius è colloquio, & è sancta conuersatione consolationem capere potuissem. His iam Numantię constitutis cùm Abulam ipsam redire oporteret, illò, Anna de S. Bartholomæo comitante, profecta est. hoc in itinere magnas ambæ passæ difficultates sunt, quòd viæ essent incommodæ proficiscentibus, ac præsertim curribus; quiq; illarum se ducem obtulerat, viam regiam ignoraret, callium dumtaxat gnarus. hinc ipsas interdum exscensionem facere fuit necesse, & vehiculum velut in humeros, ob ingruentia viarum præcipitia, sustollere. Erat cùm præsenti in periculo versabātur, ne inuersis rotis currus prolaberetur; vt taceam etiam vehementes, quibus torrebantur de cœlo, calores. Pridie natalis Bartholomæi Apostoli Segobiam appulit, quo loco perhumaniter ac benigne à suis fuit filiabus excepta, metuentibus, quia iam vespera ingruebat, ne quod in via discrimen adisset: apud quas cùm in octiduo eoque ampliùs esset commorata, Abulam contendit.

CAPVT XII.

ABVLENSIVM MONIALIVM PRAEPOSITA electa Teresa, inde suas, sextumdecimum Granatæ fundaturas cœnobium, emittit.

TERESA Abulam ineunte Septembri eodem anno primo & octogesimo peruenit; cùm verò filiæ eius, in S. Iosephi domo commorãtes, magno eius apud se perpetuò retinendæ desiderio tenerẽtur, de illa in Prępositam assumenda agere inter se cœpere. atque adeò Maria de Christo, quæ tum domum moderabatur, à Prouinciali obtinuit, vt sui ab hoc munere amotæ in locum Teresa de Iesu eligeretur. Laborabat sub id tempus domicilium hoc magna rerum ad vitam necessariarum penuria; verùm tã prouida & industria ei prępo sita est moderatrix, vt iam inde à primo electionis tẽpore ad vsq; præsens nihil temporalium subsidiorum illi vmquã defuerit; imò verò eò prouecta res sit, vt, quamuis ingẽti domus ęre alieno grauaretur, illa non modò exinde sint dissoluta nomina, verùm ẽt sufficiẽtibus instructa per se sit oportunitatibus, ne ad similem, qua tum affligebatur, victus inopiam posthæc redigatur. Si verò insignis quoad tẽporalia per eam domui facta sit accessio, longè sanè maius rerum ad animi & spiritus decus spectantium singulis accessit incrementum, suos ob oculos quotidie perfectam virtutum omnium, quam à Deo acceperant, imaginem habentibus. Nondum duos Abulæ Teresa substiterat menses, cùm Ioannes à Cruce de primis Excalceatis Patrib. vnus, eò delatus est. equos, & quidquid

Teresa in Antistitam eligitur domus Abulẽsis, & quod inde domui bonum accesserit.

ad iter ineundum facere videbatur, conducens, quò Granatam ipsa ad sedē stabiliendam commearet. Censebat enim, quòd primum id esset, quod eo in regno huius instituti domicilium excitaretur, Teresam huius fundationis primordij necessariò adesse debere. Videbat verò iam tum ipsa, huc se commodè concedere non posse, quòd iam Burgensi fundationi, de qua sequenti agemus cap. inchoandæ esset destinata; idcirco duas alias de suarum delegit numero, quæ rei huic Granatæ auspicandæ satis forēt idoneæ. Primam, Mariam de Christo, quæ iam nuper Præpositurâ, vt Teresæ ea prouincia demandaretur, defuncta erat, & iam Malagonense domicilium gubernat; alteram verò Antoniam de Spiritu S. Hæ in vigilia S. Andreæ iter ingressæ, Granatæ in ædibus Annæ de Pegnalosa, qua poscente sedes hæc erigebatur, quæq; suam huc opem nauiter contulit, diuersatæ sunt, & illius è benignitate toto illo, quo necesse fuit tempore, necessaria cibaria acceperunt. Sed cùm non multò pôst moniales nouo huic se deuouerent cœtui, præter eximias animi dotes ea etiam fortunæ adduxere bona, quæ necessarijs vsibus vtcumque sufficiant. Erat Granatæ quidam vir magni nominis, qui, quòd acrem se Excalceatarum aduersarium præberet, vindicem fortè Dei dextram expertus est: nam brumali & insolito tempore domus eius de cœlo tacta deflagrauit. quod illum ita perculit infortunium, vt non modò rancorem indignationemq; posthac animi posuerit, sed benignè etiam & liberaliter de suo stipem contulerit. Huius monasterij B. Mater suo in fundationum libro non meminit, quòd, ipsa de vita emigrante, nondum id perfectum esset, & necdum proprias possideret ædes. Anna de IESV, quæ modò Madriti præfectæ munus exercet, prima eiusdem fuit Præposita constituta, & huius Vicaria Maria de Christo.

Fulmine deflagrauit domus eius, qui Excalceatis aduersabatur.

CAPVT XIII.

DECIMVMSEPTIMVM ET POSTREMVM IN ciuitate Burgensi Teresa condit cœnobium, quod à S. Iosepho de S. Anna est denominatum.

ETsi iam tempus instaret, quo ad beatiorem melioremque Teresa vitam transiret, in qua sempiterna & perpete quiete frueretur; nullam tamen illi hac in vita quietem aut relaxationem Dominus indulgebat: nam vt eminentis illius gloriæ coronam in hoc mundo promereretur, quæ in altero erat ei destinata; ad Burgensis illam domicilij fundamenta ponenda abire voluit, vt in eo nimirum purissimum illud caritatis illius aurum aduersis patienti lætoque animo perferendis purius redderetur, sanctaque hæc anima penitus se gloriæ, quæ ipsam manebat, disponere pergeret. Ipsam ergo Vallisoleti in fundationibus vrgendis languescentem, ac velut

ac velut segnescentem Dominus coarguit, & ad Palentinam Burgensemque, quod tertio ab hinc capite prosecuti sumus, inchoandas monendo exstimulauit. Hoc porrò Teresa, vt solenne vsu iam obseruarat, si quando singularia in fundandis domibus suis aduersa ac tristia sibi ferenda erant, à Domino verbis eam operibusque, quod in alijs non consuerat, animante, semper se solitã præmoneri. Iam sex & amplius euoluti erant anni, ex quo graues aliqui è societate nostra Patres beatæ Matri scripserant, è re diuina futurum, si Burgensi in vrbe suarum ipsa Sodalium sedem conderet. huc quidem & ipsa animo ac desiderio ferebatur, sed planè id nondum apud se decreuerat; donec tandem, Domino adhortante, vti iam diximus, hoc ipsa propositum sententiamque re exequi statuit. Interim tamen rem paulisper, quòd Palentinam & Numantinam fundationes vrgeret; scilicet vsque ad id spatium temporis, ad quod modò peruenimus, differendam censuit.

Dominus Teresam præuenit, si quando in fundationibus aduersa subeunda erant.

Teresa ergo Vallisoleti cùm versaretur, antequam Palentiam tenderet, & Christophorus Vela, iam olim Canariensium Præsul, tum verò Burgensium Archiepiscopus, vrbem illam attigisset, etsi eam minimè ingrederetur, per Palentinum Antistitem eum Mater rogauit, facultatem sibi vt faceret suam in ciuitatem Excalceatarum instituti inuehendi. Hanc se Archiepiscopus, vti diuini vir erat reuerentissimus Numinis, eiusque cultus amplificandi omni occasione studiosissimus, quàm libentissimè elargiturum spopondit. Hinc ipse deinde per litteras rei huius Palẽtinum Antistitem commonuit, ac Teresæ significari iussit, vt à ciuitatis Rectoribus eam sibi potestatem exigeret: debebat enim monasterium id vel annuis certisque firmari prouentuum præsidijs, vel à senatu ciuibusque eius inducendi facultas concedi. vnde vlteriorem accitum ipsa non exspectans Burgensem ad ciuitatem profecta est. Eo porrò hæc Vela tempore scripserat, quo ad Numantinæ domus initia vrgenda Teresa abierat; vnde haud inani ipsa colligebat coniectura, maiorem opinato in Reipubl. facultate impetranda difficultatem fore. Antè tamen, quàm Numantiam peteret, ea quam Archiepiscopus faciebat spe nixa, rem se in manibus iam habere arbitrabatur; & Palentiæ Catharinæ de Tholosa curam dedit, Burgis sibi domum vt conduceret, in qua & reticulatos ipsa cancellos, & orbem versatilem, prout illi designarat, adaptaret, itaque monasterio caperetur possessio. Erat Catharina vidua, natalium splendore nobilis, & pietate erga Deum, inque miseros & indigos liberalitate spectabilis, magnique nominis fœmina, ita denique in Excalceatarum Ordinem piè animata, vt Vallisoletano duas è filiabus iam dedicasset cœnobio; vti & Palentino alias duas, cùm id recens erigeretur, etiam antè quàm inde Teresa digrederetur. In hoc porrò ipsa negotium tam nauiter excubabat, vt omnis illi mora esset ac dila-

tio peracerba. hinc Teresa Abulæ agente, & Burgos abire cunctante, Catharina, beata Matre omnium ignarâ, facultatem Reipublicæ ideò haud difficulter obtinuit, quòd ære se suo domum, si aliunde eis non suppeteret, comparaturam, ac victus angustijs sponderet prospecturam. Hoc illam pacto & sponsione cùm obtinuisset, ad Episcopum de ea retulit. Hæc dum fiunt Burgis, dumq; Teresa octaua post sancti Martini ferias die, animo reputat, quidnam ipsa, si à magistratu ea facultas daretur, faceret (quòd è Catharinæ nimirum litteris intellexisset, in hoc illam negotium omni qua poterat ratione incumbere;) & parum illi tutum consentaneumque videretur, durissimo se & incommodo brumæ tempore, corpore adeò exhausto & attrito, cui frigida tempestas quàm maximè officeret, in immite adeò terræ solum se conferre; simul etiam statueret Palentinam huc Præfectam rei auspicandæ suo nomine emittere, dicentem sibi Dominum audijt: *Noli frigus exhorrescere: ego namque verus sum calor. omni diabolus connititur opum vi, hanc vt fundationem disturbet; tu etiam omni econtra nomine meo connitere, ipsa vt ad exitum perducatur. Ipsa huc te conferre ne neglige: magnum enim inde resultabit commodum.* Quibus è verbis facilè ipsa intellexit, iam rei copiam factam; inque suum induxit animum eòdem proficisci: atque hæc fuit ratio, cur Granatensem per se ipsa ordiri sedem non posset. Liquidò pòst patuit, Dei hæc solius fuisse verba: nisi enim Burgos ipsa adijsset, nulla rei conficiendæ fuisset spes, vti in sequentibus perspici licebit. Etsi verò perfrigida cœli illius sit tempestas, adeò tamen hanc ipsa non sensit, vt sibi eam pòst dictitaret non magis duram atq; acerbam fuisse, quàm quod Toleti frigus iam antè tulerat. Non multis interpositis diebus, è litteris à Catharina de Tholosa aliaq; muliere illius vicina acceptis didicit, iam optatam à magistratu domus erigendæ facultatẽ datam. addiderant quoq;, festinato opus esse, & magnum in mora discrimẽ situ: appulisse enim Burgos iam recenter Patres Minimos, suam illuc familiã inuecturos: & prēter illos, instare etiã ardẽter Carmelitanos Calceatos, sibi vt in eam vrbem aditus daretur: nec multò pòst Monachi à sancto Basilio cognominati se, rerum suarum prouehendarum gratia, Burgos contulere. Hanc ob causam solito magis rem Teresa vrgens, & ad iter se celeriùs accingens postridie Kal. Ianuar. anni octogesimi secundi Abula recessit. Comitabatur eam, quæ solebat, Anna de S. Bartholomæo, & duæ aliæ Sodales, quas Albano domicilio euocarat; quamquam pòst comitum inauctus numerus fuerit. Dum enim Palentia egrederentur, nouem vniuersæ erant, B. Matrem si connumeres: harum quatuor, addita etiam administra domestica, Burgis erant hæsuræ; duæ aliæ cum Matre sociaq; rediture. Illarum hæc sunt nomina, Thomasina de S. Baptista, Catharina de Iesu, Agnes de Cruce, quæ in præsentiarum Huetensi domui præest, Catharina de Assumptione, Maria de S. Baptista, & alia Catharina de Iesu, Laica. Eodem quo-

Redemptor Teresam ad iter Burgen se animat.

quoque properabant P. Hieronymus Gratianus Prouincialis, nec non alij duo de Excalceatorum numero. Quo primùm die ad hanc fundationem abiere, illius etiam cœpere ærumnæ & incommoda. nam potissima die parte, continuis de cœlo pluuijs, niue intermixta, perpluti sunt: vnde, qua vexari aliquoties solebat, torpida B. Matrem membrorum paralysis inuasit. tandem tamen magno cum labore Metinam eo peruentum est die. Triduò hic cùm hæsisset, Vallisoletum concessit. Hic morbi eam vehemētia ita prostrauit, vt fore dicerent medici, nisi quātociùs inde se subduceret, ita vt ægritudo increscceret, vt opinato diutiùs hic manere illam oporteret. Quocirca inde digressa, Palentiam deportatur. Illius hic aduentus tantos vndique indigenarum concursus ad spectandum, & audiendum, benedictionemque illius accipiendam exciuit, vt locum omnem ad exscensum è rhedis monialibus obstruerent. Vt primùm cœnobium ingressa est, læto carmine & hymno pro more à monialibus excepta est: quoties enim aliquod ipsa suorum monasteriorum subibat, eo excipi hymno à suis solebat. Animi in domesticis gaudium ac lætitiam prodebat festiuus domus apparatus, erectis in area ad congratulationem altaribus, alijsque pietatem excitare natis. Omni eo, quo hic Teresa mansit tempore, parum secunda vsa valetudine est; quam augebat & immite anni tempus, & fœdum imbribus cœlum. Nemo non vlterius illis iter dissuadebat, temeritatisque non modicæ esse dicebat, hac præsertim anni tempestate velle proficisci: metuendum enim esse, ne fortè per viam quid illis accideret humanitùs. Verùm nihil afferri ab alijs potuit, quod generosum illius animum à proposito deterreret. Visum igitur fuit, hominem præmittere, qui reliquarum viarum statum exploraret. Sed hic sinistra omnia cùm renuntiasset, angebatur pia Mater animo. quamquam mœroris nubilum diuina extemplò vox discussit, dicens: *Ire potes, noli metuere: equidem namque præstò vobis futurus sum.* His illa verbis animata, rursus in viam se dedit, etsi nonnisi temerarium videretur, tam prostrata valetudine itineri sese committere. Stetit porrò promissis rerum moderator Dominus; etsi enim grauissima illis subeunda essent incommoda & discrimina, diuina tamen eas prouidentia in tutum prouexit. Cùm secundùm flumen eundum curribus esset, tam impeditæ cœno altiore viæ erant, vt exscendere omnes identidem vectrices oporteret, & pedibus porrò progredi, quòd luto infixa vehicula pergere nequirent. Inde cùm cliuum quemdam præcipitem ascenderent, ipsum Teresa carpentum, quo sociæ vehebantur, adeò vidit in latus vergere, vt iamiam in aquam prolapsuræ viderentur; & ita quidem præceps & asper is cliuus erat, vt ne multorum quidem manus vel eas periculo eximere, vel proruentis impetum currus sistere potuissent. Hoc cùm adolescens quidam de ductoribus notasset discrimen, rotarum vnam apprehendens, currus ruinam inhi-

buit,

buit, quamuis solus ille iam prolabentem morari non posse videretur; nisi quia suas protegere Deus ancillas & sospitare volebat. Hoc Teresa excita & anxia discrimine, quòd iamiam vndarum vorticibus suas absorbendas crederet, suum reliquis anteire exinde currum voluit, vt, si quod adeundum esset periculum, huic ipsa primò inuolueretur. Hoc vt labore defunctæ quietem illi aliquam comites indulgerent, diuersorium subire placuit. Verùm, in quo hanc ipsa capesseret, deerat lectulus. In huius tamen domus incommodis è re futurum videbatur, aliquot illic dierum moram trahere, quòd vlteriora itinera etiam longè impeditiora futura nunciarentur. Vlteriùs progressis occurrebant aggeres quidam haud procul à ciuitate Burgensi, quos cubitali altitudine aqua supereminens transscenderat; & horum etiam à dextris & sinistris omnia longè lateque aquis profundissimis stagnabant. Hos vt tutò pertransirent vehicula, hominem vadi gnarum conduxerant, qui aggeres vadaret: sed illorum hæc erat angustia, vt, si vel minimum currus deliraret, in flumen præceps abiret. Monachæ, discrimen veritæ, animorum negotium, declaratis sacerdoti noxis, in tuto collocarunt, &, beatæ Matris benedictionem efflagitantes, Apostolicum trepidantes decurrerunt Symbolum. Quibus intrepida, & explicata fronte Mater, *Eia*, inquit, *ecquod, carissimæ filiæ meæ, maius optatiu bonum, quàm, si opus foret, hic Domini nostri Iesu Christi nomine martyrium oppetere? Sinite me, nam prima ipsa transire volo: si verò me mergi contigerit, vlterius ipsæ ne progrediamini, rogo quàm enixissimè; sed retrò, vnde venistis, ad hospitium redeatis*. Teresa igitur, ducem se præstans, reliquis viam strauit ac securam reddidit. Ceterùm pessima erat valetudine, & linguam illius languida insederat paralysis: vt tamen quodam in oratorio, ad quod concesserat, rei diuinæ præsens affuit, & sacra capessiuit altaris mysteria, linguæ nonnihil laxata sunt vincula, & habere cœpit meliusculè, etsi febris eam non desereret. Hoc tandem die, qui in septimum ante Kalendas Februarias incidit, Burgos delatæ sunt. ante omnia verò sanctum ab ipsis salutari Crucifixum Prouincialis iussit, cùm vt vniuersum illi negotium commendarent, tum vt, interea nocte ingruente, minori cum strepitu inuehi possent vrbem: quam iam inuectas amicè benigneque excepit Catharina de Tholosa, à qua etiam ardenter exspectabantur. Laborabat tum potissimum anginâ Teresa, quæ fauces ita constringebat, vt, nonnisi maximo cum dolore escam traijceret quod illam malum adusque Kal. Augusti torsit, etsi non eâ qua sub initium vehementiâ. Quòd verò ab imbribus madescens vrbem & perpluta subisset, ea ipsa nocte diutius solito ad focum assedit. verùm tantum inde secutum est malum, vt ea ipsa nocte ingens illam capitis dolor occuparit, quē etiam tam crebri secuti sunt vomitus, vt faucibus læsis sanguinē exscrearit. Insequenti verò die surgere ad ea, quæ opus erant, peragenda non potuit; hinc lectulo, quo affixa iacebat, ad fenestram in

Teresa prima in discrimen se offert.

Teresa suas ad martyrium animat, ac prima se discrimini exponit.

Teresa ægra in lecto decumbens rē suam gerit.

in porticum quamdam despicientem, & cancellos habentem, veloque obtenso tectam collocato, ipsam conuenire volentibus forinsecùs stantibus responsa dabat. Plurimi hic illam compellarunt, atque imprimis missi nomine Reip. nuntij, nuntiantes, adeò non ciues concessæ iam facultatis pœnitere, vt eius etiam aduentu mirificè exultarent, rogantes insuper, videret, quanam illi in re gratificari resp. posset. Volupe hæc Teresæ fuit oratio, vt quę nihil aliud verebatur, quàm ne quod à rep. sibi obstaculum fieret. quare hoc metu libera, rem vt planè confectam habebat. Teresa Burgensibus grata.

CAPVT XIV.

INGENTES HVIVS MONASTERII ERECTIONI obiectæ sunt remoræ. Ipsum tandem erigitur: cuius in vsum commodæ admodum ædes comparatæ.

ANtequam verò quid moliretur, Archiepiscopum Prouincialis adiens, facultatem ab illo fieri sibi possessionis stabiliēdæ petijt, quam sine vllo sibi omnes negotio concessum iri arbitrabantur. Archiepiscopus post multa interrogata & responsa in eam tandem venit sententiam, vt antè se potestatem facturum negaret, quàm domum propriam haberent, & aliquatenus ipsis de stabili esset censu prospectum. Ita enim illi id expedire & fieri debere videbatur, cùm quòd ea tunc ciuitas tenuis esset, tum quòd cœnobijs abundaret. Hinc tametsi Teresam sese euocasse non negaret, non aliud voluisse tamen se aiebat, quàm vt sola ipsa, non tot succincta monialibus, Burgos veniret, quasi rei iam nulla restaret exhaurienda difficultas. Et sanè vtrumque non sine singulari Dei nutu factum est, vt hoc nimirum pacto monasterij huius res meliùs succederet: si enim non eo, quo venit, comitatu appulisset, non est ambigendum, quin, facultatem negante Archiepiscopo, retrò vnde venerat irrita re Teresa abijsset: deinde, si quamprimùm eam, vt optabat, impetrasset, fortè & domo, & oportunitatibus, quas nactæ dein sunt, caruissent. Hinc etiam illi postmodum Palentinus Episcopus scripsit, Deū vnà cum ipso quodammodo conspirasse videri in eo, vt, prout oportebat, monasterium fundaretur. Sub idem tempus Teresam continens adurebat febris, & iugulum torquebat angina, nihil vt solidioris cibi in stomachum traijceret, sed dumtaxat liquida & sorbilia. Hanc ob causam, adhæc quia tū sibi, tum sodalib. permolestum erat, foras prodire; Archiepiscopū per aliū rogauit, bona illius vt cum venia sibi in quadā domus, in qua cōmorabantur, parte sacra celebrarentur solennia: quòd huic esset rei peridonea, & hac

aliquot annorum ſpatio ædis vice Societatis IESV Patres vſi eſſent, cùm primùm Burgos aduenissent. Ne hoc quidem concedere voluit Præſul, veritus, quantum quidem ipſe mihi perſuadeo, ne & hoc loco iniretur poſſeſſio, & ante monaſterium ſedem ſtabiliret, quàm aut ædes proprias, aut prouentus in neceſſaria alimenta & vſus domeſticos pares haberet. Atque hoc ſacroſancti Tridentini Concilij Decretorum ſeruandorum ergo faciebat: nam Tereſæ quidem morem volebat vtcumque gerere, & amore quodam ſingulari ipſam complectebatur, illique Abulæ perfamiliaris antè extiterat. Inter hæc, dum vltrò citroque varia geruntur, trium effluxit hebdomadum interuallum; interim moniales ſacra Miſſarum non adierunt myſteria, niſi Dominicis ferialibuſque diebus, ac tum quidem ſummo manè templum quoddam vicinum lutulentas & cœnoſas per vias adibant. De cetero abundè ipſis prouiſum erat. Nam Catharina de Tholoſa copioſè ſatis ac benignè eas habebat; vti Prouincialem Magiſter Manſus, Magiſtralis illius Eccleſiæ Canonicus; ad quam ille eſt dignitatem electus, cùm in Collegio Archiepiſcopali Salmanticæ Collegialem (vt vocant) ageret, ſicut eum antè Compluti in Theologorum Collegio eo ipſo egerat tempore, quo Hieronymus Gratianus ibidem etiam Collegialem agebat. Vt primùm habere meliuſculè Tereſa cœpit, ſtatuit per ſe ipſa Antiſtitem adire, atque interim domi ſodales eius ex interuallo continuata ſerie in corpus ſuum flagellis ſæuiebant, vt, quamdiu Mater foris monaſterij rem vrgebat, aliqua domi monacha corpuſculi caſtigatione diuinum propitiaret Numen. Verùm non vtiliùs ſuam ipſa quàm alij hactenus apud illum operam locabat, etſi, ſi quis eius redeuntis vultum eſſet contemplatus, vtpote ad hilaritatem compoſitum, aliter ſe rem habere cenſuiſſet. Iam Prouincialis poſt aſſiduam contentionem, irrito ſemper ſucceſſu, defatigatus, & nihil hactenus hoc in negotio perfectum eſſe, moleſto animo ferens; decreuerat re infecta, cum ſuis retrò, vnde venerat, reuerti. Tereſæ hoc viſum eſt peracerbum, quia enim antè apparens Dominus fuerat exhortatus, ſuo vt rem nomine auſpicaretur; hinc ope cœlica affulgente, negotium hoc conficiendum planè ſibi perſuadebat. Vnde nihil ipſam affligebat magis, quàm quòd afflictum Gratianum, mœſtumque cerneret. Hanc itaque ob animi anxietudinem proſtratæ rurſus apparens Dominus ait, *Sume animos Tereſa, & confortare*. Quo illa animata monito, maiori quàm antè generoſitate, Prouincialem cohortatur, ipſe vt abitum maturet, ſe verò cum ſuis Burgis relinqueret: quod iam Quadrageſimales feriæ imminerent, quibus illum Valliſoleti ad populum habere conciones (vti etiam pòſt habuit) oportebat. Dedit igitur & ipſe, & Magiſter Manſus operam

Collegiales ſunt, qui nonnulla alunt Collegia ad ſtudia Theologica & Iuriſprudentiæ; & tales ſæpe ad publicas vel in Eccleſia, vel in tribunalibus dignitates aſſumuntur.

Tereſam conſolatur Dominus.

ram,vt aliquot in nosocomio à Conceptione denominato, in quo & Venerabilis asseruabatur Eucharistia, & quotidie res diuina peragebatur, ipsarum in vsum cubicula conuerterentur. Verùm nec hoc ex animi successit sententia; nam & dilata res diutius est,& maleuolis aduersantium obtrectationibus patuit. Etenim vidua quędam,commodissimo ex illis conducto cubiculo (etsi nonnisi post semestre huc esset commigratura) non modò cedere ipsum noluit, quamuis assignatis monialibus cellis, quarum tectum rimosum erat,vicinum foret; verùm etiam,cùm satis non esset ipsum forinsecùs occludere,clauos trabales introrsum iussit infigi, vsui vt ineptum foret.

Adhæc Sodales illi,quorum id contubernium curæ concreditum erat, metuebant, ne tenui hoc se initio insinuantes monachæ paulatim hic stabilem sedem figerent. Ipsas igitur visum est tantisper excludere,quoad coram scriba publico tum Prouincialis, tum Teresa ipsa, factis tabulis, inde se egressuros, quandocunque id Sodalium Præfectis videretur, sponderent. Attributa igitur ipsis pars hospitij suprema,vnde in inferiorem ædem per fenestram cancellatam patebat ad sacra audienda dispectus. Erat hæc ab habitatore vacua, quòd nemo eam, quia semiruta, vellet incolere:cumque tenue esset tectum, à quo non procul illarum erat mansio, & locus eminentior,hibernis erat infestus frigoribus & ventis. Frigus autem valetudini beatæ Matris apprimè noxium erat. Dicebatur adhæc nocturnis spectris & lemuribus locus infestus esse. fidem fecere nonnulla, quæ ibidem monialibus terricula oblata sunt. Ceterùm non deerant Burgis, qui egregiè in ipsas animati, liberaliter necessaria submittebant, atque inter reliquorum subsidia maximè enituit Catharinæ de Tholosa, à qua quotidie, etsi domus eius distaret remotiùs, identidem interuisebantur, & necessaria omnia accipiebant, in pio hoc opere numquam deficientis tempestiua benignitas. Pridie natalis sancti Matthiæ valetudinarium hoc subiere. Inter hæc tamen diligentissimè tota ciuitate ædes conquirebantur pretio venales, vt his demum comparatis, non ita se in facultate concedenda difficilem Archiepiscopus præberet. Iam ad vsque sancti Iosephi peruigilium nulla commoda se obtulerat domus, quòd in oblatis hactenus semper quæ deesset oportunitas desideraretur. Interim angebatur vehementer beata Mater; quòd nonnisi ad vsque Paschales, quæ instabant, ferias, illius nosocomij vsum Sodales concedere se dixissent. Vnde necesse erat eas, si interea se nullæ offerrent ædes, Burgis re infecta discedere. Iam demum exposita à diebus aliquot viri cuiusdam patritij erat domus,&,quamuis plurimi tunc temporis Religiosi Sodales domiciliũ,vti iam antè diximus,queritarent; Deo tamen prouidente factũ,vt nullis horũ penitus hæc arrideret. quod illi deinde non parũ sunt mirati, quin imò eorum nonnullos eam non coemisse valdè pœnituit. Iam de hac

Efficit Dominus, vt domus, quæ Teresæ quadraret, omnibus displiceret.

ad Matrem relatum erat; ſed tot illius auribus acceperat vitia & incommoda, omnem vt erga ipſam affectum iam dudum, imò etiam memoriam eiuſdem exuiſſet. Verùm, quòd alia in ciuitate non occurreret, quin alterius habendæ ſpes nulla affulgeret, animum denuo ad eamdem adiungens, eam coemi hoc in ſtatu iuſſit: ſi enim dein diſpliceret, alteri facilè reuendi poſſe. Hanc ipſa cùm ſpectatura adiſſet, ita ſibi placentem reperit, vt, ſi duplum eius, quo venalem fore audierat, pretium emptor poſtulaſſet, ipſum non illibenter perſoluiſſet, atque etiam tum vili eam ſibi ceſſiſſe pretio credidiſſet; nam idem iam ante biennium domino eius oblatum pretium erat, & tamen eo vendere noluerat. Viſa nihilominus nonnullis plus æquo carior; hinc, etſi Tereſæ infra condignum pretium id videretur, religioni tamen ipſa ducebat, quidquid emptor exigeret, offerre; quòd non de ære proprio, ſed communi Ordinis totius id emptori eſſet pretiū perſoluendùm. quare à ſacro rurſus vt partes conuenirēt, edixit. Re itaque inter hæc Domino per preces iteratas commendata, Tereſam acri hac percontatione ipſe perurſit dicens, *De pecuniáne ſollicita es?* Tum demum, ſtipulatione inita, eodem ſancti Ioſephi peruigilio conuentum eſt: omnes enim Diuum hunc erant precatæ, vt in die eius natali habere domum poſſent. Et vt conceptum, ſic factum; etſi multis antè diebus nulla prorſus occurriſſet, imò ne eius quidem diei manè ſpes vlla eius inueniendæ fuiſſet vel vmbra. Vt primùm id in vulgus innotuit, permulti acceſſere emptores: nemo quippe ſibi perſuaſerat, tam paruo eam ære venalem futuram fuiſſe, venditoremque aiebant eius domum vltrò & gratis quodammodo ſuam ipſis elargiri voluiſſe, cumque adeò manifeſtus eſſet error, contractum reſcindendum videri. Ipſe tamen venditor eiuſque vxor, domini ædium, cognitis ijs, quæ in vrbe tranſacta erant (aberant enim tum fortè foris) auditoque illas in monaſterium eſſe conuerſas; magno perfuſi ſunt gaudio pactaque conuenta rata firmaque eſſe voluere. Venditionis igitur confectis tabulis, tertiam pretij partem ilicò Catharina de Tholoſa inſigni munificentia perſoluit; reliquam verò ſummam non minori pòſt eadem liberalitate contribuit. Omnibus prodigio perſimile videbatur, tam luculentam munitamque domum ita vili pretio comparari, & aliorum inſtitutorum Religioſos, à quibus & domicilium quærebatur, & hoc inſpectum erat, adeò in huius inſpectione cæcutijſſe, vt ipſum quaſi ſibi minimè expediens neglexerint. quam illis imprudentiam nemo non probro vertebat. Ac præter Religioſos illos, quos domum Burgis quæſiſſe dicebamus, Minimos nimirum, Carmelitas Calceatos, & ſancti Baſilij ſectatores; duobus etiam alijs Monialium cœnobijs domus idonea iam dudum, nec non alij, de quo iam inſtituendo frequens erat ſermo, conquirebatur. Omnes illi hanc

Permittente Domino decepti plures in dom' cuiuſdam coemptione, Tereſiæ eam ſeruās.

hanc inſpexerant, omnes item neglexerunt, ſuiſmet ipſi in rebus caligantes, etſi poſtmodum vna ſingulos caperet pœnitentia. Inſignem huc operam contulit Licentiatus Aguiar, magna quadam caritate huic ſe negotio impendens, Tereſamque vrgens, vt confeſtim illarum poſſeſsioné iniret. qui ni inſtitiſſet identidem ardentiùs, nihil dum peractum eſſet. hinc ipſe menſem & ampliùs ſedulus & nauus huc adiuuando incubuit, & quomodo ipſa inſtrueretur deſignando, in quo nec temporis multum, nec argenti opus fuit. Vt primùm eam Tereſa ita inſtauratam & munitam vidit, vt ſuos in vſus iam inde à principio condita ſolùm videretur, & quidem tantillo temporis interuallo, incredibili cumulata fuit lætitia, imo ſomnium illi merum videbatur, omnia adeò celeriter confecta cernere. Ipſis etiam monialibus mira inde ſecuta eſt conſolatio: nam præterquam, quòd commodæ eſſent idoneæq; ædes, horto inſuper erant, & aqua, amœniſque & late patentibus aſpectibus inſtructæ.

Nec minor Archiepiſcopi fuit lætitia, vt primùm cognouit de tecti illis eſſe oportunitate proſpectum. hinc ſecundò Tereſam de domo congratulaturus adijt, eamque coràm inſpexit: facultatem tamen ſedis locandæ, etiam rei diuinæ in eadem peragendæ (quam enixè monachæ ab eo inſiſtendo contendebant, ne foras illius audiendæ ergô concedere eas oporteret) negabat. Hinc, poſtquam ad has commigraſſent ædes, (quæ triduo ad ſummum à coemptione facta commigratio eſt) mẽſe toto, ad ſacrum Miſſæ audiendum, proximum eas adire templum oportuit. Has tergiuerſationum moras Tereſa pertæſa, ad Palentinum Præſulem Mendoſium ſcripſit, vt ſua ille hanc ab Archiepiſcopo auctoritate poteſtatem obtineret: quam cùm in Paſchales ferias exſpectarent, tribus primis diebus fruſtra fuere, adeò vt ipſas, non ſine magna moleſtia, quò ſacris adeſſent, foras egredi fuerit neceſſe. Die verò quarto Fernandus de Matança, qui nullo eis loco deerat, facultatem optatam, quam intercedente Epiſcopo Palentino, deprecante etiam Doctore Manſo, Burgenſis conceſſerat, attulit. Ipſa verò Tereſa, cui nulla vmquam in re defuerat fiducia, ſuperiore nocte aliquo cœperat modo diffidere, atque adeò omnes mœrore conſtratas, imprimis autem Catharinam de Tholoſa longioris tædebat moræ. Fernandus porrò de Matança, facultatis litteras afferens, nullo prolato verbo, campanam pulſare aggreſſus eſt; qui pulſus læti fuit eis nuntij ſignificatio. Hinc die ſequenti, qui fuit XIII. Kalẽdas Maij, anni octogeſimi & ſecundi, Auguſtiſsimum Chriſti corpus hic ritè collocatum eſt, inita loci poſſeſsio, & à S. Ioſepho S. Annæ monaſterio cognomentum inditum. Primam Deo hic obtulit hoſtiam Doctor Manſus: ſummum verò Sacrum Prior Paulinus, de Dominicanis ſodalibus, magno apparatu, feſto ſymphoniacorum & citharædorum ſua ſponte venientium, & gratis vltroq; operam addicẽtium concentu, magno omniũ ordinum ſtatumq; conſenſu & congratula-

tione celebrauit. Catharina porrò de Tholosa satis non habuit domus pretium venditori persoluere, & necessaria subsidia suppeditare; nisi ẽt instrumentum domesticum, lectulos, aliasq; oportunitates conferret. Promiserat insuper annuum vectigal, cuius sponsionis tabulæ iam confectæ erant; at ipsum nec Prouincialis, nec Teresa pòst admittendum ob incommoda, & litium Catharinæ hinc imminentium, turbarumq; forensium strepitum censebant: adeò, vt non multò pòst, clanculò admodum, præsente Tabellione, illud à se abdicãtes, suas Catharinę tabulas reddiderint. Quamquam, vbi duas illius filias, quas Teresa Palentiæ in familiam cooptarat, emittere vota contigit monastica, etsi suam antè legitimam portionem matri addixissent; tamen pòst mutata sententia in Burgensis huius monasterij hanc iura ab ipsis voluit transscribi. Egregiè verò hanc illi liberalitatem Deus Opt. Max. rependit. nam Teresa etiamnum Burgis agens filiarum illius vnam sacra veste donauit; quam etiam Archiepiscopus solẽnitatem concione ad populum habita cohonestauit, qua & suam erga hunc Ordinem voluntatem, & quod ex illius huc inuectione ipse perceperit gaudium testatus, dolere se exinde ait, quòd tamdiu illius fuerit hactenus delata fundatio. Quin etiam eodem inspirante Deo hunc ipsamet pòst Palentiæ est Ordinem ingressa, Catharina de S. Spiritu cognominata; & hoc ipso, quo hæc litteris mandantur tempore, ipsam Deo vota nuncupasse crediderim. Post etiam duo eiusdem filij in Excalceatorum fratrum cœtum transiere: itaque in ipsa re adimpletum, quod Regius cecinit vates, *Generatio rectorum benedicetur.* *Psalm. 111.*

Aquarũ Burgis inundatio.

Cùm iam Teresa cum suis lętè propria in domo & claustro monastico ageret, ipso Ascensionis Dominicæ die ita Burgẽse flumen aquis ingruentibus intumuit, vt per omnia vrbis loca latè stagnans magnam ediderit stragem, ipsosque Religiosos, suis exire compulsos domibus, aliò migrare coegerit, ne in iisdem diutiùs commorantes, subita aquarum vi opprimerentur. Is enim vndarum erat impetus, vt domorum fundamenta subruerentur, conditaq; terra cadauera enatarent. In summo inprimis discrimine noua hæc domus versabatur, cum quòd plano esset loco, tum quòd haud procul à flumine sita. Suadebant Teresæ amici, vt, aliorum Religiosorum exemplo, fuga sibi consuleret: sed cùm nullis ad hoc faciendum adduci aut verbis posset, aut rationibus, Sacrosanctum Christi corpus in supremam ædium partem deferri imperans, eòdem suas extemplò voluit succedere, atque ibidem tantisper Diuorum Litaniis lectitandis opem implorare, quoad aqua detumesceret. Archiepiscopus autem plurimique ciues, idcirco Deum ab vrbe eluuionis periculum aiebant auertisse, quòd in eadem tum dilecta sibi commoraretur Teresa. Suis autẽ ipsa illic præesse voluit Thomasinam de S. Baptista, quæ Albano antè domicilio fuerat præposita; illi verò vicariam adiunxit, quam Vallisoletana domo acciuerat, Catharinam de IESV.

C A-

CAPVT XV.

TERESA BVRGIS DIGREDIENS ALbam venit: atque ibidem sanctè in Domino demoritur.

HIs compositis rebus, Teresa continenti à Domino supplicatione cōtendebat, vt, cùm nutu eius ac directione felicia monasterij huius fuissent initia, efficeret etiam, vt non modò nihil ad victum, sed ne ad cæteras quidem vitæ commoditates illi deesset; hinc votorum eius illa erat summa, vt, priusquam inde excederet, videret diem illum, quo aliquæ huic domui nomina darent virgines, quarum hæreditate ac dote monasterij res firmarentur. Hæc agitanti ait illi Dominus: *Quid dubitas? ea enim iam constituta res est, vt tutò hinc ipsa digredi possis.* Hinc Teresa, coniectura haud ambigua, augurabatur fore, vt illius Domino sedis curam suscipiente, necessaria illi ciborum subsidia nullo vmquam tempore deessent: Itaque hæc illam sponsio confirmauit, & securam reddidit, perinde ac si amplum illi vectigal annuum relictum esset. Quare interpositis diebus non multis, de suo agere reditu cœpit. videbatur quippe illi sua Burgis opera minimè posthac necessaria futura. Omnibus itaque ad reditum comparatis, Burgis Palentiam, atque inde Metinam tetendit, cùm in animo haberet inde rectà Abulam, vbi Præpositam agebat, petere, atque eodem loco Teresæ de IESV sacrum conferre velamen. Sed aliter rem Altißimus constituerat. Metinæ siquidem P. Antonium de Iesu, Prouinciæ vniuersæ tunc Præpositum, reperit. Hoc ipse loco Beatæ Matris reditum præstolabatur, secum eam vt Albam, Mariæ Henriciæ Ducis flagitatu & inuitu conduceret. Vt primùm hæc ex Antonio didicit, magnam vehementemque in se experta repugnantiam est: quòd suam Abulæ præsentiam pernecessariam esse crederet, & hoc iter suum Ducis causa impediri iniquißimo ferret animo. Credi itaque non potest, quantam in animo sit passa hic difficultatem. Verùm, quòd promptißimè semper, quoad eius hactenus fieri potuerat, Superiorum iussis paruerat, etiam hic quàm poterat maxima obtemperare perfectione, morti adeò vicina, graue non duxit; hunc imitatura nimirum, qui factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Lectica igitur Albam vecta est, non sine ingenti labore, & affecta pessimè valetudine. Vnde cùm in proximum Peynarandæ pagum appulisset, tam ingentes passa dolores est, viriumq; languorem tam incredibilem, corpore exhausto, vt in deliquium animi inciderit.

Albam Teresa inuitabit.

Philip. 2.

quo

quo tristi spectaculo nemini non adstantium sui miserationem mouit. Nihil quod elanguidæ imbecillique Matri ad virium restaurationem daretur, ad manum erat, præter ficos, & vnicum dumtaxat ouum toto reperiri potuit pago. Annam de S. Bartholomæo imprimis vexabat, quòd tantis in necessitatibus constitutæ piæ Matri opem ac lenimentum aliquod ferre non posset. Sed hanc ipsa consolata, *Noli*, inquit, *angi, carissima: hi namque fici optimi sunt, multis namque pauperibus ne huiusmodi quidem suppetiit.* Postera die alium adeuntibus pagum, pridiani prandij angustias & mediā nonnisi coctis oleribus cepa permixtis resarcire licuit: his illa tamen esurienti stomacho, vt potuit, fecit satis, etsi valetudini hæc esca aduersaretur. Eadem ipsa nocte Albam defertur, ipsa inquam Matthæi Apostoli & Euangelistæ vigilia. Exhausto affectoque corpore huc cum peruenisset, Ioanna de S. Spiritu Præfecta, & sociæ summis ab ea precibus postularunt, ad quietem vt se paulisper componeret, quarum illa consilijs ac precibus paruit, dicens: *Quàm, Deus bone, me defatigatam sentio! iam abhinc annis viginti tam tempestiuè cubitum me concessisse non memini, atque hodie.* Manè tamen strato se corripiens, & domum sursum ac deorsum vniuersam accuratè lustrauit, & templum petijt rei diuinæ adfutura: vbi etiam insigni animi feruore, & pietatis sensu sacras Eucharistiæ epulas inijt: atque ita ex interuallo alternatim in morbum incidens, alternatim etiam lectulo surgens, dies aliquot trahebat. Donec, ipso Archangeli Michaelis die, cùm sacro audito, & Eucharistiæ Sacramento (vti iam quotidie eadem ardoris significatione sacra Altaris mysteria frequentabat) percepto, lectum petijsset, inde non ampliùs surrexit: sanguinis namque fluxu laborare cœpit, vnde etiam intermortua creditur. Tribus antè quàm spiritum redderet diebus, attenta integram propè noctem in oratione, & pia ad Deum deprecatione traduxit: vt verò illuxit, Antonium de Iesu ad se euocauit, qui sibi culpas confitenti operam daret. Fama est tum illi diem obitus à Domino reuelatum fuisse. Moniales enim quædam hunc ipsum Antonium, postquam delicta eius excepisset, dicentem illi audiere, Dominum vt precaretur, ne se hac è vita tam maturè educeret, neue suas adeò ipsa citò desereret: Cui tum Mater, ampliùs se hoc in mundo necessariam non videri respondit: simul etiam plurima filiabus salutaria depromere monita & consilia exorsa est: & licèt hactenus numquam ea intermisisset; iam tamen, vtpote morti & termino proxima, maiori hæc ardore, & efficacia, euidentiorique amoris significatione, quàm consueuerat, deprompsit. Pridie eius diei, qua gloriosi Minorum auctoris Francisci natalis celebratur, hora quinta vespertina, augustissimum Dominici Corporis viaticum poposcit: ita enim imbecilli iam erat corpore & attrito, vt se in strato mouere non posset, nec, nisi alienis manibus, in aliud atque aliud latus conuertere. Interim dum sacrum morientium affertur pignus, iunctis in hæc verba manibus suas alloqui

[Margin notes: Teresæ patientia in morbo. — Teresa sanguinis passa fluxum. — Teresa priusquā moreretur, salutaria suis dat monita. — Quid suis Teresa moriens commendarit.]

loqui cœpit, *Obſecro vos in Domino, filiæ meæ cariſsimæ ac dominæ, vt primeuas inſtituti leges ſimul & conſtitutiones quàm accuratiſsimè integerrimeqúe obſeruetis: ſimul etiam prauum, quod hæc parum diligens vobis Religioſa exemplum dedit, nolite, quæſo, reſpicere; ſed quidquid hoc ipſo deliqui, eius à vobis mihi velim veniam dari.* Vt primùm in conſpectum prodijt, & cubiculi ſui ianuam ſubire eum vidit Dominum, quem tam ardenter ipſa diligebat; etſi antè adeò infirma & proſtrata eſſet valetudine, & ita morbi obſeſſa anguſtijs, vt loco ſe mouere non poſſet; animoſa lecto, nemine auxiliante, ſeſe violenter extulit, perinde ac ſi eodem exilire vellet, & ipſam contineri oportuerit: facies autem eius inſolitam induere pulchritudinem, ac velut radios flammantes eiaculari, & alia longè quàm antè apparere cœpit, ſimul etiam maieſtatem quamdam verendam, & non eam vitæ ætatem, qua erat, ſed longè minorem præferre. Tum illa ceu candidiſsimus quidam olor, manibus iunctis, maximo cum ſpiritu, & gaudio interiori repleta, vitæ inſtante termino, maiori quàm vmquam hactenus vocis ſuauitate canere orſa eſt, & cum ſummo ſuo bono, dilectiſſimòque, quem ſuos iam ante oculos habebat, colloquens, ſubtilia quædam, ſuauia, & amica verba ex mentis abundantia eructauit. Atque hæc inter cætera: *Venit iam, Domine mi, & ſponſe, optata illa, quam toties expetiui, hora. Iam tempus eſt, vt inuicem conſpiciamus. Iam eundi tempus eſt, Domine, quod felix fauſtumqúe ſit: fiat voluntas tua. Venit iam tandem hora, qua hoc egrediar exilio, & anima mea ſimul tecum fruatur eo, quod tantopere concupiuit.* Tum immenſas illi gratias agebat, quòd in Eccleſia ſeſe genuiſſet, & in eadem emori conceſſiſſet, atque illud identidem repetebat, *Tandem, Domine, Eccleſiæ ſum filia.* Simul etiam magna animi demiſſione, ac pietatis ſenſu commiſſorum à Domino veniam poſcebat, ac per IESV CHRISTI ſe dicebat merita ſperare, æterna vt ſalute donaretur: filiabus quoque ſuis ſupplicabat, ſibi vt hoc à Domino precarentur, tum eorum, quæ vmquam admiſerat, ſupplex eas veniam rogabat. Orantibus his viciſſim Matrem, ſupremùm ſe vt compellaret, aliud dicere noluit, quàm vt regularum ſtatuta, & conſtitutionum decreta ad vnguem ſeruarent, ſuperioribuſqúe ſuis numquam non obedientiam ſinceram præſtarent. quod ipſa monitum aliquoties inculcando repetebat. Inter hæc ſæpiùs hæc Pſalmi quinquageſimi verba pronunciabat, *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Cor contritum & humiliatum non deſpicies. Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Cor mundum crea in me, Deus.* atque inprimis medius ille verſiculus, *Cor contritum & humiliatum, Deus, non deſpicies*, identidem in os recurrebat, donec illam loquelæ poteſtas deficeret. Extremæ inunctionis Sacramentum cùm popoſciſſet, nona id noctis hora eodem in peruigilio Sancti Franciſci, magna etiam reuerentia accepit, exinde monialibus Pſalmos de more recitantibus ſimul ipſa recitabat, & ad orationes ritè ſingulas

Eius ad Ven. Sacramenti conſpectum motus.

Verba Tereſæ ad Dominum in vltima hora.

Quæ Tereſa verba in ſuprema hora ſæpè repeteret.

respondebit. Hoc ergo suscepto, supremo denuo Numini gratias ex corde egit, quòd Ecclesiæ se filiam fecisset. Sciscitabatur dein ex ipsa Antonius de IESV, suumne à morte corpus Abulam transferri, an Albæ id manere vellet. Quantum è vultu colligi potuit, hæc illi displicuit petitio, & ait, *Aliquidne habere proprium me par est? hiccine terræ pauxillum corpori meo negabitur?* Integram illam noctem intensissimos passa dolores est, etsi superiores illos Psalmi versus sæpiùs iterare non intermitteret. Postridie verò, hora septima matutina in latus recubuit, eo prorsus situ ac ritu, quo D. Magdalena pœnitens exprimi vulgò à pictoribus solet, CHRISTI cruci confixi effigiem arctè manu stringens, quam antè non deseruit, quàm eius iamiam tumulo inferendæ manibus eam moniales tollerent. Vultum interim præferebat inflammatum, vtpote quæ, magna corporis quiete ac compositione, exinde se neutiquam mouens, in contemplatione interna continenter versaretur. Postquam verò iam ad extremum vitæ spatium venisset, attentiùs eam quædam de monialibus contemplata, certa in ea sibi visa est CHRISTI loquentis illi, & magnalia mira ostendentis notare indicia: Teresa namque euidentes cuiusdam ob ea quæ videret admirantis gestus præferebat. Hoc illa pacto ad vsque nonam vespertinam mansit, & ea ipsa die Iouis, Sancto Francisco sacra, IV. Nonas Octobres, anno M. D. LXXXII. (fuit hic annus, quo facta temporum est & Kalendarij correctio, decem ex illo sublatis, qui excreuerant, diebus, atque idcircò primus post eius obitum dies fuit eiusdem mensis decimus quintus) suam Creatori DEO reddidit animam, Cathedram Petri Romæ occupante gloriosæ memoriæ Pontifice Gregorio XIII. & regnante in Hispanijs Catholico Rege Philippo illius nominis Secundo. Natalis eius, vti initio dixisse recordor, in quintum ante Kalendas Apriles diem incidit, anni eiusdem sæculi quinti decimi: vnde vniuersim vixisse eam efficimus annos sexaginta septem, menses sex, & dies septem. Quadraginta & septem ipsis in vita religiosa vixit annis: quorum viginti septem primos in Incarnationis cœnobio, posteriores verò viginti in originaria primigeniaque Carmelitanorum regula traduxit. Adeò quidem mors eius quieta & tranquilla fuit, vt quæ sæpiùs ipsam orantem viderant, etiam modò in oratione attentiori eam agere crederent.

Dies & hora mortis B. Teresæ.

CA-

Capvt XVI.

Qvo corpvs eivs a morte habitvm modo; sepulturæ ritus describitur, quæque cùm ante mortem illius, tum post eam contigerunt.

Cvm sancta hæc anima corpore excederet, facies illius exstitit formosissima, nullasque in rugas contracta, etsi, dum viueret, plurimæ senilem vultum ararent: vniuersum quoque corpus mirum prætulit candorem, nullibi rugosum, vt læuissimum id dixisses alabastrum. Caro adhæc non minùs tractabilis & glabra, quàm duorum triumve annorum pueri caro esse solet. In ipsa igitur videre licuit, quod de S. Francisco refert Bonauentura, carnem nimirum eius niuis instar candidam apparuisse, hanc iam tum in terra præsignando gloriam, qua pòst donanda erat in cælo. Mẽbra item eius tangentibus tam blanda & flexibilia cedebãt, vt puerilem læuorem teneritudinemque exhibere viderentur; imò nescio quam pulchritudinem præferebant, quæ innocentiæ simul & sanctitatis foret argumentum. Totum quoque corpus, quantum quantum erat, suauissimum exhalabat odorem, qui qualem aromatum nidorem referret, dicere nemo poterat: cuius dein etiam ex interuallo suauitas crescebat, & tanta tandem existebat vehementia, vt, quia caput præsentium feriebat, forinsecus aperta fenestra admisso fuerit aere temperandus. Hoc in aliquo inferiori monasterij cubiculo fiebat (in quo modò conuenire quot hebdomadis monachæ capituli celebrandi ergò solent) multa tamen ad vsque superius cubiculum etiam fragrãtia dimanabat; imò verò per vniuersam domum nocte illa ac sequenti die diffusa est: nec non ad vestes B. Matris, & stragula, & omnia, quæ illi ægrienti vsui fuerant. Et ita quidem odoratè, vt etiã multis inde diebus soror quædam, hanc in culina olfaciens fragrantiam, & vndenã ea dimanaret, curiosiùs inquirens, tandem sub arca paruum quoddam repererit salinum, salem et tum continens, in quo digitorum B. Matris, dum ad ipsam ægrotantem is delatus est, reliqua exstabant vestigia, atq; ab eodẽ illa proficisci comperta sit. Adhæsit hic etiam odor ijs, quib. vsa fuerat lancibus, & aquæ, qua demortuæ corpus ablutum est: & si quo in angulo, aut inter exutas vestes aliquid lateret, quod ipsam tetigisset, eumdem id exhalabat odorem, atque inde conijcere odorantes poterant, latere hic quippiam, quod eius aliquando cessisset vsui. Illa ipsa, quæ sacrum illius corpus terræ mandauit, cùm mox à pio illo officio persoluto manus nihil minùs cogitans abluisset; tanta ab ijsdem erumpere cœpit suaueolentia, vt nonnisi cœlestis ea esse videretur, quòd similem hactenus in terra non percepisset.

Quomodo post mortẽ Teresa manserit.

Vita c. 15.

Suauis odor è corpore Teresæ exhalat.

Odor suauissimus Teresæ in vestib. manet.

Manus eius, quæ ipsam terræ mandauit, odorẽ spirant.

Neque verò tam obstupesco, quòd tum spirare suauissimos cœperit odores, cùm apertissima iam illius sanctitatis dare Deus documēta volebat, quā dum considerare incipio, talem etiam, dum ægra lecto decumberet, ex interuallo suas naribus odorem percepisse. Constat namque, & indubitatum est, mirabilem sæpè ab ea fragrantiam, interdum quidem dum mentis alienationem patiebatur, nonnumquam etiam dum nihil tale suberat; idque tam ad externos, quàm ad domesticas promanasse. Testatur hoc matrona quædam Palentina, apud quam Teresa semel est diuersata: id genus enim illa odorem sentiebat, quoties ad ipsam accederet. filiolus item eiusdem illi factus benedictionis recipiendæ gratia vicinior cùm hanc fragrantiam percepisset, postea hoc de illa dedit testimonium: Quàm, matercula, sanctæ illius manus redolent! Ipsa etiam Anna de S. Bartholomæo, quoties in supremo illam morbo aut loco moueret, aut vestiret, hanc ipsam, de qua loquimur, sentiebat fragrantiam. Tota illa nocte, & ad vsq; decimam antemeridianam sequentis diei, apud sanctum hoc monachæ commoratæ sunt corpus, quod à tot iam annis Diuum Spiritus diuini fuerat tēplum, & sanctæ illius animæ compar & socium, illius identidem pedibus & manib. pia figētes oscula. Agebat tum eo in cœnobio monialis, quæ quia omnem odoratum amiserat, mœrore conficiebatur, quòd illam percipere non posset fragrantiam, quam reliquæ se sodales dicebant sentire. hinc cùm pedibus illius piè reuerenterq; osculum dedisset, extemplò sensu hoc recuperato, id olfecit quod cæteræ. qui etiam odor multorum interuallo dierum naribus illius inhæsit; nec non manibus adeò pertinaciter, vt etiam sæpiùs illæ ablutæ redolere non cessarent.

Odor, qui è Teresæ ęgrotãtis corpore manabat.

Monialis odoratum recepit tacta Teresæ corporis.

Alia soror, quæ intolerabili capitis, nec non alterius oculorum dolore conflictabatur, ilicò vt B. Matris exosculata est pedes, sanitatē recuperauit.

Alia à capitis dolore liberatur.

Alia graui oculorum dolore laborabat; hinc, cùm incederet, manum ijs applicabat: ea namque mali erat vehementia, vt, nisi manu eos premeret, ingredi nequiret. Continens quoq; ipsam iam abhinc quadriennio cephalalgia cruciabat. Verùm cùm Teresæ demortuæ iam recenter arreptos digitos oculis applicuisset suis, & manus capiti admouisset, nullo alio adhibito remedio, vtriusque mali leuamen sensit.

Alia à dolore oculorũ.

Postera luce, in feretro, quod aureo erat panno constratum (vti multis id ipsa antè annis præuiderat futurum, dum ad dies aliquot semianimis, & sensuum motusq; expers iaceret) corpus impositum, apparatu, quàm fieri poterat illo in munic pio, maximo & pompa honestissima cōditū est in parietis fornicis cuiusdam concauitate, quæ in choro inferiori ferreis obducta erat cancellis, & in templo etiam videtur, vt tam qui extra, quàm intra agunt, eiusdem conspectu potiantur. Sua corpus veste tectum loculo inditum est, qui tot iniectis lapidibus foris, calce ac lateribus est adobrutus, vt non modicum simul in eum confractū terræ penetrarit. Hoc Teresæ Laizię domi-

Quo Teresa sit loco sepulta.

domicilij huius fundatricis consilio nutuq; factum, cùm hoc se pacto sacri huius pignoris huic loco possessionem tutiorem reddere ac stabiliorem crederet, nullius vt suasu hanc ipsa mutare sententiam voluerit.

Suo in sepulchro Teresam nostram iam requiescere sinamus, donec eam inde producamus, (quod libri quinti principio facturi sumus, cùm scilicet prodigiorum, quæ post mortem eius contigerunt, erit narrandi locus) & quæ, antequam exspiraret, mirabilia, & quæ item ipsa exspirante facta sint, disquiramus. Interdum namque quædam Dominus, aliquo primariorum seruorum suorum ex hac vita decedente, præmittere signa consueuit, è quibus tum illius sanctitas, tum gloria instans cognoscantur. Moniales siquidem aliquot, priusquam beata hæc Dei ancilla defungeretur, ingentem aliquoties & oppidò rutilantem sacrario imminentem conspexere stellam. Alia, inter octauam & nonam horam matutinam, haud procul à fenestra loci, in quo deinde beata mater demortua est, radium quemdam coloris crystallini subitò transparentem conspexit. Fuit, quæ & duos alios fulgores, ad camdem cellæ fenestram, eodem etiam tempore est conspicata. Eodem quoque nonnumquam anno, cùm vel matutinas horas canerent, vel simul in oratione versarentur, splendores quidam insoliti monialibus in choro visi sunt. Ceterùm tam frequentia & passim obuia hæc erát omnibus spectacula, vt inuicem singulare ipsæ Ordini aut incrementum aut decrementum dicerent accessurum. Hac ipsa etiam æstate, antequam Albam Teresa veniret, cùm in oratione moniales iunctim agerent, placidum quoddam & amicum, haud procul à se quæque inaudiere suspirium; quo autem die ex hoc mundo beata Mater migrauit, idem etiam gemitus est exauditus, ac tum in mentem singulis eius venit gemitus, quem in oratione olim agentes perceperant. Plurimis verò eiusdem generis omissis, alia illustriora addam: Quædam cognitæ sanctitatis monacha, quæ modò cum Deo agit in gloria, tum verò valetudinario domestico præerat, cùm in eiusdem cubiculi, in quo Teresa iacebat, fenestra quadam inferiori, quæ in monasterium prospicit, sederet; confusum quemdam, velut exultantis plaudentisque cuiusdam multitudinis strepitum audijt: inde mox illi apparent per cœnobium transeuntes plurimi, miro fulgore coruscantes, & amicti stolis albis: qui idem ingressi cubiculum cum plausu ita sua ipsum multitudine complebant, vt licet vniuersæ in eodem præsentes adessent monachæ, non apparerent. his dein ad lectulum, in quo Teresa decumbebat, accedẽtibus, extemplò ea ipsa animã pio creatori Deo reddidit. Vnde haud obscurè animaduertere licet, hos, vt animæ emigranti comitatum præstarent, vltimo eo momento ingressos esse. Quo autem tempore exspirauit, vidit de adstantibus sororibus columbulam candidam ore iacentis euolantem. vnde verisimile fit, adstitisse tum illi sponsum, ac dixisse: *Surge, propera amica mea*,

Visiones, quæ Teresæ obitum antecessere.

Cant. 2.

mea, columba mea, formosa mea, & veni. Eodem etiam alia soror mortis momento ingentem quamdam & crystallinam haud procul à cubiculi eiusdem fenestra lucem conspexit. Ad eumdem porrò modum sanctæ Gertrudi morienti adfuisse legimus Redemptorem Iesum Christum, à dextris dilectissima genitrice sua MARIA, à sinistris verò Ioanne Apostolo & Euangelista stipatum; hos secutos dein esse innumeros alios vtriusque sexus Diuos, ac nominatim ingentem virginum exercitum, quæ toto eo die albis vestitæ inter monachas in monasterio comparuere. Vnde & mihi facilè ipse persuaderem, multitudinem illam albatam, copiosum quoddam fortè fuisse virginum agmen, quæ virginem hanc adeò puram, ac tot virginum parentem, ad cœlestem deducturæ gloriam descenderint; nisi aliud longè exploratius mihi constaret. Ita porrò se res habet. Cùm quodam anno natalem decem millium Martyrum diem magno pietatis sensu & apparatu solenni Teresa pro eo quo erga eosdem animata erat affectu, celebraret; ingens illa athletarum Christi multitudo illi se in gratiarum signum spectandam dedit, & in mortis à se hora ad cœlestia ipsam gaudia stipandam, & ad eumdem secum gloriæ gradum euehendam promisit. Sicut etiam Gertrudi eidem reuelatum fuit; eam sibi in cœlo paratam esse gloriam, qua ibidem perfruuntur, quæ ab Ecclesia Dei in sanctarum virginum relatæ sunt catalogum, & suum pro CHRISTO IESV sponso sanguinem intrepidè fuderunt. Et sanè vero mihi fit simile, hos ipsos Martyres illi præsentes fuisse: est namque certissimum, hanc beatæ Matri visionem obtigisse, vti sequenti sum libro pluribus declaraturus. Quod autem hocce capite de mira corporis fragrantia, alijsque prodigijs commemoraui, indubitata res est, atque vt talem eam ipse litteris mando, quod id & oculis perspici, & tangi etiam manibus licuit. Quæ verò ante obitum eius contigisse prodigia narraui, ea ipse ex ijs accepi, quibus ea in viso oblata sunt, quarum magna est auctoritas & religio, & quæ nihil, nisi cum veritate coincidens, testarentur aut dicerent. Cùm verò reuelationes quædam veræ sint, sanè, si quibus est adiungenda fides, quibus ea melius poterit adiungi, quàm quæ tali in tempore contingunt, quo nimirum illustris aliquis sanctitate vir ex hac vita est discessurus, cùm & ad sanctitatem illius declarandam hæ rectà dirigantur, nec Dei seruis dæmon fauere, nec aliquo illorum, dum hoc è mundo transeunt, aut vnquam transiere, approbare sanctitatem soleat signo.

Plenæ sunt huiusmodi visionibus historiæ omnes Sanctorum. Refert quippe sanctus Pontifex Gregorius, iuxta martyris nostri Hermenigildi corpus suauissimos de nocte auditos Angelorum choros; quin etiam testatos nonnullos, ibidem se faces quasdam vidisse accensas. Morientis item ex ore Abbatis Spei nonneminem adstantium

cuo-

Lib 5. c. 2. Adest Redemptor S. Gertrudi morienti.

Decem mille martyres Teresæ promisere illi se morienti ad futuros.

Lib 5. c. 2.

Si quibus reuelationibus credendum, ijs sanè credendum, quæ in illustrium Sanctorum morte accidunt, ad sanctitatem illorum declarandam.

Lib. 3 dial. c. 31. S. Hermenigildus.

Lib 4 c. 10. S. Spes Abbas.

euolantem vidisse columbam, quæ per tectum sibi quæsito exitu, recto in cœlos volatu contenderit. In sequentibus verò capitibus ad Vrsinum presbyterum venisse scribit Apostolorum Principes Petrum & Paulum, animam illius in cœleste habitaculum deducturos: ad Probum autem Episcopum duos albis vestitos, & solis instar fulgidos eadem de causa descendisse Diuos, SS. nimirum Martyres, Eleutherium & Iuuenalem. Quando Seruulus mortali hoc è carcere exibat, auditum ab eo narrat in cœlo suauissimũ modulantium Angelorum concentum & in eius auditu animam illam creatori reddidisse, & fragrantissimum mox eodem in loco ab omnibus perceptum odorem esse. Exspirante Romula, visam eius in cubiculo mirificam quamdam ait lucem, & ingentem etiam exauditum, velut turbarum ingruentium strepitum. exinde è loco gratissimam quandam exhalasse suauolentiam, quæ triduum omnium nares afflauit; ac quarta demum nocte, haud procul inde, cantantes auditos Angelos qui Romulæ excedentis celebrarent exequias, & tum demum sanctam illam animam euolasse. Excedenti verò amitæ suæ Tarsillæ adstitisse prodidit Christum Dominum, & odorẽ iucundissimo locum vniuersum repletũ fuisse; Musæ verò puellæ Deiparam adfuisse Matrem cum lecta aliarum virginum manu. Alia his affinia idem Pontifex commemorat; quibus etiam omnibus ipse, tametsi iudicio iuxtà atq; eruditione summus, fidem adhibet: cùm enim pariter sanctitate excelleret, nouum illi aut peregrinum non videbatur hæc aliaq; cũ suis Deum ter maximum seruis mirabilia operari. Qui porrò attẽtiùs hæcce in Gregorio capita euoluerit, non plures ipsum ad his credendum, non certiores, non etiam fide digniores habuisse testes comperiet, quàm ipsi in præsens habemus ad credendum ijs, quæ hic scribo. Quod autem de vno dicimus Gregorio, idipsum de alijs dici queat Sanctis, qui similes de viris illustribus conscripsere historias. Bathilda instituti sancti Benedicti monacha decedente, omnes ad eam moniales descendentem conspexerunt sanctum Genesium Episcopum, nec non sanctos alios; quorum in comitatu sancta illa anima in cœlum modulantium Angelorum alis subuecta ducebatur. S. Elisabetha dum diem vitæ clauderet, in ipso Ecclesiæ tecto visæ aues hactenus omnibus inuisæ, quæ suauissimè pro se quæque modulabantur. Quoniam verò finem non reperiret oratio, si singula huc afferrem, vnum hoc nimirum addam, existimare me, quibus defæcatum modò & perspicax est iudicium, & verum esse norunt Aristotelicum illud dogma, Imperitorum & pauca scientium esse, eamdem omni in re certitudinem requirere; quæ à me dicta sunt, plusquam sufficere; quibus verò illud defuerit, nihil omnino sufficiens fore. Vt verò nouerimus, his nostris temporibus, moriẽtibus pijs aliquibus viris accidere posse, & etiã reipsa accidere affinia similiaq; illis, quæ antiquitùs & abolitanis tẽporibus facta audimus vel legimus; historias, quibus sanctorum FF. Petri

Vrsinus. Probus. Seruulus. Romula. Tarsilla. Musa. Reuelationibus credidit S. Gregorius. S. Bathilda. S. Elisabetha. 2. Mor. c. 3.

Nico-

mea, columba mea, formosa mea, & veni. Eodem etiam alia soror mortis momento ingentem quamdam & crystallinam haud procul à cubiculi eiusdem fenestra lucem conspexit. Ad eumdem porrò modum sanctæ Gertrudi morienti adfuisse legimus Redemptorem Iesum Christum, à dextris dilectissima genitrice sua MARIA, à sinistris verò Ioanne Apostolo & Euangelista stipatum; hos secutos dein esse innumeros alios vtriusque sexus Diuos, ac nominatim ingentem virginum exercitum, quæ toto eo die albis vestitæ inter monachas in monasterio comparuere. Vnde & mihi facilè ipse persuaderem, multitudinem illam albatam, copiosum quoddam fortè fuisse virginum agmen, quæ virginem hanc adeò puram, ac tot virginum parentem, ad cœlestem deducturæ gloriam descenderint; nisi aliud longè exploratius mihi constaret. Ita porrò se res habet. Cùm quodam anno natalem decem millium Martyrum diem magno pietatis sensu & apparatu solenni Teresa pro eo quo erga eosdem animata erat affectu, celebraret; ingens illa athletarum Christi multitudo illi se in gratiarum signum spectandam dedit, & in mortis à se hora ad cœlestia ipsam gaudia stipandam, & ad eumdem secum gloriæ gradum euehendam promisit. Sicut etiam Gertrudi eidem reuelatum fuit; eam sibi in cœlo paratam esse gloriam, qua ibidem perfruuntur, quæ ab Ecclesia Dei in sanctarum virginum relatæ sunt catalogum, & suum pro CHRISTO IESV sponso sanguinem intrepidè fuderunt. Et sanè vero mihi fit simile, hos ipsos Martyres illi præsentes fuisse: est namque certissimum, hanc beatæ Matri visionem obtigisse, vti sequenti sum libro pluribus declaraturus. Quod autem hocce capite de mira corporis fragrantia, alijsque prodigijs commemoraui, indubitata res est, atque vt talem eam ipse litteris mando, quod id & oculis perspici, & tangi etiam manibus licuit. Quæ verò ante obitum eius contigisse prodigia narraui, ea ipse ex ijs accepi, quibus ea in viso oblata sunt, quarum magna est auctoritas & religio, & quæ nihil, nisi cum veritate coincidens, testarentur aut dicerent. Cùm verò reuelationes quædam veræ sint, sanè, si quibus est adiungenda fides, quibus ea melius poterit adiungi, quàm quæ tali in tempore contingunt, quo nimirum illustris aliquis sanctitate vir ex hac vita est discessurus, cùm & ad sanctitatem illius declarandam hæ rectà dirigantur, nec Dei seruis dæmon fauere, nec aliquo illorum, dum hoc è mundo transeunt, aut vnquam transiere, approbare sanctitatem soleat signo.

Lib 5. c. 2. Adest Redemptor S. Gertrudi morienti.

Decem mille martyres Teresæ promisere illi se morienti ad futuros.

Lib 5. c 2.

Si quibus reuelationibus credendum, ijs sanè credendum, quæ in illustrium Sanctorum morte accidunt, ad sanctitatem illorum declarandam.

Plenæ sunt huiusmodi visionibus historiæ omnes Sanctorum. Refert quippe sanctus Pontifex Gregorius, iuxta martyris nostri Hermenigildi corpus suauissimos de nocte auditos Angelorum choros; quin etiam testatos nonnullos, ibidem se faces quasdam vidisse accensas. Morientis item ex ore Abbatis Spei nonneminem adstantium

Lib. 3 dial. c. 31. S. Hermenigildus.

Lib 4 c. 10. S. Spes Abbas.

cuo-

euolantem vidisse columbam, quæ per tectum sibi quæsito exitu, recto in cœlos volatu contenderit. In sequentibus verò capitibus ad Vrsinum presbyterum venisse scribit Apostolorum Principes Petrum & Paulum, animam illius in cœleste habitaculum deducturos: ad Probum autem Episcopum duos albis vestitos, & solis instar fulgidos eadem de causa descendisse Diuos, SS. nimirum Martyres, Eleutherium & Iuuenalem. Quando Seruulus mortali hoc è carcere exibat, auditum ab eo narrat in cœlo suauissimũ modulantium Angelorum concẽtum & in eius auditu animam illum creatori reddidisse, & fragrantissimum mox eodem in loco ab omnibus perceptum odorem esse. Exspirante Romula, visam eius in cubiculo mirificam quamdam ait lucem, & ingentem etiam exauditum, velut turbarum ingruentium strepitum. exinde è loco gratissimam quandam exhalasse suauolentiam, quæ triduum omnium nares afflauit; ac quarta demum nocte, haud procul inde, cantantes auditos Angelos qui Romulæ excedentis celebrarent exequias, & tum demum sanctam illam animam euolasse. Excedenti verò amitæ suæ Tarsillæ adstitisse prodidit Christum Dominum, & odore iucundissimo locum vniuersum repletũ fuisse; Musæ verò puellæ Deiparam adfuisse Matrem cum lecta aliarum virginum manu. Alia his affinia idem Pontifex commemorat; quibus etiam omnibus ipse, tametsi iudicio iuxtà atq; eruditione summus, fidem adhibet: cùm enim pariter sanctitate excelleret, nouum illi aut peregrinum non videbatur hæc aliaq; cũ suis Deum ter maximum seruis mirabilia operari. Qui porrò attẽtiùs hæcce in Gregorio capita euoluerit, non plures ipsum ad his credendum, non certiores, non etiam fide digniores habuisse testes comperiet, quàm ipsi in præsens habemus ad credendum ijs, quæ hic scribo. Quod autem de vno dicimus Gregorio, idipsum de alijs dici queat Sanctis, qui similes de viris illustribus conscripsere historias. Bathilda instituti sancti Benedicti monacha decedente, omnes ad eam moniales descendentem conspexerunt sanctum Genesium Episcopum, nec non sanctos alios; quorum in comitatu sancta illa anima in cœlum modulantium Angelorum alis subuecta ducebatur. S. Elisabetha dum diem vitæ clauderet, in ipso Ecclesiæ tecto visæ aues hactenus omnibus inuisæ, quæ suauissimè pro se quæque modulabantur. Quoniam verò finem non reperiret oratio, si singula huc afferrem, vnum hoc nimirum addam, existimare me, quibus defæcatum modò & perspicax est iudicium, & verum esse norunt Aristotelicum illud dogma, Imperitorum & pauca scientium esse, eamdem omni in re certitudinem requirere; quæ à me dicta sunt, plusquam sufficere; quibus verò illud defuerit, nihil omnino sufficiens fore. Vt verò nouerimus, his nostris temporibus, morientibus pijs aliquibus viris accidere posse, & etiã reipsâ accidere affinia similiaq; illis, quæ antiquitùs & abolitanis tẽporibus facta audimus vel legimus; historias, quibus sanctorum FF. Petri Nico-

Vrsinus. Probus. Seruulus. Romula. Tarsilla. Musa. Reuelationibus credidit S. Gregorius. S. Bathilda. S. Elisabetha. 2. Mor. c. 3.

Nicolai, & Ludouici Bertrandi vitæ continentur, & aliorum, qui haud ita pridem ante illos excessere, percurramus; ac tum demum ea quæ ipsi hic diximus, admirari desinemus; cùm nimirum tanta Teresæ de Iesu fuerit sanctimonia, & gloriæ diuinæ semper promouendæ, & animarum saluti procurandæ tam nauiter impigreque, vti fecisse eam legimus, incubuerit.

FINIS LIBRI TERTII.

VITAE B. MATRIS TERESÆ DE IESV

LIBER QVARTVS.

PROLOGVS.

X ÿs, quæ duobus superioribus libris dicta sunt, ex parte quis colligat, quàm meritò in secundi proœmio à me dictum sit, parua esse ea, quæ tum mirabamur, si cùm ÿs quæ pòst narranda occurrerent conferrentur; quamque verè Psaltes dixerit: Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus. *Hinc nouæ illi & generosissimæ Iudithæ, quæ tantum Assyriorum, id est, dæmonum, exercitui damnum intulit, non sine ratione dicere possumus*, Benedicta tu à Deo tuo, in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel. *Hic videlicet ad oculum video, quod sæpenumerò stuporem etiam mihi mouit, quantum ab homine verè pio mundo emolumentum accedat, & quomodo is numquam solus ingrediatur, sed innumeros alios ad sui se-*

Psalm. 67.

Iudith 13.

Quàm sanctus aliquis mundo sit vtilis.

que-

quelam ſemper rapiat; ac meritò dicere Salomonem potuiſſe: Multitudo ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum. *Cùm euidentiſſimè pateat, quotnam mulier vna ſapiens animas verbis ſimul & exemplo perſanarit, quot etiam mulieres, quot viros ſapientes poſt ſe reliquerit, qui ſanitatem hanc quaquauerſus diffundant & amplificent. Hoc ſufficere nobis profectò deberet, vt alacriter & magno cum feruore in perfectionis ſemita progrederemur, quo nimirum ſanitas Domini multis per nos animabus communicetur, & innumeri, quos paſſim omni in loco videmus, ægri, noſtrâ operâ & adminiculo ſanitati reſtituantur, ad potentis ſcilicet huius Domini honorem & gloriam, qui non niſi vitæ diſpendio & iacturâ ſalutem nobis comparauit. Ex hac mihi cogitatione nata confeſtim alia: quantum videlicet, ſi Tereſa olim in veſte religioſa petenda repulſam fuiſſet paſſa, & alia eius in locum cooptata eſſet, inde tum noua hæc illius familia, tum Eccleſia vniuerſa diſpendium & iacturam feciſſet; quantiquè etiam referat hanc vel illam in ſacras familias adlegere, quanto denique in illarum ſit admiſſione opus iudicio & examine. Ceterùm omnia Religioſa inſtituta ſancta ſunt, omneſque illorum leges & ſtatuta nonniſi perfectionis Euangelicæ diſciplinâ nituntur, neve vmquam ipſarum diſſolutio & laxior diſciplina monaſteriorum ab ipſis oritur conſtitutionibus, ſed quòd qui in iiſdem degunt, has, vt oportet, non ſeruant. Primaria autem, cur eæ non obſeruentur, cauſa, & omnis diſciplinæ diſſolutioris principium eſt, cùm quòd in religioſas cooptētur familias ij, qui à Domino ad eaſdem non vocantur, tum quòd hi ipſi, ex quo admiſſi ſunt, maturè tēpeſtiueque inde nō pellātur, quia nec ipſi hoc vitæ genus & diſciplinam ſeruare queunt, nec alios quidem ipſam ſeruare, prout oportebit, ſinūt. Hanc ob cauſam ſæpenumerò in eam veni ſententiam (& eſt ipſum etiam veriſſimum) vt omne religioſorum inſtitutorum in eo bonum ſitum eſſe exiſtimarem, ſi nulli in ipſa alij cooptentur, quàm quos certò à Deo conſtet ad hoc vitæ genus, quod inire cupiunt, vocari; ac deinde ſi, poſtquam iam adlecti ſunt, ſedulò, matureque, & per otium toto à ſuperioribus probationis tempore aduertatur, num in iis ipſi admittendis peccarint vel decepti ſint; ac tum ſi deceptos ſe deprehenderint fuiſſe, inutiles hoſce fucos foras expellant: non ſecùs ac ſanus ſtomachus à ſe, etſi non ſine moleſtia ac difficultate, nimium quem admiſit cibum, quique corpori afferret detrimentum, eiicit. Non poſſum verò,*

Sap. 6.

Omnes religiones ſanctæ ſunt.

Primaria religioſorū inſtitutorū intermorientiū cauſa.

Quàm ſit noxium in religionem admittere, qui ad hanc à Deo non vocantur.

Si quis tirocinij tempore inſtituto cuidam ineptus comperitur, expellendus.

quin aliquid hac de re hoc loco dicam, cùm quòd hisce monasterijs non nisi quàm optimè amicissimeq́ue velim, tum quòd nihil illis à quoquam posse dici norim aut salutarius, aut quod magis dicendum sit. Deinde si, vti antè dicere memini, liber hic ætatem ferat, volupe mihi quàm maximè futurum est, numquam non inclamare, quod Deo docente disco, nullo non tempore clamare expedientissimum esse. Nec dubito, quin diuinæ id illius maiestati sit futurum gratissimum, vt non ea modò vtilitatem inde eliciāt quibus hæc dicuntur monasteria, verùm etiam alia cùm virorum, tum virginum domicilia. Atque hanc ob causam dari mihi beneuolo à Lectore facultatem postulo longiùs hac me in re diffundendi, etsi ad historiam quam molior parum facere videatur. Hinc etiam satis mihi erit, vt quæ hocce in prooemio deinceps sequuntur, ab ijs solum legantur, qui se religiosis domibus vel iam dicarunt, vel dicare cupiunt. Alij interea ad primum, his omissis, libri caput transeant.

Principio itaque è monialium harum cordibus noxium quoddam auferri pietatis, vel naturalis compassionis genus, quam honesto caritatis tegunt velo, peruelim. quâ agente fit, vt religioni sibi ducant, si vel quampiam, quæ in ipsarum transire cœtum velit, eodem excludant, vel, si opus id fuerit, aliquam earum, quas apud se retinere minimè expediat, domo pellere cogantur: quòd sibi perperam nimirum persuadeant, in causa se futuras quòd tam eximio animæ hæc bono caritura sit, seq́ue suis proinde partibus satis non facere. Zelus hic animarum esse prima fronte videtur zelus honorisq́ue diuini; in recessu tamen ab eo nimis quàm distat, ac nonnisi mera tentatio est. Si enim hæ necessarias religioni dotes & partes præferant, ipse etiam, vt cooptentur, auctor & suasor sum; ac de his loqui non est animus: at si ijsdem careant, hoc ipsum argumento esto, à Deo eas non vocari. Si enim is huius illas religionis esse vellet membrum, etiam ea sine controuersia dedisset, quæ huic sunt necessaria. Qui enim quæ ad concionandum, confessiones excipiendas, aut docendum requiruntur, non prætulerit; quis sibi hunc persuadeat ad hæc ipsa munia à Deo esse appellatum? Illas igitur admittere, quas Omnipotens huc non vocarit, quid obsecro est aliud, quàm religionem penitus euertere & destruere velle? Qui enim ad hanc ipsas disciplinam non vocauit Deus, ad aliam fortè eas, vel aliud vitæ genus vocabit, atque in eodem suam operari

Scrupulus auferatur, quo Superior angitur, quod aliquem in Ordinem non admittat.

Falsus zelus honoris diuini.

Non sunt in religionem inferendi, qui ad eamdem non vocantur.

haud difficulter poterunt salutem. Variæ enim ac multiplices Deo sunt viæ, & de huiusmodi animabus magis ipsi curæ est, quàm monialibus sit oportet. Videant igitur & maturè perpendant, quàm graue, has allegendo, consciscant crimen, & ad oculum videbunt verene censuerim, meram id tentationem cacodæmonis esse; & eò quidem nocentiorem, quò maiorem charitatis præfert speciem. Primò namque in longè diuerso animam illam constituunt statu ab eo, in quem ipsam Deus reseruarat, nec illic bene ei erit, atque adeò nullum ipsa commodum (vti quidem spes erat) inde referet, vt magnam potius suarum sit gratiarum iacturam factura. Secundò, maius illi reuera imponunt onus, quàm ferendo sit, vt ipsa, sub fasce fatiscens, defectura sit viribus, & tam exteris, quàm domesticis pessimo futura exemplo. Tertiò, noxia hæc cōmiseratio in causa erit, vt in multis illius peccatis superiores conniueant, itaque omnis paulatim religionis sit vigor intermoriturus. Quartò, occasionem dabunt, cur hoc sit loco suæ salutis iacturā factura, cū, si inde abfuisset, animā fortè in tuto collocasset. Quintò, non est ipsis animæ aliena cura cōcredita, nec has ipsis Deus partes imposuit, sed dūtaxat, suarum vt rationem haberent, ac suæ bono religionis consulerēt. nam propriæ domui ac monasterio nocere, quò huic vel illi mulierculæ consulatur, adeò charitas non est, vt etiam veræ caritati aduersa sit impostura; charitas quippe maius spectat bonum, & eius causa minus negligere interdū solet. nā (vt docet Aristoteles) quò ad plures bonū spectat & diffunditur, eò ipsū & maius & diuinius. Sextò, si quod spectāt, bonum esset & salutare, suam admittere in familiam deberent mulieres quàm habere possunt dissolutissimas: quòd harū maiori in discrimine versetur salus. Id porrò spectandū (& hoc etiam Deus vult) vt solæ nimirum cooptentur, quas verè huc ipse vocat, illæ inquā quæ necessarias huic instituto conditiones habēt. Ad has verò perspiciendas noscendasque, examinandæ ante sunt, & quidē accuratè & magnâ diligentiâ, qualis in tanti negotio momenti requiritur. Etsi enim admissionem suam, quæ recipi petunt, perurgeant, & eam quàm citissimam esse velint, Antistitæ & trium aut quatuor è senioribus est eas sedulò inspicere, & de diuersis cū ipsis rebus interdū sermonē miscere; quocirca vocationē ipsarū penitius intelligere satagant, explorātes nimirum, quid ipsas potissimum ad hoc institutum amplectendum impellat; simul etiam prudenti suo iudicio rimantes indagent, quas naturæ dotes à datore Deo acceperint, vultū simul & corporis constitutionē valetudinē & robur no-

Quàm grauiter peccent qui in religionem admittūt, qui ad hāc diuinitus non sunt vocati.

Proprio nō est nocendū monasterio, vt alieno consulas commode.

1. Ethicor. c. 2.

Examinandæ quis antè est quàm in religionem admittatur.

Quomodo sit hoc examen faciendum.

notent: denique celeriter nihil & inconsultò hîc statuant, ne postea per otiũ re excussa maturiùs repẽtini huius inconsideratiquè cõsily pœniteat. Rationi consonũ est, vt cùm omnium sit consensũ dare, & suffragari, omnes etiam antè rem perspectam habeant, ea saltem, quæ alys ætate & auctoritate prastãt, per quas deinceteræ in rei cognitionẽ veniãt, & his fidẽ adiugãt oportet. Sunt enim permultæ, quæ cũ appareãt optimæ ac prudentissimæ, deest tamen illis naturalis cõstitutio; e cõtra alys naturale robur suppetet, at deerit prudẽtia. Nec morẽtur auscultentque laudibus & exaggerationibus, quas y, à quibus commendantur, depromunt, nisi talis fortè sit cõmendator, de cuius sinceritate cõstet, quique non minùs domus & Ordinis totius bonum quærat, quàm ipsæ domesticæ: quales perpauci futuri sunt. Tum vero id magis metuendum est, cùm qui laudant, facilè sibi satisfieri patiuntur, vel præter meritum rem extollunt, ac præsertim, quando commendatas in religionẽ cooptari, commendantiũ corumquè commodorũ interest; quod plerumque fieri solet. Quò verò maior est in illis ad votorum emissionẽ non admittendis, & postea domo pellendis difficultas, eo ante assumptionẽ diligentius est & accuratius instituendum examen, vt nimirũ tales eligantur, quas postea dimittere pellereque necesse non sit. De ætate prouectioribus, morbidis, adeove imbecillis valetudinis, vt oneribus instituti ferendis pares non essent, loqui non est necesse: quòd illæ, etsi bonæ alioquin, penitus domibus sint excludendæ: nam iam inde ab initio. & à primo ingressionis tempore cum ipsis mitiùs agendum & dispensandum est; vnde senioribus, eiusdem dispensationis, in similibus minoribusve necessitatibus exigendæ datur ansa, multæ vero relaxationes omnem statutorum & legum vim vigoremquè infringunt, simul etiam inertiam torporemque elanguidum secum trahunt Videndum autem, & cautè quidem. num, quæ cooptari efflagitat, superba sit vel arrogans, suæquè sententiæ vel iudicy plus æquo tenax: quæ enim tales sunt, hæ religionem non dissoluunt quidem & eneruant, sed penitus destruunt, illamquè ys quæ seminant litigys & dissensionibus, & quæ inde sequi possunt factionibus, & partium studys incẽdunt & vastant. In viduis quoque quæ familiam aluère (etsi generaliter omnes excludendæ non sint, modo cetera requisita non desint) admittendis eadem non est facilitate vtendum, quin potius illarum diligentiùs quàm aliarum est examinanda vocatio, quòd imperare, suæ voluntati obsecun-

In admissione prima videndum est, quales sint quæ admitti petunt.

Senes ac morbidæ recipi non debent.

Quodnam e dispensatione sequatur damnum in religione.

Superbi indicąque sui tenaces admittendi nõ sunt.

Quomodo hæ viduæ assumendæ.

cundare, & prout placuerit, visumque fuerit, vitam instituere longo iam vsu consueuerint: tum verò, quod ægrè admodum flectantur, valde difficulter pareant, suumque alieno iudicium peritus subijciant, nec non graue illis sit, iter quod insistebant relinquere, & nouum quod edocentur, inchoare. Tum verò etiam est accuratius res libranda, quando liberos illæ habent; etiam multò magis, vbi hi nondum certum vitæ statum iniere: numquam enim illæ obliuiscentur esse se matres, & maternum deponent affectum; hinc perpetuo in metu atque angore versantur de liberorum sorte ac statu sollicitæ. Deinde si filia sit, etsi eam mater apud se eodem in cœnobio ante oculos habeat, tam huic tamen quàm illi societas hæc noxia est: cum enim alterutra vel ægritudine vel tentatione opprimitur, opprimitur etiam altera. Si etiam contingat alterutram a Præfecta corrigi vel reprehendi, fieri non potest, quin se etiam alia castigari reprehendique putet. Si quando suffragiorum multitudine res aliqua decidenda est, ambæ iam tum vnam in partem propendent; hinc in monasterijs, in quibus adeò paucæ sunt monachæ, si vel vnius amplius accesserit suffragium, permulta obtinere queunt. Deinde si eas tentari contingeret, ad manum semper haberent, à qua defenderentur, itaque cœnobij statum inuerterent. Hoc hisce in monasterijs minimè contingere pro explorato & certo habeo: attamen consultum id est præmonere, id ne contingat posthac, neve rei huius vlla vnquam detur occasio. Neque etiam id eò dico, ne vllæ in hanc familiam viduæ cooptentur; sed vt magnum illarum & diligens præmittatur examen, & non nisi rarissimè atque ægerrimè ijs detur locus. Hæc autem iam inde ab initio facilè se exerunt. ipsa porrò B. Mater Teresa optimum insigni quadam cum prudentia rei cuiusdam dat documentū, quæ sæpè etiam oculatissimos quosque & diligētissimos exploratores fugit. quam tamen maximi interest bene examinari & quidem caute, ac dissimulatione maxima, atque è frequentibus interrogatis petitionibusque erui. Atque hæc ipsa est: Multæ animum non aliter ad vitam adiungunt monasticam, quàm vt alicui qua premuntur afflictioni in eadem remedium leuamēque inueniant. tales hæc in cœnobia tantum vitæ profitentia rigorem & seueritatem, & in quibus magna pietate, & insigni D. o famulandi, & pro ipso aduersa patiendi desiderio opus est, vt in ijsdē quis degat, cooptari minimè oportet. Rei huius ratio sole meridiano est clarior: verè enim non tam Dei amore, vel cœnobiticæ vitæ stu-

Quā sit incommodū & incongruum matrem simul & filiam in eodem agere cœnobio.

Quinam rigidis monasterijs excludendi sunt.

studio acta huc veniunt, quàm temporalis remedij inueniendi gratia. Dicere id volo manifestiùs: quod nimirum non inueniant sponsum, cui nubant, vel quod non ea, quæ vellent, in mundo auctoritate vel commoditate frui possint, adeò vt potiùs vano quodam honore, quam ab hominibus expectant, vel infamiæ, laborumve metu, quàm Dei amore huc alliciantur. Si ita se res habet, certum est à Deo illas non vocari: quo igitur modo recipiantur, quæ à Deo minimè vocantur? vel quomodo hoc vitæ genus ferre, & sine vlla tristitia & mentis inquiete, nullo ipsam æqualibus suis signo declarando, ad finem vsque perdurare queant? Qui, quò vitæ ducendæ subsidia commodiùs meliusq́ue suppetant, ad sacerdotium animū applicat, indignus est, qui ad sacram hanc dignitatem assumatur: sic quæ mundano aliquo intuitu religioni se dicat, non verò propter Deum, non meretur, quæ in eandem adlegatur. Hæ in alijs fortasse monasterijs manere poterūt, in quibus maior sit horum species & apparatus; in his verò, etiam quæ sincerè & vera cum vocatione ingrediuntur, sæpè magnum erit, si possint tentationibus resistere, & in perfectionis semita perseuerare, quantò magis, quæ non Dei amore, sed mundano dumtaxat impulsæ huc concedunt? Scio contingere, Deum postea corda immutare, & id genus nouitias, illo mutante, meliores mores assumere, verùm prudentium & cordatarum monialium est fortunæ sua non committere; sed vbi viderint, illarum animum ac scopum non esse, sincerè pureq́ue Deo seruire velle, ianuam illis occludere, & introitum negare. Error in initio ingens est & apprime noxius, & quò procedit longiùs, & increscit, eò maiores causatur errores, malaq́ue affert grauiora. Omnium igitur doctorum hactenus summa hæc est, vniuscuiusque vocationem sedulò examinari debere; quæ si à Deo non venire certò comperiatur, nulla aditum inueniat (neque enim fieri non potest, quin magnam talis inquietudinem turbationemq́ue afferat domui in qua commoratur) etiamsi stirpe alioquin sit nobilis, præstantiq́ue ingenio, & tantum afferat sola opum, quibus vniuersæ prouinciæ monasteria abundè queant dotari ac stabiliri. Verùm si verè à Deo vocata sit (quod non erit, nisi eas habeat, quas suprà diximus dotes) si quæ fortunæ bona habeat, secum ferat: cuinā enim operi ea melius potiusque dedicet? Si verò nullam nacta sit dotem, non idcirco religionis illi aditus occludendus: eius enim vnius causa adducet Dominus alias, quæ tum

Qui esse vult sacerdos, vt commodiùs habeat vnde viuat, id esse non meretur.

Dote carens Virgo non propterea religione excludēda.

tũ in ſui, tũ in aliarum ſuſtentationẽ idoneos redditus aſſ.rent. Quoniam verò ipſo in egreſſu eſſe deceptioni locus poteſt, quod importunius vrgeant commendatores; etiam ob nimias, quibus admittendas extollunt, laudes; nec non quòd ſtatim & ſine mora eas adoptari petant; ideò integer Eccleſiaſtico iure præſcribitur annus, vt medio hoc interua llo admiſſa exploretur vocatio, talentum, indoles & mores; deinde, verène ordini conueniat, necne Tum quippe omnium horum faciendum eſt periculum: hanc etiam ob cauſam probationis & experientiæ dici annus ſolet. Quare Præpoſitarum, & nouitÿs præfectarum aliarũque eſt eas omnem in partem probare non obliuiſcer: niſi enim illæ tũc accuratè has explorent, hæ illas poſtea vice verſa diligenter probabunt. Sæpè etenim fit, vt arrogans, malè morata, vel inobediens, omnis mortificationis inimica indoles, noua quadam pietate & feruore quodammodo latẽs & lãguẽs, ipſo tirocinÿ anno, quin etiam aliquo pòſt tempore, obſequentiſſimã ſe præbebit; quæ vel libertatem iam nacta, vel religionis diuturnitate, vel munere aliquo quod exercet inſoleſcens, vel etiam hoc feruore decoquente, foras prorumpit, & tum ſeſe demùm indicat, cum iam poſt votorum emiſſionẽ nullus erit remedio locus. Quocirca, quò minor & breuior huic malo noſcendo & tollendo ſtatutus eſt terminus, eò maior ipſo tirocinÿ anno habenda ratio, ac diligentius diſpiciendum. quem idcircò Tereſa annum longiùs voluiſſet extendi; & priùs multũ annorum effluere, quàm ſolennia Deo vota nuncuparent, vti in Societate Ieſu fieri nouerat, vt quæ ad votorum erant emiſſionem admittendæ, meliùs cognoſcerentur & probarentur. Non eſt porrò rurſus hic repetendum, ſi qua comperiatur, quæ nec ſanitatem, nec conueniẽtem huic religioni indolem habeat, quæ orationi non ſtudeat, vel ad eamdem facta non ſit, quæ humilitatem non ſectetur, & rebus terrenis animo adhæreat, hanc confeſtim dimittendam videri; non eſt, inquam, hoc iam ampliùs repetendum, cùm iam antè dictum ſit, & mirè laudatum. Adhæc ipſum probationis annum iura concedunt, tã vt ipſa religio à ſe ineptiores eÿciat, quàm vt ex ea egrediãtur tirones, qui illam ſibi minimè fore conuenientẽ iudicabunt. Verumtamẽ ſæpius id eſt inculcandũ; diabolus. n. religionũ turbaturus pacẽ & quietẽ, intuitus aliquot humanos ob oculos ſuperiorib. ponit, pietatis, miſericordiæ, diuiniq; obſequÿ ſpecie coloratos, qui ẽt prudẽtiſſimos, & oculatiſſimos quoſq; ſæpè in errorẽ trahũt. Ecqua. n. maior dari cogitariq; fra᷑ poteſt, quàm, vt in priuatã aliquam

Annus probationis iure præfigitur.

Tirones niſi probẽtur, ipſi poſtea magiſtros probant.

Voluiſſet Tereſa tirocinij tempus eſſe diuturnius.

quam

quam sæpius ostendant, vniuersæ ipsius domui & religioni esse immites & crudeles: Sed publicæ magis rei habenda ratio, quique verè Dei timorem habet, maiorem hic etiam timorem præferat necesse. Vereri deinde, ne qua parentibus ipsarum, quæ dimittuntur, molestia & turbatio nascatur, vel aliquo eam hic calumnias oblocutionemque anxiè morari, & propterea in domo illam retinere; probrosum ac turpe est iis, quibus viuum non solùm pro ipso labores patiendi, verum etiam in grauissimis, quos excogitare immanissimi tyranni possint, ad finem vsque vitæ permanendi cruciatibus desiderium Deus elargitur. Quo enim modo quæ se quotidie in oratione ad tam ardua subeunda offerunt, coram illo se sistere audeant, si in his paruis tenuibusquè tolerandis deficiant? quo illi modo supplicare audebunt, sui vt ordinis procuret incrementa, si hunc ipsæ hoc pacto destruant & euertant? Quod quæ fecerit, næ illa se veram Matris Teresæ de Iesu vocare filiam nec potest, nec debet, quòd timoribus id dissoluat & demoliatur humanis, quod precationibus & rationibus beata illa Mater diuinis decreuit ac stabiliuit. Deinde, si è pecuniæ amore auriquè cupiditate id fieri contingeret, ne videlicet fortè facultatum fortunarumquè, quas monasterio virgo hæc inferet, iactura fiat; profectò turpe foret, eam, quæ paupertatis fecit votum, tam efflictim & anxiè hanc ipsam à se excutere satagere; & eam, quæ in religione, quam ipsa fiducia firmauit, & in monasteriis, quæ tanta sunt fide condita & excitata, & eadem postea fide hactenus conseruata & propagata, moratur, tam exiguam debilemquè fidem præferre. Equidem iis id responderem, quod beatæ olim Matri Dominus cunctanti, Quibus thesauris omnia hactenus condita sunt monasteria? *Hispalim Teresa ingressa est vnum dumtaxat habens obolum, cùm eò ad sedem constituendam abiret; ante tamen quàm inde digrederetur, sex aureorum millia in domus emptionē impendit: quin etiam annus aut alter abhinc non effluxit, cum aliæ illius loco comparatæ sunt ædes, quæ tredenis propè aureorum millibus steterunt; eius autem filiæ ac sectatrices in paupertate agere graue ducent, dum aliquam dotatam & pecuniosam domo excludere verentur? Si hoc ipsæ obseruarent, hac proculdubiò via ad paupertatem pertingerent, si modò Deum fauentem haberent; hinc, vbi non admiserint ineptas instituto, earumquè facultates reiecerint, maiorem Domino ad subministranda omnia necessaria victus*

subsi-

subsidia, illarum adhæc animas locupletandas solicitudinem iniicient. Quæ vero hactenus hoc prosecuti sumus proœmio, pluribus confirmare possem rationibus ac testimonys, nec non exemplis probare: verum, quia ad eas, quæ rem norunt, quæque rationi ac veritati haud difficulter obsequentur, est sermo, quæ dicta sunt, sufficere existimo.

QVANTOPERE TERESA DE IESV IN SCRIPTIS suaserit, quod hoc in proœmio propositum.

REuocare dumtaxat illis in mentem volo nonnulla quoad hoc à beata Matre Teresa de IESV scripto consignata, vt videant nimirum, quàm proposita à me documenta conformia sint iis, quæ à Redemptore Christo sanctæ suæ Matris ore & calamo edoctæ sunt. Sicut enim eam cœnobiorum fundatricem, sic & earum, quas monialibus inesse par est, virtutum fecit magistram, & veram certamque itineris, quod insistere eas oportet, ducem ac directricem. Hæc igitur libri, quem viam perfectionis appellauit, capite XIII. in hæc verba scribit: *Hem quam ingentem charitatem & eximium Deo præstaret obsequium monialis illa, quæ se eos, qui hac in domo vigent, mores ferre non posse videns, & id verè in se experiens, inde ante abscederet, quàm ad votorum nuncupationem admitteretur (vti aliàs etiam dixi) ceterasque pace frui sua fineret. Imò nec in reliquis quidem omnibus monasterijs eam (si modò mihi fidem adhibeant) retinebunt, nec ad professionē solēnem vllatenus ante admittēt, quàm per plurimos eam annos probarint, vt videant nimirum, num in hac aliqua morum sequatur emendatio. Ceterum non ea hîc voco errata, quæ in pœnitentia, ieiunijsque peragendis committuntur; quòd, quamuis errata & commissa sint, non sunt talia tamen, quæ tantum damnum afferant; sed quasdam dico conditiones proprias, quas à se ipsa habet, quales sunt videlicet, velle magnifieri & laudari, in aliena errata & imperfectiones accuratè intueri, propria verò numquam considerare, aliaque his similia, quæ verè ab humilitatis enascuntur defectu, nisi sua Deus gratia & fauore auxilietur, abundantem illi spiritum com-*

municando, donec tandem aliqua, etiam post plurium annorum interuallum, emendatio appareat. Deus vero vos seruet, ne qua huiusmodi vestro in contubernio maneat. Certæ porrò estote, illam & propria pace carituram, & alijs etiam grauem fore. Quod in monasterijs nonnumquam contingit, magnam mihi commiserationē mouet. Sæpenumerò enim, vel necessariorū consanguineorūque ipsarū intuitu, vel ne acceptā dotis pecuniā reddere cōpellātur, furē sua in domo superiores agere sinūt, à qua thesaurus domesticus surripiatur. Cùm hac in domo honorē mundi iā repudiaueritis & perdideritis (quod pauperes vt plurimum inglorij sunt) nolite committere, vt tāto vestro sumptu aliæ honorentur. Honor quippe noster, carissimæ, esse debet, vni famulari Deo. quæ hunc vobis se putet posse honorē eripere, suo cum honore domi suæ maneat. Hāc ob causam Patres & maiores nostri integrū vnum probationis annum instituerunt; equidem verò vellem is mos inueheretur, ne qua ante decēnium ad professionem admitteretur. quæ enim verè futura est humilis monacha, parùm morabitur, professane sit nec ne: nam indubitatum habebit, se, si modo morata & proba fuerit, domo non exigendam; si verò secus se gerat, cur huic Domini nostri Iesu Christi Collegio ac domui obesse vult? Bonam non esse eam non dico, quæ aliquam vanitatem præferat (nam hoc Dei gratia & beneficio hac à domo longissime existimo abfuturum:) verùm eam dico bonam non esse, quæ scilicet bene mortificata non sit, & aut rebus mundanis affectu adhuc & animo adhæreścat, aut suis, in ijs inquam, quæ suprà dixi. Quæ ergo parum huius in se mortificationis videbit, mihi hæc, obsecro, fidem adiungat, professionique sese non ingerat, nisi hic habere infernum quemdam voluerit. Vtinam verò auertat Deus, ne & alium postea in altero experiri mundo cogatur, quòd multæ in ipsa sint causæ, ob quas huc detrudenda videatur.

Decenniū vellet Teresa præmitti ante votorum emissionem.

Infrà verò hæc habet: *Iterum repeto, si rebus mundanis afficiatur, nullumque in se ipsa quotidianum profectum experiatur, huic ipsam monasterio ineptam videri, & ad aliud quodlibet liberè, si modò religiosam viuere vitam velit, posse transire: sin minùs, videbit, quomodo sibi res hæc successura sit. De me verò non conqueratur, nec mihi imputet, quòd hoc sit opus aggressa, quòd antè ipsam non præmonuerim.* Postea verò hæc subiungit: *Alio melius loco suā operabitur salutem, fieriquépoterit, vt sensim ad perfectionem perueniat ra sit,*

Consulit B. M. illis, quę non erūt se tēdis ordini suis oneribus pares, vt exeant illo antè, quàm professionem emittant.

sit, quam hic ferre nequijt, quòd hic simul multis adobruetur: nam quamuis interioribus temporis hic multũ impendatur, ad sese penitus denudandũ & mortificandũ; exterioribus tamẽ nonnisi quàm breuissimum, quod inde ad alias non parum deriuari possit incommodi. Si verò, cum videat hic vnanimi oẽs cõsensu nauiter in hoc incumbere, semperque in tam sancto agens contubernio, anno vel medio nihil dum proficiat, vereor sane, vt etiam pluribus nullum sit progressum factura. Non dico, adeo quidem perfectè, vt aliæ; sed vt saltem appareat, suam hinc operari salutem: facilè namque videre est, vbi malum id est mortale.

Iam antè dixi, quæ hoc è libro depromo, nonnisi ex autographo ipso à me depromenda: in cuius capite XIV. hæc scripta legũtur: *Crediderim equidẽ, Dominum nõ deesse, sed inprimis auxiliari illi, quæ firmiter aliquid secũ statuit: hinc diligẽter spectãda & notãda intentio illius, quæ monasterio sese dicat; vt nimirum non sibi soli dumtaxat vacare studeat ac prodesse, vti modò pluribus contingit: cùm certum sit & indubitatum hanc à Domino intentionem perfici posse.* Postquam autem præmisisset, quanti referat, boni iudicij virgines admittere, hæc subnectit: *Error hic pauculo temporis spatio sese non manifestat; sunt enim plurimæ, quæ loquuntur bene, & iudicio non valent; aliæ è contra parum, tamen non nimis parum loquuntur, & insigni ad res plurimas pollent iudicio. Concedo quidem, sanctas quasdam simplicitates esse, quæ in rebus negotijsque mundi parum, sed in agendo cum Deo optimè multumque versatæ sunt. Hanc ob caussam accuratè inquirendum, antequam admittantur, & admissæ iam diutius sunt probandæ, antequàm ad votorum emissionem transire permittantur. Intelligat porrò & cognoscat semel mundus, liberum esse vobis eas expellere: cum in monasterijs, in quibus vitæ viget seueritas, multæ eius rei occurrunt occasiones, & vbi vobis id moris esse semel innotuerit, iniurium id esse vel graue nemini reputabitur. Hæc eò dico, quòd adeò infortunata ac dura hæc sint tempora, adeoque magna nostra imbecillitas, vt adeò satis non sit Patres nostros & maiores præcepto dato nobis imperasse, huc ne respiceremus, vt ipsi, ne quem fortè vel minimũ offendamus, atque etiam dictum quod nullũ est [illegible] pro[illegible] atas illas laudabilesq. obliuiscamur consuetudines. [illegible] Deus [illegible] ipsi [illegible] ando*

persoluant. Illis, quas admittimus, numquam honestus aliquis deest color, quo nobis persuadeant id licitum esse; sed in tanti ponderis negotio nullus omnino est bonus. Neque enim credo, Dominum, si Superior vnicum, sine vllo prorsus affectu aut passione, intuetur & considerat domus bonum, passurum eam labi & fallere; quin imò crediderim, illas, quæ ad huiusmodi pietatis inanias, & friuolas considerationes ita reflectunt, non posse non errare. Et est sane ea res huiusmodi, vt ab singulis ea bene perpendi, & Deo commendari vnice digna sit, quin etiam Præfectam quamque animare debeat, cùm tanti momenti ea sit res, & ita singularum intersit: vnde & illum ex corde rogo, vt in eadem vobis lumen submittere dignetur.

Capite autem sexto & vicesimo libri, quo suas est fundationes complexa, hæc scribit: *Si in ipsum habeatis fiduciam, & generosa sitis mente (illius enim maiestati generositas gratissima est) nolite metuere, vt quidquam vobis sit defuturum. Nec vmquam omittite recipere illas, quæ in cœtum adlegi postulabunt, si modo illarum vobis desideria & talenta satisfaciant, & non solius malo suo inueniendi remedij gratia, sed vnica Deo perfectius famulandi intentione huc se eas conferre compereritis; etsi alioquin à bonis fortunæ parum instructæ sunt, modo à virtutibus sint paratæ: alia namque via sine controuersia ei Deus rei duplici cum fœnore medebitur, cui vos, hanc indotatam admittendo, succurrere neglexistis. Magno diuturnoqúe id ipsa vsu didici verissimum esse: & nouit illius maiestas, me, quantum quidem recordor, nullam propterea cœnobio excludere voluisse. Testes esse mihi possunt cumplures, quas è puro soloque Dei amore admisi, & vos ipsæ etiam nouistis. Et hoc vobis dicere possum, non tantum me complere voluptate solere eas, dum in institutum cooptarem, quæ amplissima erant instructæ dote, quanta illæ, quas è solo Dei amore admittebam: quin potiùs illæ aliquatenus me timere cogebant, cùm hæ meum è contra dilatarent spiritum, tantumqúe mihi pariebant gaudium, vt lætitiæ exultationisque mihi lacrymas elicerent. Et est hoc quàm verissimum. Si igitur, cùm domus erant & emendæ, & faciendæ, ita bene nobis successit; cur postea minus bene succedet, vbi de necessarijs victus subsidijs agendum? Mihi credite, carissimæ, vnde vobis incrementum putatis accessurum, inde maximam vos iacturam factu-*

Placebant Teresiæ eæ quæ nihil habebant dotis.

facturus & dispendium. Si quando tamen, cui fortunæ suppetunt, in ordinem admitti petit, si modo alijs eas conferre non teneatur, & in alios, qui forte ijs non indigebunt, eas erogatura sit, vtile fuerit sanè vobis easdem eleemosynæ nomine elargiri. Nam (sincere dico) si qua id facere negligeret, nec erga vos affici, nec domum hanc videretur. Semper tamen operam date, vt quæ familiam hanc ingredietur, de suis facultatibus non aliter disponat, quàm quod eruditi viri ad maiorem diuinam gloriam & obsequium fore illi consulent. Magnum enim esset malum, non aliter alicuius religionem nostram ingredi volentis bonum procurare, quàm quatenus nunc id finem spectaret. Multo quippe magis lucramur, modo illa faciat, quod Deo facere tenetur, (maiori inquam perfectione) qua in omnibus quis ipsa conferre queat fortunis; cum quotquot sumus, aliud non spectemus, nec aliud Deus fieri permittat, quam vt diuinæ suæ maiestati in omnib. & per omnia gratũ obsequium præstetur.

Bonum est fortunas suas eleemosynæ nomine religioni cuidã conferre.

Nihil ex alicuius bonis petendũ est.

Potuissẽ omittere, quæ secũdo ipsa Cõstitutionũ capite prosequitur, quod omniũ passim illæ in manibus versẽtur: verũ quod hũc inire ordinem desiderantibus ea nosse perutile sit, non abs re fore visum est eadem huc in ipsarum gratiã afferre. Sic igitur præcipit: *Diligens opera adhibeatur, vt quæ recipiendæ sunt, orationis sint studiosissimæ, ad omnimodam perfectionem aspirent, mundanos denique affectus exuerint: nisi enim penitus denudatæ sint, Religionis huius leges & statuta ferre non poterunt. Et sane satius longè est sedulam antè diligentiam adhibere, quàm postea easdem emittere. Admittendarum ætas septemdecim annis non sit minor; corpore porro hæ sint sano, & mente sana, & ad officium diuinum recitandũ, & chorum frequentandum idoneæ. Nullæ verò professionem edere permittantur, nisi illas antè, tyrocinij anno, habere noscantur conditiones & qualitates, quæ ad eorum, quæ hic seruantur, obseruationem necessariæ sunt. Vbi vero ipsa personarum placuerit qualitas, etsi, quæ domum locupletent, fortunæ illis desint, non propterea hæ excludendæ sunt, quemadmodum hactenus facere consueuimus. Videant proinde Superiores, nullam vt priuato aliquo intuitu admittãt nouitiam, quòd paulatim opum sese ingerere posset cupiditas, itaquè sensim maior eleemosynæ, quàm bonitatis conditionisquè personæ ratio haberi. Numquam hoc, & nullo modo fiat; ingens enim id esset malum.*

Paupertatem semper ob oculos habeant, ad quam voto se Deo obligarunt, vt bonum omni in re à se odorem exspirent, notentque, non hoc esse, quo sustentari ipsas par est, sed fidem perfectiorem, & insignem in Deum solum fiduciam. Constitutio hæc diligenter obseruetur, & executioni mandetur, vti oportet, monialibusq; prælegatur. Omnia hæc per vas hoc electum Spiritus sanctus elocutus est verba, quæ etiam ipsamet non aliter opere compleuit, quam calamo exarauit. Diligenter siquidem accurateque qualitates examinabat earum, quę in ordinē allegi satagebant; vti sępenumerò mihi id videre datum est. quin etiam, si nec ipso tirocinij anno exacto suū eas à rebus sæculi affectum exuisse, vel hoc illis vitæ genus minimè arridere videret, nullius ipsa adduci poterat rationibus aut verbis, vt ad votorum earum vllas nuncupationem admitteret; sed res suas habere iussas in sæculum vnde venerant remittebat, ad hoc vitæ ipsas institutum vocatas esse negās, quin etiam certissimum salutis asserēs damnum adituras, hac si in familia permanerent, ac suam meliùs in alio salutem operaturas statu, domo alia. Hanc ob causam quamdam de consobrinis sacra, quam iam annū & amplius gestarat, veste priuatam paternas in ædes remisit, tametsi summis apud ipsam necessarij instarent precibus & contentione, hanc apud se vt retineret, fieri posse dicentes, vt ætate crescēte cresceret ad hoc vitæ genus propensio & cōformatio; quamquam alioquin multis eisque eximijs naturę hęc esset dotibus instructa. Exclamem ergo, ô feminam plus quam feminam, mulierem fortem & masculam, factam secundum cor Dei, pristinæ religionis restauratricem, perfectum sanctitatis exemplar & imaginem, veram mundi & omnium quæ in ipso spectātur rerum proculcatricem, veram item Diuini Numinis cultricem, quæ tantam interim, dum viueret, lucem diffudit, & post mortem, vel potius iam meliori viuens vita (qualem nimirum illustria & heroica illius facinora promeruere) numquam non rutilos eiusdem quaquauersum radios diffundit!

Teresa quādā e cognatis ad professionem admittere noluit, quod à rebus sęculi nondum affectum exuisset.

Omnia porrò hæc, quæ suis Teresa de Iesu filiabus tradidit documēta, mirè cū omniū Sanctorū doctrina conueniunt & cōsentiunt, vt quæ ab eodē edocta imbutaq; esset magistro, à quo sua ipsi etiā hauserant. Quod vt ad oculum pateat, paucis nōnulla de ijs-

ijsdem visum est depromere. Docet quippe inprimis Basilius Magnus, non passim & promiscuè omnes Religiosa esse donandos veste, qui eamdem petunt: sed horum antè cōsiderandos esse mores, num scilicet inconstantes sint ac leues, nec ne; quos, si inconstantiam præferant, exerceri, ipsorumque aliquo temporis interuallo constantiæ à superioribus periculum fieri suadet, molesta, grauia, duraque illis præscribentibus: quorum si robur & perseuerantem in aduersis deficere viderint constantiam, foras pelli, ne ceteris sint graues & iniurij. Addit insuper, dispici debere, nū magnum suorum scelerum pudorē & pœnitentiā, nec non promptū ab ijs, qui sibi peccandi fuere occasio, recedēdi afferant desideriū. *Reg fusior. interrog. 10.* Non omnes indiscriminatim in religionem assumendi. Inconstantes recipi non debent.

S. Pachomius in ea quam ab Angelo accepit Constitutionum monasticarum formula hæc habet: Si quis ad cœnobiū venit sæculi deserēdi voluntatē præferens, & monasticen profitēdi; in domū eū superiores antè nō admittant, quā hūc ad dies aliquot ante eiusdē fores exspectare coegerint, hoc exploraturi pacto, nū constās illius sit propositum, & solidum parentum facultatumq; suarum deserendaru animū ostendat. Cuius rei constātiæq; præclarū cùm specimen dederit, tum demū in domum eū suadet admittēdū; huc porro introductū famulari vult, & varijs exerceri modis; tū demū seculare schema deponere, & monasticū assumere. Pluribus hæc declarat Cassianus dicens: *Ambiens quis intra cænobij recipi disciplinā non antè prorsus admittitur, quā diebus decem vel eo amplius pro foribus excubās indicium perseuerātiæ, ac desiderij sui pariterq; humilitatis ac patiētiæ demōstrauerit. Cūque omniū prætereūtiū fratrū genibus prouolutus, & ab vniuersis de industria refutatus atque despectus, tanquā qui non religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare; iniurijs quoque & exprobationibus multis affectus experimentum dederit constantiæ suæ, qualisque futurus sit in tentationibus opprobriorumque tolerantia, declarauerit, atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus, &c. Cùm igitur tam receptus, ac depositis proprijs vestimentis habitu monasteriali fuerit accinctus; non statim congregationi Fratrum commisceri permittitur; sed deputatur seniori, qui seorsum haud longè à vestibulo monasterij commanens, habet curam peregrinorum & aduenientium deputatam. cumque ibidem integro anno deseruiens absque vlla que-* *Cap. 16.* Quomodo exerceri debeat, qui monachus esse vult. *Lib. 4. Inst. renunt. c. 3.* *Ibid. cap. 7.*

querela suum circa peregrinos exhibuerit famulatum, in luctu per hoc
prima institutione humilitatis ac patientiæ, admittendus erit ex hoc
Regul. c. 58. *congregationi fratrum.* Idem quoq; sua in regula fieri suasit S. Be-
nedictus, nonnulla etiam addēs signa, è quibus constantia, & bo-
na genuinaq; tironis dignosci magis vocatio queat. Ait igitur in
hæc verba: *Nouiter quis veniens ad conuersionē, non ei facilis tribua-*
1. Ioan. 4. *tur ingressus. Sed sicut ait Apostolus, Probate spiritus, si ex Deo sunt. Er-*
go si veniens perseuerauerit pulsans, & illatas sibi iniurias & difficul-
tatem ingressus, post quatuor aut quinq; dies visus fuerit patiēter por-
tare, & insistere petitioni suæ; annuatur ei ingressus. Postea autem
sit in cella nouitiorum, vbi meditetur, & manducet, & dormiat. Et
senior ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas: qui
super eum omnino curiosè intendat, & solicitus sit, si verè Deum
quærit: si solicitus est ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.
Prædicentur ei dura & aspera, per quæ itur ad DEVM: & si
promiserit de stabilitate sua perseuerantiam, post duorum mensium
circulum legatur ei hæc regula, & dicatur ei: Ecce lex, sub qua
militare vis: si potes obseruare, ingredere; si verò non potes, liber dis-
cede. Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam noui-
tiorum, & iterum probetur in omni patientia. Et post sex mensium
circulum relegatur ei regula, vt sciat, ad quod ingreditur. Et si
adhuc stat, post quatuor menses iterum relegatur ei eadem regula.
Et si habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire, &
cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione,
sciens lege regulæ constitutum, quòd ei ex illa die non liceat egredi de
monasterio, nec collum excutere de sub iugo regulæ, quam sub tam
In exposit. *morosa deliberatione licuit excusare.* Cardinalis porrò à
reg. S. Be- Turrecremata pluribus in hoc Regulæ Benedictinæ caput
nedicti, tra- commentatus, & plurimis id ipsũ auctoritatibus sanctorũ, ratio-
ctat. 12. nibusq; confirmans, insigni opus ait esse in monachis admittendis
discretione. Vt enim qui generosũ habere vult vinũ, magno vi-
tes cōquirit studio & discretione, è quibus id colligat: sic etiā face-
re oportere, qui nouos in Religionē surculos adsciscit. Et gratia
interdũ per recipientiũ cupiditatē & auaritiā hac in parte peccata
cōmitti. Sicut enim nautæ nonnũquam ægros in mare deturbāt,
antequā plenè emoriantur, quò eorum possessiones occupent.

ita nonnulli in religionem veluti eijciunt eos, qui etiamnum mundo viuunt, ſpe bonorum quæ ex iiſdem ſperant. Quàm verò antiquiores paſſim fuerint ab aliquibus cooptandis, vel ad votorum emiſſionē ſuis in monaſterijs opum & hæreditatis deſiderio admittendis alieni, facilè colligi ex eo poteſt, quòd (referēte Caſſiano) Ægypti monachi nouitios ac tirones nihil ſecum in monaſterium inferre permitterent, nec hoc ipſum quantulumcūq; admitterent. Sua id in regula S. Benedictus in pauperes vult erogari, ſi quando profeſſionem tirones nūcupaturi ſunt; tametſi etiam cōcedat, vt, ſi illis inſpiratum diuinitus ſit, facultates pro pio in monaſterium affectu, in ipſum donatione ſolenni facta tranſſcribāt. Ex his ſimilibuſq;, quæ in ſanctis leguntur rebus, quaſque commodè Abbas Smaragdus, eamdem regulam commentatus, adfert, haud difficulter intelligitur, quantus ſit eorum, qui in religionem admitti petunt, delectus habendus, & quod, poſtquam iā cooptati ſint, illorum ſit faciendum periculum, vt ex eo colligatur, num inſtituto huic apti ſunt & idonei; quàm etiam eſſe à rebus mundanis debeant alieni, quàm mundo mortui, vt inde ad votorum emiſſionem tranſeant; quanta etiam libertate & animoſitate ea ſit neganda ijs, qui tales non erunt; deniq; quàm parua ſit opum habenda & facultatum ratio. Hæc ſunt paucis, quæ pluribus B. Mater ſuis in conſtitutionibus præſcripſit.

Vbi ſuprà. lib. 4. c. 4.

Cap. 58

Cap. 58.

CAPVT I.

DE NATVRALIBVS DONIS, QVAE A DEO optimo maximo Tereſa de Ieſu accepit.

QVi quæ hactenus à me dicta ſunt, euoluerit, iam viuam eam in iiſdem ſe obſeruaſſe B. Matris Tereſę de Ieſu putabit imaginem, quam hiſtoriç huius initio exhibiturum me pollicitus eram; veruntamen eam in ijs quę huc vſq; commemoraui, nōniſi rudi quadam Minerua delineaui, hinc iam viuos ei addere colores, & illuſtria lineamentorum decora, & adſcititia circumſecus ornamenta, quàm poſſum elegantiſſima, apponere conabor: tametſi numquam, quęcumque demum dixero, ad illam ſim pulchritudinem peruenturus, quam reuera in ſe continebat; vt non minùs hic, quàm inter rem pictam & viuam eſt, futurum ſit diſcrimen; quin etiam maius, quòd tam imperita eam ſit depictura manus, qualis

mea scribentis est. Verùm antequam ad id, quod ipsa erat, ad virtutes inquam illius, donaque supernaturalia perueniam, de naturalibus, quibus eam singulari quadam ratione artifex decorarat Omnipotens, nonnulla visum est præmittere.

Dotes corporeæ in Teresa.

Vti in Angelis, qui naturâ est excellentior, ita etiam gratiâ æqualibus præcellit: ita sæpe etiam fieri in hominibus videmus, vt, quos ad altiorem cùm gratiam, tum eminentiora charismata supernaturalia Omnipotens elegit, ijs etiam perfectiorem & excellentiorem quandam naturam elargiatur: vti in ea, quam Teresa de Iesu accepit, natura quàm euidentissimè patebit. Erat siquidem Teresa statura decora, & in iuuentute formâ satis liberali, cuius etiam in decrepita & emarcida ætate apparebant indicia. Corpore toroso, & candido; vultu autem rotundo, pleno, eoque debitæ magnitudinis & proportionis: colorem hic habebat, quem nec candidum dixisses, nec sanguineum, qui, quoties in oratione versabatur, succẽsus flammescebat, & mirum splendorem induebat. Hic assiduè nitebat, & dulcedinem incredibilem præferebat. Capillo erat nigro, eoque crispo, fronte lata, minimè rugosa, & formosa: superciliјs verò subflauis in nigrorẽ aliquatenus tendentibus, ijsq; plus æquo maioribus, & spissioribus; non tamen multum obliquis, sed quodammodo planis & oblongis. Oculos habebat nigros & rotundos, eosque modicè protuberantes, nec tamen ingẽtes, sed optimè locatos, viuaces, & blandos; qui ipsa ridente, toti etiam renidebant, & comem suauitatem spirabant, miram nihilominus grauitatem, si quando ad illam vultum vellet componere. Nasus erat vtcumque paruus, nec admodum in medio tuberosus; illius verò extremitas rotundior & planior, & infernè nonnihil prominens: nares angustiores, & incuruæ: os nec magnum dixisses, nec etiam paruum: labrum superius delicatum & rectum, inferius verò vtcumque crassius, & supernè prouergens, in quo & mirus insidebat lepos, & color decorus. Dentes nacta erat bonos admodum; mentum, quale quis desideret; aures nec paruitatem, nec magnitudinem debitam excedentes; iugulum verò latum, & breue satis, & ipsum modicè introrsũ reflexius, manus deniq; exiguas & pulchras. In faciei parte sinistra tres paruas habebat verrucas, quæ naturalẽ oris pulchritudinẽ mirè cohonestabãt; vnã paulò infra nasum mediũ, alterã nasum inter & os, tertiã deniq; infra os. Has ipse singulares corporis illius notas accepi ex ijs, qui diutiùs eam intuendo has curiosiùs notarunt. Tota, quanta quanta erat, speciem quãdam præferebat insignem: qualẽ etiam ipse prodebat incessus. Tantã verò gratiam, & amabilitatẽ habebat, vt quotquot eam intuerentur, nemo non mirificè erga ipsam afficeretur. Illius, etiam viuentis, ita Prouinciali Hieronymo Gratiano iubente, est à fratre Ioanne de Miseria, Excalceato, Laico viro religiosissimo, imago ad viuum coloribus depicta. Egregiè hoc quidem consilio posteritati consuluit Gratianus, etsi in eo pec-

eo peccarit, quòd non à lectissimi totius Hispaniæ pictoris manu sanctæ adeò virginis ad viuum magis exprimi, ad multorum consolationem, imaginem curarit. Ad huius prototypi imitationem & exemplum reliquæ sunt, si quæ sunt, quæ bene aut aliquo modo referunt, imagines efformatæ. Notandum porro est, in harum nonnullis, dum in vestis, quam dum depingeretur induta erat, manicis frustilla quædam laciniosa imitari conantur pictores, acuminatas & dentatas illi affictas esse manicas, quales nec ipsa gestauit, nec vulgò Excalceatæ gestant: in velo quoque, vt exprimant filorum situm ac reflexum, plicas aliquot de industria factas, illi addidisse videri, in quo tamen nullo ipsa artificio aut studio vtebatur.

Iam à corpore ad animam transeamus. Bonum Teresa à Deo nacta erat ingenium; quod vel in operibus laboribusque illius relucet, cùm vel noua inuisaque excogitat, vel historias componit, quę pium inspectantibus affectum & admirationem causabantur. Intellectum quoque præstantem nacta erat, quo multa simul complectebatur, tum etiam acutum: iudicium sedatum, nullam leuitatem præferens, sed maturitate & prudentia plenum. Quæ sibi facienda incumbebant, maturo ea examine librabat, & prudenter ea, quæ introrsum in rei, quam cogitatione expendebat, medulla latebant, inspiciebat; circa quam cùm quid firmiter iam statuisset, idipsum dein magna quadam cum constantia & animi generositate exequi ac perficere connitebatur. Prudentia, cùm ad ea, quæ moliebatur, dirigenda, animasque ad Deum deducendas, tum præsertim monasteria sua gubernanda vtebatur singulari, vti videre licet tam in ijs, quas ipsa domus condidit, quàm in illis, quæ in ijsdem degunt monialibus, quas ad tantam humilitatem, passionum victoriam, spiritumque orationis erudijt. Magna pollebat in negotijs conficiendis dexteritate, omnibus vna prout oportebat satisfaciens, & parem corporis ad eadem perficienda sanitatem ac robur afferebat. Litteras quoque ad optimates & viros principes atque alios, ad quos necesse erat, scribebat, suisque ipsa epistolis felicem res sæpè ingentes ad exitum perducebat. Facili etiam negotio ingenium, talentum, & conditiones comprehendebat eorum, quibuscum agebat: vnde fiebat, vt qua singuli deducendi erant via, ingenti acrimonia & sagacitate videret. Magna quoslibet charitate & amore docebat, præstantesq; Theologos tāti faciebat, nullū vt his inconsultis magni momenti negotium exequeretur. Animum habebat plusquam muliebrem, eumque generosum & virilem; quo fiebat, vt quidquid vellet, ad exitum optatum perduceret, & præcipites naturę impetus, Deo adminiculante, compesceret. Facilè id tum quidem perspici dabatur, cùm à suis monasterijs digredi cogeretur: licèt enim nonnisi ægerrimè suis à filiabus, quas in ijsdem abiens relinquebat, diuelleretur, ac præsertim cùm ex inde sibi numquam eas visum iri præuidebat, vsque eo tamen hunc ipsa dolorem, ne quo ipsas modo affligeret, dissimulando

Animæ eius dotes.

Teresæ prudentia.

Generositas eiusdem.

lando premebat, perinde ac si nullam in se in auulsione repugnantiam sensisset. Cùm pater in eam incidisset ægritudinem, è qua etiam decessit, etsi Teresa etiam affecta admodum valetudine tum vteretur, apud ipsum tamen, vi sibi facta, manere graue non duxit, & verbis ipsum quà poterat consolari, penitus quem hic subibat laborem nihil morata: tametsi mors illius ita filiæ grauis accideret, vt sicut ipsa pòst referre non dubitauit, interanea sibi euelli illo ex hac vita decedente, crederet viscera. interea tamen tantam ipsa animositatem prætulit, nullum vt ei signum alienioris animi aut doloris vnquam ostenderet, & tam diu apud ipsum hæserit, quoad exspiraret; non magis eum, quem animo sentiebat dolorem, exterius prodens, quàm si nihil sua rei huius interfuisset; cùm tamen non ignoraret, patre è viuis sublato, omne simul sibi gaudium & consolationem, quam habere hoc in mundo posset, sublatum iri.

Fortitudo & patientia eiusdem. Magnanimitas.

Videre hoc etiam singulari licet in patientia & fortitudine, quam in magnis quotidianisque, quibus premebatur, ægritudinibus præferebat; tum etiam, quòd numquam non insigni quadam animi æquitate aduersa, persecutiones sinistrosque rerum euentus pateretur. Magnanimitate porrò erat tanta, vt grandia, inusitata, & extraordinaria cùm suscipere non dubitaret, tum ad exitum ea etiam perduceret, idq; summa quadã spiritus cum voluptate & gaudio: quæ enim facilia erant & quotidiana, neutiquam hoc illi gaudium pariebant; vnde nec tãto in illa ardore & affectu rapiebatur. Vnumquemque colebat, & debita singulos prosequebatur reuerentia: si quando tamen cum vtriusque sexus magnatibus agendum erat, ea inter illos verenda maiestate, quam à natura acceperat, versabatur, & sermocinabatur, perinde ac si vna de illorum numero exstitisset: quibus etiam, quidquid necessariò dicendum erat, dicere intrepide non verebatur, vti errantes etiam verbis coarguere. Si cuius horum dissoluenda amicitia certis de causis videretur, magna id ipsa mentis generositate, ac facili præstabat negotio: vti nonnumquam videre licuit.

Liberalitas.

Etsi verò miro paupertatis studio teneretur, liberalis tamen cumprimis & in sumptibus necessarijs subeundis, quamuis nihil penitus argenti suppeteret, erat generosa. Denique in omnibus suis erat numeris absolutissima.

Sermo.

In sermone blanda erat, & in conuersatione quotidiana suauis, grauis, hilaris, aperta, prudens; vnde de quacumque loquendum erat re, de ea cum honore miscere etiam ipsa sermonem cùm posset, audientium quoslibet in sui admirationem rapiebat. Atque vna hęc fuit ratio, cur, ad quoscumque demum sese conferret, pari ab omnibus affectu excepta diligeretur, & ab vniuersis pariter in oculis gereretur: ipsi etiam parentes peculiari præ omnibus liberis in hanc animo essent; ipsi inter se quoque fratres

Tere-

Teresam sororem plus alijs diligerent; moniales etiam eius in ipsam plus quàm in matrem par est, animatæ essent; ipsis denique Confessoribus summè cara existeret, vti etiam omnibus, quicumque cum ipsa loquebantur; quòd mirificam ad hominum animos sibi deuinciendos potestatem & venerem nacta erat. Si quos magni nominis viros aduersari sibi, aut perperam de se sentire nosset, vel maleuolis ab ijs se criminationibus impeti, eos ipsa vltrò cùm adiret, nonnulla suorum cum ipsis negotiorum, prout id expedire magis comperiebat, communicabat, imò priùs nihil habebat, quàm pio ipsos obsequio aliquo & facto deuincire: vnde fiebat, vt meliorem hi de ipsa opinionem conciperent, atque deinceps maiori in illam amore & voluntate ferrentur. Fari omnes affabilitate & humanitate compellabat; nec non mira oris hilaritate, & amore, nullam in sermone austeritatem, nullam duritiem, sed sanctam, suauem, & amicam liberalitatem præferens; & eam quidem, vt, quotquot eam videbant, resque illius intimas perspectas habebant, non mediocriter obstupescerent, eam, cui tam sublime orationis genus familiare erat, cumque Deo quàm proximè agebat, non aliter cum hominibus agere, ac si nihil horum donorum habuisset. Quo autem alij in ipsam amore erant, ea etiam ipsa erga illos, à quibus amabatur, dilectione agebatur, nec non erga omnes indiscriminatim, quos probos, sinceros, honestos nosset, ac nominatim eos, quos peculiari cultus diuini promouendi, & proximorum salutis procurandæ studio videbat teneri. Hic porrò illius amor ortum à mira animi gratitudine habebat: vnde beneficiorum, tametsi minimorum tum in se, tum in filias collatorum, memoriam integram semper & viridem conseruabat. hinc eadem referre, verbis extollere & agnoscere numquam cessabat, & benefacientibus maximas cùm verbis, tum opere ipso, quomodocumque poterat, gratias agere. Inerat illi & hoc animi nobilitatis genus (quod omnibus longè erat gratissimum) quòd, etiam maximo suo dispendio ac labore, neminem non adiuuare, beneficijs afficere, & quoad eius fieri poterat, recreare solenne haberet. hinc in pietatis, & misericordiæ & charitatis opera impensiùs incumbebat, omnis dissimulationis & obtrectationum, etiam minimarum, aduersaria: hinc nullius, nisi sui ipsius solùm commemorabat delictum ac malum: hinc neminem non prout poterat laudabat: hinc alienas vulgabat virtutes, & amplissimis extollebat verbis, suas autem insigni quadam celabat industria & imminuebat.

Quomodo se gereret cum iis, qui sinistre de se sentirent.

Vnicuique familiaris erat & affabilis.

Bonos amabat.

Omnes adiuuare studebat.

Alienas vulgabat virtutes, supprimebat suas.

In moribus singularem colebat honestatem, & naturâ tam in verbis quàm operibus, ab omni alienior erat immunditia: solitudinis ad hæc amica, & ad omnem bonitatem propensior. Honorem verò permagni faciebat, antequam eam Deus penitus sibi dicasset; vnde hac honoris æstimatione velut freno quodam retinebatur, ne quid ageret,

Honestatem colebat, & elegantiam.

vnde is vel minimum detrimentum caperet. Atque vt animæ & corporis munditiem maximè colebat, sic & vestium in primis nitor illi cordi erat; vnde eas nitidas semper & scitas habere solebat: omnis namque illi cùm interior, tum exterior dissolutio maxime displicebat.

Sobrietas eius.

In victu autem sobrietatem summam seruabat, (hinc vini vsum ignorabat) miram in vestitu paupertatem ac tenuitatem, etsi nitidam. In sibi præcipuum quid indulgendo parca admodum erat, etsi, ob quotidianas assiduasque ægritudines maxime eo opus haberet; in suarum verò recreationibus admittendis effusa satis, ac tum pietatis viscera velut laxabat. Hinc, dum incommodum per viam sibi suisque obtigisset hospitium, maximè de comitibus erat solicita, laborabatque, vt his quàm fieri poterat commodissimè prospiceretur, ipsa verò vel minimo ac vilissimo contenta erat. Veritatis adeò studiosa fuit, vt omnem imposturam ac fraudem perosam haberet. hanc ob causam cum eo ipso tempore, quo orationis studio omisso, in aliena distracta erat, à patre ex interuallo viseretur, ferre ipsa non poterat, sui ipsum causa in errore versari deceptum, credentem filiam orationi & recollectioni mentis vacare; quare non antè destitit vel quieuit, quàm ab hoc eum errore penitus liberasset. Deinde etiam nihil ipsam magis torsit, quàm assiduo recurrens illa cogitatio, num suis scilicet confessoribus fucum faceret, tametsi se nosset ab ijs imponendo animo esse alienissimo. Austeriori durioríque tractari modo nolebat. si suaui blandoque ritu dirigeretur, facilem se præbebat & ductilem. Atque idcirco eo tempore, quo nondum totam Deo se dedicarat, quos ab eo accipiebat fauores, vt grauissimas delictorum negligentiarumque suarum castigationes ducebat; quia, quòd tùm se à Deo gratijs præueniri sentiret, cùm reprehensionem ac flagella promeruisset, videns, nimirum, quantopere in ipsum offenderet adeò se ingratam præbendo illi, à quo tam vicissim benignè haberetur, pudore suffundebatur, ac se torquebat, magisque cruciabatur, quàm omnibus illis morbis, doloribus ac laboribus, à quibus identidem affligebatur. His enim sibi videbatur aliquatenus satisfacere ac respondere eis nominibus ac debitę gratitudini, quam Deo suo debebat: ipsa vero noua gratiarum tum acceptio, cùm illas minùs promereretur, terribilis cruciatus illi adinstar videbatur. His quæ dixi & alijs plurimis, quæ dici queát ab illis, qui meliùs vniuscuiusq; nosse indolem ac naturam possunt, si familiariter eum aliquando tractarint, excellentem illã exprimere naturam volui, quam huic Deus communicarat, simul etiam organum ac vas describere, quod altissimis donis, quæ in ipsum post insertu-rus erat, accipiendis destinarat. Verùm, quòd naturam perficiat gratia, hæc longè amplius & vberiùs in pòst sequentibus capitibus, in qui-

Teresa verax.

in quibus & gratiarum lumina, & admirabiles, quas illi Omnipotens largitor communicauit virtutes, deducemus, perspici poterit.

CAPVT II.

QVIBVS EAM GRADIBVS AD TAM SVBLIme orationis genus, quod solenne illi fuit, Dominus euexerit.

IAM ad supernaturalem partem veniamus, in qua ipsa Dei se magnitudo adeò potenter exerendo manifestauit, & perfectissimæ monachæ exemplar exprimamus: vt non illius modò filiæ, tam quæ sunt, quàm quæ pòst existent, verùm omnes etiam moniales, & quotquot animæ ad perfectionis pertingere fastigium desiderant, suos ante oculos habeant, quam intueantur & imitentur; hoc exploratum habentes, quò illi se magis conformabunt, & similiores reddiderint, eò se perfectiores ac religiosiores fore. Plurimi præstanti ingenio viri maxima contentione conniſi sunt perfectiſsimam mente sua ideam, ac similitudinem quamdam eius concipere rei, quam describere ac exprimere exteriùs opere contendebant; vnde & verba conceptibus suis exprimendis paria inuenere: verumtamen expresserunt non id, quod aliquando viderant vel norant; sed quò intellectus ingenijque acumine, & verborum eloquentia pertingere potuerunt. In suis de republica libris Plato, & in politicis Aristoteles, perfectiſsimam quamdam ambo ciuitatem & remp. depinxere; sed eam huiusmodi, similem vt terra nulla viderit. Stoici multa de viro sapiente prodidere, verùm, qualem eum volunt, nec ipsi quidem sua viderunt vnquam, nec nos nostra ætate videmus. Quis in hac mortali vita eam vnquam vidit felicitatē vel beatitudinem, quam in primo & postremo Ethicor. libro depingit Aristoteles? Is item Orator, quem tribus de Oratore libris delineat Tullius, & Aulicus, quem tanta verborum eloquentia & arte lectori describit Balthazar Comes Castellonius, intelligi quidem & optari, at videri nec possunt, nec haberi. Equidem quæ perfectiſsima excalceatæ aut alterius cuiuslibet sanctimonialis sit imago, quæ partes, expressurus; meas vnius imaginationes non sequar, nec ingenium ipse meum torquebo, nec numquam visorum exaggerationes afferam, vti nec illa, quæ de hac materia tractantes spirituales viri videre optarunt; sed ea dumtaxat, quæ magnus ille Dominus in illustri hac sanctaque virgine spectanda dedit, tum quæ in illa & vidimus & cognouimus ipsi, qui eamdem familiariter tractauimus; ea denique, quæ eius libris etiam hodie vulgata produntur. Magna nos hoc in genere laboris parte ipsemet Deus liberauit, pluraque in eadem est potenti sua ipse manu operari dignatus, quàm diuite & eloquente sua lin-

Multi perfectiſsima quæque expressere, quę nunquam tamen extitere.

Virtutum Teresæ excellentia.

linguâ quis posset extollere: adeò vt, cùm verbis simplicibus puram eius, quod reuera fuit, dixero veritatem, promissa ipse mea adimpleam, illorumque satisfaciam votis, qui opere & reipsa perfectum videre volunt, quæ de perfectionis religiosæ sublimitate varijs in libris scripta passim leguntur. De illis igitur virtutibus locuturus, quæ in beata illa anima magis eluxere, non ineptè facturus videbor, si ab oratione exordium duxero; quæ peniculus quodammodo fuit, quo pulcherrimam hanc picturam suam ad hanc perfectionem Omnipotens perduxit, cuique vni admirabilium illorum est bonorum & gratiarum, quas cælitus habuit, communicatio asscribenda. Vnde non nisi iucundum atque vtile omnibus existimo futurum, illos hic ascribere gradus, quibus ad altissimum illud orationis genus, ad quod pertigit, ipsam prouexit. Hos è varijs scriptorum eius locis eruam, aceruatim nimirum hic & simul illa producens, quæ ipsa varijs locis sparsim produxit, quibus porrò rem ipsa verbis expressit, ijsdem eam hic ego describam hoc enim pacto ea meliùs explicabitur, & maiorem apud omnes auctoritatem inueniet, velut certior & securior; ac præsertim ex ijs, quæ vitæ suæ libro complexa est, è quibus potissimam dicendorum partem mutuabor. Qui primus illi viam ad orationem ductor ostendit, fuit tertium Osunæ Abecedarium, quem ipsa librum præeuntem etiam sequi penitus decreuit; nam hactenus, quam sequi hic aut inire rationem deberet, nesciebat. Iam tunc lacrymarum illi donum Dominus communicarat, idque eius duritiei & ariditatis loco, qua frigere solebat. Paucos post menses, quibus solitudinem sectari, & orationem feruentiùs paulò colere cœpit, quietudinis illi orationem (quam vocant) dedit, & interdum etiam vnionis, etsi, quidnam vtrumque esset, ipsa ignoraret: quã ille gratiam ne quidem post multorum annorum interuallum, dare, & non nisi paucissimis solet. Tam eximios porrò in ipsa id orationis genus producebat effectus, vt cùm necdum vigesimum explesset ætatis annum, iam vniuersum sub pedibus premere sibi mundum videretur. Illius autem orandi ratio in eo potissimùm versabatur, vt Dominum nostrum Iesum Christum in anima sibi præsentem quàm posset frequentissimè habere contenderet, ac, si quod mysterium accurata meditatione peruoluebat, ipsum velut præsens in anima sibi introrsum fingeret; quamquam spiritualium lectioni librorum potissimùm tunc temporis incumberet, quòd intellectu in mysteria ipsa penetrandi, & Christum Dominum internè sibi repræsentandi vsum experientiamque nondum haberet. hinc orare non poterat, quàm è libro quidpiam legendo, nisi fortè tum, cùm à sacra communionis surgeret mensa. Hoc orationis genus duodeuiginti ipsa annis vsurpauit, & sæpe quidem summo cum labore, mira spiritus ariditate, & incredibili cogitationum concertatione & distractione: cùm enim intellectu non discurreret, nec cogitare aliquid posset, nisi simul ad amandum se vo-

E cap. 4. vitæ.

Primus liber spiritualis Teresæ.

Quietudinis orationem pauxillo tẽpore obti net Teresa.

Sine libro meditari Teresa ne quit.

ſe voluntas daret; in oratione diu perſeuerare non poterat: hanc nimirum ob cauſam loco diſcurſus in libro quid lectitabat. Quocirca ſine libro vllo ſe ad orandum non aliter componebat, quàm ſi cum infinita hominum vi ſine ſcuto pugnare ipſam oportuiſſet: in ipſa ſiquidem diuerſarum cogitationum, à quibus miſerè oppugnabatur, ictus quodammodo excipiebat. Non tamen perpetuam ſemper hic ariditatem experiebatur, ſed tum tantùm, quando librum, è quo legeret, ad manum non habebat. Vbi enim legere quid inciperet, cogitationes euagātes recolligebat, atq; animam diuagantem veluti per blāditias reducebat; vnde etiam ſæpè vel ſola libri apertione erat ad mentis illuſtrationē accipiendā opus. Aliàs pauca, aliàs multa illā legere oportebat, pro cōmunicatę illi à Domino gratiæ menſura. Hoc illa tempore orationis exercitium annum eoq; amplius intermiſit, idq; per fictæ cuiuſdam humilitatis ſpeciē, qua illi diabolus imponebat; ſummū ſiquidem illi nefas videbatur, hoc ipſa pacto cùm vitā inſtitueret, nimia hac familiaritate cū Domino agere. qua falſa ſibi perſuaſione exinde plurimum nocuit. Illo interpoſito tēpore, noua cęlitus illuſtrata luce, ad priſtinū intermiſſumque orandi modum poſtliminio redijt, Saluatorem Ieſum interiùs ſibi præſentem fingere allaborans: quem quò maiori in ſolitudine magiſque deſertum videbat, eò maius inde ad animam eius lucrum accedebat, cùm ſe crederet nimirum, ab eo ita ſolo & afflicto eò meliùs ac lubentiùs admittendam. Inde fiebat, vt ex repræſentata illius in horto orātis imagine miram ad animam ſuam allabi conſolationem experiretur, atque hic illi ſoli ſe ſociam & comitem adderet. quare hunc illius ſudorem & afflictionem animo dum volueret, eos, quos poterat, ciebat in mente motus. optaſſet hunc ipſa quidem ſua è pio affectu manu abſtergere, verùm cùm flagitiorum ſubiret memoria, minimè audebat pudore confuſa: atque hic illa hærebat, in quantum ingruentium cogitationum multitudo ſinebat. Hinc etiam multis antehac annis, ſingulis ſe hæc animo voluens noctibus ad dormiendum componere ſolebat. vnde etiam permultum in ſpiritu profecit: nam inde, etſi id ipſa neſciret, orationis eſt exercitium & vſum nacta paulatim. Agrorum, aquæ, florumue aſpectus ingentem illi etiam fructum attulit: eo namque excitabatur, ad ſe introrſum collectis ſenſibus redibat, & creatorem ipſum ſibi præſentem animo fingebat; is denique illi libri inſtar erat. Cæleſtia porrò & admodum ſublimia agitare animo non poterat, ſed ea dumtaxat, quæ ſub aſpectū cadebant. Redemptorem Ieſum, quò plura de eiuſdem legebat pulchritudine, quò pluribus eum expreſſum videbat imaginibus, numquam ſibi fingere præſentem poterat, niſi ad inſtar cæci cum alio quopiam loquentis, quem adeſſe quidem ille præſentem nouit, ſed minimè videt, & neſcit cuiuſmodi ſit: ac propterea vt aliquam eius in ſe efformaret imaginem, imaginum erat ſtudioſiſſima. Inde cùm ſe magis ab diſtrahendæ mentis occaſionibus auocaret, orationi-

E cap. 7.

E cap. 9.

Chriſti imaginem ſibi Tereſa repræſentare non poterat.

tioni̇que insisteret ardentiùs, maiores illi Deus oranti delicias, & sapidos mentis gustus dabat frequentiores. Verùm numquam hos ipsa cælitus postulabat, vti nec aliquam cordis teneritudinem, neve eamdem, quantum quidem sciret, datâ operâ petere audebat. Vnum hoc à Domino continenter flagitabat, sibi vt plenam delictorum veniam concederet, manumque auxiliarem porrigeret, ne posthac ampliùs in ipsum delinquendo incurreret; vtpote cùm sciret, nonnisi maximæ illius misericordiæ adscribendum esse, quòd suos illam ante oculos versari, & sibi præsentem, omni alio sibi denegato fauore & gratia, esse cõsentiret. Semel dumtaxat, cùm incredibili quadã mentis ariditate mens torperet, has illa animi delicias, ac recreatrices suauitates spiritus petijt: vt tamen ad se reflectens vidit quid ageret, adeò sui ipsam puduit, vt sola hac, quòd adeò parum se videret humilem, consideratione & dolore hanc sibi dulcedinem, quam petere à Deo ausa fuerat, conciliarit. Hoc ipso tempore & etiam antè paulò, aliqua interdum rei illius sentiebat principia, quam iam dicam; etsi id nonnisi breuissimè: verùm exinde id multò tum est experta perfectiùs, cùm paulatim magis ac magis ad id Deus ipsam eueheret fastigium, ad quod sanctissimæ quæque animæ pertingunt. Nam in illa repræsentatione, qua se apud Christum Dominum versari fingebat, quin etiam interdũ aliquid è libro lectitanti efficax quidã ex interuallo, nihil minus cogitanti, præsentiæ Dei occurrebat sensus, vt ingens nefas crederet dubitare, imò certa propè foret, hũc præsenté intra se versari, seque penitus intra ipsum esse absorptã. Nulla quidẽ hic corporalis erat visio, anima tamẽ suspendebatur, & tota extra se versari videbatur: amabat voluntas, memoria propè perdita erat, intellectus denique multarũ erat quas inaudiebat rerũ admiratione velut perculsus, quòd nimirũ illi Deus manifestaret, nihil eorũ se, quæ diuina eius maiestas illi repræsentabat, penitus intelligere & comprehendere. Quò interim se ipsa magis disponebat, plura illi etiam Deus charismata communicabat, vt non aliud is velle videretur, quàm vt se ipsa recipere dignaretur. hinc illi solito frequentius, imò penè semper, quietum orandi genus, non rarò etiam vnitiuum dare cœpit. Hæc postrema orandi ratio magnam sat magno temporis interuallo illi delectationem & spiritus suauitatem attulit, nec non incredibilem securitatem, quòd hæc illi beneuolentia ac gratia nonnisi à Deo descẽderet. Semper porrò hinc multò discedebat melior, & maiori mentis donata robore. Tandem, confessarij sui consilio ac suasu, pœnitentiam mortificationemque suæ addere orationi comitem cœpit, nec non quotidie aliquod Dominicæ passionis mysterium meditando euoluere, & quibus poterat modis, diuinis saporibus ac delicijs resistere. Bimestri circiter hunc orandi modum tenuit, atque interim, quò suauitatibus spiritus magis obluctabatur, eò illæ dabantur frequentiùs, vt quotidie in spirituali

Teresa gustus spirituales non desiderabat.

E Cap. 10.

E Cap. 12.

Ex Cap. 24.

rituali magis & magis itinere stadioq; progrederetur: Hoc euoluto tempore, suasor illi B. M. Franciscus de Borgia exstitit, ne Deo ampliùs resisteret, sed ab aliquo Dominicæ passionis articulo orationem auspicaretur, & , si in ea mentem Dominus sustolleret, ab eodem se fineret abripi. Vnde non multò pòst raptus pati & excessus mentis cœpit; in quorum plurimis cum illa Deus etiam familiariter loquebatur. hæc autē summi Numinis sermocinatio ingentes producebat effectus, & insignē in eius anima profectum fructumque causabatur. Exinde insolitū quoddā visionis illi genus obtigit, qua nempe Christum Dominū sibi sentiebat adstare præsentem, secum loqui (quamuis eum nec corporis, nec animæ cerneret oculis;) ac denique secum incedere, omnium actionum suarum testē & inspectorem: quem etiam, cùm se paulisper recolligeret, vel non multum ad exteriora effunderet, manifestè apud se sentiebat; atque hoc pacto fiebat, vt sublimiores multò & altiores in se perciperet effectus, quàm eatenus experta erat. Harum (inquit ipsa de se) gratiarum vel vna ita animam immutare potis est, vt nihil ipsa præter eum amet, quem videt; qui, etsi nullam ipsa à parte sua adhibeat diligentiam, tam ingentium illam bonorum capacem reddit, adeò intima illi arcana communicat, itaque illi familiarem & amicum se præbet, vt scribi nequeat. Hæc illi visio ad aliquot continenter adhæsit dies, tantumque inde animæ eius accessit emolumentum, vt orationem interim non intermitteret, daretque omnem quam poterat operam, ne qua in re quam ageret illum ipsum, quem operum suorum adesse testem tam manifestè perspiciebat, offenderet. Haud multò pòst visiones imaginarias habere cœpit, in quibus sæpè se illi Redemptor Iesus spectandum dabat, etsi sub initium totum se non manifestaret, sed per partes paulatim, donec tandem totus tanta illi vultus apparuit pulchritudine, nullis vt hominum ea posset verbis exprimi. Hoc visionum genus triennio propè toto illi frequens fuit; sed exinde ad aliquod temporis spatium eodem caruit, vt interim longè illi maiora altioraque Deus munera concederet, tam ingentes ac viuos inquam diuini amoris impetus, vt desiderio propè emoreretur, seque ipsa non caperet: necnon alias visiones admodum sublimes, quas vltimis vitæ suæ capitibus ipsa descripsit. Hæc porrò assidua, qua fruebatur hactenus, Iesu Christi præsentia in trium diuinarum personarum est commutata præsentiam, vt de seipsa quadam in scheda exaratum in hæc verba reliquit: *Hæc trium personarum, quam initio dixi, præsentia ad hunc vsque mihi diem commemorationis S. Pauli Apostoli sacrum vt plurimum mihi præsens in anima exstitit. Et quoniā hactenus nonnisi solum Iesum Christum habere præsentem consuerā, hinc tres diuersas cernere personas semper mihi insolens & alienū videbatur, quāquā nonnisi vnū eas esse Deū intelligā. Cūq; hac de re mecū ipsa cogitarē, dicētē Domini audiui*

E Cap. 27.

E Cap. 28.

Visiones imaginariæ.

Redemptor Teresiæ se spectandum dat.

E Cap. 29.

Diuini amoris impetus.

SS. Trinitatis personarum præsentia.

audiui, errare me in eo, quòd quæ animæ sunt, eadem qua corporalia, hac repræsentatione mihi imaginarer; sciremque proinde ea inter se admodum distare, & ipsam capacem esse animam, vt multa comprehendat.

Qua autem circa vltimos vitæ annos vsa est orandi ratione, hæc ipsa est, quam ad Mansionum suarum libri calcem designat, quamque Matrimonij spiritualis appellat nomine. Ita porrò arctè Domino suo ac sponso fruebatur, vt ideò sibi grauem illum capitis, quem patiebatur, à Deo dari diceret identidem dolorem, ne hac in vita dulcibus sponsi amplexibus adeò pacificè frueretur. Hæc illi oratio numquam deerat, nisi quòd ex interuallo maius, aliàs minus inde animæ lumen accederet. Interim dum hac fruitur, nihil habuit, super quo confessarios suos anxiè consuleret, nisi fortè in rebus aliquot particularibus & casibus intercurrentibus. Verùm qui aliquatenus eius, ad quam ipsa tandem longo vsu peruenit, sublimitatem orationis videre voluerit, eum ipsum, quem antè paulò laudaui librum, cui *Castellum interius*, vel *Mansiones* nomen est, consulat, in cuius sexta & septima eam mansione aliud nihil tractantem, quàm quæ huc spectant, videbit, atque ita in genere loquendo, declarantem, quæ sibi à Domino in spiritu communicabantur, Doctorem gentium Paulum quodammodo imitando dicentem: *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus.* Notandum porrò hoc vnum est, raptus illos, qui admodum illi initio frequentes erant, postea quò longiùs progrediebatur, præsertim in publico & coram alijs, non adeò crebrò illi accidere solitos. Rei huius causam quadam in charta sic scripto commisit, *Cogitanti mihi ecquæ causa sit, cur modò in publico numquam penè me contingat mente excedere, & in Deum extra me rapi; hæc facta vox est: Non est id quidem in præsens conueniens: iam quippe satis auctoritatis tibi comparasti ad ea quæ ipse specto: nefariorum hominum imbecillitati consulimus.* Ex quo enim sanctissimæ Trinitatis visiones, de quibus capite quarto dicendi erit locus, illi exhiberi consueuerunt, mentis alienationem pati desijt; etsi interdum postea eadem recurreret; quoadusque ad Incarnationis præposituram eueheretur: ab eo enim tempore nonnisi rarissimè, præsertim publicè eam passa est.

Matrimonium spirituale.

Rom. 5.

Cur publicè non paterentur raptus.

CAPVT III.

B. MATRIS TERESAE DE IESV ORANDI modus pluribus declaratur, idque eiusdem verbis, è quadam scripta narratione, quæ libris illius editis non comprehenditur, depromptis.

ETsi quidem æquo sim longior, tamen antè dicta aperire clariùs & enucleare magis est animus, quoddam hic inserendo commentariolum illius

lius descriptum manu, quod ad meas deuenit manus, quo, quos à Deo acceperat orandi modos, est ipsa exactè complexa (quæ enim suis in libris sparsim hinc inde ea de re prodidit, simul hic vno est fasce complexa) ne scilicet pereant, vel in lucem proferri negligantur verba illa lectu adeò & intellectu digna. Sanè quæ superiori sum capite prosecutus, & præsenti etiam prosequar, magna mihi laudandi Altissimi fuerunt occasio, quòd tam eximias huic ancillæ suæ communicarit dotes & influxus, quodque gradus illos apertè hic expressos videam, per quos illam sensim tam sublimem prouexit. Qui verò hæc lecturus est, eamdem ea ob causam legat oportet; non verò vt eadem se planè euidenterque intelligere, & idem insistere iter conari, pares denique reuelationes & raptus velle debere credat. Stolidum quippe id & inane foret, ac prorsus inutile, vti 8. vide re capite dabitur, quo, quæ Teresa orandi tradebat præcepta, prosequimur. Id quippe humanis comparari viribus non potest, sed à Deo, quomodocumque & quando illi allubuerit, concedatur necesse est: quod qui alia obtinere se posse via sperat, næ ille multum ab eo, quod spectat & ambit, deflectit. Quocirca nemo inde superbiendi & errandi occasionem mutuetur, vnde sui humiliandi, Deique dilaudandi capere eum oporteat. Hunc ipsa commentarium ad suorum confessariorum quempiam scribit, quem antequam incipiat, in hæc verba præfatur: *In omnibus, quæ deinceps dicturus sum, id intelligere te velim, non id mihi propositum esse, vt rem hanc quam trado certam esse cogitem. Fieri quippe potest, ne me eam quidem intelligere. Verùm vnum hoc affirmare possum, nihil me hic allaturam, quod non aliquando, vel etiam crebriùs experta ipsa sim. Rectene vel secùs id fiat, R.V. dispiciet, meq; rei eiusdem certiorem reddet.* Inde ad rem hoc pacto descendit: Fatuum est reuelationes desiderare.

Videbor mihi rem gratam R.V. factura, & voluptatem allatura, quòd iam inde ab initio de rebus supernaturalibus agere incipiam, quas certum & indubitatum est, posse nos Deo dante hoc in mundo per deuotionem, teneras lacrymas, & assiduas nobis meditationes comparare Prima, quam, quãtum mihi quidem videtur, sensi, oratio supernaturalis (ita enim id appello, quod nostra industria & diligentia quæcumque demum huius habendi adhibeatur, comparari nequit, tametsi huc se quis optimè queat, Dei succurrente gratia, quæ huc imprimis necessaria est, disponere) est quadã Dei præsentia, quæ quidem nullatenus dici visio potest; quotiescumque tamen quis diuinæ eius commendare se maiestati desiderat (modò nulla mentis sit ariditas) *etsi ore verbisque prolatis dumtaxat id fiat, hãc sibi quodammodo inuenisse videtur.* Primus orandi modus.

Omnis quidem oratio, quę meritoria est, supernaturale quoddam est opus, quòd supernaturali quadam ope instituatur: eam tamen supernaturalẽ hic Teresa per excellentiam vocat, quam, quocumque demum huc ipsi nisu connitamur, consequi non possumus, quòd nonnisi à Deo tota ipsa descẽdat; atq; vt S. Dionysius scriptum reliquit, diuina homo in ea patiatur potiùs, quàm operetur. Ipsa quoq; Angela de Fulginio 62. libri sui capite codẽ hanc declarat modo:

Secundus modus.

Alter orandi modus,interior quadam est recollectio,quæ in anima sentitur;vt nō minus suos ea ibi habere videatur sensus,quàm in corpore habet exteriores.nā in se à strepitu ac tumultu exteriori sese diuertere ipsa velle videtur: (hinc etiam interdum hunc ipsa post se reijcit) & oculos occludere,nihil penitus audire,nihil etiā videre vel intelligere aliud illi volupe est,quàm id, quo tunc anima distinetur, soli scilicet Deo posse loqui. Nulla hic sensuum vel facultatum fit priuatio: omnia enim integra manent,sed ea dumtaxat recollecta sunt,vt in Deo occupentur.Facilè id intelliget is,cui sentire simile à Domino concessum fuerit; non verò ille, cui id negabitur, nisi multis fortè verbis & comparationibus hanc ad rem adhibitis.

Secundum hunc orandi modum Teresa primo posuerat loco: at quoniam in eiusdem fine oblitam se alterius cuiusdam ait, quem ante hunc frequentarat, ideò hunc principe loco visum est ceteris præponere.

Ex hac recollectione nascitur in anima interdum quietudo quadam & pax interior, eaq; suauis admodum & blanda; nihil vt sibi deesse putet, imò ipsum etiam loqui graue sibi existimet,& nonnisi amare vellet. Atq; hoc aliquo modo diuturnum est,imò etiam satis diuturnum.

Potētiarum somnus.

Ex hoc orandi modo sequitur vt plurimum sopor quidam, quem potentiarum somnum dicunt, vt hæ nec absorptæ penitus sint, nec ita suspensæ, vt raptum dicere possis,etsi etiam omnino non sit vnio. Interdum,imò etiam sæpius, intelligit anima, solam voluntatem vnitam esse;facilè quippe perspicitur(vt quidem videtur) eam penitus in Deo occupatam esse,& animam ipsam videre vnde proueniat,quòd alia tunc in re esse nequeat vel operari;aliæ autem duæ potentiæ liberæ tum prorsus sint,vt alijs ad Dei obsequium spectantibus rebus & operibus vacare possint:Martha deniq; & Maria simul iunguntur.Percunctabar P.Franciscum Borgiam Soc.Iesu Generalem,num aliqua hæc esset illusio:hoc quippe mihi scrupulum admirationemq; mouebat.roganti is respondit, persæpe id posse contingere, si quando verò omnium animæ potentiarum

Vnio omnium potentiarum.

est vnio,longè alia est;nullum quippe tunc externus opus operari ipsa potest. Intellectus siquidem quodammodo perculsus & consternatus est; voluntas verò magis amat, quàm quid intelligat;nec quidem intelligit,si amet,nec quid faciat,ita vt ipsum quid sit,dicere nequeat.Neq; etiam,quātum mihi quidem videtur, vllam tunc anima habet memoriam,vel cogitationem;imò ne sensus quidem corporis tunc experrecti vigilant;siquidem is tunc eius est status,quasi eos omnes amisisset, quò magis vacet,seque dedat ijs,quibus tum fruitur.nam hi,vt ipsa quidem sentio, breui illo temporis interuallo planè perduntur.Nec verò id admodum diuturnum est tamen ex humilitatis aliarumque virtutum ac bonorum desideriorum,quibus tum anima locupletatur,thesaurus ingens apparet bonum,quod illi per hāc gratiam accessit.Sed quale demum id sit,verbis exprimi nequit.Etsi enim id animæ possidenti intelligendum detur,nescit ipsa tamen id quomodo intelligat,nec etiam,meo quidem iudicio,verbis exponere. Si gratia hæc vera est, nullam sanè ea maiorem in hac via spirituali conferre Deus potest,aut saltem de maximarum illa numero est,si & raptum & suspensionem demas.

Has,

Hac, quantum ipsa quidem intelligo, omnia idem prorsus sunt; vocare id tamen ipsa suspensionem soleo, ne raptum id dicam, quæ stuporem vox mouere audienti solet. Et sanè hac quam dixi vnio, suspensionis etiam dici potest nomine. Hoc verò inter illam & raptum est discrimen: quòd raptus sit diuturnior, & magis in his exterioribus sentiatur: quia & respirandi paulatim deficit facultas, adeò vt nec lingua laxari, nec oculi aperiri queant. Etsi verò hoc ipsum in vnione etiam fiat, in raptu tamen id fit vehementiùs & apertiùs: quòd naturalis calor, quando insolitus quidam & maior raptus est, aliò nescio quò recedat: (nam in omnibus hisce orandi modis magis & minus habet locum) si enim vti dico, insolitus & ingens est, manus rigore congelascũt, & interdum etiam insensibiles adinstar stipitum extenduntur: corpus verò, si stanti vel flectenti raptus incidat, in eodem manet situ; anima verò illorum, quæ à Domino ipsi repræsentantur, fruitioni adeò immergitur, vt corpus ipsum animare oblitusci videatur, ipsumq; abiẽs deserat. si verò is diuturnus sit, ad ipsos vsq; neruos hic se sensus extendit. Censeã equidẽ, Dominũ velle, vt in raptu potius anima intelligat & cognoscat ea quibus fruitur, quàm in vnione. hinc etiam nõ rarò in raptu nõnulla illi diuina arcana reuelãtur; quosq; tũc ipsa in se experitur effectus, maximi sunt, vti & sui ipsius oblitio, quòd potentem illum Dominũ ac Deum ab omnibus cognosci ac laudari velit. Non potest, vti ipsa quidem sentio. si à Deo is descendat, non insignem tunc ipsa cognitionem obtinere ac perspicere, nihil se hic penitus potuisse, nec non suam intelligere miseriam, atq; ingratitudinem, quòd nõ pro eo atq; oportuit illi Domino seruierit, qui nonnisi è sola bonitate sua tam singularem sibi contulit gratiam: nam hic sensus & suauitas longo excedunt interuallo omne id, quod cum illis hic comparari queat: nisi enim sensim horum euanesceret memoria, semper illi voluptates & recreationes omnes mundanæ abominabiles viderentur. hinc, quidquid mundanum & terrenum est, flocci facit & velut nihilum reputat.

Differentia inter raptũ & vnionem.

Raptus descriptio.

Quod porrò inter id, quod suspensionẽ dixi, & raptũ sit discrimen, hoc est: in suspensione siquidem anima paulatim rebus hisce exterioribus moritur, illarumq; sensum amittit, Deoq; viuere incipit. Raptus verò cum vna tantùm venit notitia, quam diuina illius maiestas in intima animæ infundit penetralia, ea quidem velocitate, vt ab illo ipsa sibi in superiorem sui partẽ videatur sustolli nam vt illi quidem videtur, corpore se putat excedere. Quare principio insigni quadam illi opus est generositate, qua se totam intra Dei manus consignet, & voluntati eiusdem resignet, vt ipsam ille, quocumque voluerit, deducat Nam quoadusq; in pace illam diuina maiestas constituat, ad quam eam ipsa trahere vult (trahere inquam eò, vt sublimia intelligat) certum est initio promptam quamdam requiri pro ipso mortis oppetendæ voluntatem ac propositum, nescit quippe misella anima, quid illud futurum tandem sit; scilicet sub initiũ. Hoc enim pacto virtutes, mea quidem sententia, magis roborantur & indurescũt; quia magis ipsa denudatur, & magni illius Dei potestas magis manifestatur, vt proinde timeatur & ametur; quandoquidẽ hac ratione, cùm aliud nõ possimus, animã quidẽ, vtpote illius dominus, rapiat. Hinc illi summus quidã dolor manet ac pœnitẽtia, quòd ipsũ offenderit, simul etiã stupor cõsternãs, quòd in tã sublimẽ pec-

Suspensio & raptus.

peccare sit ausa maiestatem, nec non anxium & maximum desiderium, quo nullum penitus esse optet mortaliũ, qui in ipsum delinquendo insurgat, sed omnes in illius laudes prorumpere desideret. Crediderim equidem, ardentissima illa, quibus animarum salus expetitur, desideria simul etiam singularem huc quoquo modo cooperandi voluntatem, atque vt magnum illud Numen, prout meretur, ab omnibus colatur & celebretur, ab hocce fonte proficisci.

Spiritus volatus.

Spiritus volatus est quid (quod, quo potiori dicam nomine, nescio) ab intimo animæ penetrali ascendens. Huius solius comparationis recordor, quam eo ipso posui loco, quo tu has orandi rationes aliasque pluribus à me deductas nosti. tam tenuis namque mea est memoria, vt statim me rerum capiat obliuio. Anima siquidem mihi & spiritus vnum quid videntur, eaq; esse velut magnus quidam ignis, & iam ad ardendum dispositus, sic namque anima è dispositione, quam à Deo habet, suam velut ignis iam iam arsurus, flammam eiaculatur, quæ sursum efferatur: quamquam ea non minus sit ignis, quàm qui infernè manet, &, licèt flamma hæc in altum feratur, non propterea infernè ignis esse desinit. Ad eumdem quoque modum hic in anima se res habet, videtur namque hæc tam repentinum quid & delicatum ex se producere, vt ad superiorem id partem sursum euolet, & eò demum properet, quò Domino placuerit: quod pluribus & apertiùs declarari nequit, adeò vt celer quidam volatus esse videatur. cui enim alteri rei comparem nescio. Scio tamen id euidenter satis intelligi, & impediri minimè posse. Censeas scilicet auiculam hanc ex huius carnis miseria & corporis huius carcere euolare, itaque magis & solutiùs iis, quæ illi à Domino voluptates communicantur, insistere posse. Adeò id quidem subtile ac pretiosum est, prout quidem id anima complectitur, vt nulla in eo esse videatur illusio, nec in horum aliquo, si quando hoc sentitur. Exinde verò mirus enascebatur timor, quòd cui hæc obtingebant, adeò foret miserabilis, vt meritò sibi videretur posse timere omnia; etsi in anima interiori interim magna quædam lateret certitudo ac securitas, cum qua quidem viuere poterat: non tanta tamen, vt propterea omnis illi non adhibenda esset diligentia, ne quo modo deciperetur.

Impetus.

Impetum vehemens voco quoddam desiderium, quod animam interdum occupat, quamuis id nulla præcesserit oratio (quin etiam vt plurimum sic contingere solet;) sed nuda ac repentina dumtaxat recordatio, quæ à Deo se absentem esse ingemit, vel auditum dumtaxat verbulum, quod eò referri queat. Adeò quidem potens, & eius interdum efficaciæ hæc recordatio est, vt vno animam extra se rapere momento videatur. Atque vt, dum subitò triste aliquod nuntiatur infortunium, quod ante ignorabatur; vel dum repentinus aliquis impetus ingruit & consternatio, quæ omnem intellectui ratiocinationem, quâ se consoletur, auferre videatur, anima perculsa ac velut consternata hæret: ita quoque hic contingit, præterquam quòd hanc ob causam pœna nascatur; quòd scilicet ea in anima cognitionis lux maneat, vt quæ hoc nomine oppetenda esset mors, gratam & velut optandam habeat. Tale denique quid est, vt, quidquid tum anima intelligit, nonnisi maiorem ei causari cruciatum videatur, & ipse etiam Deus nolle videatur, vt omne illius Esse illi prosit; imò nec quidem recordetur,

tur, vnius illius se voluntate viuere, sed in tanta se agere credat solitudine, & totali ab omnibus derelictione, verbis vt exponi nequeat. Vniuersus siquidem mundus, & quidquid est, ipsam torquet; ac nihil denium creatorum ipsam recreat, nec præter vnum procreatorem suum aliud concupiscit: quem tamen habere sibi videt impossibile, nisi ex hac vita emigret. Cùm verò seipsa enecare nequeat, solo moriēdi desiderio emoritur, adeò quidem, vt verè in moriendi versetur periculo, seq; suspensam quodammodo cœlum inter & terram videat, vt, quid de se ipsa actura sit, nesciat. Paulatim quoque magnam sui illi Deus communicat cognitionem, vt videat, quantum amittat, idq; modo tam exotico & nouo, vt dici nequeat: nullus quippe in mundo modus est eorum quidem, quos ipsa experta sum, qui hūc æquet, vel assimilet. Hoc vnum sufficit, quòd vel media, qua durat, hora corpus ipsum adeò debilitet, & ossa ita luxata eneruet, vt ne manus quidem calamo characteres formare queant, & grauissimos persentiāt dolores. Nihil porrò horum anima ipsa sentit, donec hic impetus pertransierit: nam interiori persentiendo tota distinetur. imò ne dirissimos quidem mea opinione tunc persentisceret cruciatus, cùm tamen omnium sensuum functionem exerceat, imò etiam loqui, & obtutum defigere queat, non tamen incedere: ingens namque amoris vehementia & impetus ad terram ipsam deijcit. Etsi verò huiusce rei habendæ prope emoriatur desiderio frustra tamen est, & eam impetrare nequit, nisi Deus hanc concedere dignetur. Impetus hic maximos in anima relinquit effectus, & lucra incredibilia. Qui quid sit, non conuenit inter Doctores; hic enim hoc modo, alter alio definit; nemo tamen ipsum vt delusorium condemnat. Quin imò Magister Auila per epistolam me monuit, rem bonam esse; atq; ita ad vnum omnes sentiunt. Ipsa quoque anima insigne id Dei donum esse intelligit. Quod si crebrius & frequentius foret, vita foret breuior. Impetus vt plurimum hoc solemne habet, vt hic Deo famulandi ardor, magna cum animi teneritudine, nec non lacrymarum accedente copia, & vehementissimo hoc egrediendi exilij loco desiderijs ingruat: vbi tamen liberum anima tempus considerandi habuerit, voluntatem esse Dei in hac se vita permanere, hoc se ipsa cogitatu consolatur; suum quoque illi offert viuere, ex animo eum obsecrans, vt non alium quàm maiorem nominis illius gloriam sua vita scopum respiciat. Atq; ita vlteriùs pergit: *Hāc anima suspensionē explicat* *Thaulerus cap. 35. Inst.*

Alia denique orandi ratio, satis reuera frequens, est quoddam læsionis genus, qua anima suum veluti sagitta quadam cor transfigi, imò etiam seipsam iaculo feriri credit, vt hæc illi ingentem læsio causetur dolorem, ipsaque in planctus querula prorumpat. hic tamen dolor adeò blandus ac suauis est, numquam vt eodem carere vellet. Hic porrò dolor sensibus non percipitur, vnde nec materialis quædam est plaga; sed in intimis animæ sit penetralibus, nullū vt corporalis doloris sit signū vel nota. Verùm cùm hoc nonnisi comparationibus ac similitudinibus possit intelligi, hæ crassiores & ab omnibus intelligibiles adhibentur: tales quippe sunt, si cum hac re comparentur; aliter enim id ipsa exponere nequeo. Hæc proinde talia sunt, quæ nec verbis exprimi, nec scripto debeant; quod eadem nemo possit intelligere, nisi fortè qui eadem in se fuerit expertus; eatenus inquam intelligere, quatenus hic se dolor **Læsio.**

Dolores spiritus à doloribus corporis differunt.

extendit. spiritus quippe dolores à corporeis permultum distant. Atque hinc eruo & assequor, quo animæ, quæ in inferno ac purgatorio versantur, modo plura patiantur, quàm hac in vita, ad corporalium cruciatuum mensuram, ab hominibus comprehendi queat. Huc accedit, quòd hæc amoris læsio ab intimo animæ procedat. Vehementes porrò illius effectus sunt: quam tamen si Deus concedere non dignetur, nulla eius obtinendæ, etiam omni adhibito conatu, suppetit ratio, imò nec eius auertendæ, si quando eamdem elargiri visum Deo. Sunt hæc veluti diuina quadam desideria, adeò quidem viuacia ac subtilia, explicari verbis vt nequeant. Quod autem anima se ligatam videat & impeditam, quò minùs Deo, vti quidem vellet, fruatur; hinc fit, vt corpus abhorreat, ipsumq; ceu parietem quemdam esse censeat ingentem, qui suo animam impediat obiectu, quò minùs perfectè potiatur eo, quo se tum intra se (vti quidem sibi videtur) intelligit potiri, nisi per corpus obstaret. Tum quoque perspicit ingens & graue illud malum, quod Adami præuaricatione in hominum genus descendit, per quod scilicet hanc omnes libertatem amisimus. Hoc porrò orationis genus ante raptus, & ingentes eos quos dixi impetus haberi solet. Dicere penè omiseram, non aliter sublimes hosce impetus plerumque semper auferri solere, quàm vbi raptus repentè ingruit, aut extraordinaria aliqua gratia, & consolatio Domini, in qua & animam ipse consolatur, & animat, vt sui vnius causa vitam viuere pergat. Quidquid hactenus prosecuta sum, non est ceu imaginarium & inane quoddam commentum, ob aliquot, quas longum enumerare foret, rationes. Num tamen hic in omnibus rectè sentiam, nec ne, nouit Dominus. Effectus, & qui inde ad animam redundat fructus, non possunt non, quantum mihi plane videtur, percipi.

Subtilia desideria, quæ verbis exponi non possunt.

Hæc, quæ huc vsque attuli, verba sunt beatæ Matris Teresæ, quæ huc me etiam attulisse summoperè gaudeo; quòd ea manifestæ declarationis cuiusdam loco futura nobis illorum, per quos ad tam sublimem orationis modum ipsam Deus deduxit, graduum videantur. Atque hæc potissimùm causa est, cur hoc eadem loco descripserim, non verò, vt ex illis, quæ orandi sit ratio & modus seruandus, edocerem: neque enim huius ea res loci est, aut temporis. Ipsa nihilominus ceu breue quoddam nobis sunt compendium eorum, quæ grauissimi ac doctissimi quique de his sublimibus orationis modis auctores scripto prodidere: vnde, quibus horum aliquid à Deo communicatum est, proficere, & fructum sibi capere aliquem indubiè poterunt.

CAPVT IV.

DE INSIGNI RERVM COELESTIVM NOTITIA, quam orationis illi adminiculo Dominus contulit.

QVoniam verò de eius orandi genere loqui exorsus sum, quidquid huc quoquo modo spectat, antè, quàm vlteriùs prouehar, depromam ne-

necesse est; quamquam ad alias ipsius sponte sua properet virtutes oratio, quòd illarum occasione ad eius honorem & gloriam, qui vsque eò perfectas has illi tribuit, & ad animarum perfectioni inhiantium profectum plurima dicenda erunt: sed congruus dicendarum ordo rerum hoc quod proposui suo id à me iure videtur exposcere. Velim autem eos, qui hæc lecturi sunt, ea, quæ prioribus duobus libri primi capitibus prosecutus sum, denuo relegant, nec non tertij hocce libro capitis exordium: quæ enim modò allaturus sum, ijs aliud non specto, quàm vt illa & admiremur, & diuinum propterea nomen celebremus, non verò vt eadem æmulando assequamur; cùm penitùs id fieri nequeat, ac stolidum foret id velle conari. Si quando duo arcta quadam inter se necessitudine iuncti sunt, sua inuicem aperiunt ac produnt arcana; nam iuxta vetus illud adagium, *Amicorum omnia sunt communia.* Hinc, dum nefandas illas ciuitates euersurus erat Omnipotens, ait: *Num celare potero Abraham quæ gesturus sum?* Nec non apud Amos Prophetam hunc in modum loquitur: *Nō facit Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos Prophetas.* Apostolos etiam suos hoc modo Redemptor compellat, *Iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Gen. 18. Amos 3. Ioan. 15.

Sic diuersimodis se Redemptor Christus visionum generibus Teresæ de Iesu spectandum dedit & manifestauit, ac sæpè cum ipsa familiariter admodum & amicissimè est collocutus, insigniaque illi arcana reuelauit. Iam antè narratum est, ostensum illi ab eo infernale barathrum, ac simul etiam locum in eodem sibi paratum, si, quod cœperat insistere iter, in eo vlteriùs fuisset progressa, ac nisi, velut nouus quidam Abraham, præ potenti illius dextera, à Chaldæorum fuisset igne liberata. Fuit, cùm illi gloriam manifestauit cœlestem, & præ alijs animabus ibi parentem vidit vtrumque; & breuissimo temporis spatio res conspexit altissimas, nec non profundissima intellexit arcana, quæ nullis exponi possunt verbis.. quo è conspectu tam vberi plenaque perfusa voluptate est, oratione vt nequeat comprehendi. Aliàs plusquam horæ spatium apud ipsam Dominus egit, mirabilia ac magnalia illi magna manifestans. Visiones & colloquia familiaria Christi cum Teresa. E Cap. 32. E Cap. 38.

Cùm quadam vice vniuersæ seriem vitæ illi Dominus in memoriam reduxisset, ita mente extra se rapta est, vt suam extra corpus versari animam crederet; ignoraret saltem, verène tunc in corpore animaret, vti Doctor Gentium Paulus sibi contigisse scribit; ac tum quidem sacram Domini nostri Iesu Christi humanitatem maiori, quàm hactenus gloria fulgentem conspexit. Videre tum sibi illum admirabili quadam notitia visa est in Patris cœlestis confidentem sinu, vt tamen, quomodo factum id esset, ipsa ignoraret, hoc vnum dumtaxat sciret, se tam sublimi arcano mysterioque præsentem adesse. Ita quidem 2. Cor. 12.

tum abrepta fuit, vt nonnisi multis pôst diebus ad sese ipsa rediret, semperque sibi præsentem illam filij Dei maiestatem spectare videretur: è quo etiam conspectu summa ad animam & consolatio & fructus dimanauit. Hæc illi visio & aliàs deinde oblata est, quam etiam omnium sibi à Domino aliquando communicatarum esse dicebat summam & diuinissimam.

Ex Cap. 39. Quodam tempore cùm ardens quoddam illi sacrosancti Eucharistiæ panis sumendi desiderium inspiratum esset; iam sacram subiens ædem in raptu cœlis apertis quemdam in throno vidit considentem, & sublimi quadam, quæ tum illi communicabatur, notitia præsentem illic adesse Diuinitatem (tametsi eam ipsa non videret) cognouit innumera Angelorum circumcinctam multitudine; & eam maiori sanè maiestate & pulchritudine, quàm viderat hactenus. Tam eximiam tum in se sentiebat gloriam, verbis vt nec exprimi, nec cogitatione queat comprehendi. Nihil quidem videbat, at, quidquid desiderari & optari poterat, illic congregatum intelligebat adesse. Dictú illi, nihil hîc aliud ipsam melius posse agere, quàm intelligere, nihil se hic posse penitus intelligere; simul etiam perpendere, quàm vniuersa nihil essent, cum hoc si comparentur. Hoc ad duas horas in raptu mansit. Cùm verò S. Athanasij symbolum: *Quicumque vult saluus esse*, recitaret, sublimem illi Dominus ac perfectam SS. Trinitatis notitiam dedit, quomodo nimirum vnus dumtaxat esset in personarum trinitate Deus, idque quadam charitate, quàm hoc in exilij loco haberi potest maxima. Exinde illi magna semper quoad sublime & augustum hoc mysterium lux in animo mansit, & singularis consolatio.

Quomodo sit Deus cũ anima, quæ est in gratia. Quadam in charta hanc illius manu exaratam visionem legi: *Postridie feriarum Apostolo Matthæo sacrarum, cùm essem prout solebam inde vsque ab eo tempore, quo SS. Trinitatis mihi oblata visio est, manifestè, quo illa in anima existat modo, quæ in gratiæ versatur statu, mihi reuelatum est, vt certa quadam ratione, & per similitudinem id per visionem imaginariam viderim. Etsi verò aliàs mihi intellectuali visione Sanctissima apparuerit Trinitas, illius mihi veritas ad dies pôst aliquot præsens non mansit, vti modò, vt nimirum ipsam cogitatione agitare, & inde me consolari possem. Iam video, me quidem à litteratis id olim sic didicisse & audiuisse, non tamen intellexisse, vti modò id intelligo, etsi semper id sine vlla dubitatione ac firmiter crediderim.* Alia verò in charta id scriptum erat: *Die Martis post Ascensionem Dominicam, cùm diutiùs essem in oratione post sacram synaxim versata; etsi non sine pœna, quòd ita sensibus hinc inde aberrantibus distracta essem, vt vni alligare cogitationem rei non possem, cum Domino de misera nostra & imbecilli natura conqueri cœpi. Tum verò anima cœpit inflammescere, cùm apertè mihi audire videbar, vniuersam me in intellectuali visione Sanctissimam Trinitatem præsentem habere: in qua anima mea, quodam repræsentationis modo, qui quadam erat ceu veritatis figura, quò nimirum mentis id stupor caperet, intellexit Deum trinum esse*

esse & vnum. Hic tres mihi simul personæ mecum loqui videbantur, ac distinctè sese in anima repræsentare, iam inde ab hoc die afferentes in tribus me rebus emendationem in anima percepturam mea, quarum singulas personæ illæ singulæ mihi collaturæ essent; in charitate primum, dein in tolerando cū gaudio, deniq; in charitate hac quodam cum ardore & incendio in animo sentienda. Tum aūt illa Domini ex ore verba Ioan. 14. *intellexi, ipsas tres Deitatis personas cum anima, quæ in gratia diuina conquiescit, cōmorari, quòd illas eo quo dixi modo mihi præsentes adesse cernerem.* In alia scheda de eadem loquens materia in hæc verba scribit: *Ita mihi se exhibuisse visus est, vt dum aqua spongiam penetrat, & eamdem peruadit: ita enim mihi anima diuinitatem hanc mea imbibisse videbatur, & tres diuinas personas in se quodammodo cōplexa, easq; in se habere. Tum simul etiam hac intellexi: Noli enim, vt me conclusum habeas in te, sed te intra me cōtineas. Atq; ita tres illas personas intra animā abscondi meam putabam, meq; illas ita se rebus omnib. creatis communicare videre, vt tamen à me numquam recederent.* Vt verò Salmanticam abijt, vt suarum illic constitueret domicilium, hisce de rebus cum P. Martino Guterrio Collegij Societatis Iesu eadem in ciuitate Rectore coram contulit. qui, præterquam quòd esset litterarum eruditione & iudicio eximius, magnam rerum spiritualium nactus erat experientiam. ab illo igitur audiuit, hęc quæ commemorauimus, à SS. Trinitate proficisci, & ita quidem sublimiter, vt altiùs ascendere in mortali hac vita nemo queat. Idé quoq; de se ipsa scripsit, cùm Hispalense cœnobium fundaret, *Quadam die cùm orationi ardenter insisterem, meam sensi animam tam profundè in Deum absorptam, vt nullus iam mihi superesse mundus videretur; sed is in se absorpta & immersa hunc mihi versiculum è Deiparæ Matris cantico, Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, sic exposuit, vt nec id modò obliuisci possim.* Scriptum insuper erat: *Ipso S. Augustini festo die, cùm à sacra surrexissem mensa, sublimi quadam ratione (nescio tamen quomodo, quòd intellectui res repræsentaretur, & repentè pertransiret) mihi manifestatum est, tres sacratiss. Trinitatis personas, quas animo insculptas gestabā, eiusdem planè in se essentia esse. Declaratum hoc mihi noua quadā & inuisa fuit colligatione, & lumine adeò perspicuo, vt aliā longè ac differentem in me causata sit operationem, quàm si nuda dumtaxat credidissem fide.* Cognoscit Teresa SS. Trinitatis personas vnam esse essentiam. *Hinc factū est, vt nūquam ampliùs exinde de aliqua singillatim sanctiss. Trinitatis persona cogitare possim, quin ilicò menti, eas tres simul adesse, occurrat. Adeò vt, cùm hodie mente agitarem, quomodo, cùm tres illæ personæ vnum dumtaxat sint, filius solus carnem humanam assumpsisset; declarauit mihi Dominus, quomodo, etsi vnum idemq; sint, tres nihilominus personæ inter se distinctæ ac diuersæ sint. Sunt talia scilicet hæc magnalia, vt noua anima ex hac vita emigrandi incipiant desideria, quòd terrenum hoc corpus impediat, quò minùs ijsdem hæc penitus perfruatur. Quamquam verò nostra nihil horum infirmitas comprehendere posse videatur, multò tamen, licèt hæc in momento pertranseant, inde maius ad animam emolumentum & fructus accedit, quàm vel multorum comparare annorum sibi meditatione possit, tamen, quomodo hæc fiant, intelligere nullo modo queat.*

Eodem item loco hæc perscripserat: *Cùm quodã tempore hanc triũ personarum, q̃ animo infixã gero præsentiã, præsentem haberem, tanta mẽti oborta lux est, vt indubitatè crederẽ, ac certa planè esse, Deũ viuũ ab verũ præsente illic adesse; hic porrò mihi talia manifestabantur, vt ea pòst referre non possem. Atq; inter cetera, quo modo Dei filius solus carnem humanã assumpsisset, non verò reliquæ duæ personæ. Nihil tamen horũ, vti dixi, referre possem: horũ enim quędã tã profundè in anima mea penetralia penetrabant, vt intelligere ea intellectus non aliter videretur, quàm dormiens, vel semisopitus se putat intelligere, quæ ab alio dicuntur.*

Putat Teresa Deo se esse plenam.

Vltimo vitæ suæ capite hæc scribit: *Tam peregrinus mihi incidit raptus mentis, vt, qualis fuerit, explicare non valeam: videbar mihi repleta & adobruta claritate illa, quam aliàs senserã. Hac in gratia quædam mihi est declarata veritas, quæ omnium est veritatum adimpletio: quo hoc tamen contigerit modo, dicere non possum, quòd neminem viderem. Dictum mihi fuit, etsi non viderem, à quo, (quamquam facilè intellexi, hæc a veritate ipsa verba proferri:) Quod pro te facio, non sane exiguum quid est, nam de horum est numero, ob quæ mihi multum ipsa debes: omne enim, quod mundo accidit damnum, inde ortum habet, quòd sacræ Scripturæ veritates clara veritate non cognoscantur: cùm eius ne vel apex quidem frustra futurus sit. Equidem indubitatè semper illa mihi credidisse videbar, & fideles omnes ita mihi credere persuadebam. Tum ille: Heu, quàm pauci, filia mea, verè me diligunt! qui si me sincerè diligerent, mea illos secreta non celarem. Scisne quid sit me in veritate diligere? id demum est, nosse, quidquid mihi gratum non est, mendacium ac falsum esse. Clarè videbis illud, quod modò non comprehendis, in eo, quem tua hinc anima profectum hauriet, atque ita id reipsa cõperi. nam Deo laus, quidquid ad diuinum non tendere obsequium video, tanta mihi esse videtur vanitas ac mendacium, vt, sicut ipsum intelligo, nequeam exponere, vti nec illam commiserationem ac compassionem, qua compatior illis, quos hanc ignorare veritatem video.* Mox quæ inde animæ emolumenta accesserint recenset.

Quid sit Deum verè amare.

Quomodo omnia in Deo sint.

Paulò verò inferius hæc subdit: *Quodam tempore oranti mihi subitò ac repentè, nihil vt formatum cernerem, in spiritu oblatum (sed oblatione admodum sublimi) quomodo nimirum creata omnia videantur in Deo, & quo hæc ipsa modo in eo comprehensa sint. Id quomodo commodè describam nescio: sed hoc animæ intimæ meæ insculptum mansit: atque hoc de maximorum, quos mihi Dominus elargitus est, fauorum numero est. simul & eorũ, qui maiorem mihi confusionẽ ac pudorẽ incussere, dum videlicet commissa in memoriã reuoco flagitia.* Deinde visa, prout potest, sic exprimit hac adhibita cõparatione: *Dicamus diuinitatẽ esse ceu adamantẽ vniuerso mundo maiorẽ, & in quo quidquid agimus, clarißimè perspicitur, ita tamen, vt omnia in se complectatur: nihil est quippe quod extra hãc magnitudinem exclusũ sit. Mirabile sanè fuit, in fulgido hoc adamante tã breui spatio tã multa simul videre; quin etiã meminisse piget, quotiescumq; res adeò turpes & fœdas, qualia videlicet peccata mea sunt, in pura illa claritate repræsẽtatas fuisse memini. Et sane quoties recordor, quomodo id ferã nescio, atque exinde adeò plena pudore mansi, vt quò me abderem, nescire mihi viderer, &c.*

Vi-

Vidit quoque permulta ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſpectantia, vt ſuo dicam in loco. Profectò, ſi omnia illi à Domino communicata magnalia & reuelationes hic dicere aggrederer, numquam finem inueniret narratio. Certum quidem illud habemus, ſingularia ab ipſamet magnalia ſtudio ſuppreſſa fuiſſe, atque horum plurima ſcripto committere noluiſſe, vt manifeſtè ipſa vigeſimo ſeptimo eiuſdem libri capite teſtatur, vbi hæc ſcribit: *Ea porrò familiaritate & amicitia cum ipſa agit, vt nullus id oratione conſequi poſſit. nam interdum tam præſtantes in ipſam confert gratias, vt aliquam dubitandi materiam anſamque videantur includere, cùm quòd adeò illæ ſint admirabiles, tum verò quia in illam collatæ, quæ eas tam parum promeruerat: niſi enim fidem quis viuaciſſimam habeat, fidem minimè inueniet: quapropter pauca admodum de illis referre decreui, quas mihi Dominus eſt elargitus, niſi aliud mihi à ſuperioribus iniungeretur.* Capite verò trigeſimo & ſecundo, illâ de infernali loco commemoratâ viſione, in hæc ſcribit verba: *Hac poſtquam vidi aliaſque res magnas, & nonnulla arcana, quæ Dominus per id, quod ipſe eſt, mihi dignatus eſt circa illam gloriam, quæ iuſtis eſt danda, & de impios manentibus cruciatibus oſtendere*, &c. Capite autem duodequadrageſimo ſic: *Plura his de rebus ſcribere ac loqui nolo, quia, vti dixi, id minimè eſt neceſſarium, etſi plurima mihi Dominus ſingulari ſuo fauore dignatus ſit oſtendere.*

CAPVT V.

DE PROPHETIÆ SPIRITV, quem accepit.

QVæ ad ſpiritum Propheticum ſpectant, ita cum hiſce viſionibus, & magnorum arcanorum, quas ſuperiori capite tetigimus, reuelationibus coniuncta & connexa ſunt, vt ſeparari inuicem nequeant. quare mecũ ipſe ſtatui nonnulla illius hic commendare vaticinia, vt ad oculum pateat, quo id Ioelis modo in ipſa completum ſit oraculum: *Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ:* *Ioel. 2.*
In veteri Teſtamento celebres aliquot fuere Propheti ſſæ, quales Maria ſoror Moſis, Debora Iſaiæ vxor, quam ipſe libri ſui cap. octauo Propheti ſſam vocat, Holda Regis Ioſiæ tempore, Anna denique filia Phanuelis. Apud Ethnicos verò viguere Sibyllæ, quarum etiam non minùs manifeſta exſtant de vitæ ac mortis Domini noſtri Ieſu Chriſti myſterijs, ac ſupremo iudicio oracula, quàm ſunt ſanctorum apud Hebræos Prophetarum. *Iſaia 8.*

In nouo verò Teſtamẽto lõgè maior vtriuſq; ſex' vatũ fuit numer', ꝗ in eo illud, ꝙ è Ioele iã antè deprõpſimus, oraculũ adimplendũ erat. Agmen ducit Phi-

Philippus de septem diaconorum ab Apostolis electorum numero vnus, *Actor. 21.* eiusque quatuor filiæ virgines. Eratque donum hoc illis temporibus adeò inter Christianos frequens & obuium, vt opus præmonere habuerit Apostolus, *2. Cor. 11.* quo se gerere deberent modo mulieres, quando in Ecclesia & conuentibus oracula effunderent, quomodo viri. Quin etiam è decimoquarto eiusdem Epistolæ capite liquidò satis colligitur, quàm hæc prophetiæ gratia in Corinthiorum Ecclesia communis & obuia foret: quod ipsum & in alijs Ecclesijs locum habebat. S. Iustinus Martyr dialogo cum Tryphone, ad sua vsque tempora prophetiæ gratiam in Ecclesia floruisse testatur. Ipse etiam Angelicus Doctor Thomas, iam inde ab Apostolorum temporibus semper hactenus fuisse prodidit, qui prophetiæ habuerunt spiritum, & hanc in rem testem producit S. Augustinũ, qui Theodosium Imperatorem in angustias ab hoste redactum, ad Ioannẽ Aegypti monachum, prophetico donatum spiritu, misisse sciscitatum de belli euentu scribit, & ab eo didicisse, insignem se de rebellibus Imperij Rom. hostibus victoriam relaturum. quod etiam ita factum. Id Dei munus & charisma ad nostram vsque tempestatem in vtriusque sexus sanctis continua serie perpetuum fuit, vt primi libri capite primo pluribus declarauimus.

Prophetiæ gratia in Ecclesia Dei continua fuit.

2.2.q.174. art. vlt.

Li. 25. de ciuit. c. 26.

Villa Castinij (opidum est Castellæ Antiquæ notum satis, & natale mihi solum) ab hinc annis non ita multis, tempore scilicet Regis Hẽrici Morbidi, quidã verè spiritu instructus prophetico multas variasq; Castellæ impendentes calamitates, quæ etiam ex ordine contigerunt, prædixit. ipsum quoque Regem sancta quadam & prophetica libertate intrepidè adeò coarguit, vt linguam illi Segobiæ Rex præcidi iusserit: qua etiam abscissa nõ minùs locutus est, quàm dum eamdem haberet, atque ad suam, quæ publicè in foro clauis affixa erat, conuersus linguam, ait, *Ibidem confixa herebis, quia veritatem eloqueris.* Ipse admodum puer illo in opido anum quamdam honestam fuisse scio, quæ, quantum quidem recordor, hunc se nouisse narrabat. Non deerant etiam illic ciues alij rerum antiquarum studiosi, & fide digni, qui id ipsum referebant.

Gregor. hõ. 1. in Ezech.

Igitur ad institutum sermonem dicendorum occasione rediens, hoc S. Gregorij ab omnibus receptum & approbatum dogma primò præsuppono, qui hoc modo loquitur: *Prophetia triplex respicit tempus, præteritum, præsens, & futurum.* Quod ipsum sacrarum litterarum probans testimonijs, *Futuri temporis,* inquit, *prophetia est, Ecce virgo concipiet & pariet filium. Præteriti temporis hæc est, In principio creauit Deus cælum & terram; quòd de tempore hic loquatur homo, quo nondum erat homo. Præsentis demum temporis illa est, S. Pauli dicentis, Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: occulta cordis eius manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians, quòd verè Deus in vobis sit. Adeò vt,*

Isaiæ 7. Gen. 1.

1. Cor. 14.

cum

cùm dicat occulta cordis eius manifesta fieri, manifestè declaretur, hoc prophetiæ modo spiritum non aperire ventura, sed ostendere & declarare præsentia. Vnde Gregorius efficit, si præterita & præsentia eiusmodi sint, vt naturaliter sciri nequeant, quemdam prophetiæ spiritum esse, eadem nosse ac manifestare: scire enim vel aperire quæ ventura sunt, prophetare est, quia naturali via ac ratione ea sciri non possunt. Iuxta hanc Gregorij doctrinam apparet propè omnia, quæ superiori dicta sunt capite, imò verò sine exceptione omnia ad prophetiæ posse spiritum non inscitè referri.

Huiuscemodi fuit item visio illa, qua in festiua Assumptionis Deiparæ solennitate hoc ipsam ritu ac pompa vidit, qua in cœlestem ea die est gloriam assumpta; eodem etiam plausu, apparatu, ac festiua congratulatione, qua ibidem à cœlitibus admissa fuit, nec non gloriæ quem obtinet locum. Conspexit item singillatim, ad quem gloriæ gradum beatæ aliquot animæ euectæ essent, & quod singularum esset in gloria discrimen. Vidit plurimorum animas Purgatorio egressas in cœlum ascendere, de quo illa viso capite duodequadragesimo scripsit: inter ceteras animam cuiusdam è Societatis nostræ fratribus, quam, cùm in Collegio nostro Abulensi sacro adesset Missæ sacrificio, ac pro ipsius salute seriò Dominum deprecaretur, vt qui superiori nocte exspirarat, in cœlos abeuntem magna circumdatum gloria, Christo Domino comitante, conspexit. Capitibus verò trigesimo primo ac quarto aliorum id genus visorum mentionem facit. Vidit insuper, vt ab innumera cacodæmonum vi diuitis cuiusdam cadauer raptaretur, atque indignis haberetur modis, & quomodo ferratis ipsum vncis magno sibi quisque conatu vindicare contenderent. Iam suprà, dum Vallisoletani cœnobij referremus primordia, visam ab ea diximus Bernardini Mendosij animam ad Superos euolantem, & quidnam etiam quoad prius ab ipsa conspectum esset.

Cap. 39. vitæ.

Cap. 38.

Cadauer opulenti cuiusdã à diabolis raptatur.

Eo ipso tempore, quo in Incarnationis Præpositam agebat, contigit Eleonoram Cepediam, Mariæ de sancto Baptista sororem, beatæ Matris consobrinam, quam iam inde à teneris apud se habuerat annis, quamq; ob eximiam vitæ probitatem & eximia virtutum decora miro complectebatur amore, (seriò namque mundanis rebus omnibus se abdicarat, orandiq; exercitijs rerumq; diuinarum studio impensiùs incũbebat) ex hac vita decedere. quæ antequam suam creatori animam redderet Deo, beatum Teresa, quo excessura esset, finem Domino reuelante didicit, nec non à purgatorio eam cruciatu immunem fore. Hinc cùm beatũ virginis corpus sociæ ad inferius odæũ, quò terræ conderetur, deferrent, Angelos vidit monialibus in baiulando auxiliarias dexteras dare, quin imò suis ipsum manibus ferre. quod ipsa visum deinde commemorans addebat, *vt appareat nimirum; quantoperè Deus illa honorat corpora, quæ sanctarum fuere animarum organa.* Hinc id illa suadente terræ fuit summi sacri tempore mandatum; sacrificium

Angeli baiulant corpus Eleonoræ Cepediæ.

porrò in sanctissimi fuit Sacramenti honorem decantatum (quòd sepulturę dies intra octiduum Venerabili corpori Christi sacrum occurreret) idq; festo organorum cantu, & lætis multorum *Alleluia* carminibus, ramorumq; virore; sacra quoque vnà cum Christi corpore supplicatio corpusculum exanime circumsecùs ambibat. Vidit etiam in cœlos ascendentem Doctorem Honcalam, Canonicum Abulensem, insignis sanctimoniæ virum, & Theologica scientia præstantem, vti ex scriptis eius, quæ ad posteritatem transmisit, legenti fit manifestum; audijtque, propterea purgante ab igne illum immunem exstitisse, quòd illibatam virginitatem coluisset.

Doctor Hōcala in Purgatorio nō fuit, quòd virginitatē coluisset.

Ioanna Brocheria, Petri Aluari Cimbronij vxor, Teresæ Abulæ versanti insigne quoddam Christi cruci confixi simulacrum dedit; & paucis illam à morte diebus hæc Purgatorio egredientem vidit, crucem hanc manibus gestantem; simul etiam gratias agentem, quòd pro sua apud Deum liberatione deprecatrix exstitisset, nec non declarantem, hunc suæ apud Deum causæ defensorem insignem, crucifixum exstitisse.

Futura ipsam multa prænouisse, iam suprà è multis reuelationibus in primi sui cœnobij fundatione illi oblatis, nec non alijs nonnullis videre licuit. Nonnullis quoque Religiosis, quæ euentura erant, fatidico spiritu dudum antè prædixit, ac præsertim illi Societatis Iesu sacerdoti, qui cum ipsa de arcanis suis plurimùm communicabat, cùm Abulensis ille Collegij moderatorem ageret, quę deinde sibi is ex ordine ita contigisse comperit, prout illi Teresa prædixerat.

Mariæ Cepediæ sororis eius coniux cùm repentina adeò ablatus esset morte, vt ne noxarum illi quidem aperiendarum spatium esset, Deo Teresa reuelante didicit, etiam sororem defuncti vxorem subito leti genere intermorituram. idque non semel, sed sæpiùs illi reuelatum. Hinc illam ipsa accedens, frequentem illi delictorum apud sacerdotem expiationem, & sacrorum mysteriorum sumptionem suasit, nec non vt sedulò in animæ suæ statum excubaret; de reuelatione oblata tacens. quæ deinde quadriennio, eoque ampliùs, hoc modo exacto, peccatorum confessione non præmissa, & nemine præsente de vita migrauit: & ecce octiduo pòst, cùm ab Eucharistico Teresa surrexisset epulo, hanc illi Dominus, cùm in cœlum duceretur, spectandam dedit.

Teresa præcognouit multa pericula.

Hinc, eodem reuelāte, multa tum sibi, tum alijs, etiam nonnisi quadriēnio pòst euentura, præsciuit discrimina: atque hæc etiam singulatim adimpleta comperit. vnde etiam plurimos, & absentes per epistolam similium ipsa rerum præmonuit, vt oportunè sibi prospicerent, & imminentia à ceruicibus suis damna auerterent. Religiosorum quoque familijs euentura multa prædixit, eaque insignia. Illi siquidem haud procul à sanctissimo Altaris sacramento precibus insistenti apparuit quidam è Dominicanæ familiæ sanctis, ingentem manu gestans librum; quem ille aperiens, grandes

Quidnam de ordine Dominicanorum prædixerit.

quas-

quasdam ac facilè legibiles litteras in eodem exaratas vt legeret, suasit. Scriptura autem erat eiusmodi: *Futuris temporibus Ordo hic mirificè efflorebit, multosq; habebit Martyres.* Vidit eadem operâ sex septemve eiusdem instituti monachos gladios manu vibrantes: quo illa signo fidem ipsos didicit propugnaturos. Cùm rursus in oratione versaretur, mente in excessum rapta, vastum conspexit campum, in eoque plurimos decertantes; Dominicanos autem singulari quodam mentis ardore in hostem ruentes. horum singulis decori erant vultus & inflammati, manu verò strenui hostium plurimos solo affligebant; alios etiam obtruncabant. Intellexit autem conflictum hunc aduersus hæreticos & Ecclesiæ hostes institui.

Quodam tempore, cùm in oratione maxima mentis recollectione, suauitate & quiete ageret, maximam Societatis Iesu hominum in cœlo multitudinem vidit, candida manibus vexilla gestantium. Quod illam spectaculum cùm in stuporem raperet, simul & voluptatem adferret, quòd erga hunc ipsa Ordinem peculiari quodam studio ferretur, à Redemptore Iesu ilicò audijt: *Si verò ipsa scires, quabus futuris sæculis Ecclesia laboranti modo suppetias sint laturi.* Hanc sibi ait visionem etiam sæpiùs oblatam; etsi verò in illa Teresæ vita, quæ typis edita circumfertur, suo hæc familia singillatim nomine non indicetur, in ipso tamen autographo, & in omnibus quos videre contigit calamo exaratis libris illius apertè nomen proditum est. Cap. 38. De Societ. Iesu.

Hæc quidem Redemptoris Iesu verba infrà cap. XL. rursus repetit, non tamen declarato religionis ipsius nomine: quod tamen dixi, certissimum est, & ipsiusmet Teresæ ex ore acceptum. Ceterùm de propheticis hisce visionibus mihi agere incipienti iamdudum in mentem venit, futurum fortasse nonneminem adeò quidem ignarum ac rudem, qui hæc, vt vaticiniorum digna nomine non suspiciat vel habeat, quòd non à Domino illi hæc, sed per visum dumtaxat declarata sint. Sed qui hoc sibi persuaserit, næ ille ineptus & bardus foret; omnes siquidem omnium Prophetarum prædictiones aliqua fuere visio; visum nimirum aliquod Deo illis monstrante, &, quid eodem signaretur, aperiente, ac tum ore suo, tum per Angelum, futurorum, vel rerum adeò arcanarum, vt naturali eæ scientia sciri non possent, aliquid reuelante: quemadmodum omnia sacrorum vatum in sanctis libris oracula fidem faciunt. quod quia sole meridiano clarius est, eidem adstruendo diutiùs non immoror. Etiam viginti antè annis, quàm funesta illa ac feralis Lusitaniæ clades, qua & ipse Rex Sebastianus, ac Lusitanicæ nobilitatis flos in Africana expeditione profligatus occubuit, contingeret; Angelum Teresa conspexit, nudum in florentissimum id opibus regnum, & sanguine madentem ensem vibrantem; nec Prophetarũ vaticinia fuere visiones. Videt Teresa Angelũ, qui nudo Lusitaniæ ense comminatur.

Alium, qui Galliæ minas intentaret.

non alium, qui simili mucrone diras Galliæ minas intentaret (etsi non ea indignatione succensum, qua priorem) qui simul illi indicaret, quàm aduersus hanc prouinciam Dei esset Maiestas concitata, nec non copiosum illum, qui sequentibus pòst annis in eadem effusus fuit, sanguinem exhiberet: demum tempus cùm aduenisset, atque ipsa coram Domino non mediocriter animo ob Sebastiani Regis ac suorum stragem internecionemque affligeretur, responsum accepit; *Quid si dispositos eos inuenerim, vt ad me eos adducerem, quid affligeris?*

Reuelationes quoad ordinē Excalceatorū.

Cùm in Episcopum Oxomensem Magister Velascius Canonicus Toletanus electus esset, & in odæū hunc Deo comendatura Teresa concessisset; è re diuina & obsequio in primis hanc electionē fore audiuit. Cœlitus item didicit, Excalceatorum familiam, quæ tum summo in discrimine & angustia versabatur, adeò non dissoluendam, vt etiam indies magis magisque diffunderetur. Aliàs ob cœtus sui afflicti & periclitantis negotium summopere anxiæ dictum à Domino, *Quiesce, modicæ fidei femina; omnia namq; ritè & prout oportet fiunt.* & verè Dominum dixisse non multò pòst videre licuit. Facta illi etiam alia (sicut è scriptis eius eruitur) quadriennio antè quàm contingeret, de exoritura quadam persecutionum procella visio: in qua etiam, cœlo declarante, didicit, quemadmodum pelago mersi Aegyptij periere, cùm Israelitas persequerentur, vt ad internecionem eos delerent, populus autem Dei sospes euasit, & sicco pede mare pertransijt, ita à se institutum Ordinem cùm ab exagitantium furore liberandum, tum verò qui ipsum vexando persequerentur, debellandos & mergendos.

Reuelatio facta de P. Gratiano.

Aliàs cùm contristaretur anxia, quòd de P. Hieronymi Gratiani ægrotantis valetudine nihil iamdudum à quoquam intelligeret; illapsa animæ interiùs quædam lux est, in qua eum in via vultu hilari, & confirmata valetudine venientem vidit; nec non facta tum ad illam vox, *Dic illi, vt ilico rem auspicetur: penes illum namque futura victoria est.* Abula quoque (vti libro primo dixisse memini) ad Taurum opidum cùm puerum misisset, qui pauculos quadam à matrona nummulos suum in vsum postularet, ait illi voce clara Dominus: *Argentum iam in tuto est, & id sua iam puer in potestate habet; inferiori in atrio id illi numeratum.*

Cogitata mentis nouit Teresa.

Toleti cùm in ædibus Aloisiæ de la Cerda commoraretur, Mariæ de S. Iosepho, quæ modò Olissiponensis domus Præfecturam administrat, tum verò eadem in domo habitabat, B. Matrem eiusque socias curiosiùs obseruanti ardens eiusdem instituti amplectendi desiderium incidit, ipsum tamen nec B. Matri hactenus, nec cuiquam mortalium aperuerat. Cú verò reliquis Aloisiæ pedisequis Christi Iesu Teresa obsequium ac famulatum in suo cuique statu ac modulo suaderet, &, si ad vestium elegantiam ac splendorem parentes pertinaciter ipsas pertrahere vellent, non alio

alio tamen eum quàm ipsis obsequendi studio ac scopo vt sectarentur, identidem adhortaretur; Mariam de S. Iosepho quotiescumque videret, singillatim carpebat, quòd eam ornatus & apparatus elegantioris præ alijs studiosissimam cerneret, atq; hoc ornatus schema religiosum aiebat institutũ minimè sapere. Vt primùm aliquem videbat, statim ecquod orandi genus sectaretur, perspiciebat; aliorum etiam è vultu cordis arcana, nec non occultos animorum discebat defectus, aliaque quæ humanitus naturalique ratione sciri non poterant. Beatrici item Ouallia, sororis suæ Ioannæ filiæ, quam Excalceatarum aggregari cœtui inprimis optabat, etiam tum, cùm nondum id ipsa suum in animum induxisset, & ab ea erat cogitatione alienissima, ait: *Hoc sectare, Beatrix, iter quodcumque volueris, quia tandem Excalceatarum instituta suscipies.* Nec prædicationem fefellit euentus. hodie namque Albano in cœnobio agens, Beatricis de Iesu cognomento vocatur; de cuius in cœnobium hoc ingressu postea tractabo vberiùs.

Secreta vidit cordiũ, & q quisque oratio-nis sectaretur genus.

Duci Albanæ Mariæ Henriciæ, Albæ se prædixit demorituram: quod ipsum etiam alijs alibi retulit; atque nominatim F. Mariano de S. Benedicto octo ipsis antè quàm vita excederet annis, planè affirmauit à Domino sibi esse, Albæ vt vitam poneret, reuelatum.

Teresa præ-noscit Albæ se morituram.

De domus Abulensis, à S. Iosepho denominatæ templo hæc ipsius exarata manu, veluti vaticinium quoddam, legi: *Intellexi semel: Veniet aliquando tempus, quo, ob plurima, quæ hac in æde patranda sunt miracula, ipsa, ædes sancta deinde appellabitur. Templum inquam S. Iosephi Abulæ, anno MDLXXI.* Abulæ P. Petro de Alcantara diem, quo ille de vita emigraturus erat, prædixit. Hispali versanti declarauit Dominus, salutis eam æternæ compoté aliquando fore. Suam etiam mortem multo antequàm de vita decederet tempore præsciuit: vti & annum, qui vitæ futurus erat vltimus. Nam cùm Metinæ Agnes de Iesu, Præposita domus, ab illa peteret, Reuerentiane vestra facilè iam quinquaginta nouem & quod excurrit annorum est? huic Teresa respondit: *Etiam.* ac deinde velut intra dentes mussitans; A quinquaginta nouem ad vsque duodeseptuaginta, nec plura. Quæ tamen verba tum tacitè notabat Isabella de Iesu, quæ tunc in tirocinio versabatur. Deinde aliquot pòst annis cum Salmanticæ malè affecta pro more valetudine versanti nonnulla medicus Tiedra, artis suæ callentissimus, conseruandæ valetudini necessaria obseruanda præscriberet; nihil horum penitus se illi respondit obseruaturam, causamque sciscitanti, *Quatuor illis*, inquit, *qui mihi vitæ supersunt annis tam laboriosa mihi cautione opus non est.* Quæ etiam cùm notata ab illa essent verba, quæ & priora audiuit, vtraque coniunxit, numeratisque ijs, qui iam inde à primis verbis ad illud vsque tempus effluxerant, annis, ad duodeseptuagesimum illum, quem Teresa indicarat annum, non-

Nouit quo anno esset moritura.

nisi vltimum hoc comperit quadriennium deesse. itaque mori illam contigit, cùm sexaginta septem ac medium, & quod superest, vitæ annos adimplesset.

Salmanticæ dum vnà cum Quiteria de Abula Excalceata matutinarum horarum pensum persolueret, per aliquod temporis interuallum mente alienata mansit; hinc, cùm deinde ad sese mens redisset, obsecrauit Matrem Quiteria instanter, dicere sibi, quod interea passa esset, ne grauaretur. Tum Teresa, *Franciscus Guzmanus defunctus est.* erat hic sacerdotio insignis, & illustri editus progenie, sed humilitate vitæ, Diuinoq; obsequio illustrior. Et sanè pòst compertum est, eo illum temporis articulo hac è vita emigrasse. Deinde sororem eius Franciscam Bracamontiam Abulæ consolata, his eam verbis appellauit, *Noli fraterno angi, carissima, decessu: optimo namque ipse est loco: nam vidi pulcherrimum quoddam corpus gloria donatum: quod etsi proprium illius non esset corpus, ipsum tamen reuera agnoui fuisse.*

Primo sumus libro de Vrsulæ de Sanctis, quæ de quatuor Primarum Excalceatarum numero fuit, excessu locuti, & hanc à Teresa Albæ, quatuor pòst horis, quàm Abulæ de vita exijsset, gloria circumdatam visam fuisse.

Segobiæ existens quadam ad suas vespera conuersa ait, *Isabella ab Angelis defuncta est, atque anima eius aliquantisper expurgatoria est flamma purgata.* & ecce, biduo pòst Salmantica, vbi decesserat, allatæ sunt decessus illius nuntiæ Segobiam litteræ.

Eadem in ciuitate cùm pro viri nobilis grauiter decumbentis salute Deum anxiè deprecaretur, diuina ad illam biduo antè, quàm spiritum redderet, allapsa vox est dicens: *Morietur quidem, sed æternùm viuet.* Nec fefellit euentus; nam ex hac vita emigrauit. Filiarum autem ipsam suarum antè obitum nosse, quàm is per litteras nuntiaretur, etiam aliàs sæpius illi cælitus datum.

Agnes de Iesu, quæ modò Palentinis Excalceatis præfecta est, cùm quodam tempore desperata planè valetudine, & à medicis omnibus derelicta, iam velut mortua haberetur, astantibus Teresa ait, *Hæc illi ægritudo letalis non erit; ad maiora enim his ipsam Deus reseruauit.*

Ioannem etiam Ouallium sororis suæ coniugem, quem omnes intermoriturum ex morbo haud obscura coniectura credebant, sanitati certò reddendum affirmauit. & vt prædictum, sic factum.

Cryptam fornicatam Albæ construi iubet, in qua corpus suũ cõdecitur.

Chorus inferior templi Albani cùm construeretur, & cancellos in tẽplum respicientes quadrangulos, pro aliorum cœnobiorum more, fieri amici suaderent; vetans eos ita construi Teresa, fornicẽ fieri iussit, eo aliquãdo loco depositũ deponẽdũ asserẽs. Hoc igitur modo cãcellis dispositis, moniales id eò dictũ à Teresa credebant, quasi arcã depositi, quod fundatores

loci

loci ibidem pia quædam in opera erogandum reliquerant, huc ipſam ferri vellet. hocce tamen depoſitum illatum in cryptam illam neutiquam eſt, ſed aliud longè pretioſius, ſacri inquam corporis illius pignus, quod ei loco, ad aliquod tẽporis ſpatium velut depoſitum, concreditum manſit, vt ſequenti ſum libro pluribus declaraturus. Opinio hinc eſt, etſi nõ vſq; adeò firma & indubitata, ad corporis ſui depoſitum Tereſam tum reſpexiſſe. In quadam narratione, quam confeſſarius eius (quẽ de Societate Ieſu aliquem fuiſſe ipſe exiſtimo) de illa, deq; eiuſdem ſpiritu cõtexuit, hæc verba reperi; *Plura mihi ipſa narrauit, quæ ſolum poſſe ſcire Deũ, certiſſimum eſt: erant quippe res pòſt euentura, atque ad animum interiorem & profectum ſpectantes, & prorſus ſcitu impoßibiles videbantur: omnia porrò cum veritate optimè coincidere comperi.* Atque vt Prophetis olim Deus, quæ alijs ſignificari ad animarum ipſorum ſalutem volebat, reuelabat; ſic & huic ancillæ ſuæ eum plurima patefeciſſe conſtat, etſi horum alioquin illi denuntiatio grata minimè foret, & à ſe hanc propterea amoliri ſatageret. Hinc quodam tempore cum Domino ipſa expoſtulans aiebat, *Cur hoc me, Domine, nuntio grauas? an non ea tumet ipſis per te indicare potes? cur, obſecro, me horum vis nuntiorũ declaratione diſtineri?* Cui reſpondens Dominus, *Idcirco tua hic opera vtor, vt, cùm maioribus in rebus vſui eſſe nequeas, aliquatenus ipſa, vt alij mihi obſequantur, coadiunes: & quoniam minùs ipſe diſpoſitus eſt, vt egomet illum alloquar, tum quia, ſi quidem id facere ipſe per me velim, mihi fidem, quia non adeò orationis ſtudioſus eſt, minimè adhiberet.* Fuit, cùm etiam liberè illi dixit: *Nũ alij deſunt, Domine mi, præſertim Doctores ac viri, qui, ſi ijs modò iniungeres, iuſſa tua me, quæ adeò miſera ſum ac nequã, longè meliùs exequerentur?* Tum Dominus: *Eò quòd cùm eruditi, tum viri ſe ipſi nolunt diſponere, vt mecum familiariter loquãtur; hinc ipſe, velut indigus, & ab ipſis repulſam paſſus, ad mulieres ſolatij quæritandi, deq́ue rebus meis cum ipſis familiariter agendi cauſa me conuerto.* Idem quoque Confeſſarius refert, ſibi, cùm quemdam commonuiſſet, vt poſthac ſeriò & ex animo Dei ſe obſequio dedicaret, & ipſe ratus hunc piè ſibi monenti auſcultaſſe, ad illum redire denuo virum nollet; dixiſſe Tereſam, à magiſtro ſibi ſuo (ita namque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vocitabat) iniunctũ eſſe, illi eius vt nomine nuntiaret, vt hunc rurſus virum cõpellaret, atque idipsũ illi ſignificaret ardẽter, quod ipſa tũ huic depromebat. Se verò nihil cũctatũ ita ſeriò huic Dei iuſſa aperuiſſe, vt ijs ipſe, cuius cauſa hæc ſignificabantur (etſi vir eſſet grauis, magni iudicij, & reip. adminiſtratione clarus) ad cordis vſque intima tactus ſit, & in lacrymas pœnitentis prorumpens, aperire monenti non ſit veritus, nondum ſe, quæ facturum ſe receperat, facere cœpiſſe.

Dominus Tereſę indicat, quæ alijs ſignificari volebat.

CAPVT VI.

DE LIBRIS SPIRITVALIBVS, quos composuit.

IAM rerum necessarius ordo poscere videtur, vt post hactenus dicta, de libris, quos composuit, & quæ ad orandum dedit præceptis & instructionibus nonnulla commemorem; quòd vniuersa hæc ad rerum spiritualium, quam illi obtigisse diximus, notitiam, & ad ea, quæ capite primo de orationum illius modis dicere cœpimus, aliquatenus spectare videantur. Porrò, præter schedas quasdam sparsas hinc inde superstites, quibus eximia multa & non vulgaria documenta traduntur, quinque ipsa tractatus & commentarios, non sua quidem sponte, sed superiorum confessariorumque (quibus illa non minorem quàm Redemptori ipsi Christo Iesu obedientiam præstabat, vt tum dicta hactenus, tum plura pòst dicenda fidem facient) iussu elucubrauit. Primùm, quemdam de vita sua tractatum, qui ad vsque primi Abulæ cœnobij fundationem se extendit. Hunc vt scriberet, præcepit Garzias de Toleto è Dominicanis sodalibus, qui tum suas per cõfessionem noxas aperiẽti operam dabat; quẽ anno à nato Saluatore millesimo quingẽtesimo secundo & sexagesimo, eo inquã, quo domus illius iacta sunt initia, inchoatum mense Iulio eiusdem anni absoluit, eumque continuato filo, in nulla distinctum capita, quamquam exinde ei in capita digesto, Abulensis domus erectionem adiunxit. In quo id sanè mirandum est, eosdem illi scribenti à Domino continenter orandi modos, quos scribẽdo exprimere satagebat, nõ aliter fuisse comunicatos, quàm eos antè in se experta erat. Proinde suas omnes orandi rationes eo in scripto ad illam vsque prosequitur, quam scriptionis inchoatæ tempore vsurpabat.

Marginalia: Quinque libros Teresa composuit. — Primus Teresæ liber.

Alter fuit is, cui via ad perfectionem nomen; tum porrò hunc exarauit, cùm monasterij Abulensis præfecturam gereret, idque imperante P. Dominico Bannezio, quò tum quidem confessario vtebatur; & eo hunc anno, quo priorem absoluit, auspicata est.

Marginalia: Secundus.

Tertius aliarum sedium fundationes complectitur, iam inde à Metinensi ducto exordio, ad Burgensem vsque, quæ postrema fuit, descendens. Hoc illa scriptum Salmanticæ anno sæculi eiusdem tertio post septuagesimum exorsa est, instigatore & suasore P. Hieronymo Ripelda Societatis Iesu Doctore Theologo, qui Salmanticæ illi à confessionibus erat, iam septem antè varia per loca constitutis domibus, cui deinde eas, quæ quotidie hinc inde condebantur, continua serie adnectebat.

Marginalia: Tertius.

Quarto Castellum interius, vel Stationes nomẽ est. huius scribendi auctor illi exstitit Doctor Velascius, illius confessarius, qui, vti etiam me an-

Marginalia: Quartus.

antè dixisse memini, ad Osmensem Cathedram, deinde Compostellanam sua ob præclara merita euectus est. Illis quidem diebus tam sublimem orationis passa excessum est, adeoque in Altissimi contemplationem fuit euecta, vt duodecim pòst diebus ne epistolæ quidem scriptitandæ præ mentis absorptione apta & par fuerit. Exinde verò intolerabilis ipsam capitis vexauit dolor, vti hoc ipsa libro de se affirmauit. Hunc ipsa tractatum in Augustissimæ Trinitatis festo Toleti inceptum anno currentis sæculi septuagesimo septimo eodem Abulæ, pridie D. Andreæ feriarum perfecit, quinque propè antequam demoreretur annis.

Quintus denique commentarius fuit in Cantica Salomonis, quem ijs suscepit scribere imperantibus, quibus (vt ipsa quidem manifestè fatetur) parere ex officio tenebatur. Huius scripti non nisi pauca aliquot folia reliqua sunt: nam vt illud non nisi ex obedientia inchoauit, ita ipsum imperiti cuiusdam confessarij iussis paritura confregit, & flammis iniecit; is enim scriptum etiam nondum visum damnare non est veritus. cui tamen satius longè fuisset, antè non paruisset, quàm alios ipsa peritiores super eadem re consuluisset. Illico tamen & exactè morem gessit, simul etiam summo studio illius nomen suppressit, qui tam temerè imprudenterque id mandare est ausus, quod non intelligebat. Adeò vt ne P. Hieronymo Gratiano qu dem, cui factum tamen narrauit, nomen illius indicare, magna modestiæ significatione, voluerit. Et licet illius, quod superest, calcem legenti finem verè hic scribendi Teresa fecisse videatur, certissimò tamen nobis constat, longiùs ipsam deinde scribendo progressam fuisse. Quintus.

Hosce porrò libros maximorum negotiorum frequentiâ adobruta, temporis quoque laborans angustijs, sæpè etiam in malè affecto corpore conscripsit, vt talia conscribi à tali minimè posse viderentur; visũ tamen est idcirco illi facile id fuisse, quòd, cùm ad scribendum se applicaret, tanta illi scribẽdorũ affluebat rerũ copia, vt quid scriberet, minimè diu illi præmeditãdũ esset, sed dũtaxat maxima in scribẽdo acceleratione opus: vti in plurimis librorũ locis manifestè id ipsa declarat; atque inprimis sub libri, cui Via ad perfectionem nomen est, finem hæc habet: *Mihi verò pro quantulacumque quam scribendo cepi molestia abundè satisfactum est. nam quod scriberem, cogitatione antè voluere opus mihi minimè fuit.* Eiusdem quoque libri extremo capite vigesimo in manuscripto authographo hæc leguntur: *Sed eheu! quàm multa mihi de hac via agere incipienti occurrunt, imò etiam illi, qui viam hanc adeò perperam iniuit, qualis ipsa sum! Vtinam verò pluribus in scribendo vti manibus possem, ne ob ingruentem copiam superueniens instillatio prioris inspirati obliuionem induceret,* &c. Hinc scriptorum eius nec laboriosus, nec scitus est stylus, sed talis, quali in vulgari colloquio vtebatur: apertus tamen, purus, grauis, genuinus, Otium Teresæ non suppetebat scribendi.

legenti gratus, & rebus quas tractaret accommodus. De oratione, contemplatione, & familiari Dei cum animabus, & animarum vicissim cum Deo commercio scribens, tam alta, subtilia, sublimiaque profert, tamque ea exstatico ac spirituali modo, vt etiam doctissimi quique, nisi simul etiam rerum spiritualium callentissimi sint, admiraturi ea sint potiùs, quàm intellecturi: non quòd ea ab ipsa liquidè satis non aperiantur; (talium namque ipsa rerum exponendarum perita est in primis, easque diuersimodè proponit, & quidem scitis ad hoc adhibitis comparationibus) sed quia adeò sublimia & spiritualia sunt, vt se nonnisi ab ijs, qui aliquam horum nacti sunt experientiam, facilè intelligi patiantur. Et propterea (præter Viam ad perfectionem, qui liber, demptis dumtaxat duobus tribusuè capitibus, omnibus passim deseruire potest) quę in potissima librorum reliquorum parte occurrunt subtilitates, non sunt passim ab omnibus legendæ, nisi ab ijs dumtaxat, in quorum eę scriptæ sunt gratiam; quales nimirum sunt, quos hac deducere via Dominus dignabitur, vel ij saltem, qui ipsorum lectione nonnihil in perfectionis semita proficient, nempe illum celebrando Dominum, qui se liberalem & munificum adeò ostendit erga illos, qui ex animo illius sese dedicant obsequio, & hoc illum nomine impensiùs amando. Reliquis verò satis sit, historica aut didactica, quæ facilia sint intellectu, euoluere. Qui verò aliquem hisce è scriptis haurire fructum voluerint, pio eadem animo, & ab omnibus sinistris depurato affectibus legant oportet, in meliorem ea partem ac sensum sanum interpretando, quæ non exactè adeò rem exprimunt, atq; rigidè eam in scholis declarant Theologi; & quæ non vbiq; ad eam verborum trutinam reuocata sunt, quali versatus aliquis Theologus scribendo vteretur, propiùs accuratiusque dicta sua expensurus, ne quid oculatis Aristarchorum pateret calumnijs. Nec verò id excusatu difficile est: cùm ad oculum pateat, quàm ea recta sanaque intentione scripta sint; tum etiam quòd ex ijs, quæ dicuntur, facilè sincerum rectumque sit colligere quem habent sensum. Nam qui hoc modo libros legerint, opidò paucos inuenient auctores, etiam è grauissimis & doctissimis, in quibus non raro inueniant, quæ in sequiorem capiantur sensum.

Teresæ scripta neà doctissimis quidem intelligetur, nisi simul spirituales sint.

Pro quibus Teresæ libri scripti sint.

Quomodo eius libri legendi.

Vitæ liber, præter historiam, quæ lectori voluptatem adfert, & sapida est, multa admodum spiritualia continet; simul etiam, quidquid hac illi in parte contigit; salutaria adhæc suggerit documenta, ad boni ac mali spiritus inspirationes dignoscẽdas; & monita, quibus quæ à bono descendunt foueantur, & mali fraudes & imposturæ declinentur. Eamdẽ doctrinam liber complectitur Mansionum, sed magis ordinatè, & ad praxin experientiamque accommodatiùs, quòd quindecim post prius scriptum id annis lucem aspexerit. verùm omnium sublimissima sunt, quæ tribus

Quid scriptis illius tractetur.

Animæ castellum.

tribus vltimis mansionibus continentur, ea scilicet, quæ in se ipsa tum vidit, tum reipsa experta est, nisi quòd in Vitæ historia de se apertè, hic verò tacito nomine loquatur & tectè. Via porrò ad perfectionem magis ad communem vniuscuiusque vsum facit; agit quippe de oratione, illam ab ipsis sui deducens initijs, loquens primò de virtutibus religioni proprijs, quæ ad orandum maximè requiruntur; simul etiam præclara proponit ad orationem tam vocalem quàm mentalem instituendam documenta; item quæ contemplandi sit ratio, quæ oratio quietudinis: denique ipsam Orationem Dominicam quibusdam propositis meditationibus exponit. Tres illos antè nominatos Tractatus iam in Italicum conuersos sermonem audio ab Episcopo Nouariensi. Liber verò, quo domorum suarum fundationes ordinatim exequitur, historia potius est; interdum tamen hinc inde præclara quædam inserit monita, ac doctrinam admodum salutarem, & consentaneam ipsis, in quarum gratiam hunc concinnat, sanctimonialibus. Dolendum verò, commentum illud in Cantica imperfectum & truncatum esse: si enim plenum & perfectum id esset opus, facem id ac lumen lectori, vt equidem credo, præferret, ad tenebricosum scripti illius obscurissimi sensum integrè clareque intelligendum. Nam vt Cantica eas proponunt gratias ac delicias, quibus animam Deus sanctam, quæ penitus se eidem dicat, demulcet, nec non diuinos, quibus in ipsum hæc fertur, amores, & horum quid quàm paucissimi experti sunt; non est profectò dubitandum, quin ipsa, quæ ijsdem iam dudum assueuerat, nec non horum maximum, si quis vnquam, habebat vsum, quæque iam crebriùs gustarat, quàm suauis esset Dominus, multò intelligeret meliùs & apertiùs, quæ sponsus ac sponsa inuicem sentiebant, ac quæ inter se colloquebantur.

Via ad perfectionem.

Fundationū liber.

Commentarius in Cantica.

CAPVT VII.

QVAE SPIRITVS MATRIS TERESAE DE IEsu facta sint pericula, quæ examina, & quomodo approbatus.

POst tractatum de libris eius non incongruum futurum videbatur paucis perstringere ea, quæ orationi instituendæ monita præscribit; verùm antequam illius proponam documenta, placuit, & satius visum fuit, præmittere, quàm magistra ipsa & doctrix à doctissimis rerumq; spiritualium experientissimis totius Hispaniæ viris examinata & approbata fuerit; vt quam merentur hoc pacto monita illius & præcepta auctoritatem ac pondus accipiant. Nullus enim eâ vnquam Sacræ

Quàm Teresa fuerit examinata.

Petri Alcantarę de Teresa iudiciũ.

Theologiæ professor vel magister Salmanticæ, Compluti, ac Lutetiæ rigidiùs ac sæpiùs fuit à promouentibus examinatus & probatus. Iam suprà libro primo nonnullos attulimus, qui spiritum illius excusserunt, approbarunt, & laudarunt: atque inter alios Admodum Reuerendum Patrem Franciscum Borgiam, nec non Fratrem Petrum de Alcantara, & alios; hanc in rem produxi etiam eiusdem Petri ad Abulensem Antistitem Epistolam, qua suum ille de ipsa iudicium aliquo modo depromit. Aliquo modo, inquam; nam alteri magnæ auctoritatis viro eodem is tempore eius se, dixit, animam habere sanctissimam, adeoque è lectissimis credere, quas tunc Deus haberet in terra animabus; & licet cum varijs id ipse genus tractasset, nullam tamen omnium hac sibi magis satisfecisse videri; hanc Deum proinde operibus ad magnum sui cultum spectantibus reseruasse, atque illius ipsam nutu hoc Abulense cœnobium erigere, ac præter hoc alia per illam erigenda. Addebat hic, nihil se excepta scriptura sacra, ac reliquis, quæ credenda Catholica præscriberet Ecclesia, certius habere, quàm Teresæ spiritum à Deo descendere. Hanc in rem etiam alij viri grauissimi ac doctissimi egregia multa affirmarunt. Verùm, quia quamdam manu illius exaratam reperi relationem, quam ipsa anno euntis sæculi septuagesimo quinto Hispali Roderico Aluario Societatis nostræ sacerdoti, cui tum & animum & animi arcana aperiebat (quòd esset Dei cultor eximius, & in discernendis spiritibus optimè versatus) dedit, in qua id genus plurima referuntur; illa hinc inde seligam, quæ ad id quod tractamus facere videbuntur. In illa de se, velut de quadam tertia, loquens, quadraginta elapsos esse ait annos, ex quo monasticen erat professa, & primis viginti duobus magnam semper mentis se ariditatem expertam; exinde à Domino se compellari cœptam & visitari: tum etiam vereri cœpisse se, ne hæc fraudis architecto dæmone auctore fierent. Quibus præmissis hæc tandem subnectuntur:

Et tractare cœpit cum viris rerum spiritualium gnaris è Societate Iesu; atq; inter alios cum P. Araozio Societatis eiusdem in Hispania Commissario, qui à sua dignitate alienum non duxit ad ipsam sese conferre: insuper cum P. Francisco, qui Dux olim Gandiæ fuit, secundò communicauit: deim cum alio quodam Prouinciali, qui modò Romæ versatur de quatuor Aßistentium numero, cui Aegidij Consaluij nomen; nec non cum illo, qui hodie Castellanam prouinciam moderatur, etsi non adeò frequenter cũ hoc egerit. Deinde cũ P. Balthazare Aluario, qui hodie Salmantini est Rector Collegij, & sexennio illius cõfeßionibus præfuit. Item cũ illo, qui modò Cõchensis Collegij Rector est, nomine Salazar; Segobiensi quoq; Rectore Santãderio; Burgensi Rectore Ripalda (qui etiã de ipsa non rectè sentiebat, illis deceptus, qui de ipsa sparsi erãt, sermonibus, quoad tandem cum ipsa coràm tractare cœpit.) Insuper cum Doctore Paulo Hernandio Toleti, qui in sacro Inquisitionis tribunali iudex erat; cum Patre

Giti-

Gutierrio, qui, cùm ipsam alloqueretur, Salmanticensi Rector praeerat Collegio; denique etiam cum alijs Societatis Iesu Patribus, quos Spiritus negotij non ignaros nouerat, quibuscum, cognito illos ijs in opidis, ad quae sedes suas collocatura abibat, agere, coràm tractare, ac de suis colloqui rebus satagebat. Contulit item sapius cum P. F. Petro de Alcantara, summa sanctimonia viro, de Excalceatorum Franciscanorum numero; qui etiam ceteris maiori conatus est studio & contentione omnibus persuadere, spiritum ipsius nonnisi rectum esse, & à Deo dependere. Sexennio eoque amplius in ipsam inquisitum est, & varia illius facta pericula: quae afflictionum & lachrymarum assiduarum illi seges fuit. quò autem in ipsam inquirebatur amplius atque accuratiùs, eo suspensiones & raptus patiebatur frequentiores, etsi sensuum interim maneret compos. Multis amici apud Deum insistebant precibus, & diuinam illius maiestatem frequentibus propitiari contendebant sacrificijs, vt per aliud ipsam iter deduceret. Non parũ interim ipsa metuebat, cùm orationi non vacabat; etsi alioquin in omnibus, in quibus aliquis animae profectus & fructus consistebat, insignem in se ipsa mutationem experiretur, nullaq; prorsus inani gloria efferretur, imò ne minimam quidem eiusdem vel superbiendi titillationem persentisceret; vsq; eò, vt magno è contra suffunderetur rubore, cognito res suas in publicum vulgari. quãquam de illis ipsa numquam, nisi cum confessarijs suis, aut alijs, à quibus aliquod directionis sperabat subsidium, conferret: imò his etiam eadem patefacere grauius illi erat, quàm si enormissima enuntiasset flagitia. Credebat enim, hac ipsa post ab ijsdem passim vulgari, itaq; alijs se suaq; innotescere, atque hac nonnisi manes & muliercularum esse nugas, quas ipsi semper graue & acerbum fuerat audire. Inferiùs paulò de Francisco Salazario, qui deinde Salmãtinę diœcescos electus est Antistes, loquitur in hęc verba: Hic eam contristatã adeò & anxiam cernens, suasor fuit, vt sua vniuersa, nec nõ vitae seriem, nulla ne vel minima quidem recula omissa, Magistro Auila, viro in ijs quae ad orationem spectant exercitatissimo, exactè perscriberet, & illius super ijsdem indicio responsoq; acquiesceret. Paruit rectè suadenti, & vniuersam vitae rationem, nec non peccata omnia accuratè illi perscripsit. Auila verò ad hasce respondens litteras, securam ipsam esse iussit, simul etiam verbis eam quàm suauissimis est mœrentem consolatus. Haec vitae relatio eiusmodi quidem fuit, vt, quotquot eam inspexere viri docti, ipsius inquam confessores, permagnae eam vtilitatis esse identidem dictitarent, vtpote quae multis in rebus spiritualibus documenti cuiusdam esse loco queat: imò etiam eamdem ab ipsa transscribi iusserint, & illius aliud contexeret in monialium, quibus praeerat, gratiam compendium, in quo aliquot ipsis monita consiliaq; proponeret. Non tamen propterea ipsa desinebat timere, vtpote cùm illos etiam viros, rerum spiritualium licèt peritissimos, non minùs, quàm se, decipi posse illi videretur. Quamobrem confessario potestatem fecit, si expedire censeret, cũ aliquot viris eruditione & scientia praestãtibus, tãetsi orationũ non admodũ studiosis, de ijsdẽ liberè cõferendi. Aliud siquidem ipsa scire nõ studebat, q̃, nũ omnia arcana sua cum sacris voluminibus optimè conciderent. Interdũ se ipsa hoc modo solabatur, quòd, quamquam ob priuata ipsa delicta decipi promerebatur, non permissurus

Examinatur Teresa.

Dolebat Teresa sua vulgari.

Liber vitae.

rus vnquam Deus opt. maximus videretur, vt tot sanctitate illustres viri, qui aliquam illi afferre pro viribus lucem contendebant, sui vnius causa in errorem pertraherentur. Hac occasione cum Dominicanis sodalibus, quos etiam ante hac sibi confessarios adhibuerat, cõmmunicare cœpit. Quos autem postea ex hac familia consuluit, sunt hi: inprimis F. Vincentius Baronius, qui eiusdem Toleti confitentis director sesqui annum fuit; nam ibidem de fidei Inquisitorum is tum numero erat: hunc etiam antè per annos plurimos consuluerat; erat namque litterarum eruditione spectabilis. Hic illam securam planè esse iubet, vti & Societatis nostræ Patres, qui vno pariter ore asserebant, si in Deum peccando non offenderet, suiq; vilitatem & miseriam agnosceret, nihil demum esse cur metueret. Contulit deinde cum P. Præsentato Petro Ibagnezio (is modò Vallisoleti Collegij à sancto Gregorio denominati Rectorem agit) qui sexennio ei confitenti operam dedit, quem etiam, quotiescunq; se dabat occasio, ipsa per litteras consuluit. Communicauit insuper cum Magistro Chauesio, & F. Bartholomæo de Medina, primariæ Salmanticæ Cathedræ Lectore, quem secùs atque oporteret de se sentire nouerat, falsis rumoribus plus æquo credulum: hunc itaque rectiùs alijs dicturum dijudicaturumq; censebat, num aliqua hic subesset impostura, cùm tam parui exiguiq; eadem sua ipse sponte biennio & ampliùs faceret. Qua potuit igitur ratione contendit, vt is sibi confitenti aures daret, & accuratè exacteq; toto illo, quo ibidem egit tempore suarum illi rerum rationem reddidit. cui etiam quidquid de seipsa scripserat, vltrò legendum dedit, quo nimirum maiorem is rerum suarum notitiam assequeretur. Vnde factum, vt is & ceteris amplius in proposito ipsam confirmarit, & singularem se rerum ipsius fautorem propugnatoremq; præbuerit. Aliquanto etiam tempore confessario vsa est F. Philippo Menesio, dum Vallisoletum ad sedem constituendam excurrisset. Præerat hic ibidem ea tempestate dicto sancti Gregorij Collegio, & antè Abulam sua ipse spõte, harum rerum audita fama, contendere graue non duxerat; idq; nonnisi ingenti ex charitate, vt scilicet cum eadem de plano conferret, ac videret, nũ sibi illa imponi à cacodæmone sineret, deceptaq; facem ipse, quò in viam rediret, præferret: sin minùs, illius ipse gratanter patrocinium susciperet, & sicubi sinistros hominum de ipsa sermones audiret, aduersus maleuolorum obtrectationes, quà factis, quà verbis causam innocentis propugnaret. Is verò omnia cum veritate constare vbi comperit, mirificè est recreatus. Familiariter quoque admodum cum quodam Dominicanæ familiæ Prouinciali, Salinas nomine, viro in rebus spiritualibus versatissimo, de rebus suis tractauit: nec non cum alio Præsentato cœtus eiusdem nomine Lunar, qui Abulensis cænobij moderator erat. Segobiæ verò consuluit F. Didacum de Tanguas. Hos verò inter Patres Dominicanos non deerãt plurimi, qui orationis in studio arteq; exercitatissimi essent; & sanè sine exceptione omnes: vti & alij nonnulli, quales, tot præsertim annorum spatio, hanc in rem minimè defuerunt, præcipuè, cùm tam varias ipsa ad ciuitates, sedes passim nouas inductura, se conferret. Multa satis eiusdem facta sunt pericula: nemo siquidem non auebat aliquem illi lucis communicandæ radiolum sibi occasionem dari: quo factum, vt non ipsam modò confir-

firmarent, sed in sua de illa opinione etiam cõfirmarentur. Quidquid scriptũ & dictũ hactenus, F. Dominico Baunezio, qui modò Vallisoleti agit, & quocũ maximè ac frequentissimè de suis rebus locuta est, legendũ dedit. Ceterùm ab ei se facilè subijcienda & credenda erat alienissima, qui incõsideratè omnia penitùs illius à Deo censebat descendere; confestim quippe timebat, ne sibi ambobus cacodæmõ fucum faceret. hinc libentiùs cum eo sua conferebat, quem meticulosum videbat. Sicubi vllum errãdi periculũ erat, in eo vt penitùs sese & indubitatè certã redderet, à se ipsa impetrare nõ poterat. Verũ, quã poterat cauebat diligẽtissimè, ne qua omnipotẽtis Dei numẽ in re offenderet; quin imò vt in re omni maiorib. obediret, sedulò pcurabat. Quib' duab. rebus, diuina iuuãte gratia, tutã se ac securã fore credebat, etsi sibi alioquin dæmõ imponeret. Teresa metuebat Deũ offendere, & in obediẽdo sedula erat.

De effectibus porrò, qui inde in animam suam dimanabant, hunc in modum loquitur: *Ex quo supernaturalia pati cœpit, semper mens eius in id quod perfectissimum erat, conspectandum ferebatur; atque vt plurimarum incredibili quodam patiendi ardescebat desiderio: quin etiam in maxima tribulationum quibus exagitata fuit multitudine & æstu nũquam non singularem introrsum cõsolationem sentiebat, & peculiari quodam erga eum, à quo exagitabatur, amore ferebatur. Paupertatis erat & solitudinis cultrix indefessa, præter hæc assiduè hac lacrymarum emigrare valle optabat, quò Dei sui conspectu frueretur. In omnibus spiritus sui rebus nihil vnquam habuit, quod non purissimum foret & castissimum, imò ne existimat quidem (si modò bonus sit spiritus, & supernaturale aliquid habeat) tale quid in eo subesse posse, quod nullam corporis sui curam habeat, nec eiusdem meminerit, cùm Deo totus vacet. Semper maximè quoque metuit Deum nostrum offendere, eiusq; voluntatem in omnibus exequi studet. Hoc nũquam non ipsum rogat, atq;, vt sibi quidem videtur, ita eidem firmiter adhæret, nihil vt cõfessarij, à quibus gubernatur, ei dicturi essent, quod modò ad maiorem Dei gloriam cedere putet, quin idipsum, Dei iuuante gratia, sedulò exequeretur, hac spe & fiducia freta, diuinã illius maiestatẽ præstò esse ijs, qui generosè aggredi proponunt ea, quæ ad ipsius facere obsequiũ & gloriam videbuntur. Hinc non maiorem sui rationem vel commodorũ suorũ habet, si modò cũ hoc comparemus, ac si nihil omnino hæc esset. In quantum intelligere de se ipsa potest, & illius etiã cõfessarij intelligunt, quidquid hac charta cõplectitur, veritati consonum est, ꝙ & omnium illorum astrui cõfirmariq; potest testimonio, qui ipsam iam abhinc viginti annis familiariter tractarunt. Spiritus siquidem eius vt plurimum in diuinas ipsam propellit laudes, velletq; omnes omnino mortales ijsdem decantandis celebrandisq;, tametsi maximo suipsius dispendio, insistere. Hinc salutis animarum proximorũ nascitur desiderium; &, cum quanta rerũ omniũ terrenarum sit vanitas & inania, videat, quamq; sine controuersia interiora omnia pretiosa sint, illa paruifacere paulatim didicit, &, ceu quisquilias proculcare.* Persequentes amat. Quò Teresã spiritus impelleret.

Ante hæc verò, illa verba præmiserat: *Semper se æqua mente subijciebat his quæ iniungebãtur, adeò vt non modicè contristaretur, si quando in rebus illis supernaturalibus parere non poterat. Hinc tam eius, quàm monialium, quas instituit, oratio eò potissimũ spectat, & hunc semper præfixum indubitatè scopũ habet, vt ad fidei Catholicæ ea augmentũ in-*

incrementumq;, (atq; hanc etiam ob causam primum suum fundare orsa est cœnobium) nec non ad priuatum Ordinis sui bonum referatur.

Hactenus hæc Teresæ de Iesu sunt verba, etsi studio horum nonnulla omiserim, quæ alio opportuniori depromam loco. Eius porrò epistolæ, quam sibi à Magistro Auila, viro docto æquè ac religioso, qui tam lingua quoad vixit fructum in populo fecit singularem, quàm incomparabilibus scriptis suis, postquam viuere desijt, facturus est, missam scribit, partem potissimam hisce oculis conspexi; quam descriptam ad me Hieronymus Gratianus Olisippone transmisit. Eadem ille genus orandi, quod habebat, mirificè commendat, simul etiam in eodem pergere adhortatus, securam esse iubet: seque vel è raptibus, quos in hoc de vita sua tractatu refert, illud ipsum colligere signum refert, quo veri à falsis raptus dignoscuntur. Idem illius est de visionibus & colloquijs cum Deo iudicium, nimiæ illos peruicaciæ coarguentis, qui id genus rebus ideo fidem adhibere nolunt, vel quòd ijs ipsi careant, vel quòd eum, cui eædem obtingunt, ad tantam non videant perfectionem obtigisse. Hanc quoque suo rem testimonio confirmat Venerabilis P. Ludouicus Granatensis sub primæ partis Vitæ Magistri Auilæ finē: vbi cùm, quæ Teresa huic perscripserat, vti dictū est, retulisset, hæc addit: *Is cùm planè rei factus esset certior, rescripsit illi, vt quiesceret, firmissimeq; crederet, nullū suis rebus fucum subesse, quòd à Deo omnia proficiscerentur. Hanc ipse quidem eius epistolam vidi, sed his non insero, quia tædiosum est & nauseabundum, de rebus adeò spiritualibus & sublimibus agere, quæ omnium non sapiunt palato.* Hactenus Granatensis, de spiritum discretione, quòd Auilæ Deus donum concesserat, agens.

Incidi quoque in scriptum quoddam ab Confessariorum Teresæ vno concinnatum, etsi certò hactenus rescire non potuerim, à quo sit illud auctore contextum. Verùm, quia à prudenti id & docta profectum videtur manu, quique rem matura ante discussione diutiùs perspexerit, & penitiùs inspexerit, nec non vniuersas eiusdem librarit circumstantias; tum verò quòd ijs, quæ hic scribimus, facem & lucem præferat (quòd omnia hic signa notasque, quæ ad eius cognoscendum spiritum deseruiunt, vno veluti fasce cōplectatur;) hoc ipsum loco producam adeò prorsus integrum, vt reperi, nihil ex eodem immutando, addendo, imò ne vel apicem auferendo, etsi hæc, antequam Incarnationis cœnobio egrederetur, & noua conderet domicilia, contigerint: postea namque sublimiùs multò euolauit. In hæc ergo verba auspicatur:

Dei finis est animam ad se p rahere. Regulæ ad spirituum discretionē. In quo An-

1. Prima ratio. Dei finis est, vt anima ad ipsum perueniat; dæmonis verò eam à Deo abstrahere. Numquam tales cuiquam Deus inijcit metus, vt à se recedat; nec etiam tales dæmon, vt ad Deum is perueniat. Omnes etiam visiones, &c. Deo illam viciniorem, nec non humiliorem, obedientiorem, &c. reddunt.

2. Doctrina est D. Thomæ, & reliquorum sanctorum, Angelum lucis è pace & qui-

quiete, quam in anima relinquit, facilè cognosci. Numquam quippe hæc illi obtingunt, quin magnam tranquillitatem & solatium in se sentiat, & tale quidem, vt omnes mundanæ voluptates simul etiam iunctæ cum vel minima spiritus comparari non posse videantur. gelus lucis cognoscatur.

3. Nullum errorem vel imperfectionem habet, quam non reprehendat ac coarguat is, qui ipsam internè alloquitur.

4. Numquam huiusmodi quid ipsa poposcit vel desiderauit, sed tantummodò in omnibus Dei voluntatem adimplere.

5. Quidquid apparens dicit, diuinis conforme litteris, doctrinæ Ecclesiasticæ consentaneum, & in rigore omni scholastico verissimum est.

6. Ingentem animæ puritatem & munditiem habet, feruentissima quoque Deo complacendi desideria, & propterea quidquid terrenum est, pedibus conculcabit.

7. Dictum illi, quidquid à Deo postulauerit, modò æquum sit, ab illo ipsi concedendum. Petijt proinde ipsa quamplurima, & talia quidem, quæ ob prolixitatem litteris breuibus nequeunt includi; & hæc illi omnia Dominus dignatus est elargiri.

8. Quando hæc à Deo proueniunt, semper ad locum priuatum, publicum, vel denique alterius cuiuspiam diriguntur. Quando ea ad priuatum suu bonum ac profectum referuntur, reipsa & experientia nouit; vti etiam quando ad emolumentum aliorum plurimorum spectant. Quò dirigatur à Deo data.

9. Nemo familiarius cum ipsa agit (nisi fortè malè ad hoc sit in anima dispositus) quin rebus ipsius ad pietatem excitetur, etsi nullum ipsamet de his verbum faciat.

10. Quotidie in virtutum exercitio fit perfectior, & apparens semper ea, quæ ad maiorem perfectionem tendunt, declarat. Hinc ipsa omni illo quo hasce visiones habuit tempore quotidie maius incrementum accepit, eo prorsus ritu, quo S. Thomas prosequitur.

11. Numquam aliquas illi nouitates significat, vel res impertinentes, sed tantùm ea, quæ ædificationem spectant. Aliquos illi dictum est dæmonijs esse plenos, sed idcirco dumtaxat, vt intelligat, quo in statu versetur anima, quando mortali aliquo scelere in Deum peccauit.

12. Dæmoni solemne est, si quando circumuenire animam gestit, suadere, vt, quidquid illi oggerit ac significat, nemini aperiendo manifestet: sed huic dictum est, vt cum viris peritioribus Deiq; cultoribus super ijsdem rebus conferat, & fortè imposturæ diabolicæ locum esse tum posse, vbi nihil horum alijs aperit, sed animo premit. Dæmon apparens suadet, vt nihil sibi dictorũ anima cuiquam aperiat.

13. His ipsa è rebus tam eximium animæ colligit fructum, & tam inusitato hinc probitatis omnibus prælucet exemplo, vt quadraginta & amplius domus suæ moniales hoc motæ, de arctiori solitudine sectanda agere incipiant.

14. Hæc plerumq; illi tum contingere solent, postquam illa diutiùs in oratione hæsit, profundiùs in Deum fuit absorpta, vel illius amore inæstuauit magis, vel deniq; tum, cùm sacram aditura synaxin est.

15. Hæc quoq; illi vehemens injciunt desiderium, quo tuta velit ac secura reddi, atque diaboli nullis patere fraudibus.

16. Profundissimam adhæc in ipsa causantur humilitatem, vt quidquid recipit, à diuina se recipere manu agnoscat, & quàm à se ipsa parum habeat.

17. Quando verò ijs caret, quidquid illi se offert aliunde, molestiam ac dolorem afferre solet: vbi verò illa ingruunt, tum omnem prorsus aliarum memoriam rerum amittit, quin potiùs ingens earum loco succedit patiendi desiderium, è quo etiam tantam elicit voluptatem, vt se ipsa præ stupore non capiat.

18. Hinc fit, vt in laboribus, maleuolorum oblocutionibus, persecutionibus, morbis summè gaudeat, & voluptatem sentiat; & licèt varijs morbis exagitetur, vtpote cardiacis doloribus, stomacho nauseabūdo, alijsq; ægritudinibus plurimis, vbi visiones hæ accedunt, nihil horum prorsus sentiat, & ilico facessant.

19. Interim tamen insigniter carnem emacerat, ieiunat crebrò, carnem flagellis alijsq; mortificationum generibus atterit.

Teresæ patientia.

20. Eadem & quidquid in hoc mundo aliquam illi afferre voluptatem potest, & labores quos pertulit plurimos, insigni mentis æquanimitate patitur, nullam vel minimam pacis tranquillitatisq; interioris jacturam faciens.

Firmum propositum in Deum non peccandi.

21. Tam firmū solidumq; Dei non offendendi cōcepit propositum, voto vt se obligarit, nihil se, quod quidē vel ipsa intelligat, vel alius quilibet, qui id nouit, indicet, ad perfectionem maiorem tendere, omissuram, sed ipsum pro viribus exequuturam. Hinc tametsi vt sanctos habeat, & vt tales suspiciat omnes Societatis Iesu Patres, & illorum Deus opera tantum illi gratiarum contulisse videatur, sanctè ipsa mihi affirmauit, se, si modò maioris nosset perfectionis esse cum illis nō tractare, ipsis nec verbum facturam, imò ne visuram quidem illos, tametsi illorum alioquin ope anima tranquillitatem nacta, & in his ipsorum adminiculo rebus directa sit.

22. Certissimum est, gustus & sensus, quos assiduè à Deo recipit, & quòd amore ipsius anima introrsum liquefiat, non parum illi stuporis injcere. Nam quoties hæc à Domino ipsi communicantur, toto inde die velut in raptu animus agere videtur.

23. Si quando de Deo quempiam audit magno cum pietatis sensu ac feruore loquentem, sæpè in mentis excessum rapitur; cui tametsi violenter conetur obluctari, minimè potest: ac tum quidem tali ipsa in situ manet, vt magnum cunctis videntibus pietatis sensum ingeneret.

Teresa libēter reprehenditur.

24. AEgerrimè sua fert ab illis, quibuscum agit, errata sibi non declarari, nec se coargui: quorum ipsa castigationem insigni quadam humilitate admittit.

25. Tum quoq; ferre nequit, vt, qui in perfectionis sunt statu, ei pro vocatione, & iuxta institutum suum procurandæ sedulò non incumbant.

Variæ Teresę perfectiones.

26. Suos erga consanguineos affectum planè exuit, est item ab hominum conuersatione sectanda alienissima, solitudinis verò amica; miro erga Sanctos quoslibet affectu tenetur, festiuitates ipsorum sedulò colit, nec non mysteria quæ ab Ecclesia repræsentantur; denique, eximijs erga Redemptorem Iesum fertur sensibus.

27. Si

27. Si omnes Societatis Patres ac quotquot vbiuis terrarum Dei serui sunt, diabolicas hæc esse præstigias, sibi dicant, vel dicerent, illas ante visiones formidat ac tremit. verùm, cùm iã in oratione & mentis recollectione versatur, etsi mille esset in frusta concidenda, sibi penitùs persuadere non posset, quin qui loquitur sibi, aut apparet, Deus sit.

28. Tam excelsum & generosum illi animum elargitus est Deus, vt mirãdum sit. olim meticulosa esse solebat ac timori obnoxia, sed modò cacodæmones insultans pedibus premit. Adhæc abest illa procul ab omnibus muliebribus ineptijs & elegantijs, nec non à scrupulis; & suis est in rebus sincerißima.

29. Dedit illi insuper Deus opt. max. suauißimarum donum lacrymarum, cordialem erga proximos commiserationem, propriorum delictorum cognitionem, necnon gratiam, qua bonos colat, ac seipsam humiliando deijciat. Hoc vnum asseueranter dixero, multis ipsam hominibus, ac mihi in primis, profuisse.

30. Dei sui vt plurimum per diem recordatur, eumq; rebus in omnibus sibi præsentem sentit.

31. Nihil illi vnquam in raptu dictum est, quin id ita reuera, vti dictum est, fuerit, & perfectè adimpletum sit; atq; id maximum est ad securitatem habendam argumentum.

32. Hæc insignem intellectui illius claritatem adferunt, & admirabile in rebus diuinis lumen.

33. Dictum illi, vt Scripturam sacram legere iuberet eos, qui illi aduersabantur, vt nimirum viderent, num vnquam anima, quæ Deo obsequi exactè studeat, tanto sit tempore à cacodæmone impositum.

Hęc sunt, quę hac in scheda cõtinentur, eo prorsus modo & ordine, quo hic eadem attuli: omnia porrò hæc esse verissima patet tum ex ijs, quæ dicta sunt hactenus, tum etiam ijs, quæ in posterum commemorabimus.

CAPVT VIII.

QVAM ORANDI RATIONEM PRAEscriberet, & quæ monita.

DE orationis eius vi ac fructib. loquar infrà loco suo, iã quã potero breuitate ea propter nam merita, quæ ad orandum ipsa vnicuique pręscribebat: hunc quippe librum ijs velim prodesse, qui eumdem lecturi sunt. Neq; enim fieri potest, vt non singularem quamdam sapientissimæ & versatissimæ, atq; inprimis tam à Deo edoctæ, & ab eodem selectæ, quæ tot animas electas edoceret, magistræ præcepta ac documenta vtilitatem afferant. Idipsum & in alijs eiusdem virtutibus, vbicumque id vtile futurum animaduertero, & aliquid dicendum occurrerit, facturus sum.

Oratio via regia est. *E via ad perfectionē cap. 21. Cap. primarū mansionum.* *Anima oratione destituta est ceu corpus membrorum vsu destitutum.*

1. Dicebat orationem regiam esse ad cælos ferentem viam, & magnū per eamdem incedentes sibi thesaurum comparare: ac proinde nec magnū, nec multum esse, quod plurimi ipsi nobis constare arbitramur: venturum siquidem tempus, quo ad oculum patebit, quidquid demum ad rem tam pretiosam comparandam impendimus, nihil esse. Addebat insuper, animam orationis præsidio carentem, esse ceu corpus quoddam paralysi ac membrorum languore obtorpens: nam vt hoc nullum manuum pedumque habet vsum, etsi eosdem artus habeat; ita & animas quasdam ita ægras esse & malè affectas, vt ad se ipsæ ingredi non possint, quamuis alioquin naturâ suâ opulentæ sint, & cum Deo conuersari queant; nec vllam ijs huc reuocandis suppetere rationem vel modum. Has denique animas, si sedulò huc aduigilare, & suo mederi morbo nolint, velut statuas quasdam satis pertinaces obduratasque manere, quòd caput ad sese ipsæ non reflectant.

E via ad perfection. c. 21.

2. Magni refert (quin imò hinc omnia dependent) firmiter aliquem secum statuere & generosè, non antè petendo quiescere, quàm sibi illa aqua vitæ, quam Dominus dat, in potum detur (hoc namque nomine passim orationem vocat supernaturalem, quam nostra nobis industria ac diligentia comparare non possumus, etsi ceteroquin non ignoraret, quodcumque demum orationis genus, quod meritorium est, opus esse supernaturale, vti capite tertio iam diximus) contingat demum quodcumque velit, succedat quodcumque successurum est, labore constet quo constare possit, murmuret qui murmurare velit, eò etiam petens pertingat vel non, ipso in itinere moriatur, animus laborū in itinere occurrentium onere fatiscens deficiat, denique mundus turbetur & fremat procellas obijciens. Hoc sępe ipsa inculcat, & quidem acriter ac vehementer.

E cap. 22.

Quomodo vocalis sit oratio instituenda.

3. Etsi oratio alia vocalis sit, quæ voce fit, & alia mentalis, quæ intellectu & voluntate sine voce peragitur; si tamen oratio vocalis talis sit, qualis esse debet, in eadem mentalis includitur: qui enim cum Deo loquitur, spectare debet, quicū loquatur, & quis ipse sit qui loquitur, vt norit nimirum, qua se gerere ratione coram tam potenti domino debeat, & quocum illo modo tractare. In his porrò duobus punctis permultum situm est. Spectandum item, quis qualisque Christus Dominus sit, quisnam Pater eius, ecquæ etiam terra, ad quam nos sustollet, qualia etiam nobis promiserit bona, cuius ille conditionis sit, quo illi potissimum modo placere valeamus, & quo denique modo facturi simus, vt nostra conditio suæ conformis sit. Hoc pacto scilicet mentalis vocali similis fit; mentalis siquidem orationis est hæcce perpendere. Atq; inde fit, vt qui vocalem hoc ritu orationem instituunt, sæpenumerò à Deo ad contemplationem nihil minus sentientes sustollantur.

Cap. 25.

Ex Cap. 16.

4. Mentalem orationem quoslibet sectari par est, etsi nullas possideant

deant virtutes: ipsa quippe omnium virtutum procurandarum principiũ est; & de vita omnium nostrũ n agitur, nisi ipsam colere incipiamus: verùm, nisi virtutibus comparandis quis studeat, non sine summo labore eam sectari poterit.

Oratio mẽtalis initiũ est virtutũ obtinendarum.

5. Orationi solitudo imprimis est necessaria; qualem sectatum Redemptorem nostrum constat, nobis vt hic exemplo præiret. neque enim par est cum Deo simul & cum mundo colloqui: quemadmodum faciunt illi, qui interim dum orant, aliorum sermonibus intendunt, vel de rebus oblatis promiscuè cogitant, nullâ aliâ sibi factâ violentiâ. His ritè constitutis, ante omnia conscientia examinanda est, generalis præmittenda delictorum confessio, & crucis efformandum signaculum. Quamprimum ergo vbi se solum iam quis esse videt, socium sibi quærat: nulla por. ò haberi melior societas potest, quàm Domini nostri Iesu Christi. cum ergo nobis vicinum & adstantem repræsentemus. Hunc si nobis præsentem habere assuescamus, & id ipse nos ex amore facere, nosque sibi sincere gratificari velle viderit; semper illum nobis præsentem habebimus. Et sanè permagni refert, talem semper ad latus amicũ habere. Multò verò magis suadebat, ipsum vt quæreremus, & in intimis animæ penetralibus nobis præsentẽ fingeremus; hoc quippe maioris est emolumẽti. Hinc dicebat necesse minimè esse consideratione in cœlum ferri, vel extra nos ipsos longiùs excedere. aliò namque extrà tendere aliud non esse, quàm spiritum defatigare, mentem distrahere; & non tantum inde ad animam commodum deriuari.

Ex cap. 14. Orationi solitudo necessaria est.

Ex cap. 26.

Quid ante orationem faciendum.

Domini procuranda præsentia.

Ex cap. 40. vita.

Vbi Dominus quærẽdus

6. Qui verò inter orandum cogitatione discurrunt, passionem & vitam Redemptoris nostri Iesu Christi recolentes, vel de morte, aut iudicio extremo meditantes, alijsque rebus huiusmodi, per viam adeò facilem, qualis hæc est, incedentes; eos haud dubiè Dominus ad portum luminis deducet, neque enim potest tam læta initia non nisi bonus finis excipere. Quotquot autem per iter hoc incedere poterunt, miram securitatem, & nullam prorsus defatigationem experientur. Hanc verò passionis mysteriorum considerationem esse dicebat orandi modum, à quo omnes omnino deberent incipere, in quo etiam pergere, & in quo finire; quin iter hoc tutum admodum esse & præclarum, donec ad alia supernaturalia eos Dominus deducat. Addebat quoque, non semper nobis esse intellectu discurrendum, sed interdum nos præsentes Christo in aginari debere, & sine vlla intellectus defatigatione cum ipso loqui, & deliciari, in rationibus efformandis anxiè nos non discruciando; sed solùm necessitates illi nostras, & rationem, ob quam nos hic ferre debeat, repræsentando: hoc quidem vno practicantes tempore, illud alio, variata vicissitudine, ne nauseam afferat, & graue sit animæ, vnum & eundem semper cibum degustare.

E via perfectionis, cap. 19.

Quæ omnibus orationis seruanda forma.

Cap.26 è via ad perfectionem Quomodo qui intellectum vna continere in re nequeunt, se gerere debeant.

7. Qui verò hoc orare modo nequeunt, quòd vni alligare rei cogitationem non possint, sed hæc instar equi effrænis, qui lupatis retineri nequit, huc illucque feratur; Dominum nostrum apud se statuant, & cum humilitate efflagitent, se vti non deserat, sed sibi indiuulsus comes adhæreat. Si verò vel anni spatio hoc nancisci nequeant, longior temporis mora illi impendatur; neu doleant tantum se impendisse temporis rei illi, in quam ipsum tam bene impenditur: huic igitur rei, vi sibi facta, assuescere elaborent, & omnem dent operam, vt hunc menti præsentem habeant, & attentè contemplentur. Si enim animæ conuertere oculos possumus ad fœdissima quæque intuenda, quare ad rem omnium pulcherrimam, & qua nulla fingi pulchrior potest, conspiciendam eosdem non conuertamus? Quandoque eum aspiciamus à morte rediuiuum, aliàs cruci confixum, interdum etiam columnæ alligatum, &c. vel prout magis necessarium futurum est. Hanc ob rem non inutile fuerit piam aliquam penes se habere Redemptoris imaginem, eamque sæpiùs inspicere, & cum eadem colloqui. Per hanc aiebat viam citiùs aliquem ad contemplationem peruenire solere, si modò in cœpto perseueret: sed hanc ipsam laboriosam & molestam esse. Si enim desit, in quo se exerceat voluntas, nec aliquem amor præsentem habeat, in quem amando feratur; anima quodammodo sine vllo manet sustentaculo & exercitio, grauisque illi omnis redditur solitudo & ariditas; cogitationum denique illam varietas lancinat & oppugnat. Quamobrem ex hoc orandi modo animam aiebat vel magnum elicere emolumentum, vel magnum vice versa dispendium; & quotquot hoc iter insisterent, maiori illis opus esse puritate.

Vtile est aliquā Redemptoris imaginē apud se gestare, eamque alloqui.

8. Atque vt eos, qui per modum discursus in oratione se tenere non poterant, violenter cogere nolebat, vt hanc orandi rationem sectarentur: ita nec etiam volebat eos orationi sese dedere, & in eadem morari, nisi antè attentè secum perpendissent, quanam ea esset de re instituenda. hanc ob causam singulis noctibus, Matutinarum perlecto officio, in choro aliquid legi iussit eorum, de quibus postridie manè instituenda erit meditatio. Ipsa verò, cùm primùm orationi vacare cœpit, primis illis annis adeò non mente & cogitatione discurrebat, vt aliquo in libello, qui de Dominica passione, & alijs id genus rebus tractabat, aliquid legeret; cuius lectione & animus recolligi, & paulatim voluntas moueri, & affectibus concitari inciperet. Libri verò lectionem his idcirco concedit, vt mentem cogitationemque sensim colligant, & animam paulatim per blanditias & leniora, sese vt contineat, assuefaciant; ne fortè illam intimident; & sibi persuadeant, quòd iam abhinc multis illa annis à sponso suo recesserit, necesse videri, antequam suâ is in domū reuerti velit, bene cum tractare nosse, vt in ipsa is ha-

Nolebat Teresa quē orationi sese dedere, nisi ante cogitasset, circa quod ipsa facienda esset.

E cap.26. via ad perfectionem. Quibus Teresa cōsulat vti libro.

is habitare dignetur. quod, nisi hoc pacto fiat, & quidem paulatim, nihil vmquam fiet. sed, si sedulò & accuratè huic se rei assuescant, tantum inde fructum percipient, vt, quantus ille sit, si quidem verbis exprimere vellet, id neutiquam posset. Addit insuper, magis ipsis se Euangelij verbis, quę suo Redemptor noster IesusChristus ore protulit, vti quidem ea ipse pronuntiauit, quàm libris vel doctissimis & optimè compositis moueri & mentem recolligere solere.

Verbis Christi Teresa magis mouetur, quàm libris etiam bene compositis.

9. Nolebat ad hæc animam, etiam perfectissimam, & vel sublimissimum orandi modum nactam, suijpsius considerationem intermittere, & sui nihili obliuisci, quin potiùs in suijpsius cognitione suadebat, sese vt exerceret. Aiebat proinde, hanc suijpsius, & propriorum commissorum cognitionem, esse ceu panem, qui in hac orationis via ad omnia obscura etiam delicatissima addi debeat, & sine panis huius præsidio omnino sustentari neminem posse. Nolebat tamen hac vna semper illam via incedere, & idcirco considerationem Dei sui intermittere: quin potius hominem aiebat ipsius consideratione ad suijpsius meliùs cognitionem peruenturũ. Vbi enim diuinas perfectiones considerauerimus, multò nostra ipsi peccata & imperfectiones meliùs perspiciemus: sicut albedo nigredini apposita longè apparet albior. Secundò, quia intellectus noster & voluntas nobilitantur, & ad omne bonum redduntur, modò cum Deo, modò secum tractando paratiores. Deinde si numquam miseriarum nostrarum sordibus emergamus, semper vanorum timorum, pusillanimitatis, inertiæque cœno flumen turbidum erit, atque inde ingens animæ damnum accedet.

In prima mansione, c. 2. & lib. vitæ, c. 13.

Consideratio Dei necessaria ad cognoscendũ seipsum.

10. Desiderabat adhæc, vt sacram omnes Iesu Christi humanitatem non rarò meditarentur, & eius consideratio numquam, etiam sublimissimo orandi modo habito, intermitteretur. Vnde etiam ipsammet non parum pœnitebat, quòd aliquantulo spatio temporis huius considerationem altiora meditatura neglexisset. Dicebat enim, vitam esse longam ac diuturnam, & varios in eadem subeundos labores, ac propterea esse nobis ad exemplar nostrum & prototypon, Christum Iesum inquam, quò eos perfectè feramus, identidem respiciendum. Adeò verò hoc sibi ipsa firmiter infixerat, eaque ipsum inculcabat vi, & ita seriò, vt diceret interdum, nemini, etiam in rebus spiritualibus versatissimo, pares esse ac fore vires aut facultatem ad aliud sibi persuadendum.

In sexta mansione cap. 7.

Nõ est omittẽda Christi humanitas.

Vita cap. 7. & 8.

11. Consulebat inprimis & magna quadam cum energia, ne quis vel per inanem humilitatis speciem, vel peccatorum commissorum occasione, vel ob aliam causam quamlibet ab orationis exercitio recederet. Hoc enim pacto fore, vt sine controuersia extremã sibi accerseret perniciem & damnationis periculum: si verò ad orandum se applicet, fore vt eamdem lucre-

Non est sub humilitatis prætextu deserenda oratio.

lucretur: vti illud tum in se ipsa experta erat, cùm hanc neglexit, & hoc, cùm rursus eamdem exercere cœpit. Vnde omnium ait tentationum, quas vmquam habuit, fuisse maximam, quod eamdem intermiserit.

E cap. 7. via ad perfectionem.

Non est ob ariditates oratio intermittenda.

12. Maxima etiam persuadere contentione nitebatur, ne, qui se ad orationem adiungunt, vmquam in eiusdem exercitio defatigarentur, neu ob vllas mentis ariditates ab eadem torpidi resilirent, nec ad tam sublime orandi genus se aliquando posse pertingere desperent. Dicebat enim, Dominum interdum serò admodum venire, & non minus bene tum soluere, & longiorem moram coaceruata mercede serò compensare, quàm si multis annis aliquid dedisset: se namque quatuordecim & ampliùs annis non aliter meditari, quàm è libro antè aliquid prælegendo, potuisse. Cómiserari se dicebat eos, qui hanc in orando perseuerantiam non præferrent. Hos néпe similes aiebat ijs, qui vehementi cruciati siti aquam quidem eminus conspicantur, sed cùm ex eadem bibitum abeunt, incidunt in inimicos, qui & initio viæ eos, & in medio, & circa finem progredi vetant. Sæpè etiam contingit, vt, cùm primos laborando hostes debellarint, à secundis se superari patiantur, & siti emori malint, quàm ex aqua, quæ adeò carò stare debet, bibere. Fit etiam interdum, vt etiam secundis profligatis, à tertijs deinde se expugnari sinant, quòd vires eos deficiant, cùm fortasse vix duobus ab illius absint aquæ viuæ fonte passibus, de qua & Redemptor Samaritanæ ait, qui bibiturus esset, non sitiret amplius. Contingere etiam poterit, vt, cùm eò etiam peruenerint, vt non nisi inclinandum corpus videatur, quò è fonte bibant, vel ad hoc etiã sibi vires deesse, & huic se rei ineptos esse rati, omnia, quæ benè cœperant, momento simul intermittant. Aiebat, omnes omnino mortales à Domino, vt bibant, inuitari & vocari; & omnibus illum aquam dare velle; hinc indubitatè se credere, aquam hanc viuam minimè defuturam ijs, qui in via deficientes non hæserint. Adhæc diuersimodè ab illo potari ex eadem eos, qui sequi illum volunt, ne quis sitibundus hinc & non recreatus recedat, neu præ siti moriatur. Idcirco è capaci hoc fonte varij profluunt riui; hi quidem magni, alij verò minores, & interdum etiam nonnisi quidam in paruulorum vsum elices: hæc siquidem aquula illis sufficit; qui multum ante se aquarum viderent, magis eisdem percellerentur consternati. Cùm verò hoc in itinere numquam consolationis desit aqua, sibi bene consulenti mortales credere, neminemq; in eodem elanguentem deficere vult, sed vt generosos quosdam pugiles generosè decertare, donec tandem in ipsa prosecutione vitam ponant.

E cap 19. via ad perfectionem.

Ioan. 4.

Deus inuitat omnes, vt bibant, & non deerit illis, qui diligẽtes erũt.

E lib. vita.

Malũ principium orationis, ideo ad eamdem se conferre, vt gustus

13. Vt malum id habebat principium, vnde non magna sequeretur progressio; ac velut noxium quid, vnde exiguus sperandus esset in oratione profectus, si quis non alio eam fine capesseret, quàm vt gustum illum & suauitatem, quam inde menti accessuram sperat, percipiat. Quin imò experientia se nosse aiebat, animam, quæ hanc orationis mentalis generose & bo-

bono cum proposito viam ingreditur, & hoc à se impetrare ipsa potest, vt parum ducat, & nec consolationem in animo sentiat, nec desolationem, si hæ suauitates & teneritudines sibi adsint vel desint; iam magnam sui itineris partem confecisse, nec metuendum illi esse, vt retrocedat, etsi interdum cespitet; quòd solidum ædificij huius positum sit fundamentum. Graue propterea & acerbum illi erat, si quos eruditos, & boni ingenij viros expostulantes audiret, sensualem sibi à Deo deuotionem negari, atque hoc insignem ipsa imperfectionem, & exiguam mentis libertatem esse aiebat: cuius hanc potissimam causam credebat esse, quòd illud in initio propositum & generositatem non prætulissent.

14. Dicebat eum, qui orationi se dare inciperet, cogitare debere, se ceu hortum in sterili quodam solo nonnisi lolium, & vrticas proferente inchoare; quare illum hisce euulsis, & illarum loco bonis herbis insitis, instar seduli & impigri hortulani, operam debere dare, vt nouæ illæ plantulæ crescant, & easdem illi, ne exarescant, identidem irrigandas, quò flores odoriferos emittant, vt, qui easdem plantauit Dominus, ex ijsdem voluptatem hauriat, & hunc sæpè hortum adiens in eodem animum oblectet. Quamobrem non alium orationis esse finem, quàm gloriam, obsequium & maiorem Dei voluptatem volebat.

E vita c. 11
Qui orationi se dare incipit, imitari hortulanum debet.

15. Tradebat præterea, eum qui in oratione ariditatem mentis experiebatur, persimilem esse illi, qui aquam è puteo quodam, horto huic irrigando, hausturus eumdem exaruisse comperit. qui propterea & animo frangi, & languere non debet, sed impigrum hortulanum imitatus, omnibus tum quidquid potest neruis efficere. hoc enim si fecerit, hauddubiè sine vlla has Dominus plantulas & flores fouebit aqua, & virtutum germina sine aqua, sine lacrymis, sine teneritudine atque omni deuotionis sensu faciet excrescere. Atque vbi vderit, sępius se situlam in puteum frustra, nullam educendo aquam, inijcere, imò ne vel brachia se posse ad eamdem inijciendam attollere, id est, ne vnam quidem habere bonam cogitationem posse; gaudeat & lætetur, magnæ etiam & singularis cuiusdam gratiæ loco ducens, in tanti se posse Imperatoris horto operari; & expectans perseueret, vt qui probè perspectum habeat, hoc ipso se summam illi voluptatem afferre. Nec verò tam spectare debet, vt sibi ipsi oblectationem pariat, quàm vt illi dumtaxat: quin imò in illius laudes generosè prorumpat, quòd tantam in illum conceperit fiduciam; cùm se vel sine mercede vlla ac compensatione tam solicitè curare videat, quæ sibi ipse iniunxerit: & in cruce eius ferenda auxilio sit illi ac subsidio; cùm nimirum ad oculum videat, totam ipsius vitam in eadem transactam esse: nec hoc in mundo regnum habere vllum velit. quin etiam secum statuat, quamuis tota vita hanc mentis esset ariditatem experturus,

Quis orationis finis.

Quid arida mens facere debeat.

 non si-

non ſinere Chriſtum Dominum cum cruce ſua prolabi. Venturum ſiquidem tempus, quo ſimul omnem mercedem Omnipotens ipſi perſoluturus ſit; ne vereatur proinde, quaſi omnis labor incaſſum futurus ſit, cùm bono liberalique ſeruiat Domino, à quo continenter obſeruatur. Vnde etiam alienas & prauas cogitationes parum moretur oportet, cùm & D. Hieronymo eaſdem cacodæmon in deſerto obiecerit. Aſſerebat autem, hunc, etiam in hac vita, laborem luculenta à Deo mercede aliquando compenſandum, & ſe vel vnius horulæ recreatione ac teneriore guſtu à Domino communicato omnes, quas diuturno temporis ſpatio, quò ſe in orationis exercitio contineret, paſſa erat anguſtias, affatim ſibi perſolutas credere. Quin imò magna hic opus eſſe diligentia ad malarum herbularum, quæ in anima remanſerant, etiam minimarum, radices euellendas; & vtile inprimis fore, noſtrum Nihil agnoſcere, & quàm parum à nobis ipſi, tam hac in re, quàm in reliquis omnibus poſſimus, noſq; coram præpotenti Deo humiliare.

Morari non oportet prauas cogitationes.

Cap. 14. vitæ.

16. Dicebat item, ariditates & tempeſtates has ſæpe ſub initium eius temporis, quo anima ſe primùm orationis exercitio applicat, aliàs circa finem cum multis tentationibus immitti, quòd per illas probare Deus velit eos qui ſe diligunt, & ſcire, num bibere ſuum poterunt calicem, & ſibi in cruce ferenda auxilio eſſe; antequam maiores in ipſos theſauros effundat: ſimul etiam vt ipſi agnoſcant, quàm parum ex ſe ſint: quæ enim poſtea elargitur dona & gratias, tantæ dignitatis ſunt, vt per experientiam ſuam antè eos ipſos velit cognoſcere miſeriam, quàm huiuſmodi in illos effundat chariſmata. Nec non permagni intereſſe, vt nemo ſe ob ariditates & diſtractiones cogitationum cogat & affligat, ſi modò ſpiritus nanciſci libertatem velit, & non perpetua in tribulatione verſari. Simul etiam vt crucem non timere incipiat. Tum videbit etiam, quomodo ſibi in illa ferenda auxilio Chriſtus futurus ſit, quo etiam gaudio & animi voluptate fruiturus, denique quodnam ex omnibus emolumentum percepturus.

Deus animę ſiccitates & tentationes permittit ad amicos ſuos probandos.

17. Experientiâ & vſu ſe noſſe aiebat, ariditates & diſtractiones has ſæpe à corporis indiſpoſitione, & temporum mutatione, & humorum immiſſione ortum habere: cùm verò huiuſcemodi è rebus oriuntur, tum multò deteriùs eſſe dicebat animam violenter in oratione continere atque illigare velle. Id quippe nihil eſſe aliud, quàm eò ipſam cogere velle, quò nequit pertingere, & ſuffocare. Tum verò eſſe conſultum, in aliud orationem tempus reijcere, & lectioni, aut alijs exterioribus charitatis operibus inſiſtere. Vbi verò ne hoc quidem fieri poteſt, corpori eſſe ad Dei gloriam ſeruiendum, vt id animæ poſtea ſeruiat, & ſanctam quamdam conuerſationis cuiuſdam ſanctæ aut alterius cuiuſpiam ſimilis recreationem capiendam.

Ariditates ſæpè à corporis indiſpoſitione oriuntur, aut tẽporis mutatione, & quomodo in illis quis ſe debeat gerere.

18. Ora-

18. Orationis huius mentalis, & supernaturalis, ad quam industria nostra pertingere non possumus, & contemplationis discrimen hac ipsa similitudine declarabat. Orationem, quæ intellectus fit discursu, etsi sæpius quis instituat, aquam velut bibit cœnosam per terram proserpentem, & eam non in fonte suo. Primùm hac in via numquam cœnum deest, cui orans adhærescat, & in quo detineatur, & ipsa dein aqua adeò pura & lympida non est. cùm enim cogitatione efferimur, paulatim cogitando incidimus in res mundanas, erga quas afficimur; quas tametsi fugere velimus, aliquod saltem nobis impedimentum adferunt, dum cogitamus, quomodo factum sit, quomodo futurum sit, quid egerimus, denique quid facturi simus. sæpè etiam periculum est, ne ijs affectu quadamtenus adhærescamus. At in oratione supernaturali ilicò animam Deus apud se statuit, & momento vnico plures ei reuelat veritates, & clariorem ei infundit eius, quod totum est, cognitionem, quàm ne multis quidem annis hic habere posset; quin etiam viuam suo in fonte hic bibit aquam. Alio verò loco sic scribit: Magnitudo illius ei loquitur, intellectum illius suspendens, cogitationem ceu vinculo retinens, & (vti vulgò dicitur) verba ore excipiens. nam quamuis loqui velit, minimè potest, nisi summa cum difficultate. Et intelligit, sine vllo prorsus verborum strepitu diuinum hunc magistrum sibi loqui, &, dum potentias ac facultates suspendit, easdem fruitione quadam gaudere, non intelligendo tamẽ, quomodo fruantur: animam verò amore inardescere, & nescire, quomodo; amare, & rursus nescire, quomodo; frui etsi bene intelligat, non talem eam esse fruitionem, ad quam ardentibus desiderijs pertingere intellectus queat; Voluntatem denique ipsum amplecti, non intelligendo tamen, quomodo: cùm verò aliquid horum comprehendere potest, videt non tale id bonum esse, quod vllis laboribus queat comparari, etsi vel omnes omnino quotcumque in terra reperiuntur, ad ipsum lucrifaciendum iuncti forent. Donum nempe est Dei, cœli terræque Domini, qui ipsum tandem concedit, in quantum talis est. Hæc, filiæ meæ, perfecta contemplatio est. Iam intelligetis, puto, quod sit inter hanc & orationem mentalem discrimen; quæ, vti diximus, est cogitare & intelligere quæ loquamur, & cum quo loquamur, quales etiam ipsi simus, quibus ea nempe sit audacia, vt cum tam potenti colloquamur Domino. Hæc aliaq; id genus de exiguo quod illi præstitimus obsequio, & maxima quam ad ei seruiendum habemus obligatione cogitare, oratio dici mentalis potest. Nolite putare id ceu linguam quamdam exoticã esse, nec ipsum vos nomẽ percellat: in hac quidem aliquid ipsæ à nobis, Dei succurrente gratia, possumus; sed in ea, quam dixi, contemplatione nihil planè. illius siquidem maiestas præstat omnia: cùm illius solius opus, & ipsum planè supernaturale sit.

E via perfectionis c. 19.

Oratio, quæ intellectus fit discursu, qualis sit.

Ex cap. 25. lib. eiusdẽ.

Quomodo animæ loquatur Deus.

Oratio mẽtalis quid sit.

In oratione mentali aliquid quidem possumus, nõ tamẽ in contẽplatione.

E cap. 16. via ad perfectionem. 19. Ad hanc orationem supernaturalem neminem non inuitat, & animum vniuersis addit, vt insigni quadam generositate illi comparandæ insistant, etsi ipsos in eiusdem comparatione vel emori contingat. & spondet, si modò non defatigentur, aut segnescāt, eam hauddubiè, vt iam antè vidimus, ab illis impetratum iri. Sed vt quis nostrùm eam obtineat, eum serió vult insignium antè comparationi virtutū, & imprimis humilitatis studere, nec non in laboriosis diuini obsequij operibus sese exercere, & insigni quodam ardore ac feruore illi se offerre: quod qui non fecerit, toto vitæ tempore nonnisi in oratione mentali hærebit. nonnumquam tamen ait contingere, vt eos etiam Dominus, qui in virtutibus imperfecti sunt, imò & eos, qui in malo sunt statu, ad contemplationem sustollat, quò eos hoc pactō ad se pelliciat: verùm id nonnisi rarissimè fieri, neque id etiam diuturnum esse, nisi hanc Dei gratiam in suam vtilitatem conuertentes hoc è statu egrediantur, Deoque se totos consecrent, vti iam antè ostendimus, ac deuoueant.

Humilitas imprimis necessaria contemplationem quærenti.

Imperfectos Deus aliquando ad contemplationem sustollit.

E cap. 12. vitæ. 20. Dabat & alia duo documenta, eaque certissima, & vtilia inprimis ijs, qui hanc orationem supernaturalem desiderant. Primum illud est, ne nostra ipsi sponte & vltrò ad hoc orandi genus ascendere studeamus; hoc enim qui faceret, incassum sudaret, seque ipse perderet. Dei enim solius est huc nos sustollere. quin potius Redemptoris consilium secuti, infimum sectemur locum, nos etiam eo, quod habemus, indignos arbitrati, nec postulantes, vt nos altiùs euehat; sed potius totos nos in manus ipsius consignemus. Nouit siquidem ipse, quid nobis conueniat & expediat. Verùm mortificationi & humilitati, veræque rerum omnium abdicationi impensiùs vacare studeamus. Nam per hoc iter si ingrediamur, ad hanc ipse nos hauddubiè orationem sustollet: quin potiùs eo semper contenti simus, quod de nobis visum Deo fuerit statuere. atque hoc humilitatis est. Proinde suadebat, vt bonitati Dei confideremus, qui numquam suis deest amicis, & clausis oculis non cogitaremus, cur huic tam pauco tempore deuotionem concedat, nobis verò eamdem per tot annos deneget: omnia enim ad nostrum bonum & salutem contingunt. Cùm verò non amplius nostri simus; sed toti ipsius, quocumque nos demum ille conducere voluerit, haud inuiti sequamur.

Luc. 14.

E cap. 17. via ad perfectionem.

E cap. 11. vitæ.

Solatium ijs qui ad supernaturalē pertingere orationem nequeunt. 21. Alterum verò est, vt, qui ad hanc orationem supernaturalem nondum peruenerunt, vel pertingere eodem nequeunt, non indignè id ferant, neve animum despondeant. neque enim eadem omnes Deus viā conducit; & fortasse, qui se omnium crediderit infimum, ante Dei oculos supremum omnium occupabit locum, quin etiam supernaturale hoc orandi genus minimè est ad salutem necessarium, neue hoc à nobis Deus requirit; nec propterea hi minùs perfecti erunt; si modò virtutibus sedulò incumbant. quin etiam fieri poterit, vt maiora promerituri sint, quia maiorem molestiam

Non est hæc ad salutem necessaria.

ſtiam ſubeunt & laborem, eos Deus veluti fortes quoſdam deducit, & illa, quibus hic non fruuntur, in futuram ipſis vitam, omnia ſimul elargiendo, reſeruat. Conſiderent inſuper ac videant, veram humilitatē inprimis in eo ſitam eſſe, vt cōtenti ſint eo, quod de ipſis Deo viſum fuerit diſponere; neq; enim bona ea humilitas eſt, ſi electionem ipſi faciamus, ſed Domino Deo omnia committenda ſunt, qui exploratum habet, quo vnumquemq; ſit loco iuxta meritum conſtituturus. Ecquod verò euidentius Dei erga ſe amoris habere argumentum volunt, quàm quòd ſuæ eos crucis reddat participes? cùm ſingulare id lucrū ſit, noſtro nolle arbitrio lucrari, iacturæ metu: cùm numquam hanc incurrere ſinat Deus illum, qui bene mortificatus fuerit, niſi vt maius inde emolumentum ſequatur.

22. Aiebat denique, orationem, etiam ſublimiſſimam, ſemper ad operum praxin referri debere, quibus amorem, quo erga Deum ferimur, ſcilicet teſtemur: non ſatis eſſe rati, quòd orationi incumbamus, & frequentes conſolationes & inſignia Dei chariſmata habeamus; ſed ea faciam' oportet, quibus illi egregium obſequium præſtemus, & difficilia virtutum practicemus exercitia: atq; hęc demum veram eſſe notam, qua colligas orationem bonam eſſe, & gratias, quæ communicantur, à Deo deſcendere. Dicebat inſuper, eum, qui mortificationi, humilitati, reliquiſq; virtutibus non ſtuderet, etſi vel diutiſſimè orationi incumbat, paruum ſemper manſurum, & adeò non fore vt ad maiorem altitudinem excreſcat, vt ea etiam quam habebat minuenda ſit: atque animæ profectum non tam ſitum eſſe in ſæpè de Deo cogitando, quàm in eo ardenter diligendo; hunc porrò amorem firmo faciendi, operandi, & pro Deo patiendi propoſito comparari.

Circa finem ſeptima manſion.

Vera nota bonæ orationis.

In quo animę conſiſtat profectus.

De hac illa materia in quadam ad P. Hieronymum Gratianum epiſtola ſic ſcribit: *Quod ad interiora illa ſpiritus, illud ſanè melius, certius, & acceptius eſt, quod meliores in nobis relinquit affectus. non hic quædam intelligo deſideria, quæ illico nobis innaſcuntur: etſi enim illa bona ſint & laudabilia, interdum tamen non ſunt talia, qualia nobis amor proprius eadem depingit. Affectus dico operibus confirmatos, atque vt deſideria, quæ honoris ac gloriæ diuinæ promouendæ ſentimus, manifeſtè appareant in eo, quòd ſeriam gloriæ huius rationem habeamus, memoriamquе & intellectum noſtrum in illi placendo gratificandoquе penitus occupemus. Hæc namque vera eſt oratio, non verò blandimenta aliqua & deliciæ ſpiritus, quæ mentis palato arrideant. Equidem aliam orationem non deſiderem, præter illam, quæ me in virtutibus faceret proficere.*

Finem porrò non reperiret narratio, ſi vniuerſa, quæ oraturis præſcripſit monita, huc afferre velim. hæc tamen religio mihi fuit prætermittere, quòd perutilia ſint ijs, qui orandi ſtudio aut iam tenentur, aut ſaltem teneri deſiderant. Alia verò plurima, quæ particulares orandi modos ſpectant, ac proinde nonniſi pauciſſimorum ſunt,

studio omisi, vt, quibus ea necessaria sunt, in vitæ eiusdem, aut Mansionum libro eadem legant, ne hic æquo sim prolixior.

CAPVT IX.

DE EXIMIA EIVSDEM FIDE.

IAm particulares eiusdem attingendi virtutes tempus est, cùm pluribus de illarum parente, oratione, iam tractauerimus. Cùm verò omnium ipsarum basis & fundamentum sit fides, ab eadem ducamus initium: quamquam pluribus huic immorari non sit necesse; cùm, quæ sic à rebus mundi huius affectum omnem exuerat, ac pro diuino obsequio animarumque salute tam impigrè strenueque laborarat; non id aliter facere potuerit, quàm per maximam, & veritatibus ac bonis supernaturalibus confirmatissimam fidem. Et quamuis nec huiusce rei euidentem hanc rationem haberemus, hæc duo dixisse nobis dumtaxat sufficeret: Primum illud, tam singulariter hanc illi virtutem à Deo datam, nullam vt vmquam aduersus eam tentationem in animo senserit, vt ipsius manu quadam in scheda exaratum testimonium fidem faciet. Secundum, sua ipsam monasteria, tam primum, quàm reliqua omnia, ad fidei augmentum fundasse, & vt continenter in ijsdem fierent pro hæreticos oppugnātibus, & fidem Catholicam propugnantibus preces, ieiunia, & corporis afflictiones. Tam ingens quippe illius erat fides, vt sese omnibus crederet persuadere hæreticis posse, à vera illos fide delirare.

Rationes, quibus Teresæ fides cōfirmetur.

Hinc dicere solebat, quò minùs fidei intelligebat mysteria, eò illa se magis credere, & maiorem hæc sibi vicissim ex hac parte pietatem causari; quin imò non se vulgari idcirco gaudio repleri, quòd eadem ingenio & intellectu non comprehenderet, & hoc ipsam magis recolligere.

Teresa fidei mysteria magis credebat, quàm intelligeret.

Etsi cum viris eruditione præstantibus numquam non ageret, numquam tamen ab horum quopiam est percontata, quomodo hoc, vel illud Deus fecit? vel, quo hoc esse modo potest? imò talia ipsa ne scire quidem desiderabat. Nihil illi aliud opus erat, quàm cogitare, *Deus fecit omnia.* hinc etiam non habere se dicebat, vnde ipsum obstupesceret, sed vnde laudaret. Dicebat adhæc, si quid eorum, quæ orationis tempore videbat vel percipiebat, ad aliquid fidei contrarium vel legi diuinę repugnans ipsam perpulisset; minimè sibi necessarium futurum Doctores consulere, aut alia quępiam eius examina adhibere; quia confestim collegisset, à cacodæmone id suggestum fuisse.

Visionibus fidei cōtrarijs non est adhibenda fides.

Capite verò vitæ suæ trigesimo hæc scribit verba: *Veniebant ad me trepidan-*

dantes, ac dicebant, periculosa esse tempora, ac futurum fortasse, vt aliqui me falsò apud sacros Inquisitores deferrent. Hoc verò risum mihi mouit: hac enim in parte numquam timui. Paratam namque me sentiebam pro fidei articulorum defensione mille mortis genera subire potiùs, quàm vt aliquid quispiam in me vidisset, quod vel cum minima Ecclesiæ cerimonia, vel aliqua sacrorum voluminum veritate pugnasset. Quare monebam eos, horum ne timore tangerentur: non exiguam enim animæ meæ crucem futurum, si vel minimum in eadem latuisset, ob quod fidei me Quæsitores oportuisset timere: addebam me insuper, si aliqua eius subesset rei mihi suspicio, vltrò ipsos adituram, & meipsam apud illos accusatricem fore, &c.

Teresa Inquisitionē non metuebat.

Atque vti id de se scripsit, sic etiam opere præstitit, cùm vltrò ac sponte sua, nulla accusatione præmissa, sacri illius tribunalis assessores adijt, ea dumtaxat de causa, quòd, si qua in re à recto deflecteret sensu, per ipsos reuocari in viam, vnde declinarat, optaret. Ita namque de se ipsa in commentario rerum Hispali gestarum scripsit: Franciscus enim de Soto & Salazar de sacris Inquisitoribus vnus, qui deinde Salmantinus Episcopus decessit, cùm Abulam perrexisset; hunc ipsa de omnibus spiritus sui rebus consuluit, idq̀ue ea, quam diximus, intentione ac scopo. verùm cùm hoc ad suum minimè is tribunal spectare asseruisset (cùm quidquid ipsa videret & intelligeret, hoc ipso magis in fide Catholica confirmaretur) cum Magistro Auila suasit suis de rebus vt conferret, & quodcumque is demum censeret, eo ipsa acquiescens niteretur. Quidquid etiam de vitæ suæ rebus & orandi modo scriptis crediderat, Dominico id Bannesio per se tradidit, vt id ipse sacro Inquisitionis Concilio nomine suo offerret. quod etiam scripti genus cum multo tempore apud Gasparem Quirogam Cardinalem Toletanum, eiusdem consessus Præsidem mansisset; demum illius & omnium qui ipsum inspexere calculo approbatum, hoc ipso anno duodenonagesimo lucem adspexit.

Teresa Inquisitores adit.

Teresa vitā suam Inquisitoribus legendam dat

Magna etiam anima eius consolatione perfundebatur, quotiescumque considerabat, Ecclesiæ se esse filiam: vti liquidò tum patuit, cùm ad extremum vitæ terminum venisset; nam hanc gratiam magna animi gratitudine recolens, iteratò id ac sæpiùs repetebat, vti libri tertij capite postremo dixisse memini. Inde verò ortum habebat singularis illa, qua non erga Venerabile Eucharistiæ Sacramentum solùm, sed & erga sacras imagines, & Ecclesiasticum officium, quod magna quadam pietate ac intimo pietatis sensu persoluebat, ferebatur, reuerentia; nec inferior erga omnes eiusdem cærimonias, etiā minimas; quin etiā erga grana ac rosaria benedicta, qualia semper aliqua & ipsa penes se habebat, & à suis gestari perpetim volebat, vt concessas à summis Pontificibus tum Ordini vniuerso, tum per singularia diplomata Indulgentias lucrarentur. Exprimi non potest, quàm mirabiles ipsa affectus erga aquam lustralem præferret, ob sin-

Teresę cōsolationi est, quod Ecclesiæ esset filia

Teresæ erga aquam lustralem fides.

singularem qua in ipsam ferebatur fidem. de qua primo & trigesi no vitæ suæ capite sic locuta est: *Frequenti experimento didici, nulla re dæmonas fugari citiùs, vt deinde non redeant, quàm huius aspersione. Crucis quidem signaculo etiam pelluntur, sed confestim redeunt. Maior igitur aquæ huius vis sit oportet.* His tamen verbis efficere non vult, nec statuere, cruci minorem ad effugandos diabolos, quàm benedictæ aquæ efficaciam potentiamve inesse, cùm nimirum in alijs seciùs contingere queat; sed id tantummodo commemorat, quod sibi interdum contigit.

Deinde verò sic scribit: *Equidem singularem quamdam & notißimam in anima mea consolationem sentio, quotiescumque hac me aspergo; certum verò est, talem mihi vt plurimum recreationem velut gaudiū quoddam interius, quo vniuersa anima confortatur, accidere, vt verbis id ipsa exponere non possem. Neque id quidem solū nuda opinio est, neu quid, quod nonnisi semel mihi acciderit, sed quod sæpenumero iam comperi, & quidem diligenter aduertens. Dico igitur, quemadmodum si quis maximo in ardore constitutus, & ardenti cruciatus siti, frigidam biberet, totus deinde refrigeraretur, ita se hic rem habere. Equidem ita mihi persuadeo, magnum esse, quidquid Ecclesia decreuit; & summopere delector, viso tantam verbis his inesse efficaciam, vt eam etiam aquæ communicent; vt appareat nimirum, quantopere discrepet ab eo, quod benedictum & sacratum non est.*

c. cap. 34. via perfect.

Si quando dicentes audiret, optare se eo vt vixissent tempore, quo in vita hac mortali Dominus mortalis degebat, apud se quærendo dicebat, cùm in sanctissimo hunc altaris Sacramento præsentem haberent, quid aliam anxiè præsentiam exquirerent? Hinc ipsa plurimorum spatio annorum, quoties augusta Eucharistiæ obiret mysteria, non eadem minori accipiebat reuerentiæ sensu, quàm si corporeo in schemate suo succedentem eumdē Dominū tecto conspexisset. Quo ad res fidei, hoc ipsa documentū initio commentarij in Cantica præscripsit, quo loco de quadam libri illius sententia, quam non intelligeret, tractans, (quam etiam non intelligere magnam illi voluptatem & consolationem afferebat) in hæc scribit verba: *Quia, carißima mea, non est necesse animam tam multa videre; nam quæ tenui cuiusque ingenij modulo hoc in mundo comprehendere valemus, eam nec tam acutè videre, nec tam reuereri Deum faciunt, quàm ea, quæ nullo modo comprehendi valent vel intelligi. Quapropter seriò vobis commendo, vt, cùm aliquem legeritis librum, vel concionem audieritis, vel denique aliquod fidei nostræ mysterium cogitatione perpenderitis, quod commodè facileq; percipere non potestis, in illo intelligendo adeò vos nō torqueatis, nec cogitatione intensa in intimū illius sensum penetrare velitis. Multa siquidē sunt, quæ à mulierib. propriè nequeūt intelligi, imò ne à viris quidem. Si quādo Domino visum fuerit, vt ipsum intelligatur, Maiestas eius ea facit intelligere, quāuis nullum à parte sua laborem homines huc conferant. Hæc tam de mulieribus, quàm viris, qui quidem scriptis & eruditione sua veritatem propugnare non debent, dicta volo: nam eos, quos huc Dominus ad statum vocauit, vt nobis eadem eruditione sua decla-*

Mulieres torquere se nō debēt, vt intelligant, quæ cōprehendere nequeunt.

declarent, suum torquere ingenium debere iam verisimile est; quod ipsis etiam in meritum cedit & gloriam. Nos verò mulieres simpliciter admittere par est, quæ Dominus nobis dignatus fuerit conferre; quæ verò negauit, eadem vt comprehendamus, nimiopere mentem non discruciare; sed lætari solummodò, vbi ad animum reuocauerimus, tam potentem nobis Deum ac Dominum esse, vt vel vnicum verborum eius sexcenta in se mysteria comprehendat, nos verò huius ne initium quidem percipere.

CAPVT X.

DE SINGVLARI ILLIVS IN DEVM amore, & insigni huius perfectione.

QValem habuerit spem, & quàm ea solida & firmiter radicata esset, pluribus opus non est ostendere; nam cùm spei fundamentum, Apostolo testante, sit fides, facilè iam videre est, quàm solidè illa niteretur, tam bono fundamento inædificata. Deinde è magna illa lætitia ac iucunditate, quam in maximis suis sentiebat laboribus, sicuti pòst suo dicturus sum loco, nec non ex ingentibus atque arduis quæ aggrediebatur operibus, neminem non videre existimo, quàm viua in præcordijs eius spes efflorescеret. Quamobrem satiùs fuerit de feruenti eius erga Deum loqui charitate: etsi (si modò verum sit, quod Pontifex docet Gregorius, & fatentur omnes, nempe operationem amoris esse notam & tesseram) quæ tantum præstitit, quæ vsque eò elaborauit, quæ pro Dei gloria tam multa subijt, præsertim tot obstaculis ac maleuolorum persecutionibus remorantibus, tanta in rerum penuria, tot morborum incommodis, ijsque grauibus admodū & propè quotidianis prostrata, quàm illius amor ardens, quàm succensus fuerit oportet. Libri, quos scripsit, ardentibus pleni sunt (nam ex abundantia, quæ illius in præcordijs natabat, non poterat os eructando non loqui) desiderijs, quibus diuinam promoueri optabat gloriam. Hinc illi imprimis congratulabatur & congaudebat de bonis quæ habebat: &, quoties in Symbolo Niceno regni Christi non fore finem audiebat, maximo in seipsa gaudio perfundebatur. Repleti sunt & alijs desiderijs, incensa inprimis moriendi voluntate, vt per mortis ianuam ad dilectissimi sui admitti conspectum posset. vnde & hoc in mundo quotidie viuens moriebatur, se viuere necessariò debere cernens; & non antè fieri posse, vt illius conspectu frueretur, quàm hoc ipsam carcere mors educeret; & hanc nulla sibi procurare arte licere, sed tamdiu necessariò expectandam, quoad eam Omnipotens emittere dignetur. Vnde moriebatur, quòd nondum moreretur, & viuere volupe illi esse non poterat; nec non graue illi erat vitam ferre, nec aliter hanc se ferre aiebat,

Hebr. 11.

Hom. 30. in Euangel.

Opus probatio amoris.

Teresæ desideria gloriæ diuinæ inaugendæ.

Item moriendi.

quàm quòd illam Deus ferret. Quare quoties horæ signum dibatur, interna quadam voluptate is eam demulcebat sonus; quòd hoc sibi pacto Deum propiorem reddi crederet. Imò verò retinere seipsa non poterat, quin mortem ab Altissimo ardenter expeteret: hinc quadragesimosecundo libri, cui Via ad perfectionem est nomen, manu exarati capite (quod in editis nonnullis deest) hæc habet: *Vos verò, carissimæ, petite, vt quidem vobis videbitur; equidem nullum, interim dum viuitur, remedium comperio: hinc à Domino ipsa ardenter efflagito, vt me ab omni perpetuò malo liberet. Ecquodnam, quæso, carissimæ, in hac vita bonum reperimus, cùm tam magno excellentiq; careamus bono, & ab ipso absentes simus? Libera me Domine ab hac vmbra mortis, &c.* Subnectit verò: *Libera me iam Domine Deus meus ab omni malo, ac me digneris ad ea perducere loca, quæ omnigenis redundant bonis. Quidnam, obsecro, hic amplius exspectent illi, quibus iam ex parte manifestasti, quid sit mundus, quiq; viuam eorum habent fidem, quæ ipsis à Patre tuo æterno reseruata sunt?* His adscribam, vtpotè ad rem egregiè faciens, quod sua ipsa manu ad Confessarium scriptum transmisit: *Tota hesterna die maxima in solitudine animi versata sum: nam, præterquam sacræ communionis tempore, in me experta vix sum Resurrectionis Christi festum fuisse, nullumq; in me ea operata effectum est. Vesperi porrò cùm in aliarum monialium agerem contubernio & carmen quoddam spirituale ab illis cantari audissem, quo durum esse dicebatur & acerbum sine Deo debere viuere. Atq; vt ipsa iam in animi angore versabar, quam auditum carmen in me operationem fecit, adeò quidem singularis fuit, vt manus mihi cœperint obstupescere, & nullo hunc ipsa stuporem impedire modo potuerim: nisi quòd, vt ipsa à me per raptus gaudij excedo, ita anima permagno suspendatur dolore; adeò vt & alienata maneat. & id hactenus nondum intellexeram, quin imò paucis abhinc diebus tam vehementes experiri impetus non videbar, vt solebam. & modò mihi videtur id, quod dixi, eius esse causa, vel ipsamet nescio quid causæ esse queat. antea enim eò nondum pertingebat pœna, vt me à meipsa egredi compelleret, & cùm adeò ea intolerabilis sit, & ipsa sensuum vsum haberem, horribiles me edere voces compellebat, easdem vt coercere non possem. Iam verò, cùm eadem aucta sit, ad hunc demum mentis excessum res deuenit; & iam multò percipio meliùs, quàm percepi hactenus, id quod Deipara habuit: nam, vti dico, non intellexi quid esset excessus. Corpus autem adeò fractum inde & debilitatum mansit, vt etiam hodie hæc ipsa non nisi maximo cum cruciatu scribam: manuum quippe articuli quodammodo loco moti & enerues dolore vexantur.*

Quomodo mors optanda.

Hæc Salmanticę contigere, primo post constitutum illic cœnobium anno; quæ accepi ab ea, quæ & præsens adfuit, & vidit, & carmen ipsum cecinit, cuius id erat exordium, *Vean te mis ojos dulce Iesus, bueno*, &c. id est, *Videant te oculi mei suauissime atque optime Iesu*, vnà cum suis responsorijs. Cùm verò intimum animæ eius hoc carmine ferirent desiderium, adeò sensus expers mansit, vt velut exanimis cubiculo efferenda, &

da,& in lectulum reclinanda fuerit, atque hæc alienatio mentis vtcumque diuturna fuit: adeò vt etiam die postera sui quodammodo impos manserit. Inde hęc ad Confessarium suum verba scripto misit: *Vehementia hac moriendi desideria & impetus nonnihil me iam dereliquerunt, ac præsertim iam inde à festo D. Magdalenæ die, quo firmiter in animum induxi meum, libenter hac in vita superesse, vt maius ac diuturnius Deo præstarem obsequium; nisi quòd adhuc interdum illius videndi, etsi vel totis obnitar viribus, & quidem frustra, desiderium recurrat.*

Adeò quidem in Deum absorpta erat, vt, cùm quidam è Confessarijs eiusdem, vir eruditione spectabilis, quocum suis de rebus sincerè conferebat, & quem suorum nihil celabat, quodam ex ipsa die peteret, quomodo suum ipsa quotidie tempus dimetiretur (credebat enim, aliquot ipsam de die horas orationi dedicare, ac deinde aliarum se rerum tractationi impendere) huic hunc ipsa in modum responderit; non posse quempiam ita alterius amantem fingi, amato ne ad momentum quidem carere valendo, vt ipsa Christi Domini amans erat, cum ipso sese oblectando, semperque illi & de illo loquendo. Continua Tereiæ oratio

Vna è causis, ob quas maximo in imagines studio ferebatur, hæc erat, quòd ardentissimo in Deum & Sanctos desiderio raperetur: hinc cùm aliquam Redemptoris, vel sanctissimæ Matris eius in manus imaginem acciperet, iucundum erat audire, quibus eamdem compellabat verbis, tantum amorem & cordis teneritudinem spirantibus, vt anima eius dilectione liquefieri videretur. Amor Teresæ erga Deū. Erga imagines, &c.

Sæpè eam tam vehementes atq; acres amoris diuini impetus occupabāt, vt deficeret animo, & annihilaretur, nullaq; eorumdem sibi auertendorum ratio superesset, nec seipsa caperet, sed vita illam deficere videretur. Quin imò vt certum habetur, quandoque illam defecturam fuisse, (quia amoris huius ea erat magnitudo, vt illi ferendæ natura eius par non esset) nisi exstaticis eamdem raptibus, quos tum illi Dominus communicabat, imminuisset ac temperasset: per hos enim fiebat, vt anima eius insigni gauderet quiete, & interdū etiā vel videre specimen aliquod rei eius, ad quam anhelabat, & interdum etiā alia audire illi satisfaceret. Ac tum quidem abditissimum & quietissimum totius domus locum consectabatur. Fuit, cùm Matutino officio egrediens in secessum aliquem ac cellam domesticam clam concederet, in qua sine vllo prorsus lumine, frigido corpore, ac velut emortua reperiebatur; ac monialibus quæritātibus amplius in sua esse negabat potestate ipsum impedire. Iam hac de re, deque admirabili illa Seraphini visione, sagitta cor illius ferientis, ac diuini amoris flamma cor succendentis, quod illa visum aliquoties vidit, suprà libro primo locuti sumus. Adeò porrò immensus hic erat amor, vt, quamuis alijs se in rebus imperfectam crederet, sentiret tamen semper ardenti se in Deum amore ferri, & hic magis indies increscebat. *Cap. 30. vita.*

Eius in Deū amor.

Dicebat adhæc, se quidem exultaturam, si alios in cœlo maiori se gloria videret donatos; nescire tamen, num exultaret ac congauderet, si alius se magis Deum diligeret.

Quo arderet desiderio, vt aliqui Deo famularentur

E Cap. 34.

Omnia laborum & ærumnarum propter Deum susceptorum genera parua illi videbantur: hinc & pœnitentias & austeritates, tametsi grauissimas, nullo ducebat loco. Imò plures haud grauatim subijsset mortes, vt vel vna dumtaxat anima Deo deseruiret. Etsi verò omnes omnino homines quàm maximè Deo cuperet famulari, si quos tamen videret singularibus quibusdam à Deo talentis donatos, quos eius obsequio imprimis aptos fore censebat, quàm ardentissimè eos in animi penetralibus desiderabat à Deo ad illud euocari, & in peculium assumi. Nonnumquam quidem adeò vehemens & anxium illud eius erat desiderium, vt se ipsa compescere haud valeret. Quare omnem statim, quam poterat, adhibebat diligentiam & summo cum feruore preces ingeminabat, Domino sic supplicans, *Respice, Domine, aptum hunc esse, qui in amicum tuum cooptetur.*

Cur rigorē in sua induxerit monasteria.

Bonorum ruina, hæresum propagatio & quotidianæ Ecclesiæ necessitates animum eius mirè excruciabant; hinc assiduas hæc oculis lacrymas exciebant, & vt corpusculum frequentiùs rigoribus attereret, in causa erant. Vt & hanc fuisse libro secundo rationem dixerimus, cur tantam in cœnobijs suis rigorem seueritatemque vitæ voluerit obseruari. Nulla ei quoque accidere mors poterat grauior, quàm cùm metuebat animo reputans, ne fortè Deum crimine aliquo offendisset. Atque hæc ipsam cogitatio sic interdum affligebat, vt quadam vice tota lacrymis madescens, humi enixè dilectum sit deprecata, ne quid huiusmodi vmquam permitteret. A quo audiuit, non esse, quòd hoc se nomine anxiè distorqueret, quin imò certò sibi persuaderet, in eius se gratia esse: neque enim talem amorem erga Deum, quo ipsa inæstuabat, & eos pietatis sensus, quos eius animæ conferret, cum letali aliquo posse scelere simul consistere.

Dominus Teresæ asserit, ipsam in gratia esse

E Cap. 35.

Quomodo Teresa recrearetur, si quando quid faceret ad diuinam spectans gloriam.

Si quid ageret sensualitati graue, valdeque eius desiderio repugnans; vbi ad animum reuocabat, ad maius illud Dei obsequium referri, tantam in se ipsa lætitiam & voluptatem sentiebat, quòd illi hoc modo gratificaretur, vt omnem, quam huius in executione patiebatur, pœnam nihili faceret. Quò autem magis sua Dei causa consolatione se priuari videbat, eò illi etiam erat gratius eadem carere: adeò vt, quamuis ob consolationis amissæ iacturam dolere & affligi voluisset, minimè potuisset.

E Cap. 37.

Quidquid occurrebat impedimentorum exteriùs, ipse etiam cibus, potus, somnus, & quidlibet negotiū intercidens, quo cū Domino esse, ac suaui eius conuersatione potiri impediebatur, graue illi erat & peracerbum. Idem tamen Dei amor, qui doloris huius & pœnæ erat occasio, ita ipsam adurebat vehementer, vt omnibus læta adeò hilaritate sese negotijs & promptitudine exteriori impenderet, perinde ac si gratissima & optatissima illi extitissent.

Sem-

Semper magna quædam & singularia in Dei obsequium opera effi- E Cap. 30.
cere gestiebat, à quorum executione arceri, & adferre non posse à parte sua, quæ ad eius generis opera necessariò requiri censebat, qualia nimirum sunt corporis valetudo, vires, talentum & libertas ad animas Deo lucrifaciendas, generosum animum eius maximè discruciabat. Si quando prostrata se valetudine maiora exequi impeditam videret, satis illi erat & consolationi, si vel aliquid etiam minimum faceret; qualia, gratia verbi, sunt ramusculis ac floribus imagines conuestire, oratorium euerrere, aliaque generis eiusdem. Ardentissimè quoque desiderabat Deum ab omnibus coli & laudari, & eius Ecclesiæ fines longiùs proferri; quin imò omnis eiusdē oratio huc ferè tota referebatur, & rarissimè sui ipsius causa Deū orabat: vt quæ purgatorio apud inferos igne cruciari parū moraretur, si vel modicum Ecclesiæ fieret incrementum.

Desiderium Teresæ vt Ecclesiam suam promouere Deus dignetur.

Vt maius cum Deo agendi sibi temporis suppeteret spatium, externorum quàm poterat maximè declinabat commercium, etsi vel maximè necessariorum, & consanguineorum: & cum solis illis ipsi volupe erat conferre, qui orationi sese dabant, quosque Dei amor, vti se sauciasset, horum siquidem conuersatio consolationi illi erat ac voluptati.

Cùm Hispali domum fundaret, appulit illuc ex Iudæa reuersus frater eius Laurentius Cepedius, qui tum sorori, tum monialibus omnibus insignem in monasterij fundatione operam nauauit. scrupulis igitur agitari ac religione moueri cœpit, (etsi omnis nonnisi de rebus ad animæ eius incolumitatem, & rerum illius directionem spectantibus sermo esset) num Constitutionum decretum violasset, suadentium, vt ab omni se moniales consanguineorum affectu sequestrent. Cogitanti igitur, satiusne foret hanc cum fratre communicationem abrumpere, seque diuertere, respondit Dominus, *Nequaquam, filia mea, nequaquam: neque enim aliter Constitutionibus ipsa tuis obstricta es, quàm quatenus legi eæ meæ conformes sunt.* Amor hic in causa erat, vt animam illa semper purissimam haberet: de qua hoc modo suo in commentario, cuius ego septimo libri huius capite memini, confessarius eius locutus est: *Religiosa hæc puram adeò habet conscientiam, vt quotquot eius delicta in confessione accipimus, & cum eadem persamiliariter communicamus, quin imò eiusdem sodales, eamdem obstupescamus: dici verè namque potest, quidquid animo voluit, quidquid agit, Deum esse, ad honorē diuinū cuncta ac spirituale animarū emolumentū referri. adeò, vt ne minimum quidem, quacumq; demum de causa, veniale crimen contraheret, si modò sciret id esse huiusmodi, vt omne illius eò studium referatur, quomodo melior indies euadere, & ad perfectionem peruenire queat.*

Conscientiæ Teresæ puritas.

Teresæ ui- uēdi ratio Angelica potius quàm humana.

Alius è Confessarijs (quem F. Petrum Iuagnezium fuisse mihi persuadeo) viuendi eius rationem Angeli cuiusdam videri potiùs ait, quàm creaturæ alicuius humanæ.

Prolixior æquo forem, si quidquid hoc in genere dici queat, huc afferre velim. Verùm quoniam Christianæ vitę perfectio in charitate potissimum consistit, duo hic aut tria exempli loco depromam è quibus quadamtenus patescat, ad quàm sublime perfectionis ipsa apicem Teresa pertigerit. Primum est: Cùm ad Hispalensem fundationem abiens secūdam Paschatis solennitatem in oratorio quodā haud procul ab Ezija perageret; mente recolere cœpit, qualem sibi aliàs hoc in festo gratiā Omnipotens cōmunicasset: vnde natum subitò illi desiderium, insigne aliquod ad gratificādum vicissim ei obsequium præstandi. Cumque varia id genus obsequia cogitatione versaret, nullum occurrebat, quod non aliàs à se factum esset. Igitur post diutinam cogitationem nouum aliquod occurrens, etsi id difficillimum foret, opere etiam ibi præstitit; quod tum commemorabo, cùm de obedientia eiusdem dicendi erit locus. Secundum id esto: In omnibus quæ constabiliuit monasterijs, iam inde vsque ab primo ad postremum, nihil vmquam quà facto, quà verbo etiam minimum, quod ad diuinum facere nosset obsequium, vel in ipsorum fundatione constituenda, vel in illorum necessitatibus prospiciendo, vel in fautorum amicorumque gratia procuranda, prætermisit. Tertium denique: Inde vsque ab Abulensi sede constituta, quin etiam aliquot antè annis, quoad demum de vita decederet, nulla vmquam adeò vehementi impetita tentatione fuit, quæ intermittere ipsam cogeret, quod ad ampliorem Dei facere gloriam vel ipsa nosset, vel ab alijs audiret. Nec verò vulgari quadam ratione id ab ipsa fiebat; cùm etiam voto se obligasset, in omnibus se rebus non modò quod Deo placeret ac gratum foret, sed etiam ea, quæ illi gratiora, magis placitura, & ad maiorem eiusdem tendentia gloriam, & maioris perfectionis occasionem sibi fore intelligeret, facturam. Id porrò votum non ad minoris momenti res, (vt scrupulis hoc modo occurreretur) sed ad maioris referendum intelligebat. Cuiusmodi ipse votum nec legi vmquam, nec audiui Sanctum quempiam emisisse. quod qui nudè concipit, si modò sciat, quid faciat, næ apertissimum eum altissimæ ac singularissimæ cuiusdam perfectionis signum edere censeo: eò etiam magis, cùm, quæ id concepit, conscientiam adeò haberet anxiam ac meticulosam. Non enim id sine maxima rerum omnium creatarum abdicatione, sitientissimo Creatori complacendi studio, & singulari in animam ac passiones eiusdem dominio poterat fieri. Nec verò leuiter id & temerè ipsa nuncupauit, nec quid ageret, aduertendo, sed consultò admodum, & Generalis sui & Commissarij Apostolici nutu & assen-

Teresæ perfectio exēplis declaratur.

Diuino obsequio Teresa studet in monasteriorum fundationibus

Vouet se facturā, quidquid ad maiorē Dei facere sciręt gloriam.

Votum hoc temere emittendum non est

assensu accedente. Quid igitur, ipsum adeò integrè perfecteque tot spatio adimplere annorum? ecquæ verò eiusdem adimpletione spiritus diuitiæ comparari? quis meritorum cumulus coaceruari? quàm ad sublimem euehi gloriæ gradum quis possit? Quoniam verò Deus fidelissimus est, amantes se diligit, & magnum amorem celare nonnisi difficillimum est; hinc vicissim ipsam amicè recreabat, & verbis quàm amicissimis persæpe compellabat, quibus suum erga ipsam amorem testabatur. Libro vitæ suæ quædam sibi à Domino aliquando dicta repetens verba, inter alia hæc refert: *Sed ne mihi persuaderem, ipsum mei memoriam deposuisse; quia numquam ille mei obliuiscebatur; sed necesse me esse facere, quod in me esset. Nec verò sine pietate quadam & consolatione hæc à Domino mihi verba dicebantur, additis etiam verbis alijs. qua re tam insignem in me contulit gratiam ac fauorem, vt dicere ea non valeam. Hæc, quæ mox addam, sæpiùs mihi à diuina eius maiestate in magni amoris testimonium iterata sunt: Mea iā es tota, filia, & vicissim ego tuus. Quæ verò identidem repetere soleo, quæq; meo quidē iudicio vt verißima dico, hæc sunt: Quæ de re solicita esse debeo, nisi de te, Domine?* E cap. 39.

Quadam ipsam vice cùm reprehendisset Dominus, quòd id, in quo versabatur, dubium planè non deponeret, num scilicet, quæ patiebatur, diabolo auctore fierent, necne; maximopere contristata est; & ecce statim magna cum suauitate & mentis teneritudine illi ait, ne se affligeret, vel torqueret; scire se, per illam non stare, quo minùs se libenter obijciat ijs, quæ ad obsequium suum spectarent, &, quidquid tum ipsa vellet, ad exitum se perducturum (& ita reuera contigit) vehementem erga se amorem respiceret, qui in corde eius quotidie magis magisque increscеret ad se ardentius diligendum; & hoc illi certissimum argumentum fore, hæc dæmone auctore minimè fieri. Addit insuper: *Quadam suasit mihi vice magna me amoris significatione consolando, ne contristarer, in hac enim vita fieri non posse, vt in eodem semper viuamus statu: quandoque enim me feruore mentis exæstuaturam, quandoque omni prorsus cariturам; interdum distractionibus turbandam, aliàs in quiete futuram, interdum etiam tentationibus exagitandam: verùm spem in ipsum conijcerem, & nihil formidarem.* Quodam die cùm affligeretur, quòd se corporeis videret necessitatibus seruire & obsecundare debere; apparens illi Dominus, & consolando demulcens suasit, vt quidquid corporeæ necessitati impenderet, sui causa id faceret, & hanc molestiam æquanimiter perferret, quòd vita eius alijs necessaria foret. Cap. 40. Non semper eodē in statu manere quis in vita hac potest.

Hæc porrò quadam in charta exarata per illam exstant: *Ad hoc vsque manè hac in afflictione versata sum, cumque in oratione agerem, magno quodam in raptu spiritum putaui meum ad vsque æterni Patris conspectum à Domino delatum; atque hunc illi dicentem audire, Hanc tibi reddo Pater, quam mihi dedisti. ac tum videbar illi propiùs admoueri. Non est porrò hoc imaginarium* quid,

quid, sed res certissima, tantasq; spiritus includit blanditias, vt verbis exponi eæ non queant. Tum ille mihi verba quædam insusurrauit, quorum modò non recordor; quorum quædam eò spectabant, vt gratiam mihi se communicaturum spenderet. Atque hoc ille me pacto aliquanto temporis spatio apud se detinuit.

Alijs in schedis hæc quinque, quæ sequuntur, scripta reliquit. Primum quidem, quod contigit primo quo Incarnationis monasterio præfuit, anno: *Posthac, inquit, perseueraui in eo orandi modo, quem modò seruo, in quo nimirum anima cum SS. Trinitate versatur: ac videre videbar, Patrem æternum ad me accedere, meq; amicissimè compellare, hacq; inter alia mihi dicere, suum erga me amorem patefaciendo: Dedi tibi filium meum, ac Spiritum sanctum, & hanc Virginem; quid dare mihi ipsa potes?*

Alterũ id est: *Aliàs hæc ad me Dominus verba protulit: Noli metuere filia mea, vt quis te à me diuellere queat. Tũ se mihi per visionem imaginariã, vti & aliàs admodũ internè repræsẽtauit dextrãq; mihi suam porrexit, dicens: Respice clauũ hunc; futurus enim est signũ & arrhabo, iã inde ab die hoc, sponsã meã te fore: hactenus id quidẽ ipsa promerita nõdum eras. posthac honoris mei studiosissimè rationem habebis, nõ modò vt Creatoris, Regis, ac Dei tui, verũ etiã vt vera spõsa mea: honor quippe meus iã tuus est, ac tuus meus. Gratia porrò hæc tã eximiã in me operationem effecit, vt intra me contineri ipsa non possem, & sensuum propè defectum patiens, Dominum rogaui, vt vel meam extenderet adaugeretq; vilitatem, vel non tantos mihi conferret fauores. nam reuera eisdem natura mea ferendis impar videbatur. Et eo ipso die tota imbuta ac perpluta mansi. Magnum inde postea animæ emolumentum percepi, quamquam etiam maiorem quamdam confusionem & afflictionem, quòd tam singularibus partia fauoribus obsequia non afferrem.* Contigit id secundo Præfecturæ eius in Incarnationis cœnobio anno, in octaua sancti Martini Episcopi.

Teresam Dominus consolatur

Tertium porrò hoc est: *Postquam à sacra Synaxi reuertissem; visum mihi est apertè admodum Redemptor Iesus ad latus meum assidere, & amicissimis me verbis & sermonibus consolari, his inter cetera: Ecce me, filia mea: nam ego sum; tuas mihi ostende manus; quas acceptas suo ille lateri videbatur inserere, dicens: Respice vulnera mea, non es sine me: vitæ huius breuitatem pertransi.*

Dicit, quid quid habet, illius esse.

Quartum factum est tum, cùm ad Hispalensem fundationem constituendam iam abierat: *Tum mihi Dominus ait: Nosti iam, quod sit te inter & me connubium, ac proinde quod habeo, tuum est: vnde omnes tibi, quos passus sum, dolores & labores cedo, & ideò hos à Patre meo velut proprium quid exigere potes. Et tametsi iam dudum scirem esse nos horum participes: iam tamen modo quodam adeò differenti facta particeps sum, vt magnũ quemdam mihi nacta viderer principatum: nã qua mihi hãc gratiam familiaritate præstiterit, exponi hic non potest. Videbatur hãc Pater donationem admittere, & ratam habere. ex illo verò tempore longè alia ratione attendi ad ea, quæ Dominus passus est, velut ad proprium meum peculium, atq; hæc me cogitatio mira voluptate perfundit.*

Quintum denique hoc est: Cùm nocte quadam grates Domino ob acceptum ab eodem beneficium persolueret, audiuit ab illo: *Quid à me postulas, carissima, quod non præstem tibi?* Quorum verborum occasione sic in vitæ historia scribit: *Cùm importunis à Domino precibus postularem, vt cuidam, cui ipsa deuincta ob gratitudinem eram, oculorum vsum, quem propè totum amiserat, cuiusque commiseratione tangebar, redderet; vererer que, ne in postulando ob mea scelera repulsam paterer; mihi, vti aliàs frequenter, se spectandum Dominus dedit, ac manus suæ sinistræ plagam cœpit ostendere, & dextra ingentem sinistræ infixum clauum educere. Videbatur porrò vnà cum clauo etiam carnem euellere, quod nonnisi grauissimo cum dolore fieri videbatur, qui etiam me ad ei compatiendum excitauit. tum ad me ille conuersus, ne dubitarem, suasit, quin, qui mei causa hæc passus erat, multò ea potius ac faciliùs concederet, quæ ab ipso postulando contenderem. Quinimò se recepit, quidquid vmquam efflagitarem, id illico mihi concessurum; quòd me nihil petituram nosset, quin suæ id esset gloriæ conforme. non illubenter se proinde postulatis his meis modò morem gesturum. Monuit etiam, considerarem se, etiam tum, cùm nondum illi famularer, nihil penitus eorum, quæ ab ipso poposcissem, vmquam mihi denegasse, imò eadem etiam longe quàm petere possem, meliùs concessisse; quantò verò magis modò, cùm se à me diligi sciat, ac proinde hac de re certa essem, &c.*

Cap. 39.

Promittit se Dominus omnia petita ab illa concessurũ.

Etiam in ijs, quæ ad corpus spectant, interdum Dominus ipsam oblectabat. Nam cùm attrita valetudine, & stomacho admodum imbecilli, Abulæ decumbens, infirmarum præfectæ diceret, se, quòd os aridum haberet, melonis sacculenti gustandi desiderio, quo ipsum recrearet palatum, teneri; si tamen nullus domi esset, eum aliunde petere vetaret; ecce, cùm nullum ad manum ea melonem habens, hec foris eum quærere, vetante id Teresa, ausa cibum illi alium deferret, & is iam, quòd ægra hunc abnuente stomacho non gustaret, auferendus esset; datum signum ad orbem versatilem: quò euocata ostiaria, medium in eodem melonem reperit; quem qui attulisset, neminem videbat, nec vmquam postea rescitum est. Huiusmodi illi sæpenumerò aliàs contigerunt, sed pleraque ipsa silentio suppressit.

Etiã corporaliter Teresã Dominus consolabatur.

Ex hisce Domini fauoribus & incenso genuinæ cuiusdam filiæ, quem in se sentiebat, amore amica quædam in ipsa libertas nascebatur, tametsi reuerentialis; nec non candor quidam & libera sinceritas, qua Deum familiariter, & non minus confidenter, quàm patrem filia solet, à quo se tenerrimè diligi nouit, compellabat. Hinc cum ipso se consolabatur, cum ipso expostulabat, & suauians deliciabatur: vt sæpiùs in vita illius legere est. Exempli loco sit, quod eiusdem capite septimo & trigesimo scribit: *Quid, Domine mi, an non tibi sufficit, quòd in hac miserabili me vita detineas, & id ipsa tui causa patiar, ac viuere velim, vbi tot*

Teresa ita cu Deo liberè agebat, vt cum patre suo filia.

obstacula & remora sunt, quò minùs te fruar? vbi me etiam necesse est comedere, dormire, occurrentia negotia agere, & cum omnibus conuersari, & hac omnia propter te non inuita sustineo: Adhac nosti, Domine mi & Deus meus, maximum hac mihi tormentum afferre, & quòd tantillo illo spatio, quod mihi, vt te frui valeam, superest, te mihi abscondas? quomodo hoc cum misericordia tua consistit & compatitur? Quomodo id ferre potest amor tuus, quo me prosequeris? Crediderim Domine, si modò fieri posset, vt me à tuis abscondere possem oculis, vti tu te à meis, crediderim inquam, & putem te pro amore, quo me complecteris, id minimè laturum. Sed tu ipse mecum es, & continenter me vides, à me tamen vultum tuum abscondis: quod aquanimiter ferre nequeo, Domine mi. quare, obsecro, respice, & considera, an non graue id sit ei, qua te tantopere diligit, & alia his affinia.

Dicebat adhæc, amorem Dei omnia secum bona ferre, & oportere nos, quo ipsum obtineamus, ab omnibus nos rebus abdicare, quin etiam penitus nosmetipsos abnegare: quia autem adeò inuitè sequimur, & tam lenti in Deo nos totos dedicando sumus, maiestatem illius etiam satis se præbere in fauoribus ac gratijs suis communicandis, quæ alioquin communicaret, difficilem. Hunc verò amorem non in dulcibus lacrymis, gustibus spiritualibus, ac teneriore quodam affectu consistere, sed in cultu ei cum iustitia, fortitudine & humilitate deferendo: hunc denique non aliter, quàm firmiter secum statuendo propter Deum & operari & pati, atque proposito hoc, si quando sese offert occasio, opere ipso exequendo comparari.

In quo Dei amor situs.

CAPVT XI.

DE ARDENTI ILLIVS IN PROXIMOS CHARITATE, ac de admirabili orationis eius fructu, & qua per ipsam illis impetrarit beneficia.

QVoniam verò amor, quo proximos complectebatur, non nisi propter Deum erat. vtpote in quibus & Deum cōsiderabat & amabat; hinc etiam is ad amoris erga Deum mensuram ac normam adaptabatur. Hic quippe eam coegit tot labores subire, tot itinera, etsi detrita valetudine, morborum doloribus prostratam, in cæli & aeris intemperie, tempore brumali, niuali, necnon per intensos æstatis calores, vt scilicet sedes religiosæ hinc inde (in quibus tot animæ salutem acquirerent) excitarentur, suscipere.

Amor coegit Teresam tam excelsa aggredi.

Hinc sancta quadam æmulatione concionatores, & omnes animabus

Deo

Deo asserendis intentos æmulabatur; vtpote quæ id ipsum exequi etiam opus per se optabat, ac sibi concedi cupiebat, magna Regibus ac Dynastis & omnibus omnino hominibus voce inclamare, vt, relicto errore, veram salutis semitam ingrederentur, & Creatorem suum agnoscerent, etsi mille sibi propterea mortes essent subeundæ.

Erga concionatores sancta ferebatur inuidia.

Sanctos omnes permagni faciebat, & volupe illi imprimis erat ipsorum res gestas legere: si quos verò horum legeret animas aliquot Creatori suo Deo asseruisse, intensiori has legebat deuotione & animi teneritudine, & maiori erga hoc se ferri sentiebat inuidia, quàm erga quoslibet, quos passi erant, cruciatus. Hinc ex intimo ad Deum clamabat corde, vt cùm tot animas sibi cacodæmon vindicaret, suis aliquam sibi orationibus huc afferre opem, & obstaculum obijcere, (cùm aliud à sua ipsa parte præstare non valeret) & vel vnam ad cultum eius & obsequium liceret allicere. Atque hinc consequebatur, vt magni apud illam essent ponderis, & summè amarentur, quotquot hisce studijs incumberent, & quos aliorum videbat commodis studere, vel in cathedra lectiones habendo, vel in suggesto ad populum agendo, vel alia demum ratione quacumque proximo consulerent. Quorum etiam cùm laboribus imprimis compateretur, omni eorum volebat commoditatibus ratione consultum; &, quoties sibi cumque eorum recreandorum se dabat occasio, miram & insolitam liberalitatem ostentabat: quidquid enim in eos hoc pacto expendebat, optimè id collocatum sibi persuadebat.

Magni faciebat omnes, qui aliorũ vacabant saluti.

Concionatores bene habebat.

Comperto tres quatuorue ex ordine Dominicano claros eruditione Patres quemdam in locum venturos, in quo ipsa tum versabatur, vbi, propter loci inopiam, pro eo, ac tantæ auctoritatis viros, adeoque Ecclesiæ vtiles oporteret, recipi à se haberique commodè non possent; luculentam apud amicum cœnam ijs iussit, nec non lectos quàm fieri poterat beneuolentissimè & commodissimè parari. Quod tum quidem his, id etiam alijs aliàs officium præstitit. Si verò hi malè valerent, pro eorum Deo incolumitate & ipsa supplicabat, & ab omnibus, apud quas agebat, monialibus id charitatis genus fieri volebat, quo breui pristinam hi valetudinem recuperarent; &, quod inde ad proximos dimanabat commodum, per illorum inualetudinem non imminueretur. Si quem verò horum intermori contingeret, decessum eius lacrymis & teneriore affectu prosequebatur; &, quæ adeò omnem à creaturis reliquis affectum auulserat, tali in occasione, quòd Creatori suo adeò arctè adhæreret, summum animi testabatur mœrorem, & quidem sat longo post obitum ipsorum tempore. Iam dudum P. Martinus Guterrius Societatis Iesu, magni vir nominis, atque in animarum salute procuranda operator impiger & nauus, exspirarat; cùm ipsa mecũ Salmanticæ B. Mater agẽs,

Hos ægrotantes precibus iuuabat.

Illis morientibus dolebat.

primaria hic perstringam rerum capita, cùm eodem in libro reliquæ earum circumstantiæ legi queant, atque hanc ob causam libri caput ad latus hic annoto. Patri suo & monialibus Incarnationis verbis simul & vitæ exemplo mirificè profuit. Plurimis alijs suasit & persuasit, vt orationis exercitium sectarentur, in quo ipsos etiam direxit, & huius meliùs commod usque peragendæ ergò ipsis libellos subministrauit. Cùm sub initia conuersionis ad locum, cui patrio vocabulo nomen *Becedas* est, valetudinis curandæ causa concessisset; agebat ibidem Cap. 5.
sacerdos, qui septennio toto nefariam cum muliercula consuetudinem, magno incolarum omnium scandalo & offendiculo habebat, nec tamen idcircò à re diuina assiduò facienda cessabat, cùm nullius ab praua hac familiaritate suasu, adhortatione nullius posset auerti, cùm icunculæ cuiusdam æneæ, quam de collo mulieris illius suasu gestabat, fascino teneretur. Tantum porrò Teresæ apud eum valuit oratio ac suasio, vt hanc à se ille imaginem abiecerit. hac ablata ablatus quoque impurus in amicam affectus. exinde enim ipse refrigescere paulatim ardor cœpit, tandem ipse penitus ab eius concubitu diuelli, ad Deum ex toto corde conuerti, seriaque vitæ instituta correctione vix anni elapso interuallo vita abijt.

Alius itidem sacerdos ad illam accessit, qui biennium & semestri teterrimi cuiusdam sceleris consuetudine irretitus, quotidie purissimum Virginis filium in altari tractabat. Sacerdoti aperire id ipse scelus præ pudore non audebat, etsi graue ac nefandum id à se abijcere iugum maximoperè desideraret. sed deerat animi robur & fortitudo. Recepit in se Teresa Deo illum per preces commendare, & litteras ad eum mittere. Vt ergo primas eius litteras recepit sacerdos, scelus suum per confessionem euomuit; ac rescripsit Matri, iam ab hinc quidem diebus non ita paucis in id se crimen non impegisse, sed, quòd grauissimè à cacodæmone ad ipsum contrahendum incitaretur, videri se tartari cruciatus quodammodo ferre; orare proinde, vt Dei sibi rursus inter orandum opem deposceret. Non defuit pijs eiusdem postulatis beata Mater, Deo supplicans, vt grauissima hac tentationum procella à capite tironis huius auersa, efficeret, vt suam dæmones rabiem in se tentanda conuerterent, ita tamen, ne peccando in Deum suum offenderet. Ilico igitur tentationum aquilo sacerdotem impetere desijt, & gaudere mens eius malacia cœpit, cùm interim mense toto Teresa grauissimis Satanæ tentationibus exagitata fuit. Nec tum modò litterarum eius vis patuit, verùm etiam postea: quotiescumque enim tentationum grauior eum afflaret procella, has ipsa legebat litteras, & extemplò vis omnis euanescebat. Cap. 31.

Duos etiam è Dominicanis Sodalibus viros eruditione præstanti, Fratrem Cap. 33. & 34.

trem Petrum Ibagnezium, & Vincentium Baronium verbis quàm potuit efficacissimis est adhortata, vt orandi studium consectarentur; atque imprimis Baronium, cui etiam alqua, à DEO accepta monita, illi singillatim aperiendi retulit, & pro quo instantissimè Dominum est deprecata. Tantum porrò ambo in orandi exercitio profecerunt,& ad tantæ perfectionis venere gradum, vt etiam Teresæ stuporem mouerint, & id ipsa nisi oculis videret, vix vt crederet, à se impetraret.

Cap. 34. Sororem suam Mariam Cepediam, vti iam suprà dixisse recordor, cùm de prophetico ageremus spiritu, cùm sciret repentina morte decessuram, quadriennio aut amplius monendo præuenit, atque hoc pacto factum, vt animæ illius salus in tuto fuerit.

Ioanna Suaria, Incarnationis monialis intima eius amica, iam vita functa Teresæ se spectandam dedit, & ait, *Per te salutis æternæ facta sum particeps.*

Reuelauit illi adhæc Dominus, illius intercessione ac precibus patrem salute sempiterna donandum.

Capite verò vndequadragesimo alia id genus plurima cùm retulisset, in hæc tandem verba concludit: *Quos mihi Dominus fauores contulit in animabus varijs intercessione mea à grauissimorum scelerum seruitute vindicandis, alijs ad maiorem perfectionem adducendis, alijs denique purgatorio supplicio educendis, alijsque id genus subsidijs, adeò quidem ingentes sunt, vt si eosdem exactè singillatimq; commemorare vellem, tum meipsam scribendo, tum lectorem legere compellendo defatigarem. Atq; id gratiarum genus in animarum salutem magis quàm corporum reddendam cessit; & rei huius plurimos afferre testes queam, cùm nimirum fuerit notissima.*

Vir quidam è regni huius primoribus grauissimum sæpenumerò & quotidiè propè scelus committebat. huius quidem ille patrandi occasionem abijcere parabat, sed præ animi imbecillitate non poterat, quòd eadem quotidie ob oculos versaretur, & in manibus propè esset. Verùm longè potentior fuit beatæ Matris ad Deum deprecatio, vt, Dei iuuante gratia, haud ita mox turpe id iugum penitus excusserit, & libertatem, Teresa orante, monente, & scribente, adeptus sit: deinde & occasio ipsa ablata sit, nec non offendiculum. atque hic deinceps mirè in diuino proficiens obsequio, gratum se tum aduersus donatorem primarium Deum opt. max. tum ancillam eius Teresam impetratricem semper præbuit.

Quoad animas Purgatorij ergastulo precibus suis ereptas aliquot ipsamet exempla eiusdem libri capitibus primo, quarto & octauo post trigesimum commemorat.

Si quis ipsam spirituali aliqua necessitate & afflictione oppressus,

con-

consolationis apud illam inueniendæ gratia, adiret; nullius adeò prægnantis negotij occupatione ita distinebatur, quin aliquod statim pro modulo solamen mœrentibus afferret. vocata namque illud quamprimum tantisper seponebat quoad spirituale proximo subsidium ded isset: adeò quidem sedulò, vt etiam proprij corporis necessitatibus obsecundare obliuisci videretur.

Omnia de manibus negotia depone et, alios consolatura.

Quodam die, cùm Salmanticæ apud suas post meridiem animum oblectaret, à paupercula quadam ad orbitam euocatur. graue id monialibus accidebat, quòd illius tunc conuersatione frustrarentur, cùm non nisi rarissimè ipsius alloquio & conspectu, ob crebras occupationes & negotia, fruerentur. Quamobrem precibus institerunt, ne suas hac quantulacumque cõsolationis morula defraudaret Quibus illa, huiusmodi animarum consolationem, suam esse dixit recreationem. quo dicto ilico hilaris ad illam adijt, à qua vocabatur.

Plurimos etiam illius opera Deus à mundi vanitate in religionum azylum pertraxit, & ad maximam perfectionem adduxit. Agmen hic ducet tacito nomine quædam, quam ipse noui; etsi eius nomen, quòd etiamnum superstes sit, quamuis inuitus, silentio inuoluam. Hanc singulari Teresa amore complectebatur, & apud se commorari aliquo tempore permisit: sed cùm mundanis eadem vanitatibus inanibusque seculi fumis oppletum cerebrum haberet, hocque Teresæ maximoperè displiceret; hanc ex animo Deo commendauit, etsi nihil horum ipsi indicaret. Interim, Teresam exaudiens Dominus, cor illius diuino quodam instinctu tetigit, non ita tamen grauiter, quin ad seculares ipsa typhos atque inanias, vti consueuerat, reuerteretur, donec tandem die quadam simul cum sancta Matre sacras iamiam initura epulas (cui ante eadem iniunxerat, vt è libello de contemptu mundi vel caput vnum legeret) hac pro illa Dominum deprecante, vehementi quodam impetu repentè animum perculit, simul etiam cœleste quoddam infudit lumen, quo illustrata præteritæ noxas perspiciens vitæ, easdem apud eumdem, apud quem B. Mater suas, deposuit confessorem. Inde animæ eius mira illabi consolatio, tum vitæ nouæ auspicandæ desiderium, & penitus alia facta ita paulatim cœpit immutari, vt magna illi perfectionis amplectendæ, & religiosæ vitæ ineundæ (quamquam ab ea semper exstiterat alienior) nata sint desideria, & omnem mundi ornatum & fastum, quo immersa erat, perosa, & orationi librorumque spiritualium lectioni sese dedens, tandem maxima beatæ Matris consolationé, & omnium stupore ciuium, in primum sancto Iosepho Abulæ consecratum monasterium sese receperit. Tam læta frugiferaque porrò eiusdem fuere principia, vt vndequadragesimo vitæ suæ capite de nonnullis suis, ætate quidem iuuenilibus, sed perfectione senilibus agẽs Teresa monialibus, In hęc verba scribat: *Quã li-*

Multas Deus animas à mũdi vanitate per Teresam abduxit.

Quoad fieri poterat, ab aliorum se auocabat tractatione negotiorum, quò morbidis adesset, & alloquio suauissimo iacentes recrearet. Lectulum illis substerni laneum iubebat, vel etiam plures, si necesse foret; optimam etiam & mundissimam omnium quæ domi erant lodicem præberi. Has etiam ab alijs visitari tum iubebat sororibus, vt quo poterant modo iacentes recrearent. Quadam in scheda separata scriptum manu illius exstat, sibi aliquando Malagone Dominum conspectum, & ab illo mandatum accepisse, ægrotantibus vt peculiari quadam ratione consuleret. Moderatricem enim, quæ morbo prostratarum rationem non haberet, easque non qua posset ratione consolaretur, amicis Iobi persimilem esse: quòd interim, dum ipse easdem ad bonum animarum flagellat, ægrotantium patientiam illa in discrimen vocet. Factum etiam nonnumquam sub ipsa domus Abulensis initia, vt, cùm in totius congregationis sustentationem nonnisi vnum vel alterum domi ouum, vel quid simile suppeteret, id ipsa præberi iusserit ei, quæ maximè eo opus haberet. Quo ipsam dicto designari ratæ moniales, quòd morbis varijs opprimeretur, id illi dare gestiebant: verùm hoc ipsa admittere cùm nollet, id sibi necessarium esse negans, malebat, id sociæ sumerent: quas vt laboribus subleuaret, omnem, quem poterat, ipsa laborem non inuita subibat. Domus Abulensis paupertas.

Cùm ad Burgensem fundationem profecta in valetudinario publico ad dies aliquot commoraretur, à morbo ipsa tentari cœpit, & stomachum nauseabundum pati; quare à sororibus poma aurea dulcia sibi petijt conquiri; quòd horum appetitus saporem concupisceret. Et ecce, cùm die eadem id genus malorum matrona quædam pia submisisset, eaque sapida cumprimis; suam Teresa intra manicam eadem abdens descendere se velle ait, vt qui suam deplorando sortem inclamabat altius, inopem consolaretur. omnia ergo, cùm descendisset, mala in egenos morbidos dispertijt. Petentibus verò monialibus, cur sibi data hæc alijs dedisset, magna quadam hilaritate, quam è vultu facilè legere erat, respondit: *Alijs ea malim quàm mihi cedere: læta admodum inde redeo, cùm lætos eos dimiserim & recreatos.*

Aliàs poma citrea sibi allata vt vidit, ait: *Benedictus sit Deus, qui mihi contulit, quod in pauperculos meos rursus dispertirem.* Fuit, cùm in eodem nosocomio morbidus; cui vlcerosum quoddam apostema incidebatur, præ doloris vehementia ita vocem sustolleret, vt ceteris infirmis grauis & molestus esset. cuius excita clamore Teresa descendit; ad cuius conspectũ æger cùm tacuisset, hunc ipsa deinde sic percunctatur: *Cur adeo vocem extollis fili? quin tu Dei nomine dolorem æqua mente fers?* Tum ille videri sibi imis ait animã præcordijs euelli. Verùm, cùm aliquãtisper B. Mater adstitisset, omnis repentè dolor euanuit; quin etiam, cùm vlcus secaretur, ne quidem minimam deinde querulus vocem emisit. Teresa appetitũ suum frustratur, quò pauperibus succurrat.

Teresæ aspectus pauperes recreat. Tam accepta porrò pauperibus omnibus eo in valetudinario erat, vt domus illi præfectam rogarent, sanctam hanc vt feminam sæpè ad se introduceret, cuius vel aspectus sibi solatium afferret & leuamen. qui etiam illa inde migrante, eius abitum dolentes, in lacrymas amicas (vt hospitij curatrix suis ipsa oculis conspexit) proruperunt.

Vt primùm cœpit meliora circumspicere, adhuc in Incarnationis agens cœnobio apud animum suum statuit, nullum omnino diem elabi sinere, quo non aliquod singillatim caritatis opus exerceret. Vnde, cùm impeditæ per diem minimè sibi eiusmodi patrare licuisset, si fortè de nocte monialem aliquam sine lumine gradus domesticos ascendentem audiret, suo ipsa cubiculo officiosè egrediebatur lumen alteri prælatura, ne illa fortè dies sine vllo proximis exhibito caritatis opere sibi efflueret.

Proponit quotidie aliquod caritatis opus præstare.

Tertiò demum in hoc illustris eiusdem caritas eluxit, & multò fortasse clariùs, quàm in alijs duobus antè commemoratis modis, quòd omnes omnino, à quibus exagitabatur, quique aduersarios se illi præbebant, singulari quadam dilectione complecteretur. Adeò enim immensa illius erat charitas, vt, cùm iniurius quis in ipsam exstitisset, hac in ipsum de causa peculiari magis amore quàm in alios quoslibet raperetur, huncque maiori quodam ardore ac voluptate Deo per preces commendaret. Cùm audisset quosdam, apud magni nominis & auctoritatis viros, graues aduersum se calumnias deposuisse, nullam aliam hac pro iniuria talionem rependit, quàm quòd eosdem amaret ardentius, & Deo commendaret crebrius.

Quomodo inimicis suis benefaceret & diligeret.

Nullius honorem verbis lædi patiebatur, multò verò minus eorum, à quibus cõtumelijs erat affecta, & iniuriam passa, etsi vel per iocum: volebat quippe oẽs semper bene honorificeq; de ijsdem loqui ac sentire, & illorum factum excusare. Quotquot cœnobiorum suorum fundationibus aduersabantur, vel ipsam quà factis, quà verbis exagitabant; laudabat, & quocumq; poterat modo in meliorem eorum factum partẽ excusãdo interpretabatur. quin imò nihil hoc habebat prius aut antiquius, quã omnia in bonũ capere sensum: quod etiam ab omnibus suis obseruari imitando volebat. Notatum id charitatis genus in illa sæpius, tam ab ijs, qui ipsam in itineribus comitabantur, quàm qui cum ipsa communicabant: nam multæ quotidie huius ostendendæ occasiones illi offerebantur. Nec verò verbis ea solum continebatur: cùm quodcumque amicitiæ, beneuolentiæ ac fauoris ipsis genus declarare poterat, haud illibenter præstaret, donec tandem bonis eos operibus demulcendo expugnaret, illud Apostoli secuta consilium, dicentis, *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.*

Nulli volebat detrahi.

Omnia in meliorem capiebat partem.

Rom. 12.

Cùm Abula Metinam, & inde Vallisoletum abiret, socium illi & viæ comitem Superiores religiosum illum addidere, quo nullum aduersantiorem habebat, quique non aliter comitabatur, quàm vt accuratè oculateque singula eius opera & motus contemplaretur, & captaret, quod in illis carpen-

pendo sugillaret. Hunc illa comitem velut à diuina submissum prouidentia, quòd hunc sibi Superiores assignassent, quàm libentissimè admisit, ipsoque in itinere tam amicè hunc gratanterque est allocuta, vt reliqui comites non parum obstupescerent; simul etiam nihil habuit potius, quàm quibus poterat modis hunc recreare, in præsens quidem icunculas illi, quas in Breuiario suo habebat, dando, in posterum verò suam illi quàm amplissimis verbis operam addicendo. Accepit is quoque tum ab eadem quamdam Spiritus S. effigiem, quam ipsa cùm haberet carissimam, amicissimis alijs hactenus negarat: hāc porrò ob singularem, quo ipsum cōplectebatur, affectum illi se dedisse significabat. Haud procul ab itinere, quo pergebant, eiusdem instituti erat cœnobium, cuius etiam cœnobitæ rebus B. Matris oppidò refragabantur, quòd tum (vti supra diximus) ob rem non pro ac oportebat intellectā magna esset in Ordine dissensio, omnibus tamen (vti verisimile fit) commune instituti sui bonum, ac diuinæ gloriæ augmentum spectantibus. Quod cùm perspectum haberet Teresa, huc sese deuehi iussit, etsi mille passus & amplius de itinere deflectēdum esset. Huc ergo appulsam vt adesse inter fratres increbuit, nullus horum ad excipiendum comparuit. Singulos ergo ad se ipsa cùm euocasset, singillatim tam amicè eos compellauit, vt sua intra viscera eosdem abscondere velle videretur, & eadem vultus comitate apud eosdem, iam inde à manè sacro audito ad vesperam vsque (qua reliquum confectura iter discesserat) mansit. qua victi fratres sunt, & abeuntem comitaturi, loco etiam suo egressi sunt, repentinum adeò illius ac celerem discessum sibi tristem ac grauem accidere dictitantes: quos etiam tanta eiusdem sanctitas in stuporem rapiebat, & confundebat. Ita etiam Patrem, qui ipsam comitabatur, officijs sibi deuinxit, vt tam citò diurni itineris dimensum decursum esse non modicè doleret, adderetque periucundum sibi ac volupe fore longius ipsam, si sua opera opus habeat, comitari. Si qui viri graues sinistro in eam essent affectu, vel perperam de ipsa rebusque eiusdem sentirent, eos ipsa statim adibat, si eo versarentur loco, quo facillimè adiri poterant, cumque ijsdem de illis conferebat rebus, quibus magis aduersabantur; quibus de plano ipsa abundè faciens satis, eos sibi amicos, propitios & beneuolos reddebat. Verùm quæ huc spectant alia, tum meliùs intelligentur, cùm de eiusdem patientia & æquabili in laboribus & persecutionibus hilaritate dicendi erit locus.

Teresa de via deflectit inuisura Religiosos sibi aduersantes.

CAPVT XII.

DE ARDENTI PIOQVE EIVSDEM ERGA Ven. Eucharistiæ Sacramentum affectu.

Teresæ erga Ven. sacramentum affectus.

ILlius erga sacrosanctum Altaris mysterium pietas singularis fuit: quod quatuor è rebus colligere est.

Prima hæc est: Quoties nouum aliquod moliebatur cœnobium, nihil illam in eiusdem erectione magis recreabat & solabatur, nihil quod ad labores itineris aliosque quotidianos alacriter perferendos ardentius exstimulabat, quàm quòd vno sciret iam auctius oppidum id templo fore & sacrario, in quo sacrosanctum Domini corpus asseruaretur. Vnde vice versa summam hæreticorum huius ætatis cæcitatem maximoperè deplorabat, quòd templa ædesque sacras, in quibus ipsum adorabatur & suscipiebatur, demolirentur: inde etiam fiebat, quòd teneriore quodam ex affectu ipsam sauciaret, quæcumque in illud inter fideles, iuxta atque infideles irreuerentia committeretur.

Metinensis in sedis fundatione de nocte somnum quietè capere non poterat, sed ex interuallo strato se corripiebat, dispectura num Ven. Altaris Sacramentum ritè suo esset loco, dum metuit nimirum, ne quis fortè inter conuenas clanculò hæreticus contumeliosius id acciperet, atque indignis tractaret modis: hinc tamdiu cor eius pauens erat pro arca Dei, vt de sacerdote Heli scriptum est, donec ritè ac debito illud in claustro asseruaretur.

1. Reg. 4.

Altera verò hæc: Quòd pleræque visionum tum sint illi oblatæ, cùm aut ad sacram Eucharistiæ sumptionem se disponeret, aut ab eadem surgeret.

Tertia: Quòd sæpiùs in salutari hostia ipsummet apertè viderit Dominum, qui verè sub specierum ibi latet velamine.

Quarta: Iam inde ab eo tempore, quo in Incarnationis agebat cœnobio, & etiam antè, quàm ad fundandas sedes suas egrederetur, vt plurimùm quotidie sacras epulas inibat, idque consilio auctoritateque plurimorum doctrina & grauitate præstantium virorum, quibuscum de frequenti hac communione cōtulerat, quòd eadem in cœnobio illo noua esset tum, cùm quotidianum eius ipsa vsum introduxit, cuius exinde aliæ perpulsæ monachæ exemplo eadem etiam solito frequentius obire mysteria cœperunt.

Domino placuit quotidiana eius communio.

Placuit verò per id tempus signis aliquot & argumentis Domino ostendere, quotidianam hanc corporis sui sumptionem sibi non esse posse nisi quàm gratissimam. cùm enim inter ceteras Mater ægritudines bis per diem

diem quotidie vomeret, manè & veſperi; à vomitu matutino ilico tum liberata fuit, tametſi veſpertinus ad mortem vſque eidem adhæſerit. Ipſum verò diuinum myſterium tanta animi puritate capeſſebat, vt, etiam prius, quàm ad Deum ſe penitus conuerteret, numquam niſi præuia confeſſione, etiam vel vnius delicti venialis, quod quidem in animæ latere penetralibus comperiſſet, ad ipſum accederet. Ingentes porrò id in ipſa effectus producebat. Sæpè etiam tanta Dominum hic maieſtate ſpectabilem videbat, vt dubitare non poſſet, quin verè ipſe eſſet, eumque pietatis ſenſum tum in anima ſentiebat, vt præ amoris vehementia, & interioris copia gaudij liqueſceret.

Communicabat Tereſa ſemper confeſſione præmiſſa.

Si quando tentationibus exagitabatur, & afflictionibus mentis, vt plurimùm, ſacris iam ſumptis epulis, interdum quoque cùm nonniſi ad ipſas capiendas accederet, omnis ilico ab animo mœrorum nebula diſpellebatur, ſuaque ipſe pace donabatur, corpus verò ab omnibus prorſus doloribus manebat immune. Atque corpus quidem eius ab omni ægritudine ac doloribus liberari ſolitum tum, cùm menſam Euchariſticam accederet, nimis quàm frequens fuit. Sæpè etiam tam intenſa incenſaque animo Dominici corporis accipiendi innaſcebatur fames & deſiderium, vt ſe ipſa compeſcere non poſſet: adeò quidem, vt nulla prorſus in mundo res, nullum periculum, nullus denique labor ſubeundus illam impedire potuiſſet, quò minus ipſum reciperet: enimuerò ſi vel Superiorum iuſſu, vel ipſiuſmet Domini nutu, ab ſynaxi reuocabatur, haud grauatim, ac ſine afflictione vlla, eadem abſtinebat. Hinc cùm Abulæ quædam eā monialis rogaret, nū magna viuifici panis guſtādi fame teneretur, quòd mēſtruo ſpatio ob morbi grauitatē eodē caruiſſet; vlla ſe teneri negauit: cùm enim conſideraret, Dei ita iubentis nutu hæc fieri, nō minus animam eo ſaturā eſſe, quàm ſi quotidie cœleſti hoc è ferculo guſtaſſet. Dominica potiſſimum Palmarum ſacroſanctum hoc epulum inire geſtiebat, hac plerumque conſideratione famem excitans, quòd intolerabilis die illo in Redemptorem Ieſum Iudæorum exſtitiſſet inhumanitas, dum eum in Bethaniam tanto interuallo ab Hieroſolymis diſtantem, prandij ſumendi cauſa, abire impranſum ſinunt, præſertim cùm tanto eum antè paulò cum plauſu & honore ouantem excepiſſent. Vnde pio quodam ſenſu ipſamet Dominum ad prandium inuitabat, vtq; apud ſe diuerſaretur, inſtabat: hinc animam eo recipiendo quàm poterat diligentiſſimè ante comparabat. Et ſanè hocce die poſt trigeſimum huius exercitæ inuitationis annum contigit tam inſolita mentem ſuſpenſione communionis tempore euehi, ſacram vt hoſtiam deglutire non poſſet: quam cùm ad ſeſe paululum reuerſa, etiamnū ore contineret, ipſum ſibi ſanguine verè oppletum habere videbatur, nec nō faciem & vniuerſum corpus eodē etiam calenti, & velut recèns effuſo reſperſum. quam verò eo die experiebatur in ſe, ſuauitas eximia adeò & ſingularis erat; vt tum ſibi quoque di-

A morbis ſæpè per Ven. Euchariſtiā liberata.

Ex obedientia communionem facilè omittit.

Cur in Dominica Palmarum imprimis communicare deſideraret.

centem audierit Dominum, *Volo filia, vt meus tibi sanguis prosit; neque est, quòd pertimescas, ne mea tibi vnquam defutura sit misericordia. Equidem eumdem magno cum dolore profudi, tu eodem suauissimè ac blandissimè frueris; & , vt vides, abundè tibi, quod hodie mihi instruebas epulum, compenso.*

Cap. 38. vitæ. Cùm Hispali quadam die à sacro conuiuio surgeret, videre se verè putabat, animam suam vnum quid cum Domini corpore effici: quem etiam tum manifestè præsentem conspexit. Hac verò è visione admirabiles in anima sua enatos percepit effectus, qui ad profectum in virtutibus faciendum mirificè contulerunt.

Dicebat nonnumquam, cùm tantã sub adeò paruæ rei, qualis est hostia tegmine latere maiestatem consideraret; non posse se non magnopere tantam sapientiam admirari, ac nescire se, quomodo animos sibi ac fortitudinem Dominus ad sese accedendi daret; ac nisi is, qui tantas sibi gratias ac fauores contulit, animum etiam sibi sui continendæ ac coercendæ dedisset, impossibile sibi futurum fuisse illud dissimulare, vel elata voce tanta mirabilia ac magnalia non extollere.

Quã facilẽ laborẽ omnẽ redderet Eucharistia. Præter hæc aiebat animam, quibuscumque comedere vellet modis, in diuino hoc Sacramento saporem & consolationem reperturam; & nullam inopiam laborem, persecutionem non facilem & sapidam nobis visum iri, vbi diuini huius semel sacramenti cœperimus delicias degustare.

Quam operationẽ in Teresæ faceret anima Eucharistia. Quodam tempore Sacram suscipiens hostiam, manifestè vidit omnes ad illius ingressum ab anima sua afflictionum nebulas dispelli, & permagnã è contra in eadem simul cũ ipsa claritatem serenitatemque exoriri. Iis, quibus Abulæ commorabatur annis, antequã ad Metinensis sedis abijsset exordia; quotiescumq; viuificantẽ illum panem acciperet, vt plurimum mẽte extra se rapiebatur; sæpe quidem vt à parua fenestella, per quam sacra synaxis illi administrabatur, auelli non posset, nisi ab alijs inde auferretur.

Toleti etiam contigit, vt, cùm æditua nesciret, quid illi fieret, omni ipsam conatu in pedes quidem consistentem, sed in raptu parieti adhærentem aliqua in sella collocare voluerit, & dexterâ ipsius apprehensa non aliter eam obriguisse immobilem viderit, quàm si saxum aliquod iners fuisset, donec tandem sensibus reddita est.

Vita perfect. cap. 34. Abulæ cùm in choro, ipso D. Iosephi die festo, post sacram synaxim versaretur, tribus aut amplius à terra palmis sublimis apparuit. Iam inde ab conuersionis tempore, quoties mysteriorum Sanctorum particeps fieret, ita Dominum Iesum fide sibi præsentem credebat, ac si corporeis ipsum suum subire domicilium oculis conspexisset: hinc quo ad eius fieri poterat, ab omni rerum externarum tractatione sese abstrahebat, in seque conuersa cum dilecto amanter tractabat interius, omnesque suos colligens sensus, sola cum solo commorari gestiebat. Illius sese ad pedes consistentem fingebat, & cum Magdalena peccatrice non aliter plangebat, quàm si corporeis illum oculis in Pharisæi triclinio accumbentem

Quid ageret, cum communicaret.

Luc 7.

vidisset. Et hoc ipsa loco cum Domino loqui perseuerabat, quamquam nullũ pietatis interius sensum percipiebat. Quapropter suadebat, ne, cùm certò sciremus illum intra nos iam diuertere, dum calore naturali accidentia panis consumpta non essent, tam bonam commodamque cum Domino nostro tractandi occasionem prætermitteremus; quin potiùs vt tum ad illum confidenter accederemus, & cum hospite cœlesti omni rerum aliarum cura diu satis seposita ageremus. atque hoc illa monitum quàm poterat vrgentissimè suis inculcabat. Si enim, inquiebat, tum, cùm in vita hac mortali ageret, solo illius tunicæ contactu sanitatem morbidi sunt consecuti; minimè dubitandum videri, quin, si modò viuam habeamus fidem, tum cùm intra nostra latet præcordia, miranda quædam opera patraturus sit, & quæ petimus libenter nobis concessurus, hospes iam noster factus & inquilinus. Nec Maiestatem illius tenuiter parceq; habitationem hãc & moram apud nos si benignè modò amiceq; excipiatur, compensare consueuisse: neve etiam ita tectè & clanculo ad nos accedere, quin aliquo modo sese aperiat ac retegat ei, qui, qualiter recipiendus est, nouit: plures namque ei sunt animæ sese patefaciendi modi. Addebat, commodum imprimis hoc esse cum Domino tractandi, & monita ab eodem accipiendi tempus: cùm voluptas illi ac deliciæ sint maximæ, si apud illum maneamus, nec eum quamprimùm à nobis effugemus. hinc, si eo, cùm à sacra redimus mensa, deserto aliarum nos rerum occupationibus inuoluamus, non est, quòd ob exiguum in anima fructum ac profectum queruli expostulemus.

Quod nobis à Ven. Sacramento accedere bonum queat, si modò viuã habeamus fidem.

Domin' per communionem ad nos accedens multis nos cumulat bonis.

Sedulò etiã procurabat, vt, quidquid ad SS. Sacramẽti cultum spectaret, ritè debiteq; paratum, nitidum quoq; ac mũdum foret; qualia sunt templũ, altare, antependia eiusdem, sacer vestium apparatus, calices & corporalia: quemadmodum in omnibus eiusdem domibus, etiã pauperrimis videre est. Quoties verò illustres & opulẽtæ matronæ varia illi donaria ac cimelia offerrent, nihil ab ipsis oblatorum potius ei erat vel acceptius, quàm aromatici & odorati pastilli, aliaque odoramenta ac suffitus, quos coram propitiatorio cœlesti incensos adoleret; hinc eosdem conquirebat quàm fieri poterat lectissimos & suaueolentissimos.

Erat Teresa sedula in curandis ijs, quæ ad Ven. Sacramenti cultum spectabant.

Ex hac erga SS. Eucharistiæ Sacramentum veneratione & affectu nascebatur singularis illa, profunda, intimaque erga sacrificos ipsos reuerentia, quòd suo illi ore salutarem hanc hostiam consecrarent. Quamobrem sæpè coram ipsis in genua se prouoluens, eorum ad osculum figendũ manus exposcebat, simul etiam ab eisdem benedici. Malagonem quodam die cùm fors venisset, vt primùm exscensionem in medio plateæ in qua monasterium erat fecit, eiusdem sacellanum fortè fortuna obuium habuit, cuius, quamquam ætate non esset spectabilis, & plurimi etiam externi adessent, ad genua accidens ab eodem petijt benedici. Ex insigni hac deuotione, & quòd nosset ecquos diuinum hoc sacramentum in ijs operetur ani-

Teresæ erga Sacerdotes reuerentia.

Cur suas sæpius vellet communicare.

Voluit cõmunicare ea ipsas die, qua sacrum induerunt habitum, & qua se Deo per vota obligarunt.

nimabus effectus, quæ bene dispositæ ipsum recipiunt; factum est, vt totiesillud recipere suas voluerit sectatrices, quoties id eam velle libro secũdo declarauimus. Mandauit insuper, vt, præter statos illos synaxeos dies, eo mensam sacram adirent singulæ quotannis die, quo sacrum assumpserat habitum, nec non eo, quo Deo sese per vota obligarant. Et quamuis hæc inter ceteras leges relata non sit, eiusdem hanc tamen esse voluit efficaciæ & obligationis, ac si in reliquarum esset relata seriem. Vt verò pateat, hanc eius mentem fuisse, quadam die rogata veréne ita sentiret, atramentum petens & chartam, in scriptum eam retulit, ac suo obsignauit nomine. Atque hoc certissimum est, & pleræque ipso iam vsu id norunt; verùm ne, quæ futuris temporibus in hunc cooptandæ sunt cœtum, ignorent, hoc loco id visum est significare.

CAPVT XIII.

DE INSIGNI ILLIVS IN DIVOS ET COElites affectu, & quam eorum experta sit opem.

Affectus in Sãctos donũ Dei est.

EXimiè erga Sanctos ac Superos affici, insigne Dei sine controuersia est donum, & gratia quædam singularis collata illi, cui hunc ipse affectũ concedit, nec non de certissimis, quæ salutis suæ habere homines in terra possunt, indicijs ac pignoribus. Sancti quippe amicis & clientibus suis peramicos se exhibent, Sanctis porrò se Deus vicissim amiciorem multò & beneuolentiorem: non enim hi pro eorum Deum deprecari in cœlo salute negligunt, qui ipsorum patrocinium & fauorem exposcunt; neue Deus suos adeò intimos & fideles amicos exaudire. Hoc porrò Dei donum beatæ huic animæ minimè defuit, vt cui etiam alia maiora multò contulerat; quin imò in ipsa iam inde vsque à prima conuersione singulari quodam modo eluxit. Ipsorum namque vitas quàm libentissimè peruolutabat, quarum lectione animum suum & solabatur, & exstimulabat; quin etiam suo in Breuiario catalogum gestabat eorum, in quos peculiari quodam sensu & studio ferebatur, quem hic ipse eo prorsus describam ordine, quo ipsa eosdem chartæ inscripserat: quòd sciam non defuturos, quibus gratissimum accidet, peculiarem hanc seriem nosse.

Teresæ erga Sanctos deuotio.

S. Pater noster Albertus.
S. Cyrillus.
Sancti omnes Ordinis nostri.
Omnes Angeli.
Angelus meus Custos.

Pa-

Patriarchæ.
S.Iosephus.
S Maria Magdalena.
Decem mille Martyres.
S.Ioannes Baptista.
S.Ioannes Euangelista.
SS.Petrus & Paulus.
S.Augustinus.
S Dominicus.
S.Hieronymus.
Dauid Rex.
S.Franciscus.
S.Andreas.
S Bartholomæus.
S.Iobus.
S.Gregorius.
S.Clara.
S.Maria AEgyptiaca.
S.Catharina Senensis.
S.Catharina Martyr.
S.Stephanus.
S.Hilarion.
S.Sebastianus.
S.Vrsula.
S.Anna.
S.Elisabeth Vngarica.
Sanctus * sortitò datus.
S.Angelus.

Deipara Mater, & ipsemet Redēptor Christus Iesus inter reliquos hic Diuos ideo non conspiciuntur, quòd minimè esset opus hoc, vtpotè clarissimum, indicare. Nā in Deiparam Virginem peculiari quodam studio & ardentissimo rapiebatur: atque id iam inde à tenella ętate. Vt enim primi narratum est libri initio, matre decedente, ipsa etiānum paruula, coram quadā beatiss. Matris afflictorū effigie supplex prostrata, sibi petijt, vt matris posthac esset loco. Atq; hic in ipsam affectus etiā, vnà cum ætate, accreuit, quòd maternam illius numquam non benignitatem experiretur. Teneriore etiā quodam in D. Iosephū fuit affectu, eq; libris eius passim apparet, quo gustu ac sensu, qua gratitudine de ipso loquatur, & quā sedulò nemini non Diui huius cultum persuadere contendat. Horum Diuorum festis in ferijs particularem quamdam pietatem præ se ferebat, & has maxima iucunditate & plausu celebrabat; illorum etiam in laudem quandoq; carmē aliquod pane-

*Est in nonnullis monasterijs moris, vt singulis mēsib⁹ schedulę distribuātur Sanctorum nominibus inscriptæ: qui porrò alicui sortitò obtigit Diuus, in huius honorem pium aliquod opus illo mense singillatim fit: atque hunc Teresa *Sanctū sortitò datum* vocat.

Teresæ affectus in S. Iosephum.

ſtum:qui poſtquam aliquantiſper apud ipſam manſiſſet,diſceſſit,dicens: *Cũ amico meo oblectare interim.* Duabus propè horis hic Tereſa mãſit,& illi interim Dominicus adfuit,gauiſú ſeſe aſſerens,quòd hanc ipſa in locũ veniſſet, ſimul etiam quos ſubijſſet hic olim labores, & quas ibidem à Domino gratias accepiſſet, pluribus aperiens.deinde illius arrepta dextra,ſummam illi opem & auxilium in inſtituti à ſe Ordinis rebus promouendis ſpopondit, inſuper addens alia, quæ conſolationem & gaudium illi attulere. Dicebat ſubinde Tereſa, cùm tantam à Deo hoc in ſacello gratiam accepiſſet,tantaque conſolatione delibuta fuiſſet,gratiſſimum ſibi futurum fuiſſe,perpetuò in eodem manere.Hæc quoque quę ſequuntur verba,in quodam litterarum eius capite legi: *Hodie S.Martini agitur ſolennitas, cuius ſingulariter ſtudioſa ſum;cùm in his octauis aliquando multum à Domino gratiarum acceperim;ecquæ ſit ratio, equidem neſcio.*

CAPVT XIV.

DE INSIGNI ILLIVS IN DEVM FIDVCIA, deque animi eiuſdem generoſitate.

VIſum mihi eſt non abs re fore, ſi duas haſce virtutes vno hoc capite ſimul complectar,quòd illæ inuicẽ cõſocientur,& alterã iuuet altera,tũ quòd ab vtraque mirabiles naſcãtur effectus.Præclarę hæ virtutes ſingulari quadam ratione in Tereſa de Ieſu enituere, & ex arduis illis quæ molita eſt operibus, quæ hominum opinione ſuſcipi perficique non poſſe videbantur, & ex animi illius celſitudine, qua eadem & proſecuta eſt, & ad exitum feliciter perduxit, facilè apparent. Quis cogitaſſet vmquam fore, vt mulier monaſterij ſeptis concluſa, tot religioſi inſtituti & obedientiæ nexibus deuincta, ſine vllo humanæ opis reique nummariæ præſidio, adhæc tot obtrectatorum impetita & repulſa calumnijs, tot filiarum & adeò quidem religioſarum fieret mater, tot monaſteriorum fundatrix, eius denique Ordinis, qui tot iam ſæculorum euolutionibus illo in ſtatu,in quo tum quidem eum ipſa reperit,quietè vixerat,renouatrix?Quis vir eos vnquam animos prætuliſſet,id mentis robur,vt tanta ſibi vel auſus ſit polliceri?quis dein eadem aggredi? quis deniq; animum non abijceret factus languidior,viſo etiam poſt cœptum iam opus tot tãq; graues difficultates, impedimenta, obſtacula & perſecutionum remoras quotidie enaſci? Primum eam Abulæ domicilium molientem nequidquam à cœpto deterruere totius, in quo degebat, monaſterij, & Ordinis turbatio & oblocutio,nec quæ propter hoc illam manere poterant caſtigationum flagella, non denique toto concitata opido procella, tam clero vniuerſo, quàm magiſtratu ciuili, collatis iunctiſque opibus, in vnicam mulierem conſpirante.Nihil porrò ipſa interim verebatur,quàm Dei offenſam. Petentibus ab illa rem quamdã viris grauiſſimis, &,niſi morem

Tereſæ fiducia.

Tereſa nihil metuit, niſi Dei offensã.

sibi gereret, opem subsidiumque suum rebus illius negaturos se comminantibus, hunc in modum respondit, *Vt me ad postulatis annuendum impellant & cogant. frustra sunt, nisi enim negare mihi persistenti religionem moueant & scrupulum, nihil vmquam efficient; cùm enim multa hic peccati sub sit suspicio, nihil est quod metuam.* Nec verò mirū est hominum ipsi potētiam formidabilem non fuisse, cùm ne dæmonum quidem vel paululum vereretur. Dicebat enim, si Domino ipsa famuletur, cui & diaboli & reliqua creata subdita sunt, cur horum quempiam timeat, curve sibi ad vniuersam cacodæmonum potentiam lacessendam desint vires? Vnde fiebat, vt vniuersas infernales potestates in certamen prouocaret, & adesse ad vnum omnes iuberet visuras, quo sibi nocere possent modo.

Nec homines timet, nec diabolos.

Nullo etiam labore vel difficultate deterrebatur, vt illius metu quid aggredi vel perficere metueret, quod ad ampliorem Dei spectare gloriam sciret: si verò fieret, vt cùm diutiùs in eodem iam desudasset, postea in maiorem Dei gloriam & obsequium fore nosset, si id à se seponeretur vel abrumperetur, haud difficiliùs ipsum intermittebat, & adeò libenter, quàm si nihil illius causa esset vnquam auspicata.

Quomodo Dei gloriā maiorem spectaret.

Quibuscumque demum exagitaretur laboribus & persecutionibus inexspectato ingruentibus, numquam in imbellis animi testes lacrymas prorumpebat (etsi mulieribus id solenne sit) imò nec in verba afflictionem vel dolorem quiritando prodentia.

Numquam querebatur.

In primi erectione monasterij, vt suo vidimus loco, pro sua in Deum fiducia, eas nihil metuens peragebat impensas, quæ sine numerosa pecuniæ vi fieri minimè poterant, cùm tamen nec haberet obolum, nec vnde haberet, spes vel minima affulgeret. Octussis domi non erat, cùm primæ ædis (eius inquam, qua vtebantur, antequam hodierna pararetur) structuram ordiretur, in quam tamen magna auri argentique vis necessaria erat.

Opera à Teresa sine pecunia inchoata.

Idipsum contigit in ædibus Metinæ coemptis, nec non in alijs quæ condidit monasterijs.

Hispalim deportata, vt sedis moliretur initia, teruncium dumtaxat vnum habebat, imò ne amicum quidem nouerat, qui suppetias ferret, & re iuuaret. Non idcirco tamen animum despondit, vel à cœptis destitit: hac enim in Deum fiducia factum, vt antequam inde digrederetur, senis aureorum millibus paratas ędes suis relinqueret.

Abula, ad secundi cœnobij fundationem inchoandam discedens, vt de horti simul & tecti filiabus illic oportunitate prospectum esset, nouies mille aureos commodato accipere minimè dubitauit.

Tam enim firmiter sua in Deum confidentia nitebatur, qua norat eum non deesse ijs, qui ipsi sincerè & ex animo famulantur, & verba eius certissima esse, vt nullam metuere pauperiem posset. hinc cùm de stabili pro-

uentu

uentu firmandis monasterijs moneretur, huc animum inducere minimè poterat. Mundana subsidia flocci penitus pendebat, nec aliquam in illis spem constituebat: hæc enim ceu sarmenta iuniperina arida dicebat esse, quæ confestim vel aliquo grauata pondere confringuntur; verum autem & vnicum amicum, in quo sperandum sit, Redemptorem nostrum Christum esse. Hinc consequebatur, vt tantam libertatem & dominatum præferret, vt vniuerso se crederet posse mundo sibi aduersanti resistere, si modò fauentem ac propitium haberet Deum. Rebus Ordinis sui summè periclitantibus, & nuntio accepto, iam desperatas easdem & perditas, vt quidem humana verè iudicaret prudentia, videri; tam interrita & fidens animo ipsa mansit, vt non modò consolante opus non haberet, sed alios etiam ipsa mœrore prostratos idonea ad id oratione erigeret, ob sinistrum rumorem deijci ac contristari nefas esse dictitans; omnia namque felicem habitura exitum: adeò vt etiam, cum nulla affulgere lætioris successus spes videretur, tum nouam ipsa præferret fiduciam, omniaque hæc nonnisi maius bonum paritura diceret.

Mundanorum opem Teresa parum moratur.

Rebus desperatis alios Teresa solabatur.

Si quando pluuio niueoque cælo, magnisque cum molestijs & incommodis in itinere versabatur, nouos comitibus semper animos addebat, vtque constantiam præferrent interritè pergentes, adhortabatur; huiusmodi enim profectiones cælo lucrando peridoneas esse. Si quis autem in via locus occurreret difficilior, eum prima ipsa perrumpere satagebat, vti iam antè in Burgensi fundatione dixisse recordor.

Cùm Abula Metinam peteret, fuit, cùm nocturnæ ipsam tenebræ prope flumen tam spissæ opprimerent, vt ipsum comites transire non auderent. Quibus illa suspensis ac dubitantibus, tutum & consultum negauit fore sub dio permanere; ad transuadandum ilicò se comparent, & Deo sese commendent. Aquam ergo illi ingressæ prælucere lumen quoddam veluti facis eminus cœpit, & tantisper lucendi officio defungi, quoad flumine transito discrimen omnes euasissent.

Per generosam hanc & firmam in Deum fidem fiebat, vt quidquid vellet, haud difficulter perficeret, & res sanè patraret admirandas. Hinc, tametsi præpotentes pateretur aduersarios, & maximis res agendæ obseptæ periculis essent, se nihilominus ipsa, nec non alios animabat; tantam vniuerso simul mundo inesse potentiam negans, vt, quæ Deus molitur, ipse vel euerteret, vel quæ fieri hic iuberet, technis suis arteve vlla impendiret. Dicebat, perspicuam illam ingentium à Deo acceptarum gratiarum notitiam sibi permultum ad fiduciam concipiendam contulisse momenti: nisi enim hanc habuisset, ardua illa & excelsa, quæ perfecit opera, suscipere illi animus non fuisset.

Aiebat proinde, bonam humilitatem non videri, acceptas cælitus gratias agnoſcere nolle.

Quadam tempeſtate, cùm pagum quempiam ingreſſæ ita arduum & impeditum dubium incidiſſet, vt ad ipſum certò diſſoluendum magna eruditione & ingenio opus videretur, inque eo ſe iam verſari videret loco, in quo neutra dote iuuari poſſet, quid tamen ageret, ipſa fluctuans neſciret; in Deum fiducia collocata, ipſum loci Parochum conſulere ſtatuit, &, quod ille conſuleret, ipſum exequi; certiſſimè confidens fore, vt, quamquam doctrina is non adeo præſtabat, illi Deus opt. max. inſpiraturus eſſet, quæ fieri à ſe vellet, cùm alium, quem conſuleret, ad manum tunc non haberet. Atque vt ſperabat, ita contigit; quod enim Curio conſilium dedit, ipſum deinde & alij præſtantes Theologi interrogati dederunt.

CAPVT XV.

DE EIVS HVMILITATE INTERIORI, quàm ea fuerit profunda.

EX ſublimitate, ad quam à Deo ipſam ſubuectam diximus, facilè perſpici poteſt, quàm eiuſdē humilitas cùm interior, tū exterior profunda fuerit: ſoli enim profundè humiles ad tantam altitudinem ſuſtolluntur. Hæc porrò virtus tanta in ipſa fuit, tamque manifeſtè ſemper eluxit, vt qui quæcumq; de illa dicenda eſſent, dicēdo proſequi vellet, finem non inueniret. In duas proinde, quidquid de illa ſcio, vtpote plurima, partes diſtinguam: primò de interiori, de exteriori deinde humilitate locuturus. Interiorem voco, humilem contemptamque quam de ſe ipſa habebat opinionem, vti illiuſè verbis liquidò ſatis apparet: exteriorem verò, quæ in alijs operibus eiuſdem eluxit. Internæ huius humilitatis euidens ſatis id argumentum eſt, quòd toties tamque frequenter de ſuis criminibus mentionem faciat, & eo quidem exaggerationis pondere, quamuis ea & in ſe parua eſſent, & variæ illi ad eadem excuſanda rationes minimè deeſſent. Nec verò ſatis illi eſt eadē plangere & extollere, niſi etiā, acceptarū à Domino gratiarum narrationē ordiri cùm vellet, hunc in modū loqueretur, *Quem ex amore Dei rogito, vt quidquid hactenus de flagitioſa vita mea ratione deq; peccatis meis narraui, id iam inde ab hoc tempore euulget. Huius illi rei facultatem facio, vti & omnibus confeſſarijs meis, qui ſunt illi, quibus hæc à me mittuntur; & ſi voluerint, iam tum me viuente id fiat obſecro, ne hominibus poſthac amplius imponendo fucum faciam. ſunt enim, qui aliquid in me eſſe boni falsò ſibi perſuadent. Et ſanè in veritate dico, vt quidē nunc intelligo, permagna mihi conſolatio est futurum, ſi quæcumque narrando hactenus protuli, palàm euulgentur, & in lucem pro-*

De interiori Teresæ humilitate.

Cap. 10. vitæ.

Teresæ gratum est, vt omnes delicta sua norint.

proferantur: at quæ posthac cōmemorabo, si cui fortè manifestaturi sint, nolim illos eius, cui contigerunt, nomen aperire, neve à quo hæc veniant, nec quidem quis illa scripserit. hanc ob causam meum hic nomen non depromo, nec alterius cuiusquam, sed quam potero ratione occultissima, & ad latendum commodissima eadem describam; atque ita id ipsa ex amore Dei supplex deposco.

Vult eadem scriptis mādari.

Quòd verò se paratam ait crimina sua scripto committere; hauddubiè etiam fecisset: sed id fieri animæ moderatores vetuerunt, vt eiusdem libri initio proditum est. Eamdem quoque facultatem numquam non Cōfessoribus ac superioribus, tam in priuato conscientiæ foro, quàm extra concessit. idque eò à se fieri dicebat, vt scirent ipsi & perspectum haberent, qualis reuera esset, & suis in rebus nullus ipsis fucus fieret, neve plus æquo sibi crederent. Ad libri eiusdem finem scribit, in veritate asserere se audere, grauius sibi fuisse & acerbius acceptos à Deo fauores scripto committere, quàm quæ vnquam commiserat scelera. Ex humilitate etiam (quamquam ea vera non fuit, quæ tamen humili è corde procedebat, quodque humiliter de se sentiebat) anni spatio orationis studium intermisit, indignam se rata, quæ eamdem frequentaret, & gratias ab eo reciperet, cui tam indigno ipsa famulatu obsequeretur. Initiò etiam intelligere se videns, quidquid libri spirituales de orationis etiam altissimæ excellentissimæque modo scribunt, eos ipsa non legebat: id enim cum humilitate non stare putabat, quòd ad eos orationis se pertigisse gradus, qui iisdem declarantur, crederet. hinc libentiùs vitarum Sanctorum lectioni vacabat, quòd illorum in se exemplis ruborem confusionemque excitaret.

Cap. 30. vita.

Graue illi etiam erat, cùm se videret ab alijs, ac præsertim à magni nominis viris & auctoritatis, magni fieri: cumque cælestes suos fauores alijs diuulgandos nosset, cruciabatur quàm maximè. Hanc ob causam aliquando Abula demigrare voluit, & alteri eiusdem instituti cœnobio procul inde, dote sufficienti data, sese includere, in quo obscura & omnibus incognita delitesceret. Sed vetuere id fieri Confessarij, quòd ad maiora eam Deus reseruasset. Nec hic illius stabat humilitas; verùm etiam laicis aggregari petijt sororibus, vt hoc in statu vilissimis, infimis, durissimisque domus ministerijs occuparetur. Et sanè sine controuersia in hunc se minimarum ordinem redegisset, si modò assensum superiores præbuissent.

Cap. 31. Graue Teresæ erat magni fieri ab alijs.

Quodam tempore hunc potissimum in finem suam omnem assiduè orationem dirigebat, vt, qui sublime quid & altum de ipsa sentiret, huic Deus illius vicissim manifestare peccata dignaretur, hocque pacto videret is, quibusnam ipsa, adeò indigna, à Deo fauoribus esset cumulata. Denique rectè, vel quomodocumque poterat, sua patefaciebat peccata illi, quem benè de se sentire nosset; nec antè quiescebat, quàm id ipsa

Occultè sua peccata Teresa reuelat ijs, qui bene de ipsa sentiebant.

ipsa fecisset: neque etiam priùs sua manifestare peccata intermisit, quàm religionem illi Confessarij mouerent.

Missas ad aliquem è Confessoribus litteras hoc epiphonemate concludit: *Dominatio vestra sciat velim, insignem hoc in loco mihi commoditatem esse, quam multò ipsa tempore consectata sum: nam quamuis exterior homo solus sit, non habens, qui illi afferre consolationem solebat, anima tamen quiete perfruitur. quam porrò dico, commoditas hæc est, non magis hoc in loco Teresiam de Iesu notam esse, quàm si nulla prorsus in mundo foret. Atq; hæc est ratio, cur hinc abire procuratura non sim, nisi aliud iubeant moderatores: nam interdum contristabar, dum hasce audiebam ineptias: nam cùm illic dicitur, Sancta est, intelligant oportet, sine pedibus & capite. Rident, quia ego dico, vt faciant ibi aliam, quæ nonnisi dicto & verbo vno illis constet.*

Cur Teresa gauderet esse se in loco, vbi ignota erat.

Cap. 34. Toletum concedere ad Aloisiam de la Cerda consolandam iussa, magna huc se cum confusione abire dictitabat, viso qua huc ipsam specie & titulo Superiores mitterent, & quàm grauiter fallerentur; atque hæc fuit ratio, cur importunis à Domino precibus contenderet, se Toletum abire ne sineret.

Si quando apud homines sanctimonia claros ageret, sui ipsam pudebat, & coram ipsis apparere erubescebat. Munia, quæ aliquam præcellentiam honoremque in Religione includerent, abhorrebat, & quàm poterat maximè subterfugiebat. Dicebat item, vitam se longiorem desiderare non posse, cùm non pro eo ac quidem oporteret Deo viueret, quodque tam negligenter ac segniter Domino esset suo famulata, seque tot imperfectionum næuis inquinatam cerneret, vt sæpè quidem optaret omni prorsus carere sensu, ne tantum de se malum intelligeret: querebaturque nonnumquam Dominum, quod in nonnullis triennio, in alia etiam quapiam triduo perfecerat, tot in se annorum spatio efficere non potuisse: hinc ipsis non illibenter superiores & potiores cedebat, antè nescisse se dictitans ecquid esset obedientia, quàm à suis eamdem edocta esset monialibus.

Cap. 39.

Mirari etiam se dicebat eos, qui quæ ab ipsa opera patrabantur, ijs fidem adiungerent; ac stolidè facere censebat eos, qui aliquo ipsam iudicio donatam crederent, quod aliqua in re fortè rectè sentiret. Hinc etiam a vilissima infimaque consilium petere monacha graue non ducebat. Adhæc quidquid demum ageret, nonnisi Confessariorum id nutu suasuque auspicabatur.

Tot in se notabat imperfectiones, adeoque easdem exaggerabat, etsi eædem perexiguæ & viderentur, & reuera essent, vt qui hoc audiret, haud obscurè videret, non modò insigni has ex humilitate ac Dei amore, verum etiam illustri quopiam cœlesti lumine radiante perspici. Numquam aliquid de se narrari malum audisse referebat, quin liquidò eos, qui ipsum narrarant,

Quomodo sua exaggeraret imperfectiones.

rant, verbis nimiopere id imminuisse cerneret. De monasteriorum fundationibus, in quibus tanta & egit & pertulit, tanta cũ modestia tamen semper & humilitate scribit, vt penè sub libri, quo easdem cõplexa est, initium hoc modo loquatur: *Qui hæc legerit, caueat, ne quid hinc in me laudis transferat; cùm à veritate is nimium quantum deliraret: quin potiùs maiestatem eiusdem roget, mihi vt ignoscere dignetur, quòd è cunctis ab ipso gratijs acceptis tam mihi exiguum collegerim fructum. Longè maior propterea, carißima mea, de me conquerendi est, quàm mihi gratiarum ob ea quæ acta sunt referendarum ratio. Ceterùm ex amore Dei lectorem horum obsecro, vt vel vnam salutationem Angelicam pro me recitet, vt hoc pacto diris purgatorij egredi cruciatibus valeam, & ad Domini nostri Iesu Christi conspectum admitti*, &c. Et optabat inprimis, vt manifestare Dominus omnibus dignaretur, quod ipsa fecisset, vix aliquid esse. Aiebat quoque se magnas quidem omnimodis à Deo opt. max. gratias recepisse, illam verò omnium maximam videri, quòd haud dum in tartara ipsam præcipitem, prout quidem flagitiorum commerebatur grauitas, deturbasset. Adhæc, nescire se causam, cur vt bona & sancta ab omnibus suspiceretur; ac merum mundo se fucum facere: si enim homines se penitus perspectam haberent, fore vt omnes in ipsam vnguibus inuolarent, & in faciem conspuerent.

Filias quoque suas humiliter rogabat, sibi vt demortuæ diuinum precibus Numen propitiarent: dicebat enim, metuere se, ne, quemadmodum stolidè eam mortales opinionem imbiberunt, quòd sancta esset, eam se mortua omnino exuerent, seque interim diuturnis in purgatorio supplicijs sinerent expiari.

Primis viginti ac duobus annis magnas mentis passa ariditates est; interim tamen amplius quid à Deo poscere ne in mentem illi quidem vmquam venit: quòd se crederet indignam, cui vel aliqua de Deo cogitatio concederetur; sed nonnisi insignem maiestatis ipsius gratiam videri, quòd ante suos ipsam oculos versari sineret.

Numquam aliquam à Deo cùm visionem, tum reuelationem sibi fieri petijt, vel aliquid inter precandum aperiri, nisi quod ad illi seruiendum, ac ne vllis imposturis diabolicis pateret, necessarium erat. Et quamuis Deo persamiliaris erat, numquam tamen curiosè quid ex ipso sciscitabatur, etsi sæpiùs id facere rogata. Numquam visiones vel reuelationes petebat.

Confessarij interdum, periculi faciendi gratia, sacra eam communione arcebant; quam ipsa abstinentiam etsi hinc permolestè ferret, illinc tamen magis de Dei quàm de suo honore solicita, ipsum interim assiduè dilaudabat, quòd, vt honoris diuini rationem haberet, ac caueret, ne diuina eiusdem maiestas tam vili diuersorio succederet, confessori inspirasset. Quibus illa cogitationibus mota, magna animi quiete ac tranquillitate, illorum iussui acquiescebat, etsi non sine tenera quadam & amicabili pœna; Teresa sæpe sacra communione priuabatur.

 imò

imò quamuis cuncti omnino mortales aliter suasissent, ne vel latum quidem vnguem ab illorum deflexisset imperio.

Sæpè magna quadã animi demissione superiorũ reprehensiones ferebat, & illorum se supplex ad pedes abijciebat, donec vt surgeret, imperassent, nec antè verbum in sui purgationem adferebat, quàm facti sui esset rationem iussa reddere: quam tam paucis adeoq ue veracibus tum depromebat verbis, tam planè quoque & manifestè, vt non solùm super oribus eadem faceret satis, sed etiam interdum pudorem & ruborem inijceret.

Prælatus quidam, eius patientiam exploraturus, acri in eam oratione inuectus, inter cætera mordaciter sciscitabatur, cur in litteris, & quoties daretur occasio, Excalceatarum se fineret fundatricem appellari: cui illa placidè, *Impera obsecro, ne hoc me deinceps quis nomine compellet.* neque enim ea cognominatio magis illam mulcebat, quàm si Teresæ de Iesu nomine diceretur.

Gratias cælestes supprimebat. Tam solicitè porrò acceptos cœlitùs fauores, & quidquid aliquam in populo sui opinionem concitare poterat, supprimere satagebat, vt ne filiabus quidem suis id manifestari pateretur.

Beazio ad Hispalensem sedem cõstabiliendam profecta, in eremitoriũ, quod Ezija locus habebat, æstus meridiani vitandi causa concessit: quo loco, vti & Hispali, etsi egregijs à Domino gratijs sit cumulata, sociæ verò in eodem apricarentur loco, semperque illi adessent, eæque selectissimæ, (vti quidem eas & ipsa vocat, & quales reuera ad labores, qui in itinere subeundi erant, perfringendos requirebantur) nihil tamen vmquam horum ex illa tum intellexere, donec tandem longo pòst tempore in schedis illius scripta hæc reperere. Non tamen semper permittebat Dominus, vt tam eximij thesauri in agro defossi delitescerent, nam Dei accedéte nutu, sui ipsamet oblita, sæpè quid manifestabat, è quo audientes maioré virtutum eius ad Dei laudem ac propriũ ipsorum emolumentum haurire cognitionem possent. fieri enim non posse euidens erat, nisi singularissimam quamdam adhiberet curam, vt tantus, quem corde fouebat ignis, non aliquo se interdum luminis radio per rimulam occurrentem

Si quid dixisset de suis rebus, ilicò reuocare satagebat. proderet. Si quando tamen nec opinanter simile quid de se patefecisset, ilicò ad sese conuersa ipsum quoad eius fieri sine vllo mendacij periculo poterat reuocare, vel saltem aliter detorquere satagebat. Hinc quadam tempestate, cùm dicta à se dicta nollet, de audientibus quispiam vir pius idipsum notans, *Iam dictum est,* inquit, *Mater, excusationes & tui purgandi prætextum noli quærere: nam quò plura in facti colorationem attuleris, eò ipsum apparebit manifestius.*

Communionis accessura mensam quadam vice adeò se in spiritu efferri sensit, vt etiã corpus sublimè à terra extolleretur: quod ipsa persentiens, ambabus craticulam manibus apprehendit, quo se retineret. Displicebat

enim

enim illi hæc alijs coram fieri videntibus:Dominumque idcirco rogabat, vt,si quos sibi communicare fauores vellet;id publicè & palàm non fieret. Quod vt obtineret, multis ijsq; instantibus precibus opus fuit. Graue quoq; & acerbum illi erat, filiabus inspectantibus mentis excessum raptumq; pati; verumtamen,cùm eos adeò frequentes experiretur, fieri haud poterat,quin eosdem illę perciperent.Hinc non adeo id illi acerbum erat, quàm dum coram alijs diuina patiebatur; quæ tum quidem quàm poterat maximè dissimulabat,vtq; eadem tegeret per simulationem,animo sese dicebat deficere. Vnde etiam nonnumquam,ad se reuersa,cibum sibi afferri petebat,vt quidnam passa esset,hoc modo dissimularet. Cùm grauibus obtrectatorum impetebatur calumnijs, & falsorum testium detractionibus (vti Hispali contigit)dicere solebat, *Deo laus, quòd hoc ipsa loco talis esse noscar, qualis reuera sum: alibi quippe omnes in errorem perducti sunt, & falluntur, meq; habent, qualem me ipsi sibi fingunt;hic verò prout sum & mereor.*

Coram filiabus suis inuita raptus patiebatur.

Teresæ in calumnijs sententia.

Alfonsus Quignonius eques illustris, & probitate clarus, tecta dissimulataque specie, nec sese prodens, scire auidus ecquid illa responderet, ipsam dum côueniret, inter alia monuit,Magdalenæ Luciæ vt meminisset, quam quidem vulgus passim vt sanctam suspexerat,quam tamen tartareus ille Planus ludificans omnes ancillã & clientem habebat. nihil hac Teresa mota oratione vel assimulatione est:quin potiùs magna quadam cũ humilitate respondebat: *Numquã mihi eius deceptæ subit recordatio, quin contremiscã.*

Teresæ responsio insignis, mentione Magdalenæ Crucæ facta.

Deniq; virtus hæc, & suijpsius contemptus ad mortem vsque illi perpetuus fuit:in qua nimirum erratorum suorum à sororibus veniam petijt, & ad Constitutionum illas ac legum obseruantiam est adhortata, simul etiam obsecrans, ne negligentem hanc tepidamque Religiosam (hoc enim se nomine designabat)vt exemplum intuerentur.

Si, quidquid de illius demissione animi dicendum esset,hic prosequi dicendo vellem,finem dicendi nullum facerem.Duo solùm huc,quę omniũ instar futura sunt,attulisse sufficiat. Primùm hanc illi singulari quadã ratione à Domino virtutẽ esse declaratam & commendatam: vt mirũ minimè sit, tantum in hac illam fecisse profectum;cùm ipsemet Dominus suum illi nihil & vilitatem, nec non errata quælibet declararet. Et ita quidẽ palàm, vt quoties illi cunq; singularẽ quempiam vellet fauorem impertiri, errata illius,cùm quæ tum habebat, tum quibus olim fuerat obnoxia,antè acriter castigando reprehẽderet.Deinde verò,cùm cælestia in ipsam dona effundebat, ampliorẽ simul illi Dei cognitionem,maioremq; suijpsius despicientiam communicabat.Hinc,dũ secum die quadã cogitaret,non tam intimã modò Domini nostri Iesu Christi pręsentiã,quàm olim habuerat, in corde sese habere,in eiusdẽ penetralibus vocẽ sibi loquentẽ audijt, *Hic præsens sum:sed videre te volo, quàm parum ipsa sine me efficere valeas.* aliaque id genus plura illi suggerebat. Cũ igitur talis esset magister,& discipula adeò

Humilitatẽ à Domino edocta fuit.

ministerium obibat,& vesperi præcedente secum ipsa sedulò dispiciebat, quo oua, pisces, aut iusculum ritu saporeve condiret, qui à quotidiano discreparet, hacq; Dei ancillas condimentorum varietate, si qua posset, oblectaret. Hinc, cùm ipsius ancillandi vices recurrissent, hebdomada illa abundè satis domui prospectum erat. Hoc dum munere fungitur, Dominum suo condescendere desiderio nonnunquam dicebat; cùm enim ipsa monachis bonum sapidumq; instruere percuperet prandium, liberaliter is deforis submittebat, vnde parari id posset. Adeò vt ipsam penui & culinæ præesse, domui, etiam quoad corporis oportunitates, compendiosum imprimis esset. His tamen ministerijs non vsque eò immersa erat, Dei vt sui obliuisceretur; nec suis ipse partibus vicissim deerat Omnipotens, qui ancillam suam ancillantem potissimùm recreabat, & mira mentis dulcedine consolabatur. Obseruata est ab alijs culinam ingressis, dùm sartaginem igni applicat, in mentis excessum rapta, & abalienatis sensibus, facie fulgida & illustri sartaginem tamen arctè adeò complectens, vt violenter hæc extorqueri non posset. Quàm sollicitè Monialibus ministraret. Teresa sartaginem tenens raptũ patitur.

In vilibus abiectisque etiam ministerijs semper prima erat & princeps: hinc, dum ceteræ alia atq; alia domus, euerrendo sordes, loca purgarent, chortem ipsa semper sibi sumebat euerrendam. Quo in ministerio sordido obeundo suauεolentia quædam mira, quam non item aliæ sentiebant, nares eius afflabat. In omnibus porrò, ad quas cōcedebat domos, id genus obire officia illi solenne erat, nimirum lances extergere & abluere, sordes euerrere, aliaq; eiusdem modi ministeria ancillaria exequi.

Malagone, etsi afflicta valetudine, ea tamen mentis erat generositate, vt ante alias lecto exsurgens, omnes domus sordes conuerreret, collectasq; in foricas deportaret. Cùm ibidem domus illius, in qua modò moniales commorantur, ædificium construeretur, iam inde ab aurora ad vsq; noctē fabris ipsa præsens & inspectrix adesse, prima sportam, prima scopas in manus sumere, ac deinde à Præposita alijsq; Monialibus, cùm aduenissent, commissorum ea die tali in ministerio erratorum, pedibus earum aduoluta, veniam postularet, perinde ac omnium minima vilissimaq; exstitisset. A suis Monialibus de genu veniã commissorum petit.

Nec verò solis Moderatricibus hac se animi submissione subijciebat; verùm etiam, si quam corripiendo Monacham, verbis animum ita illius exulcerasset, vt ad dies hæc aliquot stomachosior appareret; ad pedes eiusdem accidens, sibi petebat ignosci, non satis aduertisse se dictitans, quid reprehendendo effutijsset.

Si quando in Lectionibus sacri Officij recitādis impingeret vel minimũ, ilicò se medio odæo in solum prosternebat, hoc peccatum ritu protestata. Quo submissionis exemplo sæpenumerò sic adstantium moniali ũ viscera commouebantur, vt lacrymantibus abundè oculis, suo inter recitandum fungi lingua officio non posset. Inter nouitias verò & nuperas Monachas Quomodo in choro se gereret in officij lectione peccans.

semper sibi sedem deligebat,& si quæ sibi pronuncianda esset lectio, posteriores Præfectæ atque eius Vicariæ cedere pro more habebat.

Domicilio in opido Villanoua de la Xara constituto non minus in domesticis obeundis officijs sui haberi rationem volebat, quàm alterius cuiuspiam de turba;cumque vnius dumtaxat brachij vsum haberet liberum(altero scilicet malè affecto)quomodocumque poterat, sordes euerrebat,& triclinio aut culinæ,quoad poterat,operam sedula nauabat.

Quomodo Præpositas honoraret.

Cùm ad aliquod venisset monasterium, suo Præfectas officio fungi semper sinebat,perinde ac si ipsa non adfuisset, digniorem que ijs nunquā non locum cedebat.Si quando odæo euocaretur, facultatem exeundi à Priore magna summissione ac reuerentia postulatum ibat. Et hanc si cómune triclinium ingredientem Teresa accumbens conspiceret, exsurgebat,donec suo illa loco accubuisset.

Cùm Albæ Guardianum quempiam alloqueretur, & Præfectam ad eumdem conueniendum intrantem videret,ilicò loco surgens illam cōsidere voluit,atque interim aliquantisper in pedes constitit,donec tandē, vt Præfectæ,summoperè vt consideret vrgenti morem gereret, etiā assedit.Huic Præpositæ nomen erat Ioanna de S.Spiritu.

Quomodo se gereret cum ijs, quæ tali tenebantur morbo,qui abominationem moueret.

Si quæ monialium ex naturæ imbecillitate quid haberet, quod quamdam stomachi nauseam & auersionem videnti causaretur; ad hanc Teresa simul & sensuum abominationem refrænatura,& humilitatem exercitura,accedens propiùs familiarius sese ingerebat, manus etiam interdum eiusdem exosculabatur,aut quidquam de paratis illi cibarijs degustabat, aut alio id genus opere fastidientem naturam compescebat.

Humiles mortificationes Teresæ.

Fuit,cùm sua pleno in triclinio commissa palàm enunciaret,& humi, è patinis lancibusque ita comederet sordidulis, vt nauseam delicatiori stomacho peperissent, quamquam munditiei natura ipsa perstudiosa esset.

Aliàs manibus pedibusque quadrupedis in morem reptando tricliniū ingressa est,necnon multo saxo grauata,laqueoque collum insertum habens,quem soror quædam ponè sequens manu tenebat illius, vt quidem credo,culpas referens. Aliàs eodem ingressa est onusta palea suas magna humilitate culpas pronuncians,perinde ac si nouitia quædam nupera fuisset,quæ ad sui victoriam & mortificationem huiusce humiliationis exercendæ à Præfecta facultatem petijsset. nulli enim fas est monachæ id genus mortificationes subire,nisi Moderatricis antè facultatem magna animi demissione & feruore postularit. De mortificationibus porrò hic pauca dico,cùm ex hoc specimine de reliquis coniecturam facere procliue sit, scientique quid sit mortificatio,quidquam de hac dicere necesse non sit: cùm in omnibus quas tractamus virtutibus facilè appareat, quanta sui victrix fuerit,quam absoluta sensuum passionumque domina, quantaque quid-

quidquid impedimento esse poterat, quò minùs heroicos illos virtutum, quas exercuit actus, exerceret, fortitudine exsuperarit. Is namque verè mortificationi studet, qui naturam expugnat, tentationibus ob'uctatur, Deoque omnia subijcit, nec propterea quidquam eorum, quæ Dei obsequium & amor facienda necessariò exigunt, omittit.

Factum etiam est, vt sacrum adituram conuiuium seuera superior oratione, quò ipsam mortificaret, inde vt facesseret, monuerit, ad quam ipsa etiam vocem magna animi serenitate & humilitate ilicò paruit, quamuis alioquin numquam non maxima sacri huius ferculi fame teneretur.

Cùm vltimis vitæ suæ annis adeò viribus esset exhausta, vt communes sequi leges commodè non posset, petijt ab ipsa loci, in quo tum versabatur, Præposita, cóne esset die ad triclinium ventura. Quæ illam interrogatio adeò non commouit, vt etiam omnibus, quibus ibidem hæsit diebus, triclinium frequentarit.

Cùm in alterius monialis cubiculo agentem Præposita quædam cum libertate aliqua sic compellasset, *Iesu bone, poterimusne vestram Reu. conuentre Mater, quæ tamdiu illic commoratur?* ilicò ianuam vultu hilari & sedato, nullum penitus proloquens verbum aperuit.

Si quando cœnobio aliquo excederet aliò abitura, praui quod dederat exempli petere à monialibus veniam solebat, quod etiam fecit, cùm decedere de vita contigit, vt iam suprà dicebamus. Hoc verò tanta humilitate & animi teneritudine faciebat, vt omnium oculis lacrymas excuteret. *Quid ageret Teresa e monasterijs discedens.*

Virtutis porrò huius perstudiosa erat, & summa admiratrix; ipsum etiam Dominum eiusdem amore teneri asserebat: cuius cur tantus is cultor esset, si scire optarent, hanc esse rationem aiebat, quòd amaret ipse veritatem; humilitas autem aliud non sit, quàm veritas, dum scilicet agnoscimus, quàm parum reuerà simus, & nihil penitus à nobis nos ipsis boni habere. Ceterùm virtutem hanc Sodalibus suis imprimis commendabat, monebatque, ne, quæ domi intra priuatos agerent parietes, ea externis patefacerent, nec sanctitatis apud mundanos nomen affectarent, neu placere hominibus studerent, quamuis id non alio fieret fine, quàm vt hoc pacto illi ad domui benefaciendū inducerētur. si enim iter hoc insisterent, fore vt fame emoriantur, sed potiùs seruare conarentur, ad quæ voto se obligarunt: etsi enim mundo incognitæ essent, Deum Opt. Max. illarum intra claustri latebras latentium nomen hominibus in plateis diuulgaturum, viamque inuenturum, qua hi necessitatibus ipsarum prospiciant. *Cur amet Deus humilitatem.* *Nolebat Teresa suas, quæ agerēt, hominibus aperire.* *Via perfect. cap. 15.*

Hoc etiam suis præceptum iniunxit, vt, cùm ab alijs coarguerentur, vel accusarentur, nihil in sui defensionem afferrent, neu se excusarent, nisi fortè aliud vel charitas, vel alia causa iusta suaderet: partes enim & defen- *Suadebat suis Teresa, ne se excusarent.*

defenſionem ipſarum Deum ſuſcepturum. Si quas autem hoc imitari monitum cerneret, ſingulari quodam gaudio efferebatur; eaſque alijs maioris faciebat.

Suadebat adhæc, vt in rebus minoribus ſe exercere aſſueſcerent, quo paulatim ad maiores peruenirent. Ad verò ſe non excuſandum permultum conferet cogitare, quantum nihil ad defenſionem ſui afferendo quis per omnia lucrifaciat, deinde quàm parum hoc modo amittat. Nam ſi rem benè conſideremus, comperiemus non immeritò nos caſtigari, cùm culpa pleni ſimus. Nam ſi fortè hæ, quas obijciunt, culpæ nobis non inſint, aliarum ſanè multarum rei ſumus: imò verò nonniſi ſummo nos honore afficiunt, cùm eas, quas habemus, ſubticent. Verus porrò humilis verè fieri parui, perſecutionibus exagitari, & condemnari velle debet, etſi nihil culparum admiſerit: ſi enim imitari Dominum voluerit, qua illum in re potiùs quàm in hac imitetur? Quapropter omne ipſarum aiebat ſtudium in hac verſari virtute debere: neque enim timendum hic eſſe, quòd aliquod animæ vel corpori damnum adferat: quin potiùs tantum inde emolumentum & fructum ſecuturum, vt ne falſæ quidem viſiones vel reuelationes vllum ei ſint allaturæ damnum, qui verè humilis eſt. Nihil adhæc eſſe, quod tam citò Deum vincat vel alliciat, quàm humilitas: hac quippè impellente & inuitante eum in materna viſcera deſcendiſſe, & per hanc à nobis illum in animas noſtras vel crine capitis pelliciendum: tum etiam, qui plus habuerit humilitatis, plus etiam Dei; qui verò illius minus, etiam huius minus habiturum: neque enim intelligere ſe poſſe, quomodo vel ſine humilitate amor, vel ſine amore haberi poſſit humilitas. Demum duas illas virtutes ſine inſigni quadam rerum omnium creatarum abnegatione non poſſe conſiſtere. Ceterùm illam è contra improbabat humilitatem, quæ donorum à Deo indies receptorum cognitionem nobis aufert. Salutare quippè eſt eadem cognouiſſe, ſimul etiam agnoſcere, ea nos minimè promeruiſſe: ſi enim dona hæc non agnoſcantur, ſemper anima ad quid heroicum aggrediendum iners & torpida erit. Illam quoque vituperabat humilitatem, quæ ab orationis nos ſtudio auocaret, qua ficta quadam ſpecie indignos nos dicamus eſſe, qui coram Dei præſentia verſemur, vti & illam, quæ animam in bonorum operum faciat exercitio languere, vel turbet. Vnde ipſa, vt quæ miram horum omnium experientiam habebat, eſſe & falſas quaſdam humilitates eruebat, quæ facilè hominem in fraudem pellicere poſſent, & ab his ſibi vt cauerent, numquam non ſuas hortabatur.

Nihil adeò Deum flectit, quàm humilitas.

Non probat Tereſa humilitatem, quæ à Dei donorum cognitione, oratione, aut alijs bonis operibus auocat.

CA-

CAPVT XVII.

DE ILLIVS IN LABORIBVS PATIENTIA, quamque libenter pro amore Dei pateretur.

IAm quidem proximè de obedientia, vera & legitima humilitatis filia, loqui me oporteret: nisi tamen antè, quantum ipsa propter Deum passa sit, præmisero, hanc de humilitate mihi materiam planè decurrisse minimè videbor. In hac enim multa sunt, è quibus manifestum fiat, quàm virtus hęc in anima eius radicata esset. Pluribus quidem opus foret verbis, vt pro dignitate multa, quæ passa est, prosequi possim; hæc tamen multò dici queat faciliùs, quàm insignis illa patientia & alacritas, qua eadem perpessa est. Passa autem est in omnibus, quibus pati aliquem quid modis posse verisimile est, in corpore, anima, & honore. *Teresę patientia.*

In corpore siquidem iam inde à pueritia grauissimas tulit ægritudines, adeò vt toto vitæ tempore nulli rei vtilis futura videretur, vti primo enarrauimus libro; vomitus quoque duos quotidianos, quorum meminimus: quorum licèt matutinus ipsam deseruerit, vespertinus tamen illi perpetuus fuit. vt taceam & alios morbos acerrimos, eosque plurimos: quorum etiam non pauci ad mortem vsque illi adhæserunt, vti cardialgia, dolor colicus, & insolitus quidam, qui caput, & brachium vt plurimum, quandoque etiam membra omnia occupabat tremor, & vespertina illa, de qua modò egimus, nausea. Adeò quidem, vt quinto antequam exspiraret anno, in Mansionum suarum libro, iam abhinc annis quadraginta nullo à dolore se die vacuam fuisse scripserit. In his verò omnibus, etiam tum, cùm viam salutis primùm ingrederetur, insignem exhibuit tolerantiam: nec non violenter se cohibuit, ne exteriori aliquo signo motuve dolorem amaritudinemque, qua conflictabatur interiùs, proderet, ne, quæ se ægram inuiserent moniales, aliquatenus contristaret vel grauis esset. Hac illi in re permultum profuit S. Iobi exemplum, cuius tolerantiæ historiam iam legerat; hinc cum ipso dicebat, *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?* Nihilominus eo ipso, quem è Mansionibus allegauimus, loco testatur consideranti sibi flagella pœnasque, quas promeruerat, exigua hæc & nullius ponderis visa fuisse. Si quando verò dolores iam intolerabiles & immensi videbantur, quosdam patientiæ elicere actus assuescebat, suamque cum Dei voluntatem, quoad quidem poterat, conformare, Dominum obsecrans, vt, si ita videretur, patientem sibi animum elargiretur, & ad finem vsque sæculi hoc se in statu agere sineret. *Quid in suo passa sit corpore.* *Mansion 6. c. 1.* *Iob 2.* *Quos actus interiores Teresa suis in doloribus excitaret.*

In ipsis etiam itineribus duros quosdam & inauditos labores pertulit, perfrigida aura (quanquam frigus illius valetudini noxium imprimis esset) per imbres, niues, & intolerabiles æstatis calores itinera capessendo. Grauitatem horum adaugebant quotidianæ ægritudines, dolores vsq; eò intensi, pauperies, variaque incommoda tum in hospitijs, commeatu, lecto, alijsq; rerum oportunitatibus, quibus corpus tenue adeò & imbecillum indigebat, subeunda. Huc accedebant & viæ asperæ, duræ, denique maximis obnoxiæ periculis. Non raro etiam contigit, vt per eos, quibus in itinere versabatur, dies continua cœlo pluuia, vel densa nix decideret, ac multis passuum millibus nullus occurreret locus, nullum vmbraculum ac tugurium, quo succedēdo cœli iniurias propulsaret; ac tandem post itineris molestias vires recreaturæ tenue adeò & inops adeundum esset hospitium, vt nec ignem, nec vnde is eliceretur, haberet, nihil denique, quo pelli fames posset: cubiculi denique tectum adeò esset rimosum & hians, vt hinc inde subintrante aere tam frequens cœlo penetraret imber, vt nec vestibus interdum pellere eūdem posset. His porrò in rebus eā præferebat generositatem mētisq; constantiam, facilè vt appareret, quàm libenter in ærumnis ageret. Harum, de quibus loquimur, noctium quadam hospitium ita quidem affecta subijt, vt ægra vix membra traheret: è vestium siquidem humiditate ortus colicus illam inuaserat dolor, & membrorum dissolutio, nec non maximi artuum tremores. Quam vt sic affectam Anna de S. Bartholomæo eiusdem socia vidit, ignem quæsiuit, quo pannum illi aliquem calefaceret. Hoc quidam vir grauis, qui eodem in diuersorio erat, conspecto, iniurius in ipsam in contumeliosa adeo prorupit verba, vt ab id genus viro posse ea proferri non facilè quisquam credat, nisi linguam eius mouerit diabolus, periculum facturus eamne ad impatientiam redigere posset. Hæc porrò ipsa æqua & sedata mente omnino pertulit, dum non alia de se dici promeritam se credit, quàm quæ erant pessima. Sed quam inde alijsque id genus contumelijs hauriebat, voluptas adeò immensa erat, vt hæc ipsa illi sanitatem afferre videretur.

Lætatur se iniurijs & contumelijs affici.

Cùm Burgis ægerrimè haberet, datus illi in valetudinario publico, in suprema eiusdem parte, ad diuersandum locus, cœli peruius iniurijs & frigidus. Cuius cùm hic sortem filiæ dolerent & commiserarentur, nimis etiam hunc sibi commodum esse ait; neque enim vel tantum sese promereri, atque non sua se, sed illarum causa angi & dolere; habere se namque plus quàm mereretur. Cùm verò tenuem hic illi & angustum parabant lectulum, exclamabat: *Quàm hoc molle & delicatũ cubile est Domine mi, cum ipse dura in cruce recubaris!* Eo ipso tempore, quotiescumq; sumebat cibum, sanguis illi e quodam quod in faucibus habebat vulnere prorumpebat: quem ob illius dolorem miserantibus monialibus aiebat: *Ne vos, obsecro, mei tangat miseratio: plura namq; & grauiora Dominus meus pro me pertulit, cùm felle & aceto potatus est.*

Lin-

Enixè à Domino ipsa contenderat, numquam vt sibi dolores deessent, vnde nec etiam vmquam illi defuerunt. testari id possunt, qui assiduè cum ipsa versabantur, qui nullo eam die integra gaudentem valetudine conspexerunt, nisi quòd, cùm noua inchoanda erat fundatio, vel aliquid, quod in maximam Dei cederet laudem, peragendum, infirmitates paululum minuebantur, tantamque sibi ipsa faciebat violentiam, nullo vt premi malo videretur. Vnde tam ipsa sibi quàm reliquæ moniales similem offerri occasionem optabant, vt meliusculè propterea haberet. Et quoniam quidquid patiebatur, exiguum quid erat, si coronam, quam illi præpararat Deus, intueamur, hinc etiam plenam diabolo potestatem & copiam fecit Dominus, vt ipsam interdum affligeret & exagitaret sicut eum ad S. Iobum vexãdum cœlitus legimus accepisse. Propterea, vti iam suprà commemoratum est, quotiescumq; aliqua se anima diabolico iugo subduceret, vel vitæ rationem meliorem iniret, in ipsam statim omnem suam furens euomebat rabiem & indignationẽ. Vnde etiam continenter quadã vice quinq; horarum spatio tam diris ipsam diuexauit modis, tantaque afflictione tum interiori, tum exteriori oppressit, (quòd corpore sese ipsa toto, brachijs, & capite impeteret, vt se coercere & retinere neutiquam posset) vt duro iam se sub onere succumbere debere crederet. Interim tamen sibi constans patiẽdi gratiã à Domino efflagitabat, simulq; paratam se declarabat, si modò ita illi videretur, ad afflictionem hanc ad vsq; iudicij extremi diem perferendam. Quinque illo horarum elapso spatio, tum demum intellexit, à quo hactenus miserum in modum fuisset torta: vidit enim adstantem sibi deformem quemdam AEthiopem, ringentem idcirco dentibus, quòd vnde sperasset compendium, inde passus esset dispendium; quem demum aqua lustrali ab se fugauit.

Teresia à Domino petijt, numquã vt sine dolore esset.

Iob 2.

Teresam diabolus interdum affligebat.

Plura alia id genus perpessa est, sed vnum dumtaxat commemorabo, quod plus cæteris ab alijs notatum fuit. Hispalensi sede iam constituta, Toleto Abulam redijt; vbi etiam biennio post toto mansit. Mirè hoc temporis interuallo vniuersus Excalceatorum cœtus exagitatus fuit, vti suo in loco dictum est supra. Hac in procella Abulensi è domo missis ipsa monachas hinc inde sparsas litteris consolabatur. Malè hoc humanæ salutis aduersarium cacodæmona habebat, qui hanc qualemcumque opem hoc conatus est pacto interturbare. Ad Completorij Officium Teresa se conferens, ac lucernam manu gestans, iam scalas ad summum vsque gradum ascenderat, cùm iam iam odæum ingressura, derepentè velut destituta sensibus, nonnihil retrò cedens prolapsa est, atq; sinistrũ sibi brachium fregit. Ingẽtem quidem hac in ruptura passa dolorẽ est, longe verò maiorẽ postea, dũ curatur: multũ quippe effluxit tẽporis, antequã accederet, qui ossa cõfracta restitueret; quòd quæ luxatis confractisq; ossibus solidãdis nota erat mulier, haud procul à Metina, ijsdem dieb. ægra

Diabolus in causa, vt Teresia fregerit brachium.

decumberet, quæ cùm accersita adesse tunc non posset, tantisper malagmata quædam iubet à se præscripta applicari, quo ad ipsa præsens adesset. Iam brachium enerue & virium expers erat, cùm tandem medica aduenit. Nihilominus, pro eo quod ferendi habebat desiderium, illius se arti arbitrioque totam Teresa concredidit, vt quidquid videretur, id in se exerceret. Igitur à monialibus omnibus, templum adire iussis, se Domino per preces petijt commendari. Interim cùm sola ipsa cum chirurga mãsisset, & alia quam hæc adduxerat rustica; duæ illæ, quæ robustæ erant & valentes, brachium contractum & luxatum tanta coextendere vi cœperunt, vt humeri vertebris & oscillis fragorem edentibus hac in extensione intolerabilẽ passa dolorẽ sit. Hunc tamẽ illa meditatione eius leniebat cruciatus, quẽ tũ Dominus Iesus Christus est perpessus cũ illius in cruce brachia violenter à carnificibus extensa sunt. Vt ergo rediere moniales, adeò placido serenoque Matrem viderunt vultu, perinde ac si nihil penitus pertulisset; quin potiùs adeò læto ac renidenti, vt hunc se diceret dolorem ne omnibus quidem mundi gazis redimere velle. Diu brachium ne mouere quidem potuit, cuius tandem penitus etiam vsum amisit, vt, quoad vixit, nec vestem induere, nec exuere, imò ne velum quidem capiti imponere potuerit. Lapsus verò fuit huiusmodi, itaque inopinatus, tam nulla etiam præuia occasione, tamque magnus, vt, quotquot domi fuere, nonnisi dæmone impellente illam cecidisse censerent. Id verò inde colligitur manifestiùs, quòd, cùm de monialibus quædam illi diceret, Dæmonis id operâ factum videri, ipsamet Mater exceperit, *Plura etiam & maiora infligere vellet mala, si Deus id permitteret.*

Requid in animo per pessa sit. In anima verò viginti duorum annorum spatio maximas passa ariditates & desolationes est; horum etiam nonnullis, grauibus oppressa timoribus est; dum nimirum metuit, ne à dæmone fraudis artifice sibi illudatur; nec non continua acrique exagitatione illorum, qui verè eam asserebant decipi. Non mediocriter hoc ipsam torsit, quòd hi illam maximè vexarent & cruciarent. qui verò hoc eam modo exagitabant, viri erant boni, quique eius commodis salutique studebant. Perpessa adhæc est horribiles à dæmone interiùs tentationes & afflictiones, & sæpe quidẽ ita graues, vt, quantum illi quidem videbatur, nullum prorsus in se Dei fauorem sentiret, nullũ erga ipsum amorem; imò non plus acceptorũ ab ipso beneficiorũ recordaretur, ac si numquam. eiusmodi quid cælitus accepisset; adhæc quidquid in mundo erat, graue illi esset; imò nullus omnino mortaliũ ipsam recreare posset; nauseã quoq; illi afferret lectio & oratio; deniq; omnia, & quotquot ipsã alloquebãtur, summum illi mœrorẽ afflictionemque causarentur. Quid verò dicã de ijs, quæ in primi, nec nõ in reliquorũ propè omnium cœnobiorũ erectione contigerunt? quid de persecutionibus, quibus exagitata est, dum Ordo ipsius maximo in discrimine

Teresa sine omni aliquando cõsolatione fuit.

ver-

versabatur? Nam quamuis libro tertio harum meminerim, tamen si, quidquid quo ad hæc dicendum habeo, dicerem, plura hauddubiè suppeterent, quàm hocce loco dicere necesse sit. Quidnã passam ipsam credimus propter incensum & ardens illud desiderium, quo apud sponsum suum esse, illoque potiri cupiebat, idque tot annis dilatum; idque eò magis, quòd interim, naturæ fouendæ gratia, comedere, dormire, cum hominibus agere, & litteras scribere cogeretur, cuius tamen vnica voluptas erat in solitudine cum sponso suo, quem tantopere diligebat, conuersari, & totam se illi cognoscendo, amandoque impendere?

Non parum etiam ipsam cruciabat, quotiescumque à carissimis filiabus suis, quæ tam amanter ipsam complectebantur, diuelli, easque relinquere cogebatur, quamcumque demum sibi vim ad dolorem hunc dissimulandum faceret, cùm præsertim videret, non eas amplius à se conspiciendas.

In honore quoque & fama permultum pertulit, etsi non alium in terra, quàm Dei honorem, quique ad sancti illius nominis gloriam, & illius obsequium erat necessarius, quæritaret. Iam antè vidimus, quàm multi illius orandi modos exploserint, & reuelationes, & quomodo illam ceu à malo spiritu actam coniurare exorcismis voluerint. quod sanè non exigui cuiusdam doloris illi causa fuit. Die quodam cùm in Manchensis prouinciæ pagum, cui vernacula lingua *la puebla* nomen est, appulisset, haud procul à templo ad sacrificiũ Missæ audiendũ, & sacræ communionis participandum excensionẽ fecit. quotquot in hac æde conuenerant, palam aiebant non rectè mulierem hanc procedere videri; proinde consultum fore eam vi publica comprehendere. Vt verò cœleste eam viderunt epulum inire, offensi ipsam adiere percontantes, ecquanam audacia ad sacram se Eucharistiæ mensam ingereret? loco itaque se non subduceret, in ipsam enim ante se inquirere velle, quàm inde digrederetur, ecquænam esset. Hac Mater contumelia gauisa, ne verbum quidem interrogantibus respondit. Tanta autem hac de causa in templo coorta cõmotio, itaque ab omni, quæ confluxerat, multitudine tumultuatum, vt, quamuis festum Dedicationis eiusdem (Incarnationi autem dedicatum erat) die illa recoleretur, & encæniorum magna esset solennitas, omnia tamen turbata passim viderentur. & sanè nisi P. Antonus de Iesu, qui ea regione notissimus erat, casu eò appulisset, longiùs etiam commotionis tempestas progressa esset. qui, quamuis verbis conuenas lenire contenderet, & turbas componere; impediri non potuere, quò minus vnum emitterent, qui mulieres hasce sequeretur, visurus quonam tandem concederent. Ad quæ omnia nullum Teresa verbum in sui purgationem attulit.

Quid in fama & honore passa sit.

Ignominia Teresæ illata.

Varia in illam vulgi rumore spargebantur, eaque probrosa & grauia, ac ca-

calumniantium variæ de omni propè re obtrectationes: sed has ipsa nihil morata, non minus ijsdem mouebatur, quàm si de alia quapiam sparsæ essent; nihil proinde in his se habere, quod Deo velut meritorium offerret. Quin & Isabellæ de Iesu (vt quæ nouerat, omnia hæc cum apertissima veritate pugnare) dicenti, ferre se nequaquam posse talia de ipsa hominum sermone iactari, hilari lætoque respondit vultu: *Nulla, carissima, auribus meis accidere musica potest gratior: cùm enim vera dicant, meritò illa iactãt; at cùm fustibus me nondum excipiant, quid mirum tantilla hæc ipsos de me dicere?* Ita scilicet semper respondebat, cum semetipsam insimulat, calumniantes verò & iniurios defendit, & excusat.

Quid Teresa responderet iniurijs lacessita.

Pastrana Toletum abeunti Princeps Eboliensis lecticam, quâ veheretur, ei concesserat: quam Toletum hoc modo inuectam sacerdos conspicatus mentis impos, rectà ad monasterium abit euocatæque ad ianuã ait, *Túne illa Sancta es, quæ mundo illudis, & rheda veheris?* nec non alia, quæcumque in buccam veniebant, effutiebat. Teresa verò ignorans illum mente captum esse, humiliter audijt, nihilque in sui purgationem adferens, cuidam viro probo ait; *Nullus est præter hunc, qui meas mihi culpas suggerat*. Etsi verò imminuti hunc esse cerebri intelligeret, ab illo tamen tempore adeò abhorrere lecticas cœpit, vt eas etsi ab illustribus matronis oblatas adhibere exinde noluerit, sed communibus suas vehi curribus iuberet.

Teresę in audiendis iniurijs patientia. Cur postea lecticis & rhedis Teresa veni noluerit.

Vt ad Incarnationis cœnobium reducta est, vt eidem cum potestate Moderatricis præesset, vehementer est ab omnibus monialibus domi tumultuatum, vt suo dictum est loco, quòd potissima monacharum pars eidem aduersaretur. hinc variis vbique in ipsam spargere calumnias, innoxiamq; iniurijs proscindere & contumelijs. Et eò demum turba processit, eò indignatio, vt quædã de numero nouæ Præfectæ fauentiũ semper illi comes adhæreret, verita ne verborum iniurias diriores etiam manus iniuriæ exciperent. Hac porro ipsa in tempestate insignem semper animi pacem & tranquillitatem præferre, & sereno quodã ore, quoad poterat, omnia in melioré parté interpretari, nec mirandum videri, cùm durũ sit imprimis & graue, violenter liberum hominem adigere & imperio inuitum compellere, aliaque huiusmodi. Ceterum ea interim conscientiæ securitate ac quiete fuit, vt manè, non præmissa culparum confessione, diuina participare Eucharistiæ mysteria non dubitarit: quod monachas maximè ædificauit.

Teresæ in iniurijs pax.

Ad Hispalensis domus constitutionem abeunti, duo diuinis addicti viri per iter illi dixerunt, multis ipsam quò tenderet Hispali aduersis exagitandam. Et sanè tam diris illa in vrbe exagitata fuit modis, vt se iam inde à primi constitutione cœnobij nihil vmquam passam diceret grauius, & hactenus tolerata ludicra quodammodo videri. Hic siquidem

dem falsa aduersus eam de rebus grauissimis producta sunt testimonia, tantumque diabolus hic valuit, vt etiam velut nocens apud Sanctæ fidei Quæsitores insimulata sit, illorumque iussu in ipsam ac Sodales aliquot sit cœptum inquiri. Et quoniam qui hanc concitarat procellam, magnæ vir auctoritatis erat, multumque apud omnes valebat gratia, (quamquam omni se vacare nossent culpa) quotidie lictorem, à quo ad sacrum tribunal abducerentur, præstolabantur. Etsi verò tanti ea res momenti esset, tantam ea suis allatura infamiam, & vnde tantum accedere monasterijs pòst fundandis dispendium, denique tantum Dei obsequio & vniuerso Ordini iam nuperrimè enato poterat damnum sequi; nequidquã interea Teresa turbata est, sed virilẽ exhibens constantiã, etiã gaudebat, se, nullo commisso crimine, propter Dei gloriam aduersa posse pati, sicut è verbis huc à me adferendis ex epistola eiusdem ad Mariam Baptistam missa deprõptis erui poterit. *Benedictus Dominus, qui ex omnibus eliciet bon~: quidẽ iãtũ summo perfusa sum gaudio, tanta simul & tanta videns. Hoc sciat velim, singularem mihi hic Dominũ fecisse gratiã, cùm veluti in delicijs versari mihi videbar. Adeò vt licèt præ oculis haberem ingens quod inde domibus hisce oriri dãnum posset, nihil tamen illo mouerer: quòd longè maior esset, quæ inde pullulabat voluptas. Magnum sanè solamen est conscientiæ securitas, & culpa vacare. Bene valeo, etsi hactenus incommoda satis vsa sim valetudine: Scrupi illi vitam mihi sustentant. Hui! qualem hic passa annum sum!* Inde in Castellam reuersam alijs alij criminationibus maleuoli obtrectando impetiere; sed tam parum eas ipsa curabat, deque ijsdem tanta voluptate & quiete loquebatur, vt audientibus stuporem moueret. Sæpè etiam erat non in solis calumnijs verborum sita iniuria, sed ad manus etiam aliquando deuentum est. Cùm Toleti sedis erigendæ gratia ageret, antequam de proprij suis esset tecti oportunitate prospectum, ad cœnobium S. Clementis se Missarũ sacra auditura, cũ sodalibus suis quandoq; conferebat: vt verò à nemine cognoscerentur, vestitũ mẽtiebantur, & in aliarũ matronarũ piarũ & honestarũ comitatu eodẽ sese conferebãt. Hic nõ procul à Religiosarũ craticula cõsidebant, quòd locus ille & secretior esset & quietior. Interim Teresa cũ quadã è comitibus feminis, communionis ergò ad aliũ locũ, vbi sacrũ iam celebrandum erat, sese conferunt. Inde verò tanta hominũ in ædẽ confluxit multitudo, vt ad suas redire sodales minimè potuerit, hinc in Templi medio oppressa à turbis ingruentibus, manere coacta est. Cùm verò iam turba paulatim difflueret, ecce mulier quædã vicina amissam quærẽs crepidã, ipsam à B. Matre furto surreptã inclamare cœpit, itaq; ilico efferuescere & concitari, quòd nõ citò satis loco surgeret, quò amissũ illa calceũ quæreret, vt eam pugnis & palmis magna vi onerarit, quò hoc ipsam pacto exsurgere cogeret: quòd enim pallio satis vili vndique obtecta esset, pauperculam eam de turba mulierculam credebat. His demũ peractis ad filias Teresa redit, manibus

Teresæ constantia ad Sa Inquisitionem iam ducendæ.

Teresæ in persecutione gaudiũ.

caput

rit impetus, accedente tam insolito gemitu, vt in supremo vitæ agone versari & anima iamiam corpore emigratura videretur. Inde verò, durante æstu, ardentissimis quibusdam maximam sanctorum illorum Apostolorum felicitatem, quòd id leti genere ipsos occumbere pro Domino contigisset, verbis deprædicare exorsa est.

In oratione quoque nullas à Domino poterat spiritus consolationes petere, ne quidē easdem desiderare, imò ne id quidē facere se posse dictitabat, etsi vellet & conniteretur; at solum labores & ærumnas, quòd toto vitæ tempore suo numquam eas Domino defuisse cerneret. Multis etiam annis à Deo petijt, vt, quoad viueret, vita omnis laboribus sibi persecutionibusque abundaret: dicebatque, se, cùm nullum in alijs fructū edere posset, velle saltem posse quidpiam pati, ac paratam omnes, qui fingi in mūdo possunt labores & mala perpeti, vt volūtatē Dei vel paulò amplius ac perfectius adimpleret. Minus ex illi placebant domuum fundationes, quæ sine vlla contradicentiū oblocutione & labore erectę erant; quæ autē plurimo illi sudore ac difficultate steterant, magis ipsam recreabāt; hinc & huiusmodi domicilia ad perpetuitatem fore diuturniora arbitrabatur.

Non nisi labores à Domino petere poterat.

Monasteria difficulter erecta spem illi dabant solidioris successus.

Ad omnium quidem virtutum studia monachas suas identidem adhortabatur, ad nullam verò magis, quàm ad constantē propter Deū tolerātiā: dicebat proinde, erubescere ipsas debere, aliud si iter insisterent, quàm per quod sponsus ipsarum præiuisset: & eam, quæ huiusmodi in se desideria non experiretur, se de Excalceatarum numero non esse credere debere. neque enim quietē debet, sed laborē & passionē desiderare, vt Redemptorem Iesum quadamtenus imitetur. Qui verò considerarit ad hanc singillatim virtutem à Domino ipsam non secùs atque ad humilitatem verbis incitatam, quæ iam hactenus commemorata à nobis sunt, non tantopere obstupescet. Quadam enim vice his eam verbis compellauit: *Anne in fruendo consistere meritum putas, carissima? mihi crede; non in hoc id situm est, sed in operando, patiendo, & amando. Non audisti, nonnisi semel Apostolum Paulum gaudijs esse cælestibus perfruitum, sed sæpius pertulisse & in laboribus fuisse: vides adhuc, omnem vitam meam dolore & passione plenam fuisse, semel dumtaxat in monte Thabor me gloriæ scintillam expertum. Noli putare, cùm me vides à matre intra brachia & sinum foueri, sine dolore ipsam maximo hac lætitia perfruitam esse. Nam ex quo tempore Simeon illam dolorum perferendorum commonuit claram illi Pater meus lucem infudit, ad perspiciendum ea, quæ ipse postea in vita decursu passurus eram. Sancti illustres, qui in desertis vixere, sicut à Deo ducti & impulsi erant, ita magnas suscepere pœnitentias; & quamuis assiduè cum diabolo prælarentur, ac secummet ipsi, multo tamen tempore omni consolatione spirituali carebant. Crede filia, quem maiori Pater meus amore prosequitur, maioribus hunc etiam laboribus solere exagitare; & his respondet amor. In quo verò id potiùs tibi ostendere valeo, quàm id tibi cupiendo, quod mihi ipse*

Pudeat Religiosam per aliud iter insistere, quàm per quod sponsus præcessit.

optaui & selegi? Respice hæc vulnera; numquam enim eatenus dolores tui peruenerunt. hoc iter est veritatis.

Hinc, si interdum natura corpusque eiusdem in patiendo obtorpesceret Dominus, vti bonus quidam magister, eam coarguebat; quemadmodum eum mense Februario anni euntis sæculi primi post septuagesimum fecisse constat, dum ait: *Semper quidem hinc labores ipsa concupiscis, illos verò eosdem à te excutere satagis. Equidem ita dispono res, vt te velle scio, non pro fragilitate ac debilitate tua. Ergo generosè certa: vides enim auxilium tibi meum adesse gere.*

CAPVT XVIII.

DE MACERATIONE, QVA CORpus attriuit.

VT institutam de illius patientiæ & humilitatis magnitudine materiam absoluam, necessarium mihi visum de pœnitentia eiusdem, paupertate & obedientia singillatim nonnulla subiungere. Pœnitentiæ itaque semper amatrix fuit, ingentibusq; ad eamdem desiderijs ferebatur, quemadmodum eiusdem e Constitutionibus, & summo vitæ rigore & asperitate, quam suis in familijs cupiebat obseruari, manifestum fit; hanc ipsa, quamdiu Superiores ob inualetudinem non inhibebant, inuiolatè custodiebat, sæpè etiam colebat impensiùs, quàm corporis vires & valetudo permitterent; cùm hac ipsa inprimis delectaretur. Hinc sæpenumero de imbecillitate corporis morbisq; se querebatur, ac piangebat, hæc sibi impedimento esse, ne, prout quidem volebat, vitæ rigorem sectaretur.

Teresæ desideria erga pœnitentiã.

Eo etiam tempore, quo in Incarnationis cœnobio agebat, iam aliquatenus à morbis solitis libera, tam asperè rigideq; se in corpus suum animaduertebat, vt frenos ei à confessoribus inijci oportuerit. Antequam domiciliorum suorum erectionem moliretur, triennio propemodum toto in familia cuiusdam honestæ matronæ sui perstudiosæ agens, sæpius medio illo tempore ab hac conspecta est durissimis in corpusculum suum sæuire flagellis, cilicium horridum ad carnem premere, animi nitori ac munditiei tota studere, itaque orationi intendere, vt de toto illius non aliter vsum haberet, quàm pauxillo post prandium & cœnam tempore. Cùm in Abulensi sancti Iosephi domo ageret, sæpenumero ad sanguinem vsque, non rarò etiam citra sanguinem se cædebat. Sed hæc illi verbera parum doloris infligere videbantur: sæpè namque tam vehementia asperius in corpus suum sæuiendi illam occupabant desideria, vt, si Dei accessisset nutus & voluntas, suum discerpere frustatim corpus voluisset. Hanc ob causam

Asperitas vitæ Teresæ.

suum

suum plerumq; vrticis tergum feriebat, vt sæpè dilacerata cute vlcera suppurarent, quæ deinde repetitis id genus castigationibus disrupta redintegrabantur. Hunc verò in corpus rigorem ne tum quidem intermittebat, cùm grauissimis vexata doloribus & morbis iaceret. Hinc cùm Segobiæ in hebdomada sanctiori ex febribus lecto affixa decumberet, monachas omnes ab se in templum emisit, nulla omnino apud se retenta. omnibus ergo digressis, cubili surgens, suum egregiè flagellis tergum cruentauit. Hanc porrò flagellorum consuetudinem tamdiu seruauit, donec brachij mutilatio impedimento fuit: ex eo namque tempore magis corporeis eam obsecundare necessitatibus oportuit. Vrticis se flagellabat.

Cubile autem saccus erat palea suffultus, non lana. Semper etiam exigui fuit cibi: immo plerumque abstinuit. Iam inde à primo stabilito domicilio, si quando per valetudinem licebat, pultes farinaceæ quotidianus propè illi cibus erant, ouum vnum, addito adhæc modico olusculo, vel pisis, aliove simili leguminum genere: inter hæc vt plurimum ieiunabat. Fuit, cùm non nisi nuces, vuas passas, & ouum aliquod, vel si ustillum piscis manducaret. Etsi vero medici carnis illi vsum præscriberent, semper tamen eadem abstinebat, nisi maxima compelleret necessitas. Communis Teresæ cibus. Carnem nō gustabat, nisi in maxima necessitate.

Salmanticæ cùm ventri purgando catapotium aliquod ægra bibisset, & illata illi gallina esset cocta, ex eadem, etsi summa moniales contentione instarent, dicerentque maiorem sibi ad virtutem stimulum fore, si ex allato vel modicum gustaret, aliquid vt sumeret, ab ea impetrari minimè potuit, sed dumtaxat ex ouilla elixa.

Vt plurimum laneam gestauit tunicam: satis etiam diu tam interula, quàm stragulæ lecti, & ceruical illius è panno illo nautico fuere & secundario, quali insterni equi solent & iumenta. Atque quoad res illi accidit sanè memorandi, in hunc modum: Cùm primùm illud monasterium maximo feruore floreret, Maria de sancto Baptista, audito B. M. Pontificem Maximum Pium V. interulas admodum viles & spissas gestare, exiguum quid esse censebat, imò etiam quodammodo delitias, si similes ipsa gestaret. Quamobrem, cùm suas in partes aliam monialem pertraxisset, ambæ Matrem accedunt veniam sibi fieri postulantes interulas è grossiori illo nauticoque panno gestandi. Quibus Teresa primùm id in se experiri se velle ait, dispectura num materia illa institutis conformis foret. atque vti dixit, sic etiam periculum fecit. Itaque id genus panni allatum cum esset, omnes ad vnam inde sibi indusia, vti & alias vestes omnes, quæ è leuidensa lanea materia hactenus solebant parari, maxima sua consolatione compararunt. Hæc ad aliquod quidē temporis spatiū in vsu fuit, sed deinde adeò omniū valetudini nocuit, vt Excalceatæ indusia ipsæ fiero s lanei gerunt.

hanc tum medicorum, tum confessariorum suasu à se postea proscribere coactæ sint. Quo primum die spissiores has è induerant interulas quodam omnes ad vnam metu angi cœpere, ne in spissiori hoc panno mundæ non essent, neu tueri se à vermibus vestibus innasci solitis possent: hinc vesperi, supplicatione instituta, & crucifixi Domini effigie prælata, ab odæo ad vsque Teresæ cubiculum procedere agminatim cœperunt, Dominum vna animi consensu orantes, vt hunc abs se metum excuteret. Hoc peracto, & singulis ad cubilia reuersis, eas Teresa, quæ paucis idipsum ac feruenter à Domino petere debuerit, consolatura sigillatim adijt, spem illis faciens fore, vt petita facilè illis cælitus à Deo concederentur. Et sanè Deo cauente factam est, vt tam in id genus, quàm alijs tenuioris materiæ indusijs, vti etiam in vestibus reliquis, iam inde à die illo hactenus nullæ innatæ sint sordes, quin potius ea quoad hoc illis insit mundities, quam nec vidit quis vmquam, nec audiuit. Quod profectò donum nō veteranis modò, sed etiā nouitijs quàm breuissimo tēpore obtingit, nisi fortè de reditu ad AEgyptū & vomitum sæculi aliquam animo cogitationē foueāt. Quin imò in domicilio Abulensi id obseruatū est longè mirabilius: nouitias, quarum vestibus sordes ingenerantur, tandem ab ordine suscepto desciscere. Hic verò, quem dico, vestium internorum nitor in omnibus omnino monialium cœnobijs locum habet; nam id ipse singillatim ac sedulò de nonnullis inquisiui, qualia sunt Abulense, Salmantinum, Albanum, Vallisoletanum, Hispalense, Olissiponense; vti etiam de nonullis eorum cœnobiorum veteranis, quæ vno omnes hoc ore fatentur, planeque sibi persuadent in reliquis id omnibus domibus vsu venire. Quin etiam auditu comperi, dum ad horum quæ iam dixi monasteriorum quodpiam externæ aliquot alterius instituti moniales, pauperes, ad dies aliquot diuertissent, ijs ipsis, quibus hæ ibidem diuersabantur diebus, hanc quam dico in lectis deficere munditiam & puritatē cœpisse, sed illis inde digressis eodem priorem munditiem die redijsse, &, quæ tum conspectæ sunt sordes, numquam exinde amplius comparuisse.

Teresæ religio à vermibus libera.

Teresæ in asperitatibus gaudium.

Quo autem erga asperitates ferebatur studio, immensum id erat: cùm enim diuino flagraret amore, proq; eiusdem nomine tam grauia & facere & pati vellet; insigne quoddam ardentium horum desideriorum refrigerium & alleuiatio erat, rigidis in corpus suum modis posse animaduertere. hinc, quas in corpus exercebat asperitates, nonnisi maximoperè ipsam consolabantur, laboresque eiusdem non parum leniebant. si verò suo relicta quoad hoc fuisset arbitrio, horribilibus & extraordinarijs quibusdam in carnem modis sæuisset. Verùm cùm hinc ipsa tam inflāmato in asperitates & rigores ardore ferretur, illinc verò Superiores & Cōfessarij, cùm ob assiduas frequentesque quibuscum conflictabatur infirmitates, tum quòd permagni eam viuere interesset, ab his illam arcerent, & ipsa non parum quoad

ad hoc expostularet; magister illius (ita enim Christum Dominum ipsa vocat) suam etiam circa hoc ancillæ suæ adaperire voluntatem voluit, sicut è schedis illius conscriptis manu colligere licet. Quarum in vna hæc continentur: *Quodam tempore cogitanti mihi, quàm graue mihi esset carnem gustare, & fueram in corpus me non esse; significatum est, id interdum ex amore proprio potius, quàm ex eius affligendi desiderio procedere.*

Pœnitentia sæpe ex amore proprio procedit.

In altera hæc sequentia leguntur: *Quodam die animo dum verso quàm austeram vitam duxisset Catharina de Cardona, quodque ipsa etiam austeriorem ducere, pro desiderio, quod taliter eius instituendæ mihi Dominus aliquando dat, possem, nisi Confessariorum suasu iussuque ab hoc seueriori vitæ genere abstinerem, cogitare cœpi, an non propterea satius esset illis in hoc dissuasu morem non gerere; sed mihi dubitanti de cælo responsum est: Nequaquam filia, bonum tu securumque iter tenes: viden' omnem austeritatem, quam ipsa consectatur? equidem pluris tuam facio obedientiam.*

Præfert Dominus Teresæ obedientiã austeritati Catharinæ de Cardona.

Exploratum etiam habeo, P. Martino Guterrio Collegij Societatis Iesu Salmanticæ Rectori aliquando Teresam in hæc verba scripsisse, *Apparuit hisce diebus sanctißima quædam femina, vita seueriore notißima;* puta Catharina illa de Cardona, cuius iam suprà meminimus. Cuius cùm virtutum scribendo texuisset catalogum, illi se quidem singulas ait inuidere; vnam tamen excipere, quòd de austeritate cœpta monita nihil vellet remittere, nimiamque eam & immoderatam esse confessarijs identidem dicentibus parere detrectaret. Quæ verba cùm tantam sapientiam redolerent, & à muliere essent sanctissima maximæque auctoritatis perscripta, omnibus illa domesticis ipse in recreatione collectis prælegit. Etsi verò Teresa seueritatis asperitatisque vitæ perstudiosa, & sectatrix esset indefessa, eamque filiabus ipsa suis nullo non loco inculcaret; acriter eas tamen reprehendebat, si moderamen excederent, nec eam ab ipsis aliter, quàm cùm Confessorum Superiorumque accederet nutus, vmquam permittebat vsurpari.

Non probat Teresa Catharinæ de Cardona in confessarijs nõ credẽdo pertinaciã.

Immodicas à filiabus suis seueritates non vult exerceri.

CAPVT XIX.

QVAM EXIMIA PAVPERTATIS FVERIT cultrix, quàm tamen effusa & liberalis.

NEc verbis exprimere, nec mente comprehendere possem, quàm sanctę paupertatis semper fuerit amica, quantamque hæc illi voluptatem & gaudium afferret. nec enim minùs eam oblectabat inopia, quàm alios opum copia. Hinc quo domi maiori rerum laborabatur inopia, eo maius illius erat gaudium: & cùm verò multa suppetebant, maior illius erat animi ægritudo, quàm dum penuria rei domesticas premebat.

Teresam delectat paupertas.

Iam suo in loco vidimus, qua contentione & studio laborarit, vt in primo, quod tum moliebatur, domicilio è sola viueretur fidelium munificentia, vt & iam rei huius litteras Roma aduocare non dubitarit. Et, si hæc à suo res dependisset arbitrio, nec illud, nec cetera, quæ dei-de erexit domicilia, stabili dotata prouentu fuissent; n si inuitam & contra suum iudicium tam in hac, quàm in reliquis rebus omnibus eam parere superioribus oportuisset. hinc numquam non animosè ijs oblectat dom cilorum fundationibus est, quæ annuos essent possessura prouentus, cum è contrà omni opum vi in eorum, quæ possessionibus annuis caritura erant, erectionem conniteretur.

Nolebat Teresia monasteria sua reditibus stabiliri.

Toletanam inchoaturæ sedem duodena aureorum nummûm millia à quopiam addicta erant; sed hac illa pollicitatione deterrita nonnihil in cœptis refrixit, & subdubitare cœpit: verùm vbi & hæc stipulatio rescissa, & fundandi facultatem ea vrbis gubernator conditione interposita fecit, modò nullos stabiles cœnobium id census possideret; non minori perfusa mentis gaudio est, quàm quis alius diuite reperto thesauro fuisset. hinc exultans & gaudens sic suas compellauit socias: *Quam modò, carissimæ, certa nostra ac secura est peregrinatio, cùm hocce iam idolum à nobis amolitus sit Omnipotens!*

In oratorijs domesticis non alias constituebat cruces quàm arundineas, & è ligno non dolato nec elaborato. nihil vmquam a quoquam exigebat, nec suas exigere permittebat, nisi ea fortasse, quibus ægerrimè ad domum instituendam carere poterant. hinc domestica & sacra supellex tamdiu illi curta & angusta erat, quoad eam externi vltrò gratanterque è pietatis studio offerrent. Sed omnibus in rebus adeò naua & industria erat, vt exigua, quam haberet, recula sacram ædem ita instrueret, vt ea ampla & lauta videretur. nam in omni eo, quod ad diuinum spectabat cultum, imprimis accurata erat, & industria.

Nihil suas petere volebat, nisi summè necessaria.

Quamuis proprio careret domicilio, adeò non idcirco animo angebatur, vt magnoperè se gaudere diceret potiùs, quòd talibus in ædibus agerent, vnde, quotiescumque locatori allubèret, pelli possent. meminerat enim Saluatorem mundi nihil vmquam possedisse in terra proprij.

Gaudet in tali habitare domo, vnde facile pelli posset.

Quoniam verò, dum fundationes domorum prosequebamur, dictum est, et qua in singulis cum inopia ac rerum penuria confligaretur, quantoque eandem gaudio ferret; idcirco nonnisi paucis hocce illam capite commemorabo. Gaudebat inprimis vestes obsoletas, viles ac semilaceras gestare; eæ tamen semper curabat, vt nitidissimæ ac mundissimæ forent: erat enim omnis, tum corporis, tum animæ nitoris nec non vestium perstudiosa: indignabaturque, si quam suarum sordidulam

Vestes detritas ferre gaudet eisi nitidas.

dulem in vestitu cerneret; vt interior illius animæ mundities etiam ad corpus & vestimenta pertingeret: quas enim exuebat vittas aut indusia, nullam sudoris aut alterius cuiuspiam rei maleolentiam, vti aliorum exutæ vestes solent, sed suauem potius odorem spirabant. Sæpè etiam eas ipsa sumebat vestes, quas aliæ iam vsu detritas posuerant; in quo naturalis suæ munditiæ præscriptum excedere quadamtenus videbatur: quin etiam, cùm detritam gestare laciniosamque vestem permittebatur, exultantem eam, ac suis quodammodo diuitijs plaudentem vidisses.

Etsi assiduis propè semper infirmitatibus conflictaretur, laboris tamen operisque cultrix erat indefessa, ac quoties per necessarias occupationes licebat, numquam non operi insistebat: hinc vel filum ducebat, & aliarum pensa discriminabat, vel suebat, vel aliud eius generis exercitium vsurpabat; adeò vt ne vel momento vacaret. Quin etiam quoties cum viris grauibus ac proceribus collocutura ad cancellos prodibat, semper aliquod manuale, vt interim inibi operaretur, pensum adducebat: quod etiam nonnullis, cùm rem notassent & diligentiam, adeò minimè displicuit, vt etiam summopere placuerit. Propterea vtile aiebat inprimis esse, clausis cancellis externos affari, quòd, interim dum cum ipsis sermo miscetur, aut vitta componi, aut aliquod manuale opus peragi commodè posset. Et quoniam hoc ipsa adeò sedulò obseruabat, nulla domi omnino monacha erat, quæ non ipsum imitaretur, & vel minimum auderet otiari. Hinc cùm monialis quædam opus suum pensumque iam absoluisset, fusi pleni filum in aliud glomus conuoluit, vt otium hoc pacto ac tempus falleret, simulque etiam ignominiam, quam incurrisset, si in conspectu Matris suæ otiosa apparuisset, euitaret: quæ sedulitas cùm mirè ipsi placuisset, monialem hanc laudando commendauit. Laborem amabat Teresa.

Omnia porrò hæc opera magna cum accuratione & perfectione exequebatur: viso verò aliquod è laboribus tum suis, tum reliquarum monialium lucellum redactum esse, singulari quadam perfundebatur voluptate.

Iussa librum quempiam componere, dolere ac graue id sibi esse aiebat, quòd alijs occupationibus distineretur, & à filando per scriptionem auocaretur.

Volebat adhæc pauperiem hanc omni omnino in re enitere. satagebat quidem, vt omnibus monasterijs suis de horto vtcumque capaci, sanitatis causâ, prospectum esset; nec non vt quædam in ijsdem oratoriola excitarentur, in quæ per otium interdum moniales animi colligendi ergò secederent; de cetero eadem tamen parua, omniaque simplicitatem volebat, nullam verò elegantiam redolere. Tertio verò decimo fundationũ suarum capite sic loquitur: *Quàm, Deus bone, splendida illa ac magnifica ædificia* Volebat Teresa ædificia suarũ esse parua & tenuia.

parum

parum ad interiorem profectum conferunt. Propter eius amorem vos obsecro, carissimæ sorores meæ, & Patres, ne vnquam immoderatione hac quoad splendidas sumptuosasq; domos sectanda defatigemini. Ponamus nobis ob oculos fundatores nostros, sanctos inquam illos Patres, à quibus descendimus, quos per hoc paupertatis & humilitatis iter ad Dei sanctus fruitionem peruenisse. Verè vsu comperi, plus spiritus nobis, quin imò plus interioris gaudij obtingere, cùm corporibus non adeò commodè prospicitur, quàm tum, cùm amplas hæ possident & capaces ædes, varijsque commoditatibus perfruuntur. Quid, quæso, nobis ea conferunt, etiam maxima, cùm vt plurimùm nonnisi vnicum nobis concedatur ad vsum cubiculum? quid item nobis profit, si hoc ipsum dolatum & leuigatum sit? Scio enim non mè nos in parietibus inspiciendis detineri oportere: præsertim si cogitemus, non hanc esse domum, quæ perpetua nobis futura sit, sed quâ nonnisi modicè, & quamdiu vita durabit etiamsi longissima futura sit perfruemur. Omnia porrò nobis sapida & dulcia futura, videntur, quo pauciora in hoc mundo habuerimus, eo plura in æternitate illa nos possessuras, in qua habitacula pro amoris, quo Domini nostri Iesu Christi vitam fuerimus imitatæ, mensura præparabuntur, &c.

Idipsum etiam secundo Viæ ad perfectionem capite pluribus inculcat,& à filiabus per amorem Redemptoris Iesu,ac pretiosum illius sanguinem ex animo efflagitat.& addit, optare se, si modò sine piaculo dici queat, vt, quo die amplas magnificasque paraturæ sunt ædes, eodem illæ derepente corruant, omnesque ruina inuoluant (modò, inquit, sine piaculo & religione id fieri possit) quin etiam hoc se à Domino petituram. Hæc aliaque id genus plurima dicebat, siquidem illam Dei esse voluntatem nouerat. in qua ipsam etiam sententia decretoque imprimis confirmauit sanctitate notus Petrus de Alcâtara: qui dum in viuis ageret, paupertatem illi numquam nō suasit; nec non vita iam functus, glorioso in corpore illi apparens, rei cuiusdam exiguæ quidem in specie ipsam commonefecit; quam tamen, quia ad hanc spectabat virtutem, ipse vt exiguam non duxit. Cùm enim quidam Abulensis cœnobij murus iam deforis duceretur, apparens B. Matri, ei auctor fuit, ne calce eum cæmentoque construeret, paupertatis illi simul amorem inijciens. Respondentiq;, sine calce fore, vt is concideret, subintulit: si concidat, non deerunt, qui lapsum restaurent.

Paupertatis commendatio.

Dicebat sibi in filiarum gratiam à Deo declaratum esse, ecquæ in paupertate sita essent bona, quæ demum perspicienda aiebat ab ijs quæ ipsam essent expertæ: *Paupertas enim*, inquit, *bonum est, quod vniuersa mundi totius bona in se complectitur; ipsa magnus dominatus, quam qui habet, omnia illius bona pleno dominio possidet. vera paupertas, quæ propter Deum solum toleratur, magnum quemdam secum fert honorem: pauper nullo præterquam Deo indiget: & statim, cùm nullius operæ indigeat, multi ei suppetunt amici.* Esse item hanc aiebat murum atque arcem, qua religionem egregiè tueatur: suasque continuo adhortabatur, ne placere mundanis, ijs adulando studerent, vt hoc illi pacto cò liberalius

lius necessaria domui subsidia contribuant (ita enim fore, vt fame emorerentur) sed Deo placere ac satisfacere, instituti præscripta ad vnguem seruare, suæque demum respondere vocationi ante omnia contenderent, Deum quippè ipsis quamprimùm præstò futurum, quin & eos, qui minùs ipsarum rebus studerent, ante cæteros etiam licèt inuitos necessarijs opportunitatibus subministrandis auxilio fore. Hoc ipsum porrò numquam non suis inculcabat, neve vnquam in eius virtutis commemorandis laudibus saturabatur.

Suadet Teresa suis, Deo vt placeant, non mundo.

Etsi verò tanto in paupertatem affectu ferretur, in pauperes tamen, quoad eius facere poterat, non modò benigna erat & liberalis, sed etiam effusa & munifica quàm quæ maximè, sicut animi eius celsitas & generositas postulabat. In eos verò, qui pia animarum iuuandarum negotia tractabant, quodcumque necessarium erat argentum, libentissimè insumpsisset, atque etiam, vti antè narratum est, reipsa quàm liberalissimè insumebat. Cùm obuium in via habuisset P. Didacum de Yepes Ordinis Hieronymiani, quem peculiari ipsa affectu complectebatur, videri sibi dixit parum illi ad commeatum pecuniæ superesse, viæ verò adhuc permultum. quinque ergo illi de modico suo viatico argenteos est elargita, nonnisi commodato tamen, quoad facultatem dandi à Superiore impetrasset. Hos quidem Didacus nummos, quòd ab amica descenderent manu, accepit; tamen gratijs, vt quidem par erat, datrici actis, reddidit, quod ijs opus ipse non haberet. Cùm à Ducissa Albana Maria Henricia eam amicè inuisens, mille argenteos in rerum temporalium subsidium accepisset nummos, eos acceptos Incarnationis cœnobio, quod ipsa tum temporis moderabatur, consignauit, etsi Excalceatarum domicilia sat magna tum rerum necessariarum penuria premerentur. Si quas morbidas & ægras, atque etiam bene valentes re aliqua verè norat opus habere, de hac illis ilicò prospiciebat, nec de sumptu tum vllo, etsi à re pecuniaria non admodum esset instructa, querebatur.

Teresæ liberalitas.

Non querebatur de sumptibus in ægras impensis.

* *
*

CAPVT XX.

DE SINGVLARI ILLIVS, QVAM SEMPER ostendit, obedientia.

IN obedientiæ virtute numquam non singulari quadam ratione enituit, quæ, vt Gregorius Pontifex loquitur, sola virtus est, quæ cæteras menti virtutes inserit, insertasque custodit. In huius rei declarationem duo dumtaxat attulisse, eaque paucis perstrinxisse, satis erat, quæ quidem ex ijs, quæ primo secundoq; cõmemorauimus libro, satis manifesta sunt, & sunt procul dubio penitus admiranda. Primũ illud est, cõfessarijs illã suis exactissimè paruisse, etsi non alia illis parẽdi esset ratio, quã quòd ipsi cõfitenti operã darent. Nã non modò, sine eorũ consilio, nihil prorsus faciebat, verùm etiam, si illa, quæ à Domino ipsi facienda iniungebantur (etsi minimè dubitaret, quin à Domino illa proficiscerentur) confessarius fieri vetaret, nihil illorum exequebatur: imò si contrarium imperaret, sine dubitatione vlla ei auscultando parebat. Cui si obtemperabat, Dominũ rogabat, sibi vt iussa illius negligenti ignosceret, quòd non aliter ea facere omittebat, quàm vt illorum exequeretur imperia, quos ceu eius suspiciebat vicarios. Et eò quidem res processit, vt etiam sibi vim faceret, quò supernaturalibus, quas à Deo inter orandum accipiebat, gratijs resisteret, & cruce formata illum à se fugaret, alijsque sibi apparentem modis exsibilaret, in quo tamen sui ipsius voluntati & inclinationi aduersabatur. Hàc porrò perfectam eius obedientiam Dominus laudabat, suadens etiam, vt quidquid illi faciendum præscriberent, perficeret, veritatem se illis pollicitus declaraturum. & vti promisit, sic etiam præstitit.

Lib. 35. moral. c. 10. Obedientiæ laus.

Dominus obedientiã Teresæ erga confessarios probat.

Alterum verò id est. Toto illo, quo de Abulensi fundando domicilio agebatur tempore, etsi idipsa quàm maximè perfectum eo potissimùm vellet nomine, quòd id sibi à Deo Opt. Max. imperatum esset, quãquam res protrahebatur longiùs, variaque rerum intercederent euenta & casus inopinati, interim ne vel latum quidem ipsa vnguem ab obedientiæ præscripto deflexit, sed eruditos semper Theologos percontando consulebat, & quidquid demum illi agendum imperarent, ac sine piaculo fieri posse suaderent, id quàm exactissimè absolutissimeque exequebatur. Vnde ab opere cœpto desistere iussa, sine vlla molestia, nec inuita opus abrũpebat, etsi, quod eatenus perductum erat, maximo illi labore stetisset. Imò etiam domo iam erecta, simul Incarnationis eam Præposita ad pristina cunabula reuocabat, monasterium suum, necnon neophytas plantu-

Teresæ obedientia.

las

las relinquere non dubitabat, eoque se conferre, illius in omnibus imperio obsecutura. Nec antè hinc digressa est, quàm Præpositi Prouincialis pacem ac benedictionem ad nouam transeundi domunculam obtinuit. Hæc quotiescumque mecum ipse perpendo, non possum non mirari, vtpotè quæ summæ cuiusdam sunt perfectionis, quæ quis imitando assequatur, sanè ignoro.

Equidem plus omnibus mirandum censeo tertium id, quod hoc suprà libro sum prosecutus, quod ad vnum Confessarij imperiti verbum flammis tradiderit ea, quæ in Cantica Canticorum scribendo erat commentata. Nec verò arbitror hic opus esse illius in Superiores cultum & reuerentiam pluribus adstruere, cùm ipse Balthasar Aluarius Societatis Iesu honestæ cuidam matronæ hunc in modum locutus sit: *Viden' Teresa de Iesu, quid à Deo receperit, & qualis sit? Qualis qualis tamen est, in omnibus, quæ illi præcipio, adeò mihi sincerè perfecteque sese submittit, vt patri puer.*

P. Hieronymus Gratianus cùm Præpositum Prouincialem ageret, ait illi Beata Mater, cùm maximi momenti faciendum negotium erat, vt aliquanto adhuc ipsa tempore in domo, in qua tum agebat, commoraretur, maximè consultum fore. Ille mox contrà, satius sibi videri, vel illius obedientiæ periculum facturus, vel quòd ita reuera illi pro rei directione videretur, respondet, inde ipsam quamprimùm digredi. Teresa ergo, etsi à Domino rem perficiendam iam antè didicisset, atque etiam hæc (vti quidem alius quislibet censuisset, qui suum non promptè adeò subiecisset iudicium) illa discedente dissoluenda videretur, nullum ex opposito locuta verbum, nullum in contraria adducens argumentum: Fiat, inquit; &, vt dixit, ilicò inde abitionem adornauit. Cum ergo dici biduive iter confecissent, quærit ex ea Gratianus: Quid antè nobis non indicasti, Mater, cœlitùs tibi reuelatum negotium hoc ritè ad exitum deducendum? Cui illa, Reuelatum quidem id, inquit, fuit; sed in reuelatione errare possem, at dum Reuerentiæ vestræ morem gero, qui meus es Superior, me certò scio errare fallique non posse. Iam igitur, inquit Gratianus, dispice, & rem Domino per preces commenda. Insequenti ergo die petijt, ecquid à Domino quoad hoc intellexisset. Cui Mater, significauit mihi Dominus, rem quidem, vti antè etiam aperuerat, feliciter confectum iri, verùm iam longè meliùs per eam, quam obedientia me docet, quàm per illam, quam ego antea volebam inire, rationem perficiendam. Non minùs sanè est id admirandum, quàm illa, de quibus iam antè egimus, quòd quamuis tot reuelationes haberet, ac sapè illi etiam tenuia quædam Dominus circa res agendas declararet,

Teresa proprium non sequitur iudicium etiã reuelatione accedente.

illius tamen consilia non sequebatur, nec reuelationibus vsquequaque etiam apertissimis adhærebat, neu dicebat, Maius mihi à Deo lumen communicatur, & maior mihi sanè est ijs, quæ à Patre luminum significantur, quàm quæ mortalis mihi consulit homo, credendi ratio, sed vnum se superioris Confessarijve sui verbum pluris aiebat ducere, quàm reuelationes mille, illorumque se consilio ac suasu, quos vt Dei suspiciebat vicarios, regi dirigique solùm oportere. quod vt verbis apertissimè declarauit, ita etiam multò adimpleuit perfectiùs. Hinc etiam dicebat interdum, quidquid sibi Confessarius iniungeret, vel quidquid ipsa vicissim eũ etiam velle intelligeret, eorum nihil se vllo intuitu omissuram, imò si quod illius mandatum perficere negligeret, deceptam grauiter esse credituram.

Reuelationibus præponit consilia Superiorum.

Ad Hispalensem fundationem abeunti, & per sacras Pentecostes ferias in oratorio Ezijensi agenti, ardens derepentè incidit desiderium, insigni aliquo Spiritum paraclitum obsequio, idque in gratiarum actionem, & agnitionem præcipui cuiusdam fauoris olim hac in festiuitate ab eo accepti, honorandi. Eius generis quidpiam apud se exploranti in mentem venit, salutare & consultum fore, singulari sese voto ad P. Gratiano, qui tum in Bætica Prouincia Excalceatorum Præpositum agebat, in omnibus obsequendum obstringere. Magnam hac ipsa in re difficultatem sentiebat, vti id colligere est ex ijs, quæ quadam in scheda exarauit. sic igitur habet: *Hinc quidem mihi videbar nihil hoc faciendo præcipui agere, illinc verò durum id imprimis mihi apparebat. cùm quòd Superioribus intimi animorum recessus non pandantur, tum verò quòd tandem illis loco motis inopinatò alius succedat, si fortè cum vno solo res benè non succedat, & aliud nihil inde me consecuturam, quàm vt toto vitæ tempore, tum interiori, tum exteriori libertate carerem. Atque hoc me aliquantulum, imò etiam satis inducebat, ne huiusmodi ipsa votum conciperem. Ita quidem ancipitem tum me difficultas hæc oppressit, vt toto vitæ tempore fecisse aliquid non videar, in quo maiorem mentis senserim luctam; ne quidem tum, cùm religiosis me votis Altissimo obstringerem, nisi fortè cùm paterna egressa sum domo, ad cœnobium transgressura. Huius verò rei alia causa non fuit, quàm quòd mihi illam amicitiam & amorem, quo in ipsum ferebar, tum in memoriam non reuocarem; sed eum ceu extraneum & ignotum mihi fingerem, imò nec eiusdem talenta atque animi dotes animo recurrerent, sed id animo tantùm agitarem, salutarene esset huiusmodi quid in honorem S. Spiritus suscipere. Crediderim porrò, omnia quæ mihi remoram inijciebant, non nisi dubitationes quasdam fuisse, quæ mihi quoad hoc occurrebant, idne in diuinum cederet obsequium ac laudem, vel contrà.*

Obedientiæ voto singulari P. Gratiano se obligat.

Hæc porrò illi repugnantia ac nutatio ruborem inijciebat, dum videt aliquid in mũdo dari posse, quod propter Deũ aggredi dubitaret. Verũ tan-

tandem omnem in ipsum, cuius causa id faciebat, fidem coniiciens, protinus in genua procumbens, coram Deo votum concepit, omnibus se vitæ facturam diebus, quidquid Gratianus iniungeret, modò id nec Dei iussis, nec Superiorum, quorum imperio continebatur, aduersaretur. vtq; Deo acceptum aliquod præstaret obsequium, omnem quam hactenus libertatem habuerat, à se penitus abdicauit, & simul etiam promisit, nullam se datâ operâ culparum ac peccatorum illum celaturam. In charta verò, cui superiora illa inscripsit, ilico subnectit: *Ignoro verò, num aliquod hinc mihi accesserit meritum; videbar tamen mihi eximium & præcipuum quid, in spiritus diuini honorem, quoad saltem intelligere ipsa poteram, fecisse. Itaq; factum vt magno inde perfusa sim gaudio & voluptate, quæ & exinde perpetua fuit. cùm verò mecum ipsa metuerem, ne in angore & oppressione aliqua, hoc concepto voto, permanerem; maiorem libertatem nacta sum; nec non fiduciam, nouis illum, ob exiguum hoc, quod præstiti obsequium, à Domino gratijs cumulandum, vt aliquatenus barum ipsa fiam particeps, meque magis in omnibus illuminet.*

Hanc quoq; singillatim virtutem à Domino nostro Iesu Christo edocta est: sæpè namque ei consuluit, vt cum confessario de omnibus animæ suæ negotijs communicaret, cunctos quos ab se acciperet fauores, sincerè illi aperiret, ipsique in omnibus morem se subijciendo gereret. Declarauit ad hæc, ab obedientiæ tramite nulla illi esse ratione, etsi grauissima subeunda occurrerent incommoda, deflectendum. Hoc porrò illius est præceptum ac documentum: *Verè non obedis, si non aduersa & contradictiones pati tecum ipsa statueris: respice quæ ipse sum in vita perpessus, & hac tibi consideratione omnia videbuntur facillima.* Obedientiam Domino docente didicit. Illius de eadem præceptum.

Virtutem quoque hanc ipsa permagni faciebat, suisque eam filiabus esse volebat familiarem: cuius dignitatem ac necessitatem breui hac declarabat gnoma: *Quæcumque obedientiam non habet, Religioso est nomine indigna.* hancque proinde haberi volebat non in voluntate dumtaxat, qua exteriùs quæ iniuncta erant, exequi cuperent; sed etiam in iudicio, eadem sibi nonnisi rectè esse debiteque à superioribus impetrata persuadendo. Hanc ob rem, vti secundo narratum est libro; suas in iudicij voluntatisq; mortificatione potissimum monachas exercebat: vti, verbi gratia, dum cuidam de turba iniunxit, vt allatum in cœnam cucumim terræ insereret; dum etiam tot alij simul opera imperauit, vt eadem exequi non posse commodè videretur, aliaque his similia. Quæ obedientiam non habet, non est religiosa.

Dicebat adhæc, orationem, & reliqua priuata monialis exercitia (modò non ea sint, quæ ex ordinis præscripto ceteroquin facienda sunt) nō illubenter omittenda, quò superiorum pareatur imperio. si quam verò contingeret contristari, quòd non tantum, quantum fortasse vellet, illi orationi peragendæ temporis concedatur, quòd alijs interim illam operibus Præposita vacare velit; non aliam siebat tristitiæ huius causam videri, Obedientiæ causa intermittenda oratio.

Amor proprius causa est tristitiæ, quæ nascitur ex obediendo. quàm amorem proprium, occultè subtiliterq; vix vt percipiatur huic nimio inordinatoque orandi desiderio permistum; quo nimirum nobis ipsis potius, quàm Deo satisfacere ac placere velimus: quapropter nefas videri, hanc ob causam aliquo Monachas mœrore deijci. Si enim operibus externis ab obedientia distringerentur, etiam culinæ & ollis purgandis, in iisdem Deum non minùs reperturas, qui cùm interioribus in rebus, tum etiam exterioribus præstò est ancillis suis futurus.

Libro fundation. cap. 5.

Insuper aiebat, nulla animam re ad summum perfectionis apicem pertingere citiùs, quàm obedientia; & hanc esse causam, cur sub specie recti tot tartareus ille præstigiator in animis religiosorum ab eadem auersiones, & difficultates oggerat Neque enim in visionibus, vel reuelationibus, non in diuinis fauoribus vera sita est perfectio, sed in ex tota voluntate & libenter, quidquid demum vult Deus, modò lætum, modò amarum ac triste, amplectendo. Et, quoniam magna diabolus nobis & sensualitas propterea contentione resistunt; dicebat, quemadmodum ab hominibus in lite quadam dubia & perplexa arbitri deligi solent, quorum arbitrio partes & actores litigando defatigati acquiescant; ita ab anima nostra, quò litem, quam diabolus & sensualis cupiditas illi intentant, à se amoueat, superiorem & Confessarium velut iudicem deligendum firmiter secum aliud nihil facere proponente, quàm quod ille faciendum iusserit, Domino credendo dicenti, *Qui vos audit, me audit*; itaque consequi, vt & à lite sese liberet, & suam ipsius voluntatem obliuiscatur: *Hæc*, inquit, *vera est vnio, voluntatem meam cum diuina vnire. hanc quæro, hanc in omnibus esse velim; non verò, nescio quas, inebriationes magnæ cuiusdam consolationis, quæ speciosò vnionis nomine insigniuntur: & verò talis deinde futura est, si præcesserit illa, de qua hic loquor. Verùm si post suspensionem hanc, & parum obedientiæ, & propriæ voluntatis multum reliquum fuerit, mihi potiùs cum amore proprio, quàm cum diuina voluntate futura coniuncta videbitur.*

In quo vera sita sit perfectio. Simile.

Luc. 10.

Cap. 4. libr. fundation.

Vera vnio quæ sit. Falsæ vnionis nota.

Religiosos adhæc seruos & mancipia esse dicebat Dei, vt qui illius se amore, & sponte sua obedientiæ velut in seruitutem vendiderint; eos proinde ex obedientia, ipsiusmet etiam Dei fruitionem, orationem ac solitudinem intermittendo, quò obedientiæ se dedicent operibus, relinquere debere; &, licèt in his maior errandi, quin etiam impingendi sit occasio, longè tamen maius ea afferre animabus ipsorum compendium solere, quàm solitaria mentis recollectio. In horum namq; operum nos executione agnoscere, quidnam simus, & quousque nostra sese virtus extendat: qui autem in solitudine ac secessu obscurus delitescit, nescire veréne humilitate & patientia donatus sit; imò ne ipsum quidem scire posset vti, qui nunquam in prælio versatus est, nec hostem vidit, quibus præditus sit lacertis, ignoret necesse est Proinde aiebat optimum esse in obedientiæ sese operibus exercere, vt hoc pacto ad sui quis cognitionem perueniat;

Dei fruitio etiam intermittenda, vt obedientia exerceatur.

niat; atque vnum humilis cognitionis sui diem maiorem longè Dei esse gratiam, quàm plurimos in oratione transactos. idque eò magis, quòd verus amans amet per omnia & in omnibus, dilectique perpetuò recordetur, quin etiam in ipsis quæ peragit operibus orare queat, suamque ad Deum mentem sustollere.

Quòd autem veram vnionem in eo sitam Teresa dicat, vt voluntas nostra Diuinæ in omnibus congruens & conformis sit, ab ipsomet Domino docente didicit. vt enim ipsa de se narrat, sic quodam illi die significauit, *Ne cogites, filia, vnionem esse, arctè admodū aliquem mihi coniunctum esse (cùm etiam, qui me peccando offendunt, mihi coniuncti sint;) vti nec fauores & suauitates in oratione, etsi illa in sublimi quodam sit gradu, percipi solitas: quæ licèt minus quid sint, sæpe tamen media sunt ad animas lucrifaciendas, licèt in gratia statu non versentur. Tum intelligebam, vnionem purum esse & mundum spiritum, super omnia terrena eleuatum nihil vt illorum reliquum sit, ob quod ille Dei voluntatem derelinquere velit; sed qui ita vnus sit spiritus, & voluntas vna cum illius congruens, & abrenuntiatio ita Deo penitus intenta, & occupata, vt nulla amoris suipsius, vel rei cuiuspiam creatæ ibi vigeat memoria.* Quòd autem eos etiam, qui in diuinum suum numen delinquunt, sibi coniunctos ait esse, ita debet intelligi, quòd ipse sit in omnibus; quem proinde generali hoc modo etiam in ijs esse oportet, qui peccando aduersus ipsum præuaricantur.

CAPVT XXI.

DE ILLIVS IN VERBIS POTENTIA & efficacia.

GRegorius Pontifex hæc Marci Euangelistæ verba, *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*, exponens ait: *Quid illis in verbis considerare nos oportet, quid ex ijsdem memoriæ mandare, quàm post imperium ac iussionem secutam esse obedientiam, & post obedientiam signa ac miracula?* Et sanè sæpè ita contingit, vt, qui exactissimi obedientiæ sunt cultores, alios etiam morigeros & obsequentes experiantur; nec creaturas modò illorum Deus parere velit imperio, sed ipsemet etiam voluntatem ipsorum ac petitionem implere gaudeat. Testatur hoc vates regius: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Hac de causa cùm de eiusdem obedientia superiori simus capite locuti,

Marci vlt.

Psal. 144.

non

non importunum videbitur, hoc de illius in verbis cùm apud Deum, tum homines potentia agere. Vidimus hanc aliquatenus, dum orationis illius efficaciam, quantumque apud Deum illius valeret deprecatio, quot denique tum corporum, tum animorum morbos precibus suis depulerit, declarauimus.

Orationis Teresæ efficacia.

Matrona Burgis iam annis aliquot prolem à Deo continua prece postularat; sed irrito semper euentu. verùm cùm deinde B. Mater sterilitatem illius in precibus Deo commendasset, haud multò pòst votorum facta compos est: quod illa beneficium magna semper animi gratitudine recoluit.

Inde fiebat, vt verbum illius mira polleret in creaturas omnes energia & potentia. Vnde sæpe eam consuluerunt tentationibus, perplexitatibus, animi angoribus ac scrupulis diuexati; quos ipsa, tametsi oppressi malum explicare suum minimè poterant, & à dubiorum vinculis exsoluebat, ac sensa animi penitiùs rimando, serenatos mente ac quietos abs se dimittebat. Multi quoque, etiam remotis è locis, ad ipsam, de rebus spiritualibus communicaturi, vndiquaque affluebāt; alij suis in afflictionibus solamen apud illam inuenturi: neque verò plebeij dumtaxat & triuiales, verùm etiam viri eruditione conspicui. Nemo autem erat, qui non lætior & tranquillior ab ipsa recederet: eximiam enim ad mœrore prostratos verbis erigendos à Deo nacta facultatem erat.

Teresa in consolando potens.

Proceres & illustres genere matronas læta quadam sinceritate simplicitateque candida, ac benignitate insolita compellabat. Et quoniam cum Rege cœlorum & Angelorum tam familiaris illi erat conuersatio, cùm terrenis magnatibus de plano agere minimè verebatur. Hos illa liberè de rebus ad animæ salutem spectantibus commonefaciebat, quin etiam quandoque eadem verborum simplicitate humiliter si quid offenderent coarguebat. Verùm simplicia hæc humiliaque illius verba tantum habebant apud eos roboris, vt non modò piè monenti non obstreperent vel indignarentur, verùm etiam gratias agerent, & exinde maiori in monitricem amore raperentur, vitamque in melius commutarent.

Teresæ verborum pondus.

Quibuscum illi agendum erat, cum his feliciter quidquid agendum erat transfigebat; vti iam antè, dum sedium erectiones enarrabam, ostendi: tam placida namque illius agendi erat ratio, verbaque loquentis adeo partim submissa, partim robusta & prudentia, vt quocumq; demum vellet, audientium animos pertraheret. Hinc, dum de Ordinis sui rebus ad Regem Philippum perscripsit, maiore apud Maiestatem illius numero ac pondere eius fuere litteræ, quàm præsens omnium, qui amplissimis rem hanc verbis in curia vrgebant, commendatio.

Illius, iam suprà declaratum est, quàm potentes essent litteræ ad tentationes animorum tollendas. Exempli loco sit monialis illa, quæ tantis animi op-

mi oppressa angoribus est, vt diuini recitare officij pensum nullatenus aliquot diebus potuerit, etsi alioquin nulla corporis impediretur infirmitate. quoties enim id illa auspicaretur, repentè symptomate aliquo occulto corripiebatur, vt illo omisso choro excedere compelleretur. Vt ergo ad cœnobium, in quo illa commorabatur, Teresa appulit, re comperta, monachæ bis terve priuatim Horas suas recitare ex interuallo iussit. quod cùm feliciter successisset, chorum cum alijs ilico petere iussit: & ecce, ab illo die euanescente tentatione, eo quo antè modo suum decurrere cum reliquis Monacha illa pensum Horarum potuit.

Monialis ab officij diuini recitatione occulta quadam tẽtatione impedita.

Fabros duos, qui in domo, in qua tum agebat, operando occupabantur, tam acri inter se contentione rixantes, vt grauioris esset mali periculum, ipsa lenibus allocuta verbis ita composuit, vt furore posito repentè & litigare desierint, & agnorum instar mansuefacti sint.

Ad Hispalensem sedem stabiliendam digressa, patenti in campo, haud procul à Taberna Albina, cum suis in aliquot milites insolentes, & aliquot alios primùm verbis, dein strictis mucronibus inter se concurrentes incidit. quo ferali territæ spectaculo monachæ, non secùs ac pulli sub gallinæ alas, ad Matris suæ gremium quasi ad tutissimum confugiunt asylum. Quibus Teresa, *Considerate, obsecro, fratres, præsentem hic adesse Deum, qui vos aliquando dijudicaturus est.* quo dicto ilico reconditis in vaginam ensibus nescio quò abierunt, nec deinde monachis visi sunt.

Interdum nonnulli explorandi gratia illam adibant (neque enim ijs, quæ de ipsa famâ spargebantur, credebant,) deliberato animo eius, si qua in re poterant, verbis constringendæ. ipsa verò communi suo loquendi modo ac formula, de rebus scilicet ad animæ salutem spectantibus sermonem miscendo, sciolos hos compellabat. Hac ipsam intentione cùm accessissent adolescentes duo; horum, antequam loco se subducerent, ita Teresæ oratione penetralia introrsum perculit renium scrutator Deus, suam vt ipsimet culpam & sinistram, qua illuc venerant, sponte ei aperire sua mentem non dubitarint, indeque nonnisi meliores rectiorique capta intentione digressi sint.

CAPVT XXII.

DE GRATIA SANITATVM, QVA POLLEBAT.

Gratiam sanitatum habebat Teresa.

HAEc porrò potentia non in solis illius consistebat verbis, sed ad manus etiam se extendebat; fuere hæ namque virtute plenæ, & multa earum adminiculo Deus opt. max. ægris sanitati restitutis, operatus est miracula. neque enim solas illi parere volebat creaturas ratione donatas, sed noxios etiam & vitiosos humores. Initium ducamus ab illustri perspicuoque illo opere, quo acceptum in vlnas patruelem suum Consaluum Ouallium etiamnum paruulum, vel iam verè mortuum, vel eo in statu agentem, vt omnium iudicio exanimis haberetur, genibus suis insistentem leniter illi de suo spiritu inhalando, parentibus & viuum & sanum reddidit.

In ædibus Aloisiæ de la Cerda Toleti dum ageret, quædam è domesticis mulier intolerabili dentium & vnius aurium dolore ita longo temporis spatio conflictabatur, vt nulla hunc depellere medicorum ars valeret vel industria. Hæc de Teresæ sanctitate multa cùm inaudisset, signaculo crucis vt partem malè affectam communiret, ardentissimè ab ea petijt. Quam abs se manu benignè Teresa repellens, *Quin tu*, inquit, *hinc recedis? te ipsa consigna: neque enim à manu mea virtutem crux accipit, sed à se ea hanc habet.* Inter repellendum verò hanc maxillæ partem tetigit, quam tangi sibi laborans mulier petierat. studióne id factum, an fortuitò, incertum est: id constat, ad hunc repentè contactum ab omni prorsus dolore fuisse liberatam. Nec verò breuis dumtaxat ea fuit liberatio; sed etiam perpetua: exinde enim numquam eodem cruciatam dolore testantur omnes, qui ipsam cognouere.

Laborabat fortè Metinensis cœnobij moderatrix ardentissima febri, & pleuritide acerrima, vt tenuis in ea spes appareret vitæ. Teresa ergo comperto, quanto vitæ in discrimine hæc versaretur, Metinam cùm venisset, confestim ægram inuisit: quam cùm sui vmbra corporis inumbrasset, omni se morbo solutam Præfecta sensit, & penitus sibi restituta postridie lecto surrexit.

Aliam tabida triennio ipso afflixerat cachexia & tussis continua: quam B. Mater consolata, sumeret animos suasit, Deo sese valetudinem illius per preces commendaturam pollicita. quo dicto factoque integra valetudine conualuit.

Vallisoleto iam Salmanticam decreuerat proficisci, cùm ecce sociaeius Anna de S. Bartholomæo pridiano vespere repentè in morbum inci-

incidit: quam cùm post Matutinas iacentem adisset, diceretque, *Noli turbari, filia, iam enim aliam mihi itineris comitem selegi, Praefectaque in mandatis dedi, vt simul ac sanitati restituta fueris, eò te mittat, quo me esse loco compererit.* His enim eam verbis delinire satagebat, quòd in ipsam eximio ferretur amore. Quamuis verò Annam sic consolaretur, graue illi tamen erat sine comitatu eius iter capessere. igitur paulisper inde digressa, Domino ex animo illius valetudinem commendauit. Rursus ergo cubiculum ingrediens, quo loco valetudinis negotium esset, percontatur. Anna lectulo insidens omnem ab se febrim depulsam subitò testatur, ac potentem, si modò videretur, ad eum se restitutis viribus conferre locum, vbi tum ipsa consistebat, vt sanitatis specimē suae videret. Nec abnuit Teresa. confestim ergo sospes & integra cubili surgens ad Matrem tendit. Vnde confirmatis diuinitus viribus, lectulo se mane postridie proripiens, cum ipsa in viam se dedit. Eadem cùm ex dentibus laboraret, & ita quidem vehementer, vt ferre non posset, Teresam rogat, vt salutari crucis figura maxillam consignet: cuius commiseratione tacta Mater, crucem formauit, & ad huius signum repentè dolor omnis euanuit. Ter quaterve hoc idem Abulae factum est antè paulò quàm ad Burgensem fundationem discederet. Verùm Burgis deinde cùm idem eam dolor inuasisset, sortem eius miseratae moniales Teresam enixè rogarunt, signo crucis vexatam partem vt signaret. cui eo, quo assolebat omnibus in rebus, lepore aiebat, *Ito, ito, noli putare me passim cruce omnia consignare.* neque tum quidem crucem efformauit; licèt omnium rogatu tandem adducta benedictionem illi impertierit. quo facto, redonata salute est, nec, quoad Teresa vixit, vmquam postea dolor hic Annam torsit: & illius demum post mortem, vt sequenti declarandum est libro, penitus ab eodem est liberata.

Monialis quaedam Metinensis erysipilate laborabat, ac praesertim in naso, quem adeò semper inflatum & inflammatum habebat, vt eum tandem medici à gangraena crederent depascendum. Die quodam cùm acerrima malo intensissimo accessisset febris, vt B. Matris, quae tum illa in domo versabatur, colloquio congressuque aliquo modo suo in morbo deliniretur, malè affecto corpusculo cubili surrexit. cuius pia Mater sortem miserata manum per vultum duxit, dicens, *Tace, filia, confido in Domino breui te à malo hoc vacuam fore.* Et, ecce, meliùs monialis habere cùm euestigio coepisset, antequam inde digrederetur, omnis penitus ita dolor abscessit, vt deinde ampliùs non accesserit. Plura illi Teresa non iniunxit, quàm vt immensas procreatori Domino ageret gratias, quòd se sanitate redonare dignatus esset.

Palentia digredientem sacerdos quidam pius è dentibus laborans molaribus rogauit, sibi vt benedictionem impertiret; & subitò omnis illorū

 cessa-

cessauit dolor. Addere hic etiam aliud redditæ salutis, etsi non corporalis, exemplum libet. Cùm enim postremùm Salmanticensi cœnobio excederet, omnibus eam monialibus ad ianuam vsque comitantibus; dum retrospicit, Isabellam de S. Hieronymo, quæ ab alijs cogitabunda aliquantò longiùs aberat, videns, eamque ad se euocans, *Huc adsis*, inquit, *filia; quid illic hæres?* quam dum inter vale dicendum amplexatur, facieq; faciem Isabellæ tangit, euestigio acris, à qua tum quidem dirè exagitabatur, tentatio eam deseruit, nec postea vmquam impetijt.

CAPVT XXIII.

DE SINGVLARI EIVSDEM IN BENEficos gratitudine.

QVas hactenus commemoraui virtutes, in summo quodam illas gradu maximaque perfectione Teresa habuit, vt norunt ac testantur, quotquot cum ea egerunt frequentiùs. quamquam, quòd non adeò, vt quidem oportebat, exactè hæ ab illis notatæ sint, nec obseruatarum etiam tam perfectè ipsi meminerint, non pauca, quæ alioquin fructum afferre nota cuiuis potuissent, interciderunt. Ceterùm eximia eius erga quoslibet vel minimo accepto beneficio amicos gratitudo adeò eminens & manifesta fuit, vt nemo, si vel parum animum voluerit aduertere, eam non statim agnoscat: In omni namque vita accepta à quocumque beneficia & grata mente recoluit, & aliquo quoad potuit beneficio de suo rependit. quam nec in supremo vitæ est oblita articulo: quo monialibus non minùs agebat impensè pro omnibus quæ sibi impendebant obsequijs gratias, quàm si externa aliqua & ignota exstitisset, erga quam nullis obligatæ essent nominibus. Si quidquid de hac gratitudine dici potest, huc depromerem, omnem illius huc denuo arcessere ab initio ad mortem vsque vitam, vti & ab alijs in ipsam collata beneficia tam parua quàm magna de nouo repetere deberem. sed paucula dumtaxat paucissimis complectar.

Teresa gratissima fuit erga beneficos.

Erga Deum opt. maximum, etiam antequam ex animo & penitus illi famulari inciperet, adeò erat grata, vt, cùm se non tanto in ipsum amore ferri, quanto reuera deberet, cerneret; quos ab ipso accipiebat fauores & gratias, vsque eo illam cruciarent & angerent, vt ad angorem illum superandum ea ipsa qua donata cælitus erat animi generositate maximè illi fuerit opus. ac ne sic quidem animum serenare, seque ingratitudinis non insimulare poterat.

Confessarios verò ad vnum omnes, quos habuit, miro semper modo coluit & dilexit; inque animi grati argumentum numquam horum

rum aliquem ceu noxium repudiauit, nisi aut illi aliò à Superioribus amādarentur, aut ipsa ad nouam constituendam sedem opidò discederet.

Sæpenumerò insigni cum grati animi sensu ac significatione suis referebat omnia, quæ ab alijs sibi collata erant beneficia, eaque recentia semper memoria recolebat. Hinc etiam quemdam, à quo haustum frigidæ aliquando per viam acceperat, impensè Deo ad aliquot annos in oratione commendauit.

Incarnationis etiamnum in cœnobio agens, cùm die quodam in Guiomaræ de Vlloa ædibus commoraretur, contigit Sacerdotem, apud quem ambæ delicta ponebant, in grauem diuturnumque morbum incidere, quem cùm haud procul à Ledesma, sanitatis recuperandæ ergò & recreandi corporis ambæ deduxissent, Teresa non minori hic illi solicitudine ac caritate est obsecuta famulando, quàm patri suo carnali. cibaria quippe illi coxit, plurimas apud ipsum noctes vigilando traduxit, & tam officiosè omnibus illi in rebus ministrauit, vt quamdam de turba mulierem dixisses; nec vlla vmquam hoc in ministerio illam nausea vel defatigatio occupauit. vnde, assiduos, quibus postea ipsa afflicta fuit, morbos his è laboribus & vigilijs ortum potissimum habuisse, plurimorum opinio est. A Egro Teresa ministrat.

Hispali cùm antependium altaris à quopiam viro tenui accepisset, in quo rudi quodam ac puerili modo Abrahami depictum acu erat sacrificium, ipsum, quòd domus ædesq; sacra à rebus necessarijs non bene esset ea tempestate instructa, adhibere arę visum est. quod cùm monialis ęditua iam altari adaptaret, per iocum videri sibi ait Angelum adstantem non inscitè gestus virgis seipsum cædentis referre. Ita quidem reuera apparebat, & quotquot eum videbant moniales, similitudinem hanc aptè excogitatam videri aiebant. Verùm seueriore grauioreque in illam conuersa vultu Teresa ridentem coarguit, petens, Hæccine esset ob acceptam ab proximo eleemosynam gratitudo? aliaque in hanc rem plurima, tanto verborum pondere, adeoque seriò depromens, vt mirarentur vniuersę, & simili posthac ioco abstinere statuerint. Corripit eā, quæ eleemosynam acceptā risu exceperat.

Multa alia hic dici possent, si illorum viuax conseruata esset memoria: quòd enim maximè esset humilis, etiam minimum acceptum à quopiam obsequium vel beneficium non minori recolebat gratitudine, quàm summum immensumque: idque omni grati animi quo poterat genere, illo prę-sertim, quo maximè pollebat, & faciliùs poterat, per orationem scilicet. Vnde etiam factum, vt quotquot ipsam consilio vel re iuuerunt, singularibus à Deo æquissimo remuneratore deinde beneficijs affecti sint. Exēpli loco vnum instar omnium depromam, è quo de reliquis formare prudens Lector iudicium poterit. Quodam in monasterio sacerdote vsque eò maleuolo in confessionibus sorores vtebantur, vt quibus ille poterat modis domui obesset, & in omni re aduersaretur. Huius cùm Præfecta rei B.

Noluit confeſſarium domo pelli, et illius aduerſantem.

Matrem commonefecit, rata illius loco alium in ſpiritualem Patrem ab ipſa deligendum, hoc illam modo Tereſa excepit: *Per amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti te obſecro, filia, eũ vt ſuſtineas, & taceas: nec vlla domi de Patre illo pellẽdo mutãdoq́; ſermonẽ miſceat, quibuſcũq; etiã modis vos ille diuexet, modò ad Dei offenſam iniuria damnumq́ue non pertingat. Neque enim patiar ingratas nos eſſe erga illum, à quo tantum recepimus boni. Memini enim illum, dum in coemendis ædibus circumuenire nos emptores vellent, fucum & fraudem detexiſſe. vnde quod hoc pacto nobis beneficium ipſe contulit, animo ac memoria exuere non poſſum, nec non eum, à quo per ipſum exemptæ ſumus, laborem. Ceterùm ſemper mihi viſus eſt Dei obſequio addictus, & bene eſſe erga nos animatus. Video ſanè, non eſſe in me ceu quoddam perfectionis genus habendum, quòd erga beneficos adeò ſemper benefica viciſſim exiſtam. id mihi innatum eſſe debet & ingenitum: vna quippe balecula ſuas me quis in partes deuinciendo pertraheret.*

CAPVT XXIV.

DE MAXIMA EIVSDEM PRVDENTIA.

Tereſæ prudentia plùſquam humana.

HAc de virtute hic quidquam loqui minimè mihi opus videbatur, cùm tam ex ijs, quæ toto hactenus ipſi libro deduximus, quàm ijs, quæ in eius cœnobijs nemo non vſurpari videt, ſole meridiano ſit clarius, prudentiam eiuſdem humana maiorem exſtitiſſe. Quo enim modo tot fundari tanta in rerum penuria, totq́ue obloquentium inſurgentibus procellis potuiſſent domicilia, niſi extraordinaria quadam ac propè diuina prædita prudentia ac ſapientia illorum fundatrix fuiſſet? Difficultatem hãc adauget, quòd mulier eſſet, paupercula, cœnobij ſeptis incluſa, & ex alterius nutu dependens. Quis enim non prudens vt qui maximè tot perfringere difficultates, tot tamq́; varias hominum complexiones perferre, tot iudicia voluntateſq́ue ſuperare, tot incommoda exhaurire, quis denique tot ad adeò excelſa neceſſarias rationes excogitare potuiſſet? Omnia hæc, etſi tanta ſint, adeò tamen mihi videntur exigua & tenuia, conſideranti feminam adeò morbidam, aliarumq́ue rerum tractatione impeditiſſimam, ita etiam inopem eadem iam ſtabilita monaſteria conſeruare & dirigere adminiſtrando potuiſſe? Pleriſque horum monaſteriorum erectionem humani iudicij lance ponderantibus ſtolidũ videbatur ac temerariũ plura id genus ſtabilire; atque adeò cẽſebãt etiã iã erecta haud multò pòſt diſſoluẽda & in auras abitura. Vnde Ioanna Suaria, illa intima eius in Incarnationis cœnobio amica, dicere in ſpeciem reprehendentis ſolebat, *Iam ſatis multa hinc inde erexiſti columbaria, tandem aliquando deſine, nec*

plura

plura molire. Verumtamen, nequidquam obstante tanta paupertate & austeritate, quæ in iisdem vigebant, & inter omnes illas, quibus exagitabantur, persecutiones non modò ea, quæ iam erexerat, integra perstiterunt, & etiamnum hodie perstant, sed alia de nouo etiam constituit. Nihil verò magis in admirationem me rapit, quàm ea, quam in omnibus suis domibus præscripsit, viuendi ratio & disciplina, quàm suas ad orationis studium efformarit & impulerit, quàm ad idipsum compendiariam demonstrarit viam, quàm ad veram obedientiam, mortificationem, humilitatem, silentium & recollectionem mentis, atque adeo reliquas virtutes erudierit. Quod qui ignorat, videat tantummodo, quę hodie in hisce domibus vigeat & obseruetur disciplina, quę vitæ norma, atque inde haud difficulter colliget, qualis fuerit magistra, cùm tam eruditas, tamq; bene institutas post se reliquerit discipulas. Vnde manifestè colligere est, quàm eximio prædita fuerit ingenio, quàm maturū nacta iudiciū, quàm altā à natura acceperit prudentiā, quamq; supernaturaliter à Deo fuerit edocta: neque enim video, quomodo humana hisce par esse rebus prudentia posset; ac propterea eā, qua ipsa donata fuit, plusquam humanam fuisse non immeritò censui.

Magno quodam in primis in filias suas amore ferebatur, quē etiam modis omnibus consentaneis ipsis declarabat: vnde fiebat, vt ab illis etiam reciproco ipsa amore diligeretur, & quo eas cumque ducere volebat, haud inuitę ipsę sequerētur. Ex hoc materno erga ipsas amore nascebatur, vt quibuscūque opus haberēt rebus, has iisdē procurare satageret, vt, quoad eius fieri poterat, nemini quidquam, ac præsertim morbidis & ægris deesset. *Amabatur à suis filiabus Teresa.*

Volupe illi erat, si eadem illas hilaritate mentis Domino videret famulari, quam ipsa in omnibus præferebat. Illos verò non probabat, imò ridebat, qui cū aliquē interioris pietatis gustū perceperunt, statim singulares apparere volētes humana vitāt commercia, &, prout ipsa aiebat, caperata contractaque repunt fronte, imò ne alios quidem alloqui audent, veriti, ne hoc pacto pius ille sapor penitus intercidat & emoriatur. Hinc statum quotidianumque suis esse volebat animo remittendo tempus, & in præcipuis per annum sanctorum ferijs pia quadam eas permittebat cantione animum oblectare, atque in laudem ipsorum hymnum aliquem pium pangere & eo, quem statuta præscribunt, modo sese recreare: religionis tamen limites ac decori nō transgrediendo, neu latum quidem vnguem ab obseruantia regulari deflectendo. *Teresa hilaris erat & iucunda.* *Recreari suas quotidie volebat.*

Hunc verò monialium erga ipsam amorem magna quædam comitabatur reuerentia, & extraordinarius respectus, quem eximia illa, quam in ipsa notabant, sanctitas, prudentia, ac sapientia causabantur. *Amor filiarum in Teresam reuerentiæ mixtus erat.*

bantur. Hinc, quamquam tam tenerè ipsam diligebant, ipsaque naturâ etiã esset hilaris, fiebat, vt, quę apud illã agerẽt, ne oculos quidẽ audeiẽt ad eã intuendã, venerabundam maiestatẽ reueritæ, attollere; quæque ab ipsa euocabantur, ipsam quodammodo tremiscentes adirent. Ita porro interdum obtutum componebat, vt intima cogitationum arcana intueri videretur.

Teresæ in reprehendendo grauitas.

In reprehendendo singularem quandam adhibebat grauitatem, nec non rationes aliquot producebat; quibus quæ deliquerat confundebatur, melioraque spondebat; nullam verò indignationem, vel alieniorem animum præferebat, quin potiùs gratijs actis maiori eam quàm antè dilectione prosequebatur.

Delicta non dissimulabat, nisi rarò.

In errata non nisi rarissimè conniuebat: peccantium verò has blandè, illas asperè tractabat, mortificatione aliqua seueriori adhibita ipsas probando, prout opus habere vnamquamque obseruabat. Vnam

Monialem aliquã cur durè tractaret.

verò inter alias vt plurimùm seueriore austerioreque curabat medicina; petentique alteri cuidam, cur monacham hanc adeò probam, & tam bene erga ipsam animatam adeò rudi regeret lupato, ita quidem esse se credere respondit, ceterùm necessariò hoc illam flagello opus habere, ne ab aliarum agendi consuetudine per lenitatem deflecteret.

Seuera erat in eas, quæ nimis erant liberæ.

Interdum magna cum amoris significatione suam vnicuique imperfectionem singillatim aperiebat: eratque erga humiles & morigeras lenis & benigna; austera verò aduersum eam, quam nimia videret libertate efferri.

Si quam verbis castigarat, ilico vultu quodam placido & læto ad eamdem redibat; si quando præsertim aliqua humilitatis signa & erroris agnitionem in peccante cerneret.

Monialem quamque volebat nõ nisi suiipsius curam gerere.

Nolebat eas, quibus id ex officij pręscripto non incumbebat, rerum domesticarum procurationi intendere; sed potiùs virtutes notare vnamquamque alterius cupiebat, vt hoc pacto amor in illam cresceret & ex ijsdem aliquod sibi reliquæ commodum colligerent; aliarum verò sodalium nullam obseruare errata. atque inde sese aiebat non parum in spiritu profecisse.

Non placebant illi, quæ adeò sibi de propria perfectione plaudebant, vt quidquid obseruarent in socijs, delictum & imperfectionem rigidè censendo crederent: atque illas idcircò aiebat omnium esse imperfectissimas, vt, quæ nimirum delicta in se nulla notarent, sed in alijs plurima; eisq; etiam aliarum commissa deferentibus fidem à Superioribus antè adhiberi

Quomodo aliorum errata Superioribus declaranda.

nolebat, quàm maturiùs rem examinassent. Verumtamen necessarium esse aiebat imprimis, cum charitate & prudentia Prælatis ac Superioribus defectus etiam ipsarum Præpositarum declarari. Eas verò putidè simplices rebatur, quæ id nefas esse, atque imperfectionem redolere censerent.

Quas

Quas in oratione ita abſorptas notabat & immerſas, vt ſaluti valetudiniq́ue corporis officerent, eas per alias recreationis tempore diſtrahi abalienarique, nec non ijs officia iniungi exteriora, aut alia quapiam ratione diuerti iubebat.

Eas Tereſa diſtrahi volebat, quę in oratione nimis eſsēt frequentes.

AEgrientes accommodata ad conſolandum oratione animabat; ſi quas verò harum contriſtari angiq́ue cerneret, quòd ſui cauſa ſodalibus in varia occupatis, ipſæ inertes otioſæq́ue lecto decumberent, leniter eaſdem corripiendo, lætari è contra aiebat oportere, quòd æqualibus merendi, operumq́ue miſericordiæ priuatos intra parietes exercendorum anſam darent, cùm in publicis noſocomijs eadem ab illis exerceri nefas eſſet.

Veſtitus & vittarum modum formamq́ue ſeriò præcipiebat ſeruari à ſuis eamdem, quam in Conſtitutionibus ipſa præſcripſerat. Si quando verò contingeret (quod Deus auertat) aliquam hac in re elegantiam affectare, aut quidpiam minus decens ſectari, hoc ipſum inſpectantibus omnibus, flammis dari iubebat, vt hoc cæteræ monitæ exemplo ſibi cauerent, factique huius ad poſteros tranſiret memoria.

Curioſitatē in veſtitu & vittis vetabat.

In ſermone ſuas volebat eſſe ſimplices, & candorem religioſum ſpirantes, ipſumq́ue magis eremicolarum & hominum recollectorum redolere phraſin, quàm affectatas aulicorum formulas; vt mallentq́ue hoc in genere ſimplices & ſtupidæ aliquantulum, quàm plus æquo curioſæ elegantesq́ue videri.

Moniales in verbis eſſe volebat ſimplices.

Nihil à Moderatricibus ad ſtatum precum penſum, & ſtatutas auſteritates volebat addi, niſi aliqua forte fieri aliud ſuaderet neceſſitas, idque ad diem dumtaxat. niſi enim id moderamen hic adhiberetur, moniales ipſę tacendo rem diſſimularent, tepidarum incurſuras ſeſe notam ratæ, ſi hac de re conquererentur; quæ, ſi onus hoc quotidie magis & magis grauaretur, cùm ſalutis iacturam facerent, tum ne ijs quidem ferendis, ad quos voto ſe obligarunt, rigoribus pares forent.

Nihil à Præfectis ad ſacri officij penſum aut auſteritates addi volebat, & cur.

Officium diuinum volebat interquieſcendo paululum tractimq́ue, voceque ſubmiſſa recitari. E voce enim contenta geminum aiebat ſequi incommodum; primùm, cantum altiorem inconcinnum ingratumq́ue auribus accidere, cùm ad numerum non caderet: deinde modeſtiam & ſpiritum vitæ à ſe initæ hoc pacto perdi & intercidere.

Cātum cum pauſa volebat & voce dimiſſa fieri, & cur.

In religioſarum admiſſione ſpectari magis volebat talenta doteſq́ue animi eius, quæ admitti poſtulabat quàm eam, quam è facultatibus paternis adferret: nullaque illas de cauſa permittebat ſuarum in cœtum adſcribi, quibus, quas Conſtitutiones exigunt, dotes defuerint, præſertim ſi aliquod naturæ corporiſq́ue vitium habeant, multò verò minus ad votorum eaſdem emiſſionem admoueri. Tantum aiebat damnum ſequi, admittendo plures quàm Conſtitutiones præſcriberent, quantum ſi ipſa cœnobia de-

Cur numerum præſcriptum monialium nollet excedi.

destruerentur: imò numquam eum compleri numerum maluisset. vt, si quæ admodum idonea allegi in cœtum peteret, huic in familiam admittendæ locus esset. Laicas etiam quàm paucissimas esse volebat, & eas dumtaxat, quibus ægrè domus carere posset. Atque hac in re Præpositis occurrendum videri, quæ laicas semper habere plurimas gestiunt, quibus domos suas grauant, & sæpè quidem eiusmodi, à quibus parum illę subsidij habere queunt.

Laicas habere volebat paucissimas.

Quæ natura melancholicæ & tristes erãt, his aditum quàm arctissimè ad suas volebat occlusum; quòd, quæ sunt huiusmodi, alijs impedimento non rarò etiam domui damno sunt. Si quæ verò tales iam de facto in religionem cooptatæ erant, singularem haberi earum à Præfectis rationem volebat, in illarum commoda prospici, de rebus necessarijs prouideri, & aliquam eis recreationem & animi relaxationem afferri. Non tamen inordinatis ipsarum imaginationibus has volebat condescendere, vti nec confabulationes nimias, nec libertates, nec refractariam inobedientiam concedere, sed seueritate & rigore eas compescere, illarumq; machinationibus occurrere. Semper enim regulam & Constitutiones rigidè obseruari & integrè volebat, & nulli prorsus, intuitu vllo, tam bene quàm malè valenti, hac in re conniuebat, etsi vel diutiùs in religioso cœtu vixissent, vel in sæculo auctoritate potentiave valuissent; sed magna quadam constantia & rigore statutorum iura & obseruantiam propugnabat.

Melancholicas à domibus suis excludebat.

Quomodo ez tractandæ.

In hoc inprimis incumbebat, vt Præpositæ eligerētur, quæ prudentia & vitæ probitate ceteris præcellerent. quamquam ne hoc quidem illi satis erat, sed inferioribus etiam inprimis præcipiebat, vt si quas in Superioribus notarent imperfectiones, cum humilitate ac congrua veneratione has ipsis aperirent. Quam si Præpositę reprehensionem ægrè ferrēt, & propterea alieniore in has redderentur animo, Domini causa hoc vt perferrēt monebat: fore enim, vt mercedem hoc nomine ab ipso recipiant.

Inferiores Superiorũ errata volebat cũ charitate reprehendere.

Præfectas nosse imprimis volebat, potissimam ipsarum constituendarũ rationem esse, vt in Constitutionum seriò legumque obseruantiam exiubarent, non verò vt ijsdem pro arbitrio quidquam demerent vel adiungerent; & hæ si secùs facerent, commonendum Superiorem videri. Credere se aiebat, non bene suo illam Præsidem officio fungi posse, quæ domi quid ageret, quod Præposito Prouinciali clam esse vellet; quin potius gratum illi esse debere suarum ipsum rerum conscium esse: hoc enim pacto muneris impositi illi onus leuius reddi ac tolerabilius.

Quæ sit Prępositarum creãdarum ratio.

Documentũ in vsũ Præpositarum.

Cum ijs potissimum agere moniales domi volebat, quæ & rerum vsum peritiamq; alijs maiorē, & prudentiam maturiorē haberent: verumtamen cauerent, ne peculiari aliquo in quampiam affectu ferri se illius causa plus quàm alterius obsequij præstando exteriùs ostenderent: hoc enim pacto cæteras turbari.

Quotidiana sese discere magis magisque aiebat experientia, vniuersam do-

domorum harum quietem in Præpositis ac Gubernatricibus consistere. vbi enim hæ subditarum sibi animos obstrinxerint, sponte sua ipsę quidquid iubetur, exequuntur: sed Superiores insignes sui ipsarum victrices esse oportere, ad interiorũ imperfectiones & tentamenta perfringenda. Nihil porrò impensiùs in Præfectis exigebat, nihil magis illis aiebat necessarium, quàm regendi talentum, maioremque huius haberi quàm sanctitatis rationem volebat; plurimas namque sanctitate præstituras, quæ tamen ad regendum gubernandumque ineptæ futuræ sunt. Prælati verò, si quam nimio aliquarum studio sinistroque affectu electam viderit, & regendi hoc illi talentum deesse, partes esse creationem hanc irritare, aliamque illi cœnobio moderatricem assignare, etsi alia accersitam domo. Si qua verò Præpositarum aliarum gubernandarum dote caruerit, etsi vel religiosissima & virtutibus illustrissima foret, quamprimum in ordinem redigatur, nec vno quidem præesse anno permittatur. Vno enim anno fore aiebat, vt multum domui subditisque suis huiusmodi noceret; & si triennio ipso ad gubernaculum sedere quiete sinatur, fieri forsitan posse, vt illius regimine tota, subingredientibus paulatim prauis consuetudinibus, domus extremam in perniciem ruat. Immites & immisericordes in hoc Prælatos esse, nullumque commiserationi locum dare volebat. neque enim vbi tam frequens mortificationum est vsus, tanta humilitatis exercitia, graue cuipiam videbitur ab officio munereque deponi: *Si verò ideò indignari depositam contingat, inde,* inquit, *manifestò apparet, huic ipsam muneri ineptam esse. neque enim quæ adeò est imperfecta, vt regimini præfecturæq; inhiet, ijs præficiẽda animab. videtur, quæ tãta cõtentione ad perfectionẽ anhelãt.* Quę sanè tãto digna est ingenio ratio, digna quæ omniũ religiosorũ mẽtibus ac memorię insculpatur.

Familiariũ temporaliũq; administrationis rerum magnã haberi volebat rationẽ: hãc enim ad spiritus negotiorũ directionẽ inprimis esse necessariã. hinc in domibus, quæ censibus annuis dotatæ erant, maiores fieri vetabat expensas, quàm prouentus annalis ferendo esset, etsi alioqui necessariarũ cõmoditatum penuria laborarẽt; sumptus verò nimios, etsi ad decorũ & honestatẽ conseruandã requisitos, omninò prescindebat. Si. n. Prępositæ multa in res inutiles impenderẽt, fieri posse, vt nihil monialibus in prandium suppeteret quo sumptib. alijs pręstãdis argentũ sufficeret. In domicilijs verò stabili cẽsu carẽtibus nullũ permittebat alienũ æs contrahi. si. n. tam hęc quàm illa debita contrahere inciperent, paulatim in nihilum redacta conciderẽt. Statim nãq; Superioribus inhumanũ fore videretur, quod suis ipsæ operibus manibusq; cõpararunt, lucrũ ijs non concedere, & negare, vt à cõsanguineis quæq; suis nũmarium subsidiũ peteret. Hinc multis se partibus malle dicebat monasteriũ id dissolutũ, quã hũc in statũ redactũ videre. Interim tamẽ necessaria cuilibet sufficiẽter cõmoda pstari volebat: ad quę nihil illis vmq̃ aiebat defuturũ, acri modò fiducia in Deũ Præposita nitatur, &

Monasteriorũ quies in Præfectis sita est.

Quid ante sanctitatem in illis Teresa requireret.

Cur electã Præfectam aliquando deponi iuberet.

Cur exauctorati Præpositis graue esse non debeat.

Volebat rei familiaris sumptus fieri ad normã annui prouentus, nullum vero çs contrahi alienum.

possit agnoscere de ijsdem etiam admonita: quin potiùs numquam non sibi videtur bene rem agere, & nullius demum suasu consilioque ab ea potest opinione dimoueri, vel vt suum subijciat iudicium, induci. Atque excellenti hac ratione, ea præsertim monasteria, in quibus paucula agunt monachæ, se tam in ijs, quæ ad corpus, quàm ad spiritum spectant, conseruare hactenus & tueri potuerunt.

Præcipuè hoc vnum studebat, vt perpetua moniales animi pace & tranquillitate potirentur. atque hanc ob causam, tum etiam ne cui offendiculo forent, lites omnes, quoad eius fieri poterat, suadebat euitari, & nonnisi extremis iam tentatis, cùm aliter res transigi non posset, easdem moueri: alia enim via sibi redonandum à pauperum protectore Deo, quod iudicio prosequi neglexerent. Nolebat adhæc ante litem eu quam intentari, vel cœptam vrgeri, quàm Præpositus rei esset factus certior, & ad hoc facultatem ipse singillatim concessisset. Eiusdem quietis & tranquillitatis comparandæ causa nolebat monacham quampiam ab vna sede in aliam transmigrandi copiam sibi fieri petere, imò ne quidem nosse hanc aliquando licere concedi, quòd diceret, intelligere neminem posse, nisi qui re ipsa esset expertus, quanta hac in re laterent incommoda, quamque patens cacodæmoni ad tentationes inijciẽdas hoc pacto ianua laxetur. Hinc cupiebat, vt, si quæ harum ad alium destinanda esset sedem, id per speciem alterius causæ fieret; migrans verò non ideò fieri sciret, quòd hoc ipsa postulasset. Atque hanc ipsam nullo aiebat in loco pacem quam quæreret reperturam, quin potiùs alijs damnum parituram, & quæ hanc migrationem petit, nullo prorsus apud alias in loco ac pretio esse vult. Et, si fortè necesse esset alia quapiam de causa illam inde euocare, cauendum esse, ne ob eam id fieri ipsa causam sibi persuadeat, ob quam transitum hunc fieri petit. hocque ita seruari exactè volebat. Nullis porrò hocce sedis mutandæ desiderium aiebat innasci, quàm ijs, quæ tetricæ & tristes, vel eius indolis essent & complexionis, vt ad aliquid, vnde magnum sequi bonum queat, minimè idoneæ sint.

Lites Teresa prohibet.

Cur filias migrationẽ petere noluit.

Quod damnum pariat religiosa sedem mutandi facultatem petens.

Ad spiritus pacem & serenitatem, atque vt id, quod per ipsam Dominus erat auspicatus, duraret, ac sensim maius sumeret incrementum, aliam rationem suggessit vtilem inprimis & salutarem, dum monialibus suis commendat & non rarò etiam suis in libris imperat, ser[m]oque inculcat, vt sicut ipsa doctrinæ amore tenebatur, ita illæ semper de animi negotijs cum versatissimis Theologiæ magistris communicarent, quorum consilio nutuque regerentur: quòd hoc pacto futurum esset, semper vt tutò procederent, neve vsquam impingerent; quos si, præter doctrinæ, simul etiam pietatis studijs addictos nanciscerentur, eo directionem solidiorem melioremque fore: si verò haberi non possent, quibus vtraque dos simul obtigisset, eligendos tum præ pijs eos, qui doctri-

Filias suas consulere viros doctos vult.

 na sci-

na scientiaque excellerent: dicebat enim numquam sibi ab aliquo viro litterato impositum esse; & hanc opem omnibus quidem necessariam videri, maximè tamen moderatricibus & Præfectis. Cauere sibi suas volebat ab his, qui essent imperitiores: se namque experientia nosse, ecquod sibi à nonnullis indoctioribus, qui cum rerum essent ignari, non minùs tamen confidenter responsa consultaq; animorum depromerét, quàm si ré quáq; percalluissent, detrimentum accidisset. Vt verò tanti momenti negotium, adeoq; orationis studiosis, interioriq; sui ipsarũ animaduersioni sedulò vacátibus necessariũ perpetuò floreret, statuit ac facultatem dedit huiusmodi de rebus cum quibuslibet Religiosis sacerdotibusq; communicádi, ipsæ verò Præpositæ hac in re semper se faciles voluít præberent. Omne siquidé animę bonũ in eo aiebat consistere, vt cũ Dei famulis interdũ de rebus suis conferat & consulat. Quò etiam plura hæc maioraque à Deo dona gratiasque reciperet, eò ipsam de iisdem cum illis communicare crebriùs & diligentiùs debere, à quibus, cùm foret opus, dirigi, gubernari, & à solitis diaboli imposturis liberari vindicarique posset. Atque vt ipsa aliis consuluit, ita etiam re ipsa præstitit, vt paulò pòst ad libri huius calcem manifestum fiet. Ita porrò confessori, modò is vir doctus esset, credi à suis volebat, vt libro fundationum in hæc scripserit verba: *Super hoc necesse est, vt doctum quempiã ac prudenté Confessarium consulat, nec aliud opere exequatur, quàm quod ille antè verbis suaserit. Ad Præpositam referre hoc ipsa poterit, sibi vt eũ assignet Confessarium, qui hisce sit dotibus instructus. Hoc porrò certum fixumq; sit, eam, quæ iis, quæ confessarius suaserit, non auscultarit, nec se per eum dirigi conducique sinat, à malo illudi spiritu, vel graui melancholia opprimi. Etsi enim Confessarius decipiatur, tamen ipsa nequaquam decipietur, meliusq; dirigetur, si illius præscripta monitaq; non transgrediatur; tametsi vel Angelus Dei fuerit cum ipsa locutus, nam lumé illi Dominus communicabit, vel ostendet viam, qua ad exitum res deducenda sit. Nullum verò inde sequetur dispendium; at secus facere, multis patere potest periculis, & non pauca damna afferre.*

Quod ab indoctis sequatur incommodi.

Vita cap. 13.

Animæ bonum in cõmunicatione cum Dei seruis consistit.

Cap. 8.

Quod sequatur ex eo malũ, quod quis confessario non acquiescat.

Suadebat adhæc verbis quàm efficacissimis, vt quàm apertissimè sensa mentis illis aperirentur. Cuius rei occasione hunc in modum quodam consulit loco: *Maximè autem necessarium est, carissima, sincerè vos & candidè cum confessariis vestris procedere, veritatemq; illis aperire, non modò in delictis vestris ipsis aperiendis (est hoc siquidem clarissimum) verùm etiam in orandi ratione vestra declaranda. hoc enim nisi faciatis, affirmare non ausim vos rectè incedere, nec à Deo vos edoceri. is namque amat, vt ea claritate & veritate intima animæ illi pandantur, qui illius vices in terra supplet, qua ipsimet, si inter mortales ageret, aperirentur: simulqúe vult etiam minimas vos cogitationes, nedum opera vestra illi manifestare.*

Cap. 9 nonæ mansionis.

Nonnulla prudétiâ diuinâ magis quàm humanâ exequebatur, vt qui ipsius acta videbat, nullam eorumdem probandorum inuenire rationé posset;

ſet; ſed ex illorum deinde apparebat ſucceſſu, quàm oportunè ea congrueque eſſent peracta. Nouitiæ cuidam iam reliquarum monialium ſuffragijs ad votorum emiſſionem admiſſæ ait, *Hoc mane profeſſionem emittes*. Cui monacha, In aliud hanc, inquit, differam tempus, ſi Reu. Veſtræ videatur. His auditis excipit Mater, *Tibi dico, numquam te in Ordine vota nuncupaturam*. Quod tum quidem verbis dixit, pòſt etiam facto oſtendit; cùm nullis aliarum induci potuit precibus, vt hanc vota ſineret emittere. Vnde eã paternas ad ædes redire oportuit, in quibus cùm ageret, eam non ita mox hectica occupauit tabes, è qua modico pòſt tempore exſpirauit. Alterius itẽ nouitię poſt experimẽta debita profitendi tẽpus propè erat: hãc tamen, impensè licèt inſiſterent precãdo ſanctimoniales, & nullus in eadẽ notatus fuiſſet vmquã defectus, ad profitendum pergere vlteriùs vetuit. cuius rei aliã dare tum quidem rationem noluit, quàm (vt quidem ipſemet ex eadem coràm audiui) ob defectum aliquem corporalem hanc dimitti; qui nihilominus adeò erat nullus, vt nulli domeſticarum propter hunc à votorum emiſſione arcenda videretur. Cenſebant autem omnes, diuinitus illi aliquatenus eſſe manifeſtatum, vtramque illam ad hoc inſtitutum à Deo electam non videri. Nam de poſtrema id quidem poſtea euidenter ex ijs patuit, quæ contigerunt: tum quia non defuere etiam, quibus reuelare Deus eſt dignatus, quidquid ab ancilla ſua quoad hoc actum eſſet, optimè eſſe actum. Idem ſeueritatis genus erga patruelem ſuam exercuit: cùm nec caro, nec ſanguis, nec monacharum, illuſtria quædam de neophyta hac ſpondentium (erat hæc namque reuera præclaris à natura dotibus inſtructa) preces impedire ipſam potuerint, quo minus anno euoluto veſte ſacra exutam paternas ad ædes remitteret.

Illius in aliquibus ad profeſſionẽ non admittẽdis rigor.

Alterius cuiuſdam inſtituti nouitiam, ad maiorem vitæ perfectionem adſpirantem, ſibi ab alijs commendatam, admittere noluit, quòd quæ aliud inijſſent ſemel religioſæ vitæ genus, nullas ad ſuum, vti iam aliàs pluribus declaratum eſt, transſcriberet. Cumque iam nouitiæ huius fratrem quemdam è Societate noſtra vale dicto ab ſe dimiſiſſet, & hac ſe ratione, quam attulimus, ſimul etiam alijs tueretur, quo minus poſtulatis eius acquieſceret, in ſuum ſe cubiculum contulit aliquid ſcriptura: ſed ilico ad orbem verſatilem redijt viſura, num Socius ille noſter abiſſet. quem abijſſe vbi comperit, e veſtigio ad ſe redire iuſſo, ſuam vt ſororem adduceret, dixit, mente mutata ſuis ſe illam annumerare velle. Adductam ergo admiſit; hæcque etiamnum hodie in Salmanticenſi domo læta agit, ſociarumq; cum exemplo.

Alia id genus plura dicere poſſem, è quibus manifeſtum fit, non humanis illam rationibus, ſed alijs longè ſublimioribus certioribuſq; niti ac duci conſueuiſſe. Vnum ſolummodo hîc enarrabo, quod ipſum ad ea, quæ probare intendo, efficaciſſimum & inſtar omnium futurum ſit. Quodã in

cœno-

Quomodo tentationes quarumdã ad Deum anhelantiũ Teresa euicerit.

cœnobio agebant monialis quædam, & alia laica, orationi ambæ addictissimæ, quam & mortificatione & humilitate pari suffulciebant, ambæ etiam singularibus à Deo fauoribus ornatæ. His contingebant interdum vehementes quidam vsque eò impetus, quibus cum Deo versari desiderabant, vt hos ipsæ reprimere non possent; sed sola Dominici corporis sumptione nonnihil ijdem retundi posse videbantur & imminui. Hinc efflictim à Confessario quæque suo contendere cœperunt, sæpè vt sibi diuina frequentare mysteria liceret. Annuit quidem ille postulatis, sed exinde ita accreuit ardor & impetus, vt, nisi quotidiana ipsis permitteretur communio, languore emoriturae viderentur. Visum proinde Confessoribus, tametsi magnam alteruter rerum spiritus experientiam haberet, tanta necessitate laborantibus nefas fore quotidianam sacrorum participationem denegare. Sed eò demum res processit, itaque angor & desiderium inualescebat, vt summo eas manè, vt viuere per diem quietè liceret, sacrosanctam adire mensam oporteret. Præposita per litteras Teresam de omnibus reddidit certiorem: sed litteris nihil respondit, quoad eum aditura locum coram cuncta edisceret ac perspiceret (tametsi iam inde ab acceptis litteris haud obscurè intellexit, quid rerum lateret) simul etiam vt suas confessori rationes proponeret, cur illius ipsa hac in re sententiæ non acquiesceret. Vt ergo hunc in locum appulit, multis allatis vtrique monachæ ostendit rationibus, nonnisi meram imaginationem esse, quòd se, nisi quotidie diuinas epulas obirent, intermorituras putent: aliquot tamen harum ipsis minimè satisfecere, vti nec alterutro è cõfessarijs, ei scilicet, qui & minus habebat doctrinæ, & rerum spiritualium experientiam minorem: etenim alter confestim cessit, ac veritati se subiecit. Inde statim liquidò Teresa perspexit alio has ægras esse medicamenti genere curandas, illisque magna quadam cum constantia generoseque similia se habere ait desideria, non idcirco tamen sacram mensam se adire. *Mihi credite*, inquit, *non sæpius communicabitis quàm aliæ, atque ita tres simul moriemur: crediderim equidem longè id expedientius fore, quàm nouam hanc in domos has consuetudinem inuehere, in quibus non desunt aliæ, quæ non minus vobis Deum diligunt, quæq; idem pietatis genus exercere cupient.* Hoc illæ die sacra mensa abstinendo ingentem passæ sunt dolorem, vt verè exspiraturæ viderentur. Teresa, quæ etiam eo die Sacramenti sumptione abstinuerat, magnam ostendit seueritatem & rigorem, eò quòd, quanto minus se obedientiæ subijciebant (dum sibi persuadent se non posse) clarius tanto intelligebat, meram esse tentationem. Ceterum insequenti die, & rursus sequenti minorem expertæ molestiam sunt, quoad tandem ita ipse angor est imminutus, vt licèt iam Teresam, à Superioribus iussam, sacram communionem adire ipsæ viderent, in bonam id acciperent partem, & tam hæ, quàm reliquæ etiam intellexerint, maligni spiritus tentationem fuisse. Factum id in cœnobio haud procul Salmantica; & quam-

quamuis ipse,quænam illæ fuerint monachæ,norim,earum tamen hic nomina prodere minimè placuit. Harum vna iam Dei visione fruitur, altera adhuc superstes est.

CAPVT XXV.

DE DISCRETIONIS SPIRITVVM DONO.

QVod modò de spirituum discretione, quam huic ancillæ suæ communicare Deus dignatus est, qua nimirum dinosse poterat in ijs, quos videret,an spiritus,quē haberent, bonus esset vel malus,consentaneus vero vel dissentaneus;dicturus sum,aliquo ad eã,quã iam declaraui prudētiam, quæ lumine quodã cælesti & cognitione supernaturali potius, quàm humanis rationibus cõducebatur, modo pertinet,etsi ad propheticę etiã donũ quàm proximè interdũ videatur accedere. Hoc illa in dono eximia & excellēs fuit,perspiciebatq; accuratè, quemnã haberent spiritũ,qui cũ ipsa agebant, & quousq; pertingerēt; itaq; fiebat,vt,qui iã se in via perfectionis permagnum fecisse profectum putabant, ab errore mentis liberarent. Monialí cuidam aperuit, egregiæ ipsam perfectionis viam insistere, sed permultum adhuc illi restare itineris conficiendum, antequam ad finem pertingeret. Alia quædam de re quapiam cum B. Matre dum ageret, & humilitatem verbis exteriùs proderet, quam in animo non habebat; id hæc statim agnouit, & renidenti blandoque illi ore, *Interius hoc*, inquit, *non sentis, quod lingua loqueris*. Internam etiam alterius cuiuspiam tentationem agnouit, quam per litteras securam esse iubet, quòd rectum per iter incederet. Rusticus quidam, quem nemo non vt sanctum suspiciebat virum, nec plebeij modò, sed etiam litterati, suum illi spiritum cum aperuisset, à Deo sese compellari dictitans, multaque de alijs rebus spiritualibus apud illam disseruisset; ilico bono eum spiritu non duci & ipsa cognouit, & suo aperuit confessario. hoc ipsa tamen palàm enuntiare noluit, ne nominis is comparati ac famæ iacturam pateretur;sed rem silentio premēs, hoc ipsummet errore educere contendit,ad sanctos eũ mittendo viros,qui in laboriosis eum operibus & obedientia exercerent. verùm cùm in his ipse deficeret,facilè non ita multò pòst patuit,meras esse inanias ac stoliditatē.

Teresa discretionem habuit spirituum.

Suo etiam è cœtu (vt antecedenti obseruatum est capite) quasdam proscripsit, quas omni exteriùs carere defectu dixisses; quòd eas ipsa suo videret instituto parum idoneas: alias è contra,vt in illud nomina darent, verbis animabat, omnemque illis metum adimebat, quò firmiter hoc secum statuerent, seque ipsæ vrgerent.

Alterius cuiusdam Ordinis monacha, seruens Dei ancilla, crebrioribus æquo flagellationibus ac ieiunijs in maximum languorē incidit: quæ *Fundat ca. 6.*

quoties diuina adiret mysteria, vel noua cuiusdam deuotionis sese offerret occasio, protinus in terram prolabebatur; quo in statu cùm octo horas & amplius perseueraret, tum ipsa sibi, tum alijs monialibus mentis pati excessum videbatur. Iam ciuitatem raptuum horum fama peruaserat, quòd frequentes essent. Agnouit Teresa, quidnam rei sub his lateret, doluitque talia spargi: videbat enim quonam omnia hæc reciderent. Religiosæ porrò huius Confessarius B. Matrem cum adijsset, ea raptus id... modú negauit ac nõ nisi temporis iacturã videri, atque e debilitate ait prouenire corporali: quapropter fore cõsultũ ad tẽpus ei verberationes ac ieiunia interdicere. à quibus cùm abstineret, & vires corporis recuperauit, & nullum ei raptuum mansit vestigium.

Fundation. cap. 8. Alius accessit ad ipsam sacerdos admirabundus, eius se confessione dictitans excipere personæ, quam ex interuallo interuiseret Dei parens Maria, & cuius in lecto considens plus horæ spatio suauissima cum eadem misceret colloquia, futuros etiam euentus, aliaque plura aperiret. quorũ nonnulla cũ ita, vt prædicerentur, contingerent, fiebat, vt quidquid diceret, vt verum haberetur. Agnouit ilico Teresa fucum, quem tamen certis quibusdam de causis tum quidem illi aperire noluit; dumtaxat, vt paululum exspectaret suadens, visurus num verè vaticinia illa contingerent; simul etiam alios quosdam ex ea sciscitaretur effectus, nec non in vitæ quam ducebat rationem inquireret. Tandem igitur patuit meras omnia esse nugas & stoliditatem. Plura alia eiusdem generis ei contigere, quin etiam compluribus ipsa, quibus fucum cacodæmon aut inanis imaginatio faciebat, suâ remedium prudentiâ attulit.

CAPVT XXVI.

NONNVLLAE REFERVNTVR RELATIONES, quas ad Confessariorum suorum quempiam Teresa de Iesu perscripsit.

NOn abs re mihi futurum videtur ad libri huius calcem scriptum quoddam attexere, quod suorum Confessorum cuipiam Teresa transmisit: quòd in eo sincerè ipsa, apertè simpliciterque loquatur, vtpote illi, qué vt Dei habebat vicarium, & quid de sese sentiret, in eo manifestè declaret: hinc ijs, quæ reliquo hoc libro dicta sunt, confirmandis magisq; declarãdis vtile inprimis esse poterit. Etsi verò non alia ex huius productione sequeretur vtilitas, quàm quòd hoc pacto sanctæ huius verba ad memoriã posterorũ integra transmitterẽtur, ne perirẽt, erat tanti hoc illa loco afferre: quorum etiam adscriptione non mediocriter me legentibus existimo gratificaturum. In hæc igitur verba auspicatur.

1. Quem

1. *Quem in orando modum nunc seruo, is est. Cùm orationi insisto, rarò per intellectũ discurrere possim, quòd anima protinus sese colligere incipiat, & quiete vel raptu gaudere, & ita quidẽ, vt vti sensibus meis in vlla re neutiquã possim: vt frustra iã eos habere videar, nisi fortè ad audiẽdũ, atq; id tũ quidẽ nõ ad aliquid percipiẽdũ.*

Oratio.

2. *Sæpè me contingit, etiã inuitã, de rebus diuinis cogitare, sed etiã tum, cùm de alijs rebus loquor, cumq; mihi videar, quocumq; demũ modo conniтar, vt orationi me dedam, ad eamdem me non posse applicare, ob tædiosam illam ariditatem, quam (ratio quo etiam ipsi corporis dolores non parum conferunt) tam mihi repentè illã recollectione & mẽtis sublatione ingruere, vt impedire ea nequeã; hæc quoq; in momẽto me deserere, eos in me effectus & fructus relinquentia, quos afferre secu solẽt, & quidẽ nulla habita præuia visione, nec alia re quapiã intellecta, & vt ne quidẽ norim, vbi iam sim; nisi quod, cum perire videatur anima, tam magnum è contra ipsam fructum videam colligere, vt vel anno integro eum colligere non posse videar, etsi vel velim: tantum scilicet inde mihi lucrum accedat.*

Raptus & eleuatio spiritus subita.

Aliàs mihi impetus adeò ingentes adueniunt, vnà cũ omniũ rerũ propter Deũ abnegatione, vt eos propellere nequeam, vitaque mea iam iam finienda videatur: adeò vt tunc exclamare, & Deum inuocare compellar, & inauditus quidam me occupet furor. Interdum ne consistere quidẽ aut considere loco valeo: ita scilicet angustiæ & impetus me occupant. hæc porrò mihi pœna ingruit, vt tamen eam non procurem; & tam suauis quidem est, vt ab eadem ne liberari quidẽ anima vellet, quãdiu viuit. Quas verò tũc sentio angustias, eæ sũt, vt ad mortẽ inferendã satis esse queãt, & ita viuere videar, vt ijsdẽ obsistere nõ valeã: cùm vnica Dei videndi ratio ac remediũ sit mors, & hãc ipsa mihi nequeo accelerare. hinc anima putat omnes omnino homines maxima consolatione perfundi, se verò solam mœrore prosterni; nec nõ omnes remedium suis in malis, se sola excepta, inuenire. Hoc porrò adeò ipsam diuexat, vt, nisi raptu aliquo Dominus occurreret per quem omnia placantur & sedantur, animaque in magna quadam manet quiete, atque etiam delinita & contenta, interdum videndo aliquid eorum, quæ desiderat, non rarò etiam aliud quid audiens, nihil tamen simile, hæc sospes egredi pœna omnino non posset.

Amor Dei.

Impetus amoris.

3. *Quandoque feruentia mihi Deo famulãdi incidunt desideria & quidẽ hinc tã vehementi impetu, vt verbis ea exponere nõ valeã; illinc verò nõ minori cũ dolore, vbi video, quàm parum per me ad alios dimanare fructus queat. Tum quidem verisimile mihi fit, nullum dari laborem, nec quidquam graue posse, non mortem, non martyrium, quod non gratanter facileque perpetiar. Atque hæc etiam, nulla præuia consideratione, sed in momento mihi incidunt, quo tota immutor; vt nesciam, vnde mihi tantum roboris animique accedat. Tum inclamare velle mihi videor, & omnibus declarare, quanti referat in rebus eos friuolis voluptatem non locare; quamque ingens sit bonum Deus nobis concessurus, si ad ipsum nos disposuerimus. Tam vehementia, inquam, hæc sunt desideria, vt me ipsa destruam & amabile, & velle videar, quod commodè exequi nequeo. Videtur porrò corpus & sexus hic vinctam tenere me, vt ad nihil prorsus in Dei obsequio vtilis sim:*

Magna Dei desideria.

si enim talia me impedimenta non retinerent, res admodum eximias præstarem, quoad quidem vires sinunt. hinc cùm impediri me videam, vt Deo in nulla vtilis esse possim re, adeò hanc pœnam sentio, vt exprimere non possim. Hæc in dulcedine, recollectione, & consolatione diuina terminatur.

Pœnitentia. 4. *Aliquando, cùm mihi illa ei seruiendi incidunt desideria, illis morem gestura, si ueritatem in corpus exercere volo, sed non queo. Hac namque mihi solatio foret: & sanè quoties eam vsurpo, me recreat & subleuat; quamuis quod ago, nihil propemodum sit, ob corporis mei imbecillitatem: at si illa me desereret, his accedentibus desiderijs, modum verisimile sit me excessuram esse.*

Denudatio à rebus mundanis. 5. *Interdum graue mihi est & crux cum aliquibus hominibus tractare; itaq; hæc me hominum conuersatio lancinat, vt lacrymarum copiam oculis eliciat; quòd mihi in solitudine agere maxima sit voluptas. Et licèt aliquando nec legam, nec orem, ipsa tamen solatio mihi solitudo est: conuersatio verò cum hominibus, præsertim parentibus & consanguineis, mihi videtur grauis & intolerabilis, vt velut mancipium catenatum tum me esse credam: nisi fortè cum illis colloquar, quorum est de oratione & rebus ad animam spectantibus sermo: nam tale me colloquium consolatur & recreat. Tametsi etiam hi interdum mihi tædio sint: imò volupe mihi foret eos non videre; sed in illa me conferre loca, in quibus neminem videns sola esse possem. Etsi hoc rarissimè contingat, & ipsi imprimis me consolentur, quibuscum de rebus animæ mea communico. Sæpè mihi graue & acerbum est, quòd cibum me sumere, & somnum inire necesse sit; cùm verò minus ijs me videam necessitatibus carere posse, quàm alius quislibet, ad Dei honorem ijs obsecundo, eiq; easdem offero.*

6. *Omne mihi tempus videtur breue, & nunquam puto id ad legendum orandumq; sufficiens mihi suppetere; quòd solitudo mihi nunquam tædio esset. Semper mihi tempus longius dari desidero, quod lectioni impendam; erga eam enim semper mirè affecta fui. Lego admodum pauca: vbi enim librum inspexi, statim mentem recolligo, quando quod lego, pallato sapit, itaque lectio paulatim in orationem transit, sed id rarissimè fit, quia multiplicibus adobruor negotijs, quæ licèt pia & laudabilia sint, non ita tamen delectant, vti prius illud delectaret. atque ita fit, vt semper temporis me conquerar inopia laborare. hocque in causa est, cur nihil me (vt quidem credo) recreet, quòd videam ea, quæ volo & desidero, minimè fieri.*

7. *Omnia illa desideria, & potissimum virtutum, ab eo mihi tempore Dominus dedit, quo orationem quietam & raptus illos mihi communicauit: itaque me in melius profecisse comperio, vt antea mera esse viderer perditio.*

8. *Post raptus illos & visiones illa mihi euenerunt commoda & vtilitates, quas hic subnectam; vt fatear necesse sit, si quid habeo boni, ab hoc in me fonte dimanasse.*

Puritas animæ. 9. *Inde mihi accessit imprimis generosum firmumque Deum non offendendi, ne venialiter quidem desiderium; nam mille potius oppeterem mortes, quàm venialem aliquam culpam scienter deliberateque committerem.*

Perfectio 10. *Deinde propositum nullius rei, quam ad maiorem perfectionem, Deique maius*

mamus spectare obsequium nossem, omittenda, vbi mihi significabat eam, qui mei habebat rationem meque regebat, quæcumque demum ea esset: quam etiā ob nullū mūdi thesaurum intermisissem. Si verò hic secùs fecissem, non videbar ad Deum, quidquam ab eo petitura, vel orationem institutura redire ausura fuisse, tametsi in his omnibus multos ipsa committam defectus & imperfectiones.

11. *Accessit & prompta erga confessarium obedientia, quamquam imperfectè. ceterùm cùm quid illum aut velle noui, aut mihi de facto etiam is imperat, prout quidem mihi persuadeo, ipsum implere minimè negligerem, nam si id omitterem, grauissimè me crederem deceptam.* Obedientia.

12. *Ardens etiam paupertatis desiderium; quamuis & hoc imperfectum. Sed ita quidem censeo, me quamuis amplissimos possiderem thesauros, nullum mihi priuatim censum procuraturam esse nullam in vsum meum pecuniam conuersurā (nec de ea etiam magnopere laboro,) sed vellem dumtaxat, vt de necessarijs mihi subsidijs prospectum esset. Verumtamen sentio plurimum mihi quoad hanc virtutem deesse: nam, quamuis mihi argentum ipsa nolim, habere tamen vellem ad alijs impertiendum, licèt nullum mihi vel censum vel possessionem desiderem.* Paupertas.

13. *Ex omnibus propè quas habui visiones, fructus aliquis anima mea accessit, nisi fortè diabolus me deceperit: sed hoc confessarijs meis relinquo dispiciendum.*

14. *Quando pulchrum aliquid splendidumve, puta, aquam, campos, flores, odores, musicam harmoniam, aliaque huiusmodi video, sentio, vel audio, videor mihi, quòd eadem videre vel audire nollem. tantum scilicet est inter ea, & quæ videre soleo discrimen. atque ita fit, vt erga priora illa non magnopere afficiar; inde etiam factum est, vt tam parui eadem pendam, vt nisi fortasse primus aliquis leuis motus, nullus erga eadem in me manserit affectus; & hoc mihi mera videtur vanitas ac nihil.* Rerum terrenarū contemptus.

15. *Si cum hominibus sæcularibus loquar vel agam (cùm fieri aliter nequeat,) etsi etiam de rebus ad orandi modum spectantibus, si diuturna ea sint colloquia, etiam per modum recreationis, (nisi id planè necessarium sit) violentiam mihi me aliquam facere oportet: est enim id mihi graue.*

16. *Quidquid recreat & delectabile est, erga cuiusmodi affici solebam, nec non mundana omnia mihi crux sunt & cordolium, & oculis grauia accidunt.*

17. *Illa quæ habere me dixi Dei amandi, seruiendi, videndique desideria, à nulla consideratione secundantur, vti antè fiebat, cùm deuota mihi admodum esse videbar, cùm item lacrymas assiduè fundebam; sed ab inflammatione quadam & feruore adeo intenso & nimio, vt (iterum repeto) nisi raptu aliquo (in quo nimirum anima contenta esse & quiescere videtur) mihi Deus succurreret & occurreret, protinus ex hac vita emigratura viderer.* Amor Dei.

18. *Quos maiorem in perfectionis via fecisse progressum, & similia concepisse proposita, quosque omnem à terrenis rebus affectum exuisse, & generosos* Spiritus feruor.

esse video, eos maximopere diligo; cum id genus hominibus tractare ipsa assiduò vellem & talium sanè è consortio maximè mihi videor ipsa proficere.

Meticulosi Teresam affligebant.

19. *Illi verò, quos ita meticulosos & scrupulosos video, vt ijs in rebus palpare, ac certò gressu infigere audere non videantur, quæ ex rationis præscripto hic fieri directò nequeunt, me affligere videntur, meque ad Deum Sanctosque queribundam clamare compellunt, qui ea, quæ modò me percellunt & deterrent, dum viuerent, exequi non dubitarunt. Non quòd ipsa ad aliquid sim vtilis, sed quòd illos iuuari censeam à Deo, qui propter ipsum magna arduaque aggrediuntur ac nunquam illum deesse credam ei, qui spem omnem & fiduciam in ipsum coniecit. Et dari mihi optem aliquem, qui mihi in credendo hoc ita esse auxilio sit, & vt de victu ac vestitu nihil laborem, sed omnem rei huius curam Deo committerem.* (Huic adnexa erant sequentia verba ipsa Teresæ manu exarata:) *Quod de cura necessariorum Deo relinquenda dico, non ita id intelligo, vt mihi ea ipsa non procurem, sed ita vt de ipsis anxiè non laborem & sollicita sim. Et postquam hanc mihi ipse libertatem dedit, bene mihi hactenus cessit, ac mei ipsius obliuisci, quantum potuero, conor. Vix effluxisse videtur annus, cùm hoc primùm à Domino accepi.*

Vana gloria, humilitas.

20. *Deo laus, non est, quantum quidem ipsa noui, quod vana gloria me efferat, video namque manifestè, nihil à parte me mea conferre ad ea, quæ Deus mihi concedit, quinpotius meas mihi Deus patefacit miserias. adeò vt omni eo, quod cogitare possem, non tot agnoscere veritates possem, quot in vno noto momento.*

21. *Iam ab hinc diebus aliquot, cùm de hisce loquor rebus, de tertia quadam eas narrare videor: imò interdum iam antè pudebat me, de me talia fieri. at modo mihi videor non propterea esse melior, quin imò deterior, cùm tam parum è singularibus hisce fauoribus profeciam. Et planè mihi persuadeo, nullum me in mundo per omnia deteriorem dari posse, aliorumque virtutes maioris multò esse meriti, me que omnibus fauoribus cumulari; alijs verò vno in cumulo iunctim Deum id daturum, quod mihi hic in terra concedere dignatur: ipsumque venerans precor, ne mihi hac in vita mercedem vllam persoluat; vnde firmiter mihi persuadeo per hoc Deum iter deducere me miseram & imbecillem voluisse.*

Tenere fideicere suo destituta. Pariter desiderium.

22. *Cum in oratione ago, quin etiam propè semper, modò vel aliquam antè premiam in considerationem, meas petere consolationes nequeo, imò ne quidem à Domino eas, tamen si velim, desiderare; cùm eum nonnisi in laboribus vixisse videam. quos potius vt eum mihi vt immittat supplico, antè tamen gratiam eorumdem ferendorum concedat rogo.*

23. *Videtur mihi omnia huiusmodi, eaque quæ maxima sunt perfectionis tam animo meo insculpi, cùm orationi insisto: adeò vt non possim non mirari, vbi tot veritates adeo manifestas video, vt mundana omnia mihi vanitas & stultitia videantur. hinc admonere me accuratè oportet, quo me antè modo in rebus mundanis gerere solere. mera namque stultitia videtur esse, de morte aliquorum & laboribus mundi anxiè laborare, vel saltem diuturnum aliquem propterea dolorem concipere, vel moratè*

natè parentes ac necessarios, &c. diligere. Dico igitur me angi & dolere, cùm qualis essem, & qualia sentire solerem, in mentem reuoco.

24. Si quid in nonnullis noto, quod apertè malum esse videtur, planè mihi persuadere non possum, in Deum illos peccasse: si verò paulò diutiùs hoc considerando voluebam. quod fit vel quàm breuissimè, vel planè non fit; numquã iudicium determinatum formabam, etsi ad oculum id manifestè viderem. quin imò putabam idem omnibus Deo famulandi inesse desiderium, quod mihi sentiebam inesse. In illo verò singularem mihi gratiã fecit, quòd numquã passus me in re quapiam de proximo [illegible], animo postea recurrente, firmiter detineam: quæ si in hominibus malis obuersetur, semper aliam quamdam in ipso noto virtutem. Adeò vt hæc numquam me cruciet, nisi ea, quæ publica sunt, vti hæreses; quæ sæpe me affligunt, & dolorem cient, & propè semper, quoties de iisdem cogito, nullum mihi dari posse videtur malum, ob quod magis aliquem dolere par sit. Affligit me etiam, si quos videam orationis & pietatis studio deditos, ab eodem desciscere. Hoc quidem me cruciat, non tamen adeò grauiter; cùm huiusmodi inhærere cogitationi non multũ curæ sit. Iudicia. Teresam ea res attingebant.

25. Video me etiam in melius quo ad curiositates, quas sectari solebam, profecisse, etsi nondum penitus easdem exuerim. neque enim me semper in his mortificatam video, quamuis tamen aliquando.

26. Hæc quæ dixi, sunt ea, quæ vt plurimum in anima mea contingunt, (quantum ipsa quidem intelligo) vti & assidua continuaque de Deo cogitatio. Atque, licet alia agam, & ipsa nolim, vti dico, nescio à quo expergefieri me & excitari à quoquam introrsum sentio: id tamen perpetuum non est, sed tum, cùm de aliquibus magni momenti negotiis mihi agendum est. Et hac de re, Deo laus, satis frequenter cogito: sed non semper in hac cogitatione occupor.

27. Interdum accidit, etsi non vsque adeò frequenter (cùm verò id fit, tres, quatuor, vel quinque dies durare solet) vt omnia bona, feruores, visiones mihi penitus auferri videantur, imò ipsa etiam planè illorum tolli memoria. adeò vt, licèt horum recordari velim, nesciam an aliquid in me eorum vmquam exstiterit omniaque mihi nonnisi mera videantur somnia, vel saltem nullum horum prorsus meæ occurrat memoriæ. Tum quoque corporalia me mala opprimunt, intellectus etiam turbatur, vt nihil de Deo prorsus cogitare queam, neu in qua lege viuã, sciã. si quid lego, non intelligo, defectibusque plena esse videor & nullum ad bonum animum vel desiderium præferens: quamque semper præferre soleo constantiam & animi robur, eò redactum esse, vt ne minimæ quidem tentationi aduersitatique obloquentium resistere posse videar. Tum quoque ad nihil prorsus esse videor vtilis: adeò vt, si quis me aliis in rebus occupet, quàm alia quælibet de turba occupatur, doleam, & in fraudem omnes pertrahere videar, apud quos aliquo in pretio sum. meque etiam eo abdere loco velle, in quo me nemo videret, nec tunc solitudinẽ virtutis exercẽdæ causa sectet. quàm vt eã pusillanimitatẽ meã prodã: denique cũ omnibus qui mihi aduersarẽtur, ipsa tum litigare velle videar. Hæc quidẽ mea tum lucta; in qua tamẽ hanc mihi Tentationes eiusdẽ.

Deus

In labo ibi patientia.

Deus praestat gratiam, vt plus solito eum tunc non offendam, & hanc mihi amaritudinem ne auferat rogem sed, si modò illi placuerit, eadem mihi perpetua sit, itq; sua me teneat manu ne eum peccando offendā, & ex toto corde me illi conformem. quin potius insigne quoddam illius esse erga me beneficium credo, quòd non perpetuò hac me in anxietate esse sinat.

Sanctissimi Sacramenti effectus in Teresa.

28 Vnum verò hoc miror, cùm huiusmodi in statu sum, vnico eorum quæ audire soleo verborum, vnica visione, paruaq; quadam mentis recollectione, etsi vel ad spatium, quo Angelica Salutatio recitaretur, vel cùm ad sacram Eucharistiæ mensam me dispono, animam & corpus adeò quietum & sanum manere & intellectum ita illustratum, tam etiam robustum & constantem, quàm antè solebat esse. Et sanè id iam longo vsu experientiaq; cognoui nam sæpenumerò, præsertim cùm diuina mea mysteria, iam ab hinc semestri eoq; ampliùs, perceptibiliter euidentem quamdam sanitatem corpori accessisse sentio. Ipsos etiam per raptus, qui aliquando trium durant spatio horarum, quandoq; die toto, magnam sanitatis experta sum emendationem. Et, quantum quidem ipsa censeo, non est imaginaria id aliqua repræsentatio; nam diligenter id notaui, & animum huc aduerti propiùs. Adeò, vt, cùm hanc mentis recollectionem habeo, nullum verear morbum vel dolorem. Fatear tamen necesse est, me, cùm ita oro, vti antè solebam, hanc meliorationem valetudinis non percipere.

Virtutes infusæ, non acquisitæ.

29. Quidquid hactenus dixi, certam me reddit & credere propè cogit, omnia illa à Deo proficisci. nam cùm agnoscam qualis fuerim, vt quæ perditionis iter insisterem; & qualis paulò pòst per hæc facta sim; certum est animam meam obstupuisse miratam, dum non percipit, vndenam hæ sibi accesserint virtutes. Vt verè me non cognoscebam, videbamq; donatum quid esse & infusum, non verò labore vllo comparatum. Verissimè & manifestissimè intelligo (& scio minimè me falli) non modò id ceu medium quoddam, quo me ad suum Deus seuocaret obsequium, fuisse, verùm etiam tale, per quod me ab æterna damnatione vindicaret. quod Confessarios etiam meos, quibus generalem commissorum omnium confessionem feci, minimè latet.

Amor in Deum.

30. Cùm etiam quempiam video, qui rerum mearum aliquid nouit, vitam illi meam vellem exponere: honorificum quippe mihi esse censeo Deum opt. max. laudare; nihil verò mihi esse eo antiquius ipse testis est (vel ipsa maximè cæcutio) nā nec honor, nec vita, nec gloria, nec vllum corporis animive bonū dari potest, quod me retineat, nec vllam ipsa gloriā vel commodum meum ambio vel quæro, sed vnicam eius gloriā. Nec crediderim equidem, tot diabolum in animam meam bona collaturum fuisse, vt tantum hæc inde lucraretur, quò eam posteà in exitium pertraheret, neq; enim adeò eum insanire putem. Neve ipsum etiam Deum crediderim, etsi ob peccata alioquin mea ipsa decipi meruissem, tot virorum fuisse sanctorum preces reiecturum, quæ abhinc biennio ad ipsum nomine meo fusæ sunt. Omnes enim numquam non rogo, vt maiestatem illius pro me deprecentur; vt aperire mihi Dominus dignetur, num hoc ad gloriam ipsius spectet; sin minùs, alio me conducat itinere. Neq; enim credo diuinam eius maiestatem permissuram fuisse, vt huc vsq; hæc procederent, nisi ab ipsa

Omnium contemptus propter Deum.

etiam

etiam descenderent. Hac, simul etiam omnium Sanctorum rationes, animum mihi suggerunt metuenti dubitantiq́ʒ num à Deo hac proueniant, quòd adeò ipsa sim miserabilis. Verùm cùm & in oratione iā versor, ijs etiam diebus, quibus quieta sum, & cogitatio mea in Deum defixa est, etsi omnes omnino Theologi & Sancti totius mundi coniuncti omnibus me diuexarent, qua à quoquam excogitari possent, tormentis, & hoc ipsa credere vellem; numquam mihi persuaderēt, hac Diabolo auctore fieri, quia animum non possum inducere. Hinc cùm, hoc vt crederem, ipsi me inducere volebant, timebam quidem, videns nimirum quales essent, qui mihi hoc dicerent, credebamq́ʒ & eos verum mihi dicere, & me, cùm essem talis, qualis eram, decipi & illudi debere: quidquid tamen antè ipsi mihi dixerant, ilico ad primum verbum, vel recollectionem, vel visionem euanescebat; & ipsa aliter facere non poteram, credebamq́ʒ nonnisi à Deo hac esse.

31. *Quamuis cogitare possim, Diabolum se nonnunquam his permiscere, & ita reuera, vti dixi, & vidi, hac res se habeat; diuersos tamen hic causatur effectus. qui verò vel aliqualem rerum habet experientiam, decipi, meo quidem iudicio, non poterit.* Cùm Diabolus est, differentes inducit effectus.

32. *Non obstantibus tamen his, dico quòd, tametsi firmiter mihi persuadeam Deum esse, nihil tamen omnino exequerer, nisi id, qui mei curam gerit, ad maius Dei obsequium spectare censeat: quin etiam semper in ijs intellexi, vt obedirem, nihilq́ʒ illum celarem, atq́ʒ hoc mihi conuenire. Sæpè mea imperfectiones & defectus in ijsdem reprehenduntur, & ita quidem acriter, vt ad intimas vsque medullas mihi castigatio penetret; nec non commonefio, quando in ijs qua ago vel periculum subest, vel subesse potest. quod permultum mihi hactenus profuit, dum sape praterita mihi peccata in memoriam tunc reuocantur, ob qua ingens animo dolor innascitur.* Quid sui in reuelationibus Teresa intelligeret.

33. *Fui in hisce commemorandis aquo longior: verumtamen etiam certissimum est, bona quibus affluo, dum oratione egredior, adeò esse ingentia, vt etiam nimis quàm breuis fuisse hisce commemorandis videar; quamuis me plurimis alioquin imperfectionibus circumfusam comperiam, omnis fructus expertem, deniq́ʒ satis miserabilem. Fortasse fieri potest, vt bona non intelligam, quin potiùs decipiar: ipsa tamen vita mea mutatio penitus euidens & patens est, itaq́ʒ vt sentiam facit. In omnibus autem qua dixi, id dico, quod reuera mihi sensisse & experta videor. Ha sunt perfectiones, quas in me adeò misera & imperfecta Dominum operatum esse equidem arbitror. qua omnia arbitrio iudicioq́ʒ Dom. vestra, cùm vniuersa anima mea arcana norit, dijudicanda submitto.*

34. Relatio hæc præcedens aliena quidem scripta erat manu, eam tamen, vt postea videri poterit, suo ipsa B Mater testimonio confirmat, conformem esse & coincedere cum ijs quæ suo ipsa in autographo scripsit. Quæ autem subnectuntur, illius scripta erant manu, in hæc verba.

RELATIO SECVNDA.

35. *Annus, eoq; amplius effluxisse videtur, dum hæc, quæ sequuntur, scripsi. Toto illo tempore sua me Deus tenuit manu, vt non in peius ruerem, sed potius me multum quoad ea quæ dicam profecisse comperio. sit ille propter omnia benedictus.*

Visiones & reuelationes. 36. *Visiones & reuelationes non defecerunt, sed potius longè factæ sunt sublimiores. Orandi quemdam me Dominus modum edocuit, quem ex quo vsurpo, maius mihi accessit lucrum, maioremq; in anima mea rerum terrenarum noto abdicationem ac repudium, maiorem etiam mentis generositatem & libertatem.* Raptus. *Raptus etiam increuerunt; nam interdum etiam cum quodam ingruunt impetu, & ita quidem palàm, vt cùm me retinere & coërcere nequeam, exterius etiam ab alijs notentur, imò etiam me apud alios versante & colloquente: nam dissimulare eos non possum, nisi fortasse (quòd animi sæpè soleam pati deliquium) simile quid tum mihi accidere dicendo. Et licèt in principio maximo obluctер conatu, tamen aliquando ea illorum est vehementia, vt commodè resistere non possim.*

Paupertas. 37. *In ijs, quæ ad paupertatem spectant, singularem mihi Dominus fecisse videtur gratiam, cùm ea etiam, quibus humanus carere vsus non potest, habere non nisi ex eleëmosyna fidelium accepta velim: adeò vt eo in loco maximopere commorari desiderem, vbi nonnisi mendicata & collata viuitur stipe. Cùm verò tali in domo ago, in qua certa sum, nihil mihi quoad victum & vestitum defu-* Fiducia. *turum; non tali votum paupertatis, & Domini nostri Iesu Christi consilium adimplere videor perfectione, quali eo in domicilio, in quo nullus viuitur prouentibus, atque sæpè rerum necessariarum laboratur defectu. Quæ verò per veram paupertatem acquiruntur bona, maxima sunt, nec horum facere iacturam velim. Sæpè me tanta cumulatam fide reperio, vt Deum non posse deesse existimem ijs, qui toto ex corde illi seruiunt, & certa sim non esse, nec futurum tempus, quo non illius verba non adimplenda sint: ita vt aliter mihi persuadere non possim, nec timere quidquam. Quocirca crux mihi est, & pœna maxima, cùm amici mihi consulunt, vt stabiles in cœnobia mea prouentus inducam, ac proinde tum me ad Deum conuerto.*

Misericordia. 38. *Maiori in egenos moueri me commiseratione sentio, quàm antea solebam; maiori scilicet compassione, & ardentiori illis succurrendi desiderio: & sanè, si meam facere possim voluntatem, has ipsas, quas induta sum, illis elargirer vestes. Nullam auersionem aut nauseam concipio, etsi cum ijs familiariter agam, vel manus eorum tangam. quod ipsum modò Dei esse donum video. Nam licèt antea ex amore eius ipsis stipem conferrem, naturalem tamen eorum in corde meo commiserationem non percipiebam. In hoc sanè insigniter me profecisse comperio.*

39. Quo-

39. *Quoad oblocutiones etiam, & maleuolas aliorum de me obtrectationes, quæ satis multa sunt, meumq; honorem non mediocriter sauciant, non paruam in me emendationem experior; adeò vt non magis huiusmodi detrahentium me cadant iacula, mentiq; maiorem impressionem faciant, quàm si in plebeium aliquem ac simplicem iactarentur de turba virum. imò verò aliqua non nunquam, quin etiam vt plurimum ratione moueri aduersarij videntur. Adeò verò parum his moueor calumnijs, vt nihil quoad hoc habeam, quod Deo Opt. Maximo vt meritorium offeram, vtpote cùm experientia norim, hac animæ mea permultum tolerantia lucri accedere; quin potiùs beneficium aliquod mihi hoc pacto conferri censeam. Hinc nullus inde animo infixus hæret rancor, nulla minucitia, iam inde ab illo tempore, quo primùm orationi me dare cœpi. Antea verò, cùm primùm huiusmodi obtrectationes audirem, paruam quamdam in animo sentire solebam contradictionem, non talem tamen, quæ inquietudinem vel mutationem aliquam in me causaretur. Quin potiùs, cum aliquos mei commiseratione interdum tangi video, mecum ipsa rideo: nam omnia vitæ huius incommoda & aduersa tam pauca mihi videntur, & friuola, vt nulla eorum sentiendorum mihi esse videatur ratio; vtpote quòd me veluti quodam in somnio agere putem, & vbi hoc pertransierit, excitata nihil omnino cuncta esse comperiam.* Patientia. Quomodo obloquia Teresa perferret.

40. *Ardentiora mihi Deus impertitur desideria, maiorem erga solitudinem affectum nec non maiorem rerum terrenarum abdicationem, vti antè dixi, idque visionum adminiculo, per quas intelligere cœpi quidnam sint omnia, quamuis etiam omnes amicos, & amicas & necessarios relinquam; (quod minus est) cùm parentes & consanguinei me magis fatigent; quos tamen, modò hoc pacto vel pauxillo magis Deo seruire valeam, cum omni libertate & gaudio desero. atq; ita in omnibus pacem reperio.* Parentes.

41. *Aliqua, circa quæ in oratione versans consulta fui, comperta sunt esse verissima. Adeò, vt quoad fauores, quos à Deo recipio, magis me profecisse comperiã, quoad obsequium tamen, quod illi à parte mea debeo, magis in peius defecisse, quòd maiore donata sim consolatione & voluptate, quàm promerebar: tametsi exiguus meus feruor, & eximius, quem multæ mihi alij deferunt, honor me sæpè satis affligant & crucient.* Oratio. Humilitas.

— Ducta hîc erat linea, qualis hæc est:

Mox verò prosequitur.

42. *Iam nouem propè effluxere menses aut circiter, cùm quæ hic manu mea scripta sunt, scripsi. Ex illo tempore, cùm acceptis hisce à Deo fauoribus ingrata non existerem, maiorem longè mihi de nouo (vt quidem intelligo) ab eo libertatem videor accepisse. Hactenus alterius operâ indigere mihi videbar, magisq; mundanorum hominum niti præsidio. Modò verò perspicio, non esse hæc nisi sar-*

Quàm parũ mundanis nitendum. *menta quadam arida iuniperina, nec tutum esse quidem vel securum, illorum auxilio inniti: mox enim vt aliquod contradictionum ac murmurationum pondus superincubuerit, ilico confringuntur. Quocirca nullum esse ad non cadendum per experientiam edocta existimo fulcimentum fortius, quàm cruci adharescere, & in ipsum spem omnem & fiduciam conijcere, qui nostri causa in eamdem se passus est configi. Hunc quippe verum esse amicum comperio, & in hoc tam potentem me & absolutam dominam sentio, vt vniuerso resistere mundo, si mihi aduersaretur, posse videar, modò me Deus non derelinquat.*

Teresa parũ de hominũ fauore solicita est. 43. *Antea latari & plaudere solebam, si quando amicos & fauentes homines experirer; verùm modò, perspicua hac veritate intellecta, parum hac curo: quin potiùs beneuolentia hac quadamtenus me affligit; nisi illorum fortasse, quibuscũ de anima rebus confero, vel etiam illorum, quibus ipsa prodesse me aliquatenus posse existimo. ab illis enim me amari peruelim, vt me sufferant & tolerent ineptientem; ab his verò, vt maiori cum affectu ac sincerius mihi credant creata omnia meram esse vanitatem dicenti.*

Patientiæ inimici. 44. *Maximam mihi Deus in summis laboribus, persecutionibus & oblocutionibus, quibus paucis abhinc mensibus continuò exagitata fui, constantiam dedit; & eam tantò maiorem, quò etiam vexationes acriores fuere, nulla vt ratione in patiendo defatigata defecerim. Aduersantibus verò mihi adeò non malè volui, aut sinistro in eos fui animo, vt etiam maiori nouaq; in eosdem ferri dilectione viderer; quomodo tamen id fieret, nescio: à diuina scilicet munificentia dextra id proficiscebatur.*

Animi æqualitas. 45. *Si quid desiderem, maximo id desiderare naturâ meâ impetu soleo: iam verò desideria mea adeò quieta & tranquilla sunt, vt etiam tum, cùm eadem adimpleta video, vix intelligam an gaudeam. nam tristitiæ & latitia affectus, nisi fortè in oratione, ita in me temperatus est, vt triuialis & ignara aliqua videar, atque hoc in statu dies aliquot agam nihil turbata.*

Pœnitentia. 46. *Maximi autem sunt, quos aliquoties experior, & experta sum, austeritatis amplectenda impetus & ardores: si quam verò exerceo, adeò mihi quidem videtur tenuis & exigua, ob excessiuum illud desiderium, vt interdum, ac propè semper ea mihi peculiaris esse videatur recreatio: tametsi ea, quam vsurpo, ob corporis imbecillitatem, exigua sit.*

Quanta illi crux esset comedere. 47. *Sæpè mihi grauissima quadam est pœna, modò verò nimis quàm maxima, quòd cibum me capere oporteat; tum verò maxima sit oportet, cùm in oratione versor: quia hac natura necessitas mihi lacrymarum elicit copiam, & expostulare me querulam cogit, vix tamen vt percipiam; quod tamen fecisse me, etiam cum grauissimi in hac vita mihi subeundi fuere labores, non memini: huiusmodi enim in rebus muliebrem non prafero, sed virilem quamdam constantiam.*

Generositas. *Intensiùs etiam quàm soleo, in meipsa sentio desiderium, Deo vt feruentes sint serui, qui maxima cum rerum omnium abdicatione illi seruiant, & terrenis nullis affectu adhaream; cùm videam omnia nonnisi esse inanias & ludibrium; ac prasertim*

tum viri docti & litterati, quòd videam magnas Ecclesiæ esse necessitates (nam ita me hæ affligunt, vt stultum esse censeam ac puerile ob aliam rem quamlibet mœrore deijci ac turbari:) propterea assiduis illos precibus Deo commendo: quòd magis Ecclesiæ norim quempiam in summo perfectionis gradu constitutum vero quodam amoris diuini feruore prodesse posse, quàm tepiditate sua plurimos. Quantum Ecclesiæ prosint viri perfecti.

48. *In rebus fidei (vt mihi quidem apparet) maiorem me præferre video constantiam; nam omnibus sola Lutheranis vim facere posse videor, suosq; ipsis errores euidenter patefacere. Et sanè tot animarum iacturam nonnisi dolenter aspicio & miseror.* Fides.

Video plurimas animas insigniter in via Domini profecisse: quæ euidenter mea vnius operâ vt conuerterentur, Deum video voluisse; manifestè etiam percipio, quotidie meam in illius amore animam magis magisq; per illius benignitatem proficere. Amor Dei.

Videor mihi, etsi quidem vellem, vana efferri gloria non posse, nec quomodo mihi persuadere ipsa possim, video, harum virtutum aliquam meam esse: quòd non multum effluxerit temporis, cùm me nullam etiam annis plurimis vidi habuisse virtutem; atq; etiam modò, à parte mea, aliud non ago quàm gratias recipere, nullum verò vicissim præsto obsequium, non secus quàm mundi propudium & inutilissimum peripsema. Et sanè ita se res habet: interdum enim mecum ipsa perpendo, quomodo omnibus in melius proficientibus ipsa ad nihil penitus sim vtilis. Et est profectò hoc non humilitas, sed purissima veritas; quodq; me adeò inutilem videam, nonnunquam timeo, ne ab hoste illudar tartareo. Adeò vt manifestè perspiciam, per reuelationes has & raptus hæc mihi lucra & incrementa spiritus accessisse: à parte enim mea nihil sum, nec aliud huc quidquam confero, quàm inutilis aliquis truncus. Hoc verò fiduciam me concipere, & securiorem esse iubet. me proinde intra diuina coniectò brachia, meisq; fido desiderijs. Scio enim certò, ea esse huiusmodi, vt pro ipso mortem oppetere, omnemq; quietem abijcere, quocumque demum meo dispendio, parata sim. Vana gloria humilitas. Amor patiendi pro Deo.

49. *Aliquoties, sæpius per diem, dicti illius Paulini mihi subit memoria (etsi certa sim non ita id in me fieri) vt iam mihi non ipsa viuere, nec loqui, nec aliquam habere videar voluntatem, sed esse in me quempiam putem, à quo regar & conforter, & me quodammodo extra me raptam esse, ipsum denique viuere mihi crux videatur acerbissima. Quod verò maximum pro tali obsequio rependo bonum, id est, quòd, cùm acerbum adeò sit mihi ab ipso separatum esse, propter ipsum tamen viuere cupiam. Vitam autem hanc maximis obrui & misceri laboribus & persecutionibus velim: nam cùm ad nihil vtilis prorsus ipsa sim, ad hoc saltem vtilis esse velim, vt pro ipso patiar. Et sanè omnes, qui in mundo sunt, libenter ipsa subirem labores, vt vel aliquantulò maius mihi meritum comparem, id est, vt paulò perfectiùs & magis illius voluntatem exequar.* Amor & desiderium Dei. Desiderium patiendi.

Nihil hactenus, dum in oratione versor, intellexi, tametsi etiam multi effluxerint anni, antequam ad eiusdem pertigerim perfectionem. Quæ verò de magnali- Prophetiæ.

 bus

bus Dei video & intelligo, & quo ea modo ipse direxerit, tot & tanta sunt, vt vix vnquam de iisdem cogitare incipiam, quin intellectus mihi deficiat, cum videam ea, quæ ingenij captum & magnitudinem transcendunt; & hinc animum ipsa meum recolligo. Ita porro sedulò me custodit Deus, necubi ipsum offendam, vt aliquando etiam ipsa obstupescam, videns qua de me ipse laboret cura, ita vt à parte ipsa mea vix huc quidquam conferam, vtpote quæ iniquitatum & malitiarum pelagus, antè quàm hæc mihi obtingerent, fui, vt ne me ipsam compescere quidem à peccando posse viderer. Cur autem ea ab omnibus sciri velim, ratio hæc est, vt hoc pacto ipsa magna Dei agnoscatur potentia. Sit ille benedictus in sæcula. Amen.

His præmissis sic incipit, præfixo in fronte nomine Iesu, vti id pro more habebat in suarum litterarum capite præfigere, hoc modo:

IHS.

Relatio ista, quæ hic antè posita est, quamquam non mea scripta manu, vna eademq; est cum illa, quam Confessario ipsa meo aliàs perscripsi: & quam dein ipse sua, nihil ei vel demendo vel addendo de suo, manu descripsit. Erat hic spiritualium rerum ignarus in paucis, & Theologicis scientijs magnus; cum quo de omnibus animæ meæ rebus & ipsa contuli, & ipse deinde cum alijs viris eruditis, inter quos fuit Pater Mancius. Nihil ab his porro notatum in ijsdem est, quod sacris Literis non maximè sit conforme & consentaneum. Hæc porro illorum sententia magnam animæ meæ securitatem adfert, etsi nihilominus agnoscam non debere me, quamdiu per hoc me Dominus iter conducet, mihi ipsi aliquo modo confidere: atque ita semper feci, etsi id admodum graue mihi sit. R.V. videat, vt hæc omnia sub confessionis sigillo clausa maneant, vti id à R.V. iam antè postulaui.

Hactenus Matris Teresæ de Iesu verba sunt, in quibus describendis etsi aliquatenus manus defatigata sit, hic tamen eadem inseruisse summam mihi voluptatem attulit; quòd plura in ijsdem contineri credam, quàm hactenus ipse toto dixi libro: adeò vt, quamuis præter hæc liber aliud non contineret, ob hæc tamen sola & tolerari & legi mereretur. Vnum porrò in ijsdem notandum, omnia quæ hic continentur, sine controuersia tum illi contigisse, cùm adhuc in Incarnationis cœnobio ageret, antequam nimirum ad monasteriorum fundationes abiret; quin imò primam illam relationem, quæ alterius est descripta manu, sub initium conuersionis illius factam esse; tum scilicet, cùm seriò & ex animo Deo se dare cœpit, & vicissim ipsa supernaturalibus ab illo gratijs præueniri, biennio inquam pòst, vti colligere euidenter est è numero 7. 30. 32. 37. 48. ne eadem hic denuo cogar pluribus repetere. Annus eoque amplius interea effluxit, cùm secundam scripsit; aliam verò nouem pòst mensibus, vti ex eiusdem colligere principio est. Ex omnibus porrò his iun-

ctim

ctim colligere est, ad quantam tantillo ipsa tempore perfectionem peruenerit: quod sanè admiratione non caret. Quæ ergo iam inde à principio suo ad tam sublime perfectionis fastigium peruenit, ad quodnam post tot eam annos peruenisse verisimile sit, cùm tot indies gratijs nouis cumularetur, tot sibi seueritatibus & laboribus Deum quotidiè deliniret, tot ad illius gloriam inaugendam fundaret monasteria, tot illi animas indies vindicaret, tam assiduò orationis & mortificationis exercitia coleret, denique tam incomparabili bonorum postea operum thesauro collecto? Si ergo tã eximia eiusdem principia fuere, vt ad perfectissimorũ etiam complementum & finem pertingant (vt locum hic habere commune illud videatur, quod puero Quintiliano in sermonis quotidiani vsu erat prouerbium, Magnorum fluminum etiam ortus & fontes esse nauigabiles:) quanta illam modò in cælo gloria donatam sit verisimile? cùm ad illam post omnia hæc promerendam tantò maiori fuerit opus perfectione, quam tanto ipsa studio, contentione, labore tot annis sibi comparauit. Hinc si quis in filiabus illius eximias aliquas notarit virtutes resque supernaturales, norit is & intelligat, non propterea tamen posse easdem, nec debere cum matre sua comparari; quòd multum ab eo perfectionis ipsæ absint termino, ad quem illa peruenit; & tantò maiori omnibus simul præire hanc interuallo, quantò mater aliqua sapientissima & prudentissima filiolas teneras sapientiâ, intellectu, & corporis magnitudine superat. Quod omnes etiam, non inuitas & ex animo existimo confessuras, quòd eas vt humiles suspiciam & credam: si qua verò ipsum negaret, hanc id ante alias fateri oporteret, & huius minor esset habenda quàm aliarum ratio, & hæc etiam maximè à scopo hoc aberraret, quòd vel ingenio, vel humilitate adeò sit destituta. Notandum hic insuper est, quàm singulari beata ipsa Mater cautione cautum voluerit, vt hæ relationes silentio premerentur, quàm è contra has Dominus in lucem proferre studuerit, eæque, vt ad manus tandem meas post tot annorum interuallum venirent, permiserit, cùm ipsæ etiam characterum notæ & scriptura, vtpote iam dudum exarata, legentium oculos fugerent.

Quintil. lib. 8. c 3.

Teresæ filiæ non possunt cum matre comparari.

Illius porrò magnitudo & immensitas in æternum decantetur, quòd ita honoret & extollat eos, qui omnem eius causa honorem pedibus proculcant.

FINIS LIBRI QVARTI.

VITAE B. MATRIS TERESÆ DE IESV

LIBER QVINTVS.

PROLOGVS.

Ot támque eximia de admirandis B. Matris Teresæ virtutibus enarranda occurrebant, vt præcedentem librum diffusum longumqúe esse quàm maximè oportuerit: & erat sanè necesse imaginem illam, quam suis hîc exprimere ad viuum coloribus proposui, expoliri perficíque, quò eadem demũ naturalis & viua appareret, vel potiùs quadamtenus naturã repræsentaret. nam quamuis id studiosiùs & accuratiùs, quàm alijs in libris facere contenderim, eóque fuerim prolixior; non tamen plus æquo vel nimis ysdem inhæsi. Non idcirco tamen dicere auderem, ita eam me, vt quidem oportebat, & æquum erat, delineasse; cùm, quòd ipse eò pertingere nequaquam potuissem; tum verò, quòd secretum suum sibi humilis hæc virgo seruârit, & acceptos à Deo fauores, & labores, quos illius opitulante gratia exantlauit, quantum quidem sibi fas fuit, silentio semper sit premere conata. Eorum verò, quæ tegere ac celare minimè potuit, pars non exigua obliuione adobruta perŷt; quæ verò reliqua fuère, maxima ipse accuratione & studio collegi, ne temporis iniuria ac diuturnitate eadem postea etiam penitus exciderent. Lectores proinde obsecro, ne ex pauculis his, quæ huc afferre potui, de B. Matris Teresæ virtutibus & operibus coniecturam faciant: norint potiùs plura multò exstitisse, & alia, quæ fortè longè sint sublimiora, maiorem-

ipremque admirationem promereantur, adhuc dicenda restare. Reliquum mihi est igitur, vt suum imagini huic honestamentum & ornamentum circumsecus adiungam, miracula inquam & magnalia, quibus eam condecorare & illustrare dignatus est Deus; in eorum præsertim gratiam, qui persuadere sibi vix queunt, sanctimonia vitæ quempiam fuisse plus alijs conspicuum, nisi miraculis eadem editis patefiat & confirmetur. Tum verò quòd omnibus omnino miracula conducant & prosint: nam, vt magnus asserit Gregorius, quemadmodum animæ corpore inclusæ vita per corporis motum cognoscitur, sic eiusdem corpore egressæ vita miraculorum virtute demonstratur. Lib. 4. Dialog. c. 6.

Quod ipsum ad oculum quamprimum declarare incipiam: cum enim liber hic postremus breuis futurus sit, minimè etiam æquum est, Proœmium æquo esse productius. Cæterum eos, qui hanc lectari historiam sunt, quæ (demptis erroribus, qui à parte mea interuenerunt) ab omnibus omnino legi magnique fieri meretur mortalibus, quòd mirabilia Dei in hac opera elucescant, rogatos imprimis velim, vt tam sublimes, eximias, diuersasque virtutes admirari satis non habeant, sed easdem etiam diuinæ gratiæ adminiculo imitari omni contentione allaborent. Hanc enim ob causam easdem hic deduxi, & quæ quoad eas Teresa monita consultaque dederit, attuli. Etsi verò omnibus ea dicta sint, quòd multa in his imitanda omnes, cuiuscumque demum sint ordinis & status, reperient; Religionem tamen professis, ac præsertim in eumdem Excalceatorum ordinem cooptatis ea potissimùm conueniunt, cùm ipsorum ante oculos tam perfectum vitæ religiosæ exemplar & imaginem proponere dignatus sit Deus, ipsosque hac edocere, quo ad perfectionem modo hilariter peruenire, & paruo cum labore eiusdem reddi compotes queant; qualem denique consolationem & quàm admirabiles fructus degustent, vbi iam illam fuerint adepti. Hanc ob causam studio à communi vitas Sanctorum scribentium stylo deflexi, cùm plerique illorum potissimam historiæ suæ partem in miraculorum narratione consumant. Ipse verò, quamquam multa etiam hac in parte dicenda habeam, illius virtutibus enarrandis maximè studui; quòd non illa, sed virtutes facilè quis possit imitari. Et sane, si virtutum Sanctorum fuerimus imitatores, eos etiam facili negotio in mirandorum patratione poterimus imitari; & hac esto nobis defuerint, ea tamen quæ in cœlis perfruuntur

tur gloria, nobis, si veri perfectique eorum simus æmulatores, haudquaquam defutura est.

CAPVT I.

POST ALIQVOD TEMPORIS INTERVALLVM B. Matris Teresæ de Iesu corpus integrum reperitur, & in domum S. Iosephi Abulam transfertur.

IAm suprà ad libri tertij extremum narratum est, quonam sanctum B. Teresæ corpus (quo velut instrumento Spiritus Sanctus illius erat in vita tot prodigia operatus) modo in Albano Excalceatarum cœnobio, eo prorsus quo ipsamet viuens depositum loco asseruandum vaticinans prædixerat, reconditum fuerit; vt de corpore eam suo hoc intellexisse secutus declararit euentus. Nunc ad ipsum redeamus; si enim illud, dum viueret, organum quodammodo fuerit, quo magnalia illustriaque per ancillam suam patrare opera dignatus est Deus, vti toto sparsim libro commemorauimus, mortuum id non minùs huiusmodi fuisse comperiemus.

Primo igitur illo depositionis anno Moniales Matris suæ corpus frequentes pietatis ergò visitatum abibant; si quæ verò apud ipsam torpida obdormisceret, strepitu interdum aliquo audito excitabatur, vt orationi incumberet. Non raró etiam suauis quidam ab eodem emanabat odor, etsi densa saxorum esset moles & calx superinjecta. Hæc porrò ijs potißimum diebus suaueolentia sentiebatur, quibus festiua Sanctorum, quos Teresa viuens peculiari studio coluerat, agebatur memoria: tametsi postea eadem quotidiana & assidua propè fuerit. Erat hic odor, etsi suauissimus, non tamen semper idem, interdum namque liliorum, interdum iasmes, & violarum referebat fragrantiam; aliàs, cui similem diceres nidori, nescisses. Hinc ardens Religiosas incessit corporis huius inspiciendi cupido; quòd enim tam suauiter id redoleret; vt etiam ab externis forinsecus is odor perciperetur, fieri non posse videbatur, in putredinem id & tabem diffluere. Hieronymus igitur Gratianus Albam cùm venisset; quid rerum ageretur, ex ordine illi moniales referebant, rogantes ipsum vt inspici effodiq; permitteret. Id Patri consilium cùm minimè displicuisset, clanculo iniecti submoueri cœpti sunt lapides; sed tanta eorum erat copia, vt ne quatriduo quidem ipse cum socio ijsdem auferendis suffecerit. Cùm verò horum lapidum aliquot in stramen, quod in loco erat, casu decidissent, & ex hoc post dies aliquot nouitiæ cuiusdam iam in ordinem admissæ lectum Monialis suffarciret; ipsam etiam paleam redolere sensit: cuius rei illa causam indagans, & admirans, tandem à lapidibus fortuitò iniectis eamdem stramento adhæsisse fragrantiā comperit. Ad quartū igitur ante Nonas Iulias diem, anno euntis sæculi octogesimo tertio, loculus aper-

apertus est, iam nono post sepulturam exspirante mense; erat hic ob nimiã humiditatem, in parte superiori corruptus, & lęsus, ac semiputris & musco-sus, suauissimè tamen redolens. Dum.n.lapides & saxa imponebantur, calx antè frequens illi iniecta erat, cuius humor ad corpus vsq; penetrarat. Vestes adhæc oẽs putredine diffluxerant, & humidum terreum redolebant. Corpus verò sanctum terra oppletum erat ea, quæ per sarcophagum putrẽ penetrarat; nec non musco plenum; cæteroquin sanum adeò & integrum, ac si iam nuper terra conditum fuisset. Vt enim ipsum, dum viueret, ab omni turpitudine carnali integrũ & incorruptũ in perfectissima virginitate Dominus custodiuit, ita etiam mortuum ab omni corruptione & putredine seruauit; & vermes in ipsum sæuire noluit, in quod impudici lasciuique ardores ius nullum habuerant. Omnes propè illi ablatæ tum vestes (omnibus.n.induta terræ mandata erat) corpus ablutum, & à terra purgatũ: qui verò inde per vniuersam domum diffusus est odor, ingens sanè fuit & admirabilis, atq; ad dies aliquot in omn.b eiusdẽ angulis percept⁹. Pauxillũ terræ huius ab amicis ipse accepi: quæ tam nouam spirabat suauitatem, vt nemo qualis esset scire posset. Nisi quòd quidam è Patribus nostris esse aiebat similem illi, quam os quoddam ingens S. Laurentij martyris (in Abulensi id Collegio asseruatur) exhalabat. Verùm, quem corpus efflat, odor admirabilis prorsus est, vehemens, & tàm nouus, similem vt nemo vmquam naribus perceperit. Tum verò nouæ illi iniectæ vestes, & linteo inuolutũ, eodem id quo antè repositum est loco, arcę inclusum, quę omniũ templum subeuntium aspectui patet, quòd locus patens sit & apertus. Verùm antequam loco reponeretur, sinistram illi manum P. Prouincialis abstulit, quam deinde ipsemet Olisiponem detulit, in Excalceatarum Cœnobio, quod haud ita pridem tum fundatum erat, asseruandam. Hoc igitur corpus sanctum loco maximo monialiũ solatio mansit à quib. ipsum est sedulò asseruatũ & curatũ, & ex interuallo magno pietatis sensu visitatũ. Nõ multò pòst, Prouinciali in Cõuentu Pastranę Excalceati Patres, anno voluẽtis sęculi quinto post octogesimũ, in die S. Lucæ Euangelistæ sacræ, quæ in xv. Kal. Nou. incidit, congregati statuerunt, sacras hasce reliquias clanculò Alba abductas ad Abulense, vbi prima Teresa noui huius instituti fundamenta iecerat, & cuius cùm exspiraret Præpositam agebat, S. Iosephi Cœnobiũ transferri satius multò videri. Huc eos potissimũ impulit Palentini Antistitis Aluari Mẽdosij studiũ, qui se princeps monasterij eiusdẽ sacellũ cõstructurũ, inq; primario eiusdẽ loco illustre B. Matri, deinde aliud sibi haud procul inde paraturũ sepulcrũ spoponderat, quòd mirificè erga ipsam afficeretur, cùm ne à morte quidem ab ipsa separari vellet. Piæ ergo voluntati illius morem gerere Patribus placuit. Decreta ea res P. Gregorio Nazianzeno Castellæ Prouinciali Vicario: nec non in mandatis ei datum, vt brachium vnum Albę, ad monialium solatium, abscissum re-

Quomodo post nouem sepulturæ menses corpus B. Matris repertum sit.

Teresæ corpus integrũ in vita, & post mortem.

Teresæ manus sinistra Olisiponem delata.

Teresæ corpus Abulam deferendum decernitur.

linqueret. Litteræ quoque additæ, quibus corporis auchendi illi potestas fiebat, eodem signatæ die, hora circiter octaua vespertina. Qua etiam res Albæ contigit stupenda, vera nihilominùs; quam qui nosse singillatim volet, Albanas sanctimoniales consulat. Hæ igitur cùm hora hac in recreationis loco agerent, de ijs ipsis inter se colloquentes rebus, quas in Congregatione agitandas putabant, tres alternatim pulsus satis sonoros haud procul à se inaudiere, eosque etiam postea ingeminatos; quibus ad orbem versatilem sacrarij ab aliquo, qui forsitan inscius inclusus esset, egredi gestiente signum dari credebant. Inde non multò pòst ostiaria, quàm potuit diligentissimè inquirens, num quis in templo hæsisset, tres similes pulsus cùm audisset, ad sorores retulit. Tum Præfecta: Ne curemus hæc, carissimæ; Diabolus enim fortè nostram interturbare quietem gestit. Inde verò alia monialis hunc in loculo, in quo sacrum reconditum erat pignus, haud dubiè factum videri strepitum asserebat; nam haud procul ab orbe, quem dixi, versatili sepulcrum erat. Nec verò fefellit. Quidnam verò id esset, tum quidem ignorabant; donec tandem P. Gregorio Nazianzeno rem ex ordine declarantes, ex eo didicere, ea ipsa litteras suas quas tulerat obsignatas hora fuisse. hinc ea omnibus insedit opinio, hoc B. Teresam signo indicioque abituram vale dicere suis voluisse. Atque ita factum est: nam statim mense Nouembri proximo Albam Gregorius venit. & in peruigilio gloriosæ martyris Catharinæ, ad VII. scilicet ante Kal. Decembr. diem, monialibus ad odæum superius Matutinum recitaturis officium concedere iussis; ipse cum Moderatrice & duabus tribusque è prouectioribus in inferiori manens, litteras cùm illis suas prælegisset, ac potestatem à Congregatione Prouinciali acceptam aperuisset; secretò admodum & festinanter sacrum pignus educunt, quod non minùs integrum tum erat quàm antè, & eumdem exhalans quem diximus odorem; etsi paulò iam aridius & exsanguius. Porrò vestes iam penè totæ computruerant. Tum etiam, meo iudicio, manifesta duo eo in loco miracula apparuerunt; præter primariũ illud, quo corpus illud virgineum ac purissimum ab omni fuit corruptione immune. Primum id est, quòd, cùm Teresæ morienti sanguis effluxisset, eoque palliolum laneum, album, nouum, quo induta fuit, repletum esset, hîc triennio iam & bimestri euoluto sanguis recentem ac iucundum spirarit odorem; &, cùm linteo pallioli huius particula insereretur, id paulatim, sanguinis etiam imbutum colore rubesceret. Huius ipse panni vidi partem, vti & alios multos, qui ab eodem tincti fuere, non tamen humore imbuti; cùm tamen aliud circa eosdem non fieret, quàm quòd alter alteri per diem vnum applicaretur. Et est sanè prodigio simile, tam præstantem hoc in sanguine odorem notari. Alterum id fuit. Cùm, postquam sacrum id pignus loculo eductum

esset,

esset, P. Gregorius Nazianzenus satis quidem inuitus (vt enim post mihi ipse narrauit, nullo in casu suæ se Deo perfectiùs voluntatis sacrificium in vita vnquam credidit obtulisse) vt superiorum pareret imperio, cultrum, quem de zona pendulum habebat, ad brachium illi, quod Albæ relinqueret resecandum, eduxisset, & iam brachio sinistro, cuius erat iam ablata manus, inseruisset (ipsum est scilicet brachium, quod luxatum erat, dum eam dæmon è gradibus odæi deiecit,) facili ipsum negotio, nulla facta vi, perinde ac si melonem vel caseum aliquem recentem incidisset, (vti id ipsemet asseruit) ab humeri vertebris procidit, non minùs expeditè, quàm si diutiùs easdem tentando explorasset. adeò vt suo brachium à corpore disiunctum sit. Acceptum itaque corpus, & linteo inuolutum ad ianuam ipse ilico detulit. At dum interim suauissimus eodem dimanat odor, & idem monacharum in odæo versantium afflat nares, suspicari haud inani coniectura ipsæ cœperunt; sacrum sibi infernè pignus auferri; quare odoratus secutæ vestigia, ad ianuam aduolant. Sed cùm iam Gregorius egressus, & clausa domus esset ianua; tristes ad sua rediere, solum eius habentes iam brachium, & panni sanguine imbuti partem, cuius integrum hactenus possederant corpus. Ilico igitur, nihil cunctandum ratus, Gregorius ea ipsa nocte Abulam discessit, ne re comperta oppidani Albæ tumultuarentur. Abulæ porrò gratulanter læteque acceptum id pignus fuit, & honorificè eo collocatum loco, in quo omnes ipsum, prout allubebat, monachæ inspicerent, eoque se oblectarent. Impositum id primò in Capituli loco feretro, appensis hinc inde decenter cortinis. Deinceps illi longior paratus loculus in tumbæ formam, quem tenui bysso violacea introrsum vestierunt, inductis circumsecus è serico argentoque mixtim paratis funibus: exteriùs verò holoserico nigro instratus erat, quem auro sericoque intertextæ lineæ condecorabant. Porrò loculi clauiculi, seræ, claues auro nitebant; vti & cardines: appendebant verò scuta duo, aureum & argenteum, in quorum vno Ordinis insignia, in altero sanctißimum Iesu nomen inscriptum erat: huic autem tumbæ in stragula aurea hoc erat epigramma acu inpictum, MATER TERESA de IESV. Hoc ipse postea cenotaphium vidi, &, licèt corpus non includeret, odor tamen eidem inhærebat.

Brachium Teresæ sinistrum præfectum, vt Albæ maneret.

CAPVT II.

CORPORIS SANCTI MIRACVLVM SPARGI in vulgus incipit, ipsumque Albam reportatur.

SEdulò in hoc excubabant Patres iuxtà ac Moniales, ne vllus in vulgus de corporis integritate, neu de eius Abulam auectione sermo dimanaret.

naret. ita quidem initio illis fieri placuit. sed postea nonnullis, rei conscijs, satius visum est futurum, medicos & Theologos aliquot aduocare, qui, eodem curiosiùs inspecto, dispicerent, fierine id naturali posset potentia, an verò supernaturali & prodigiosæ ea integritas esset adscribenda, vt quæ hi iudicassent, in tabulas deinde referrentur. Hanc etiam ob causam à Maria de S. Hieronymo, domus huius Præposita, præteritæ rei totius seriem scripto petiere consignari : Verùm antè nihil illa euulgare instituit, quàm à Superiore Prouinciali facultatem impetrasset. Ille verò adeò hanc diligentiam non improbauit, vt litteras potestatis indices illico miserit, quæ demum pridie Kalend. Ianuarij anni sequentis circa vesperam appulerunt. Quoniam verò hæc celeriter & non cunctanter fieri Dominus volebat, suaque magnalia iam innotescere, eâdem Abulam hora delati sunt F. Didacus de Yepes, Hieronymianorum Madritensium tum Moderator, simul etiam Licentiatus Laguna, regij Tribunalis Consiliarius, nec non Franciscus Contreras, hodie assessor Parlamenti Granatensis : qui rei huius prodigiosæ dumtaxat videndæ causa, Madrito, non sine labore, & cælo frigido Abulam excurrere non dubitarunt. Ad Antistitis Petri Fernandij Teminij curiam exscensionem fecerunt, eique, ecquod sua in ciuitate latens haberet pignus, declararunt. Is ergo cùm ex Quæstore suo Ioanne Carrillio, qui rei huius iam erat conscius, rem omnem didicisset, Præposito domus per nuntium significat, postridie se, hora nona, cum regiæ curiæ assessoribus adfuturum. Vt ergo dies postera illuxit, ipsæ inquam Kalendæ Ianuariæ, anni Millesimi quingentesimi octogesimi sexti initium, hora vt condixerat nona, huc Episcopus, cum Consiliarijs & medicis duobus, alijsque, vt vigesimum explerent numerum, deportatus est. Didacus de Yepes, & Iulianus de Auila sacerdos, ac medici duo, cœnobium ingressi, sacrum inde corpus eduxerunt, & in vestibulo impositum tapeti (ostio exteriori diligenter occluso) accensas manu propè cuncti faces gestantes detexere ; Episcopus verò omnesque eiusdem comites, ipsum, nudis capitibus, & in genua prouoluti, suis non sine summa admiratione, & lacrymis venerabundi oculis accuratè spectarunt.

Testantur medici corporis B. Teresæ integritatem non sine diuino nutu esse posse.

Ipsi verò medici curiosiùs cuncta inspicientes, nihil hic naturale subesse, sed diuinæ eam integritatem potentiæ signum esse confirmarunt; vti & vesperi apud Episcopum reuersi, allatis in rei confirmationem rationibus aliquot, deposuere. Sed vsque eò res hæc euidenter & in liquidum patebat, vt multis opus non esset. Quis enim neget, corpus numquam apertum, nec balsamo conditum, cuique nullum condimentum, aromatisque liquor additus erat, post triennium ac trimestre ita incorruptum & illibatum manere, nulla vt ei integritatis pars deesset,

esset, & odorem tam admirabilem exhalare, dexteræ Omnipotentis, & omnem naturalem virtutem transſcendens opus esse? Nec minùs mirati sunt tum, cùm lineum pannum sanguine adeò recenti atque odorifero imbutum conspexerunt. Tum ad Monachas conuersus Antistes, Thesaurum, quem domi asseruabant, verè pretiosum esse affirmabat, nihil proinde in mundo ampliùs ab ipsis desiderandum videri. Simul etiam iniunxit, vt decenter eum honesteque, vt quidem oportebat, haberent, & cui instratum fuerat pignus sacrum, tapetem ad profanos posthac vsus non conuerterent. Deinde anathematis interponens pœnam, visa quemquam diuulgare vetuit: sed ij ipsi tacere non poterant, dicentes identidem, Hui! quàm admiranda & stupenda vidimus! tantoque rei patefaciendæ ardore inæstuabant, vt coacto Episcopo intentatas excommunicationis diras rescindere, toto ea res opido innotuerit.

Hoc in statu res Abulæ erant; sed non is earum erat Albæ successus. dum enim inde sacræ reliquiæ tollebantur, Antonius à Toleto Dux nondum è Nauarra redierat, & Ferdinandus à Toleto, S. Ioannis Prior, eiusdem patruus, illa etiam tempestate opido aberat. vnde hic etiam re comperta indignari & stomachari cœpit, cùm quòd Beatæ esset Matris studiosissimus, tum quòd videret, quàm pretiosæ ciuitas sua rei iacturam fecisset: censebat enim, non tam Duci, quàm sibi, cui omnem Ducatus curam Dux ipse absens concrediderat, iniuriam irrogatam. Inde non multò pòst ad monasterium cum scriba publico veniens, Præpositæ ac monialibus, graui interpositâ indictaque pœnâ, edixit, ne cui, quod sibi reliquum erat Teresæ brachium, vlla ratione iniussu suo traderent. Nec verò hic illius stetit accuratio, sed de corpore etiam ipso sollicitus, missis Romam litteris apud summum sacrorum Antistitem tantum effecit, vt Excalceatis is Patribus, quamprimum vt Albam sacra Lipsana referrent, ipsaq; Præpositæ domuiq; Albanæ redderent, mandarit; & si quid aduersus hæc quod obijcerent haberent, coram se vel ipsimet, vel procuratore misso, causam acturi suam, depromerent.

Summus Pontifex Teresæ corpus Albam referri mandat.

Vt primùm supremi Pontificis mandatum P. Nicolaus de Iesu Maria, qui tum Prouinciam administrabat, accepit & intellexit; nihil cunctatus, Abulam se contulit, indeque secretò corpus, in comitatu P. Ioannis Baptistæ Prioris Pastranensis, Albam deferendum curauit. Is autem ac P. Nicolaus de S. Cyrillo, Manserensis domus tum Præpositus, Albam vnà cum sacris reliquijs pridie Iucis S. Bartholomæo sacræ, anno eiusdem sæculi octogesimo sexto delati sunt. Adeò tamen clanculò ex illatæ sunt, vt, quidnam inferretur, nemo scire posset; quas deinde circa octauam matutinam monasterio reddidere.

Haud

Haud dudum Albanam hi erant domum ingresi, cùm eodem casu ipse me confero, Abulam, corporis sancti videndi causa, cogitans: maximo siquidem eiusdem conspicandi desiderio tenebar. adeò vt si paulò citius aduenissem, ante ianuam ipsum reperissem, itaq; voto meo fecissem satis. Vt primùm ergo id in oppido vulgatum est; solenni supplicatione & harmonico concentu suam testari oppidani & Clerus gratulationem exorsi sunt. Verùm Prouincialis, quòd non vt perpetuò illic mansurum, sed velut commodato, corpus sanctum deponeret, summi Pontificis dumtaxat pariturus imperio, adhiberi pompam inhibuit; sed solùm vt Monialibus ipsum traderetur, voluit, vt eius traditi testimonium afferretur. Ioannes igitur Baptista, accepta à Præposito mandata sedulò exequens, ne latum quidem vnguem à præscripto deflexit. Exinde in choro inferiori venerandum est pignus collocatum, & Duce ad cancellos vnà cum matre Comite Lerinensi versante, confertæ multitudini templum occupanti ipsum est multis accensis cereis circumquaque ostensum. Pastranensi verò Præposito è Monialibus, verène id B. Matris Teresæ de Iesu corpus esse agnoscerent, & hoc sibi traditum reuera esse certò scirent, sciscitanti, ab omnibus vna voce responsum est, ipsum esse, vti & ab alia ciuium multitudine, quæ in anteriori ædis parte loca omnia occuparat. quorum omnium in testimonium à scriba publico fieri tabulas ipse iussit. Et sanè commodè accurrentem oportuit ciuium turbam post cancellos hærere. tanta namque confluxit multitudo, tantus omnium videndi fuit ardor, tantum studium, is adfluentium vndique impetus, vt si sacrum publicè in anteriori parte templi expositum fuisset pignus, vestiū præsectis frustis, ne corpore quidē ipso pietate actus populus abstinuisset. Omni verò post meridiem tempore tam frequens ex interuallo confluxit turba miraculum hocce spectatura, vt nec excludere eam possent, nec ipsi, qui in interiori sacratiorique agebamus parte, egredi, nisi sera nocte: quod nulla homines videndi caperet saturitas.

Opidani verò & magistratus, dum non credunt sacras has Albæ reliquias à Patribus relinquendas, publicas adhibuere custodias, ne a quoquam ex inde auferrentur: quin imò monachas auctoritate publica rogarunt, ne eas cuiquam auferendas concederent, magnopere gauisi sacrum ad se pignus relatum esse. Horum omnium oculatus ipse sum testis, qui intra cancellos id per otium sum contemplatus, deinde pedes illius, tametsi raptim admodum, exosculatus. etsi enim iam advesperasceret, & templi fores occluderentur, nobis tamen egredi per externos minimè licebat. Aliud hic non minùs mirandum commemorabo, cuius ipse sum testis; nam in me, & circa me ipsum contigit. Eadem vespera Excalceati Patres, qui Teresæ corpus Albam detulerant, cùm iam abituri ad idem deuertissent hospitium, quo ipse cum socio successeram, corpus aliquantu-

lum recreaturi; ecce allata ad eos vestis, quam ipsum corpus indutum fuerat, vt eam Abulam referrent, quòd aliam Albanæ monachæ vestem illi ded ssent; allata autem ea est complicata, & stragulo ita inuoluta, vt tamen fartura forinsecus exstaret. Ad hanc ipse propiùs venerabundus accedens, suauissimum ab eadem prodire sensi odorem; tribus autem propè horæ quadrantibus hoc ipsa loco mansit. Digressis ergo Patribus, ad illud me ipse statim conclaue proripui, in quo ipsi diuerterant, cui à pauxillo illo, quod dixi spatio, quo complicata vestis in ipso hæsit, tanta adhæsit fragrantia, eam vt ipse ilico perciperem, & euidenter agnoscerem. Haud multò pòst eodem socius meus cùm successisset, num quid sentiret à me rogatus, respondit sentire se, & quidem fieri non posse, quin sentiret. Quin ea ipsa nocte hoc in cubiculo cùm decùberem, quoties somno euigilarem, meas odor hic nares perceptibiliter satis afflabat.

Ab illo tempore, in præsens vsque, sacrum Albæ corpus hæsit, vnà cum brachio, etsi nonnisi rarissimè eius inspiciendi fiat copia. Cùm enim Abulenses Excalceatæ & vniuersa resp. contenderet instaretque, vt Abulam sacra Lipsana referrentur; Antonius à Toleto, Dux Albanus, & Comestabilis Nauarræ, simul & Ferdinandus à Toleto Prior S. Ioannis, cùm partim sua, partim cœnobij & opidi Albani causa, Albæ id remanere vellent, ad Summum Ecclesiæ Antistitem Sixtum V. Pontificem Rom. causam retulerunt: cuius auctoritate, iudex rei constitutus Cæsar Specianus, Episcopus Nouariensis, Nuntius Apostolicus, anno voluētis sæculi duodenonagesimo, mense Decembri, pronuntiauit, Alba vt perpetua Teresani corporis sedes foret. Ab hac deinde sententia cùm ad Pontificem ipsum appellatum esset, insequenti postremo VI. Idus Iulij, eam ipse omni qua potuit & necesse fuit verborum auctoritate & grauitate, nec non ea, quæ desiderari posset, firmitate confirmauit. Itaque in magnifica illustrique ibidem tumba, quam S. Ioannis Prior (qui corporis Albæ remanendi præcipua vnicaque fuit causa) se paraturum respondit, reconditum fuit.

Sixtus V. Pontifex decernit, vt Albę corpus remaneret.

Neque verò hic omisero, quomodo etiam antè, quàm Albam referretur corpus, id ipsemet de cælo Dominus præmonstrarit. Vno enim antè mense quàm rediret, eo ipso loco, quo deinde repositum est, & hodie quiescit, monacha quædam, cùm in oratione versaretur in choro superiori, lucidissimam conspexit stellam: cuius etiam is erat fulgor, vt reliqua sidera cum hoc comparata, tenebrosa & obscuriora viderentur. Eadem deinde, in choro inferiori, fulgentissimam conspexit lucem, quæ incomparabilem & admirabilem quandam pulchritudinem præferebat. Vnde haud obscura coniectura intellexit, singularem quandam domui faustitatē imminere; quę, postquam corpus postliminio redijt, tum demum perspexit, hoc sibi prodigijs præsignatum.

CAPVT III.

QVO BRACHIVM ET CORPVS SINT in statu, describitur.

QVicumque hæc legent, peculiariùs multò scire desideraturos mihi verisimile sit, quo id corpus in statu & modo sit: quod non inuitus hic ipsis descripsero, quòd curiosiùs & attentiùs id inspexerim, quò integram aliquando absolutamque eiusdem (quod modò propono) descriptionem depromere possem. A brachio eam auspicabor, quod sæpiùs ipse tractaui; deinde corpus ipsum describam. Brachium planè iam inde ab humeri vertebra integrum est, præterquam quòd manu truncum sit, quam Olisipponem aduectam esse iam antè dixi. Est autem id, tum quia ipsum est, quod in casu è gradibus olim luxatum & confractum erat; tum quia manu mutilum, indeque aliquis ex eo sensim vigor, & virtus vitalis euanuit, minùs carnosum, eò quòd corpori etiamnum adhærescit; satis tamen habet carnis, quamquam antè plus habuerit, quia modò nonnihil exsiccatum est. Color eius idem planè, qui dactylorum; caro eius, ceu caro salita & arefacta; pellis in longum rugosa est, vt solet ijs, quibus, antè obesis, cutis flaccida rugatur iam macilentioribus. Verumtamen ipsum integrum est, & sua etiamnum lanugine conuestitum, quod etiam sæpenumerò vidi & tetigi. Ipsum, mundo semper panno inuolutum, à Monialibus asseruatur, qui sensim exinde vnguine quodam, ceu oleo, indidem effluente imbibitur, ita quidem pinguis, perinde ac si oleo aut simili cuipiam esset liquori intinctum: qui quidem liquor eumdem spirat odorem, quem & brachium ac corpus. Varij porrò eodem imbuti sunt panni; ac veluti sacræ quædam reliquiæ, varijs hactenus dati, quin etiamnum modò dantur & imbuuntur; etsi non eâ liquor hic emanet iam copiâ, quâ antè, prout quotidiè magis ac magis caro euigoratur. Hanc porrò carnem nulla vnquam deuastare potest corruptio, perinde ac si ænea & chalybea foret. Nam etiam minima caruncula, vel medio vngue spissa, ne quidem per intensissimos æstatis calores, licèt etiam de collo, vel in pectore, vel alio loco summè calido gestetur, suum numquam odorem, modò bene inuoluatur, amittet. Est hoc autem certissimum, vtpote iam longo cognitum vsu & visu quotidiano. Adeò vt tam qui multum de carne B. Matris Teresæ de Iesu, quàm qui exiguum habet, quo ad durationem & incorruptionem, tam solidum se quid habere credere queat, ac si durum aliquod alterius cuiuslibet Diui os haberet. Quo primùm brachium illud

Quo in statu brachium manserit.

Oleum brachio Teresæ effluit.

Corruptio carnem Teresæ occupare nequit.

lud in meas accepi manus tempore, antemeridianum fuit: his verò tum is odor adhæsit, quem caro exhalat. ita autem ille me delectauit, vt ne prandium quidem sumpturus eas abluere voluerim, ne hanc abluendo fragrantiam perderem. Sed frustra scilicet hoc verebar: cùm etiam tum, cùm easdem laui, eadem constans manserit, imò etiam postquam cubitū concessi, in manibus eamdem sim odoratus. Super hæc tam insolitus mihi tempore illo pietatis accessit sensus, vt eum & liquidò euidenterq; perciperem, & animo quindenis inhæserit continenter diebus. Corpus autem ipsum per otium sum, VIII. Kal. Aprilis, ipsa Annuntiationis Deiparæ, & incarnationis Christi Domini die, anno duodenonagesimo contemplatus: quod quoniam attentiùs inspexi, vtpote qui rei eiusdem reddere testimonium, quod hic reddo, decreueram, hinc aptè ipsum describere, & singularia eiusdem indicia reddere potero. Est igitur ipsum rectum & extensum, etsi paululùm antrorsum prouergens & incuruum, qualis decrepitorum esse incessus solet; ex eo tamen facilè conijci potest, ipsam vtcumque proceram fuisse. Ita porrò solidum & constans, vt, si manu vna axillas suffulcias, stare in pedes possit, & indui & exui, non secùs ac si viueret. coloris etiam dactylini, cuius & brachium esse iam dixi, etsi aliquibus illud in locis paulò magis ad candorem tendens. Nulla autem eius pars furuior quàm ipse vultus; quòd enim semper is velo cooperiretur, & multo collecto sit puluere fœdatus, reliquis corporis partibus peiùs habitus & duriùs fuit: Ceterùm sua illi constat integritas, ita vt ne quidem extremum nasi confractum sit, vel imminutum; & ne capillus quidem vnus de capite diffluxerit, sed ijdem illi sunt, quos habuit, dum primùm terræ mandaretur. Oculi sicci sunt, quòd quo natabant humore, paulatim exaruerit, ceterùm integri, & inuiolati. Verrucæ illæ, quas faciem habuisse diximus, etiam suis cum pilis integræ illæsæque sunt. Os habet ita clausum, vt nullo aperiri pacto queat. Carnoso est & musculoso corpore, præsertim secundùm humeros.

Quo in statu sit Teresiæ corpus.

Pars illa, vnde brachium præcisum, sudorem exudat viscosum & tenacem, qui manui tractantis adhærescat, eumdemq; spirat odorem, quem corpus reliquum. Manum habet bene formatam, in benedicentis morem constitutam, etsi non integros digitos. Quos qui præsecuerunt, non laudo: quæ enim tam mirabilia patrauit manus opera, quamq; integram superesse voluit Deus, eam ipse nefas arbitrer mutilare. Pedes verò sciti sunt, suaque proportione constant. Vniuersum denique corpus carnosum est & torosum. Quem autem id exhalat odorem, non discrepat ab eo, qui brachio prodit, tametsi multò sit vehementior. Equidem tantam ex penitiori absconditi huius thesauri detectione voluptatem hausi, vt lætiorem toto vitæ tempore mihi illuxisse diem nullum credam, & ipso in-

ſpiciendo ſatiari oculus nequaquam poſſet. Ceterùm non poſſum non dolere & expoſtulare, dum vereor, ne ipſum olim, vel magnatum aliquorum poſtulatu, vel inſtantibus monaſteriorum aliquorum precibus ſit in fruſta diſpertiendum. Neque verò id, meo iudicio, diuidendum eſt, ſed eo prorſus in ſtatu relinquendum, quo ipſum relinquere dignatus eſt Deus, cùm ipſum magnitudinis diuinæ ampliſsimus ſit teſtis, nec non euidens integerrimæ B. Matris Tereſæ virginitatis, & admirabilis eius ſanctitatis indicium. Quod qui vel petierint, vel conceſſerint, næ illi, opinione mea, genuini illius filij futuri non ſunt.

CAPVT IV.

SAEPIVS A MORTE SESE SPECTANDAM DEDIT.

POſtquam de eximio illo incorrupti integrique corporis miraculo iam egimus (quod alia etiam, vti iam vidimus, in ſe miracula inuoluit;) conſentaneum futurum iam arbitror de alijs plurimis, quæ tum per ipſum, tum alia, quæ ipſum tetigere, operari dignatus eſt Altiſſimus, prodigijs paucula addere. Hoc enim ipſe pacto nemini non declarat, quanti fidelem ancillam ſuam cùm ipſe faciat, tum ab alijs omnibus fieri velit, tum etiam ſingularibus à ſe eos cumulatum iri beneficijs & gratijs, qui ſalutarem eiuſdem interceſſionem & ſuffragium efflagitaturi ſunt. Hac de cauſa à viſionibus & apparitionibus inchoabo, dicamque quo poſt obitum modo ipſa varijs apparuerit: quæ toties quidem ſe ſpectandam dedit, vt, ſi omnes eiuſdem apparitiones ſingillatim enarrandæ forent, multa earumdem concinnanda eſſent capita, ac fortaſſe iuſtus etiam liber. Vt enim S. Gertrudem à morte Dominus monialibus luculenta ſpectabilem gloria exhibuit, & ſæpius quidem, ſuauiſſimæ ob matris mortem eas mœrentes conſolaturus: Ita etiam has ancillas ſuas, matris ſuæ ac parentis, quam intimè adeò complectebantur, deceſſu adeò proſtratas dignatus eſt conſolari. Adhæc, non per Gertrudem ſolam, ſed & per filiarum eius aliquot iam defunctas ſimilia Dominus operatus eſt, vti è ſequentibus aliquot eiuſdem libri capitibus colligere eſt.

Viſiones & apparitiones Tereſæ.

Lib. 5. c. 3.

Aliquando enim ſplendor quidam inſolitus eius in ſepulcro apparebat, ac præſertim, cùm monacham aliquam contingeret ex hac vita decedere. Si quæ verò ſuperioris iniuſſu ſtato ſilentij tempore inter ſe loquebantur, tres ad cellæ eiuſdem ianuam ictus interdum audiebantur; quibus velut ſignum dabatur, præſentem hic adeſſe Matrem, & ſilentij filias commonere. Viſa porrò viſibilis eſt & glorioſa ſæpiùs varia in ſpecie plurimis vtriuſque ſexus Excalceatis, quorum tanta eſt prudentia & pie-

pietas, vt de hisce apparitionibus neutiquam sit ambigendum. Verumtamen, quòd adeò eæ sint frequentes, & qui eos, quibus eæ visiones contigerunt, non nouit, non eam, quam reuera merentur, fidem ijs est adhibiturus; nonnullas tantùm, quæ maiorem alijs allaturæ sunt vtilitatem, & notiores sunt, ad longum hic commemorabo. Non multo post B. Matris obitum tempore, Teresa Laizia, Albani cœnobij fundatrix, cùm in morbum incidisset, iam paulò meliùs medicorum iudicio habens, adstantem sibi eam conspexit, pallio albo amictam & velatam: quæ vultu hilari & renidenti, manu signum dedit, vt ad se propiùs accederet. Cui Laizia: Moriarne Mater? horane iam venit? quo petito, B. Mater ex oculis euanuit. Exinde cùm in deterius valetudo concederet, propediem sese emorituram prædixit, vtpote à B. Matre præmonitam & euocatam: quare animæ rebus in tuto constitutis, haud multò inde pòst vita decessit.

Vir quidam eximius de Excalceatorum familia (cuius nomini hic parco, quòd etiamnum superstes sit) alij per litteras significauit, ob Teresæ de Iesu decessum non ampliùs se dolere & angi audere, quòd eos ipsa acriter corriperet, qui sua morte contristarentur, quique ob labores subeundos expostularét, cùm nullam ipsa ob rem luculentiorem in cœlo receperit, quàm ob eos quos in mundo perpessa fuit labores, mercedem; seque, si vllam ob causam in terram rediuiua redire vellet, non ob aliam mortalem cælico præposituram gaudio vitam, quàm vt ampliùs viuens pateretur. Mox verò ipse subnectit: Cuidam, qui non abhinc multo tempore maxima eam in gloria, & candidissima luce nescio vnde promicanti (quòd cui facta visio id non videret) circumfusam vidit, ait: *Cælites simul & mortales amore & puritate debemus esse viri: illi quidem diuinam conspicientes essentiam, hi verò sanctissimum adorantes sacramentum: erga quod vos ita gerere debetis, vti nos erga ipsammet essentiam: nos quidem fruendo, vos verò patiendo. In hoc namque discrepamus: quò verò plura toleritis, eò pluribus & maioribus potiemini. Hoc filiabus meis enarra.* Huic porrò viro insculptum mansit, *Sacramentum & labores.* Cùm verò è vita B. Mater concederet, ea nonnullis insidebat opinio, itineris, quo Burgis Albam redijt, labores & celeritatem mortem illi attulisse. Verùm à morte Excalceato cuidam monacho sese gloriosam exhibens: *Nemo*, inquit, *aliam mortis meæ esse putet causam vel occasionem, quàm quemdam amoris diuini impetum, qui adeo mihi potenter incidit, vt eum natura mortalis ferendo non esset.* Tertio libro, cùm de Beasensis domus fundatione ageremus, multa de duabus illis germanis eiusdem fundatricibus, quæque eidem deinde se ambas deuouerunt, diximus: quarum natu grandior, Catharina de Iesu nomine, illustri sanctitate monacha, quæ deinde eiusdem domus moderatrix cùm esset, sanctissimè demortua est. Hæc itaque, cùm morbida

Amoris diuini impetus vehemens, causa mortis in Teresa.

lecto afflicta iaceret, postridie quàm B. Mater de vita migrasset, duæ tresve de astantibus monialibus, velut inter sese arcana quædam collocuturæ, inde se subduxere: quibus illa: *Non est*, inquit, *necesse vos secedere; si enim de Matris obitu secreta vestra est communicatio, hanc ipsa iam noui.* Quibus illæ auditis, accessere, rogantes sibi, quidnam hac de re esset, aperiret. Tum illa, *Pridie*, ait, *Mater suam Domino animam consignauit, mihiq; visa est.* Huic ipsi & aliàs postea apparuit; sed cùm tum illa metueret, nec ad Matrem accedere propiùs auderet, dum veretur, ne fortè vera non esset apparitio, Teresa ipsam confirmans ait: *Laudo equidem quòd in credendo adeo non sis facilis: malo enim hisce in monasterijs pluris vt fiant solidarum virtutum studia, quàm visiones & reuelationes: Veruntamen vt videas, visionem hanc falsam & mendacem non esse, accede.* quo dicto, latens quoddam sub altero vbere vlcus vel vulnus, quod nulla chirurgorum curare potuerat ars, manu tetigit; nec non manuum alteram, in qua deformem quamdam, rotundam, nigramque, quæ nullâ tolli poterat industriâ, maculam habebat. Vt ergo Mater euanuit, Catharina & abscessionem ablatam, & manus fœditatem vidit. quæ curatio magnam omnibus, qui ipsam & antea viderant morbidam, & postea sospitem compererunt, admirationem mouit.

Iam annus à Teresæ obitu effluxerat, cùm Albana quædam monacha, cui Catharinæ de Conceptione nomen, insignis caritatis officijs, & pietatis studijs notissima iam morti propinqua decumbebat. Cùm ergo reliquæ in Matutinis precibus essent, earum vni in recollectione mentis visa est suo B. Mater sepulcro egredi insignem manu vnâ præferens crucem tornatilem, aliâ verò monacham, quam ipsa non nouerat, ducens: ambarum porrò facies rutilabant. inde Matre cubiculum ingressa, in quo ægra decumbebat, benedictionemq; impertiente, ipsa non multò post animam reddidit.

Optauerat inprimis Teresa etiamnum viuens, vt Beatrix Ouallia, Ioannæ de Ahumada sororis eius filia, in Excalceatarum se cœtum daret; sed hactenus huc ipsa animum adiungere non potuerat, donec per somnium eam defunctam videre se putauit in loculo, in quo sepulta fuit, medio erectam corpore, seque amicabiliter inuitantem, iamque proximam, benignè, vti viuens assueuerat, alloquentem. Inter alia porrò hæc ab illa audire sibi visa est: *Quamdiu tandem à monastice profitenda abhorrebis?* Tum Beatrix, iam hoc sese agitare respondit, ac breui hoc in cœtu conspiciendam. Et verè iam de facto superiores erat allocuta, non tamen rem adeò celeriter, nec antè exequi statuerat, quàm id illi Deus desiderium inspirasset, fidemque simul dedisset, valetudine hic ipsam vsuram bona: vnde etiam Teresæ multum

hac se angi cogitatione ait; ac metuere, ne fortè incommoda hic vteretur valetudine. Tum Mater, *Non est*, excipit, *quòd metuas, bene te hic valituram spondeo; quapropter firmiter hoc tecum statue, deliberandiq; fac finem.* Inhibuit insuper, cum nullo hac de re, quàm viro illo pio ac spirituali, quem ipsa super eadem identidem consulebat, communicare. Itaque somniare desijt. Etsi verò & aliæ plures fuissent rei huius credendæ rationes, non vllam propterea tamen ei fidem adiunxissem, nec hoc ipsam loco commemorassem, nisi ingentes illi & miri, qui secuti sunt effectus, credere me quodammodo compulissent, esse quid somnio maius, vti & alios, quibus perspectum erat, quàm hæc animo à religiosa esset vita alieno. Moribus enim exinde immutata est, inque illud, quod paulò antè exhorruerat, penitus propendit, & ad ipsum, quem ita metuebat locum, toto anhelauit studio, in quo is ipse, quem conuenire permissa est, maximo illi fuit adiumento. Vnde factum est, vt paucis pòst diebus monasterio sese addixerit, in quo semper quieta vixit, præterquam ob vnum hoc dolens & gemens, quòd citiùs se ei non dedicasset. Quædam etiam de monialibus, hoc impletum videre inprimis cupida, cùm in sermone quædam inaudisset, ob quæ minùs illi ad exitum deducendum videbatur, ad B. Matris sese conferens tumbam, instanter hocce ei negotium commendauit. Vt hæc ergo ad quietem se nocturnam composuit, Matrem in specie vestitus, quo vti viuens solebat, conspexit, atque ore renidenti ab eadem petijt, Illane, Mater, pro qua te deprecata sum, in nostrum nomen dabit sodalitium? Cui cùm illa annuisset capite, ilico disparuit. Monachæ verò huic, rem pro voluntate perfectum iri, ita penitus insedit, vt nulla dubitaret: nec sanè frustra fuit, cùm paucis pòst Beatrix diebus haud dubitanter instituto accessit.

Quod modò subnecto, recentius est, & tamen certissimum, etsi studio nomen occultem. Excalceata quædam cùm mœreret, seque affligeret, dum non adeò se sincerè ac perfectè, vt quidem oportebat, Domino credit famulari; quadam die dum maximè affligebatur, nihil minus cogitanti repentè magna mentis recollectio incidit, perfectaque suijpsius cognitio, simul etiam timor quidam pace & amore plenus, &, quamquam obluctari conabatur, (quòd eo esset in loco, in quo ab alijs poterat notari) in mentis rapta est excessum, tam immensa repleta dulcedine, vt par vlla dari illi in mundo non posse videretur. Tum scilicet splendida quadam se luce vidit circumfusam, atque in illius medio B. Matrem Teresam velut florido quodam in circulo conspicuam, quæ manibus librum in sinu reclinatum tenebat, eumque apertum, cuius characteres auro erant pulchriores, dicens, *Lege filia.*

Ipſa verò velut pudore ſuffuſa oculos attollere non audebat ad legendum. Deinde Tereſa, velut ſubridens, manum extenſam illius oculis admouit. quo tactu adeò introrſum eſt recreata, vt, cùm ſibi caligare videretur & cæcutire, caliginem ab ijſdem amoueri putaret Illico ergo, caput attollens, ſcripturam legere potuit. Erat autem ſcriptum in hæc verba: *Sponſus meus voluntatem tuam habet, vt eadem ſua conſentaneè conformiterq; vtatur, ſemperq; tibi aduerſando.* Cui ſanctimonialis: *Quomodo, Mater, mihi futuras putem vires ad rem adeò ingentem perficiendam; cùm etiam in minimis tenuibusq; adeò me videam imbecillem?* Tum Tereſa; *Cùm minus cogitaris, has ipſe tibi dabit, & parua tolerando ad maiora ſuperanda paulatim colligitur robur & animus.* Petijt deinde rurſus monacha: *Qua Domino meo ratione placebo, Mater? Iter quod inſiſto, anne rectum?* Reſpondens ſubinfert Tereſa: *Non per iter, quod ipſa cupis: ſingularitatem fuge, teq; ab eo qui tuæ director eſt animæ dirigi & gubernari ſine: ac bene feceris.* Eadem ipſam monialis alio tempore maximo amictam lumine conſpexit, forma quàm auguſtiſsima, quando etiam magna quadam cum poteſtate auctoritateque hoſtem tartareum, huic religioſæ nocere ſatagentem, fugauit, aliquam in hac illi eſſe partem & locum negans. Ipſam verò ad ſe inuitans animum illi & robur addidit, ad maius animæ id illi bonum accidere ſpondens, quæque facienda eſſent, vt pax & animorum conformitas concordiaque in domeſticis adaugeret, illi præſcribens. Simul etiam euentum, qui domui illi erat euenturus, quique etiam non ita multò pòſt accidit, aperuit.

Zelus animarum cōpenſatur.

Aliàs alij eſt moniali in ſpecie glorioſa viſa, cingulo multis pyropis rutilantibus fulgido accincta. Quam religioſa illa ſpeciem demirata, &, quid geminata illa deſignaret zona, percontata, hanc illi ob ardentem illum quo ſemper animas zelata eſt zelum datam audijt.

Non deerunt, credo, qui mihi dicent, Cur ijs adiuncturi ſint fidem, quæ hoc ſum capite proſecutus, cùm nonniſi è priuatis nonnullis hæc ſciri queant, quibus fortè, ob peculiare ipſorum erga B. Matrem ſtudium & affectum, hæc in imaginatione dumtaxat ita videri potuerint. Quibus vt reſpondeam, ſuadeo non plura horum vt credant, quàm velint, cùm vlteriùs eos ipſe nec velim, nec queam compellere. Verumtamen, ſi, omni ſiniſtro exuto affectu, rationes, quæ narratis eos credere ſuadeant, perpendere voluerint; mente fortè mutata, reſipiſcent, & alia ſentient. Hanc ob cauſam legant rogo, quæ huc facientia ad tertij libri finem ſcripta ſunt. Atque rurſus hanc velim rationem expendant, quæ etiam permagni apud me eſt ponderis; cùm certum ſit & indubitatum, eſſe daríque veras viſiones aliquibus particularibus factas, ecquæ vt tales habendæ ſunt potiùs, quàm quæ ad eximio alicui Dei famulo vita functo auctoritatem conciliandam ſpectant? cùm hanc parare cacodæmon non

Rationes ob quas credendum viſionibus, quibus ſancti alicuius defuncti auctoritas adſtruitur.

ſoleat,

ſoleat, ſed omnem è contra, ſi fieri poſſet, eorum auctoritatem imminueret, ac nomen inobſcuraret, vt hoc pacto & diuinæ gloriæ incrementum impediret, & nullum inde ad animas emolumentum accederet. Si verò ea, quam ad illis non credendum adferunt (non eſſe nimirum priuatis quibuſdam teſtibus, quique læuo quodam ſtudio prauè ſentientes decipi potuere, publicè ab omnibus fidem adhibendam,) alicuius ſit momenti ratio, dicam equidem, nec infinitis alijs id genus rebus, quarum omnes hiſtoriæ Sanctorum, tum nouæ, tum veteres plenæ ſunt, vſquequaque paſsim auctoritatem credendo adiungendam videri. Refert Magnus Gregorius, conſpectam à S. Benedicto ſororis illius Scholaſticæ animam, columbæ in ſpecie, in cœlos euolantem; inſequenti verò capite, viſam eidem Germani Epiſcopi Capuani animam, eodem abeuntem, prodidit. Potuit hauddubiè Benedictus, etſi vitæ ſanctitate illuſtris, quapiam in viſione decipi; at nefas fuerit in his eum, quæ ad ſanctis illis animabus nomen auctoritatemque parandam ſpectabant, deceptum affirmare. Idipſum & de alijs ſanctimonia tamen illo inferioribus dicemus. Capite namque trigeſimo ſeptimo duobus ſcribit Monachis viam quamdam fulgidam viſam eſſe, iam inde à S. Benedicti cella in cœlos vſq; tendentem, illiſq; dictum fuiſſe, hac Beati illius Patriarchæ animam in cœlorum habitacula penetraſſe. Ex quibus autem id ſciri potuit, niſi ex his ipſis religioſis, qui ſuum in Patrem intimo quodam ſtudio ferebantur? vel, quis dixerit priuato eos affectu & imaginatione ad hocce credendum ductos fuiſſe? Bonauentura in S. Franciſci vita prodidit huius iam recenter defuncti animam, in ſtellæ cuiuſdam in candida nube tranſparentis ſpecie, à quodam ſodalium illius in cœlos abeuntem viſam eſſe. Alij etiam monacho ægrotanti eumdem tradit conſpectum Franciſcum ad cœlites iam properantem; qui, dum vt ſe præſtolaretur rogitat, vita exceſſit, & vnà cum ipſo eodem euolauit. Addit, eadem hunc nocte apparuiſſe Epiſcopo Aſsiſiati, ſignificaſſeque in cœlos iam abire ſe gloria donandum. Non inferiora de Sancto Dominico tradidit S. Antoninus, & aliquot ſingillatim Prædicatorij Ordinis Fratres, glorioſi huius viri animam, corpore egreſſam, ad paradiſi gaudia rapi vidiſſe. Similia de S. Thomæ Aquinatis anima idemmet refert, quem conſpectum eſſe à plurimis teſtatur, atque inprimis Alberto quodam, cui vnà cum S. Auguſtino apparuit; huic item fuiſſe reuelatum, pari ambos donatos in cœlo gloria. Idem auctor eſt, Franciſcum ſe dediſſe diſcipulo ſuo Rufino, iam iam è vita emigraturo, ſpectandum; Bonauentura quoque, ſæpiùs eumdem varijs poſt mortem aſſerit apparuiſſe, tam viris quàm feminis. Cyrillus Hieroſolymitanus, in ea quam ad S. Auguſtinum ſcripſit S. Hieronymi vita, aliquoties hunc ſe varijs exhibuiſſe à morte glorioſum per viſum, ſcribit. S. Martinum tradidit Sulpicius Seuerus

Gregorius 2. Dialog. c. 34.

Variæ apparitiones S. Franciſci ex S. Bonauentura.

Variæ viſiones S. Dominici.

Bonauentura.

Cyrillus Hieroſolymitan.

Sulpicius.

uerus visum esse gloria illustrem in cœlum ferri, & auditos in eius funere cantantes Angelos. Paulinus Nolanus Episcopus in S. Ambrosij, quam ad S. Augustinum dedicatam misit, vita à plurimis ait pueris non ita nuper sacro fonte tinctis illius animam visam, ab alijs quidem sua in cathedra considentem, ab alijs cœlos conscendentem. Deinde narrat quomodo sæpius idem Præsul priuatis quibusdam apparuerit, è quibus id ipse acceperit. In re porrò adeò manifesta pluribus me nolo extendere; hoc vnum addam, nihil dari posse, quod sit manifestum illi, qui pertinaciter obstinateque nihil omnino credere in animum inducit. Hæc aliaque his similia, quæ in authenticis probatissimisque sanctorum historijs occurrunt plurima, nonnisi à priuatis quibusdam visa sunt, è quibus eadem postea ab alijs cognita sunt: nullus tamen vir sapiens dicet, ob priuatum illorum affectum dumtaxat ita illis hæc visa fuisse. Id quoque nostra ætate videmus contingere, vti in rebus gestis S. Ludouici Bertrandi, quas Vincentius Iustinianus ex Ordine Prædicatorum scripto prodidit, legere est; nec non in vita B.F. Petri Nicolai, quam Christophorus Morena, Præpositus Franciscanorum in Valentina prouincia Prouincialis litteris mandauit: in quibus similium incidit visionum mentio, quæ singularibus hominibus oblatæ sunt; in vita quidem S. Ludouici Bertrandi, cap. XX. & XXI. & in B. Petri Nicolai, cap. L. LI. & LII.

Paulinus.

CAPVT V.

VARIA REFERVNTVR MIRACVLA, QVAE PER sacras eius corporis reliquias, & lineos eius cruore tinctos pannos facta sunt.

PLurima hactenus operatus est, atque etiam quotidie operatur in B. Teresæ gratiam, & quidem omnigena miracula Altissimus, quòd honorare & condecorare suam velit ancillam, quæ tam fideliter illi semper est obsecuta. Minoribus prætermissis luculentiora solùm depromam, quæque clarius est, miracula dici posse: in quorum commemoratione vt certo procedam ordine, ad quatuor eadē visum est capita reuocare. In primum referam illa, quæ per ea, quæ ad corpus eius spectant (qualia sunt corpus ipsum, manus, sanguis) facta sunt; secundo complectar, quæ vestium illius attactu contigerunt; tertio includā, quæ imago picta sculptaque eius est operata; quarto denique ea continebuntur, quæ per ipsius inuocatæ intercessionem, nulla alia accedente re, patrata sunt: etsi aliorum quoque plurima, vel etiam propè omnia, ad illius inuocationem sit patrare Altissimus dignatus; hic tamen dumtaxat ea intelligo, quæ per solum orationis adminiculum euenere.

Non

Non est autem necesse ea hic denuo repetere, quæ per corporis eius nondum terræ mandati opem facta sunt, cùm illorum tertij libri capite postremo facta sit mentio, quo & mortem eius, & sepulturæ rationem pluribus sum prosecutus: quocirca ea tantummodo hic proferam, quæ per iam sepultum prodigia patrare Deus est dignatus.

P. Baeza Minorita Albanus aurem habebat, è qua tam viscosus promanabat humor, vt auditus sensum læderet. hic cùm post Vespertinas Horas ad Excalceatarum domum abiisset, & sacrum Teresæ brachium auri magna cum fiducia admouisset, eodem ipso die, ante vesperam, ab vtroque se malo liberatum percepit. quod cùm haud ita multò pòst alijs ipse referret, institit, vt in signatas testimonio tabulas ipsum, vtpote manifestissimum prodigium referretur. Miracula facta per ea, quæ ad Teresæ corpus spectant.

Franciscus Gomezius Lignarius Faber, Albanus ciuis, sesqui mense & amplius ita ex oculis laborarat, vt prorsus inutilis nihil omnino ageret: & adeò non malum medici malagmatis abstulerant, vt etiam adauxissent. Vnius præsertim tormentum adeò erat vehemens, vt iam non dolor ille (vt quidem videri sibi aiebat) sed furor quidam rabiosus videretur. Interea ad Excalceatas excurrit, & ad ianuam moniales supplex rogat, sese vt Deo per preces commendarent, & de reliquijs B. Matris Teresæ sibi aliquid largirentur. Cui ostiaria, Vade in templum, inquit, opportunè quippe cuilibet iam B. Matris brachium spectandum datur, tuo pete id capiti oculisque admoueri. Quod cùm fieri sibi sentiret, eodem instanti, vt iuratus eo ipse confessus est tempore, minui cœpit dolor, & exinde quotidie magis & magis decrescere; vt quinque post dies ad opus abierit suum omni dolore iam liber nullo alio adhibito remedio. Quique antè verebatur, ne oculorum aciem penitus amitteret, per Teresæ se merita iam oculos ait perspicacissimos & acutissimos nactum esse.

Olisipponensis Excalceata nouitia, cùm omni prorsus olfactus sensu toto vitæ tempore caruisset, vt etiam quid suaueolentia & maleolentia esset, penitus ignoraret: ipsa loci Præposita, Maria de S. Iosepho, in omnium monialium congregatione B. Matris produxit brachium, quod Olisippone esse commemorauimus. Tam suauis porrò eodem prorupit fragrantia, vt omnium corda teneriùs eadem complerentur, & nulla non singularem quamdam suauitatis nouitatem in animo perciperet, Deumq; collaudare pariter inciperet. Dolens ergo nouitia eo se frustrari beneficio, quo sodales reliquæ potiebantur, sanctam illam manũ naribus admouit, dicens, Non antè hinc manum tuam amouebo, Mater, quàm id ipsa olfaciã, quod reliquæ, vt vnà cum ipsis Deum deprædicem. Tum dicere astantibus cœpit, fumum, nescio quem, calidum per nares sibi ascendere, quo eædem aperirentur; ac tum & manus, & quemcumq; deinceps odorem percipere cœpit. Ad cuius rei periculum faciendum varia illi odoramentorum

genera allata, quæ ſingula potuit diſcernere, & hunc bonum, illum fœtidum dicere: nec vmquam poſtea hoc eſt munere deſtituta.

Eidem iam profeſſæ, nocte quadam, monialibus omnibus dormitantibus, tam inſolitum ſymptoma incidit, vt ſeipſa diſcerperet vnguibus ac læderet: adeò vt omni quatuor eam moniales conatu retinere non poſſent. Dicebat adhæc, videri ſibi oſſa comminui, & cor euelli. Diabolo porrò hæc auctore fieri, omnium erat opinio, quòd nihil vnquam ſimile paſſa eſſet. Omnibus ergo monialibus, metu perculſis & mœrentibus, allata B. Matris eſt manus, & illi applicata: quam vt contigit, confeſtim ita liberata eſt, ac ſi nullum eſſet vnquam malum paſſa.

Principis Cardinalis iuſſu Religioſæ aliquot Belgicæ, quæ varijs inter hæreticos exagitatæ erant modis, tamdiu apud Excalceatas Oliſſipone diuerterunt, quoad de commodiori illis eſſet tecto proſpectum. Inter has erat vna, natione Caſtellana, nomine verò Catharina de S. Spiritu, Ludouici Carillij filia, & Cardinalis Granuellani, à parte materna, conſobrina. hæc ab annis viginti, eoque amplius, perpetuo ſtomachi dolore torquebatur, vt vix quidquam comederet, nihilque ciborum ſtomachus ferret, cuius & moniales reliquæ, & quotidiana corporis infirmitas certum reddebant teſtimonium. Ergo allata B. Matris manus, pectorique applicita eſt; ipſa interim tam intenſum patiente dolorem, vix vt par eſſet ferendo: quamquam non admodum is fuit diuturnus, & poſtea omnis euanuit, nec vmquam redijt. Vt verò diuinum omnes agnoſcerent beneficium, ceteris ipſa inſpectantibus illos in ſtomachum trajecit cibos, quos antè neutiquam ſtomachum ferre ſolere norant, qui iam nullum ei damnum adferebant.

Hæc verò manus ſuauiſſimum ſpirat odorem, at non ſemper eumdem, & æquè intenſum; interdum quippe minorem, aliàs etiam vehementiorem, pro feſtiuitatum ſolemnium diſcrimine: cuius rei eſſe teſtes domeſticæ poſſunt. Imò verò cùm aliquod patratura ipſa prodigium eſt, eſſe longè ſolet odor vehementior & ſuauior. In qua & hoc prodigioſum obſeruatum eſt; quòd, cùm odoriferum aliquid illi applicatur, ipſum confeſtim omni ſuo priuetur odore. Cuius rei facta periclitatio, præſente Alfonſo Coloma, Inquiſitore Oliſipponenſi, alijſq; è familia Cardinalis Principis proceribus. In cultri quippe cuſpide acceptũ muſcum, etſi odoris vehementiſſimi, quodque omnia, quæ tangit, ilico afficit, manui admotum ſanctæ, ſuum quamprimum odorem perdidit. Præpoſita verò, vt quæ ingenio acumineque valebat, dum ſcire auet, num occulta quadam naturalique hoc contingeret ratione, idcirco rata odoramenta aromaticaque ſuo odore deſtitui, quòd rei exſangui emortuæque applicarentur, Celſitudinis ſuæ medicum conſulit. Naturaliter hic id poſſe fieri

Qui à manu Tereſæ manat odor, fortior eſt, cùm aliquod facienda m miraculum.

fieri negauit: sed è contra ea, quæ redolent, quò odor conseruetur, mortuorum sepulcris maleolentissimis indi solere. Huius etiam rei facere periculum medicus ipse dum vult, chirothecas succino odorifero imbutas producens, manum sanctam ijsdem inseruit; &, ecce, omnis illarum odor momento disperijt. Quin etiam postridie, cùm morbidam quamdam inuisisset, easdem chirothecas omni suo spoliatas nidore ostendit. Hoc porrò periculum fieri modò nequit, quòd argento, quanta quanta est manus, inducta sit, & non nisi per cancellulos quosdam transpareat; per quos tamen eximius quidam odor exhalat.

Olisipponenses verò miro erga eamdem studio affectuque feruntur, multiq; suis eam in necessitatibus viri conspicui exigunt. Eadem deinde ad duas matronas illustres allatâ parturientes, facili ambæ negotio vterum posuere; & vna quidem, vt postea grata commemorauit, sine vllo prorsus dolore.

Eques Olisipponensis, Zelotypia laborans, iam dæmone auctore & instigatore proxima vxorem nocte neci destinarat; per diem verò Excalceatarum domum adiens, Præpositæ animi angorem, simul etiam conceptum mente facinus aperuit. Rogat illa virum, nocte illa domum ne adiret, sed in Excalceatorum Patrum cœnobio pernoctaret, illorumque in omnibus consilio acquiesceret. Verùm cùm sibi benè monenti acquiescere, & rancorem animi & destinatum vxoricidium illum ponere nolle cerneret, B. Teresæ manum protulit; quam suo ille pectori dum applicat, paricidalis voluntas repentè euanuit, & mens tranquillata ac serena mansit.

Isabella de S. Hieronymo, Hispalensis Excalceata, quæ deinde Olisipponem abducta, Vicariam Præpositæ egit, sæpe tam insolita inauditaq; corripiebatur ægritudine, & vnum corporis latus fœda languere paralysi videretur, ac non nisi aliena manu in aliud conuerti latus posset. In festo verò S. Michaelis brachium adeò malè affectum fuit, vt nocte dieque tota quiritabunda ipsum mouere, & triduo propè toto in lecto in aliud sese voluere latus non posset. Aderat ijs fortè diebus Hispali Hieronymus Gratianus, penes quem vnus B. Teresæ digitus asseruabatur. hunc ipse eidem clàm applicari iubet, vt tú morbida, tum reliquæ domesticæ hunc Matris suæ ac fundatricis esse digitum ignorarêt. Mox ergo vt ægrientis manus digitum sensit, eam ipsa facili negotio mouit, obstupescens, qua sancti huius membri virtus celeritate suum per brachium occultè serperet. Quocirca cùm per vniuersum malè affectum latus ipsum circumduxisset, ab omni penitus malo curata etiamnum hodie sospes est, nec deinceps hoc illam symptoma occupauit, cùm tamen quinquennium iam eoque ampliùs à redonata salute effluxerit.

F. Ioannes de las Cueuas Præsentatus, de quo antè etiam in loco actum, Metinam cùm pertransiret, Excalceatarum Metinensium Præpositam adijt, eique digiti B. Matris particulam, quam numquam non velut sacrum pignus circumgestabat, ostendit. Petijt illa sibi fieri eius monialibus priuatim ostentandæ copiam: quarum vnam Ioannam de S. Spiritu, in qua iam olim aliud patratum prodigium (vt sequenti dicam capite) erat, cùm prioris ægritudinis denuo fatigarent reliquiæ, magna hunc cum fiducia digitum ipsa sibi admouit, & suæ reddita saluti est.

Excalceatis è monachis quidam cùm Albam venisset, & acceptum B. Matris brachium oscularetur, pelliculam quamdam aridam in tuber elatam dente præmomordit: quam chartæ impositam dum asseruat, ecce octo post dies eamdem inspiciens, à decidua recentis sanguinis gutta ipsam, tametsi triplicatam, permaduisse comperit. quo ille prodigio obstupefactus, hac chartâ ablatâ aliam circumponit; quam etiam deinalia cruoris gutta imbuit. Huius plures moniales rei sunt testes, & charta in perpetuum miraculi monumentum asseruatur.

Agnes de S. Alberto Excalceata cùm biennio aut circiter lecto Carauacæ affixa decubuisset, vt alienæ ope manus in templum & sacræ rei audiendæ & sacrosancti conuiuij adeundi causa portaretur; ardens eam incessit cupido aliquid de carne B. Matris habendi, eius sperans adminiculo viua concepta fiducia sanitati se restituendam. Ex Albana eadem petita monasterio cùm nondum aduenisset, fortè Carauaca transijt de Excalceatis Patribus vnus, qui de Matris Beatæ digitis vnum habebat. hoc illa admoto, incredibiles septem ipsis diebus sensit cruciatus, quos primo die sudor, & maxima membrorum secuta concussio. Post dierum ergo hebdomadam ablatis & digito & frustillo carnis Alba transmisso, sospes lectulo surrexit; ac sine vllo iam prorsus impedimento incedit, gradusque aliarum instar ascendit & descendit.

Per pannos etiam cruore Teresano imbutos prodigia operari Deus est dignatus. Iam abhinc biennio Matrona quædam illustri Albæ stirpe oriunda (quam & Teresa viuens magno semper amore coluerat, & quæ vicissim rebus illius magna cum fide plurimum tribuebat) vnius aurium vsum penitus amiserat, quam etiam continuus tinnitus perstrepebat: huc accedebat & vehemens cephalalgia. Ergo linteolo B. Matris cruore tincto cùm aurem communijsset, & audire cœpit, & sospitatem est consecuta, atque à diuino deprædicando beneficio, per ancillam ipsius Teresam collato, numquam cessat.

Monacham Albanam maxima occupauit Melancholia & cordis amaritudo, quæ aliquot illi adhæsit diebus: etsi verò ea intermitteret interdum, continuò tamen identidem recurrebat. Iam medici suas admo-

admouerant manus, sed frustra; donec tandem horum panno aliquo admoto prorsus conualuit.

Licentiatus Ioannes à Metina ciuis Albensis è colico dolore ita torquebatur, vt de salute desperarent medici. ergo illi linteolum simile applicatur. tum verò pelli dolor cœpit, ac tandem penitus euanuit. cuius rei, vt & aliarum plerarumque, permulti sunt testes.

Licentiatus Valleanus, Ducis Albani Consiliarius, filium biennem habebat adeò corpore imbecillem, vt nulla vitæ spes superesset. Mœstus ergo Pater, quòd alijs careret liberis, Antonium Zamorrensem sacerdotem eiusdem cœnobij sacellanum aduocat, vt sacris Euangelij recitatis verbis, Deo ipsum commendaret. tantisper ipse & mater templum adeunt, sacra Missarum audituri solennia, ne filiolum emorientem videre cogerentur. Antonius itaque vt adfuit, linteolum illo sanguine imbutum pueri super caput imposuit; qui ilico reuiuiscere visus, manum linteo admouit gaudens, simul etiam gestiens institit, vt lecto tolleretur. quem renidentem accipiens nutrix in vlnas, ad patrem retulit. Antequam verò pater templum peteret, quamdam filij vocem audijt; sed, dum alterius eam pueri esse vocem putat, pedem referre & respicere detrectat, ne comperto iam alterius esse vagientis vocem, dolor incresceret. Ingressa ergo nutrix sanum eum ac sospitem patri reddidit. pannum verò puer ita mordicus manu continebat, vt si quis eum tollere satageret, ploratu reniteretur. Huius rei plurimi Albæ sunt testes; neque enim multum temporis effluxit, & res in omnium gesta oculis.

Isabella Fernandia Albana ex latere laborabat acerrimè; cumque desperarent meliora medici, Teresæ de Iesu aliquid sibi reliquiarũ ilico petijt afferri. allatus igitur pannus è sanguine madefactus, cùm capiti esset admotus, habere meliusculè cœpit; & quæ eam habebat febris, ilico habere desijt, præsente etiam tum eo, qui lineum illi admouerat, sacerdote. Vt ergo primùm lecto surrexit, templum Excalceatarum petens, B. Matris brachium venerabunda salutatum abijt. Multi rei huius conscij suo eam confirmare calculo poterunt, vtpote quæ anno euntis sæculi duodenonagesimo, ipsis Regalibus, multis inspectantibus, contigit.

Aluari Bracamontij Albani triennem filiam dira cruciabat febris, & vomitus continuus, quo sanguinem eijciebat. Cùm igitur nocte quadam ad extrema propè redacta esset, Antonius Zamorrensis sacerdos cruentum quod habebat linteum, iubet afferri, & ipsum parentibus alijsque plurimis præsentibus capiti imposuit. Mox igitur illa aperire oculos, adstantes affari, & de dolore suo queri desinere, & exinde rectissimè, admirantibus omnibus, vale-

valere. hoc VIII. Idus Martij, ſeptimo poſt octogeſimum anno contigit.

Magdalena de Toleto, in cœnobio Albano, cui à *Dextro* nomen eſt, monialis, biduo eoque amplius febri laborabat; ſed vno id genus linteo collo obuoluto extemplò eam febris reliquit.

Quod iam narraturus ſum, multò eſt recentius: nam ad hunc vſque diem, quo hæc ſcribo, vix menſis ab eo elapſus eſt. Anna de S. Trinitate Excalceata Salmantina incredibili laborabat, quali hactenus numquam, (quòd optima corporis eſſet valetudine) capitis dolore. Adeò porrò vehementer id ipſam malum torquebat, vt propè deliquium animi pateretur, quod etiam inualeſcens febris inaugebat. Multa medicamenta nequidquam adhibebantur, donec tandem cordi applicitus pannus ſanguine Tereſæ tinctus: ſimul ipſa Dei ancillam rogauit, ſoſpitatem ſibi vt à Domino intercedens poſceret, ipſoque cor ſuum repleret. Poſt paulò quàm pannus admoueri cœpit, maxima ipſam inualit cordis anguſtia, nec non ſudor denſus eodem prorupit loco: &, ecce, media vix elabitur hora, cùm omnis eam corporis deſerit dolor, nec pòſt vnquam redijt. Simul etiam animi interiora diuinâ repleri miſericordiâ, ancillę eius deprecatione ſenſit. Hoc teſtari ipſe poſſum, vtpote illius probè conſcius: ego enim auctor fui, vt ſacrum ei hoc malagma applicaretur.

Quod ſequitur, mihi ipſi contigit. Cùm amplius menſem acerrimus pedum me torqueret dolor, vt nonniſi paululum, & ſummo cum cruciatu pedem ad inceſſum mouere poſſem, &, quæ adhibere noto malo ſolebam remedia, fruſtra iam eſſent; pridie lucis S. Apoſtolis Simoni & Iudæ ſacræ ad veſperam ad ſacras ſtatui B. Matris Tereſæ, velut ad extremum vnicumque aſylum, reliqua medicorum corporalium ope intermiſſa, confugere: tametſi, quantum è ſuperiori conijcere tempore poteram, omiſſis illis remedijs, maximis vererer ne me cruciatibus nocte illa ferendis exponerem. A quo ergo tempore hoc ipſe decreui, ad hanc vſque diem, pridie ſcilicet Idus Maij, anni vndenonageſimi, qua hæc eadem litteris mando, vehemens me pedum dolor non corripuit: quoties enim is denuo ingraueſceret, arculam, qua pauxillum carnis B. Matris incluſum erat, adibam, & tum is extemplò euaneſcebat. Poſtea verò adeò integris fui pedibus, vt ab omni prorſus fuerim pœna liber, & quocumque neceſſe foret, haud ſegniter me conferrem. Biduo etiam cùm ex crure laborarem, & malo leuando quælibet adhiberem remedia, quòd id me grauiter diuexaret, tandem, nequidquam humana expertus, diuinaque exquirens, arculam meam cùm adiſſem, omni prorſus vacuus cruciatu manſi. Hæc exeunte Aprili, anno eodem, fiebant. Sed, cùm quindenis pòſt diebus me crus denuo fatigaret, ad idem recurrens perfugium, planè ſoſpes

sospes euasi, nec eumdem pòst sum dolorem, ad vsque scilicet Iulias anni nonagesimi Kalendas, quibus hæc typis excuduntur, expertus.

Francisci Cardenas Albensis ciuis iam duobus annis ita caput hiabat, vt cranium internè putresceret, iamque mortuo quàm viuo propior appareret. adeò intensi eius erant dolores, vt diu noctuque querulus expostularet. Verùm, cùm panniculus oleo, quod sancto è brachio promanat, tinctus putrescenti esset caluariæ admotus, & os quoddam palmari magnitudine cranio excidisset, dolor omnis ilico euanuit, nec postea hominem torsit, & fieri plagæ mel. cœpit. Noxius verò humor ille à capite in brachia diffluens cùm nouum Francisco dolorem afferret, iisdem linteo eodem tactis, nullum deinceps vel in capite, vel in brachijs sensit cruciatum.

CAPVT VI.

ENARRANTVR MIRACVLA, QVAE AD VEstium Teresæ de Iesu contactum Omnipotens patrauit.

PEr vestium sanctæ huius Matris frustilla patrata miracula non pauciora sunt numero, nec pondere inferiora; quia hæc & pluribus sunt, & plura per loca communicata.

Monialis Albana inflammatum habebat hepar, vt putiscentia eijceret phlegmata; os quoque tanto calore succensum, vt die nocteque assiduò frigida in os accepta caloris æstum leniret; putabatque non sibi os modò, verùm etiam fauces & interanea aduri. Incassum iam tentarat medicos, & vtcumque diuturnum id malum erat. Sed cùm pauxillum è manica B. Matris gutturi apposuisset, minui tum paulatim cœpit incendium, pòst verò etiam penitus restinctum, nec reuersum.

Eadem deinde grauiter adeò ex capite cùm laboraret, vt ipsum vix sustinere valens corpus, in terram proruere videretur, interdum etiam sensuum vsum præ doloris rabie amitteret; alium simul admouit pannum, & omnis prorsus ab ea euanuit dolor.

Alia monialis cùm os immiti verbere percussisset, vnde & ipsum & maxillæ confestim intumuere, & acerrimus dentes dolor diuexauit, frustillo pallij Beatæ Matris applicito incolumis & expers doloris mansit.

Fuit, quæ ex stomacho alijsque infirmitatibus adeò pertinaciter laborabat, vt omnes is dapes ingestas ad dies aliquot egereret, sæpè etiam triduo nihil penitus degustaret. Accedebat ad mali grauitatem, quòd festa potissimum luce hoc ipsam malum inuadebat, vt sacræ ideo com-

munionis ſumptione abſtinere cogeretur. imò verò poſtremò, & antè etiã adeò vehemẽs id fuit vt, cùm de vita actũ crederet, ad æternitatis momẽtum ſe per confeſsionem diſponere cuperet. Vt ergo faſciam aliquam, quam B. Tereſa geſtarat, ſibi accinxit, ægritudo ſtatim imminui cœpit. Et cùm primùm hoc ipſe intellexi, triennium iam effluxerat, ex quo nullam ipſa ſenſerat in ſtomacho ægritudinem; tametſi à nocituris minimè ſibi cauiſſet, quin potiùs morbum, noxia vſurpando, prouocaſſet.

Aliam vber hebdomada totâ ita afflixit, vt vereretur, ne à cancro ipſum exederetur; quòd ipſum iam occallauiſſet, & ad brachia vſque radios tranſmitteret. Sed, poſtquam aliquod è pallio Tereſano fruſtum adplicuiſſet, & callus & dolor abijt, nec ſubinde redijt.

Ophthalmia aliam quamdam lancinabat, ita quidem acriter, vt alter oculorum aliquando ei capite videretur eximi. cui applicita è reculis B. Matris quapiam, malum pelli quamprimum cœpit. Et id quidem frequẽs fuit: hinc aliquoties illã vltrò adhibere oculo noluit, vt hoc pacto, aliquid patiendo, meritorum ſegetem ſuorum adaugeret. iam enim vſu nouerat, cùm quid rerum Tereſæ adhiberet, malum amouendum.

Cephalalgia acris aliam conflictabat, ſic vt legere in libro nihil pium poſſet (erat enim tũ hora lectioni ſpiritualis libri deſtinata:) cùm ergo fatigata in ſcrinium, in quo B. Tereſæ veſtes aſſeruabantur, caput reclinaret, dolor ipſum quamprimum reliquit. tanta autem ſcrinio prodibat fragrãtia, facilè vt intelligeret, illius ſe contactu à pœna liberatam.

Sacerdos Albanus Ouiedus nomine à puſtulis vareoliſq; infeſtabatur adeò, vt ſenſuum eſſet impos. Sed linteo, quo ſacrum Tereſæ corpus fuerat inuolutum, illi ſuperpoſito, protinus ſibi redditus eſt, perinde ac ſi profundo emerſiſſet ſomno; & ſubinde nullum languorem eſt expertus.

Ioanna Pacieca de Mendoſa, Comitis Pueblæ Montalbanæ filia, & Alfonſi Bracamontij Dynaſtæ Pegnarandæ coniux, grauiter annum amplius è faucibus laborarat, & per interualla quidem dolor increſcebat. Iam incaſſum leuamenta medica adhibita erãt, ſanguinis facta imminutio frequens, vnguina deniq; varia. Cognito verò apud Manſerenſes Excalceatos quoddam M. Tereſæ aſſeruari induſium, ipſum ad ſe deferri iubet, allatum gutturi admouet; nec niſi quindenis euolutis diebus abſtulit. A primo verò quo id adhibitum momento, mitigari cruciatus cœpit, &, quibus obnoxia erat doloribus, nullo poſtea perſenſit. Rei huius tabulæ in ipſo oppido Pegnaranda à Michaele Petrio ſcriba publico, pridie Idus Martij, anno octogeſimo ſeptimo confectæ: coram quo hoc quod dixi miraculum Ioanna iurata aſſeruit.

Bernardina de Toleto in Dentrano Albę monaſterio monacha, ardenti æſtuans febri, cùm laneam ſubuculam albã, quam B. Mater viuẽs geſtarat, induiſſet, ilicò ſudare cœpit, ac confeſtim febris ceſſauit, &, mirantib. me-

dicis monialibusq; omnibus, nihil minus opinãtibus, sospitatẽ est cõsecuta.

Maior Mexia, eiusdem cœnobij monialis, è podagra & ischiade in paralysin inciderat, & grauiter ab eadem torquebatur. Malagma vnguinosum applicant medici; sed, cùm post semihorã dolor inde ingrauesceret, ipsum tollere conati, minimè potuere. Induitur itaq; scapulari B. Matris: &, ecce, euestigio dolores minuti, & ita dẽsus sudor corpore cœpit effluere, vt mutanda fuerint linea; deniq; commodè emplastrum dimoueri potuit.

Eadem de qua suprà, Bernardina de Toleto, cùm eo ex morbo, è quo etiã decessit, decumberet, tam grauis eam & veternosus oppressit sopor, vt excitari eodem, nisi admotis stimulis pungentibus doloribusq; inflictis non potuerit: vbi verò euigilabat sensuum omnium erat impos. Angebat monachas, hoc eam in articulo vnde dependeret æternitas, eò impotẽtię redactam, itaq; exspirare. Accedens deinde Maior Mexia, eiusdẽ loci religiosa, quamdam B. Matris vittam ęgrienti dum applicat, expergefacta est, & sensibus restituta suis, quorum etiam ad mortem vsq; compos fuit. Quæ omnia vniuersæ loci eius sorores, etiam hodie haud inuitæ testantur.

Ioannem Ouallium Albæ commorantẽ quadam die morbus torquebat articularis: hinc vxorem Ioannam de Ahumada aliquid reliquiarũ B. Teresæ iubet afferre. Verùm dum pedẽ exerit, vt ei reliquiæ adhiberẽtur loco, qui maximè eum fatigabat, toto cœpit corpore contremiscere, & tremore quidem nouo, non quali vulgò homines concuti cõsueuere. Ergo vt propius aduertit, & parum censet decens fore, pedibus venerandũ illud pignus applicare, capitiq; demum adiungit; tremor omnis primò minui, deinde penitus cœpit euanescere, vti & podagrici dolores; quibus quiescentibus quieuit & ipse, ac placido somno obdormiuit. Hoc mense Ianuario anno sæculi euntis factum cùm esset, sequentis anni mense Iunio id illius ex ore accepi, vti nec ampliùs podagra exinde se laborasse.

Anno verò sexto & octogesimo, ipsis Ianuarij Kalẽdis, illustre & insigne ad memoriam, ad ancillæ suæ intercessionem, operari voluit Altissimus prodigium. Hunc porrò res in modũ contigit. Inter Excalceatas Metinẽses Nouitia agebat, Ioanna de S. Spiritu cognomine, quam sesquiannum, eoq; magis, continua exagitarat febris. Accesserant ad hanc vltimo semianno & aliæ ægritudines grauiores; paralysis nempe, quam ischiadica pepererat arthritis, nec non impotens membrorum omnium languor, vt nec lancem manu gestare, nec loco se mouere quidem posset, nisi duabus hinc inde monialibus suffulta. Cordis quoq; deliquium illi propè quotidianum erat. Cùm verò vehemẽtiùs dolorum æstu opprimeretur, sæpè rerũ B. Matris aliquid sibi præberi poscebat; sed infirmarum id curatrix adferre negligebat. Tandem diei Dominicæ circumcisionis tertia post meridiem hora, aliquâ fasciæ Teresanæ portione illi admotâ, ita intenderunt dolores, vt iam iam animam efflaturam se crederet. Hanc igitur cùm

auferri pòst paulò iussisset, quòd ferendo dolori impar esset; alia eam monialis adhortata, Eia, inquit, soror, fidem concipe, & exsurgere connitere. vestita siquidem erat; quòd eo ad sacram esset communionis mensam die deducta. Vix verba finierat, cùm manum ægrienti porrigens, erigere ipsam tentat. Ergo solo sese tenens, viresque sibi eundi redditas sentiens, sola per incommodos satis gradus descendit, Præfectam euocans, & teneriore quodam pietatis fletu sodales omnes ad Deo Opt. Max. eiusque ancillæ Teresæ gratias persoluendas inuitans, quòd omnis iam esset infirmitatis expers. Mirabantur omnes viso prodigio, somnij fabulam se audire ratæ. Ceterùm ipsa nulla exinde febri, nullo animi tentata deliquio est, & nullius nixa adminiculo, quocumque collibitum erat, sese conferebat. Octo pòst mensibus Metinam ipse pertransiens, quò rei huius redderer certior, Ioannam conueni: à qua ea, quæ antè sunt de reddita salute narrata, seque exinde confirmata valetudine fuisse, præsens accepi.

Eadem in domo Mariam de Conceptione nouitiam semitertiana febris conficiebat; adeò quidem pertinax, vt, tentatis nequidquam omnibus artis suæ medicus solatijs, nisi de cœlo ope diuina sospitatem consequeretur, vllam de vita spem negaret superesse. Illius tamen suasu cùm aluum purgasset, in deterius prolapsa est, & continua æstuare febri cœpit. adeò vt æstuans tertiana paroxysmus alter alterum continuo successu maximis cum angoribus exciperet. Hoc se in statu cùm Maria cerneret, de rebus B. Matris aliquid sibi petijt afferri: allatum ergo frustillum manicæ eius, quam induta erat, dum animam redderet. Eâ ipsâ horâ, quâ id admotum, (tum scilicet, cùm frigoris acredo accessura erat) ita omnis eam reliquit febris, ac si antè non febricasset: vt qui manè eam in extremo vitæ reliquerat discrimine medicus, post meridiem, eam sospitem videns, perspicuè miraculum agnouerit, & in laudes proruperit eius, qui famulæ suæ id patrocinio esset operatus.

Palentiæ cuidam febrienti cùm vitta B. Matris applicata esset, ilico is habere cœpit meliùs. Eadem vitta alium etiam grauiter ægrotantem valetudini restituit.

In Palentina Excalceatarum domo B. Matris reliquiæ duas à dolore dentium, aliam ab aurium liberarunt.

Alia eiusdem instituti monacha tam vehementer ex oculis laborabat, vt quietem capere non posset. Laciniâ aliquâ è vestibus sacris applicitâ, dolor desijt, nec postea redijt.

Fuit quam decem propè annis humerus & brachium ita affligebant, vt nullos hoc in vsus librare posset. Hæc cùm, sodalibus vestem à B. Matre olim gestatam adaptantibus, manicam eiusdem proxima nocte malè affecto lateri adplicuisset, postridie sibi reddita, periculumque factura,

num

num brachio vti posset, ijsdem se pollere comperit viribus, quibus antè. nec simile malum post hac secutum est.

Excalceata Albana pedem in clauum induerat; qui dum è vulnere intumescit, aduocatus chirurgus medicamenta malo sistendo, ne sursum proserperet, adhibet. Sed hæc ipsa, absente infirmariæ præfectâ, cùm abstulisset, insigni cum fiducia, sed non labore (quòd maximo torqueretur dolore) in genua in lecto procumbit, atque hæc ipsa secum, *Si fidem habeam, quid alia medicamenta præter hanc requiro?* Extemplò igitur aliquem B. Matris pannum pedi applicat; tum tumor euanuit, & pedis redijt vsus. Hæc ipsa est, quæ olfactus destituta sensu, ipsum moriente Teresa, vt in loco narraui, recepit.

Eodem in monasterio quædam triduo ex humero laborabat, & tentatis humanæ opis medicamentis, frustra tetenderat: sed postquam Teresæ vestem induisset, cruciari desijt.

Ibidem alia vno, antequam Mater vita decederet, anno tam ardenti se æstuare in visceribus sentiebat flamma, vt ferreo quodam cingulo, eoque ardenti ac lato lumbos crederet ambiri. Iam defecerant humanæ artis subsidia: quin etiam postquam ad superos iam Teresa abisset, grauiùs is ipsam ardor adussit. Verùm, cùm pallium eiusdem demortuæ sibi superposuisset, sanitatem recuperauit.

Hoc postremo Iunio, anno sæculi huius duodenonagesimo, cùm de Socijs nostris Salmantinis Martinus Gastiatiguius Cantaber, ad patrios abiturus lares, aliquas me B. Matris poposcisset reliquias, modicum de eiusdem pallio & tunica accepit, nec non linei, quo brachium fuerat inuolutum, panni. Ad suos ergo cùm peruenisset, in Manaria pago, medio ab opido Durango lapide, rogatus nũquas penes se haberet reliquias (eo namque loco Ioannes Goitius quartana abhinc triennio febri semitabidus laborarat, & eò tum redactus erat, vt spem vitæ medici abiecissent) alias se negauit habere præter eas, quas dono acceperat, & quidem eas Teresæ esse, illiusque vt opem exposcerent, suadebat. His, cùm febris accederet excandescentia, de collo languentis Ioannis appensis, cùm quidem illa tum accedere vereretur, vti & postea, sospitem illum frater noster inde digrediens reliquit, & optimè erga B. Matrem animatum. Vt primùm in vulgus didita ea fama est, frequentes ad eum accessere aliquid sibi harum reliquiarum dari multis cum lacrymis, & singulari pietatis sensu postulantes; atque ij potissimum, qui ad scelestas sibi ipsis manus inferendas à cacodæmone instigabantur, & à malignis lemuribus infestabantur. Quorum ipse postulatis cùm annuisset, quinque vel sex ad eum venêre immensas pro impenso beneficio gratias agentes; atque hi quidem ab id genus se tentationibus, à spiritibus infestis illi se earum ope liberatos gratanter professi sunt. Hi porrò spiritus puerorum vagien-

tium exſugebant ſanguinem,& varijs eos infeſtabant modis; neq; hos modò, verùm etiam grandiores,quà poterant, exagitabant.

Maria quoque Galarragia. Senatoris Durangenſis vxor, ab hoc etiam Martino inſtanter aliquid de lipſanis Sanctæ huius contendit, quòd cóiux iam à medicis derelictus de vita deſperaret. hæc firmiter ſperare ſeſe aiebat, fore, cùm alijs ſalutari hæc fuiſſent, etiam marito vt auxiliarentur. Præter fruſtillum veſtis ſibi nihil reliquum eſſe Martinus dum diceret, quod ſibi ſeruare decreuiſſet; multis id ipſa cum lacrymis rogauit: quibus ille motus tandem,quidquid habebat,diſcedens matronæ impertijt. Triginta verò pòſt diebus cùm Durangum Frater ille reuertiſſet,hęc in media illi occurrens platea,multis ſpectantibus,alta inclamat voce, harũ ope reliquiarum ſanitati maritum redditum eſſe, & poſtridie eius diei,quo eas accepiſſet,& cibum ſumere, & loqui, & meliùs habere ſtupentibus medicis cœpiſſe, & quinto tandem pòſt die penitus conualuiſſe: quem Martinus etiam ſoſpitem conſpexit. Quicumq; eas tractarant reliquias, ſuauem eas ſpirare odorem profeſsi ſunt;quæ etiam in Cantabria remanentes,ardẽter ab omnibus expetuntur. Idem verò Martinus comperto, quanto illę apud ſuos populares eſſent in pretio,pannum mihi dedit lineum, quo poſtquam ad dies aliquot brachium Tereſę fuiſſet inuolutum,ipſum illi in Cantabriã mitterem. Hæc porrò eo maiori procurat ſtudio & ardore, quòd in ſe etiã ipſe,quàm reliquiæ hæ potentes ſint,expertus ſit. Cùm.n.poſtea ad oculum vſq; maxillarum altera illi intumuiſſet, tunicæ ſe Tereſianę particulam, quam Burgis acceperat,habere recordatus,ſibi applicuit, & protinus gena detumuit. Ipſe redux coràm mihi narrauit, quidquid hic à me ſcripto mandatum eſt.

Palentinum Senatorem colicus tentabat dolor: quem fruſtra irritoq; conatu cùm depellere medicus nititur, de veſtimento Tereſæ pauxillum, quod ab Excalceatis acceperat, cùm corpori admouiſſet, eueſtigio ſanus factus eſt.

Albana Monialis, è dentibus ægrotans, è pannis B. Matris aliquem applicuit:ſed cùm ne ſic quidem leuamen ſentiret, & præ doloris vehementia quieſcere non poſſet, Vult fortaſſe,inquit, Mater noſtra me quidquam pati: quo dicto pannum ſuſtulit, & ilicò dens cum fragore diruptus, & dolor pulſus eſt.

Petri Rodericij de S.Georgio vxor,eodem in opido, triduo parturiens fœtum eniti non potuerat,etſi omni allaboratum eſſet ope,& varię Sãctorũ de collo eius appenſæ reliquiæ. Maritus igitur ab Excalceatis pannum B. Matris petitum excurrit;qui poſtquam puerperæ corpus tetigiſſet, fœtum ilico effudit ſoſpes ſoſpitem.

Mariæ Lopiæ Alfonſi Lopij coniugis in opido Petrahita, dirus ſatis diu mamillam cancer adeſerat: ad humerum vſque iam proſerpens malum

lum tam tetram abſceſsionem pepererat, vt etiam hunc à cancro occupandum non inanis eſſet coniectura. Caſſa erant omnia quæ adhibebantur medicamenta etſi varia quoad Tereſanæ faſciç pars membro malè affecto admota, quam Albæ acceperat, omnem languorem diſpulit.

Eodem in opido aliam pariendi difficultas ad extremum propè redegerat, quòd emortuum fœtum ejeciſſet. cumque etiam alius vtero lateret, nequidquam tentatis omnibus, ipſum edere in lucem minimè poterat. Sed cùm conſobrina eius, eadem ſcilicet, quam antè feliciter enixam diximus, eamdem faſciolam alligaſſet, ſine vllo negotio prolem peperit, & benè valuit.

In ditione Nauenſi, haud procul Pegnaranda, Franciſci Blaſcij vxorem ſeſquiannum propè totum manuum tenuerat torpor & paralyſis, vt nonniſi alieno miniſterio cibum in os inferre poſſet. Sed cùm nouies ex interuallo B. Tereſæ adiſſet ſepulcrum, ſoſpes ad ſuos redijt, & manuum nacta vſum, numquam non id prodigium deprædicat.

Anno ſeptimo ad octogeſimum Annam Maranciam matronam pietatis ſtudio nobilem, & magnæ auctoritatis, Salmanticæ tam dirus tibiæ corripuerat dolor, vt incedere non poſſet, verereturq; vt ampliùs adire ſacrorum cauſa templa non poſſet, niſi à baiulis delata. Sed è Tereſæ pannis à Monialibus acceptum aliquem cùm tibiæ obuoluiſſet, protinus languor pulſus eſt, nec poſtea recurrit: quin potius, etſi ætate grauis, & pedibus iam valet, & corpore toto. has ipſamet dein reliquias Mariæ Salapæ pleuritide iam ad dies aliquot laboranti cùm dediſſet, etiam hæc illarum adminiculo ſoſpitatem inuenit.

Eaſdem quoq; cùm Licentiato Guillenio, Collegij ibidem à S. Millano cognominati alumno, qui à graui morbo iam ſurgens, varios toto corpore, & præſertim capite, brachijs, & tibijs, languores contraxerat, conceſsiſſet; has ille geſtando ſanitatem quamprimum conſecutus eſt. hac de cauſa in grati animi ſignum, Albam delatus, magna pietate eiuſdem Tereſæ brachium ſalutatum venit.

In municipio Capo, haud procul à Compoſtella, cùm anno huius ſæculi octauo ſupra octogeſimum, mulieri fœtum exanimem aliquot diebus vtero continenti, nec edere valenti, Beatrix Bermudezia de Caſtro (cuius in poteſtate ea verſabatur) pauxillum de reliquijs B. Matris miſiſſet; his vtero impoſitis, vix ſemihora effluxit, cùm facili partu non ſine maximo matronarum ſtupore (erat enim exſtinctus) fœtum enixa eſt.

Vna de pediſſequis Aloiſiæ de la Cerda ab odontalgia vexata, quam habebat vittam B. Matris, à domina ſua popoſcit. ſed huius admotu dolor increuit vſque eò, vt vittam auferret. At cùm aliquot poſt dies dolor idem recurreret, & maiori ſibi vittam fide adhiberet; momento is ceſſauit, nec redijt vmquam.

Ioan-

Ioanni Tapiæ apparitori primario Albano catharrus diuturnus odoratus sensum occluserat, sic vt nec benè, nec grauè olens quippiam biennio continuo perciperet. Sed capiti dum obuoluitur linteolum, quod B. Matris brachium tetigerat, quatuor euolutis, quibus ipsum gestauit, diebus, allatum rosmarinum, ac thymum, mirantibus domesticis omnibus, olfecit, prout oportuit; atque ex eo tempore quoslibet interstinguere odores potuit.

Bartholomæi Martinij filia Isabella, in pago, cui patrio vocabulo nomen *Nabarros delcastillo*, altero à Pegnaranda lapide, vehementi acrique æstuabat febri; sed eiusdem loci inquilina mulier, quæ linteum simile habebat, illi ab eiusdem instituti sectatrice filia transmissum, ipsum aqua abluit: quam febricitanti potandam cùm dedisset, ipsa subitò euanescente febri postridie in agrum ad opus abijt.

Possem hic & alia minora referre, vti & quædam, quæ mihi contigerunt; sed studio ea visum omittere, ne quælibet, velut mira & prodigiosa, habere velle videar. Huic igitur capiti finem eius imponam commemoratione rei, quam ex eo ipso, cui facta est, accepi; quam & alij permulti ex illo, quòd eam non illibenter narraret, audiuere. Carmelitarũ Excalceatorũ Prior quispiam ad ceteras, quas de collo gestabat reliquias, etiam quasdam B. Teresæ addidit. Huic quodam tempore sacras Altaris vestes induenti scrupulus est illapsus, quòd alijs Sanctorum legitimè ab Ecclesia inuocari iussorum reliquias alterius nondum inter Diuos relatæ permiscuisset. Sed cùm ad easdem inde tollendas aliquatenus animus propenderet, aliunde allato repentè nuntio distractus, eius pòst rei non est recordatus. Exinde in altari iam versantem anxietas animi adeò premere cœpit, vt eas quamprimum inde tollere, si quidem licuisset, voluisset. Hæc dum animo volutat librans, magnam intra se luctam sentit, & reprehensionem; hinc quidem blandam & amicam, inde verò asperam & amaram. Audire namque quamdam videbatur improperantis vocem, ingratitudinis eum insimulantem, & indignum dicentem, qui tam pretiosa lipsana custodiret. Inde verò tam teneras prorupit in lacrymas, tamque excellens aduersus hasce reliquias & ipsam B. Matrem affectus animo inortus, vt suum haud grauatè cor aperuisset, quò easdem huic includeret. Vnde eum in Teresam consecutus est amorem, vt numquam non de eiusdem sanctitate sermonem misceret, inque miracula illius, quæ hinc inde patrarat, sedulò inquireret: quorum cùm non pauca iam accuratè collegisset, hæc deinde ipse mihi insigni cum affectu ac pietatis sensu libens exhibuit.

Huic iam capiti cor quidem imposueram, cùm IV. Nonas Maij anni nonagesimi, quo hæc prælo subijciebantur, ipsum quod modò commemoraturus sum, contigit: quod etiam mihi religio fuit omittere, cùm

quòd

cùm quòd digna res ſit memoratu, tum quòd de eiuſdem mihi veritate vſquequaque conſtet, tum denique, quòd omnium hocce volumine traditarum ſit nuperrima. Anna de SS. Trinitate, de qua aliàs dixiſſe memini, Excalceata Salmantina pleuritide laborabat: quia cùm nonnihil ſe dolor remiſiſſet, quinto pòſt die tam vehementer recruduit, vt denuò ei venam incidi iuſſerit medicus, quò de nouo curatio adhiberetur. Interea dum quæritur phlebotomus, ſed non inuenitur, ipſa ſubuculam, quam induta Tereſa erat, cùm Vnctionis extremæ illi Sacramentum adminiſtraretur, capiti imponit, mox toto ſudor fluere cœpit corpore, qui quò erumpebat denſior, eò febris & pleuritis decreſcebat magis, tandem ſudore, qui ſeſqui horam propè tenuit, ceſſante, ceſſauit & dolor. Quibus interueniens Medicus ab omni eam febri liberam comperit, atque ab eo die eadem pòſt magno cùm Medici, tum omnium præſentium ſtupore non recurrit.

CAPVT VII.

NONNVLLA COMPLECTITVR PRODIGIA, quæ per imaginem B. Matris Omnipotens operatus eſt, vnum item, quod per eiuſdem epiſtolam.

FErdinandus Treius Hiſpalenſis Dei virtutumque cultor impiger hanc ipſam ob cauſam adeò pertinaciter à malignis ſpiritibus impetebatur & vexabatur, vt etiam ſe viſibiles exhiberent. Quadam die cùm vis & infeſtatio increſceret, quòd ad multos iam dies moleſtiam cõtinenter exhiberent, nullamque quietem concederent; ſculptam quamdã glorioſæ Deiparentis Mariæ imaginem, quam habebat, illis obiecturus erat, huius ad conſpectum eos in fugam actum iri ſperans: ſed, fortè fortuna, quãdam Tereſæ de Ieſu inſcius malignis ſpiritibus, quorũ clamoribus & vlulatibus obtundebatur, effigiem obiectauit. Ad cuius primum intuitũ tã repentè vociferantes inde abacti ſunt, perinde ac ſi violenter fuſtibus quis inde exegiſſet. Atque hoc ille pacto tã ab exterioribus illorũ moleſtijs, quàm internis exagitationibus eſt liberatus, quam ille gratiam paſſim omnibus, inſigni quadã cũ gratitudine & deuotione, cõmemorat. Inde verò ita ſtrenuus B. Tereſæ factus eſt cliens, numquã vt eius imaginẽ collo deponat. Cuius ſi vxor liberi ve aliquo vexentur malo, magna hanc illis fide ſuperponit, illius ipſos ope ſperans ſalute donandos.

Excalceata quædam terribili, quæ multos iam dies tenuerat, afflictione vexabatur cumque fruſtra omnia adhiberet remedia, & quid faceret, ignoraret; nocte quadam mœrore oppreſſa grauiſſimo, effigie quadam Tereſæ animum nonnihil recreatura ante ſe poſita, eam fixis in-

tuens oculis, oblectare se non aliter cepit, ac si præsens viuaque adstitisset. Hæc dum fiunt, in animæ suæ intimo videre sibi visa est Teresæ oculos, Deo plenos; atque ipsam verbis charitatem spirantibus sibi persuadentem audire, vt ad hanc se tribulationem Dei causa ferendam disponeret: quæ enim ipsam maneret merces, ingentem adeò esse, vt nullius queat hominis cogitatione comprehēdi. Tam efficax porrò muta hæc fuit exhortatio, vt omnes, quas in animo experiebatur, tenebræ ad radium hūc dispulsæ sint, tantaque eam quiete & gaudio compleuerit, vt haud obscuris patuerit indicijs, supernaturalem quamdam Teresa intercedente gratiam illius in animum illapsam esse.

Sacerdotem Palentinum, diuini virum reuerentem Numinis, qui B. Matrem viuam coluerat, diebus aliquot tanta vexauit mentis angustia & scrupulus, vt triduo ipso sacris celebrandis idcirco abstinuerit. Hanc ob causam Teresæ sese commendauit, quæ vicissim illi sacras Horas recitanti apparuit, dicens, *Rectum insistis iter fili mi, porro perge, & in eodem progredere.* Tū ille pedibus eius aduolutus, ab eadem petijt benedici. Excepit Teresa, *Benedicat te Deus*, dataque ei sculpta quadam sui imagine, illico ex oculis euanuit. Tanta porrò sacerdoti indita quies, sacrificare vt potuerit; qui datam iconem magna asseruans fide & veneratione etiamnum hodie & eam habet, & quę narrauimus, omnibus enarrat.

Religiosus (vt quidem aliquoties eiusdemmet ex ore accepi) postridie ad populum in concione acturus, cùm nullum, quod arrideret, menti cogitatum occurreret, nocte superiori ante B. Matris imaginem inambulabat: ad quā accedenti propius subitò salutaris vtilisque de Euangelio diei occurrit conceptus, cuius occasione etiam multa ex alijs audiuit, quique affatim & materiæ exhortationi, quam parabat, suggessit, & singularem auditoribus fructum attulit. Erant ea autem huiusmodi, nunquam vt similia ipse vel legisset, vel audisset, vel cogitatione agitasset. Tam porrò repentè hæc illi indita, facilè vt colligeret, donatum id esse, non præmeditando præceptum, vel ab intellectu efformatum, qui quoties hac de re etiam postea cogitaret, permagni hanc inspirationem faciebat, & nonnisi à B. Matre id sibi profectum haud obscurè intelligebat.

His simile addere possumus, quod non imaginis, sed epistolæ à B. Matre missæ adminiculo contigit. quoniam verò, cui ea est gratia data, Deū timet, fideque dignissima est, & hoc ipse quo hæc scribo tempore, quas ad Præpositum Excalceatarū Palētinensium huius rei testes literas misit, asseruem, integrè rē, prout gesta est, hic cōmemorare potero: & est hæc sanè certissima. Nomen huic Genouefæ à Toleto, quæ ibidem S. Claræ est institutum professa. Laborabat hæc Dei ancilla ex stomacho: cui consultū & salutare fore videbatur, quasdam à B. Teresa de Iesu olim acceptas litteras sinui imponere. Has ergo produxit, suauissimè alioquin redolentes (quem

illa odorem non parum mirabatur, quòd quo repositæ erant loco, nullus hunc perflaret) & in sinu gestauit. Post triduū ergo lectulo cùm surgeret, easdem quietè relegit, vt lectas in sacculo vnà cum alijs reliquijs reponeret, nunquam eas quoad viueret à se depositura. Inter relegendum autem quædam notauit, quorū neminem à morte sua conscium volebat, hinc lineæ, in qua hæc exarata erant, eradere initium cœpit. Dū autem eradit, angi intra se cœpit, ac cogitare, rectènè id à se fieret; sed recta, qua id faciebat, intentione nixa, & nihil quare id minimè faceret esse censens, in obliterando pergit, & aliam lineæ delet partem. Tū de nouo inaugeri angor & scrupulus, & ecce, aliud sequi prodigium. quem enim hactenus perceperat in epistola odorem, prorsus euanuit. Hanc deinde cùm de Minorū Ordine Pater interuenisset; & de rebus B. Matris ortus inter eos esset sermo: *Negare*, inquit, *non potes carissima, quin aliquam B. Matris Teresa de Iesu habeas reliquiam: nam & ad nares etiam meas odor eius dimanat; atq; ut reuera est odor, quo quidquid eius est, imbutum est.* Tum Religiosa vnas se habere dicens litteras, eas, vt erant complicatasq; sacculo eduxit, sed has ipsa naribus dū applicat nihil prorsus odoris percipit. Intellexit igitur, ob suam se in paucullis illis epistolæ verbis eradendis audaciam, hoc odoris, quem alij percipiebant, beneficio à Deo priuari. Id vero tum patuit manifestiùs, cū idem non multò post spatio Monachus mirabilem quemdam ab eadem ait odorem epistola proficisci: quem tametsi alij percipiebant, haudquaquam tamen ipsa olfaciebat.

CAPVT VIII.

VARIA ENARRANTVR MIRACVLA, QVAE AD TERESAE de Iesu inuocationem Deo in terris visum patrare.

QVæ ad inuocationem sanctæ Matris contigerint miracula, numero esse crediderim plurima si modò ipsa nossem; illorum tamen aliqua hoc loco commemorabo. Anna de S. Bartholomęo (quam à B. Teresa etiamnum in viuis agente iam suprà in loco narraui à dentium dolore alijsq́ue malis liberatam) cùm corpore sancto Abulæ requiescente, die quadā ita malè affecto esset corpore & exhausto, & grauedine torpido, ipsum vix vt traheret, & nihil agendorum, etsi eorum mole æstuq́; obrueretur, commodè posset exequi: ad sanctum Matris confugit corpus, & coram eo aliquantisper in genua prouoluta, eius se precibus sedulò commendauit, se vt iuuaret obsecrans, & secum ipsa esset, quod nihil omnino valeret per inualetudinē agere. Confestim igitur sana inde surrexit, & ijs, quæ sibi plurima agenda erant, negotijs mira promptitudine vacauit: quocunq; verò sese locorum conferret, nō aliter odorem, qui ab Teresæ exhalabat corpore, naribus præsentem habuit, quàm si ante oculos ipsam habuisset. Eas porrò in se notauit vires, eam agendi facilitatem, vt quatuor se viris plu-

ra præſtare poſſe cenſeret: quin ſi quid aggrederetur, ipſum velut iã ex voto confectum, vel perinde ac ſi alius quislibet ſuo ipſum loco perageret, inuenire ſibi videbatur.

Cùm Albam corpus ſanctũ Abulã referretur, in Manſerana Excalceatorum domo nocte vna diuerſatũ eſt. Decũbebat eo ibidem tẽpore è febri hemitritæa P. Antonius de S. Maria: quẽ Præſes Nicolaus de S. Cyrillo conſolaturus, lecto ſurgere iubet, vt ſanctũ cũ alijs ſtiparet corpus. Fecit ille imperata gaudens; & ſacras comitatus reliquias, & ob magnalia in ancilla ſua Tereſa exhibita, ſupremo Numini gratias agens, ſingularẽ quãdã ſenſit ſuaueolentiã, qua ille, velut ſtimulo, eſt ad magis diuinã bonitatẽ deprædicandã animatus. Eiuſdẽ diei veſpera ſtatũ erat mitioris febris accedẽdi tẽpus; ſed, tametſi ad multã noctẽ vigil ageret, accedere illa oblita eſt. Exinde Prior ad cubiculũ ſuũ cõcedere Antoniũ iubet, ne quid nimia hæc ipſius valetudini vigilia officeret, in quo ille dũ agit per aliquod tẽporis ſpatiũ, eundẽ odorem percipit, atque inde rurſus multò pòſt tempore. Atque eadẽ omninò erat fragrantia, quã Albæ, haud procul ab eiuſdẽ ſepulcro, perceperat mane, dũ corpus produceretur auehendũ, multis cũ lacrymis vale illi dixit, eiuſque ſe interceſſioni ex animo commẽdauit, eique ſupplex fuit, Deũ vt oraret, ne ijs ſe è morbis, quibuſcũ luctabatur, educeret, ſed vt eos ipſe gratanter admitteret, ſibique in ijſdem tolerandis ſubſidio eſſet; & ecce, eodem die vehementior quoque febris non acceſſit, vti nec poſtea vmquam.

Senatoris Palentini muſtum vindemiæ tẽpore adeò quidẽ in lacu efferueſcebat, vt nulla humana cõpeſci arte poſſe videretur. Rẽ ille cõſpicatus, Tereſæ vinũ precibus cõmendat, Excalceatis ſe ſpondens monialibus donariũ aliquod miſſurũ. Subitò, ecce, muſtũ turbulẽtũ, induſtria nulla adhibita, detumuit, adeò vt ipſum vendere potuerit, qui, poſtea fidẽ liberãs, in cœnobium ſtipem miſit, & rem prodigioſam ex ordine retulit.

Multa hic præter ea, quæ ſuprà narraui, de me ipſe referre poſſem, quòd ſanctæ huius Virginis interceſſione plura in me Deus cõtulerit beneficia, ſed ea ſupprimo, etſi enim mihi ea prodigioſa videantur, alijs fortaſſe talia non videbuntur, qui me dicent ſtudio, ac ſine cauſa miraculorum adaugere numerum velle.

Albanæ religioſæ faucibus piſcis ſpina inſederat, huic tollẽdæ cũ omnis humana inſudans induſtria fruſtra eſſet (quòd nimirũ non appareret, imò profundiùs immerſa diceretur) & ad liquidũ ipſa videret, quã præſenti in periculo verſaretur, ad eũ ſe conferens locũ, quo ſanctũ corpus depoſitũ antè fuerat (Abulæ nãq; tum requieſcebat) cùm in genua prouoluta ſeſe B. Matri ſuæ cõmẽdaſſet, ori manu inſerta, ſpinã eduxit, antè quidem ſæpiùs id tentarat, at numquam ſucceſſerat.

In hoc igitur deſinens, finẽ hiſtoriæ huic imponã, etſi ei iã in lucem editæ

ditæ plura ſuo tēpore miracula adiungi poſſe nō ignorē, cū quòd quęcūq; euenerint, ipſe ſcire nō potui (quāquā quā potui accuratiſſimè in ijſdē cōquirēdis elaborarim) tū verò, quòd Deū Opt. Max. decreuiſſe videā ſanctā hāc Virginē honorare, & illius nomē iā inde vſq; ab eo tempore, quo primū vita functa eſt, celebrare. hinc crebra nouaq; quotidie illius opera patrat miracula, quòd fortaſſe breui in Diuorū eā referri Catalogū ac legitimè inuocandā præſcribi cupiat, vt hoc pacto magis etiā innoteſcat & celebretur, pluresq; per eandē animæ adiuuētur. Etſi, quantū ipſe intelligo, Altiſſimus eā ipſe, quoad vniuerſa eā Eccleſia honorādā decernat, quodāmodo vt ſanctā habere, & canonizatā videatur, manifeſto inquam illo, quod eius in corpore eluceſcit, tametſi alia deeſſent argumenta, miraculo. Quāobrē neminē adeò imprudētē ignarūq; arbitror futurū, qui vitio mihi vertat, quòd hoc in opere ſæpiùs, *Sancta mater, Sancta, corpus ſanctū*, aliaſq; id genus loquēdi formulas paſſim de Tereſa eiuſque rebus loquens adhibui. Cùm in hoc mihi præiuerint Sancti Eccleſiæ Patres & Doctores, etiā de ſuperſtitibus hoc modo locuti, necnō ipſe Paulus alijq; Apoſtoli. Quòd ſi quē fortè illud, aut ſimile quippiā torqueat (quāquā in hoc breuior ęquo potiùs, quā prolixior & diffuſior dici queā) aliqua hic D. Antonini Archiepiſcopi Florētini ex Hiſtorijs deprōpta verba eius in gratiā, & quò me purgē, producā. *Quātū aūt nobis (qui tenebris inuoluimur) permittitur iudicare de Sanctis, per cōiecturas & præſūptiones, ex geſtis eorū arbitror ambigere neminē, plurimos Beatos vtriuſq; ſexus nō canonizatos ab Eccleſia, imò nec nominatos, nō fuiſſe minoris meriti, & inferioris gloriæ multis Catalogo Sāctorū adſcriptis. Nō .n. canonizatio adijcit ad meritū, vel præmiū eſſentiale Beatorum, nec decernit ſanctitatis gradū, ſed venerationē temporalē & gloriā, vt poſt ipſam poſſit ſolemniter officiū celebrari & feſtiuari, quod aliàs fieri nō dicitur.* Hactenus S. Antonini verba, in quibus (Domine Deus, qui Sanctos facis, eoſque coronas) Hiſtoriā termino, quā de fideli ancilla tua ſcribere aggreſſus ſum, vt cognoſcat mūdus, ecquos in ipſa cōſtitueris theſauros, tuūq; oēs nomē in æternum extollant. Cumque omnis ipſe ſis, ô mundi Seruator ac Domine, ſanctitatis & principium, & finis, cūque egregij & odoriferi hi flores, qui in ſancto Eccleſiæ tuæ viridario & olim enati ſunt, & hodie etiam naſcuntur, nūquā roſæ, ſed ſpinæ ac vepres exſtitiſſent, niſi pretioſo tuo fuiſſent ſanguine irrigati, in æternū in Sanctis tuis lauderis, ac benedicaris, Sāctis inquā, qui perfectiſſima digitorū tuorū ſunt opera. Dignetur vtinā infinita bonitas tua cōcedere, vt exiguū hocce munuſculū, quod tibi offero, ante cōſpectū tuū in odorē ſuauitatis aſcēdat, & quod indignus ipſe ac vilis peccator de tā eximia præſtātiq; auſus ſim ſanctitate loqui, nō eò ſpectet, vt mearū rurſus iniquitatū tibi iubeat memoria (quòd opera mea ab his, quæ hocce volumine cōmemoraui, nimiū quātū diſtēt) ſed poti⁹, vt illius interceſſione eæ mihi ignoſcantur, nouūque in viſceribus meis cor,

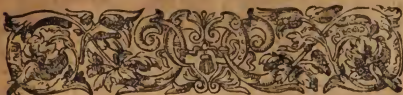
ſpiritus nouus creentur, vt illi inueniar, quàm ſimillimus, quam & ipſe complecteris, & ego diligo, ſi verò temeritatem non ſapiat, loquar ad Dominum meum, etſi puluis ſim & cinis, eumque venerans precabor, vt, quotquot è pio erga ancillam tuam ſtudio ad fidelem & veram hanc Hiſtoriam, etſi alioquin ineptè ſatis conſcriptam, legendam acceſſerint, benignitate tua concedente, noua viuaque tui in æternum ob magnitudinem operum tuorum laudandi, & illuſtrium harum virtutum imitandarum, tibique ex toto corde ſeruiendi eliciant deſideria. Quæ hic admirantur opera, Domine, tua ſunt dona, & quocumque demum è loco erumpat veritas, ipſa à te proficiſcitur. Opera certè hæc ad emouendam veritatem potentia ſunt, eique multum dare roboris ad operandum ſoles. Ab illo verò me timore libera Domine, quo ſolùm metuo, ne ſua ideò fruſtretur efficacia, quòd huius ego ſcriptionis fuerim inſtrumentum.

Tuque, ô Mater ſancta, cuius ad honorem & memoriam poſteris tradendam hunc ſum laborem aggreſſus, etſi qui tuas referrem laudes minimè promeruerim, quàm id ipſe ex animo & ſincerè fecerim, noſti, & quòd à parte tua ſim adiumentum ac ſubſidium conſecutus. Erro verò, dum me dico laborem inſumpſiſſe; nam nullum prorſus ipſe ſenſi, quin potiùs ſolatium quoddam mihi fuit ac voluptas hanc ſcribendi prouinciam ſubijſſe, etſi alioquin tempore quàm impeditiſſimo. Hoc vnum ſcilicet ſpectaui, ne illuſtrium operum tuorum intercideret memoria: atque idcircò omni, quo potui, ſtudio & ratione contendi, vt in poſterorum perpetuò animis ſenſibuſque ceu ſuperſtes viuas, ſimul etiam ab ijſdem celebreris, & velut morum pietatiſque ſpeculum inſpiciaris, & potens ille Dominus, quo dante adeò mirabilis & illuſtris euaſiſti, in te ac per te laudetur. Ignoſce, obſecro, ingenij mei tenuitati, necnon inopi ieiunæq; meæ eloquentiæ, cùm noris meum tibi gratificandi ſtudium nec tenue, nec inops extitiſſe. Cùm verò diuina mihi bonitas conceſſerit, vt hoc in mundo te familiariter noſſem, ac me ipſa diligeres, meque diuinæ eius Maieſtati commendare in te receperis; hoc mihi, obſecro, ab illo impetra, quod ab ipſo priuatis in precibus poſtulaui, ac numquam huius miſeri filij tui obliuiſcere, qui tanto te ſtudio affectuque complectitur, quoad meritis tuis ad beatum tandem Creatoris ac Domini noſtri conſpectum perueniam, vt ibi tecum, & cum Sanctis omnibus, eo fruar, & in ſæculum ſæculi ſanctum nomen eius dilaudem, Amen.

FINIS.

SANCTISSIMAE TRINITATI, DEO VNI ET trino, ſit honor & gloria in perpetuas æternitates.

INDEX

INDEX
RERVM MEMORABILIVM CONTENTARVM IN VITA B. MATRIS TERESAE,

AVCTORE R. P. FRANCISCO Ribera Societ. Iesu.

A

Amor

B

primum

quam

E.

F.

G.

H.

Meti-

Odor

Phi-

T.

FINIS.

